Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

47752

349513

FL. IOSEPHI OMNIA, QVAE EXTANT, OPERA.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1897

QVORVM HIC TOMVS CONTINET

Antiquitatum Iudaicarum libros decem priores.

Cum Indice locupletißimo.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1539.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE DE LIÈGE

INDEX EORVM QVAE IN XX. LIBRIS IOSEPHI DE ANTIQVITATIBVS Iudæorum continentur.

*

Quæ autem asteriſco notata uides, in ſecundo habentur tomo: reliqua uerò in primo.

A

Aaron frater Moſis, quomodo ſacerdotiũ ſuſceperit 139
Aaron uirga frondente ſacerdotio dignus noſcitur 170
Abaſſarus ſacrorum uaſorum cuſtos* 4
Abdagades dux* 438
Abdemonis filius ſolutor quæſtionũ regis Hieruſalẽ 419
Abdenago Azarias ſocius Danielis 535
Abdias paſtor & Achab Heliam quærunt 448
Abdimus Tyrius 420
Abdoëlus frater Iudæ* 13
Abdon Hilonis Iſraëlitarum princeps 251
Abel occiſus à fratre 9
Abela locus ad Iordanẽ* 481
Abelmachea ciuitas 376
Abennerigus rex* 496
Abia filius Samuelis 270
Abia mater Ezechiæ 505
Abias filius Roboam patri ſuccedit 439
Abiæ uictoria contra Hieroboam 442
Abias rex Arabiæ* 501
Abiathar fil. Abimelech 308
Abiathar traducit Saul tyrãnidis 309
Abiathar pontifex 361.377
Abiathar ſacerdotio priuatus in exilium mittitur 396
Abiezer ſacerdos 264
Abigail uxor Nabal, poſtea Dauid nupta 114
Abigea ſoror Dauid 367
Abihel auus Saul 286
Abila ciuitas 186

Abinatadocus qui & Amilmathacus filius Nabuchodonosor 545
Abimelech rex, riualis Abrahæ 34
Abimelech fœdus cum Abraham & amicitia ibidem
Abimelech amicus primum Isaac, dein hostis 43
Abimel. filius Gedeonis fratricida 246
Abimelech occisus 248
Abimen filius Roboam moritur 440
Abinadas gener Salomonis 400
Abiron & Datham de tribu Ruben uiui absorpti 169
Abisag adulescentula Dauid senio frigidũ calefecit 386
Abisai filius Saruiæ 116
Abisai uictoria de Idumæis 349
Abisai conuiciantẽ Semei interficere uolens, prohibetur à Dauid 372
Abisai regem Dauid à morte protexit 378
Abisai nongentos uno die solus occidit 181
Abiud filius Aaron igne consumptus 142
Abner filius Ner cõtra Ioab bella parat 332
Abner deficit ab Isboseth ad Dauid ibidem
Abner à Ioab occisus, à Dauid lugetur 334
Abora oppidum 140. 159
Abrahæ genealogia, uirtus, sapientia, profectio, eruditio, &c. 23 usq; 40
Abraham obediẽtia & fiducia erga deum 37
Abran ciuitas 40
Absalon filius Dauid sororis incestum ulcisci nisus 158
Absalon fugit, & reuocatur à patre 359
Absalonis pulchritudo ibidẽ
Absalon segetem Ioab incendit, & contra patrem conspirat 360
Absalon concubinas patris uiolat 364
Absalon ex arbore pendens confoditur 369
Absalon tumulus ibidem
Absalon socer & patruus Aristobuli Agrippæ filius à Romanis captus* 173
Absanes princeps Israëlitarum

rum 251
Abuma ciuitas 223
Accarõ ciuitas Palæstinæ cãpta à Chananæis 236
Achab filius Amarim succedit patri 447
Achab increpatus ab Helia 448
Achab pœnitẽtiam agit 455
Achab Syros superauit 458
Achab Adadum inimicum insipienter recipit ibidem
Achab à Pseudoprophetа per suasus contra Syros bella iterum mouet 463
Achab sagitta in pulmone cõfigitur 463
Achab filij septuaginta occiduntur Hieu iussu 485
Achamus princeps Samariæ 463
Achar furti reus occiditur 216
Achaz fil. Ioathan rex Hierosolymorum 503
Achaz à Phaceia uictus 503
Achelamas uxor Amasiæ, mater Oziæ 499
Achias sacerdos ex genere Eli 282
Achiæ prophetia ad Hieroboam 440
Achil pater Iosaphat 346
Achimaas filius Sadoch minister Dauid patri succedit in pont. 362.370.533
Achimelech Dauid fugiẽtem recipit 305
Achimelech occisus à Doëch 307
Achimon gigas 378
Achanomij consilium ad Esdram de abdicandis alienigenis uxoribus* 22
Achinadab gener Salomes et militiæ princeps 400
Achinoë uxor Dauid 318
Achis rex Geth 306
Achis parat bellum cõtra Hebræos 319
Achisamach pater Oboliab
Achitob sacerdos 185 (127
Achitophel consiliarius Dauid defecit ad Absalon 360
Achitophel se suspendit 366
Acmes ministræ Iuliæ epistolæ* 346
Achiabus Herodem seipsum interficere conantem prohibuit* 353
Acratheus eunuchus* 33
Actipos ciuitas 223

Ada uxor Esau, filia Elomis 44.57
Adad Idumæus in Salomonẽ 428
Adadus filius Ismaëlis 36
Adadus rex Damasci 344
Adadus filius Adadi regis Syriæ bella mouet contra Achab 455
Adadus uictus reconciliatur Achab ibidem
Adadus uincit Achab 463
Adadus qui & Adher Heliseo insidiatus, cõtra Ioram bella parat 474
Adam, id est rubeus 6
Adam præuaricationis multatus 8
Adam uixit annos DCCCCXXX. 13
Adam sagitta confixit Achab regem 463 (17.104
Adar mensis Hebræorum *
Adara filius regis Thou 346
Adasis uicus* 103
Addan filius Asahel rex Syrorum, quem Biblia Benadab uocant 494
Addeus præfectus* 25
Adher moriturum prædixit Heliseus 479
Adida uicus* 158
Adonias ambit regnum præparato conuiuio 386
Adonias sibi Abisag uxorem cupiens occiditur 395
Adonizebecho regi Bezechinorũ manus & pedes præcisi 228
Adrazarus rex Sophenæ, debellatus à Dauid 344
Adrazarus rex Syrorum cum Ammonitis uictus 349.350
Adulteriũ prohibitũ 151.152
Aduram præfectus tributorũ Dauid 177
Aduram lapidatur 431
Aegyptiorũ incõtinentia 26
Aegypti reginæ munificẽtia in Salomonem 423
Aegypto fames prænunciata 70
Aegyptijs fames iualescit 85
Aegyptij quintam frugũ partem soluunt regibus 85
Aegyptij in mari rubro cum Pharaone suffocati 109
Aegyptiorũ odij in Hebræos origo 87
Aegyptiorũ uaria gesta 91. & sequenti.
Aegyptiorũ plagæ 100. et se.

Aegyptiorum reges usque ad socerum Salomonis Pharaones dicti 421
Aegyptus sub Ptolemæo Sotere* 50
Aegyptius quidam propheta populi seductor Iudaici* 513
Aemilius Regulus autor conspirationis aduersus Caligulam* 448
Aeolij olim Elisei 20
Aesopus seruus Alexandræ tertiæ* 232
Aethiopes olim Chusæi 21
Agag rex Amalechitarũ capitur 288
Agag regis interitus 290
Agar ancilla Abrahæ peperit Ismaël 30
Agar cõtempsit Saram heram ibidem
Agar ablegata cum puero 36
Aggeus propheta* 17
Agith uxor Dauid 331
Agla uxor Dauid 331
Agrippa maior fil. Aristobuli fil. Herod.* 405
Agrippa ob æs alienum Tiberio inuisus, iterum tamẽ amicus factus* 409
Agrippa accusatus conijcitur in uincula* 415
Agrippa è uinculis solutus fit tetrarcha* 421
Agrippa accusat Herodem quartum* 424
Agrippa conuiuium C. Caligulæ præparat* 421 (483
Agrippæ nauigatio ĩ Iudæã* 483
Agrippa auream catenam in templo suspendit* 483
Agrip. Iudæos ab iniuria Doritarum asserit, & sacerdotes instituit* 484
Agrippæ clemẽtia in Simonẽ calumniatorẽ, & illic eius laudes* 488
Agrippæ inimicitia cũ Marso* 489
Agrippæ ægrotatio & mors* 490
Agrippæ proles* 491
Agrippa Agrip. maioris fil.* 492
Agrippa Iudæorũ causas cõtra Samaritas Romæ tutatur* 508
Agrippa tetrarcha factus ibi.
Agrippæ contẽtio cõtra Iudæos super parietis cuiusdam erectione* 516

Agrippa Leuitis & hymnidicis concedit usum lineæ uestis contra legem, & templum restaurat* 519
Agrippa Hierosolymis exulat* 422
Agrippa filius Felicis* 509
Agrippa filius Demetrij Alexandri* 510
Agrippias ciuitas, olim Anthedon* 553
Agrippina filia Germanici, mater Neronis* 510
Aichan pater Godoliæ 534
Ailach ciuitas 503
Ain urbs expugnatur 217
Albinus præses Iudææ* 517
Alchimus qui & Ioachim, sacerdos* 100
Alchimi mors* 104
Alcion medicus* 466
Alexander Macedo Magnus cognominatus Lydiã, Ioniã et Syriã prædauit* 43
Alexander Damascũ, Sidonẽ, Tyrum & Gazam expugnauit* 45
Alexãder Hierosolymis honorifice exceptus, quid egerit pro Iudæis* 47
Alexandri somnium* 47
Alexãder deo sacrificat ibidẽ
Alexandri benignitas in Iudæos ibidem
Alexandri mors* 50
Alexãder, Epiphanes, Balais
Alexander Ptolemaida capit* 110
Alexandri amicitia cum Ionatha Abbaron* 111
Alexander ducit Cleopatram filiam Ptolemæi Philometoris uxorem* 117
Alexãder Ionathan Abbaron purpura induit ibidem
Alexandri insidiatoris caput mittitur ad socerum* 122
Alexandri Zebennæ regnum, & amicitia cum Hyrcano Ioanne* 142
Alexander occisus ab Antiocho Grypo ibidem
Alexander Iãnæus fratri Aristobulo succedit* 148
Alexãder cuiusmodi iuidia laborauit apud Iudæos* 155
Alexander uictus à Demetrio Eucero* 156
Alexandri crudelitas ibidem
Alexãder octingentis Iudæorum crucifigi iußis Crucida dicitur* 157

Alexander Aristobuli, qui Iamnæi, filius Iudæam inuadit * 175
Alexander bello contra Hyrcanum tertium & Antipatrum superatus * 175
Alexander Gabinio se tradit cum castellis * 176
Alexander Romanos contumelia afficiens, superatur à Gabinio * 178
Alexandri mors * 181
Alexander ex Mariamne filia Herodis maioris Romã mittitur erudiendus * 267
Alexander in patriã reuersus, Glaphirã filiam regis Cappadocũ duxit uxorẽ * 279
Alexander accusatus à patre respondet & patri reconciliatur * 306
Alexander comprehenditur * 303
Alexander laqueo perimitur * 320
Alexãder, Halabarchus * 409
Alexander Theodori, Iudæorum legatus * 193
Alexandri multi de progenie Herodis * 405
Alexander Dorothei, legatus Iudæorum * 183
Alexander Iasonis, legatus Iudæorum * ibidem
Alexandra quæ & Salome uxor Aristobuli maioris * 148
Alexandra uxor Alexandri Iamnæi rerum Iudææ potita * 160
Alexandræ mors * 163
Alexandra filia Hyrcani tertij, uxor Alexandri quinti Herodi indignata propter sacerdotium in alienigenas collatum * 231
Alexandræ & Cleopatræ cõspiratio in Herodem * 231
Alexãdra ob temeritatem occisa * 257
Alexandrini & Antiocheni apud Vespasianum repulsam passi * 66
Alexandrium Iudææ oppidum * 171
Alexas maritus Salomes * 322
Alexas captiuos Iudæos soluit * 354
Alisfragmutosis rex 481
Altaria templi Salomonis 409
Amabee delator Alexandriæ * 257

Amacos uxor Iazatis* 496
Amadathus pater Aman* 31
Amalech filius naturalis Eliphas 58
Amalechitis Idumæa dicta eodem
Amalechitarum bellum cum Hebræis 117
Amalechitæ uicti à Saul 287
Amalechitæ cæsi à Dauid 325
Aman insidiatus genti Iudæorum, patibulum Mardochæo parauit* 31
Aman accusatus ab Hester patibulo suspenditur* 38
Amanthias Galaadites 367
Amaramaus seditiosus Iudæus * 493
Amarin rex Israëlitarũ 447
Amasa princeps militiæ Dauid occisus à Ioab 376
Amasias sacerdos 466
Amasias filius Ioæ primi, rex Hierosolymorum constituitur 492
Amasias patrem ulciscitur, gloria elatus idololatra factus 494. & seq.
Amasias à Ioa secundo uictus occiditur succedente filio Ozia 497
Amasias princeps militiæ regis Phaceiæ 503
Amasias quæstor Iosiæ 519
Amath filius Chanaan 22
Amathæi populi 22.223
Amathi prouincia 22
Amathi ciuitas 422
Amathus Iudææ ciuitas* 108
Amathus expugnatur* 153
Ammaus* 389
Aminadab Leuita 167
Aminadab filius Iesse 192
Aminadab filius Saul bello interijt 326
Aminadab architectus templi* 14
Amital mater Ioachaz 523
Ammiramis pater Mosi deum pro gente Israëlitarum exorat 88
Ammiramis filius Caath 91
Ammon filius Lot 33
Ammon filius Dauid qui & Amnon 331
Ammon sororem Thamar stuprat 356
Ammonius contra Ptolemæũ Philometorem insidiatus occiditur in habitu fœmineo* 120
Ammonitæ Israëlitas opprimunt

munt 248
Ammonitæ uicti à Saul 278
Ammonitæ contumelioſi in legatos Dauid pœnas luunt 348
Ammonitæ à Ioſaphat primũ uicti 460
Ammonitæ cum Moabitis aduerſus Ioſaphat pugnaturi ſeipſos interimunt 467
Ammonitæ tributarij facti Oziæ ſecundo 499
Ammonitæ tributarij Ionathan 502
Ammonitæ ſubiguntur à Babylonijs 537
Ammonitæ uicti à Iuda Machabæo* 93
Ammonitis regio 134
Amon filius Manaſſe à ſuis occiſus 518
Ammorræus filius Chanaã 22
Amorræorum terra Hebræi potiuntur 174
Amorræorum mons 441
Amraphelus dux Aſſyriorum 28
Ananelus ſacerdos ab Herode primo conſtitutus * 230
Ananelus ſacerdotio priuatur* 232
Ananelo ſacerdotium reſtituitur* 234
Ananias ſocius Danielis aliàs Sidrach 539
Ananias filius Oniæ* 144
Ananias doctor legis Moſeos* 496
Ananias Nibidæus pontifex * 504
Ananus pontifex poſt Iozarum Boëthi* 388
Ananus Anani filius pontifex* 517
Anath pater Sangar 239
Anathoth patria Hieremiæ 528
Andreas primas cuſtodiæ Ptolemæi Philadelphi* 52
Andronicus Meſſalanus pro Iudæis* 116
Andromachus aulicus Herodis* 303
Angeli mulieribus coëũtes 12
Anilei & Aſinei conſpiratio contra Parthos & Babylonios* 434
Anilei victoria & mos* 443
Anna mater Samuẽlis 261. & ſeq.
Annus Iubileus 153
Annus magnus 17
Annus ſeptimus 153

Anthedon expugnata * 153
Antigonus obsidet Massadam * 388
Anni ab Adam usque ad reparationem templi 405
Annius Rufus præses Iudææ * 389
Anteius senatorius uir occisus * 462
Antibas Iudæus à Fado occisus * 493
Antigonus post Alexandrum Asiam apprehendit * 50
Antigonus nauali prælio uictus à Ptolemæo Sotere*62
Antigonus filius Hyrcani Ioannis captus, & occisus à fratre per insidias * 147
Antigoni Aristobuli filij accusatio coram Cæsare contra Antipatrum et Hyrcanum tertium * 183
Antigonus è Iudæa pellitur * 202
Antigoni amicitia cum Lysania * 206
Antigoni expeditio contra Herodem adiuuãtibus Parthis * 206
Antigonus uinctus ducitur ad M. Antonium, & occiditur * 226
Antigonus Antiochiæ occisus * 228
Antiochia Syriæ metropolis * 65
Aotiochia olim Mygdonia * 500
Antiochus Theos filius Alexandri Epiphanis Seleuci Nicanoris nepos * 66
Antiochi nuptiæ cum Cleopatra * 70
Antiochi amicitia cum Iudæis ibidem
Antiochus Epiphanes fratris sui successor * 81
Antiochus Hierosolymam deuastat * 81
Antiochus infeliciter Elimaide obsessa moritur, filio Antiocho Eupatori regnum relinquens * 96.97
Antiochus Comagenẽsis rex, moritur * 489
Antiochus Theos dictus, Alexandri Epiph. filius Demetriũ Nicanorẽ uincit * 126
Antiochus Eupator contra Iudam * 98
Antiochus obsessis in templo fidem uiolat * 99

Antiochus occiditur * 101
Antiochi amicitia cum Ionata * 125
Antiochus à Triphone tutore ſuo occiſus * 135
Antiochi filiorum diſſidium * 157
Antiochus Soter dliàs Pius Demetrij Nicanoris frater Cleopatram fratriam ducit uxorem * 135
Antiochus Triphonem uicit ibidem
Antiochi perfidia & ingratitudo in Simonem Mattathiam ibidem
Antiochus contra Hyrcanum Ioannem diu pugnans, tandem cum eo amicitiam cõponit * 137
Antiochus Cyziceenus, Antiochi Soteris filius, uincitur ab Ariſtobulo Hyrcani Ioannis filio * 142
Antiochus Grypus Philometor, Demetrij Grypi cõtra Antiochũ Cyzicenũ * 142
Antiochi mors * 154
Antiochus filius Antiochi Cyziceni cum Antonio Pio profligauit Seleucum filium Antiochi Grypi, & occidit * 155
Antiochus Antiochi Grypi filius Antiochum Cyzicenũ proſtrauit * 155
Antiochus contra Iudæam niſus occiditur * 158
Antipater qui prius Iamnæi Antipas, Hyrcano amicus * 165
Antipater & Hyrcanus tertius ad Aretam regem Arabum confugiunt * 166
Antipatri uictoria de Aegyptijs * 182
Antipater tyrannidis accuſatus * 183
Antipater præſes Iudææ factus ibidem
Antipater muros Hieroſolymitanos reſtruit * 185
Antipater Iudæis inuiſus * 186
Antipater ueneno interijt per Malachum * 200
Antipater filius Herodis primi * 202
Antipatri malicia * 303
Antipater omnibus inuiſus, in patrem maleuolus, odij diſſimulator, uxorẽ ducit Ariſtobuli fratris filiam * 321

Antipatri & Pheroræ conſpiratio in Herodem* 326
Antipater in uincula coniectus, culpam reijcit in Antiphilum* 346
Antipatri mors & ſepultura* 353
Antipater filius Salomes ſecundæ* 360
Antipater Gadiæ occiſus ab Herode* 257
Antipas filius Herodis, qui & Antipater* 324
Antipas tetrarcha factus Galilææ* 354
Antipater contra Archelaum fratrem pro regno certat* 360
Antipater Iaſonis, legatus Iudæorum 128
Antiphilus ueneficij & coniurationis reus contra Herodem* 133
Antiphili epiſtola ad Antipatrum ſecundum, ab Herode deprehenſa* 345
Antonia uxor Druſi maioris* 409
Antoniæ dignitas* 413
Antonia filia Claudij ex Petronia* 510
Antonia turris, arx, & caſtellum olim Baris* 147
Anxioramus filius Ioram ſacerdos 533
Aoth aſſertor Iſraëlitarum ab Eglon 238
Apama concubina Darij* 10
Apamea ciuitas* 136
Apheca ciuitas 458
Aphrica unde dicta 39
Apollinis templum Romæ impenſis Auguſti fundatum* 374
Apollonius dux Samariæ uincitur* 87
Apollonius Antiochi iudex occiſus* 85
Apollonius Titus à Ionatha Abbaron uincitur* 119
Apollonius Alexandri, legatus Iudæorum* 140
Apio legatus Alexandrinorũ Iudæos accuſat* 425
Aquæ Gennisaron* 127
Aquila Caligulam gladio confodit* 461
Aquila præſes Alexandriæ* 481
Aquileia ciuitas* 287
Arabes anno XIII. circumciduntur 35

Arabia felix 99
Arabia ab Ismaëlitis culta 89
Arabum pugna cum Iudæis * 242
Arabes Iudæorum legatos occidunt ibidem
Aradia insula 22
Arachus pater Adrazari 344
Aradus ciuitas* 154
Aram frater Abrahæ 24
Arameni nunc Syri 23
Arandum quomodo 195
Arbela uicus 53
Arbores fructiferæ non incidendæ 205
Arca dei 132
Arca ciuitati Hierico circumlata muri conciderunt 214
Arca dei à Palæstinis capta 263
Arca Betsamis deuenit 267
Arca missa Chariathiarim in domum Aminadab reducta 267
Arca relata Hierosolymam 341
Arcam prophanis manibus attrectantes extinguebantur 264. & seq.
Arca templo Salomonis importatur 411
Arca tabulas Mosi conditas habuit ibidem
Arcæ Noë reliquiæ in Carris* 496
Arce ciuitas 22. 409
Archæ ciuitas 223
Archelais uicus* 381
Archelaus rex Cappadocum 279. 288. 380
Archelaus filius Herodis * 324
Archelaus iniuste accusatur à fratre 285
Archelao legatur regnum à patre 354
Archelaus ad Cæsarem nauigat* 359
Archelaus regno dignus pronuntiatur* 365
Archelao absente Iudæa uarijs tumultibus affligitur * 365
Archelaus Romæ agens à Iudæis accusatur* 373
Archelaus nõ rex, sed ethnarcha factus* 376
Archelaus Glaphiram fratriã ducit uxorem* 381

Archelai exilium & somnium * 381
Arcus dei, Iris 16
Area Chedon loci nomẽ 342
Area locus ubi immolatus Isaac, pestem deprecatus Dauid, templum ædificauit Salomon 384
Aretas rex Arabum * 154
Aretas auxiliatus Varo contra Iudæam 372
Aretas à Lysimacho fratre interfectus * 164
Aretas iniuriam filiæ ultus in Herode genero * 401
Arecen ciuitas Arabiæ, à Græcis Petra 185
Arietis machiæ descriptio 227
Ariochis minister regis Babyloniæ 540
Arion dispensator Iosephi filij Thobiæ * 76
Aristæus Ptolemæi Philadelphi amicus, Iudæos absolui supplicat * 52
Aristæus descripsit cõuiuium Ptolemæi septuaginta senioribus Iudæorum exhibitum * 61, 63
Aristobulus filius Hyrcani Ioannis, matrem & fratrẽ Antigonum in carcerem conijcit, quem postea occidit * 146
Aristobulus φιλέλλην dictus * 148
Aristobuli mors ibidem
Aristobulus Alexandræ matri indignatus, quòd potestatem Pharisæis concesserit, Iudæam inuadit * 162
Aristobulus regnum assequutus eiecto Hyrcano fratre * 165
Aristobulus obsidetur in templo * 167
Aristobulus donis sibi conciliat Scaurum contra Hyrcanũ & Aretam regẽ * 168
Aristobulus Pompeio Magno uitẽ aureã dono mittit ibi.
Aristobulus fugatur in Alexandrium oppidum * 171
Aristobulus perfidus Romam uinctus ducitur * 172
Aristobulus à Roma fugiens cum Romanis iterum pugnans uincitur * 176
Aristobulus à Cæs. dimissus à Pompeianis ueneno necatur * 181
Aristob. filius Alexãdræ * 230

Aristobulus sacerdotium ab Herode adeptus matris importunitate* 231
Aristobulus dolo Herodis submergitur* 233
Aristobulus filius Herodis primi Romam mittitur eruendus* 267
Aristobulo in patriam reducto uxor datur* 279
Aristobulus accusatus, occiditur laqueo* 318
Aristobulus Herodis Chalciden. regis filius præses Armeniæ fit* 511
Aristo. minister Herodis regis Chalcidis* 491
Arius rex Lacedæmoniorum * 79
Armenia unde instituta 23
Arnon fluuius 174
Arrius centurio* 371
Arsaces rex Parthorum* 130
Arsanum castrum* 501
Arsinoë regina uxor Ptolæmæi Philadelphi* 57
Arsinoë soror Cleopatræ.* 238
Artabanus Medorum rex uincitur* 391.400
Artabani amicitia cum Tiberio Cæsare* 400
Artabanus Parthicus* 496
Artabazes filius Tigranis captus* 240
Artaxias rex Armeniæ* 240
Artaxerxes rex, aliâs Assuerus, magnificum conuiuium celebrauit* 28
Artaxerxes Vastim uxorem repudiat ibidem
Artaxerxis epistola pro Iudæis* 39
Arthemon Iudæos lassos inuadit in bello contra Arabes* 241
Arus Ptolemæi, uicus quidam * 372
Asa filius Abiæ profligat Zaream regem 444
Asahel filius Saruiæ perimitur 330
Asahel rex Damasci unctus ab Helia 453
Asahel Adher regis seruus, & in regno Syrorum successor 479.480
Asahel uicit Israëlitas 491. 492. & seq.
Asahel mortuo succeßit Iochazas 490
Asahel mortuo regnum per-

uenit ad filium eius Addan 494
Asan filius Iesse 192
Asamonæus proauus Mattathiæ* 85
Asamonæi* 18
Asamonæorum pontificum in principatu terminus* 227
Asaph* 14
Asaphon locus* 151
Asar pater Ioab, maritus Saruiæ 329
Asaracoldas rex Assyriorum 514
Asarcha Pẽtecoste Græce 149
Ascalon ciuitas Palæstinorum 222
Ascalon capta à Chananæis 236
Ascalonitarum pestis 265
Aschanes eunuchus 539
Aseritæ quam terram sint sortiti 223
Asina Balaam loquitur 177
Asinei & Anilei fratrũ duorum cõspiratio contra Parthos & Babylonios* 435
Asineus ueneno interijt* 441
Asiongaber, locus 422
Asochiton, aliàs Asochin, ciuitas Galilææ* 151
Asom filius Dan 84
Asophi filius Mareoth 397
Asor campus* 127
Asor condita à Salomone 420
Asosra genus tubæ Hebrææ 155
Asphaltitis palus 28.164. 466.495
Asphar lacus* 108
Asprenæ senatoris uestis malo omine cruentata* 458
Asprenas occiditur* 462
Asseneth filia Putipharis uxor Ioseph 71
Asserones mensuræ Mosaicæ 410
Assuerus, uide Artaxerxes
Assurim filius Dadan 39
Assyria unde dicta 40
Assyrij populi 23
Assyriorum bellum cum Sodomitis 28
Assyriorum strages Hierosolymam obsidentium 514
Assyriorum defectio à Medis 515
Astabus & Astaburas fluuij 95
Astaroth deas Palæstinorum 327
Astrologiæ & Geometriæ studium

dium quanto tempore olim perdiſci poterat 17
Athenienſes Hyrcano tertio ſtatuam dedicandam decernunt* 184
Athenion legatus* 72
Athrogeus uir ignobilis Iudæam inuadit* 370
Auguſti & Agrippæ literæ pro Iudæis* 294
Auguſti callidias* 380
Auguſti imperatoris obitus* 389
Aulon oppidum* 159
Auranitis regio Herodi datur* 267
Aurea aquila è templo direpta* 347
Auzoniblipſa ciuitas 449
Azariæ prophetiæ ad exercitum Aſa 444
Azarias Oziam ſacra temerantem prohibuit 500
Azarias filius Achimaë, ſacerdos 533
Azarias puer ſocius Danielis 539
Azariæ infelix pugna Iudæorum præfecti* 96
Azarus pontifex* 350
Azeca locus 293
Aziazus rex Emeſorum* 509
Azotus ciuitas capitur* 96
Azotorum peſtis 264
Azymorum feſtiuitas 148. 507. 521

B

Baacha ciuitas 346
Baal deus Achab & Tyriorum 449. 486
Baal templum Samariæ concrematur, eiuſq; ſacerdotes interimuntur 487
Baal templum in Hieroſolymis euerſum 487
Baaſa filius Mebelli 443
Baaſa interficit Nadab eiuſq; regno potitur 445
Baaſa à Creone occiſus 446
Babe liberi luunt pœnas* 258
Babel interpretatur confuſio 19
Babylon ciuitas 106
Babylon à Cyro & Dario capta 547
Babylon Seleuco Nicanori ſubditur* 50
Babylonicæ turris deſcriptio & extructio 18
Babyloniorum ſtudium in capienda urbe Hieruſalem 530

Babyloniorum regum succes-
sio 545
Babylonij Hierosolymitas ca-
ptiuos abducunt & peri-
munt 530.531
Bacchides hostis Iudæ Mach.
uastat Iudæam 101
Bacchides uictus cũ Ionatha
Abbaron fœdus inijt* 110
Bachuran locus 563
Bachus pater Banaiæ 400
Bagatheus eunuchus* 30
Bagoas Phariſæus* 328
Baiæ oppidum Campaniæ *
424
Balaam propheta filijs Iſraël
benedixit, ac rurſus contra
illos cõſilium dedit Balach
regi Madianitarũ 177.178
Baladas rex Babyloniorũ 515
Balam ciuitas 276
Bala famula Rachelis colloca-
tur Iacob 50
Balas Rubenita 164
Balath urbs à Salomone con-
dita 420
Balathana locus* 325
Ballas rex Sodomitarum 28
Balleas rex Sodomitarum 28
Balſami radicem regina Ae-
thiopiæ prima Iudææ in-
tulit 424
Balſamum naſci in Hiericho
* 239
Balthaſar Daniel in Babylo-
ne uocatus 539
Baltaſar qui & Naboan rex
Babylonius 545
Baltaſar captus 547
Baltaſar prodigium 545
Banaa filius Remmon occidit
Iſboſeth 336
Banach princeps militiæ Sa-
lomonis 400
Banaias unus fortißimorum
Dauid Palæſtinos uicit &
leonem interfecit 181
Barachias Iſraëlita 504
Barachus dux Iſraëlitarum
240
Barbarus Norbanus* 462
Barbarorum inſidiæ contra
Herodem* 220
Barematim ab Iſaac capitur
14
Bardanes filius Artabani rex
Parthorum à ſuis occiſus *
500
Baris mons 15
Baruch ſcriba & diſcipulus
Hieremiæ 524.534
Barzafarnes ſatrapa Par-
thus

thus* 206
Baſan princeps militiæ Salomonis 401
Baſemath filius Iſmaëlis uxor Eſau 46.57
Baſima filia Salomonis uxor Achinadab 400
Bataltidis regio 187
Bathania regio* 267
Bathuel filius Nachor 24
Bathyra uicus* 325
Batibius ſenator Ro.* 458
Batus menſuræ genus 404
Beelſephon locus 105
Beleſemius ſcriba Cãbyſis* 6
Bellorum leges 204
Belſcelida ciuitas* 123
Beniamin ad Ioſeph mittitur 74
Beniamin quaſi furti reus capitur 77
Beniamin tribus quam ob cauſam deleta 231
Beniamitarum bellum contra Iſraëlitas 233.234
Beniamitæ uxores rapiũt 236
Berezel Galaadites 374
Berytus ciuitas* 315
Berytij Varo auxiliãtur* 372
Bercæa ciuitas* 157
Beronice ciuitas, olim Elana 422
Beronice filia Salomes primæ, uxor Ariſtobuli quarti* 279
Beronices nomine plures fuiſſe de progenie Herodis* 405.481
Beroſus Chaldæus de arca Noë 15
Beroſus meminit Abrahæ 25
Beroſus de rege Sennacherib 514
Beroſus de rege Nabuchodonoſor 543
Berothi ciuitas 200
Berſabeæ puteus 34
Berſabee ciuitas 270.453
Berſelleus Galaadites beneficus in Dauid 367
Berſelleci filios Dauid moriturus commendat Salomoni 393
Beryllus Neronis pædagogus* 515
Beſeleel filius Vri 227.141
Beſor torrens 324
Betharantha ciuitas Iulia dicta* 388
Bethel ager, & quid ſignificet 47
Bethel ciuitas 281.433

Bethela urbs capta 230
Bethlehem ciuitas tribus Iudæ 231
Bethlehem à Roboam structa 436
Bethomis ciuitas* 156
Bethoron uicus & ciuitas* 103.108
Bethsabee uxor Vriæ 350
Bethsabee petitio à Salomone 395
Bethsaida ciuitas Iulia dicta* 388
Bethzan ciuitas nunc Scythopolis 327
Betsamis uicus 266
Betsamis à Græcis Scythopolis* 95
Bethsamitæ populi 267
Betsephon ciuitas in biblijs Balasor 357
Betsura ciuitas à Roboam structa 436
Bethsura à Iuda Machabæo capta* 94
Bethsura à Simone Matathia expugnatur* 127
Bethsuritæ Antiocho Eupatori se tradunt* 99
Betthora locus 495
Bethulla* 108
Bettora uicus Iudææ* 88
Bezechin regio 128
Bezechini populi ibidem
Bibaste castrum* 115
Bibliorum translatio in Græcam linguam 51
Bibimasin dux* 46
Birzito uilla* 102
Bitthoraurbs à Salomone cõdita 420
Blasphemiæ lex & pœna 191
Bobus terra aranda, nec diuerso genere seminanda 195
Bochor uicus 366
Bochorus pater Sabee 375
Boëthus pater Simonis Cantharæ* 483
Booz cognatus Elimelech ducit Ruth uxorem 259
Booz columna 408
Bosor ciuitas Arabiæ 187
Bos cornupeta 202
Boum triturantium ora non obliganda 195
Brachus legatus* 475
Britannicus occisus* 511
Brundusium urbs* 212
Bubo ominosus Agrippæ* 415
Burrus princeps militiæ Claudij* (490 511
Buzi sacerdos 266

Buzus, pater Simonis ſoceri Herodis* 265

C

CAbrothalia locus 156
Cadet locus 224
Cæcilius Baſſus occiſor Sexti Cæſaris 38
Cæſarea Capadociæ olim Moga 20
Cæſarea olim Stratonis pyrgus* 266.489.513
Cæſarea ab Herode extructa* 292
Cæſarea Philippi olim Paneas* 388
Cæſarea Philippi Neronia dicta* 518
Cæſares, Romanorum reges dicti 421
Cæſaris pugna contra Aegyptios adiuuãtibus Hyrcano Iamnæi & Antipatro* 183
Cæſonia uxor Caligulæ occiſa 471
Cain fratricidium 9
Cain quæ inuenerit 10
Cainæ filij Enos ætas 13
C. Antonius Conſul* 173
C. Fannij decretum pro Iudæis* 194
C. Iulij Cæſaris decreta pro Hyrcano tertio, & gente Iudæa* 189
C. Cæſaris cædes* 198
C. Martius Cenſorinus* 295
C. Norbani Flacci epiſtola pro libertate Iudæorum tuenda eodem
Caius filius Agrippæ* 361
C. Caligula filius Druſi* 410
C. Caligula quartus Romanorum imperator* 419
C. Caligulæ literæ ad Petroniũ de ſtatuis erigẽdis* 432
C. Caligula inſidijs Caſij Chereæ interemptus* 449
C. Caligulæ mollities* 450
C. Caligulæ uxor occiditur cum filia* 472
C. Caligulæ uita & eruditio* 472
Caleph regio 229
Caleph explorator Chanaæ 158
Caliſtus libertus C. Caligulæ * 455
Callimander à Iudæis uictus* 143
Calliroë fons Iordanis* 351
Cambiſes Aegyptum uaſtauit 105
Cambiſes Hieroſolymã et tẽplũ reſtaurari prohibuit* 6

Cambiſes Damaſci defunctus ibidem
Camon ciuitas Galaadinorum 148
Campus Curicus 349
Campus maximus, regio * 400. & 506
Candelabra & canthari templi Salomonis 408.409
Canidius Gallus conſul* 226
Capharſaba locus & campus * 158.293
Capharſamala uicus* 103
Caphedon Samaræorum ſeductor* 397
Capiron locus* 168
Capitolium Romæ Iouis templum* 446
Capadoces olim Moſcini 20
Capreæ inſula* 409
Captiuorum mos ſupplicandi 458
Carmelus mons 400
Carran locus 47
Carrorum prouincia amomi ferax, & reliquijs arcæ Noë celebris* 496
Carus Phariſæus occiditur *
Caſpiæ pylæ* 400 (328
Caſſander rex Macedoniæ poſt Alexandrum* 50
Caßius Longinus præſes Syriæ poſt Vitellium* 275. & 493
Caßius Chæreas. uide Chæreas.
Caßius præſes Syriæ poſt Craſſum* 180
Caßius Iudæam uarijs malis affecit* 200.201
Caſtomachi à Iuda Machab. uaſtatur* 94
Caſtra regio 329
Catalogus pontificum à tempore Salomonis uſq; ad captiuitatem Babylonicã 533
Caulæ locus 537
Cedeſſa ciuitas 126
Ceila prouincia 309
Ceilani & Ceilitæ prouinciales eodem
Celeb filius Dauid 331
Celẽderis ciuitas Ciliciæ* 336
Celer millenarius diſcerptus * 509
Cenez Iſraëlitas ab Aſſyrijs aſſeruit 238
Cendebeus dux Antiochi Soteris à Simone Matathiæ uictus* 136
Ceparius Quirini, ſenat.* 183
Cephalon frater Antipatri primi

primi* 168
Ceraſtes pater Pauſaniæ* 43
Cerimoniæ ſacerdotum & pontificũ tabernaculi 145. & ſequenti.
Cethæus filius Chanaan 22
Cethin filius Iani 20
Cethima inſula, nunc Cyprus eodem
Cetura uxor Abrahæ 39
Chabulan terra 419
Chacad Hebræorum ſapiens 401
Chadam 350
Chæreæ inſidiæ in C. Caligulam* 449
Chæreas impetit Caligulam gladio* 460
Chæreas Claudio inimicus occiditur* 480
Chalcis ciuitas* 169.181
Chaldæi olim Arphaxadæi 23
Chaldæi inſurgunt contra Abraham 25
Chã filij et ex eis gẽtes 21.22
Chananæus filius Cham 22
Chananæa regio 22.31
Chananæa fame preſſa 26
Chananæi inimici Iſaac 46
Chananæorum exercitus in Gabaonitas 219
Chananæos occidendos 205
Chananæorum terræ natura 222
Chananæi à Ioſue deuicti eodem
Chananæi ab Iſraëlitis deuicti 234
Chananæi rurſus occupant Hebræos 236
Charanacha Ammonitarum metropolis 349
Chariathiarim ciuitas 267
Charra ciuitas 24
Chebron fons 536
Cheſcritæ populus 218
Chelion filius Elimelech 257
Cherubim figurationes arcæ Moſi 132 (407
Cherubim templi Salomonis
Chetomenæ, uestis ſacra 134
Cheton lineũ ſacrum eodem
Chiatemeritæ populus 217
Chira aurarius Salomonis 407
Chodolochomorrus Aſſyriorum dux 28
Chozabi Madianius 182
Chronica ab initio mundi uſq; ad captiuitatem Babylonicam 532.533

Chuſus & Chuſæi 21
Chuſi amicus Dauid 362
Cilicia olim Tharſus 20
Cinnamus princeps Partho-
rum* 499
Cinnira muſica inſtrumenta
410
Cinthares põderis genus 133
Circunciſionis origo 31.438
Circunciſio Iudæorum et A-
rabum 35
Cis pater Saul, filius Abihel
272
Ciuitas prima 10
Ciuitas fugitiuorum 186
Claudius C. Caligulæ pa-
truus* 455
Claudius quomodo imperium
ſuſceperit* 467
Claudius à militibus impera-
tor electus* 474
Claudij obitus* 510
Claudij tempore fames facta
160
Clemens complex cõiuratio-
nis in C. Caligulã* 452
Cleodemus propheta 40
Cleopatra uxor Ptolemæi E-
piphan.* 72
Cleopatra Alexandro erepta
nuptum datur Demetrio
Nicanori* 122
Cleopatra uidua Antiochum
Soterem leuirũ ad nuptias
& ad imperium inuitat*
135
Cleopatra inſidiata Ptolemæo
Lathyro filio* 152.153
Cleopatra Selene regina Sy-
riæ* 162
Cleopatra Alexandram ter-
tiam cum filio fugere inui-
tat ad Aegyptũ* 231.232
Cleopatræ malitia* 238
Cleopatra Hieroſolymitis,
uxor Herodis maioris*
324
Cleopatra uxor Geſij Flori*
524
Cluditus Romanus uir con-
ſularis* 458
Colobium quid 357 (407
Columnæ templi Salomonis
Cos inſula* 157
Conciſio locus 342
Conuallis benedictionis 467
Conuallis gigantum 340
Cophinum flu. 24
Coponius cum Cyrenio miſ-
ſus ad cẽſendum populum
Iudæorum* 384
Corban quid ſignificet 172

Corduba Iberiæ ciuitas* 448
Core filius Esau 57
Core cõtra Mosen seditio 163
Core cum CCL. uiris exustus 169
Coreæ ciuitas* 70
Cornelius Leo, tabellio Claudij* 495
Cornelius Faustus Syllæ filius muros Hierosolymorũ primus conscẽdit Põpeio ciuitatem obsidente* 173
Cornelius Sabinus* 461
Cornelij Sabini mors 480
Corona pontificis in tabernaculo 137
Corona aurea templi Salomonis 410
Correon locus 269
Corus quid* 265
Cotys rex minoris Armeniæ* 489
Coza Idumæorũ deus* 257
Cozabi scortũ Samariæ 184
Crassus præses Syriæ post Gabinium pecunias templi Hierosolym. deprædatus* 178
Crassus apud Parthos occisus* 180
Crateræ tẽpli Salomonis 409
Creon occidit Baasan 446
Cretei Iouis templum* 84
Culmen loci nomen 466
Cumanus præses Iudææ post Tiberium Alexandrũ 504
Cumanus à Iudæis accusatus, in exilium mittitur* 509
Cusardus rex Assyriorũ 237
Cuspius Fadus Syriæ præses* 375
Cuspius Fadus in Iudæã missus* 492
Custobarus ab Herode affine suo occisus 259
Custobarus* 519
Cutha fl. 510
Cuthi & Cuthæorum transmigratio 508. 509. et seq.
Cuthæi qui & Samaritæ* 510. 140
Cuthæorum insidiæ cõtra Iudæos* 15
Cynaras rex Cypri* 459
Cypris uxor Antipatri Herodis maioris filia* 405
Cyprus insula, olim Cethima 20
Cyprianus maritus Cypris filiæ Phaseli 405
Cyrene ciuitas* 179
Cyrenius præses Syriæ populum

lum Iudæorũ censet* 383
Cyrus Persarum rex contra regem Babylonium 545
Cyrus Iudæorum captiuitatẽ relaxat* 4
Cyrus filius Xerxis aliâs Artaxerxis uel Aßueri* 28
Cyzicus ciuitas 142

D

DAcæ Parthos inuadũt* 503
Dagon deus Palæst. 254 (119
Dagonis tẽplum in Azoto*
Dagon castellum Hiericũtis* 137 (256
Dalila Samsonis meretrix
Damascus unde instituta 23
Damascus subditur Dauid 345 (504
Damascus ab Aßyrijs capta
Damascus capta ab Alexãdro Magno* 45 (345
Damascenorũ ingens clades
Dan fons Iordanis 29
Dan filius Iacob 50 (223
Danitæ quã terrã sint sortiti
Danitæ in mõtana fugati 237
Dan ciuitas conditur 237
Dan uastatur ab Asa 446
Danielis historia 538
Daphne suburbium Antiochiæ* 222
Darda sapiens Hebræorum 401
Darius Medorum rex cõtra Babyloniam 545
Darius Persarũ regnum assecutus, donat Hebræos libertate & muneribus ad restaurationem urbis et tẽpli* 7. 11
Darij quæstiones cubicularijs propositæ* 8
Darij promißio ad Zorobabel, & munificentia in Iudæos* 11
Darij epistolæ ad præfectos Syriæ & Phœniciæ & ad Samaritas* 17
Darius ab Alexandro uictus, ad Persas fugiẽs remeauit* 46
Darius filius Artabani regis, obses datur Tiberio Cæsari* 400 (168
Datã & Abirõ uiui absorpti
Dathema castellum 93
Dauid filius Iesse pastor ouiũ in regem eligitur & ungitur 291
Dauid assumitur in citharœdũ et armigerũ à Saul 293

Dauid pugna cũ Goliath 295
Dauid cõcitatur inuidia apud Saul 297
Dauid fuga ad Samuelẽ 301
Dauid & Ionathan iusiurãdum faciunt 302
Dauid fugit hinc inde ad uarios 305
Dauid furiosum se simulãs, liberatur de terra Geth 305
Dauid Palæstinos iuadit 309
Dauid proditur à Ziphæis 310. 116
Dauid pietas erga Saul dominum licet hostem 311
Dauid cõtra Nabal arma mouet 313
Dauid castra dormientis Saul ingressus lãceã surripit 316
Dauid Serritarũ et Ammonitarum prouincias deuastat 318
Dauid factionis suspectus prælio abstinere iubetur 323
Dauid consulto deo, insequitur Amalechitas 324
Dauid mortẽ Saul dolet 328
Dauid filij 331
Dauid fit rex tribus Iuda 329
Dauid Michol uxorem suam recuperat 332
Dauid occisores Abner excõcratus 334
Dauid mortem Isboseth ultus 336
Dauid omnem principatum Israël consecutus 338
Dauid uxores & filij 340
Dauid Palæstinos uicit Hierosoly. 340
Dauid fœdus cum Thou rege 346
Dauid iterum bella infert Palæstinis 344
Dauid iniuriam ultus in Ammonitas 348
Dauid amore Bethsabee captus 350
Dauid adulterij arguitur à Nathan 353
Dauid reconciliatur deo 354
Dauid reuocat Absalon 359
Dauid à filio Absalon regno pellitur 361
Dauid exercitu contra filium instructo uictoria potitur 369
Dauid rursum contra Palæstinos bella gerit 378
Dauid sortes 379. 380
Dauid ab Achimathõ impetitus p Abisai defenditur 378

Dauid uario metrorũ genere cantica & hymnos componit 379
Dauid mandati dei oblitus in cẽsendo populo 381. et seq.
Dauid impensas ad opus tẽpli parat 384. 390
Dauid Salomoni filio mãdat ædificationẽ tẽpli 385. 391
Dauid Sacerdotes & Leuitas ordinat 290. 391
Dauid morituri uerba ad Salomonem 392. & seq.
Dauid post annos septuaginta moritur & ingẽtes thesauros reliquit 393. et seq.
Dauidis sepulchri diuitiæ* 139
Debora Israëlitarũ prophetissa 240
Decem præcepta legis 125
Decimæ leuitis dandæ 171
Decimarum lex 191
Dedicatio templi à filijs trãsmigrationis celebrata* 17
Deliorum decretum pro Iudæis* 194
Delon ciuitas* 70
Delta locus* 182
Demænetus orator* 150
Demetrius Seleuci filius rex factus, Antiochũ Eupatorẽ & Lysiam interficit* 101
Demetrij insidiæ aduersus Iudam ibidem
Demetrij cum Ionatha Abaron amicitia* 111
Demetrius in prælio contra Alexandrum Epiphanem occiditur* 114
Demetrius Nicanor Grypus Demetrij filius contra Alexandrum Epiphanẽ* 120
Demetrius rex contra Hyrcanum Ioannem* 141
Demetrius ab Alexãdro Zebenna superatus, ad Cleopatram uxorem fugiens, non recipitur, tandem interijt occisus ab Antiocho Cyziceno ibidem
Demetrius Eucerus rex constituitur* 155
Demetrius Eucerus Alexandrum Iamnæũ uincit* 156
Demetrij contra Philippum fratrem bella* 157
Demetrius Pompeij libertus Gadarenis præficitur* 174
Demetrius Andromachi filius* 303 (510
Demetrius Alexandrinus*

Demetrius Phaleræus bibliothecæ Ptolemæi Philadel. præfectus* 51
Demetrij epistola ad Ptolemæum pro transcribendis libris Iudaicis* 54
Demoteles tabellio Darij regis* 80
Desius mensis* 196
Dei opificia 56
Dei sententia super hominẽ 8
Dei ira super Israëlitas 14
Deuteronomij historia 190
Dei præceptum ad Saul ut Amalechitas penitus deleat 286. 287
Deus irascitur Saul ob inobedientiam 288
Deus obedientia non sacrificijs delectatur 289
Deus carpit Salomonem, per prophetam 427. 428
Dei indignatio cõtra Achab 445
Dicæarchia ciuitas 446
Diglath 7
Diluuium 12. & seq.
Diluuij qui scriptores meminerunt 15
Dinæ stuprum à fratribus uindicatum 56
Dinasus pontifex* 523
Dineas qui & Aretas, Obodæ successor* 309
Dineas Silæum ueneficij traducit apud Cæsarem ibi.
Dineus pater Eleazari latronis* 512 (545
Diocles, de rege Babylonio
Diogenes quidã à Pharisæis occisus* 161
Diodorus legatus Iudæorũ* 140
Diodorus Apamenus, qui & Tryphon uide in dictione Tryphon.
Dion ciuitas 158
Dionysius Tripolitanus* 169
Diophantus pseudographus* 312
Dius hist. de rege Hira 484
Drimi nomen loci* 207
Distrus mensis Macedonum* 17
Diuortij lex 198
Dius ciuitas Macedonũ* 47
Dochis princeps militiæ Salomonis 400
Dodoris filius Herculis 40
Dodus pater Eleazar 380
Doëch Syrus famulus Saul 305. 307

Doëch proditor beneficiorũ Achimelech in Dauid, sacerdotes iussu Saul interficit 307
Domitius Aenobarbus pater Neronis* 510
Domitius Nero ibidem
Dora ciuitas & castellum Idumææ 136
Doritarũ facinus in Iudæos* 484
Dorensis regio 400
Doris ciuitas 223
Doris uxor Herodis* 202
Dorotheus minister Ptolemæi* 62
Doron ciuitas 222
Dortus Iudæus* 508
Dosithei perfidia in Hyrcanum tertium* 247
Dositheus ab Herode occisus* 257
Dotan urbs 473
Droma concubina Gedeonis 245
Drusilla Agrippæ maioris filia, uxor Antiochi Comagen. regis* 491
Drusilla Felici nupta* 509
Drusus maior Tiberij frater, Antoniæ maritus* 407
Drusus Tiberij filius ibidem
Drusus turris* 267

E

EBal mons 220
Ebisar ciuitas 316
Ebron ciuitas 27
Ecatæus historiographus meminit Abraham 26
Echibene uxor Ezechiæ, mater Manasse 516
Edom cognomentum Esau 57
Egbathana locus 16
Egessarius rex Babylonius 545
Eglon Moabitarũ rex Israëlitas seruitute affligens ab Aoth interimitur 238
Elam filius Sem 23
Elamitæ ibidem
Eleazarus pontifex 2
Eleazarus Mosi filius 100
Eleazarus filius Aaron, patri successor in sacerdotio 173
Eleazarus moritur 228
Eleazar filius Dodi uir fortis 380
Eleazarus frater Simonis Iusti sacerdotiũ adeptus* 56
Eleazarus Apphus, uel Mauro, filius Matathiæ* 85

Eleazarus ab elephante opprimitur * 99
Eleazarus seditiosus pharisæus* 144
Eleazarus Crassum redimit pro spoliatione templi * 179
Eleazarus pontifex post Iozarum Boëthi* 380
Eleazarus filius Annæ pontificis in sacerdotium succeßit post Ismaëlum Iabi* 389
Eleazarus cuiusdam Iudæorum factionis autor mulctatur à Fado* 493
Eleazarus Dinæi princeps latronum* 506
Eleazarus latro à Felice captus* 512
Eleazarus Ananiæ scriba capitur 518
Eleusa ciuitas nunc Sebaste * 391
Eleutherus fl. 238
Eli filius Ithamar sacerdos et Israëlitarum præses, lapsus de sella defunctus est 57. 259
Eli filiorũ uita & mores 260
Eli filij bello cadunt 263
Eli pater Semeiæ 380 (326
Eli filius Samaris Babylonij
Eliab filius Ieſſe 291
Eliasib sacerdos post patrem suum Ioachim 24
Eliasibo mortuo Iudas filius succeßit* 42
Elica princeps militiæ tribus Iuda 594
Elicias maior* 428
Elimelech migratio in Moabitidem 257
Elioneus Cătharæ pontifex* 489
Elisæus, Elisæi 20
Elom socer Esau 44
Elon filius Zabulon 83
Elon princeps Israëlitarum 251
Elon ciuitas uastatur 446
Emachoës locus circa Iordanem* 370
Emmaus ciuitas* 90
Endelechismus* 13
Enfron ciuitas à Iuda Machabæo capta * 95
Engadda 311
Epaphroditus Iosephum ad historias scribendas inuitauit 2
Ephan cognatus Dauid 379

Ephesina ciuitas 193
Ephesiorum decretum pro Iudæis* 192
Ephot uestimenti genus 136
Ephraim filius Ioseph 71
Ephraim tribus leuitarũ præfectus 154
Ephrata locus 56
Ephron agrum suum uendidit Abrahæ 39
Epicrates Iudæis Scythopolim prodidit* 143
Epicurei refutati 552
Epiphania 22
Eroge locus 500
Esau cum Iacob habitacula partitus, primatum uendidit 57
Esau cur & quando uocatus sit edom 57
Esau filij 57
Eschon puteus 44
Esdræ historia* 3
Esdras scriba acceptis à Xerxe literis Hierosolymam proficiscitur* 21
Esdras consulto Achanomio abdicat alienigenas sacerdotum & leuitarum uxores* 22
Esdras moritur* 24
Eserimoth locus 153
Essenorum hæresis de animabus & corporibus* 129. 271. 386
Essin quid significet 136
Eteron mons 223
Ethicus* 478
Ethan habitaculum Samson 254
Etheus princeps militiæ Dauid 367
Eua quid significet 7
Eua quomodo inducta et rursum expulsa sit paradiso 8
Euaretus delator filiorum Hero.* 311
Euchei populi ab Hira uicti 419
Eui rex Madianitarum 185
Euilla & Euilæi 22
Euodus libertus Tyberij Cæsaris* 417
Eupator Ptolemæus* 67
Euphrates fl. Paradisi 7
Eupolemius filius Ioannis Gaddis 104
Euripus id est piscina* 80
Euricles delator filiorum Herodis* 310
Eutychus fur & delator Agrippæ* 411. 413

Euxinus pontus in quo Ionas à ceto eſt euomitus 498
Exercitus inſtruēdi ratio 154
Exodi hiſtoria 87. & ſeq.
Ezechias filius Achaz rex Hieroſolymorum 506
Ezechias ſacrificia diu intermiſſa reuocat 507
Ezechiæ oppreßio ab Aßyrijs 511. & ſeq.
Ezechias ſolatur ab Eſaia propheta 513
Ezechiæ languor eiusq; uitæ prolongatio 515
Ezechias princeps latronum ab Herode occiſus* 185
Ezechiel ppheta adhuc puer cum alijs in Babyl. captiuus abducitur 525
Ezechiel in Chaldæa prophetans non auditur 526
Ezechielis prophetia de Sedechia 531
Ezi mater Ioſiæ regis 518
Ezrica tutator regni Iſraël 503

F

FAbatus à Sylæo occiſus 330
Fabius Damaſci rector* 201
Fames tempore Dauid 377
Felix Malachi frater à Phaſelo fratre Hero. ſuperatus dimittitur* 202
Felix præſes Iudææ poſt Cumanum* 509
Felix à Iudæis accuſatur, ſuccedente Portio Feſto 515
Feſtum luminarium* 92
Ficula uicus* 71
Filiorum Iſraël eductio de Aegypto 105
Filij pro parentibus non puniendi, & contrà 203
Flaccus rector Syriæ 408
Flumina paradiſi 7
Fluuius aquæ ſanguineus 102
Fœdus putei 34 (191
Fornicariæ mulieris merces
Fortunatus libertus Agripp. maio.* 424
Fratris defuncti ſemen excitandum 198
Fuluia à profugo Iudæo ſeducta* 397
Furius centurio* 173
Furti lex 201

G

GAal princeps Sichimitarum 246
Gabaa oppidum 231. 446
Gabaa etymologia 291

Gabaa uastatur ab Israëlitis 234
Gaba oppidū Galilææ* 262
Gabala oppidum* 159
Gabaonitæ 218
Gabaonitæ callidæ fœderati cum Iesu 118
Gabaonitæ liberantur ibidem
Gabaonitarum punitio 378
Gabatha loci nomen 274
Gabathon oppidum Palæstinorum 443
Gaber militiæ princeps 401
Gabiar princeps militiæ Salomon. 400
Gabinius præses Syriæ* 175. & sequenti.
Gad filius Iacob 51
Gad propheta Dauid 382
Gadara oppidum expugnatum* 159
Gadara restauratur* 74
Gaddi oppidum 466
Galaad mons 53
Galaaditis regio 53. 400
Galata oppidum* 166
Galatæ olim Gomeritæ 20
Galboa loci nomen 301
Galgala loci nomĕ 217. 274
Galilæa sub ditione Herodis* 217
Galilæi deficiunt ab Herode* 222
Galmon regio, quæ Gilon in Bibliis 366
Gamala oppidum* 158
Gargazus* 51
Gauldim oppidum 187
Gaulanitis 400
Gaulanitis regio* 159
Gaza capta ab Alexandro* 46
Eadĕ capta à Iudæis* 154
Gazarim oppidum 378
Gechegleth cognomen Rahuelis 47
Gedeon liberauit Israël de Amalec. 242
Gedeonis uisio 242
Gedeon 70. liberorum pater, & unius naturalis 245
Gedeonis hostes, sui interfectores facti 244
Gelboë mons 319
Gellius Marci Antonij libidinis minister* 230
Gemellus ex aula Herodis excluſus* 302
Genasar lacus 388
Gerara locus Palestinæ 33
Gera pater Semei 363
Gera pater Aoth 138

Gerareth ciuitas 444
Geraritidis regio 444
Germanicus pater Caligulæ occiditur* 461
Germanicus pater Agrippinæ 510
Germanicus ueneno interijt à Pisone* 392 (462
Germani milites Caligulæ *
Germani augurũ de Agrippa maiore* 416 (494
Gessaban filius Ioæ rex Israël
Gersus filius Mosi 100
Gessius Florus præses Iudææ post Albinum* 519
Gessij genus & malitia* 524
Gessur regio 331
Getha fl. 7
Geth urbs & regio Palæst. 223. 305. 499
Getho urbs Palæstinorũ 265
Getuli olim Euilæi 22
Gezerenna ciuitas 341
Gezonat princeps milit. Iosaphat 460
Gigantum genus 229
Gigantum conuallis 340
Gimon propheta mittitur ad Baasan 445
Ginais uicus* 506
Gison id est cancellus 410
Glaphira marito mortuo redit ad patrem* 323
Glaphiræ nuptiæ cum Archelao affine, et mœstitia super marito, eiusq; somnium & interitus* 381
Gnidus loci nomen* 155
Gebolitis, Idumæa 58
Goboth loci nomen 117
Godolias præses constituitur Hierosolymis 534
Godolias interimitur per Ismaëlem 536
Goliath Palæstini proceritas 293
Goliath prosternitur à Dauid 296
Gophna* 199
Gorgias superatur à Iuda Machabæo * 90
Gotholiæ filiæ Achab, uxor Ioram, regina Hierosolymorum 461. 480
Gotholiæ studet exterminare genus Dauid ibidem
Gotholia perimitur 489
Gracchus Sabino auxiliatur contra Iudæos* 368
Græcorum impudens arrogantia 19
Granicum flumen* 44

Grana ciuitas à Iuda Machabæo capta* 95
Gratus miles* 474
Guta oppidum* 222
Gyon fl. paradysi 7
Gyon Græcis dicitur Nilus eodem

H

HAlabarches, id est princeps salis 504 (419
Hastartæ & Herculis tẽplum
Heber & Hebræi 23
Hebræi potiti Amorræorum terra 174
Hebræi patria iura trãsgressi 181
Hebr. uicti à Palæstinis 325
Hebr. uictoria de Palæstinis 269
Hebr. numerus è Babylone redeũtium in Hierusalẽ* ,
Hebr. bellum cum Amalechitis 117
Hebræorum bellum in Chananæos insciο Mose 161
Hebræorum genealogia 24
Hebron ciuitas 42
Hebron Saræ sepulchrũ habet 39
Hecæa filia Iaphram, uxor Herculis 40
Hecatõtamachi qui dicãtur* 151 (460
Hedrous princeps militiæ
Helan rex filius Baasa à Zamaria occiditur 446
Helchana uir leuita 261
Helchias gazophylax* 516
Helena Adiabenorũ regina, cum filio ad Iudaismũ conuersa* 498
Heliab unus opificum tabernaculi 141
Helias Tesbites propheta increpat Achab, & pascitur à coruis 448
Helias filium uiduæ Sareptanæ resuscitat ibidẽ, & 449
Helias pseudoprophetas Baal occidi iubet, & fugit Iezabel 452
Helias inungit reges, futuros ultores Achab 453
Helias mittitur ad Achab propter Naboth iniustæ occisum 455
Helias inuasores suos ulciscitur 468
Hcliæ & Henoch mortẽ nemo uidit 469
Heliæ habitus 468
Heliæ precibus pluuia suspẽsa re

ſa redijt 452
Heliachim tutor regni Ezechiæ 512
Heliachim pontifex cuſtos theſaurorum Ioſue 519
Helim 112
Heliopolis leonum ciuitas* 85. 115
Heliſæus propheta efficitur 454
Heliſæi prophetia 471
Heliſæus hoſtes obcæcatos ad Ioram traducit, ubi de eo plura 474
Heliſæus moritur 494
Heliſæus poſt mortem miraculis claruit 494
Heliſæi ſepulchri natura 494
Helladici populi à Iano orti 20
Helleſpontus Lyſimacho poſt Alexandrum ceſsit* 50
Helpis una ex uxoribus Herodis primi* 324
Heman unus ex ſapientibus Hebræorum 401
Hemath ciuitas 523
Hemathenus rex cum Dauid fœdus iniit 346
Hemor rex 55
Hemſanea ſacra tunica 135
Henoch 10
Henochia prima ciuitas mũdi 10
Henoch & Heliæ mortẽ nemo uidit 469
Henoch uixit 365. annos 13
Hercules auxiliatus filijs Abrahæ, duxit uxorẽ filiam Iaphram 40
Herennius Capito creditor Agrippæ* 409
Herodes 15. annorum præficitur Galilææ* 185
Herodes maior accuſatus ſiſti iubetur apud Hircanum* 186
Herodes Iudææ tetrarcha* 205
Herodis fuga in Idumæam* 209
Herodes in ius uocatus bellũ Hyrcano mouere tẽtauit* 186
Herodes Syriæ præficitur* 200
Herodes accuſatur apud M. Antonium* 206
Herodis bellũ cũ Parthis* 207
Herodes à ſenatu Rom. rex Iudææ pronunciatur* 213
Herodes Roma rediens Antigonum

tigonum & Hieroſolyma obſidet* 215
Herodes Galilæa potitus,latrones delet* 218 (240
Herodis pugna cũ Arabibus*
Herodes Hyrcanum interfecit* 248
Herodes mandat uxorem occidi* 250
Herodes honorifice à Cæſare excipitur,et ſplendide donatur* 250
Herodis auaritia* 227
Herodis ædificia* 259
Herodes propter occiſam uxorem morbo correptus* 256
Herodis ſæuitia in amicos & liberos Babæ* 257
Herodes theatra et quinquẽnalia inſtituit Hieroſolymis* 260
Herodes oppida & templa conſtruit in honorem Auguſti Cæſaris* 267 (399
Herodes Antoniam condidit*
Herodis beneficentia erga populum,tẽpore famis* 267
Herodis profectio ad M. Antonium,& pericula* 220
Herodi uariæ inſidiæ ſtructæ* 222
Herodes amore uxoris inſanit* 235
Herodes Cleopatrã occidere moliẽs,deducit Aegyptũ* 299
Herodes ſacerdotis filiam ducit uxorem, delubraq; & ſtatuas erigit contra legẽ* 265
Herodes filios ſuos Romam mittit* 267
Herodis cum Iudæis controuerſia* 382
Herodis cõtrouerſiæ & recõciliatio cũ filijs* 385. et ſe.
Herodis liberalitas erga Rhodios* 393 (ibidem
Herodes agonotheta dictus
Herodes gloriæ cupidiſſimus, inq; ſuos ſæuiſſimus ibidem
Herodes ſepulchrum Dauid infeliciter aperit* 397
Herodes amoris in nurum falſò accuſatus, iraſcitur fratri 299
Herode ab eunuchis ueritatẽ odij extorquẽte,amici eius inuicem ſe accuſant* 301
Herodes Alexandrũ filium in uincula conijcit* 303

Herode

Herode apud Cæſarem abſente deficiunt Trachonitæ ab eo* 306
Herodes Nacebū Arabum ducem occidit prælio* 308
Herodes traducitur à Syleo apud Cæſarem propter cæſos Arabes* 308
Herodes Nicolaum Damaſcenum legat ad Cæſarē, per quem ei reconciliatur* 310
Herodes quo pacto in filiorū necem anhelauerit 310. & ſeq.
Herodis uxores et liberi* 324
Herodes Bathaneam regionem dat Zamari Iudæo Babylonio* 325
Herodes accuſat fratrem Pheroram eiusq; uxorem conſpirationis delatos* 329
Herodi produntur per mortem Pheroræ ueneficia in eum parata* 331
Herodes Antipatrū ſubitarie Roma reuocatū, reum agit ueneficij coram Varo* 335
Herodes morbo iam obnoxius quid egerit, & morbus eius immedicabilis* 350
Herodes moriturus mandat ut ſe mortuo Iudæorum primores interficiantur* 352
Herodes ſemet interficere conatus* 353
Herodis teſtamentum, mors, & tempus regni eius ibid.
Herodis pompa funebris & ſepultura* 355
Herodis regni diuiſio* 376
Herodis uniuerſa proſapia* 405
Herodes filius maioris Herodis ex Cleopatra 323
Herodes ciuitates quaſdā condit 389
Herodes Artabanum & Vitellium cōiuuio excipit* 400
Herodis amor in Herodiadē, & eius bellum cum Areta* 401
Herodes exilio damnatus, Herodiade eū comitante* 424
Herodes frater Agrippæ maioris rex Chalcidis* 489
Herodi confertur poteſtas inſtituendi pontifices & ſacerdotes* 495
Herodianus inſidiatus Antiocho Grypo* 154
Herodotus Halicarnaſ. 421. 438

Heroum ciuitas 84
Hester historia* 28
Hieremias Elegidion Iosiæ descripsit 522
Hieremias spernitur, prophetans non auditur, prædicit Hierosolymam expugnatum iri, uinctus abducitur, & luto immergitur 524. usque ad 530.
Hieremiæ prophetia de Sedechia 529
Hieremiam Nabuzardam solui è uinculis 534
Hieremias Aegypti subuersionem & transmigrationem Israël prædicit 537
Hiericho capitur à Iudæis 214
Hiericus à Romanis diripitur* 216
Hieroboam filius Nabath cõtra Salomonẽ insurgit 429
Hieroboam fugit ad Sussachum 430
Hieroboam decem tribuum rex fit 432
Hieroboam adducens populum in idololatriam, increpatur à Iadon propheta 432.433
Hieroboam contra Abiam mouet bellum 440
Hieroboam & generis eius extinctio 443
Hieroboam filius Ioæ rex Israël qualis 497
Hieroboam mortuo succeßit filius Zacharias 498
Hieron Hebræa lingua munitio 339
Hierosolyma Beniamitis tributaria 230
Hierosolyma sub Abraham Solyma dicta 339
Hierosolymorũ reges quot et quandiu regnauerint 532
Hierosolyma obsessa à Sussacho 437
Hierosolyma obsidetur & capitur à Babylonijs 528
Hierosolymorum muri reparantur sub imperio Xerxis* 26
Hierosolymorum excidium et direptio templi sub Antiocho Epiph.* 82
Hierosolyma capta per Pompeium Magnum* 172
Hierosolyma exponitur fiscalibus Romanorum* 174
Hierosolyma obsessa ab Herode

rode* 215
Hieroſolymam primus Dauid nuncupauit 339
Hieruſalem obſidetur à Dauid ibidem
Hieroſolymitanorum decem ciuium conſpiratio in Herodem* 261
Hieus propheta arguit Ioſaphat 465
Hieus rex inungitur ab Helia 453
Hieus ab Heliſæo inũctus exterminauit genus Achab et ſacerdotes Baal 482. et ſeq.
Hieus Oziam eiuſq; quadraginta duos familiares occidit 484. 485
Hippa oppidum 435
Hira rex Tyri amicus Dauid 339
Hiræ epiſtola ad Salomonem 403
Hiræ munera ad Salomonem 418
Hiræ ænigmata à Salomone ſoluta 419
Hira filius Abybali eodem
Hiræ meminerunt Menander & Dius ibidem
Hominis ætas 24
Homicidij inquiſitio 193
Hor mons in quo ſepulta ſoror Moſi 172
Horodes filius Arthabani regis, præclarus* 391
Horodes imperator factus, ob feritatem à Parthis occiſus eſt ibidem
Hoſtiarum genera uaria pro uarijs 145
Hoſtes etiam ſepeliendi 200
Hur ciuitas 24
Hyrcanus filius Ioſephi Tobiæ* 74
Hyrcani aſtutia & prudentia* 75
Hyrcanus mittitur ad Ptolæmeum Epiphanem eodem
Hyrcanus Arionem in uincula conijcit* 76
Hyrcanus fratrum inſidijs circunuentus, duos eorum occidit* 78
Hyrcani ædificia et mors* 80
Hyrcanus qui & Ioannes, filius Simonis Matathiæ princeps ſacerdotum factus, obſedit Ptolemæum interfectorẽ patris ſui* 137
Hyrcanus ſepulchrum Dauid aperuit & cum Antiochio Sotere

Sotere amicitiam inijt* 139
Hyrcani militia contra Syros* 140
Hyrcani cum Romanis amicitiæ & cum Alexandro Zebenna* 140
Hyrcanus Samariam captam delet* 143
Hyrcano deus locutus ibid.
Hyrcanus ob felicitatem inuisus Iudæis* 142
Hyrcani mors et laudes* 145
Hyrcanus tertius
Hyrcanus filius Alexãdri Iamnæi sacerdotium consequitur* 160
Hyrcanus ad regnum adspirans bello superatur à fratre* 165
Hyrcanus & Antipater ad Aretam confugiunt* 166
Hyrcanus adiuuante Areta Aristobulum fratrem uincit* 167
Hyrcano confertur sacerdotium à Cæsare* 182
Hyrcanus accusatur tyrannidis eodem
Hyrcanus Herodem ad iudicium sisti iubet* 186
Hyrcano capto aures præciduntur* 211
Hyrcanus è uinculis redit ad Herodem* 229
Hyrcanus interficitur ab Herode* 248
Hyrcanus filius Herodis regis Chalcidis* 504

I

IAbel filius Lamech ex Ada 10
Iabella ciuitas uastatur ab Asa 446
Iabes ciuitas Galaadina 277
Iabesseni populi eodem
Iabis Chananæorum rex occisus 240
Iabis princeps Hebræorum occiditur 241
Iabitæ terrefacti per Naas ibidem
Iabitæ corpus Saul ui hostibus ablatum sepeliunt 327
Iaboth torrens 175
Iachin thalamus, columna tẽpli 408
Iacimus filius Zamaris Babylonij* 326
Iacob filij Isaac natiuitas 43
Iacob benedictionẽ fratri suo Esau præripit 45
Iacob ad Laban fugientis uisio

sio 46
Iacob quibus modis ex Laban filiabus ancillisq; nuptas et concubitus habuerit, quot item proles, quomodoq; à socero cum uxoribus & filijs aufugerit 49
Iacob cum uisione luctatur 54
Iacob luget filium suum Ioseph 63
Iacob in Aegyptũ ad Ioseph profectio 82
Iacob filij 83
Iacob uita defungitur 86
Iacobus Sosæ 391
Iacobus Iudæ Galilæi filius crucifixus* 504
Iacobus frater Iesu Christi lapidatus* 517
Iadon propheta increpat Hieroboam 433
Iadon à pseudopheta seductus, à leone discerpitur 435
Iaddus Alexãdro Magno Hierosolymam ingressuro occurrit* 47
Iaël filius Iesse 292
Iaër Galaadinus princeps Israëlitarum 248
Iahel mulier occidit Sisara 241
Iamblichus* 182
Iamin filius Simeonis eodem
Iamnia destruitur ab Ozia secundo 499
Iaphet filij & ex eis gentes 19
Iaso filius Eleazari Aphi* 105
Iasus pater Gedeonis 242
Iazara ciuitas 462
Iazihel propheta solatur Iosaphat 466
Iberes populi olim Iobelli 20
Ibidum natura 94
Idæ scelus de Paulina et Mundo* 395
Ida in crucem agitur* 396
Idæas filius Neriæ sacerdos 533
Idumæa ab Esau habitata & uocata 57
Idumæa & Gobolitis & Amaleçhitis dicta 58
Idumæorum rex Mosi uoto non acquieuit 172
Idumæa Iudæ, inde Simoni cedit 222
Idumæi à Iuda uicti* 94
Idumæa à Ioram Hierosolymorum

morum rege deficit 460
Iebuſæi Hieroſolymis pulſi 339
Iechabath ciuitas 518
Iephthe Galaadini Iſraëlitarũ principis temerarium uotum 250
Iereſis mater Ioathan 502
Ieſobos unus fortißimorum Dauid 379
Ieſſe filius Obed, pater Dauid 260
Ieſua & Ieſui filij Aſer 84
Ieſus Naue filius 119.158
Ieſus prophetat 207
Ieſus euertit Hiericho 213
Ieſus fœdus inijt cum Gabaonitis 218
Ieſus Chananæos exterminari iubet 223
Ieſu mors eiuſq; ætas 228
Ieſus filius Ioſedech ſacerdotum princeps* 13
Ieſus filius Eliaſib à fratre Ioanne in templo occiſus* 43
Ieſus Iaſo, filius Simonis frater Oniæ, ſacerdotio præficitur & priuatur* 81
Ieſu cõtra Oniam Menelaum ſeditio ibidem
Ieſus fili. Seæ pontifex* 388
IESV CHRISTI præconium* 394
Ieſus Boëthi ſacerdotio priuatur* 266
Ieſus Damnei filius pontifex* 518
Ieſus Gamalielis filius pontifex* 519
Iethan Hebræorum ſapiens 401
Ietheus pater Amaſæ 367
Ietro, aliâs Rahuel ſocer Moſi 96.121.229
Iezabel uxor Achab, templũ Baal conſtruit 148
Iezabel occidit pphetas 450
Iezabel interminata mortem Heliæ 454
Iezabel de turri præcipitata à canibus deuoratur 484
Iezara fons Samariæ 464
Iezonias princeps profugorũ in exilio Babylonio 534
Ieſraël ciuitas 452.482
Ieſraëlitæ populi 485
Immolatio porcorum illegitima* 83
Immunda quæ ſunt 150
Imperia in manu dei eſſe* 418.419

Indathis dux Parthorum* 139
Inuenta esse restituenda 201
Ioas à commentarijs Ezechiæ 511
Ioas scriba monumentorum 519
Ioab cum Abner belligeratur 330
Ioab Asar & Saruiæ princeps militiæ Dauid 329
Ioab traducit Abner apud Dauid & traductum doloſe occidit 229. & ſeq.
Ioab princeps militiæ conſtituitur 339
Ioab induſtria contra hoſtes 349
Ioab perſequitur Sabee 376
Ioab Amaſam interemit ib.
Ioab ciuitatẽ quam Sabee intrauerat, obſedit ibidem
Ioab obſidionem ſoluit, miſſo Sabee capite per murum 378
Ioab occiditur in templo 397
Ioachaz patris ſui Ioſiæ ſucceſſor uinctus abducitur in Aegyptum 524
Ioachazas rex Syrorum 490
Ioachas filius Hieu rex Iſraël 492
Ioachim qui prius Eliachim rex Hieroſolymorum conſtituitur 423
Ioachim tributarius Nabuchodonoſor occiditur, ſurrogaturq; Ioachim filius 523. 525
Ioachim ſeipſum cum matre & cognatis tradit regi Babylonio, ſurrogato Sedechia 525. & ſeq.
Ioachim filius Ieſu princeps ſacerdotum* 19
Ioachim alius, qui & Alchimus, princeps ſacerdotum* 100
Ioachim ſacerdotis interitus* 104
Ioas filius Oziæ infantulus ſeptem annorum clàm nutritus in regem ungitur 488
Ioas templum Hieroſolymitanum reparat 491
Ioas poſt mortem Ioiadæ legum præuaricator factus, occiditur ſuccedente filio Amaſia 492
Ioas Zachariam prophetam in templo occidit ibidem
Ioas uaſtationem Hieroſolymorum ab Aſahel donarijs templi

templi redemit 492
Ioas filius Ioachæ ſucceſſor in regno 493
Ioas tribus prælijs iuxta prophetiam Heliſæi uincens Syros moritur 494
Ioæ regis parabola ad Amaſiam 496
Ioas Amaſiam uincit 497
Ioas mater Ioachim ſecundi 525
Ioathabalus rex Tyriorũ 545
Ioathan diuinat 245
Ioathan filius Heli, ſacerdos 533
Ioathan filij Oziæ regnum, geſta, & mors 502
Ioathan Achaz ſuccedit 503
Iochobel mater Moſis 89.124
Iodabar ciuitas 346
Iodas princeps de tribu Leui 337
Ioannes princeps militiæ Ioſaphat 460
Ioannes filius Zarij princeps profugorum in exilio Babylonico 534
Ioannes populum captiuum redemit de manibus Iſmaëlis 536
Ioannes fratri Iudæ ſuccedit* 43
Ioannes Ieſum fratrem ob ſacerdotium in templo interemit ibidem
Ioannes filius Simeonis pater Matathiæ* 81
Ioannes Gaddis filius Matathiæ occiditur* 85.108
Ioannes Hyrcanus Simonis Matathiæ filius 136
IOANNIS Baptiſtæ doctrina & mors* 403
Iohel filius Samuëlis 270
Iohoiades pater Banaiæ 346
Ioiadas pontifex maritus Ioſabeth Hieroſolymis ſepultus 491
Ionæ prophetæ hiſtoria 497. 498
Ionas Annæ pontifex poſt Simonem Cantharam* 485
Ionij populi à Iano deſcendunt 20
Ionadab filius Samnæ ſolatur Dauid 358
Ionathas filius Abiathar miniſter Dauid 362
Ionathas qui & Abaron, filius Matathiæ* 85
Ionathas eligitur in locum Iudæ* 107

Ionathas ulciſcitur Ioannem fratrem, & pugna ac fœdus cum Bachide* 109
Ionathas recipit Hieroſolymam* 112
Ionathas purpura indutus ab Alexandro Epiphane 117
Ionathæ victoria de Apollonio Tito* 119
Ionathas Demetrio Nicanore victo, mittit epiſtolas ad Romanos & Spartiatas* 128
Ionathas Nabathæos expugnat* 130
Ionathas capitur* 131
Ionathæ mors & ſepultura* 134
Ionathas Abſalomi amicus Simonis Mathiæ* 135
Ionathas Sadducæus Hyrcani Ioannis amicus* 144
Ionathas Oniæ legatus Iudæorum* 193
Ionathas ignoranter maledicti reus factus à patre morti deſtinatur 299
Ionathæ oratio ad Saul pro Dauid 299
Ionathæ iuramentum ad Dauid 303
Ionathas bello cecidit 326
Ionathas filius Annæ poſt Caiaphan* 399
Ioram patri Ioſaphat ſuccedit 472
Ioram Hieroſolymorum rex, parricida & idololatra ſanctus 480
Ioram mortuo uxores & filij occiduntur præter Oziã ibidem
Ioram filius Achab Ochoziæ fratri ſuccedit 481
Iora Achab filij & regis Idumææ bellum contra Moabitas 469.470
Ioram regis Iſraël geſta & pericula Samariæ facta 475.& ſeq.
Ioram ab Hiĕu occiditur 483
Iorã fil. Azariæ ſacerdos 533
Iordanis decreuit Iſraëlitis tranſcuntibus 212
Ioſaphat hiſtoricus Dauid 346.377
Ioſaphat filius Aſa patri ſuccedit 447
Ioſaphat bellum cum Ammonitis 465.& ſeq.
Ioſaphat impetum Syrorum euadit 463

Ioſaphat increpatur ab Hieo propheta 465.466
Ioſaphat Moabitas & Ammonitas domino pugnante uicit 466
Ioſebeth uxor Ioadi furatur Ioam infantulum 487
Ioſedech ſacerdos in Babyloniam captiuus 533
Ioſeph filij Iacob ſomnia, eorumq; interpretatio 58.66
Ioſeph per Rubē ſeruatur 60
Ioſeph in lacum ponitur 61
Ioſeph Iſmaëlitis uenditus 62
Ioſeph continentia, ac fides erga herum 63
Ioſeph à carcerario lenius tractatur, pincernæ & piſtoris ſomnia exponit: poſtea Pharaonis ſomnia interpretatus, Aegypto præficitur 66. & ſeq.
Ioſeph uxor & filij 71
Ioſeph ſuper Beniamin compungitur, & fratres furti infamat 76
Ioſeph fratribus innotuit 81
Ioſeph frumenta uendidit 85
Ioſeph ætas, mors, & oſſa 87
Ioſephus filius Tobiæ Oniæ ſacerdotis nepos* 71
Ioſephi concio, & amicitia cum Ptolemæo Epiphane* 72
Ioſeph Zachariæ præficitur Iudæis, Iuda Machabæo perſequente Timotheum* 95
Ioſephus Iudæ mandato non parens, infeliciter pugnat ibidem
Ioſephus Matathiæ
Ioſephus quibus cauſis ad hiſtoriam ſcribendam incitatus 1
Ioſephus Iudaicum bellū ſcribit ante hiſtoriam Antiquitatum 33
Ioſiæ filij Amon regis laus 518
Ioſias feſtiuitatem azymorum agit 521
Ioſiæ mors & ſucceſſor 522
Ioſippus Herodis patruus, mutlicribus Herodis iuſſa prodit* 239
Ioſippus fratruelis Herodis, eiuſq; gener* 324
Ioſephus filius Antipatri, frater Herodis in Iudæa cadit* 222
Ioſue ſuccedit Moyſi 186

Iozarus Boëthi deponitur à pontificatu* 380
Iozarus pontificatu priuatur* 388
Isaac immolatio & constantia 38
Isaac cõiugiũ cũ Rebecca 40
Isaac repromittitur Abrahæ
Isaac nascitur 35 (14
Isaac in Aegyptum profectio 43
Isaac expulsus ab Abimelech 43
Isaac oratio super Iacob ibi.
Isaac ætas & mors in Hebron 56
Isachar tribus sortita Carmelum 223
Isacham Samaritis uxor Manasis & sacerdotis* 44
Isboseth filius Saul rex Manalim constituitur 229
Isboseth dissidium cum Abner propter concubinam 332
Isboseth occiditur 336
Ischaboth filius Phinees 263
Isidis templum Romæ destructum propter stuprum Paulinæ* 338
Ismaël etymologia 31
Ismaëlis genealogia ibid.
Ismaël uxorem Aegyptiam duxit ibidem
Ismaël filius Iabi pontifex* 389
Ismaëlis cuiusdam malicia in Godoliam 532
Ismaël populum Masphat ducit captiuum 536
Israël uocatur Iacob & etymologia 54
Israël filiorum oppressio in Aegypto 87
Israëlitæ opprimũtur à Moabitis, Chananæis, à Labin et Amalechitis 238. & seq.
Israëlitæ iterum liberati per Deboram & Barachũ 240
Israëlitæ uincunt Amalechitas & spoliant 117
Israëlitæ egrediuntur ex Aegypto 105
Israëlitæ tributarij facti Palæstinis 251
Israëlitarum clades à Palæstinis inflicta 262
Israëlitarũ decem tribus transferuntur in Mediã ex Persida 508
Istob rex 349
Itham locus circa Hierosolymam 426

Itham ciuitas à Roboam structa 436
Ithamar filius Aarõ 140.263
Ithobaal rex, pater Iezabel, socer Achab 487
Ituræi subacti ab Aristobulo filio Hyrcani Ioannis* 148
Iturius amicus Herodis* 249
Iubal musicã coluit primus 10
Iubileus annus 153
Iudæi Hebræi 23
Iudæorum respublica qualis ante captiuitatem, & qualis post fuerit* 16
Iudæorum reditus ad Hierusalem sub Neemia & Esdra* 21
Iudæorum Hierosolymam repetentium numerus* 12
Iudæorum & Samaritanorũ disceptatio* 116
Iudæorum studium in reparando templo ibidem
Iudæi quando primũ dicti* 26
Iudæi subiugati à Naas 276
Iudæorum status post Alexandrum* 50
Iudæi in Aegyptum ducuntur* 49
Iudæis beneficentia exhibita ab Asiæ regibus* 66
Iudæi infestationes passi à Samaritanis* 70.84
Iudæi coguntur abnegare legem* 83
Iudæis amicitia cum Romanis* 104
Iudæorum hæreses* 129.385
Iudæorum octingenti crucifixi* 156
Iudæi quæ oppida possederint regnante Alexandro Iannæo* 160
Iudæi Romanis quando primum subditi* 175
Iudæi Herode eos animante, bellum contra Arabas capessunt* 242
Iudæorum seditio contra Herodem* 261
Iudæorum afflictio per Asiam & Libyam* 394
Iudæis permissum, plures habere uxores* 323
Iudæorum quadraginta, fortitudo pro lege* 349
Iudæi ab Herode morti destinati, liberantur è carcere* 354
Iudæorum tria milia cæduntur in templo per milites Archelai filij Herodis* 359

Iudæorum seditio contra Sabinum* 365. & seq.
Iudæi Roma excedere coguntur* 397
Iudæorum constantia ad Petronium pro conseruatione legis* 427
Iudæorum ingens cædes Seleuciæ facta* 445
Iudæorum libertas sub Claudio Cæsare* 481
Iudæorum dissidium cum Philadelphinis* 493
Iudæa uarijs tumultibus quassata, Archelao ad Cæsarem profecto* 368
Iudææ mala præside Felice* 513
Iudæa à sicarijs deuastata* 512.
Iudæorum ingens clades tempore azymorũ facta* 505
Iudæorum seditio contra Samaritas* 507
Iudæorum contentio contra Syros* 513
Iudas Machabæus filius Mathathiæ* 94
Iudæ victoria de Apollonio & Seron ducibus Antiochi* 87
Iudæ victoria de Lysia & Gorgia* 90
Iudas Hierosolymam occupat, templum & sacrificia renouat* 91
Iudæ victoria de Idumæis & Ammonitis & de Timotheo* 93
Iudæ clara victoria cõtra Nicanorem* 103
Iudas summus sacerdos factus cũ Romanis amicitias iungit ibidem
Iudas nouissimo contra Bachidem prælio interijt * 105
Iudas Capsei, dux exercitus Ionathæ Abaron* 127
Iudas Essæus propheta* 147
Iudas Arisei legis interpres * 347
Iudas Ezechiæ latronis filius * 369
Iudas Gaulonites concitator seditionis & autor quartæ sectæ Iudæorum* 384
Iudas Eliasibi sacerdos* 42
Iudæ defuncto succedit frater eius Ioannes ibidem
Iudicum historia 228
Iulia uxor Augusti Cæs.* 392

Iulia Augusti filia, & duarū ciuitatum nomen* 388
Iulia soror Caligulæ* 478
Izates filius Helenæ fit Iudæus* 497
Izatis mors & gesta* 500

L

Laban despōdet filias suas Iacob. 49
Labenna prouincia 480
Laban insequentis generum suum Iacob somnium 51
Laban fraudulentia . ibid.
Laboſordachus 545
Lachis oppidum 436
Lagus pater Ptolemæi Soteris* 50
Lais parens Phaltis 316
Lamech filij & uxores 10
Laodicensium decretum pro Iudæis* 195
Lasthenes Cretensis* 118
Lazarus gigas Iudæus* 400
Legum præuaricatoris pœna 196
Leonum ciuitas Heliopolis* 115
Lepidus à C. Caligula occisus* 448
Leui filius Iacob ex Lia 50
Leuitici historia 145
Leuitarum principes & numerus 154
Leuitarum trib. à militia segregatur 171
Leuitis decimas dari iussit Moses eodem
Leges Mosaicæ uariæ 145. 191
Libanus mons 220. 400
Liberi ancillas non ducant 197
Libes olim Phuti 21
Libyas* 166
Libyam Phut instituit 21
Linum Hebraice cheton 134
Litthus ciuitas 105
Liuia mater Tiberij Neronis* 389
Lollius 168
Lot frater Saræ adoptatus ab Abraham 25
Lot separatus ab Abraham 27
Loth captus & redemptus 28
Loth hospitatur angelos 33
Loth genuit ex filiabus 33
L. Valerius, Lucij filius Cos.* 193
L. Manlius L. Memmij filius * 140

L. Copinius Collinæ filius* 183
Luctus triginta dierum pro mortuis 199
Lucullus* 162
Lud, Ludæ populi 23
Lugdunum oppidum Galliæ * 424
Lupus tribunus Cæsoniam Caligulæ uxorem occidit* 471
Lupus morte multatus* 480
Luza regio 30
Lycus fluuius* 139
Lydi populi olim Ludæ 23
Lysanias filius Ptolemæi Minnæi* 206
Lysias Antiocho ad Persida profecto, relinquitur ad deuastandam Iudæam * 99
Lysias occiditur* 101
Lysias oppidum* 169
Lysimachus Hellespõtum obtinet* 501
Lysimachus occisus ab Herode* 257
Lysimachus Pausaniæ, legatus Iudæorum ad Romanos* 193

M.

MAacha filia Thamar uxor Roboam* 437. 443
Maacha rex 349
Macedones populi 22
Machabæorum historia* 81
Machamis filia Ptolemæi, uxor Dauid 331
Máchir princeps Galaaditidis 367
Macherus castellum Iudææ* 162
Machir nutritius Miphibosæth 347
Machon ciuitas uastata à Dauid 346
Macro prætorij præfectus * 414
Madianitæ populi 176
Madianitæ uicerunt Israëlitas 241
Madian ciuitas 96
Madianitarum & Arabum strages 244
Mageddon loci nomen 484
Magedon ciuitas à Salomone condita 420
Magog Magogas instituit 20
Magus quidam seductor populi à Portio Festo occi-

ſus* 515
Malachus Arabs nutritius Antiochi qui Theos cognominabatur* 123
Malachi inſidiæ contra Antipatrum* 199
Malachus rex Arabum Herodem fruſtratus* 211
Malathoës ciuitas* 407
Malchus qui & Cleodemus propheta 40
Mambre conuallis in qua requieuit Abraham 32
Manachaſim genus Hebrææ ueſtis 134
Manachemi Eſſeni diuinatio de Herode* 271
Manahen Sellum perimens ſeipſum regem Iſraël conſtituit 501
Manahen defunctus in Samaria ibidem
Manalim regio 329
Manna quid 116
Manaſſes filius Ioſeph 71. 84
Manaſſes & Ephraim præfecti 154
Manaſſes filius Ezechiæ impietate inſignis 516
Manaſsis captiuitas, & mors felix 517
Manaſſes filius Ioannis ſacerdotis frater Iaddi ob connubium alienigenæ prohibetur accedere altare* 44
Manaſſeas Damaſcenus de arca Noë 15
Manue pater Samſonis 251
Maon deſertum 311
Maon ciuitas 313
Mar amaritudo dicitur 111
Mara interpretatur dolor 258
Marcellus curator Iudææ cõſtituitur Pilato Romã profecto* 398
M. Tullius Cicero conſul, Cn. Pompeio Hieroſolymam & templum capiente* 173
M. Agrippæ beneficia in Iudæos* 66
M. Agrippa cum Herode amicitias componit* 268
M. Antonius libidinis notatur* 231
M. Antonius victus à Cæſare in bello Actiaco* 242
M. Antonius belli Romanorum dux cum Gabinio cõtra Iudæos* 175

M. Agrippa Iudæorum ius tutatus* 281
M. Agrippæ cum Herode amicitia* 268.284
Marcus nepos Herodis* 481
Marcus præses Iudææ post Copinium* 388
M. Minutianus coniux sororis C. Caligulæ* 460. 478
M. Minutianus conspirator in mortẽ C. Caligulæ* 448
Mardochæus auunculus Hester pandit regi insidias eunuchorum 29
Mardochæi luctus de edicta contra Iudæos clade* 32
Mardochæus purpura indutus circunducitur per Aman inimicum* 39
Mardochæi decreta sup diebus festis Iudæorum* 42
Mare Pamphylicum diuisum 110
Mareon ciuitas à Græcis Samaria 447
Mare æneum templi Salomonis 408
Mareon filius Ionathan 397
Maria soror Mosis moritur 172
Marion Tyriorum tyrannus ab Herode superatus* 202
Maria uxor Archelai filij Herodis* 382
Maria filia Agrippæ maioris desponsa Archelao Chelciæ filio* 491
Maria nupta Demetrio Alexandrino ibidem
Mariamme filia Hyrcani & Alexandræ, coniux Herodis* 230. 406
Mariamne traducitur uiolati matrimonij* 237
Mariamne accusatur uenefitij apud Herodem* 254
Mariamne occiditur 255
Maris rubri diuisio 109
Marisa ciuitas* 96. 140
Marissa à Roboam structa 436
Mariseni* 142
Marsus præses Syriæ post P. Petronium* 486
Marsus Agrippæ maiori inimicus 487.489
Marsias libertus Agrippæ* 409. 420 (135
Masnaëmphtis pileum sacrũ
Masspha ciuitas structa ab Asa 446

Maſphat ciuitas 249. 275. 534
Maſphat interpretatur deorſum inſpicere 268
Maſſada ciuitas* 202
Maſſada oppidum* 210
Maſelmis mater Amon regis 518
Mathan ſacerdos Baal perimitur 489
Matathias filius Ioannis Antiochi mandatum contempſit* 85
Matathias idololatram Iudæum confodit ſimul & Apollonium* 85
Matathias primus perſuaſit, etiam ſabbato pugnã non eſſe detractandam ibidem
Matathias filius Abſalomi dux exercitus Ionathæ Abaron* 127
Matthias Cargalothi legis interpres* 347
Matthias Theophili Hieroſolymites ſacerdos* 350
Matthias ſeditioſus ſacerdotio priuatur ibidem
Matthias Annæ frater Ionæ pontifex* 486
Matthias Theophili pontifex, ſub quo bellum Romanorum cõtra Iudæos ſumpſit initium* 520
Mathon locus 330
Matuſe princeps Babylonius 531
Mauſoleum à Daniele conſtructum* 550
Mauſolcum Matthiæ & filiorum* 134
Maxilla loci nomen 255
Maxillus* 422
Meas uicus* 493
Mæander fluuius* 59
Medaba ciuitas* 109. 140
Media* 545. 16
Medi populi à Madeo orti 20
Medis ciuitas 522
Mega oppidum* 159
Megarus Babylonius princeps 531
Melchenoth baſes 409
Melchizedech, id eſt, rex iuſtus 29
Melchis occiſus in bello 326
Melazarus legis peritus* 497
Mella ciuitas à Iuda Mach. capta* 94
Melum ciuitas* 378
Memphis ciuitas 93

Memphis ciuitas à Minæo condita 421
Menander de obsessione Tyriorum 511
Menãder transtulit antiquitates Sidoniorũ ex Phœnicia lingua in Græcam 419
Menedemus philosophus* 63
Mennius regulus* 447
Mensa propositionis quomodo extructa 132
Mensa aurea templi Salomonis 409
Mẽsæ Ptolemæi Philadelphi admodũ pretiosæ deo oblatæ descriptio* 58
Mẽsis hyperucrethæus 147. 411
Mensis Arthemisius 404
Mensis septimi ratio 147
Mensurarum inuentio 10
Merari filius Leui 83
Meroẽ ciuitas Aethiopiæ 95
Mes filius Aram 23
Mesanæi populi ibidem
Mesopotamitæ insurgunt in Abraham 26
Mesopotamitarũ strages 350
Mesopotamiæ difficultas 40
Mesraim hoc est Aegyptus 21
Meßabasan uestis sacra 135
Messalinam Claudius maritus necat* 510
Methir sacra Hebræorũ uestis 135
Methri cognatio de tribu Bẽiamin sortem regni accepit 275
Michææ præsagium aduersus Achab, & alia gesta 459. 460. 461
Michol fil. Saul desponsatur Dauid 298
Michol astutia 300
Michol post Dauid desponsatur Phalti 316
Michol Dauid iterum remittitur per Abner 332
Michol Dauid ludentem cithara ante arcã ridet 342
Michol ex Dauid non concepit 243
Milas legatus Archelai regis Cappadocum ad Herodẽ* 312
Milesius proditor* 150
Militis cuiusdam impudẽtia, magnæ cladis Iudæorum causa & origo* 505
Mina quid sit* 128
Minæus rex Aegypti conditor Memphios. 421

Miniada 15
Minutianus conſpirator in mortem C. Caligulæ* 448 453
Miphiboſeth filius Ionathæ quæritur à Dauid & ditatur 347
Miphiboſeth ambitionis delatus exhæredatur 362
Miphiboſeth falſò delatus excuſat ſe apud regem 374
Miſa rex Moabitarum 469
Miſach nomẽ Miſaëlis pueri apud Nabuchodonoſor 539
Miſaël puer ſocius Danielis, à Babylonijs Miſach dictus ibidem
Mirta pontificis 135
Mithridates reuexit ſacra uaſa templi ablata* 4
Mithridates Synaces præfectus Parthorum 157
Mithridates Parthorũ pfuga dimittitur à Gabinio* 178
Mithridates Pergamenus Cæſari auxiliatus contra Aegyptios* 181
Mithridates gener Artabani regis Parthorum* 441
Mithridates mouet arma cõtra Anileum, et ſuperatur* 443
Mithridates uicißim ſuperat & occidit Anileum ibidẽ
Moabitarũ terrã depopulantur Ioram, Ioſaphat, & rex Idumææ 470 (472
Moabitarũ rex immolat filiũ
Moabitæ à Babylonijs ſubiugati 537
Moab filius Loth ex filia ſeniore 33
Moabitæ populi ibidem
Moabitæ uincuntur à Ioſaphat 460, 466
Moabitis regio 174
Moabitæ ſuperati à Saul 278
Moabitas debellat Dauid 344
Modin uicus* 85
Monobazus Bazeus rex Adiabenorum frater & maritus Helenæ* 495
Monobazus filius Monobazi Bazei ex Helena ibidẽ
Monobazus iudaiſmũ ſubit* 500
Mõslingon ciuitas* 166 (154
Mõpſueſtia ciuitas Ciliciæ*
Moraim mons, in quo immolatus Iſaac 37 (90
Moſes triũ menſiũ exponitur Moſis

Mosis sapientia 3
Mosis educatio eiusq; nominis etymologia 91
Moses diadema Pharaonis conculcat ibidem
Moses dux Aegyptiorum 93
Moses Tharbin filiam regis Aethiopiæ duxit uxorẽ 95
Moses regem Aegypti latenter fugit 95
Moses uidens rubum ardentem, iubetur educere filios Israël de Aegypto 97
Mosis prodigia 102. & seq.
Moses educit Israëlitas in Sina montem 111
Moses uirga aquam è petra elicuit 116
Mose manus extendente Hebræi uincunt Amalechitas 119
Moses excepit Rahuel socerum suũ uenientẽ ad Sina 121 (ibidem
Moses paruit monitis soceri
Mosis tabulæ 127
Moses quadraginta dies nullo cibo humano participatus ibidem
Mosis tabernaculum 127
Mosis arca 132
Moses bellicosos recẽsuit 154
Moses coturnicibus magnum exercitum satiat 155
Moses explorari suadet Chananæam 156
Mosis autoritas, legumq; eius reuerentia 159 (164
Moses ad Core seditiosum
Moses inuitat Datan & Abyrom ibidem
Moses à rege Idumæorum repulsam passus 172
Moses castrametatur ad Iordanem 176
Mosis oratio ante mortem et constitutiones 187
Moses populo legem scriptã dedit 190
Moses conuocat ecclesiam et prophetizat 207
Mosis mors & sublatio 209
Mosaicæ legis liber intra thesauros templi inuẽtus 219
Mulierum testimonium 193
Mulier à uiro Leuita mẽbratim secta, in singulas tribus mittitur 233
Mundi creatio 5
Mundi adolescentis dolosum stuprũ cum Paulina* 395
Murium multitudo Azotorũ prouin

prouinciã deuaſtauit 264
Muſca idolum Accaron 468
Mutidnus præfectus Syriæ Iudæorũ ſtatuta tutatus* 66
Mygdonia, nunc Antiochia* 500
Myrrha filia Cynaræ regis* 459

N

NAama mater Roboam 430
Naas rex Ammonitarum Iſraëlitis captis oculos dextros eruebat 277
Naas occiſus à Saul 278
Nabal uir ſtultus & crudelis 113 (315
Nabal interpretatur demens
Nabal moritur ibidem
Nabalota ciuitas* 166
Nabathæa prouincia 36
Nabath pater Hieroboã 429
Nabathæi* 94
Nabathæi Arabiæ gens 108
Nabathæi expugnãtur à Ionatha Abarom* 130
Nabla muſicum inſtrumentũ 410. 380
Naboth iniuſte lapidatus aſtu Iezabel 454
Nabuchodonoſor primus rex Babyloniorum regem Aegypti & omnem Syriam ſubiugat &c. 523
Nabuchodonoſor omnes Iudæorum nobiles caſtrat, & literis inſtituẽdos curat, ubi multa alia de eo 258. 259
Nabuchodonoſor ſecundus, filius ſuperioris et ſucceſſor 244. & ſeq.
Nabuchodonoſor ſucceſſores 545
Nabuthæi ager 483
Nabuzardan princeps Babyloniorum contra Hieroſolymam 531
Nacebus dux latronum ab Herode uictus* 308
Nachor fratris Abrahæ genealogia 24
Nadab fil. Aaron igne conſumptus 142
Nadab filius Hieroboam patri ſucceſſit in regno 443
Nadab et omnis generis Hieroboam interitus ibidem
Nadab mortuo, Baaſa occiſor eius regno potitus ibidem
Naëma filia Tubalcain 10
Naida locus quem Cain incoluit 10

Namasus pater Hieu 453. 482
Nathan filius Dauid 340
Nathan alius propheta narrat Dauid deo placere structuram templi 343
Nathan fil. Dauid arguit patrem 353
Nathan Adoniam regno pellit, et ungit Salomonẽ 388
Nathanaël filius Ieſſe 292
Naufragium Ionæ prophetæ 498
Naum prophetia 502
Nazarai Corban offerũt 172
Neemias Iud. pincerna Xerxis* 24
Neemiæ cura & labor de reparandis muris Hieruſalẽ* 27
Neemias moritur ibidem
Neerda ciuitas* 434
Nemrod filius Chuſi 22
Nemrod filius Cham contẽptor dei 18
Neptalim filius Iacob ex Bala 50. 84
Neptalitæ quam terram ſortiti 223
Ner patruus Saul 286
Nergella princeps Babyloniorum contra Hieroſolymam 531 (533
Nerias filius Vriæ ſacerdos
Neriæ pater Baruch diſcipulus Hieremiæ 234
Nero fil. Domitij* 510
Neronis crudelitas ibidem
Neruis cur Iudæi abſtineant 55
Nicanor præfectus hoſpitum Ptolemæi regis Philadelphi* 62
Nicanor præfectus Sichimitarum* 84
Nicanor Demetrij amicus, in bello occiſus contra Iudam Machabæum 103
Nicanoris Seleuci beneficentia in Iudæos* 63
Nicaula regina Aegypti & Aethiopiæ 421
Nicolaus Damaſcenus Iudæis patrocinatur* 66
Nicolaus Damaſcenus legatus Herodis ad Cæſarem placandum* 310
Nicolaus Damaſcenus pro Archelao uerba facit* 376
Nicomedes Gabiniũ & Scaurum accuſat 169
Nilus fl. 95

Nilus in sanguinẽ uersus 124
Niniue ciuitas 514
Ninus ciuitas 23
Nisam primus mensis 105
Nisibis oppidum* 434
Nisibis terra* 500
Nobe ciuitas 305
Nocheus repudium Vastis suasit* 29
Noë seruatus 12
Noë anno ætatis sexcentesimo diluuium est factũ eodẽ
Noë preces, & pactum cum deo 16
Noê ætas, mors, & filij ibidẽ
Noë Græce Nochus 21
Noê plãtator uineæ, inebriatus 23
Noë arcæ ubi seruentur reliquiæ* 496
Noëmis uxor Elimelech 257
Noëmis interpretatur felicitas ibidem
Norbanus occisus* 462
Noua, loci nomen 310
Numenius Antiochi legatus Ionathæ Abaron ad Ro. et ad Spartiat.* 128
Numidius Quadratus præses Syriæ* 507

O

Obededom Leuita per arcam dei ditatus 342
Obeth dispẽsator Achab 472
Oblationum deuotio in tabernaculo 140
Obeus pater Micheæ prophetæ 461
Obodas rex Arabum* 300
Ocona ciuitas Iudææ* 108
Octauia filia Claudij ex Messalina uxore Neronis* 510
Ochozias filius Achab patri succedit in regno 464
Ochoziæ scelerati regis casus 468
Ochoziæ succedit Ioră 469
Ochozias filius Ioram (mendose hunc legis uocatum Oziam) 481. 482
Odidas propheta 504
Odolla ciuitas 306 (436
Odolla à Roboam ædificata
Ofellius Hierosolymita 208
Og rex Galadinæ & Galanitidis perimitur 175
Og regis lectus ex ferro factus eodem
Ogys regio 30
Ohad filius Simeonis 83
Olda prophetissa 520
Olibema uxor Esau 44

Olympus legatus Herodis * 113
Olympias filia Herodis uxor Ioſippi eius fratruelis 324
Onias patri Iaddo ſuccedit in ſacerdotium* 49
Onias filius Simonis iuſti põtifex poſt Manaſſẽ, et eius auaritia* 70.71
Onias filius Simonis patri ſuccedit in ſacerdotio* 79
Onia mortuo, Antiochus ſacerdotij principatum dedit Oniæ Menelao* 81
Onias Menelaus reliquit patrias leges, ut placeret Antiocho eodem
Onias Menelaus occiditur * 100
Oniæ ſucceſſit Alchimus, qui & Ioachim * 100
Onias Oniæ tertius filius fugit ad Ptolemæum Philometorem regem Aegypti occiſo Onia Menelao * 100. 114
Onias interficitur* 166
Oniæ prouincia 182
Onzora oppidum* 159
Ophni fil. Eli ſacerdotis 260
Ophni à Palæſtinis occiſus 263
Ophyra locus Indiæ, nunc terra aurea 422
Oppida ſub ditione Iudæorũ regnante Alexandro Iannæo* 159
Oreb rex Madianitarum occiditur 244
Organorum muſicorum Duuid ſpecies 379
Oriblo oppidum* 166
Orpha uxor Chelion 258
Orphan Iebuſæus 339. 340
Oza extinguitur 342
Ozi filius Eli patri ſucceſſit in ſacerdotio 264
Ozias prior, filius Amaſiæ rex Hieroſolymorum poſt patrem 497
Oziæ præſumptio ac percuſſio 500
Oziæ regnum & ſtudiũ 499
Oziæ plaga & mors 500
Ozias alter, rex ſuccedens Phaceiæ 505
Ozias tributarius Aſſyriorũ ibidem
Ozias captus cum decem tribubus transfertur in mediam & Perſida 508

P

Pacorus rex Medorum* 500
Pacorus dux Parthorũ* 206
Pacori fraus in Phaselũ 207
Palæstina 23 (269
Palæstini superati ab Hebræis
Palæstini superati 286. 378
Palæstini uincunt Hebræos 326
Palæstini uicti Hierosolymis 340
Palæstini superati ab Ozia secundo 499
Pallas Herodis uxor primi* 324
Pallas seruus Antoniæ 413
Palus Asphaltitis 28
Păphylicũ mare diuisum 110
Panes propositionis 133
Paneas oppidum* 388
Paphlagones olim dicti Riphæi 20
Pappus dux Antigoni occiditur* 223
Paradisi plantatio & flumina 6
Parentum contemptores 199
Parmenio arguit Alexãdrum Magnum* 47 (208
Parthicũ bellũ cõtra Herodẽ
Paschæ festiuitas et significatio 358
Paschæ sacrificia 148
Pasini castrum* 496
Paulinæ stuprum* 394
Paulus Aruntius* 460
Pausanias Ceraste filius occidit Philippum regem Macedonum* 43
Pella ciuitas * 170
Pelusium Nili ostium 288
Peluſij obsidio 513
Pentecostis solennitas 149
Percussorum lex 202
Pergamenorum decretũ pro Iudæis* 196
Petra Arabiæ ciuitas, & castellum* 195. 330
Petronia uxor Claudij* 510
Petronij contra Iudæos missi prudẽtia et modestia* 426
Phaceias filius Manahen patri succedit et moritur 501. 505
Phaceias secundus, Romeliæ filius, rex Israël 501
Phædra uxor Herodis 324
Phanuel ciuitas 432
Pharaones omnes Aegyptiorum reges dicti usq; ad Socerum Salomonis 421
Pharaon Aegyptijs interpretatur

tatur rex ibidem
Pharaoth Aegypti rex socer Salo. ibidem
Pharathō ciuitas Effraim 251
Pharao Sara potiri conatus 27
Pharaonis somnia 68
Pharaonis edictum de Israēlitarum masculis submergendis 88
Pharan, id est, conuallis 43
Pharisæorum hæresis* 129. 270. 328. 385
Pharisæorum & Sadducæorum controuersia* 144
Pharisæis administratio regni concessa* 160
Pharisæi quidam cōspirationis in Herodem conscij occiduntur* 328
Phaselus magni Herodis frater 186
Phaselus Felicē superat* 201
Phaselus moritur captus à Parthis, caput saxo illidēs* 210
Phaselus & Phaselis turris et oppidi nomen* 392
Phaselus secundus filius Herodis* 324
Pherora filius Antipatri frater Herodis* 180
Pherora Iosippi fratris sui caput redemit* 221
Pheroras pro ultione fratris caput Pappo præcidit* 223
Pheroræ odium in filios Mariamnes* 386
Pheroras defert Herodem amoris in Glaphiram nurū apud eius filium* 398
Pheroras Herodi cōciliatus* 305
Pheroræ conspiratio in Herodem* 328
Pheroras moritur* 331
Phicolus dux Abimelech 44
Phideas sacerdos templi 533
Phidias Athenienſis 447
Philadelphinorum dissidium cum Iudæis* 493
Philarchus amicus Sylæi cōprehenditur ab Herode* 330
Φιλέλλην* 148
Philippion Minæi Ptolemæi filius occisus à patre* 181
Philippus rex Macedonum à Pausania interemptus* 43
Philippus tutor regni Antiochi* 97

Philippus Antiochi regnum inuadens, nactusq; occiditur* 100
Philippus Antiochi Grypi filius* 157
Philippus fil. Herodis* 324
Philippus Iudæam gubernat absente Archelao fratre* 359
Philippo pars Iudææ datur à Cæsare* 377
Philo legatus Iudæorum cõtra Apionem* 426
Philistijm filius Nemrod 22
Philistijm prouincia eodem
Philostephanus 151
Philostratus de rege Babyloniæ 545
Phinees filius Eli à Palæstinis occiditur 260. 262
Phinees fil. Eleazari nepos Aaron 226 (185
Phinees Zamariam interfecit
Phinees dux Israëlitarum cõtra Madianitas ibidem
Phinees prophetizat 228
Phiscon Ptolemæus* 81
Phison fl. paradisi 7
Phiolaus rex Assyriorũ contra Syros pugnaturus muneribus placatur 501
Phraates princeps Parthorũ à filio occisus* 229. 390
Phryges olim Tigranei dicti 20
Phut filius Cham 22
Phut fl. Phuti populi, prouincia ibidem
Pini natura 424. & seq.
Piso legatus Pompeij* 172
Piso German. ueneno interimit* 392
Pistoris Pharaonis somniũ 68
Pitholaus dux Hierosolymorum* 177
Pitholaus captus* 180
Planctus nomen syluæ 441
Platane uicus 317 (448
Pluuia suspẽditur sub Achab
Pluuia redijt precibus Heliæ 453
Polemon rex Lyciæ* 510
Pollio præses custodiæ Claudij* 480
Pollio Pharisæus* 227. 270
Pollio Romanus Herodis amicus filios suscepit eruendos* 267
Polybius carpitur à Iosepho* 97
Polydeuces seruus C. Caligulæ* 447

Pompeius Magnus Tigranē debellans, Scaurum ad Syriam mittit* 168
Pompeij contra Aristobulum Iamnæi gesta* 172
Pompeius Hierosolyma & templo potitus eiusq; modestia* 173 (495
Pompeius Syluanus consul*
Pompidius senator* 451
Ponderum inuentio 10
Pontificum insolentia erga sacerdotes* 519
Pontificum Hierosolymæ catalogus 533
Pontificum & sacerdotū pugna Hierosolymis facta* 514
Pontificum ab Aaron usq; ad Hierosolymorum excidiū catalogus* 520
Pontius Pilatus præses Iudææ & eius regimen 389
Poppea uxor Neronis* 524
Portius Festius præses Iudææ post Felicem 515
Primitiarum ex frugibus immolatio 148
Principes sint in unaquaque ciuitate septem 192
Principes militiæ Salomonis 400
Procella uehemēs Iudæorum crudelitatem ulciscens de Onia quinto* 167
Proculus Vitellius centurio 485
Prothanis ciuitas 27
Pseudo prophetarū diuinatio de bello Achab contra Adadum 461
Ptolemais ciuitas Galilææ* 93. 150
Ptolemaitæ populi ibidem
Ptolemæus rex Geßur 368
Ptolemæi, reges Alexandriæ dicti 421
Ptolemæus Soter fil. Lagi rex Aegypti post Alexādrum* 50
Ptolemæus Soter cepit Hierosolymam ibidem
Ptolemæus captos Iudæos duxit in Aegyptum ibidem
Ptolemæus Philadel. prioris succeßor, rex Aegypti librorum conquirendorum studioßißimus* 1. & 151
Ptolemæus instinctu Demetrij Phalerei Iudæorum leges in Græcam linguam transferri curauit* 51

Ptol. liberalitas in captiuos Iudæos* 53
Ptolemæi epistola et dona ad pontificem Eleazarũ* 56
Ptolemæus preciosa munera deo offerenda misit* 58
Ptolemæus LXX. seniores Iudæorũ magnifice excepit, & præ gaudio in lachrymas prorupit* 61
Ptolemæus Eupator ab Antiocho uictus* 67
Ptolemæus Epiphanes* 67
Ptolæ. Epiph. Oniæ infensus reconciliatur per Iosephũ filium Tobiæ* 72
Ptolemæi mors* 81
Ptolemæus Dorimenis* 89
Ptol. Philometor annuit Oniæ ædificationem templi in Aegypto* 114
Ptol. Philometor locat Cleopatram filiam Alexandro Epiphani* 117
Ptolemæus insidias passus à genero Alexandro* 120
Ptolemæus Alexãdro Epiph. iratus, filiam matrimonio iungit Demetrio Nicanori* 121
Ptolemæo mittitur caput Alexandri Balais uel Epiphibidem
Ptol. Simonẽ Matathiam socerum suum interimit* 136
Ptolemæus ab Hyrcano Simonis filio obsessus, & occisis Hyrcani matre et fratribus, fugit ad Zenonem Cotylam* 137
Ptol. Lathyrus filius Cleopatræ, uxoris Antiochi Soteris* 149
Ptole. Lathyri uictoria de Alexandro Iamnæo & Iudæis* 151
Ptolemæus capta Ptolemaide infantes coqui iussit ibidem
Ptolemæus Minæi* 162
Ptolemæus filio occiso, nurum duxit uxorem 37
Ptolemæus dux militiæ Herodis interimitur* 219
Ptol. aulicus Herodis accusatur* 304
Ptolemæi sententia de testamento Herodis* 355
Ptol. latro à Fado peremptus* 493
Ptol. Iamblychi filius* 182
P. Petronius iniuriam Doritarũ in Iudæos ultus 484

Pueri primum leges discere iubentur 192
Puerperarum leges 152
Putiphares Aegyptius emit Ioseph 52
Putiphares Heliopolitanorũ sacerd. 71
Pythagoras philosophus* 271

Q.

Q Vinquẽnalia certamina celebrata Hierosolymis per Herodẽ* 259.392
Q. Hortensius* 165
Q. Metellus Creticus ibidem
Q. Pompeius 479
Quintiliæ mulieris tortura* 450

R

RAab ob beneficentiam saluata 211
Rabazacus Themasius* 10
Rabath Ammonitarum ciuitas à Ioab obsessa 350
Rabath urbs deletur à Dauid 355
Rachelis pulchritudo 48
Rachel promittitur Iacob ibidem
Rachel collocat famulam uiro suo 50
Rachelis & Liæ dißidium ac reconciliatio ibidem
Rachel idololatria & astutia 53
Rachel ex partu mortua, & sepulta in Ephrata 56
Ragaba castellum 159
Rahuelis prudentia ad Mosen super litibus populi expediendis 121
Rahuel sacerdos socer Mosi 96. 121
Ramatha ciuitas 445. 482
Raphin uxor Adad 428
Raphidim terra 116
Raphia ciuitas expugnata 153
Rapsacis gesta 511. 512
Rasin occiditur à rege Aßyriorum 504
Rathimus molitur contra Iudæos ciuitatem & tẽplum restauraturos* 6
Rebe rex Madianitarum 185
Rebecca fil. Bathuelis uxor Isaac 43
Rebecca parturijt geminos ibidem
Rebecca fallit maritum 45
Rebecca sepulta in Hebrõ 56
Reblata ciuitas 531
Recem rex Madianitarũ 185
Recha fil. Remnon occidit

Isboseth 336
Regum historia 260
Rhegini populi olim dicti Aschenezci 20
Remmon pater Banaæ et Rechæ 336
Respha concubina Saul cum Abner concubuit 332
Reu filius Phaleg quãdo genitus 24
Rex quomodo eligendus 194
Ribdalusa ciuitas* 166
Rhinocolura oppidum et locus* 159
Risa uicus* 210
Roas petra 235
Roboam fil. Salomonis 361
Roboã duarũ tãtũ tribuũ rex factus patre mortuo 432
Roboã quomodo defectionẽ tribuum passus est ibidem
Roboã moliri bella in Heroboã prohibetur à deo ibid.
Roboam quas urbes condiderit 436
Roboam infertur bellum à Susacho 437
Roboam repulsam patitur à deo per Semeiam 438
Roboam mortuo succedit Abias fil. 439
Roboth puteus 43
Romanorum prima amicitia cum Iudæis* 104
Romani Iudæis libertatẽ asserunt* 174
Romanorum uictoria de Iudæis M. Antonio & Gabinio ducibus* 175
Ruben quid significet 50
Ruben fratricidium dissuadet 60
Rubenitæ altare collocant in ripa Iordanis 226
Rubri maris diuisio 109
Ruth historia 257

S

SAba ciuitas Aethiopiæ 95
Sabach unus principum militiæ Salomonis 400
Sabadaias princeps à Iosaphat instituitur 466
Sabatæi 22
Sabassarus præfectus Syriæ & Phœniciæ* 16
Sabatacha 22
Sabatacheni eodem
Sabbatum quid 6
Sabbaticus annus* 191
Sabæi populus 22
Sabæus contra Iudæos causam agens pro tẽplo Garizim,

xim, morte damnatur* 116
Sabee seditio contra Dauid 375
Sabee caput per murum demittitur 377
Sabion prodit insidias Alexandræ in Herodem* 232
Sabia mater Ioæ 490
Sabinus Cæsaris curator* 360
Sabinus rerum Cæsaris curator propter tyrannidem à Iudæis obsidetur* 365
Saboch Ethæus gigantũ proles 378
Sacerdotum & eorum uxorum lex 152
Sacerdotij commutatio ex tribu in tribum 264
Sacrificiorum genera & leges 145
Sacrum tabernaculum constituit Iesus 221
Sadoch princeps sacerd. 337
Sadoch Tacheus comitatur Dauid è regno pulsum 362
Sadoch sacerdos refragatur Adoniæ pro regno 386
Sadducæorum hæresis* 129. 270.328.386
Sadducæorum & Pharisæorum controuersia* 145
Sadoch filius Achitobi sub Dauid sacerdos 392.533
Saddochus Pharisæus cõcitator seditionis aduersus Cyreniũ, & autor quartæ sectæ Iudæorum 385
Salmanasar rex Assyriorum tributarium sibi fecit regẽ Israël 511
Salomon filius Dauid ex Bethsabee 355
Salomon ungitur in regẽ 388
Salomon filiam Pharaonis duxit uxorem 398
Salomon quid à deo impetrauerit, & eius prudentia ib.
Salomonis quotidianum conuiuium, sapientia, libri, potestas in dæmones, &c. 401. & seq.
Salomonis hostiæ & sacrificia 415
Salomonis quanta fuerit argenti & gemmarum copia 425.426
Salomonis uxores & concubinæ 427
Salomonis regia 417
Salomon ænigmata soluit 419
Salomon quas urbes condiderit 420

Salomonis obitus, ætas, & sepultura 430
Salome Alexandra uxor Aristobuli filij Hyrcani Ioannis* 148
Salome filia Antipatri, soror Herodis, traducit Mariamnem apud Herodem uiolati matrimonij* 237
Salome à Custobaro repudiũ passa* 258
Salome filiam suam corrumpit* 397
Salome amore in Sylæum frustrata, adulterij habetur suspecta* 300
Sallũ filius Ideæ, sacerdos 533
Samachonitis palus 240
Samareon ciuitas & Samarus 447
Samaria unde dicta ibidem
Samariæ ab Abder obsessæ tanta fames, ut duæ mulieres filios suos ederint 475
Samaria olim, nunc Sebastia & Sebaste 262
Samaria obsessa ab Hyrcano Ioanne, sacerdote deletur 142. & seq.
Samaria capta à Tyro Assyriorum rege 508
Samaritæ hostiũ castra prædantur 477
Samaritæ accusantur apud Darium* 18
Samaritæ cuius fuerint naturæ* 48
Samaritæ & Cuthæi ijdẽ 510
Samaritanorum cum Iudæis dissidia* 507
Samaritanorum mala in Iudæos* 70
Sambalas Samarita equitum præfectus* 19
Samei uiri iusti sententia de Herode* 187
Samaræorum seditio* 397
Samosata oppidum* 229
Samsonis etymologia & natiuitas 253
Samson leonem suffocat ibid.
Samson trecentis uulpibus depopulatus messes Palæstinorum 254
Samson Gazæ portas effregit 256
Samson per Dalilam delusus Palæstinis traditur 257
Samson interijt unà cum tribus hostium milibus ibid.
Samsonis quæstio Thamnitis proposita 254

Samſonis parentes & uxor occiſi à Palæſtinis ibid.
Samuelis ortus 261
Samuel indignatus inungit Saul 274
Samuel prædicit afflictiones populo 271
Samuel prædicens Saul auferendum regnum, iniuria afficitur 290
Samuel pergit Bethlehem unctaturus Dauid regem 291. & ſeq.
Samuel ſenex filijs res diſpenſandas iniungit 270
Samuel Palæſtinos ſubiugauit 268
Samuel cladem Iſraëliticam & filiorum Eli perditionem prædicit 262
Samuelis mors 313
Sanabalath Samarita pater Iſacham, ſocer Manaſſe fratris Iaddi* 44
Sanabalath mortuus* 46
Sangar princeps Hebræorum 239
Sanctum ſanctorum in tabernaculo Moſis 130
Sapha ſcriptor Ioſiæ regis 519
Saphin locus interpretatur ſcopulus* 47
Saphat pater Heliſæi 454
Saraias ſcriba exercitus Dauid 346
Sarabaſnas & Siſinnius ſatrapæ* 4
Sara uxor Abrahæ 27
Saræ ætas, mors, & ſepultura 39
Sardonychum in ueſte pontificali natura mirãda 142
Sarobarzanes præfectus Syriæ* 15
Sareas pontifex 533
Sarepta ciuitas 448
Saris princeps Babyloniorũ contra Hieruſalem 331
Saruia ſoror Dauid 316
Saturninus procurator Syriæ * 307
Saturnini ſententia de filijs Herodis* 318
Satum menſuræ genus 478
Saturninus coniux Paulinæ * 344
Saturninus tutor Fuluiæ* 397
Saul filius Cis ungitur in regem 274
Saul ad regnum electus ſeipſum abſcondit 275
Saul profligauit Naas & Ammoni

Ammonitas 278
Saul à suis militibus destituitur 281
Saul hostium 60000. occidit 285
Saul iubetur penitus abolere Amalechitas 287
Saul regno priuatur 292
Saul agitur dæmonio ibidem
Saul suo gladio interit 326
Saul & filiorũ corpora præcisis capitibus suspensa ab hostibus 227
Saulis sceleris in Gabaonitas expiatio 377
Saul alius Agrippæ cognatus* 519
Scala Iacob 46
Scaurus pecunia corruptus* 168.175
Scipio Alexandrum Aristobuli filium securi percussit* 183
Sebastia ab Herode constructa* 263
Sebastia, olim Samaria* 262
Sebastus portus* 336
Sebathata conuallis 444
Sebeeth ciuitas Galaaditis 251
Sebon ciuitas* 159
Sebonitis regio* 80
Sedechias rex Hierusalẽ post Ioachim 526
Sedechias capitur 531
Sedechiæ filij perimũtur, ipse autem excæcatus ducitur ad Babyloniam 531
Sedechias in Babylone moritur, & honorifice sepelitur 533
Sedechias pseudopropheta 462
Seductio Euæ 7
Segehem locus 327
Segete loci nomen 306
Segor locus 33
Seiran uilla 55
Seir mons 57
Seianus insidiator Tiberij* 413
Sella uxor Lamech 10
Selensarus patrẽ occidit 514
Seleucus Nicanor Babylonẽ apprehendit* 50
Seleuci Nicanoris beneficia in Iudæos* 65
Seleucus Soter filius Antiochi* 79
Seleucus filius Antiochi Grypi Antiochum Cyzicenum patruum occidit* 155
Seleucis expugnatur ibidem

Seleucia ciuitas condita à Seleuco Nicanore* 444
Seleuciæ Iudæi cæsi* 445
Selene Cleopatra regina Syriæ* 162
Seleucia urbs Syriæ circa Antiochiam* 136
Sellum interfecit Zachariam filium Hieroboam, & eiusdem interitus 501
Semeias propheta Roboam 432.438
Semeias filius Eli, fortis Dauid 380.386
Semei conuicijs afficit Dauid exulantem 163
Semei exorat ueniam à Dauid 372
Sem filij & eorum gentes 23
Semelius uetuit Iudæos ciuitatem & templum restaurare* 6
Sennaar campus 17
Sennacherib rex Assyriæ contra Hierosolymam castrametatus 511
Sennacherib à filijs peremitur 514
Sentij oratio ad senatum Romanum de imperio Cæsarum abrogando* 467
Seon rex Amorræorum 174
Sephori Galilææ populi* 176
Sephoris à quo condita* 388
Septimi mensis ratio 147
Septuaginta seniores Bibliorum interpretes cum donarijs à rege dimittuntur* 62
Sephor ciuitas Galilææ* 388
Sephora filia Rahuelis uxor Mosi 100
Serebæus Iudæorum princeps in reditu à Babylone* 13
Serõ dux inferioris Syriæ* 88
Serpens maledictus 8
Serritæ populi 319
Seth Soboles & inuentiones 11
Sicelech uicus datur Dauid 318
Sichem filius Hemor uitiat Dinam 55
Sichima ciuitas eodem
Sichimitæ sternuntur 56.247
Sichimitæ saluati p Saul 288
Sichimitarum fraudulentia * 49.84
Sidon filius Chanaan & ciuitas 22
Sidon capta ab Alexãdro* 45
Sidonius Sichimitas nuncupauit Hebræos* 49

Sidrach socius Danielis 539
Sigerammus Emesorum rex * 489
Silas Iudæus tyrannus 169
Silo ciuitas 429
Silo dux Romanorum contra Parthos ab Antiocho filio Aristobuli pecunia corruptus* 214
Simobarus rex Sodomitarum 28
Simon Iustus Oniæ patri succedit in sacerdotium* 56
Simon filius Oniæ auaro patri succedit* 80
Simeon filius Asamonei* 85
Simon Matathias uincit Tyrios ibidem
Simon à regione Tyri usque ad Aegyptum militiæ præficitur ab Antiocho* 125
Simon Bethsuram capit* 127
Simon populum Iudaicum super luctu Ionathæ Abaron solatur* 132
Simon dux populi factus, à Tryphone circumueniri nequijt, Mausolcum fratri struxit, & arcem Hicrosolymis diruit* 134
Simon perfidiam & ingratitudinem passus ab Antiocho Sotere* 136
Simon uincit Cendebeū* 136
Simon Dosithei legatus Iudæorum* 140
Simon Buxi Alexandrini sacerdos* 265
Simon Herodis seruus Iudæā infestat* 369
Simon Essenus somnij Archelai interpres* 381
Simon Camithi pontifex post Eleazarum Annæ* 389
Simon Boëthi Canthara pontifex* 483
Simon Hierosolymites detractor Agrippæ maioris* 488
Simon Galilæus crucifixus* 504
Simon Cyprius Iudæus magus* 507
Sina mons 97.110
Siphas Galaaddites 367
Sitenna puteus 44
Sisara dux exercitus Chananæorum interfectus à Iahel muliere 241
Sisinnius Syriæ & Phœniciæ præfectus* 415
Sobachus Ammonita 350
Sobnea, scriba Ezechiæ 511

Socho loci nomen 293
Socho ciuitas à Roboam structa 436
Sodomitæ uicti & Sodomitarum reges 29
Sodomorum excidium 33
Soëmus Herodi amicus mandatum Herodis pandit de Mariamne occidenda* 251
Soëmus interficitur* 255
Sol stetit 219
Solyma ciuitas 29
Sondus Arabs à Sylæo occisus* 330
Sophon & Sophaci 40
Sosibius primas custodiæ Ptolemæi Philadelphi* 52
Sosius Herodis adiutor in bello Antigonum capit* 225
Spartiatæ* 128
Sponsi bello inutiles 204
Stagnum Geneſar* 388
Strabo Cappadox* 144
Strabo Timagenes* 148
Stratonis turris* 149
Stratonis turris, nunc Cæſarea* 262
Stoccheus libertus Agrippæ maioris* 417
Stola pontificalis à Vitellio ſacerdotibus data* 398
Stolæ conſeruandæ poteſtas Iudæis conceſſa* 493
Stolæ ſacerdotales in templo Salomonis 410
Stolæ Leuitarum in templo Salomonis eodem
Suha Aegyptiorum rex 508
Suba rex à Saul ſubiugatus 286
Sudeas Phideæ, ſacerdos 533
Suna ciuitas 319
Suſa ſcriba Dauid 377
Suſachus Aegyptiorum rex bellum mouet contra Roboam 437
Suſachus templum Salomonis ſpoliat 438
Suſa Perſarũ metropolis* 24
Syeamina* 151
Syllanus Epheſius* 395
Syllanus rector Syriæ* 392
Sylas libertus Agrippæ maioris* 417
Sylas præfectus militiæ fit* 484
Sylæus accuſat Herodẽ apud Auguſtum Cæſ.* 309
Sylæus Obodæ regis legatus exardet amore Salomes* 300
Sylæus Trachonitas ab Herode

rode deficientes suscipit* 306
Sylæus per Nicolaum Damascenum accusatus damnatur à Cæsare* 315
Simeon filius Iacob & quid significet 50
Symeō obses datur Ioseph 74
Syri populi 23
Syria regio subditur Dauid 345
Syria cēsetur à Cyrenio* 384
Syria & Phœnicia oppugnantur 509
Syria capitur ab Alexandro Epiphane* 117
Syri Samariam obsidētes turbantur à deo 477
Syriorum quot milia cæsa ab exercitu Achab 458
Syrorum bella contra Achab 456. & seq.
Syrus rex Mesop. profligatur 348

T

TAbernaculi filiorum Israël ædificatio 127
Tabernaculi ornatus instrumenta 128
Tabernaculorū solēnitas 148
Taburius mons 223
Tanganas præfectus* 19
Tarsicum mare 425
Taraches rex Aethiopum 513
Tarbis Mosen amauit 95
Tarichena ciuitas à Cassio capta* 180
Tarsus oppidum 20
Teglatphalassar rex Assyriorum 501
Templi Salom. structura 404
Templum spoliatur à Sussacho 438
Templum reparatur à Ioa primo 491
Templum Dagonis conflagratum* 119
Templū à Pompeio Magno captum* 173
Tēpli Salomonis ædificatio, uasa, & ornamenta 404
Templi eius destructi reparatio* 13
Thabor mons 240
Thadatlus dux exercitus Assyriorum 28
Thamar filio Dauid opprimitur ad Ammon 356
Thamar Absalon nupsit Roboam 357
Thaman occiditur 338
Thāna concubina Eliphas 58

Thamna ciuitas Palæstinorum 253
Thamnitæ populi 253
Tharsa ciuitas 501
Thare patris Abraham mors 24
Thaumasti clemẽtia in Agrippam captiuum* 415
Thesbon oppidum 448
Thecos oppidum à Roboam structum 436
Thecua ciuitas 466
Theodas magus occiditur* 504
Theodorus Zenonis multos Iudæorum occidit* 153
Theodestus eunuchus* 30
Theophilus pontifex* 483
Theosta oppidum* 168
Theodectes oculis orbatus temerario ausu de lege scripturus* 65
Theopompus quid passus sit quòd legem attigerit ibid.
Thermusa concubina Phraatis* 390
Thermut Pharaonis filia Moysem expositum educat 90
Thobona ciuitas 253
Thou rex cum Dauid fœdus iniit 346
Thraces, olim Tirenses 20
Tiberias condita ab Herode tetrarcha* 389
Tiberius Augusto succedit in imperio* 389
Tiberij uindicta de stupro Paulinæ & seductione Fuluiæ* 396
Tiberij mors Vitellio nuntiata* 403
Tiberij indignatio in Agrippam & reconciliatio* 410
Tiberij mors, natura & mores* 411
Tiberij simulatio erga Caligulam* 419
Tiberius Alexander præses Iudææ post Fadum* 504
Tigranes rex Armenius Iudæam inuadit* 162
Tigris fluuius 7
Tirathua uicus* 398
Titi & Vespasiani munificẽtia in Iudæos uictos* 66
Titius Syriæ procurator* 306
Tobias pater Iosephi reconciliatoris Oniæ ad Ptolemæum Eupatorem* 71
Trachon prouincia Herodi datur, expulso inde Zenodoro* 267

Trachonitæ latrones interfi-
ciuntur* 306
Trebellius Maximus* 470
Tres fortißimorũ Dauid aquã
inter hostes hauserunt 379
Tripolis ciuitas* 143
Troglodytis regio 39
Tryphon Diodorus Apamc-
nus contra Demetrium Ni
canorem* 123
Triphonis aduersus Antiochũ
et Ionathã fraudulẽtia*131
Tryphõ Ionathã Abarõ frau
dibus capiẽs interfecit* 131
Tryphonis perfidia & ne-
phas in Antiochum qui
Theos dictus* 135
Tryphon perimitur* 136
Tryphon Theodionis tabel-
lio* 495
Tubalcain ferrariæ artis in-
uentor 10
Tubæ per Mosen inuẽtio 155
Turibula in tẽplo Salo. 410
Turris Babylonicæ ædifica-
tio 18
Tybris fluuius* 396
Tyrannus delator filiorũ He-
rodis* 311
Tyria ueſtis 426
Tyridates rex Armeniæ* 500
Tyriorum animoſitas 509
Tyro carpens Herodem in fi-
liorum mortem anhelantẽ
cũ filio apprehenditur* 319
Tyrus rex & urbs* 319
Tyrus urbs ab Alexandro ua
ſtata* 45
Tyrus locus inter Arabiam
& Iudæam* 80

V

VAchalim rex Ammoni-
tarum 534
Vadracus proiecit corpus Io-
ram in agrum Nabot 483
Vagoſes grauiter Iudæos
mulctat* 43
Valer. Gratus præſes Iudææ
poſt Annium Ruſum* 389
Valerius Aſiaticus* 460
Valer. Aſiaticus occiſus* 466
Varus Iud. bel. & ſeditiones
ſedat* 372
Vaſthis uxor Artaxerxis re-
pudiatur* 29
Vaſuroth ciuitas 418
Veluenes Samarita* 19
Ventidius Baſſus dux Roma-
norum* 214
Ventidius Herodi Machærã
mittit* 219
Verannius legatus ad Clau-
dium

dium de usurpanda autoritate imperij* 475
Vespasiani munificentia in Iudæos* 66
Vestium sacerdotalium descriptio 134
Virga Aaron fronduit 170
Vitellius Syriæ præfectus Tiberio regnante* 375.398
Vitellius Hierosolymis stolam reddit pontificibus ibid.
Vitellius Artabano reconciliatur ibidem
Vitis aurea Aristobuli* 168
Vitulæ aureæ adorantur ab Hebræis Roboam seducto re 432
Vlatha ciuitas Herodi datur * 269
Vniuersi creatio 5
Volumnius procurator Syriæ* 307
Volumnij sententia de filijs Herodis* 318
Vonones à Parthis pulsus capitur 391
Voscheti ciuitas 518
Vr rex Madianitarum 185
Vrias filius Ioathan sacerdos 533
Vriæ literæ 351
Vrias dolo Dauid regis occisus 352
Vrias alius pater Chiræ 407
Vri princeps militiæ Salomonis 400
Vrion sororius Mosi 119
Vsura prohibita 200
Vxor Loth in statuam salis conuersa 33
Vxor cuiusdam Leuitæ à Gabaonitis stuprata 232
Vxoris diuortium 198

X

XAnticus mensis 106
Xerxes patri Dario succeßit* 19
Xerxis regis epistola pro Iudæis* 19

Z

ZAbilus Arabs Alexandro Balai caput abscidit* 122
Zabud mater Ioachim 523
Zacharias propheta filius Ioiadæ iniuste lapidatur in templo 492
Zachariæ amici occidunt Ioam ibidem
Zacharias filius Hieroboam patri succedens sex mensibus regnauit 500.501

Zacharias ab amico suo Sellum occisus ibidem
Zacharias filius Achaz perimitur 504
Zacharias propheta prædicit apertionem templi* 16
Zamarias omne genus Baasa interemit 446
Zamarias semetipsum concremauit eodem
Zamari Iudæo Babylonio datur regio Bathanea contra Trachonitas* 325
Zareas rex Aethiopiæ 443
Zarassa uxor Aman* 36
Zarnon dux Madianitarum captus 244
Zaroch Helchiæ, sacerdos 533
Zeb rex Madianitarum occisus 244
Zebul princeps Sichimitarum 247
Zelotypiæ probatio 152
Zelpha famula Liæ 50.84
Zenodorus expellitur Trachone* 267
Zeno Cotylas* 137
Zerbin dux Madianitarum captus 244
Zethura ciuitas à Roboam structa 436
Zeusis amicus Antiochi* 69
Ziba famulus Dauid syco-phanta 362
Ziba libertus Saul Dauid occurrit 373
Zibæ fallacia proditur ibid.
Zipha ciuitas à Roboam structa 436
Ziphæi produnt Dauid 310
Ziphin locus aliâs Noua 310
Zizus princeps Arabum* 157
zῶ unde ζάω* 52
Zoara ciuitas* 166
Zoilus tyrannus Stratonis turris* 149
Zona sacerdotum tabernaculi 134
Zora ciuitas* 141
Zorobabel princeps Iudæorum mittitur à Babylone per Cyrum, restituturus templum dei* 411
Zorobabelis sententia de fortitudine mulieris & ueritatis* 9
Zorobabel proficiscitur reparaturus templum & urbem 11
Zur rex Madianitarum 185

FINIS.

VITA IOSEPHI PER D. HIERONYMVM.

IOSEPHVS Matathiæ filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam ueniens, septem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt. Et ob ingenij gloriam statuam quoque meruit Romæ. Scripsit autem alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, usq; ad decimumquartum annum Domitiani Cæsaris, & duos ἀρχαιότητος aduersum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem scripserat. Alius quoque liber eius, qui inscribitur περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum sunt digesta martyria. Hic in decimooctauo Antiquitatum libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum Christum à Pharisæis interfectum, & Ioannem Baptistam uere prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera suscipiunt: plurimos quoque tam de Iudæis quàm de gentibus sui habuit

buit ſectatores, & credebatur eſſe Chriſtus. Cumq; inuidia noſtrorum principum cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuens, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & uſq; hodie Chriſtianorum gens, ab hoc ſortita uocabulum, non defecit.

AVTORES QVORVM POtißimum teſtimonio partim comprobato, partim confutato Ioſephus hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor chronographus
Chæremon
Chœrilus poëta
Conon hiſt.
Demetrius Phaleræus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Aegyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras

Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus

Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

FLAVII IOSEPHI RELIGIONE IVDAEI, historiographi Græci, uiri clariß. in xx. libros Antiquitatum Iudaicarum, è Græco in Latinum traductos Ruffino Aquileieñ. interprete, præfatio.

HISTORIAM conscribere disponentibus, non unam nec eandem uideo eiusdem studij causam, sed multas existere, & ab alterutro plurimum differentes. Nam quidam eorum sui sermonis pandere uolentes ornatum, & ex hoc gloriam aucupantes, ad partem huius disciplinæ accedunt. Alij uero illis gratiam referentes, de quibus ipsam descriptionem esse contigerit, in eodem opere ultra uirtutem coacti sunt laborare. Quidam autem ipsa rerum necessitate uim passi sunt, ut ea, quibus interfuerunt cum agerentur, scripturæ declaratione colligerent. Multos autem magnitudo rerum utilium, in occulto iacentium, inuitauit, ut historiam ex his ad utilitatem deberent proferre communem. Harum itaq; quas prædixi, causarum duæ nouißimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanque quod inter Romanos & nos Iudæos fuit, & qui actus ei, quiq; finis accesserit, experimento ipse cognoscens, narrare coactus sum, propter eos qui ueritatem in ipsa cõscriptione corrumpunt. Præsens autem opus assumpsi, credens dignum studium etiam Græcis omnibus apparere. Continebit itaq; omnem antiquitatem nostram, & conuersationis ordinem, ex Hebraicis libris interpretatum. Dudum siquidem, cum bella conscriberem,

propoſueram declarare, qui fuerint in initio Iudæi, & quibus ſint uſi-fortunis, & per quem legislatorem ſint eruditi, hoc quod ad pietatem aliamq; uirtutis continentiam noſcitur attinere: & quàm longis pugnantes temporibus, inuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romanorum. Sed quoniam ingens erat operis eius ordo, & ualde perplexus, in ipſo libro diuidens diſponensq; principia atq; finem, conſcriptionem ipſam abbreuiare tentaui. Tempore nanq; procedente, ſecundum illud, quod ſolet accidere grandia cogitantibus, mihi quoque ſegnities tarditasq; ſucceſſit tantam arripiendi materiam, in uſu extraneæ linguæ, & à noſtra conſuetudine peregrinæ. Erant autem qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus inuitarent: & præcipue horum omnium Epaphroditus, uir qui uniuerſas quidem diligeret diſciplinas, maxime autem rerum geſtarum cognitione gauderet, utiq; cum & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis interfuiſſet: & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinẽ, & immutabilem ſuæ uirtutis uoluntatẽ oſtenderet. Huic enim uiro ſemper fui obediens, qui utiliter & bene agentiũ cooperator exiſteret: & ne uiderer deſidia potius quàm optimo labore gaudere, ad hoc me protinus armaui: illud quoq; ſuper ea quæ iam dicta ſunt, nõ trãſitorie cogitans: quia per hæc, & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris uolui, & Græcis, ſi qui eorum ſcire quæ ſunt noſtra uoluerint. Comperi ſiquidẽ, quomodo Ptolemæorũ ſecundus rex, maxime circa diſciplinã & librorũ collectionẽ ſtudiũ habens, in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit, & cõſtituta eius feſtinauit Græca uoce transferri. Pontifex uero Eleazarus, nulli uirtute ſecundus, nõ inuidit ut prædictũ regẽ hac utilitate priuaret: cui omnino forſitan reſtitiſſet, niſi patriæ noſtræ cõgrueret, ut nihil bonorũ eius remaneret occultũ. Ideoq; mihi ſcilicet ipſi cõuenire putaui, ut magnanimitatẽ pontificis imitarer, & ut regiæ largitati ſimiliter reſpõderetur ab eis, qui doctrinæ amatores eſſe

noſcun

noſcũtur. Neq; enim ille omnẽ deſcriptionẽ à translatoribus accepit: quãdo ea tantũmodo quæ legis ſunt, hi qui ad explanationẽ miſſi fuerant Alexandriã, tradiderunt: cũ ſint alia innumera, quæ per ſacras literas indicãtur, utpote quinq; miliũ annorũ hiſtoria in iſtis expoſita: & diuerſæ quidẽ in his continentiæ ſunt, multæ uero ciuitatũ fortunæ, & fortia facta ducũ, & mutabilitates conuerſationũ. Quod totũ ex ipſa præcipue hiſtoria poterit quilibet agnoſcere, ſi eam uoluerit lectitare. In qua etiam reperitur, quomodò eis qui propriam uoluntatẽ non ſequuntur, & ea quæ bene ſancita ſunt, trãſcendere nõ præſumunt, omnia ad terminũ fidei tẽdentia proſpere peragũtur, & honoris felicitas præbetur à deo. Quando uero receſſerunt aliqui ab huius diligentiæ ueritate, fiũt eis omnia ſub inopia, quæ uidebãtur in abundantia conſtituta: & in calamitatẽ importabilem eis uertitur, quicquid quaſi bonũ agere feſtinabãt. Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros, exoro, ut uoluntatẽ ſuam deo ſubmittant, & legislatorẽ noſtrũ probent, ſi naturã eius digne cõſiderauit, & ſemper decentes actus uirtutis eius expoſuit: purã rationẽ de illo cuſtodiens ab omni, quæ refertur ab aliis, turpitudine fabularũ: licet ex longitudine temporũ, & ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmẽtorũ fallaciũ habere licentiã. Fuit enim ante annos duo milia: in qua longitudine ſeculi, neq; ipſorũ deorum generationes poẽtæ, niſi fortè hominũ actus aut leges dicere præſumpſerũt. Integritatẽ uidelicet eorum quæ à me cõſcripta ſunt, procedens ſermo ordine proprio declarabit. Hoc enim me facturũ in iſto negotio propoſui, ut nihil adijciã, nec iterũ prætermittã. Quia uero penè omnia ex Moſeos legislatoris ſapiẽtia apud nos pendẽre noſcũtur, neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere, ne qui legentiũ quærãt, cur noſter ſermo, ſtudium deſcriptionis habens de dictis & factis, in tantã naturæ rationẽ proceſſerit. Sciẽdũ itaq; quomodo legislator ille omniũ rerũ, neceſſariũ iudicauit, ut qſquis ſuã uitã bene

gubernaturus, & legẽ eſſet alijs poſiturus, dei primitus deberet cõſiderare naturã, operaq; eius mẽte cõtẽplaretur, & eius exemplũ imitaretur, & quãtũ uirtus eſſet, hũc ſequi tẽtaret. Neq; enim uel ipſi legislatori fuit ſufficiẽs mens, dũ in ipſius contẽplatione deficeret: nec eis qui conſcripturi ſunt, pro cauſa uirtutis aliquis proſper euẽtus erit, niſi præ omnibus doceãtur, qa pater omniũ & dominus deus exiſtẽs, & uniuerſa reſpiciẽs, ſequẽtibus ſe, uitã felicißimã præbet: à uirtute uerò digrediẽtes, maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſiderãs Moſes ſuos ciues ac populos, legis cõſtitutionẽ nõ à iure cõmuni, nec à proprijs placitis inchoauit: ſed ad deum & mũdi fabricã eorũ erigens mentes, & perſuadens, quoniã creaturarũ terrenarũ opus dei præcipuũ homines ſumus: dum habuiſſet eos iam ad pietatẽ obediẽtes, de rebus reliquis eis facilime perſuaſit. Alij nanq; legislatores, fabulas ſequẽtes, humanorũ delictorũ confuſionẽ potius in deos ſuos ſacrilego ſermone uerterũt, & multã malignis peccandi licentiam præbuerũt: noſter uero legislator ſummã uirtutem deum habere pronuncians, infudit hominibus eam participari, & eos qui taliter nõ ſaperẽt neq; crederẽt, iußit ineuitabiliter caſtigari. Secũdũ hoc ergo argumentum facere examinationẽ lecturos exoro. Sic enim cõſiderantibus, nihil irrationabile dictũ, nihil ad maieſtatẽ dei atq; clemẽtiã uidetur incongruũ. Cuncta nanq; circa naturã rerũ affectionẽ conſonã habere noſcuntur, alia quidẽ aperto uel ſimplici modo legislatore tangẽte, alia uerò cũ ſua honeſtate allegorice proferẽte. Quæcũq; autẽ clare dici proderat, hæc manifeſte declarauit. Volentibus autẽ etiã cauſas rerũ ſingulas cõſiderare, contemplatio multa nimis, & ualde philoſopha reperitur. Quod ego nunc quidem dicere ſuperpono: ſed deo nobis tẽpus præbẽte, poſt hoc opus tẽtabo cõſcribere. Cõuertar autẽ ad rerũ narrationẽ, reminiſcens primitus eorum, quæ de mundi fabrica Moſes dixit. Hæc autem in ſacris libris comperi ita ſcripta.

Flauij

FLAVII IOSEPHI IVDAEI HISTOriographi uiri clariſs. Antiquitatum Iudaicarum liber primus.

De creatione cœli & terræ, & operibus ſex dierum, & requie diei ſeptimæ. CAPVT I.

IN PRINCIPIO creauit deus cœlum & terram. Sed dum terra ad aſpectum non ueniret, & profunditate ac tenebris celaretur, & ſpiritus dei deſuper portaretur, deus lumen fieri iuſsit: quo facto, conſiderans omnem materiam, ſeparauit lumen & tenebras: Et alij quidem ei nomen impoſuit noctem: aliud uerò uocauit diem: ueſpere & manè appellans initium lucis & requiem. Et is quidem eſt primus dies. Moſes autem eum unum dixit. Et licet ſufficiam cauſam huius rei etiam nunc dicere, tamen quia pollicitus ſum rationem cauſarum ſingularum ſeorſum tradere, ad illud tempus & huius rei interpretationem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſecunda die cœlum ſuper omnia collocauit, illudq; ab alijs diſtinguens, in ſemetipſo conſtitutum eſſe præcepit: & ei cryſtallum circunfigens, humidum eum & pluuialem, ad utilitatem quæ ſit ex imbribus terræ, congruè fabricatus eſt. Tertia uerò die ſtatuit terram, circa eam mare diffundens. Ipſa uerò die repentè uirens herba, & ſemina de terra ſunt orta. Quarta autem die ornauit cœlum ſole & luna, alijsq; ſideribus: motus eis tribuens & curſus, quibus horarum diſtinctiones aperte deſignarentur. Quinta uerò die animalia natatilia & uolatilia, alia quidem in profundo, alia uerò in aëre eſſe conſtituit: copulans Gene. 1.

ea ad cõmunionem atq; permixtionem causa sobolis profuturæ & ut eorum natura multiplicari posset & crescere. Sexta uerò die creauit quadrupedum genus, masculum faciens atq; fœminã: in qua etiam hominem finxit. Ita ergo mundum cunctum sex diebus, & omnia quæ in eo sunt, facta Moses ait: septima die deum ab operibus manuum suarũ requieuisse dicens. Vnde etiã nos ea die laboribus proprijs uacare dignoscimur, eum sabbatũ appellantes: quod nomen requiem Hebraica lingua significat.

De plasmatione protoplastorum: & plantatione paradisi: deq; introductione Adam & Euæ in ipsum. CAP. II.

Gene. 2. POst septimam uero diem cœpit de hominis natura Moses reddere rationem, ita dicens: Finxit deus hominem, puluerem de terra sumens, & in eum spiritum inspirauit & animam. Hic autem homo Adam uocatus est: quod nomen Hebraica lingua significat rubeus: quoniam conspersa rubea terra factus est. Talis est enim uirgo tellus & uera. Præsentauit autem deus animalia Adæ fecundum genus, fœminam masculumq; demonstrans: & his nomina imposuit, quibus etiam nũc uocantur. Videns autem deus Adam non habentem societatem ad fœminam, neq; cohabitationem, cum utiq; non esset delectatus ut in alijs animalibus quæ copulata uidebantur: una die eo dormiente auferens costam eius, finxit ei mulierem: & Adam sibi coniunctam cognouit de se fuisse plasmatam. Ischa uero Hebraica lingua mulier appellatur. Nomen uero mulieris illius erat Eua: quod significat omnium uiuentium matrem. Dicit autem etiam deum plantasse ad Orientem paradisum omni germinatione florentem. In hoc enim esse & uitæ plantationem, aliamq; prudentiæ, qua cognosceretur quid esset bonum, quid'ue malum: & in hunc hortũ introduxisse Adam & eius uxorem, præcipientem plantationum eos habere solicitudinem. Rigatur autem hic hortus ab uno flumine, circa omnem terram undiq; profluente. Hic in quatuor diuiditur

uiditur partes: & uni quidem nomen est Phison, quod inundationem significat: eductus in Indiam, pelago late diffunditur: qui Getha nuncupatur à Græcis. Euphrates autẽ & Tigris in mare Rubrum feruntur. Vocatur autem Euphrates quidem Foras, quod significat dispersionem seu flos. Tigris autem Diglath, quod indicat acutum aliquid & angustum. Gyon autem per Aegyptum fluens ostendit eum qui nobis ab Oriente redditur, quem Græci appellant Nilum.

De transgressione protoplastorum: & eiectione eorum è paradiso. CAPVT III.

DEus igitur Adam & mulierem ex alijs quidem plantationibus gustare præcepit, de prudentiæ uero plantatione uoluit abstinere: prædicens, contingentibus ex ea perditionem esse uenturam. Et dum illo tempore cuncta animalia concordarent, serpens cohabitans cum Adam atq; muliere, inuidiam habuit, in quibus eos arbitrabatur esse felices, obedientes utique præceptis dei: quos putans per inobedientiam calamitati succumbere, persuasit mala uoluntate mulieri, ut de prudentiæ plantatione gustaret, dicens in ea boni maliq; esse cognitionẽ. Quo facto, beatam eis uitam, & cui nihil diuinæ cognitionis deesset, dicebat accedere. Et seduxit quidem mulierem, ut dei mandata contemneret. Quæ cum ex illa plantatione gustasset, & tali epulatione gauderet, etiam Adæ ut uesceretur exinde persuasit. Quo facto, cognouerunt semetipsos esse nudos: confusionemq; manifestam habentes, tegumentũ sibimet requirebant. Illa nanq; plantatio, causa acuminis erat & intellectus. Foliis ergo sici semetipsos operuerunt: & hæc genitalibus opponentes, uidebantur sibi magis esse felices in his, quæ prius putabant se difficilius inuenire. Deo autem in hortum ueniente, Adam quidem prius, ne ad eius ueniret alloquium, conscius iniquitatis suæ, discessit. Deus itaq; intendens quod egerat, causam inquirebat, propter quam prius eius Gen. 2. & 3.

delectaretur alloquio, postea uerò refugeret & confunderetur. Illo uerò nihil loquẽte, eò quòd se cognouerat dei transgressum fuisse mandatum, deus ait: Mihi quidem de uobis notum est, quẽadmodum felicem uitam, & extra malorum omnium passionem habueritis, nulla solicitudine uestrum animum conturbante: cum uobis sponte ad fruendum, & ad uoluptatis abundantiam orirentur uniuersa, me prouidente, uirentia sine uestro labore atq; miseria: sed nunc malis præsentibus senectus uelox uobis aduenier, & non longa uita succedet: quoniam mihi contumeliam tali uoluntate fecistis, mea mandata præuaricando. Neq; enim uirtutis causa taciturnitate constringeris, sed mala conscientia retineris. Adam uerò peccati ueniam postulabat: rogabatq; deum, ne eum nimis affligeret: & de facto cõiugem accusabat, dicens se ab ea seductum deliquisse: quæ rursum de serpente, qui eam seduxerat, querebatur. Deus autem Adam uictum cõsilio mulieris, pœnæ subiecit: præcipiens terræ, ne quicquam eis sponte proferret, sed laborantibus & operatione contritis: alia quidem fructum redderet, alia negaret. Euam uerò partu & conceptionũ doloribus castigauit: quoniam Adam, in quibus ipsa fuerat à serpente decepta, seducens, calamitatibus implicauit. Abstulit autem serpenti uocem, iratus eius malignitati, quam gesserat in Adam: & uenenum ei sub lingua ponens, quod esset hominibus inimicum, præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret: ille uerò iacens, hominibus esset aduersus, & interitum facilem eis pro uindicta portaret. Quem etiam pedibus priuauit, ut uolutatus in puluere traheretur. Et deus quidem hæc eos pati præcipiens, transmigrauit Adam & Euam ex horto in aliam regionem.

De interfectione Abel per Cain: & pœna qua mulctatus est Cain: deq; duabus columnis lateritia, & lapidea, in quibus conscripserunt filij Adam omnẽ disciplinam rerũ cœlestium, quam per se adinuenerunt. CAPVT IIII.

Nati

NAti sunt autem eis filij duo masculi, quorum unus quidem prior appellabatur Cain: quod nomen interpretatum significat possessionem. Abel uerò secundus, quod significat, nihil hoc. Quibus natæ sunt etiam filiæ. Germani siquidem diuersis studijs lætabantur: Abel quidem iunior iustitiam colebat: & in omnibus quæcunq; gerebat, deum putabat esse præsentem, uirtutemq; prospiciebat, cuius conuersatio erat pastoralis. Cain autẽ erat circa alia malignissimus, & ad lucra tantũmodo semper intentus. Terram uerò primus arare comperit, & fratrem huiusmodi causa peremit. Nam cũ eis placuisset sacrificare deo, Cain quidem de culturæ generationibus obtulerat fructum: Abel autẽ lac, & primogenita gregum. Deus enim hoc potius sacrificio delectatus est, quòd spontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & non in illis, quæ ex inuentione hominis auari nata uidebantur. Quapropter Cain indignatus, eò quòd Abel fuisset à deo præpositus, fratrem interemit. Quem cum necasset, & mortuum occultasset, credidit latere commissum. Deus autem sciens quod erat factum, uenit ad Cain, de fratre requirens ubi esset, quòd eum diebus plurimis non uideret, cùm cætero tempore illum cum eo conuersari respiceret. Cain autem hæsitans, nec habens quod deo posset dicere, ipse quoq; se prius quòd fratrem non uideret, cogitare dicebat. Et cum deus uehementer instaret, atq; perseueraret, indignatus ille, non se esse pædagogum atque custodem eius, nec actorem fratris sui effectum effatus est. Deus uerò repentè Cain increpauit, interemptorem fratris effectum, & ait: Admiror si de fratre nescis dicere quid factum sit, quem ipse peremisti. Cui tamen sacrificium celebranti, atq; poscenti, ne ob hoc iram susciperet, sæuiorem pœnã homicidij relaxauit, maledictumq; esse constituit, & eius sobolem usq; ad generationem septimam interminatus est esse puniendam: & ex illa terra eum cum uxore proiecit. Quo formidante, ne bestijs capiendus inci- Gene. 4.

deret, & eo modo periret, iußit ut nihil triſte de tali cogitatione metueret, neq; ei propterea mali quicquam per beſtias eueniret: ac per omnem terram eum ſine formidine, ſigno ei impoſito quo notus fieret, abire præcepit. Multam uerò peragrans terram cum ſua uxore Cain, collocatus in loco qui Naida nuncupatur, ibiq; moratus eſt, quo ei etiam filij nati ſunt. At uero pœnam illam non habuit pro emendatione, ſed crementum ad libidinem ſuo potius nutriuit in corpore: licet cum iniuria ſecum commorantium hanc haberet, augens domum multitudine pecuniarum, ex rapinis & uiolentia congeſtarum: ad luxuriam quoq; & latrocinium ſuos familiares inuitans, quorum doctor in ſcelejtis ſtudijs erat. Et ſimplicitatem quidem, cum qua prius uiuebant homines, adinuentione menſurarum & ponderum permutauit: integramq; eorum uitam ex earum rerum ignorantia magnanimem ad calliditatem corruptionemq; perduxit. Terminos terræ primus poſuit, murisq; muniuit, illicq; coëgit ſuos conuenire domeſticos. Hanc uerò ciuitatem, ab Henoch ſeniore filio ſuo, Henochiam appellauit. Henoch uerò Iared filius fuit, ex quo Mahuiaël: cuius fuit filius Matuſaël, qui habuit filium Lamech: cui fuerunt filij ſeptem & ſeptuaginta, qui ex duabus uxoribus ei ſunt nati, Sella & Ada. Horum quidem Iabel, qui fuit de Ada, tabernacula fixit, & greges amauit: Iubal conſanguineus eius exiſtens, muſicam coluit, & pſalterium citharamq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus eſt, fortitudine cunctos excellens, res bellicas decenter exercuit: ex his etiam quæ ad libidinem pertinent corporis enutriuit: ferrariam artem primus inuenit, habuitq; filiam nomine Naëma. Et quoniam res diuinas ſapienter ſciens, uidebat ſe ſubiacere pœnæ Cain ob necem fratris, hoc ſuis uxoribus indicauit. Adhuc autem uiuente Adam, contigit Cain ſobolem per ſucceſſionem eſſe nequiſſimam, & alium alio peiorem exiſtere, qui utiq; ad bella incontinentes erant, &

ad la

ad latrocinia properabant. Si quis autem eorum segnis esset ad fundendum sanguinem, alijs rebus pessimis imminebat, contumeliam faciens, & auarus existens. Adam uerò (qui primus de terra factus est, & de quo nos exigit narratio adhuc habere sermonem) Abel quidem extincto, Cain autē propter necem illius effugato, de filiorum procreatione cogitabat: & uehementer eum generationis amor habebat agentē annos ducentos & triginta: super quos alteros uiuens septingentos, defunctus est. Fuerunt ergo ei & alij filij plurimi, inter quos etiam Seth. Sed de alijs quidem longum est dicere, conabor autem de Seth narrare tantummodo. Is nanq; nutritus, & perueniens ad ætatem, quæ iam posset ea quæ sunt bona discernere, uirtuti studuit. Et cum fuisset uir egregius, imitatores sui filios dereliquit: Illi autem omnes cum boni fuissent orti, in eadem terra sine uexatione uiuentes, felicissime commorati sunt: nihilq; eis usque ad uitæ terminum crudele prouenit. Disciplinam uerò rerum cœlestium & ornatum earum primitus inuenerunt. Et ne dilaberentur ab hominibus quæ ab eis inuenta uidebantur, aut antequàm ad notitiam uenirent, deperirent, cum prædixisset Adam exterminationem rerum omnium, unam ignis uirtute, alteram uerò aquarum ui ac multitudine fore uenturam: duas facientes columnas, aliam quidem ex lateribus, aliam uerò ex lapidibus, in ambabus quæ inuenerant conscripserunt: ut & si constructa lateribus exterminaretur ab imbribus, lapidea permanens præberet hominibus scripta cognoscere: simul & quia lateralem aliam posuissent: quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra Syria. Et isti quidem septem generationibus permanserunt, deum iudicantes esse dominum omnium, & ad uirtutem semper inspicientes.

De inundatione diluuij super terram: & ubi Noë saluatus cum generatione sua per arcam. CAPVT V.

Deinde

Gene.6. Deinde tempore procedente de paternis solēnitatibus ad mā la progreßi sunt, neq; legitimos honores ulterius præbentes deo, neque circa homines iustitiæ uerba facientes: sed zelum quem prius habuerant pro uirtute, in duplam malitiam, per ea quæ gerebant, postea demonstrabant. Ob hoc itaq; deum cōtra se irritauerūt. Nam multi angeli dei mulieribus coēuntes, uitiosos filios genuerunt: qui omne bonum despicientes propter confidentiam fortitudinis, similia his qui dicti sunt à Græcis gigantes, perpetrasse traduntur. Noë uero grauiter ferens eorum actus, & habens eorum cōsilia nimis ingrata, agebat ut ad meliora mentem eorum actusq; transferret. Cum autē uideret non acquiescētes ad talia, sed uehementer eos malorum libidine detineri: metuens ne ipsum quoq; cum uxore & filijs & suis omnibus interficerent, discessit ab ea terra. Deus itaq; Noë quidem iustitiā dilexit: condemnauit autem non solùm illorum malitiam, sed & omne genus humanum. Quod dum ei disperdere placuisset, & aliud constituere genus malignitate priuatum, & minuere hominum uitam, annisq; non quantis prius uixerant, sed usque ad centum uiginti esse mensuram, tunc aridam conuertit in maria, & sic uniuersi inundatione perierunt. Noë uerò liberatus est solus, dicente ei domino, ut sibi fabricam ad salutem huiusmodi faceret, id est, arcam, quatuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum trecentorum, quinquaginta uerò latitudinem, & triginta altitudinem: in qua cum matre filiorum, & eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ sibi pro solatio uitæ forent necessaria posuit: cunctorumq; animaliū ad seruandum genus eorum, masculos simul & fœminas pariter introduxit, aliorum uerò animalium numerum septuplum. Erat autem arca parietibus atque cameris fortis, ut ex nulla parte fluctuaret, nec aquæ uiolentia uinceretur. Et Noë quidem cum suis ita saluatus est. Erat autem & ipse quidem ab Adam decimus, Lamech

uerò

uerò filius, cuius pater fuit Matusalaël. Hic autem fuit Henoch, qui fuit Iared: Iared autem Mahelaleel, qui de Cainan natus est, qui fuit Enos cum sororibus plurimis. Enos uerò Seth filius fuit, qui natus est ex Adam. Contigit autem hæc passio sexcentesimo anno natiuitatis Noë, mense secundo, qui à Macedonibus Dios nuncupatur, ab Hebræis autem Marachat. Sic enim in Aegypto annum constituerunt. Moses autem Nisan mensem, qui est Xanticus, primum in festiuitatibus definiuit, in quo ex Aegypto Hebræos eduxit. Hic autem apud eum in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat: in uenditionibus autem & emptionibus, & alia gubernatione, prioris seculi decreta seruauit. Pluuiam uerò inchoasse dicit, septima & uicesima die præsentis mensis. Et usq; ad hoc tempus ab Adam, qui primus creatus est, anni fuerunt duo milia sexcenti quinquagintasex. Quod tempus in sacris libris conscriptum, multa integritate signatum est, unà cum natiuitatibus insignium uirorum, qui tunc fuerunt, simul & terminis. Adæ siquidem cum esset triginta & ducentorum annorum, Seth filius natus est, qui nongentos & triginta uixit annos. Seth autẽ centesimo & quinto anno genuit Enos. Qui dum quinq; & nongẽtis uixisset annis, Cainæ filio suo rerum diligentiam tradidit, quem genuerat anno nonagesimo. Hic uixit annis decẽ & nongentis. Caina cum uixisset decẽ & nongentis annis, Mahelaleel filium dereliquit, quẽ genuit, cum esset annorum septuaginta. Iste Mahelaleel cum uixisset quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est: Iared filium derelinquens, quem genuit, cum sexagintaduorum & centum esset annorum. Cui nouem & sexaginta super hæc & nongẽtis annis uiuenti, Henoch filius successit, natus cum sexaginta duorum & centum annorum pater eius existeret. Qui uiuens trecẽtis sexagintaquinq; annis, discessit ad deum. Vnde finis eius non inuenitur esse conscriptus. Matusalaël autem Henoch filius, quinto ei & centesi

& centesimo natus anno, Lamech filium habuit, cum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quē ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem. Lamech autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noë filium suum rerum præceptorem ostendit: qui de Lamech natus est agente annum ætatis secundum & octogesimū & centesimum, quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum extitit præsul. Isti uerò anni qui collecti sunt, tempus quod conscriptū est prius, compleuerunt. Nullus itaque perscrutetur priscorum fines, quando cum suis filijs, eorumq; auis aut atauus suam quis extendebat ætatem: sed tantum ortum eorum generationis intendat. Igitur decernente deo, & incipiēte pluere, aqua cunctis diebus quadraginta ferebatur, ita ut usque ad quindecim cubitos transcenderet terram: quod propterea factum est, ne plurimos fugæ occasio liberaret. Quiescente autem pluuia, aquæ uix diebus centum & quinquaginta defecere, quasi mense septimo: quo instante paulatim inchoauit latens herba parêre. Deinceps dum arca circa summitatem cuiusdam montis in Armenia constituti sedisset, intelligēs Noë aperuit eam: & respiciens modicum circa eam, in spe meliori cōstitutus, tunc quidem siluit. Post paucos uerò dies aqua amplius recedēte misit coruum, uolens agnoscere, siquid etiam terræ fuisset ab aqua derelictum, & ad egrediendum iam tutum esse uideretur. Qui cuncta reperiens inundantia, non regressus est ad Noë. Post septē uerò dies columba, quam miserat ut aliquid de terra cognosceret, lutulenta remeante, simul & ramum oliuæ portante, cognoscēs terram diluuio liberatum: manensq; adhuc alijs septem diebus, & animalia ex arca dimisit, & ipse cum generatione sua simul egressus, sacrificansq; deo cum suis epulabatur. Hunc autem locum Armenij egressorium uocant: Illic enim arcæ solutæ reliquias nunc usq; prouinciales ostendunt. Huius uerò diluuij & arcæ

Gen. 7. & 8.

arcæ memoriam faciunt omnes, qui historias barbaricas conscripserunt: quorum est unus Berosus Chaldæus: narrans enim de diluuio, taliter est effatus: Dicitur autem & nauis eius quæ in Armeniam uenit, circa montẽ Chordicum adhuc aliqua pars esse, & quosdam bitumen exinde tollere, quo maxime homines ad expiationes utuntur. Meminit autem horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitatem Phœniciæ noscitur conscripsisse. Sed & Manasseas Damascenus in nonagesimosexto historiarum libro ita de eis dicit: Est & super Miniadam excelsus mons in Armenia, qui Baris appellatur: in quo multos confugientes, fermo est, diluuij tempore liberatos: & quendam simul in arca deuectum, in montis uenisse summitatem, lignorumq; reliquias multo tempore conseruatas. Fuit autem iste quem etiam Moses legislator Iudæorum scripsit.

Noë post diluuium oblatis domino hostijs, orat nullam aquarum inundationem ulterius induci super terram. CAPVT VI.

NOë uerò metuens, ne per annos singulos diluuiũ deus terræ induceret: humanum genus decernens omnino deleri, sæua incendens omnia, supplicabat de cætero deo pro statu priori: ut nullam ulterius huiusmodi uastationẽ superinduceret, quo periret omne animalium genus: sed punitis malis parceret eis, qui propter bonitatẽ fuerant derelicti, & decreuerunt mala uitare: nam infeliciores scilicet essent illis, & peiori afflictione damnati, si non saluarentur ad integrũ, sed magis alteri diluuio seruarentur: cum prioris quidem terrorem experimentumq; uidissent, posteri uerò perditionem nouissimam sustinerent: rogabatq; ut eius hostias suscipere propitius dignaretur, & nullam iracundiam similẽ ulterius terra susciperet: ut eius operibus impinguati, & ciuitates constituentes, de cætero uitam possent habere felicem, & nullo bonorum quibus ante imbrem adaucti fuerant Gene. 8.

rant, fraudarentur, ad longam utiq; senectutem, & uitæ longitudinem peruenturi.

Deus annuit precibus Noë, arcum pluuialem designãs ei in testimonium fœderis. CAPVT VII.

Gen. 8. & 9. *NOë uerò has effundente preces, deus pro iustitia uirum diligens, annuit, ut eius uota ad finẽ usq; perduceret: neq; defunctos dicens ipse perdidisse, sed pœnam pro malitia propria pertulisse: neq; tales homines, qui ita perderentur fuisse factos, cum utique castum nosset eis esse principium: neq; donasse uitam, quæ corruptione delectaretur: sed per quæ contumeliam, inquit, pietati uirtutiq; fecerunt, per ea quoq; compulerunt me, ut pœnam eis hanc inferrem. Cessabo nanq; de cætero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere, & multo potius te rogante: & si in aliquo amplius aliquando peccauerint, iam non opus erit imbrium magnitudine, neq; enim ulterius ita terras aqua rigabit. Moneo tamen, ut ab humana nece omnes abstineant, & sint ab homicidio puri: facientes quippe tale aliquid, puniturus sum. Vtimini uero cunctis animalibus, ut uultis, & desideriũ quisquis habuerit: dominos enim feci uos esse omniũ terrenorum, & natatilium, & quæcunq; uolatilem habent motum, & in aëre uegetantur, abstinentes à sanguine, in quo est omnium anima. Designo autem uobis futuram requiem arcu meo. Arcus autem dei apud illos Iris esse putatur. Et deus quidem hæc dicens atq; promittens, siluit.*

De morte Noë, & de filijs eius. CAPVT VIII.

Gene. 9. *NOë uerò cum uixisset pòst diluuium trecẽtis & quinquaginta annis, omne tempus feliciter agens, mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinquagesimo. Nullus autem ad uitam modernam, & annorum breuitatem, quibus nunc uiuimus, uitam comparans antiquorum, putet falsa quæ de illis sunt dicta: & eò quòd*

quòd nunc uitæ tanto non ducatur tempore, credat nequaquam illos ad uitæ illius longitudinem peruenisse. Illi nanq; cùm essent religiosi, & ab ipso deo facti, cumq; eis pabula opportuniora ad maius tempus existerent præparata, tantorum annorum circulis rite uiuebant. Deinde propter uirtutes, & glorioſas utilitates, quas iugiter perſcrutabantur, id est, astrologiam, & geometriam, deus eis ampliora uiuendi ſpatia condonauit: quæ non ediſcere potuiſſent, niſi ſexcentis uiuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. Teſtes autem mei dicti ſunt omnes, qui antiquitatem apud Græcos, & Barbaros conſcribere maluerunt. Nam & Manethon, qui deſcriptionem fecit Aegyptiorum: & Beroſus, qui Chaldaica deflorauit: & Mochus, & Eſtius, ad hæc & Hieronymus Aegyptius, qui Phœniciam diſpoſuerunt, concordant cum meis dictis. Iſiodorus quoq;, & Hecatæus, & Hellanicus, & Acuſilaus, & inter hos Ephorus, & Nicolaus, in hiſtorijs ſuis memoriam faciunt antiquorum, annis mille uiuentium. De his itaq; ſicut ſingulis gratum eſt, ita conſiderent. Filij autem Noë tres erant, Sem, Cham, & Iaphet, qui ante centum diluuij annos fuerãt generati. Hi primùm de montibus ad campeſtria deſcenderunt: ut illic haberent habitaculũ: & alios, ualde metuentes propter diluuium ad campos deſcendere, & ſegniter habentes, ab excelſis locis ad inferiora uenire coẽgerunt: quippe ut eorum fiduciæ imitatores exiſterent. Et campus quidem in quo prius habitauerunt, Sennaar appellatur. Deo autem iubente eos ad cremẽtum hominum peruenire, diſperſi ſunt, ne inter ſe diſſenſiones efficerent: ſed ut multa colentes ſpatia terrarum abundantia fructuum potirentur. Qui cùm eſſent ineruditi, & deo inobedientes exiſterent, in calamitatibus incidentes, ſua grauiter peccata ſenſerũt. Et quia iuuentutis multitudine ſeruebant, Gen. 10

bant, rursus eos deus à semetipsis migrare fecit: quoniam non in illius propitiatione putabant se habere bona, sed propriam fortitudinem sibi credebãt causam esse diuitiarum. Vnde apposuerunt, ut uoluntati dei inobedientes existerent: putantes quòd per inuidiam eius ab alterutris migraretur, ut diuisi possent dco facilius subiugari.

De Nemrod filio Cham: & de ædificatione turris, decp diuisione linguarum. CAP. IX.

Genes. 11. FEcit autem eos esse elatos ad iniuriam dei, atq; contemptum Nemrod filius Cham, filij Noë. Qui cùm esset audacior & manu fortissimus, suadebat eis, ut non deo ascriberent, quia hominibus per illum felicitas eueniret, sed quia hec eis propria uirtute præberetur: & cognatos sui generis ad causam tyrannidis adduxit: solus ipse præsumens homines à dei timore reuocare, & spem suam in propria uirtute reponere: ulciscíq; sese timentes deum putabant, interminantem inferre diluuium terræ. Ob quam rem turrim ædificandam altiorem suadebat, ubi aqua non posset ascendere. Multitudo autem prona erat, ut Nemrod præceptionibus obedirent: graue putantes seruitium, obsequi deo: & turrim ædificabãt, in nullo sua studia deserentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem, & plus quàm sperare quis posset, multis manibus utiq; fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima, ut prope eam respicientibus longitudo uideretur imminui. Aedificabatur autem ex latere cocto colligato bitumine, ne forte penetraretur, ac dissolueretur aquis. Sic illos insanientes deus intendens, exterminare omnes pariter non decreuit, quoniam nec alijs dudum perditis formidabant: sed discordiam immisit illis diuersarum linguarum, ut per multas, absonasq; uoces intellectu carere possent. Locus autem in quo turrim ædificabant, nunc Babylon uocatur: dicta propter confusionẽ, quam circa

circa elocutionem suam tunc habuerunt. Hebræi nanq; confusionem Babel appellant. De hac uerò turri, diuersisq; uocibus hominum hoc meminit Sibylla, dicens: Cum omnes homines unius uocis existerent, quidam turrim ædificauerunt excelsam, tanquam ascensuri per eam in cœlum. Diij uerò immittentes uentos, euerterut turrim, & uocem propriam unicuiq; partiti sunt: & propterea Babyloniam uocari contigit ciuitatem. De campo uerò qui uocatur Sennaar in regione Babylonis, meminit Eftiusita dicens: Qui uerò de sacerdotibus sunt erepti, Iouis sacra sumentes, in Sennaar Babylonis uenerunt.

De dispersione gentium in uniuersas terras post ædificationem turris. CAP. X.

Diuisi sunt itaque post hæc diuersitate linguarum, migra- Gene.11.
tiones agentes ubiq;, & terram apprehendentes unusquisq; felicem, & ad quam eos deus adduceret: ita ut omnis terra per eos compleretur, mediterranea simul atque maritima. Quidam autem etiam nauibus transeuntes, insulas habitauerunt: unde aliquæ gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam uerò placita sibi nomina mutauerunt: alij autem, ut inhabitatoribus clarius esse uisum est, conuersionem nominum fecerunt. Græci tamen sunt huius rei autores, qui posteris temporibus confortati, etiam antiquorum gloriam propriam effecerunt, & gentes nominibus exornarunt, ut eis sapiens esse uidebatur: ornatum utique ponentes eorum reipub. uelut à se constitutæ.

De filijs Iaphet filij Noë, & de gentibus quæ per eos institutæ sunt. CAP. XI.

Fverunt autem filijs Noë filij, quorum nomina propter Gene.10.
honorem gentibus, quas condiderunt, imposuerunt homines, & terris quas apprehendere potuerunt. Iaphet autem

filius Noë habuit filios septem, & habitauerũt isti regionem à Tauro & Amano montibus incipientem, & pertingentem in Asiam usque ad flumen Tanaim. In Europa uerò usq; terram Gazirorum, cum nullus eorũ, qui supradicti sunt, ibidem habitator existeret, gentes eius diuersis se nominibus appellabant. Qui enim nunc à Græcis Galatæ nuncupantur, olim dicti sunt Gomeritæ, quos Gomer instituit. Magog uerò Magogas à se nominatos instituit: isti à Græcis Scythæ sunt appellati. Item filiorum Iaphet Madeus, & Ianus fuerunt: & ex Madeo quidem sunt gentes, quæ à Græcis Medi uocantur: de Iano uerò omnes Ionij, & Helladici descendunt, qui & Græci, unde & mare Ionicum appellatur. Condidit autem Iobel Iobelos, qui nostris temporibus Iberes appellantur. qui & Hispani, à quibus postea Celtiberi nuncupati sunt. Moga uerò primum dicebatur, quæ postea Cappadocia, nunc autem Cæsarea, à Romanis hoc sortito uocabulo, id est, à Cæsare. Moschini uerò à Mosochim plantati sunt, qui nunc Cappadoces nuncupantur, quorum antiquæ appellationis signum ostenditur. Nam ciuitas est apud eos, quæ adhuc Moha dicitur, ostendens intelligere uolenti, quòd aliquando omnes gentes regionis ipsius ita uocatæ sunt. Tiras autem Tirenses appellauit suos, quorum princeps fuit: à quibus Græci Thracum nomen commutauerunt. Tantæ siquidem gentes per Iaphet filios institutæ sunt. Gomer autem habente tres filios, Aschenaz quidem Aschenezæos instituit: qui nunc Rhegini uocantur à Græcis. Riphat autem Riphæos, qui dicuntur Paphlagones. Tygran uerò Tygraneos, qui Phryges à Græcis sunt nuncupati. Iano autem Iaphet filio, & ipso tres habente filios, Elisas quidem Eliseos uocauit eos, quorum princeps fuit, qui nunc sunt Aeolij. Tharsis uerò Tharsos, sic enim antiquitus Cilicia uocabatur. Tarsos enim apud eos maxima

xima ciuitatum metropolis appellatur, T littera, pro Θ mutata. Cethim autem Cethimam insulam habuit, quæ nunc dicitur Cyprus: & ab ea omnes insulæ, & maritima loca Cethim Hebraicè nominantur. Testis enim sermonis mei est una in Cypro ciuitatum, quæ antiquam appellationẽ ualuit retinere. Cythis enim ab his, qui ei Græcum nomen imposuerunt, uocatur: neque sic fugiens Cethi nomen. Iaphet itaque filij, seu nepotes habuere has gentes, quæ forsan nunc ignorantur à Græcis. Hoc ergo prædicens, ad narrationem reuertar eorum, unde digressus sum. Nomina siquidem propter scripturæ decorem, Græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neque enim prouinciæ nostræ est huiusmodi formis uti: sed licet unum quidẽ schema, & finis nominum sit unus, ultimas tamen nominum syllabas aliter illi declinant. Noë nanque apud eos Nochus appellatur: & Abram, Abramus: & sic hæc forma in omni schemate custoditur.

De filijs Cham filij Noë, & de gentibus per eos institutis. CAP. XII.

Filij uerò Cham à prouincia Syria, & Amano, & Libano montibus cunctas terras obtinuerunt, quæcunq; ad mare sunt positæ: apprehendentes etiam eas, quæ usque ad Oceanum sunt, & proprias facientes appellationes: tamen aliarum quidem omnino perierunt, aliarum uerò in alias transmutatæ, & transformatæ, nimis ignotæ sunt. Quatuor enim filijs existentibus Cham, Chusо quidem nihil nocuit tempus. Nam Aethiopes, quorum princeps fuit, hactenus & à semetipsis, & ab omnibus Asianis Chusæi uocitantur. Seruata uerò est etiam Mesræis secundum appellationem prisca memoria. Aegyptum nanq; Mesrim, & Mesræos omnes uocamus Aegyptios. Instituit autem & Phut Libyam, Phutos à se uocans prouinciales. Est autem & fluuius in Mauritania prouincia, Gene. 10.

qui iſto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos Græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacenti prouincia, quæ Phuti uocatur, ei nomen impoſitum. Mutatum eſt autem nomen, quod ei nunc eſt, ab uno filiorum Meſraim, qui Lahabim dictus eſt. Poſt paulum uerò dicemus & cauſam, pro qua contigit eam Africam nominari. Chananæus uerò, quartus exiſtēs filius Cham, quæ nunc Iudæa uocatur inhabitans regionem, à ſe Chananæam appellauit. Fuerunt autem & iſtis filij: Chuſo quidem Saba, ex quo Sabæi: Euila, à quo Euilæi, qui nunc Getuli uocantur: Sabatha uerò ex quo Sabatheni, qui nominantur à Græcis Aſtabari. Condidit autem etiam Sabathacha Sabathachenos. Rama uerò Ramæos inſtituit: & duos filios habuit, quorum Iudas quidem Aegyptiacam gentem Heſperiorum inhabitans, Iudæis cognomen ſuum reliquit: Saba autem Sabathæos. Nemrod autem filius Chuſi permanens apud Babylonios, tyrannidem exercuit: ſicut à me etiam primitus declaratum eſt. Porrò Nemrod cùm eſſent octo filij, omnem terram à Chaza Aegyptum uſque tenuerunt. Solius autem Philiſtijm cognomen prouincia cuſtodit, cuius partem Græci Palæſtinam appellant. Ex alijs autem, id eſt, Ludim, & Anamim, & Lahabim, ſolus Lahabim à ſe prouinciam Libyam nominauit. Nephtuhim autem, & Phetruſim, Chaslohim, Caphthorim, ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim Aethiopico, de quo poſteà declarabimus, eorū ciuitates euerſæ ſunt. Fuerunt autem & Chanaan filij: Sidon, qui & ciuitatem ſui nominis ædificauit in Phœnice. Sidon autem à Græcis appellata eſt. Amath autem Amatheos inſtituit, quæ etiam nunc eſt, & à prouincialibus Amathi uocatur: Macedones uerò eam Epiphaniam ab uno priſcorum uocauerunt. Aradius autem Aradiam inſulam habuit: Aracæus autē Arcen, quæ in Libano

poſita

posita est. De alijs uerò septẽ, id est, Ethæo, Cethæo, Iebusæo, Amorræo, Gergesæo, Euæo, Cinæo, præter nomina in sacris literis nihil habuimus. Hebræi nanq; eorũ destruxere ciuitates.

Noë inebriatus, nudatus, irrisus, irrisorem filium maledictioni subdidit, fratribus eius maledictum patris effugientibus. CAP. XIII.

NOë itaq;, post inundationem terra ad propriam reuertente naturam, uenit ad operam: & dum uineam in ea plantasset, uidens fructum in ea perfectum, uindemiauit: & deducto ad usum uino sacrificãs erat in epulis. Inebriatus autem in sopore resolutus, nudatusq; inhoneste iacebat. Quem cùm uidisset iunior filiorum, fratribus irridendũ ostendit. Illi uerò operuerunt patrem. Quod dum Noë sensisset, alijs quidem filijs felicitatem optauit, Cham uerò propter cognationem sui non quidem maledixit, sed eius proli: & alijs effugientibus maledictionem, deus Chananæi filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis. Genes. 9.

De filijs Sem filij Noë, seu de gentibus per eos institutis: & de ortu Abrahæ. CAP. XIIII.

SEm uerò tertio Noë filio quinq; fuerũt nati, qui usq; ad Oceanũ seorsum habitant Asiã, ab Euphrate faciẽtes initiũ. Elam siquidẽ Elamitas, qui Persarũ sunt principes dereliquit. Assur autem Ninum instituit ciuitatem, & subiectos sibi Assyrios nominauit, qui fuerunt ualde felices. Arphaxad autẽ, Arphaxadæos nominauit, qui nunc Chaldæi uocantur, cùm princeps eorum esset. Aram uerò Aramenos instituit, quos Græci Syros appellant. Quos autem nunc Lydos uocant, Lud tunc Ludas nominauit. Aram uerò quatuor existentibus filijs, Huz quidẽ instituit Traconitidẽ, & Damascum, quæ est media Palæstinæ, Syriæq; coniuncta: Armeniam uerò Vl, Gether Bactrianos, Mes autem Mesaneos, quæ nunc A- Genes. 11.

rax uocatur ab omnibus. Arphaxad autem filius fuit Sala, de quo natus est Heber, à quo Iudæos Hebræos initio uocauerunt. Heber autẽ, Iectan genuit, & Phaleg, Dictus autẽ Phaleg, quoniam secundum diuisionem habitationum natus est. Phaleg autem diuisionem Hebræi uocant. Iectan uerò qui filius fuit Heber, habuit filios, Helmodad, Saleph, Asarmoth, Iarach, Aduram, Vzal, Decla, Obal, Abimahel, Saba, Ophir, Euila, Iobab. Isti à flumine Cophino Indiæ, & positæ circa eã Syriæ loca quædam inhabitant. Hæc itaq; de filijs Sem dicta sufficiant. Faciam quoq; de Hebræis sermonem. Phaleg enim filio Heber, fuit filius Reu: huius autem Sarug, de quo Nachor filius generatus est: cuius filius fuit Thare, qui fuit pater Abraham. Hic autem decimus quidem est à Noë. Secundo uerò & nonagesimo anno super ducentos post diluuium natus est. Thare enim septuagesimo anno genuit Abrahã. Nachor cùm esset uiginti & octo annorum, genuit Thare. De Sarug autem Nachor nascitur circa annum trigesimum secundum. Reu autem Sarug habuit cùm esset annorum triginta duorum. Iisdem uerò annis habuit Phaleg Reu. Heber autem quarto & tricesimo anno genuit Phaleg, natus ipse de Sala annum habente tricesimũ: quem Arphaxad genuit quinto & tricesimo anno natus. Sem filius Arphaxad natus est post annos duos facti diluuij. Abraham autem habuit fratres Nachor & Aram. Quorũ Aram quidẽ filio derelicto Loth, & Sara & Melcha filiabus inter Chaldæos mortuus est in ciuitate Chaldæorum, quæ dicitur Hur: & hactenus sepultura eius ostenditur. Duxerunt autem uxores filias fratris sui: Melcham quidem Nachor, Saram uerò Abraham. Porrò Thare dum odio habuisset terram Chaldæorum propter luctum Aram, migrauerũt omnes in Charran Mesopotamiæ ciuitatem: ubi etiã Thare morientem sepelierunt, cùm uixisset

annis

annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum, fiebatq; paulatim breuior, usq; ad generationem Mosi, postquam terminus uitæ centum & uiginti annorum positus est: hos annos statuente deo, quantos & Mosen quoque uixisse prouenit. Nachor autem de Melcha octo fuerunt filij, Huz, Buz, Camuel, Cased, Azo, Phelda, Iedlaph, Bathuël. Isti ergo Nachor filij fuerunt legitimi. Thabach enim & Gaham, & Thahas & Maacha de concubina eius nati sunt. Bathuël autem filio Nachor, nata est Rebecca filia, & filius Laban. Genes. 22.

Abraham secundum præceptū domini, de Chaldæa migrat in Chananæam. CAPVT XV.

ABraham uerò Loth filium fratris sui Aram, uxoris uerò Sarę germanū adoptauit, filium legitimum non habens: dimisitq; Chaldæam cum septuaginta & quinq; annorum esset, deo iubente ut migraret in Chanaan, in qua etiam habitauit, prolisq; suæ eam reliquit: prudens existēs, & nimis intelligens in omnibus rebus, & sapiens in his quæ audierat, & de quibuslibet aliquid cogitaret. Propterea & uirtute prudentiæ maior alijs fuit: & opinionem, quam de deo tunc cuncti habebant, innouare & immutare prævaluit. Primus itaque præsumpsit pronunciare, deum creatorem unum esse cunctorum. Reliqua uerò ad felicitatem tendentia, per præceptum præbentis singula quæq; dari, & non propria uirtute subsistere confessus est. Hæc uerò conijciebat per terræ passionem & maris, & ea quæ contingunt circa solem & lunam, & ex omnibus quæ circa cœlum semper eueniunt. Virtute enim eius præsente, & prouidentia ordinationis, eorum cuncta disponi docebat: quibus quicunq; priuarentur, manifesti fierent, quia neq; ea quæ ad utilitatem nobis necessaria sunt, sua potestate potuerunt possidere, quæ scilicet secundum iuuentutis fortitudinem ministrantur, cui bonū est solummodo, Genes. 12.

honorem & gratiarum tribuere actionẽ. Propter quæ Chaldæis & alijs Mesopotamitis in eum consurgentibus, migrationem eligens sequi, per uoluntatem & adiutorium dei, terram Chananæam late possedit: ubi collocatus, altare deo ædificauit, & hostias ei immolauit. Meminit autem patris nostri Abraham Berosus, non quidem nominans eum, sed ita dicens: Post diluuium decima generatione apud Chaldæos fuit quidam uir iustus & magnus, in cœlestibus rebus expertus. Hecatæus autem etiam memoriam eius plus aliquid fecit. Librum enim de illo cõficiens dereliquit. Nicolaus uerò Damascenus in quarto historiarum libro sic ait: Abrahamus regnauit in Damasco, ueniens aduena cum exercitu de terra Chaldæorũ, quæ super Babylonem dicitur. Igitur post non multum tempus exurgens etiam de hac regione cum populo suo, terram, quæ tunc Chananæa, nunc uerò Iudæa dicitur, habitauit, & hi qui de illo multipliciter sunt progeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda sunt, explanabo. Abraham uerò usq; nunc in Damascena ciuitate nomen habetur in gloria: & uicus ostenditur, qui ab eo dicitur habitatio Abraham.

Abraham fame opprimẽte Chananæam, Aegyptum ingreditur, ubi dignus & clarus habetur, disciplinam arithmeticæ, & astrologiæ cõtradens Aegyptijs: à quibus iterum regressus in Chananæam, partitur terram cum Loth cognato suo. CAPVT XVI.

Genes. 12. & 13. FAme *uerò posteris temporibus apprehendente Chananæam, Abraham Aegyptios uiuere feliciter audiens, ad eos proficisci tendebat: ut eorũ abundantia participaretur, & sacerdotũ simul auditor esset, & agnoscere quæ de dijs exponerent: ut aut meliores inueniẽs sequeretur, aut eos suæ prudentia in ornatum meliorem transponeret: deducens pariter Saram. Metuens autem uesaniam Aegyptiorum circa mul*

mulieres, ne rex eum propter uxoris ſpeciem trucidaret, hãc exquiſiuit artem, ut ſe fratrem eius aſſimularet: ſed & illam hoc reſpondere docens, eò quòd ſibi prodeſſe cõfideret. Qui cum uenisſet in Aegyptum, pertulit quod ipſe præuiderat. Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao rex Aegyptiorum non contentus his quæ de ipſa dicebantur, etiam ipſam inſpicere feſtinauit, arbitratus ſibi Saram poſſe cõtingere. Sed deus impediuit deſiderium eius iniuſtum, ægritudine ſcilicet, & tumultu cauſarum. Cumq; pro liberatione ſacrificarent, per iram dei peſtem ſacerdotes aduenisſe ſignificabant, eò quòd uxori peregrini iniuriã uoluiſſet inferre. Ille uerò pertimeſcens, interrogauit Saram, ut diceret quæ eſſet, & ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritatem audiſſet, excuſabat ſe apud Abraham, dicens: putaſſe ſororem, & non uxorem eius: & feſtinaſſe circa eam cognationẽ ſibi facere, & non iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit, & ut eſſet inter ſapientiſſimos Aegyptiorum inſtituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc eſſe contigit clariorem. Nam cum eſſent Aegyptij diuerſis moribus cõplacentes, & adinuicem leges proprias reprobantes, & à ſe etiam propterea diſſidentes: ſibimet eos comparans, & unumquemq; deſpiciens, uerba eorum inania, nihilq; uerum habentia demonſtrabat. Erat igitur in admiratione cunctorum, tanquam uir ſapiens: atque paratus non ſolum ad intelligendum, ſed ad ſatisfaciendum, & ad loquendum quodcunq; docere niteretur. Arithmeticã quoq; eis contulit: & quæ de aſtrologia ſunt, ipſe contradidit. Nam ante aduentum Abraham in Aegyptũ, hæc Aegyptij penitus ignorabant. A Chaldæis enim hæc plãtata noſcuntur in Aegypto, unde etiam peruenisſe noſcuntur ad Græcos. Et cum uenisſet in Chananæam, partitus eſt terram cum Loth, dum paſtores

eorum

eorum inter se iurgia facerent propter loca pasturæ: electionem tamen atque conditionem concessit Loth. Sumens itaq; ipse partē ab eo relictam, habitauit in ciuitate Ebron: quæ est antiquior annis septem, ciuitate Aegyptia Prothanide. Loth igitur terram, quæ posita est in campo circa Iordanem fluuium, habitauit non longe à ciuitate Sodomorum, quæ tunc etiam erat bona, nunc autem probatur exterminata uoluntate dei. Quam causam loco proprio designabo.

Sodomitæ congressi cum Assyrijs prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur, cū quibus Loth captiuus abducitur. CAPVT XVII.

Genes. 14. ILlo nanq; tempore Assyrijs Asiam obtinētibus, reges Sodomitarum ualde florebant in diuitijs, & multa uirtute: quibus erant reges quinq;, eorum prouinciam gubernantes. Ballas, Balleas, Sinnabaris, Simoborus, & Baliorum rex. Singuli nanq; eorum habebant proprium principatum. Aduersum quos congressi Assyrij, & quatuor partes sui exercitus facientes, obsidebant eos. Dux autem erat unusquisq; suis ordinatus. Commisso autem prælio uincentes Assyrij, tributum imposuerunt regibus Sodomorum. Duodecim siquidem annis isti seruientes, tributum sibimet impositum solucre passi sunt: tertiodecimo autē abstinuerunt. Quapropter exercitus Assyriorum super eos aduenit: ducētibus simul exercitum, Amraphelo, Ariocho, Chodolochomorro, Thadallo. Isti nanque & uniuersam diripuerunt Asiam, & gigantum sobolem subuerterunt. Qui cum uenissent Sodomis, castra posuerunt in ualle quæ dicitur Putei bituminis. Illo nanq; tempore putei erant in eo loco: nunc autem exterminata ciuitate Sodomorum, uallis illa palus effecta est, quæ dicitur Asphaltitis, id est, bituminalis. De hac itaque palude rursus non post multa dicemus. Sodomitis autē cum Assyrijs congressus, & forti prælio commisso,

missō, multi quidem eorum mortui, reliqui uero captiui sunt ducti: cum quibus & Loth ducebatur, qui uenerat ad auxilium Sodomorum.

Abraham irruēs in Assyrios, Loth & captiuos Sodomitarū eripuit: cui regresso occurrit rex Sodomitarum, & Melchizedec rex Solymorum: deinde accepto promissō diuino de posteritate, genuit Ismaēl: ipsēq; circumcisus est præcipiente domino, & Ismaēl, totaq; domus eius.

CAPVT XVIII.

ABraham autem cum audisset calamitatem eius, timor simul de Loth cognato eius, & misericordia in eum ingressa est, propter Sodomitas, amicos atq; uicinos. Et cum festinaret eis ferre suppetias, nō tardauit, sed accessit: & quinta nocte irruens super Assyrios circa Dan (sic enim alter Iordanis fons appellatur) & inueniēs eos antè quàm armarentur, alios quidem in lectulis constitutos occīdit, qui neq; suspectionem cladis haberent: alij uerò nondum in soporē conuersi, tamen præ ebrietate pugnare non ualentes, effugerunt. Abraham autem persequens eos expulit eos usque ad terram Damascenorum: ostendens uictoriam non in multitudine, nec in plurimis manibus esse: sed confidentiam pugnatorum, & fortitudinem præualere, contra totius numeri quantitatem. cum trecentis nanq; decem & octo & tribus amicis, tantum exercitum superauit: quicunque autem hostium effugerunt, inglorij sunt reuersi. Abraham autem captiuos eripiens Sodomitarum, qui capti fuerant ab Assyrijs, cum pace reuersus est. Occurrit autem ei rex Sodomorum ad colloquendum, in loco qui uocatur uallis regia, in uia Solymæ ciuitatis. Susceptiq; eum rex Melchizedec, quod significat rex iustus, & erat utiq;, & sine dubio talis: ita ut propter hanc causam etiā dei sacerdos esset Solymorum, quam ciuitatem postea Hierosolymam uocauerunt. Ministrauit autem iste Melchizedec Abraham

Genes. 14. & 15.

Hieronym. ad Euagriū, in hac parte Iosephum re fellit.

Abraham exercitui xenia,& multam abundantiam rerũ opportunarum ſimul exhibuit:& ſuper epulas eum collaudare cœpit,& benedicere deum,qui ei ſubdiderat inimicos. Abraham uerò dante ei etiam decimas ſpoliorum, munus accepit. Rex autem Sodomorum prædam quidem de Abraham non poſcebat; homines uerò qui eius eſſent,recipere precabatur, quos ab Aßyrijs eripuerat. Abraham uerò ait,non hoc ſolum facere:ſed nec aliam utilitatem ex illa ſe habiturũ præda, niſi quæcunq; pro cibo ſeruorum eius uidebantur impenſa: partem uerò quandam amicis ſuis fore præbendam, qui cum eo pugnaſſent: quorum primus Eſchol uocabatur & Aner & Mambre. Laudans autem deus uirtutem eius,ait:Non perdes mercedes tuas, dignum eſt pro talibus actibus te habere gratiam. Et quæ putas fuit retributio mercedis,cum nõdum eſſet qui ei ſuccederet? erat enim adhuc ſine filio. Deus & filium ei generandum eſſe promiſit,& multam ex illo ſobolem proximamq; ſtellarum numero profuturam. Et ille quidem hæc audiens,deo ſacrificium obtulit,ab eo iuſſus hoc facere. Erat autem huiuſmodi ſacrificium:uitula triennis,& capra triennis,& aries ſimiliter triennis,& turtur & columba, quæ di uidi iuſſerat:auium uerò nihil diuiſum eſt. Et antè quàm conſtitueretur ara alitibus ſuperuolantibus, pro concupiſcentia ſanguinis,uox affuit diuina, ſignificans malignos proli eius uicinos fore annis quadringẽtis in Aegypto,in quibus afflicti ſupereſſent inimicis:& uincentes bello Chananæos,habituri eſſent eorum terras & ciuitates. Abraham autem habitauit circa Luzam, quæ uocatur Ogys. Eſt autem regio Chananæorum, non longè ab ciuitate Hebron. Et cum grauiter haberet ſuper nõ pariente mulierẽ, deprecatus eſt dominum, ut ei ſobolem maſculi filij condonaret. Domino autẽ iubente, uti confideret & pro alijs omnibus bonis,in quibus à Meſo-

Geneſ. 16.

potamia

potamia eductus fuerat, etiam filios ei promisit futuros. Tunc Sara præcipiente deo, unam ancillarũ cui nomen erat Agar, Aegyptiam genere, collocauit ei, tanquam ex ea filios habitura. Et dum concepisset ancilla, iniuriam facere Saræ præsumpsit, quasi rex foret filius, qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dum Saræ Abraham pro uindicta tradidisset, fugã meditata est: & afflictiones non sustinens, deprecata est deum, ut eius misereretur: occurritq; per desertum eunti diuinus angelus, iubens eam ad dominos remeare, & uitam habituram potiorem caste uiuentem. Tunc nanq; eò quòd in dominam superba ingratáq; fuerat, mala talia pertulisse: quæ si inobediẽs esset deo, & longius abscederet, eam perire dicebat: si uerò reuerteretur, fieret mater pueri in illa terra postea regnaturi. His obediẽs illa, ueniam reuersa à dominis suis impetrauit: & pòst non multum peperit Ismaël: ac si quis dicat, deo nobilitatam: eò quòd exaudierat dominus preces eius. Abraham itaque cum sex esset annorum & octoginta, natus est ei quem prædiximus. In nonagesimonono autem anno eodem constituto apparuit deus, promittens quod filius ei de Sara nasceretur, iußitq; uocari Isaac: significans gentes magnas ex eo futuras, & reges, & qui oppugnantes omnem Chananæam à Sidone usq; ad Aegypti terminos obtinerent. Præcepit autem, ut genus quod nasceretur ei, alijs non miscereturꝰ & sua genitalia circunciderent, & hoc faciendũ octaua die post partum. Causam uerò circũcisionis nostræ in alijs indicabo. Consulenti autem Abraham de Ismaële utrum multo tempore uiueret, longæuum significauit deus, & patrem gentium fore magnarum. Et Abraham quidem in his gratias agens deo, repentè circuncisus est, & omnes qui apud eũ erant, & puer Ismaël pariter, qui die illa tredecim erat annorum, ipse uerò nouem & nonaginta annos agebat. Genes. 17.

De Abraham

De Abraham quomodo tres angelos suscepit: & de Loth, qui & ipse suscepit angelos hospitio: & de euersione Sodomorum: & quomodo uxor Loth conuersa est in statuam salis: & de commixtione filiarum cum patre.

CAPVT XIX.

Genes. 18. & 19. EOdem scilicet tempore, Sodomitæ diuitijs & abundantia pecuniarum elati, hominibus contumelias faciebant: & erant impij circa deum, ut nequaquam recordarentur beneficiorum eius: auersiq; sunt à susceptione peregrinorum, & circa eos affectum habere destiterunt. Exasperatus igitur in his deus, disposuit eorũ punire superbiam, & ciuitatem eorum subuertere, cunctamq; regionem simul exterminare: ita ut neque plantatio, neque fructus ex ea ultrà consurgeret. Cumq; hæc deus de Sodomitis decreuisset explere, Abraham respiciens tres angelos, dum sederet ad ilicem Mambre circa ianuam domus suæ, putaretq; esse peregrinos, cõsurgens amplexatus est: & ibidem eos retinens, rogabat quatenus xenia eis impartiretur. Quibus annuentibus, panes repentè de simila præcepit fieri: & occidẽs uitulum & assans, obtulit eis sub quercu iacẽtibus. At illi ei gratias retulerunt. Et cum adhuc comederent, de mulierẽ quærebant ubi esset Sara. Quo dicente eam intus esse, uenturos se in futurum esse dixerunt, & inuenturos eam iam matrem existere. In hoc ergo subridente mulierẽ, & impossibile sibi esse filium habere dicente, cum ipsa quidem nonaginta esset annorũ, uir autem eius centum: tunc illi iam non se celare continuerunt, sed pronunciauerunt semetipsos angelos dei esse: & quia missi sunt, ut unus significaret de filio, duo uerò Sodomitas euerterent. Hæc audiens Abraham doluit super Sodomitis, exurgẽsq; deum deprecatus est, rogans ne iustos & bonos perderet cum malignis. Deo uerò dicẽte, nullum Sodomitarum esse bonum: nam si inter

si inter eos essent decem iusti, omnibus remitteret peccati supplicium: Abraham quidem cessauit, angeli uerò in ciuitatẽ Sodomam peruenerũt, quos Loth pro susceptione rogabat (cum esset ualde circa peregrinos humanus, & Abraham benignitate discipulus) ut cum illo manerent. Sodomitæ uerò respicientes iuuenculos, nimio cultus decore præcipuos, & apud Loth eos succeßisse cognoscentes, ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis sunt conuersi. Loth uerò monẽte ut casti essent, & ad peregrinorum confusionem nequaquam accederẽt, sed reuerentiam in eorum succeßione haberent: quòd si ita intemperantes essent, filias suas pro illis concupiscentiæ eorum se dicente præbiturum: neq; sic quieuerunt. Deus autem eorũ præsumptionibus indignatus, ipsos quidem excæcauit, ita ut non possent ad ingressum domus accedere: Sodomitarum uerò omnem populum pestifera morte damnauit. Loth autẽ deo dicente futuram Sodomitarũ perditionem, ereptus est cum coniuge, duas filias assumens, quæ adhuc uirgines erant. Sponsi autem egredi contempserunt, consuetudinem hanc uerborum Loth esse dicentes. Deus igitur immisit gladium in ciuitatem, eamq; cum habitatoribus concremauit, terramq; simili exterminauit incendio: sicut dudum à me dictum est, cum bellum Iudaicum descripsissem. Vxor autem Loth decedẽs, cum respiceret sæpius ciuitatem, & eius curam haberet, interdicente deo ne sacrret, in statuam salis conuersa dignoscitur. Vidi siquidem eam: hactenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus, in paruulo quodam agro se retinens ab igne liberato, qui locus Segor hactenus appellatur: sic enim Hebræi modicum uocant. Illic autem desolatione hominum, & inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum existimantes, cuicunque misceri uoluerint, licere credebant. hoc uerò faciebant, ne

deficeret genus humanum: Fuerunt autem filij, de seniore quidem Moab, ac si quis dicat ex patre: iunior autem genuit Ammon, quod nomen significat filius generis. Et instituerunt, alter quidem Moabitas, quorum hactenus magna gens est: alter uerò Ammonitas: utraq; enim gens est in ualle Syriæ. Et Loth quidem huiusmodi esse contigit de Sodomis egressum.

Quomodo Abraham migrauit in Gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem Abrahæ: & de nativitate Isaac. CAPVT XX.

Gene. 20. ABraham uerò migrauit in Gerara Palestinæ, in loco sororis Saram habens, similia prioribus simulans prætimore. Metuebat enim Abimelech locorum regem: qui etiam cum adamasset Saram, credens eam se posse corrumpere, propter concupiscentiam in ægritudinem incidit dei uoluntate: medicisq; desperantibus consoporatus somnio, ne contumeliam faceret uxori peregrini, & aliquantulum leuiatus, amicis exposuit, quod deus ei hanc ægritudinem intulerat pro ultione peregrini, ut eius uxorem sine iniuria conseruaret: quia non sororem eam haberet, sed lege iunctam uxorem: & promisisset se ei præbiturum sospitatem, si pro uxore ille sine timore consisteret. Et cum hæc dixisset, Abraham amicis suadentibus euocauit: nihilq; cum ulterius de coniuge quasi aliquid turpe passura, formidare præcepit: deum eius habere curam dicens, cuius auxilio uxorem suam permanentem sine iniuria reputaret. Deo enim protestante, conscientiaq; mulieris, dicebat neque eam ab initio se appetisse, si esse eam sciisset uxorem, sed tanquam pro sorore seductum: rogabatq; ut mitis circa eum esset, & deum ei propitium faceret: & si apud eum manere uellet, omnem ei ubertatem conferret: uolenti uerò discedere, danda munera

rerum

rerum omnium, quibus ad eum indigens aduenisset. Hæc illo dicente, Abraham non de cognatione mulieris mentitum se esse dicebat, fratris eam filiam esse referens: & eò quòd præter hoc figmentum aduentum suum non fuisse securum arbitraretur: nec suam culpam in illius ægritudine prædicabat: & debere regem habere de salute fiduciam, paratumq; se manere apud eum esse dicebat. Abimelech itaque & terram ei distribuit & pecunias: constituerunt q; inter se, ut sine dolo conuersarentur, facientes ad quendam puteum fœdus, quem Bersabeæ uocant, quod fœdus putei poterit dici: sic enim hactenus à prouincialibus nominatur. Post non multum uerò temporis natus est Abraham filius de Sara, sicut fuerat ei à deo prædictum, quem nominauit Isaac: hoc autem significat risum. Nam eò quòd Sara riserat, Gene. 21. dicente deo quòd parèret, nec iam speraret præ senectute partum, ideo filius ita uocatur. Hæc itaque annos tunc agebat nonaginta, Abraham uerò centum. Natus est ergo filius utroque sene, quem repentè post octo dies circunciderunt. Et ex illo post totidem dies mos est Iudæorum, circuncisiones efficere: Arabum autem post annos tredecim, eò quòd Ismaël, qui gentem eorum instituit, filius Abrahæ de concubina, hoc fuerit tempore circuncisus: de quo certissime omne tempus exponam.

Quomodo Abraham monente Sara, & præcipiente domino amisit à se Agar cũ filio Ismaële. CAP. XXI.

SAra natum Ismaëlem de Agar ancilla primitus diligebat, Gene. 21. nihil fauoris in eo imminuens: quem utiq; quasi proprium filium, & principatus nutriebat hæredem. Isaac autem filio procreato, non dignabatur eum nutrire cum Ismaële, cum senior esset, eumq; posset opprimere patre morientè. Suadebat ergo Abrahæ, ut eum in aliam regionem cum matre transmitteret.

mitteret, Ille uerò initio quidem non apposuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri festinabat, crudele nimis arbitratus, paruulum filium & mulierem necessarijs egentem abijcere. Postea uerò cùm deo placuisset, ad ea quæ præcipiebat, Sara consentiens, matri tradidit Ismaëlem, qui nondum à se poterat gubernari: & aquam in utre & panem ferentē, iussit abire quò itineris necessitas imperaret. Dum ergo abeunti necessaria defecissent, erat in malis, cum esset aquatio difficilis: & exponens puerum sub quadam arbore animam protrahentem, ne ea præsente deficeret, procul abscessit. Ad quam ueniens diuinus angelus, dixit ei adesse fontem: & monuit, ut prouideret, ac infantulum recrearet, dicens grandia ei esse conferenda de pueri sospitate. Illa confidens de promissionibus, & studens alere puerum adhibendo curam, declinauit æruminis. Cùm uerò ad uirilem puer peruenisset ætatem, uxor ei con-
Gene. 25. iuncta est Aegyptia genere, unde etiam ipsa antiquitus fuerat oriunda, de qua filij Ismaëli nati sunt duodecim, Nabaioth, Cedarus, Abdielus, Mabsamus, Masmaus, Dumaus, Massaus, Addadus, Themaus, Ieturus, Naphisus, Cedmas. Isti nanq; omnem terram ab Euphrate usque ad mare rubrum positam tenuerunt, Nabathæam prouinciam nominantes. Sunt autem isti, qui gentem Arabicam secundum tribus ab eis uocant, & propter uirtutem eorum, & propter Abrahæ dignitatem. Isaac autem filium suum pater Abraham nimium diligebat, cum esset unigenitus, eiq; à deo pro munere & in senectute concessus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; suum potius parentes & ipse puer, eò quòd omni uirtuti studeret, & parentum haberet solicitudinem, & affectum circa dei religionem.

Abraham accepit à domino de immolatione Isaac. CAPVT XXII.

Abraham

ABraham autem cum felicitatem suam filio legitimo reli- Gene. 22.
cturus esset, morti uicinus hoc uoluntate dei promeruit. Qui tentare uolens religionẽ eius apparuit ei: & cuncta quæ præstitisset ei dinumerans, & quomodo hostibus superior fuisset effectus, & præsentem felicitatem eius studio percepisset, & Isaac filium habuisset, eundem filium eius sibi sacra immolatione præcepit offerri, in monte nomine Moraim eleuatum, ara ibidem collocata: sic enim apparituram eius religionem, si etiam saluti filij præponeret quod deo placeret. Abraham autem in nullo iustum esse decernens non obediri deo, sed cunctos ei ministrare debere, tanquam eius prouidẽtia omnes uiuant, quibus ipse est propitius, celans coniugem dei præceptum, & quam ipse habuisset de cæde uoluntatẽ: sed neq; seruorum cuiquam hoc palàm faciens, ne forte deo parêre prohiberetur: sumens Isaac cum duobus seruis, & quæ erant ad sacrificium necessaria imponens asino, iuit ad montẽ, & duobus quidem diebus iter cum eo serui fecerunt. tertia uerò, cum iam circa locum montis essent, relinquens in campo reliquos qui cum eo erant, cum solo filio uenit ad montem, in quo templum postea rex Dauid collocauit. Portabant autẽ secum cætera, quæ erant sacrificio necessaria præter uictimam. Isaac uerò cum esset quinque & uiginti annorum, altari constructo interrogabat quid esset sacrificaturus pater, cum uictima non adesset. Ille autem dicebat, deum ad præbendum hoc idoneum: qui etiam ea quæ non sunt, abundanter hominibus condonaret: & ea quæ sunt, ab his qui in semetipsis considerent, posset auferre: daturum ergo & illi uictimam, si propitius ad sacrificium suum dignaretur accedere. Dum ergo altare fuisset constructum, & ligna superposita, & omnia parata, dicit ad filium: O puer, quem innumeris uotis optaui à deo mihi cõferri: & dum peruenisses ad uitam, nihil est quod pro alimento

tuo non feci: neq; me feliciorem magis arbitrabar, nisi cùm te uiderem ad uirilem ætatem peruenisse, & moriens successore mei principatus relinquere congaudebam: quia dei uoluntate tuus pater sum factus, denuo secundum eius placitum te repono: hanc fortiter porta dicationẽ. Deo nanq; te cædo, qui hunc honorem à nobis dignatur accipere, eò quòd placidus mihi fuit, & per omnia suffragator. Natus ergo feliciter morere, non communi modo hanc uitam egrediens: sed à patre proprio oblatus deo patri cunctorum, ob legitimum sacrificium. Reor enim quia te iudicauerit dignũ nec ægritudine, nec bello, nec alia qualibet passione, quæ solent hominibus accidere, ex hac uita liberare: sed cum oblationibus & sacrificijs animã tuam suscipere, & apud se nihilominus obtinere: eritq; mei de cætero curam habens, senectutemq; regens, qua gratia te maxime nutriebam: hæc mihi deo scilicet pro te præbituro. Isaac autem habens patrem ualde fortissimum, sapientiaq; delectatus, & libentissime sermones eius accipiens, ait: Quia neque iustum esset, ut initio nasceretur, si & dei & patris iudicium esset refutaturus, aut non se monstraret amborum uoluntatibus præparatum, quando licet solo patri hæc uolenti facere, si non obediret esset iniustum. Hoc dicens accessit ad altare, pariter & ad cædem. Sed opus infirmatum est, deo offerente impedimentum. Inclamauit enim Abrahã nominatim deus, suspendens eum à filij nece: Non enim quasi sanguinem desideraret humanum, cædem filij se ei imperasse dicebat: neq; cuius patrem eum fecerat, hunc ei auferre cum tanta impietate poscebat: sed eius mentem se probare uelle, si etiam talia iussus facere obaudiret. Cognoscens uerò eius obedientiam, & excellentiam religionis intendens, delecturi quidẽ se in his quæ præbuerat ei, nec unquam fraudandum eum omni cura dicebat: & genus eius honorandum, futurumq; filium eius lon-

gæuum,

getum, feliciterq; uicturum in omnibus bonis, præbiturumq; se eius soboli magnum principatum: prædicebatq; genus eorum & multis gentibus & diuitijs esse cõstituendum, & memoriam sempiternã generis eius principibus affuturam: Chananæamq; terram armis esse possessuros, & exemplum bonis futuros cunctis hominibus. Hæc cum dixisset deus, arietem ex improuiso produxit eis ad sacrificiũ. Illi uerò præter spem semetipsos amplexantes, quippe qui bonorum talium promissiones audirent, osculabantur alterutrum: & sacrificio celebrato, reuersi sunt ad Saram: feliciterq; degebant, cuncta quæ uellent eis præbente deo.

De morte Saræ, & sepultura ipsius, post cuius mortẽ Abraham accepit Ceturam uxorẽ. CAP. XXIII.

ET Sara quidem non multo pòst tempore defuncta est, cum uixisset annis centum uiginti & septem: sepultaq; est in Hebron permittentibus Chananæis, sepulchrumq; eius duplex factum est, Abraham emente agrum siclis quadringentis à quodam Ephron de Hebron: & sepulchra sibi Abraham & eius soboles constituerunt. Post hæc autem Abraham duxit uxorem nomine Ceturam, ex qua ei sex filij nati sunt, & ad labores ualidi, & ad sapientiam cauti: Zamran, Iexan, Madan, Madian, Iesboc, & Sue. nati sunt autem etiam his filij: & Iexan quidem Saba fuit & Dadan. Huic uerò fuerunt Assurim & Lasurim, & Laumim. Madian autem habuit Epha, & Apher, & Henoch, & Abida. & Eldaa. His omnibus filijs filiorũq; natis Abraham ex proprijs dona præbuit: qui & Troglodyticam apprehenderunt, & Felicem Arabiam, inquãtum ad mare Rubrum pertingit. Dicitur autem quòd dum Apher castra fixisset in Libya, & filiorũ eius filij habitassent in ea, terram illam ex illius nomine Aphricam nocauerunt. Testatur autem meo sermoni Alexander, qui

Gene. 23.

Gene. 25.

dicitur Polyhistor, sic dicens: Cleodemus autem propheta, qui & Malchus, scribens historiam Iudæorum, sicut etiam Moses legislator eorum retulit, ait, quia de Cetura Abrahæ multi filij fuerunt. Dicit autem eorum etiam nomina tria, Apheran, Surim, & Iaphran. & de Surim quidem Assyriam nuncupatam: ex duobus autem reliquis Iaphran & Apheran, ciuitatem Abran & prouinciam Aphricam nominatam: his etiam auxilium præbuisse Herculem in Libya, & duxisse uxorem filiam Iaphran nomine Hecaam, & genuisse ex ea Dodorim filium, cuius fuit filius Sophon: ex quo barbari Sophaci nominantur.

Quomodo Isaac quadragenarius duxit uxorem Rebeccam. CAPVT XXIIII.

Gene. 24. ISaac autem circa quadraginta annos iam constituto, pater Abraham ut uxor duceretur ei Rebecca, quæ fuit fratris eius Nachor neptis, filia Bathuelis, seniorem seruorum suorum misit ad desponsandam eam, magnis fidei sacramentis obstrictum, quæ hoc modo faciebant: Sub femore manum mittentes: deinde inuocantes deum testem omnium futurorum. Misit autem & munera ibidem commanentibus, quæ apud illos essent rariora, aut nec omnino in illa regione reperirentur. Qui multo tempore uadens, cò quòd sit iter agentibus dira Mesopotamia, hyeme quidem propter luti profunditatem, æstate autem propter aquæ defectionem, insuper etiam latronibus ibidem commorantibus, quos desugere non esset facile, nisi prouidentia uiatoribus inhæreret: uenit in ciuitatem Carrenorum. Cum ergo esset in suburbanis, uirgines uidit plures euntes ad aquam: orauitq; deum ut Rebecca, ob quam desponsandam filio eum miserat Abraham, si secundum uoluntatem eius essent nuptiæ celebrandæ, inter illas inueniretur: & ita cognosceretur, ut alijs aquam poscenti

scenti negantibus, illa præberet. Et ille quidem hanc habens uolunatem, uenit ad puteum: rogauitq; uirgines ut potum ei præberent. Illis autem auertentibus se, dicentibusq; aquam domum portare, & non præbere illi, quæ utique difficile posset hauriri: una ex illis omnibus increpans eas pro peregrino, quasi non esset hominibus ad illas aliquando communio, quæ neq; aquam participarent egeno, sola ei præbuit abundanter. Ille autem in spem rerum omnium ueniēs, insuper uolens cognoscere ueritatem, laudabat eius benignitatem atq; nobilitatem, quia etiam cum suo labore egētibus sufficienti am præbere minime declinasset: Interrogabat autem de quibus parentibus esset, optauitq; quod illi foret gratissimum, ut in domum uiri boni ueniret, filios ei paritura germanos. Illa uerò neque hæc inuidit uolenti cognoscere, sed & genus indicauit: & Rebecca, inquit, ego dicor: pater autem Bathuēl fuit, sed ille quidem iam defunctus est: Laban uerò frater noster est, qui & domui prospicit simul & matri, & ille meæ uirginitatis solicitudinem gerit. Ille igitur gaudebat in his quæ facta fuerant atq; dicta. Deum ita uidēs suo itineri clare prospicere: & proferens redimiculum, & alia pariter ornamēta, quibus uirgines decet uti, dedit puellæ, ut ei causa poculi hæc retributio foret & honor: iustū esse dicens, ut talia mereretur, quæ fuerit bona præter uirgines uniuersas. Poscebat autem apud eos succedere, quando ad eam integrius aliter peruenire nequiret, cum iam nox utiq; supereſſet. Portabatq; ornamenta muliebria ualde pretiosa: æstimās nihil sibi esse cautius, quàm quibus iam uidebatur expertus, & conijcere ex ea & matris & fratris eius clementiam: & quia nihil in eorum esset uirtute difficile: neq; se eos grauaturum, sed mercedem peregrinationis præbiturum, & proprijs impensis usurum esse dicebat. Illa uerò de parentum quidem suorū clementia recte eum asse-

ruit arbitratum: culpauit autem pro mercedis uerbo, cum esset utiq; omnia sine mercedibus habiturus. Sed ut nunciaret prius Laban fratri, quo permittente accersendum esse dicebat. Cum ergo factum hoc fuisset, peregrinus adductus est: & camelos quidem sumentes Laban famuli eis diligentiam adhibebant: ipse uerò cœnaturus ingrediebatur cum eo, & post cœnam ad eum matremq; puellæ locutus est, dicens: Abraham Thare quidem est filius, uester autem cognatus. Nachor enim horum ò mulier puerorum auus, frater Abrahæ fuit ex eodem patre uel matre: is ergo misit ad uos, petens hanc puellam uxorem filio suo esse iungendam: qui legitimus est ei solus in omnibus bonis enutritus: cui possibile quidem fuit, felicissimam exinde mulierem ei copulare, sed noluit. Honoratus autem genus, nuptias postulat, cuius studium ac uoluntatem nolite contemnere. Dei enim uoluntate & alia quidem pariter mihi prospera contigerunt, & puellam citius & uestram inueni domum. Dum enim essem proximus ciuitati, uirgines uidens plurimas uenientes ad puteum, oraui, ut in istam incideram, quod scilicet factum est. Nuptias ergo diuina prouidentia dispositas uos quoq; firmate. Illi uerò per ea quæ eis fuerant secundè collata, dispositionem diuinæ uoluntatis intellexerunt: miseruntq;, sicut petebat, uirginē, quam duxit Isaac potitus omnium rerum Abrahæ. Nam qui nati fuerant de Cetura, exinde migrauerunt.

Abraham moritur, & sepelitur in Hebron cum Sara uxore sua. CAPVT XXV.

Gene. 24. *POst paululum uerò temporis mortuus est etiā Abraham, uir quidem omni uirtute summus, & digne à deo prosuidio, quod circa eum habuerat, honoratus. Vixit autem omne tempus suum annis centum septuagintaquinq;, & in Hebron cum Sara coniuge à filijs suis Isaac & Ismaēle sepultus est.*

De partu

De partu Rebeccæ: & quomodo Isaac peregrinatus est in Geraris tempore famis: & quia cùm senuisset, & caligarent oculi eius, benedixit Iacob, cum putaret se benedicere Esau. CAPVT XXVI.

POrrò post mortem Abraham concepit uxor Isaac, cuius uentre nimis intumescente, hæsitans consuluit dominum, respondit́q; geminos parituram fore Rebeccam, & in omnibus eos gentibus esse nominandos: maioris autem primatum esse minuendum. Peperit ergo paulatim secundum diuinum eloquium geminos filios: quorum senior quidem (ut credimus) à capite usque ad pedes erat hirsutus uehementer, quem iunior præcedentem tenebat à planta. Diligebat autem pater quidem seniorem, qui uocabatur Esau, secundum etymologiam pilorum. Hebræi nanque capillaturam Seiron dicunt. Iacob autem iunior charus erat genitrici. Fame uerò superueniẽte, dum Isaac placuisset ut iret in Aegyptum, ubertuosam ualde prouinciam, pergebat in Geraris deo præcipiente. Hunc susc̃epit rex Abimelech pro muneribus & amicitijs Abraham. Et cùm multo circa eum fauore fuisset usus initio, in hoc permanere semper inuidia faciente prohibitus est. Videns nanque deum Isaac esse præsentẽ, & tanto eum studio fouentẽ, expulit eum. Ille uerò huiusmodi inuidia tentatus per Abimelech, tunc quidem discessit in agrum qui dicitur Pharan, id est, conuallis, non longe à Geraris: ubi cum foderet puteum, irruentes pastores in lite congressi sunt, prohibentes illud opus impleri: quo nolente contendere, præualuisse uidebantur. Discedens autem alium fodiebat. Et uim facientibus alijs quibusdam Abimelech pastoribus, etiam hunc relinquens abscessit, expectans bonæ uoluntatis gratiorem licentiam. Quod dum sponte ei fuisset concessum, ut puteum sine prohibitione foderet, Roboth puteum appellauit, quod

Gene. 25.

Gene. 26.

quod nomen significat spatiosum. Priorum uerò alium quidem Eschon appellauit, quod potest dici litigium: alium uerò Sitennam, quod nomen significat inimicitias. Isaac itaque rerum magnitudine fortitudineq; pullulabat. Abimelech autem contra se crescere putans Isaac, propter hoc quòd cum eo degens ex incertis inimicitijs egerat: metuens ne prior amicitia nihil ei prodesset, conuersò Isaac ad ultionem eorum quæ uidebatur esse perpessus, amicitias rursus cum eo firmauit: & unum ducum suorum nomine Phicholum ob hoc destinauit. Et cum omnia quæ poposcerat Abimelech meruisset propter Isaac bonitatem, qui recenti iracundiæ priscam gratiam in se inq; patrem suum habitam præposuerat, tulit eum in propria. Isaac uerò filius Esau, circa quem maximum pater habebat affectum, cum esset annorum quadraginta, duxit uxores, Ada Elomis filiam, & Olibema Sebegonis, uirorum inter Chananæos ualde potentium, semetipsum faciens dominum in potestate nuptiarum, neque patris consilium sumens, quia nec permisisset Isaac, si in eius uoluntate iacere ret. Non enim libenter habebat, ad prouinciales suam copulare cognationem. Nolens autem molestus esse filio, ut uberet eum abstinere à mulieribus, tacere decreuit. Cum senex autem esset, & aspectum penitus non haberet, euocans Esau, & senectutem indicans, quia & propter cæcitatem & passionem uisus, impedimentum ei iam esset deo seruire, iussit eum egredi ad uenandum: ut dum caperet quodcunque potuisset, præpararet ei ad cœnam, postq; domino supplicaret, ut auxiliator ei in omni uita & cooperator existeret: incertum esse dicens, quando etiam moreretur: & ante hoc se ei præbiturum, ut deum propitium eius orationibus habere mereretur. Et Esau quidem ad uenationem egressus est. Rebecca uerò deum pro fauore Iacob rogabat, & præter

præter Isaac uoluntatem, iußit eum hœdos occidere, cœnamq; præparare. Iacob autem ministrabat matri ei semper obediens. Cum uerò fuißet cœna parata, hœdi pelle brachia conuoluit Iacob, ut pater propter pilos esse crederet Esau. Nam cùm in omnibus alijs aßimilarentur, eò quòd essent gemini, in hoc tantummodo differebant: trepiduſq; Iacob, ne antequàm fierent orationes, repertus in hac calliditate, patrem ut contraria faceret irritaret, proferebat patri cœnam. Isaac uerò sentiens uocem Iacob, proprio eum nomine uocitabat. Illo autem brachium porrigente, cui pellem circundederat hœdi, contingens eum Isaac ait: Voce quidem Iacob proximus, secundum pilorum uerò profunditatem Esau mihi esse uideris. Nihilq; suſpicans mali, cum cœnaſſet, conuerſus est ad orationem & dei preces. Domine, inquit, omnium seculorum, & creator uniuerſæ ſubſtantiæ, tu patri meo magnificam fortitudinem conceßisti bonorum, & me dignum præsentibus effeciſti rebus, & ex me procedentibus promiſisti adiutorem, & propitium, & datorem semper esse meliorum. hæc ergo confirma, & me noli deſpicere propter præsentem neceßitatem, propter quam & præcipuè te depoſco: & hunc filium propitius ſerua mihi, & ab omni malo semper ſine paßione cuſtodi: dans ei felicem uitam, poſſeßionemq; bonorum, quorumcunq; tibi præbere poteſtas eſt. Fac autem eum metuendum inimicis, amicis honorabilem atque gratißimum. Et ille quidem arbitratus pro Esau ſe orationes facere, rogabat deum. Mox enim ut ceſſauit, à uenatione affuit Esau. Isaac autem sentiens quod egerat, quieſcebat. Esau uerò petebat ſimilia, quæ fratri fuerant iam collata. Patre uerò negante, eò quòd omnes in Iacob fuiſſent orationes expenſæ, luctum agebat, quòd eſſet oratione fruſtratus: eiuſq; lachrymis afflictus pater, eò

ter, eò quòd circa uenationem & fortitudinem corporis esset aptus, in armis & omnibus operibus Esau probabilem fore dicebat: eumq; fructum earum rerum, & gloriam sempiternam, etiam genus quod ab eo descenderet, habiturum: fratri uerò esse seruiturum.

1 Iacob timens fratrem fugit ad Laban, ubi filias eius duxit uxores, cum ancillis earum: ex quibus filios XII. genuit, & unam filiam: qua uiolata à Sichem filio Emmor regis Sicimorum, indignati fratres eius, uniuersos oppidanos contrucidarunt. CAPVT XXVII.

Gene. 28. IAcob autem metuentem fratrem, ulcisci se in eo uolentem, pro eo quod in illo deliquerat, mater eripuit. Marito autem hæc persuasit, ut Iacob de Mesopotamia cognatam suam duret uxorem: cum iam Ismaëlis patrui filiam Basemath Esau coniugem accepisset. Non enim erant deuoti Chananæi circa Isaac, in prioribus eius bellis ualde grauati, cum Barematim cepisset, circa quam præcipue laborauerat. Iacob autem in Mesopotamiam missus à matre propter nuptias filiæ Laban eius germani, permittente Isaac nuptias celebrari, eò quòd ei fuisset uxoris consilio persuasum, per Chananæam properabat: & propter odium prouincialium, apud nullum succedere uoluit: sed sub diuo iacebat, caput suum lapidibus subditis superponens: ibiq; per somnium uidit huiusce modi uisionem: Astitisse scilicet sibi scalam, à terra pertingentem ad cœlum, & per eam descendentes figuras, honestiorem naturam habentes quàm homines, & ad ultimum super eam deum manifeste sibimet apparentem, nominatimq; uocantem, & huiusmodi uerba facientem: Iacob cum patris boni sis filius, & aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit, fatigari te in præsentibus non oportet, sed spera re meliora: etenim opulentissima tibi maximorum bonorum

meo

meo solatio erit ubique præsentia. Abraham itaque ex Mesopotamia huc ego deduxi à cognatis expulsum, & patrem tuum cunctis felicem ostendi, quorum non minorem partem in te quoque reponam. Confidens ergo & hoc itinere tuo proficiscere, me dirigente securus. Impetrabis enim nuptias, ad quas ualde festinas: eruntq; tibi filij boni, quorum multitudo numero maior erit, & potiores filios derelinquent, quibus ego huius terræ potentiam condonabo, eorumq; filijs, qui replebunt omnem quam sol respicit terram, simul & maria. Sed neque ullum periculum timeas, nec laborum multitudinem metuas, me prouidente omnia, quæ tibi conferenda sunt & in præsentibus, & multo magis in posteris. Hæc itaque deus Iacob prædixit: ille uerò lætus effectus in his quæ uiderat, fuerantq; promißa, clarificauit illos lapides: quippe cum tantorum bonorum factum ei fuisset illic alloquium: uotumq; fecit, immolaturum se super eos, si acquirens uitam impaßibilem remearet: deoq; promissum exoluit denuo remeans. Nam & ipsum agrum honorandum esse decreuit: eiq; Bethel nomen imposuit, quod diuinas diuitias Latina lingua significat. Procedens autem ad Mesopotamiam, longo tempore peruenit in Carran: pastoresq; in suburbanis inueniens, & pueros adulescentulos & uirgines, ad quendam puteum aquam hauirituros, morabatur cum eis potum quærens, & uerba cum eis habens, percontabaturq; ab eis, si nossent quendam Laban adhuc superesse apud se. Illi uerò omnes se nosse dixerunt, talemq; esse uirum qui ignorari non poßit: eiusq; filiam unam cum eis pascere gregem, quam mirabantur non esse præsentem, dicentes ei: Ab ipsa integrius poteris agnoscere, quæcunque de illo audire desideras. Hæc itaq; illis dicentibus, astitit puella cũ pastoribus qui unà descenderant: eiq; Iacob ostenderunt, dicentes: Peregrinus iste uenit de patre Gene. 29.

de patre tuo consulens. Illa uerò per infantiam læta facta propter Iacob præsentiam, requirebat eum, & quis esset, & ad eos unde uenisset, & qua causa fuisset adductus: orabatq; simul, ut esset possibile præstandi ei, quibus uenisset egẽs. Iacob autem non propter cognationis causam, neq; propter fauorẽ præsentem, sed amore puellæ uictus obstupescebat, pulchritudinem eius talem esse conspiciens, ut paucæ mulierum ita florerent: & ait. Ad te mihi patremq; tuum (si tamen filia es Laban) familiarius est, ex antiqua mea tuaq; generatione cõsistens. de Thare enim Abraham & Aram & Nachor filij sunt progressi. Bathuël autẽ tuus auus, filius est Nachor. De Abraham autem & Sara, quæ nata est de Aram, Isaac est, meus pater. Vicinum autem & nouum cognationis pignus inuicem possidemus. Rebecca enim mater mea, Laban patris tui soror est, ex eodem simul patre & matre progenita. Consobrini siquidem sumus ego & tu. Nunc autem salutaturus uos, & antiquam cognationem renouaturus ueni. Illa uerò recordata (sicut iuuenibus solet accidere) quæ audisset à patre de Rebecca, & parentes sciens eius nomen desideranter audire, propter paternum fauorem ad lachrymas deducta est, & amplexa est Iacob. Quem cum osculata fuisset, perducere maxima delectatione optabat ad patrem: omnibusq; domestiis eis memoriam matris eius esse dicebat: impenditq; ei totius boni retributionem, eumq; ad patrem iam uenire iubebat, & sequi se præcedentem: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat. Hæc dicens, ducebat eum ad Laban. Cognitusq; ab auunculo, & ipse sine formidine inter amicos erat, & illis maximam delectationem conferebat, inopinabiliter eis ostensus. Post non multos itaque dies, Laban se gaudere quidem in eius maxime præsentia, & ultrà quàm posset indicari sermone, dicebat: causam uerò pro qua

uenisset

ueniſſet, patrem matremq; ſenes derelinquens, & eius præſentiæ ſolatijs indigentes, ab eo quærebat, præbiturumq; ſe ei omnia quibus opus haberet. Iacob autem omnem ei cauſam narrabat, dicens, Iſaac fuiſſe geminos filios, ſe & Eſau: quem dum pro paternis orationibus matris ſapiẽtia fefelliſſet, illum ſe interficere uoluiſſe dicebat, tanquam ablato ſibi à deo regno, & bonis quæ pater optaſſet: & hanc fuiſſe cauſam ſuæ præſentiæ, mandato materno factæ. Omnibus enim nobis, inquit, ſunt fratres: ſed mater amplius illius cognationem metuens, ita mihi proſpexit, quod utique ſolum munimen meæ pueritiæ indicauit. Vnde deum reſpiciens, in præſentibus ſum ſecutus. Laban autẽ & propter parentes promiſit omnem ſe ei participare clementiam: & propter matrem, cuius fauore licet abſentis, ſtudium ſuum circa eum ſe dicebat oſtendere: gregis ſcilicet curam eum habiturum conſtituere ſe dicebat, & præponendum his exoptabat: uolentemq; ad proprios remeare parentes, cum talibus donis & honoribus dimittendum, qualibus talis cognatus iuſte promeriturus eſſet. Iacob autem libenter hæc audiens, donec eſſet quidẽ apud eos, hunc laborem ferre ſe gratiſſime reſpondit: mercedem uerò pro tali labore, Rachel nuptias poſtulauit: cum etiã propter alia honore digna apud eum haberetur, tum maximè quòd miniſtra eius fuiſſet aduentus. Amor nanq; puellæ eum huiuſmodi uerba facere compellebat. Laban autem gauiſus in his, annuit ei puellæ nuptias: nec alium generũ meliorem ſibi optaſſe ueniturum, ſi tamen aliquantũ tempus apud eum maneret: ad Chananæos enim ſe non miſſurum filiam: quia de ſororis cura etiam pœnitentiam agere ſe dicebat, quòd eam ibidem direxiſſet. Cum uerò Iacob hoc fieri conſentiret, ſeptem promiſit annos: tantum enim iudicauit ſocero miniſtrandum, uirtutis ſuæ præbens experimentum, ut quis eſſet, magis cognoſcere-

tur. Laban uerò ſuſcipiens ſermonem, tranſacto tẽpore pro-poſuit epulas nuptiarum. Nocte uerò ſuperueniẽte, ignoran-te Iacob, collocauit ei alteram filiarum Liam, ſeniorẽ & non decoram aſpectu. Ille uerò per ebrietatem & noctem ei per-mixtus, die facto apud Laban de iniuſtitia querebatur. Qui dandam ueniam neceſsitati poſcebat, ob quam talia geſſerat. non enim per malignitatem ei Liam dediſſe, ſed alia maiori cauſa uictum ſe hoc feciſſe dicebat: quæ tamen impedire non poſſet: ſed amanti daturum ſe eam poſt ſeptem alios annos promittebat. Cõſenſit ergo Iacob, nihil ſcilicet aliud ei amor puellæ facere permittebat. Et præteritis alijs ſeptem annis, Rachel accepit uxorem. Erant autẽ ambabus miniſtræ, quas dederat pater, Zelpha quidem Liæ, Rachel uerò Bala: non quidem ancillæ, ſed ſubditæ. Et Liæ magna erat ſolicitudo de amore uiri, quem habebat circa ſororem: ſperabatq; ſe exi-ſtentibus filijs honorandam, & exorabat cõtinue deum. Na-toq; filio maſculo, & propter hoc conuerſo ad eam marito, Ruben filium nominauit, eò quòd dei miſericordia ei fuiſſet conceſſus: hoc enim ſignificat iſtud nomen. Habuit autẽ poſt tempora etiam alios tres filios: Symeon, quod nomen ſigni-ficat, exaudibilem ei fuiſſe deum: deinde Leui, quaſi firmator ſocietatis: poſt hunc Iudam, quod ſignificat gratiarum actio-nem. Rachel autem metuens ne propter copiam partus ſoro-ris, minorem apud uirum partem haberet, collocauit cum Ia-cob ſuam famulam Balam: ex qua naſcitur Dan, quod à deo iudicatum lingua Latina ſignificat: & poſt hunc Neptalim, tanquam ex machinationibus: eò quòd contra partus ſororis copiam, arte fuerit uſa. Hoc autem & Lia fecit contra ſororis opus denuo machinata: collocauit ei & ipſa ſuam famulam: & natus eſt de Zelpha filius Gad, quod quis poterit appel-lare fortuitum: & poſt hunc Aſer, quod beatificũ poteſt dici,

qui

qui Liæ gloriam cumulauit. Cum autem Ruben senior filiorum Liæ matri mandragoræ mala portaret, Rachel aspiciens dari sibi poscebat, quem cupiuerat cibum. illa uerò non consentiente, sed sufficere ei dicẽte, quia eam uiri honore priuasset: Rachel mitigans sororis iram, concessuram se ei dicebat, ut cum ea uir illa nocte dormiret. Qua hoc percipiente munus, Iacob cum Lia dormiuit. Rursus ergo nati sunt ei filij: Isachar quidem, quod significat ex mercede factum: Zabulon, quod significat fauoris pignus ad eam. Nata est autem & filia Dina. Post hæc uerò tempora natus est & Rachel filius Ioseph, quod indicat augmentum alicuius faciẽdum. Hoc ergo omne tempus, quod sunt anni uiginti, pascebat soceri greges. Post quod rogabat, ut sumptis uxoribus ab eo discederet. Socero autem non permittente, latenter hoc facere cogitabat: uxoresq; requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem discedere libenter habentibus, Rachel & simulachra deorum quos colere patria lex erat, pariter furata, cum Lia sorore fugiebat: & utriusque pueri, & puellæ cum filijs, & quæcunq; possessio eis erat. Ducebat autem Iacob etiam gregum medietatem, non respiciẽte Laban. Rachel ergo deorum simulachra portabat, licet docuisset eam Iacob huiusmodi honorem spernendum: ut si comprehenderetur patre sequente, ueniam illa ad hæc confugiens impetraret. Laban autem post primum diem cognoscens Iacob discessum simul & filiarum, multa animo perpessus mala, persequebatur maxima uirtute circũdatus: & septima die in quodam colle procul eos collocatos inuenit. & tunc quidem quia erat uespera requieuit. uisio autem ei apparuit, monens, quatenus sumens generum atq; filias cõquiesceret: & nihil in eos per furorem præsumeret, sed ut pactum faceret cum Iacob. Quod si eius paucitatem contemnens, aggrederetur cum eo pugnare, ei se Genes. 31.

auxilium dicebat illa uisio præbituram. Laban autem dum huiuscemodi ei factum à deo fuisset alloquium, orto die Iacob euocans, & manifestans ei uisionem, cui credens ad talia declinasset, cœpit eum culpare, dicens: quoniam eum & pauperem uenientem ad se, & omnium indigẽtem susceperit, eiq; cunctam suæ possessionis tribuerit ubertatem. Nam & filias meas, inquit, coniunxi tibi, fauorem tuum circa nos per hæc augendum esse confidens: tu uerò neq; matris tuæ, aut communionis, quam circa me per cognationem habes, neq; uxorum quas duxisti pudorem gerẽs, neq; filiorum quorum sum auus, lege belli apud me usus es: possessionem quidem meam auferens, filiabus autem genitorem suum fugere persuadens, & sacra quoq; paterna diripiens, domum utiq; portaturus, quæ & à meis parentibus honorata sunt, & à me religione ipsa coluntur. & hæc quidem quæ nec expugnantes inimicos suos faciunt, tu perpetrasti cognatus, & sororis quidem meæ filius, filiarũ uerò maritus, peregrinusq; & coëpulator meus, domui meæ nequaquam talia ingerere dubitasti. Cum hæc dixisset Laban, Iacob ita satisfaciebat, dicens: Ego non solum deum patriæ desideraui, sed etiam omnes unà cognatos: & post tantum tempus, dignum est me ad propria remeare. Pro præda uerò quod dicis, alio iudicãte, tu potius inuenieris iniustus: cum te deceret gratias nobis soluere pro his, quæ à me custodita & facta maiora sunt: quomodo in hoc iustitia non priuaris, cum mihi ingratus existis? cur partem eius paruam sumentes absceßimus? Filiæ uerò tuæ nõ mea malignitate secutæ sunt, sed iusta deuotione, quam scimus uxoribus legitimis circa uiros posse competere. Sequuntur itaq; non tantum me, quantum filios. Et hæc quidẽ ipse dicebat, ne aliquid gereretur incongruum. Querebatur autem, accusationemq; faciebat: quia cum matris eius uideretur esse germanus, & filias ei

lias ei iunxisset, imperijs eum uulnerasset asperrimis, uiginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occasione fecisset, quæ licet fuissent crudelia, leuiter sustinuisset: peiora tamen facta post nuptias, quæ quilibet etiã inimicus effugeret. Re uera enim ualde crudeliter Laban usus est Iacob. Videns enim deum ei ad quodcunq; uoluisset præstabilem, promittebat ut quicquid natũ fuisset ei præberet, interdum quicquid procederet album, aliquando uerò quæq; nigra nascerentur. Crescente autem sub nomine Iacob gregum partu, aliquãdo quidem fidem de præsenti non custodiebat, aliquando autem in altero anno præbiturum se esse dicebat: eò quòd multitudinem gregum uideret abundare, cum in futuro tantam fore potius desperaret: fallebatq; rursus in his quæ nata conspiceret. De sacris autem furatis inquisitionem fieri iussit. Cum autem accepisset Laban perscrutandi potestatem, Rachel hoc audiens, posuit idola in stratorio cameli qui portabat eam: & sedens dicebat naturalem purgationem sibimet immineree. Et Laban quidem cessauit amplius perscrutari, non credens filiam cum tali passione posse ad idola accedere: fecitq; cum Iacob fœdus, in nullo eorum se memoriam quæ gesta fuerant habiturum: sed & ille se dilecturum filias eius. Et has pollicitationes fecerũt super montes quosdam, in quibus columnam statuerunt sub schemate aræ: unde mons ipse dicitur Galaad, ex quo hactenus Galaaditin terram appellant. Et cùm factis Genes. 23.
pactionibus immolassent, Laban quidẽ reuersus est: Iacob autem in Chananæam procedẽti subinde uisiones apparebant, de futuro ei spem optimam pollicentes. Et locum quidẽ illum appellauit dei castrum. Volens autem nosse quid eius cogitaret frater, singula cogniturus cum integritate præmisit: metuensq; propter priscam suspicionẽ, præcepit his, quos mittebat, ut dicerẽt Esau: quia Iacob putans iniustum esse ut hic

te iraſcente conuiueret, de prouincia ſponte diſceſsit: & nunc ſufficiens tẽpus eſſe putans reconciliationis, reuerſus eſt, uxores & filios ducens cum diuitijs acquiſitis, & cum pretioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus: quia maximum bonum fore iudicat, ut cũ fratre fruatur his, quæ ei ſunt à diuinitate collata. Et illi quidem hæc ei indicauerunt. Eſau uerò lætus effectus, fratri cum quadringentis occurrit armatis. Iacob autem audiens uenire ſibi in occurſum cum tantis armatis, expauit. Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ commiſit, & prouidẽtiam rerum præſentium fecit, quatenus & ipſe ſuos ſine paßione ſeruaret, inimicisq; præualeret, ſi aliquid iniuſtũ facere uoluiſſent. Diſtribuens ergo eos qui cum ipſo erant, alios quidem præmittebat, alios autem poſt tergum proxime ſequi iubebat: ut ſi uim paterentur qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre, refugium ſequentes haberent: & omnes qui cũ eo erant hoc modo diſponens, miſit quoſdã, fratri munera deportantes. Erant enim iumenta quæ mittebantur & multitudo quadrupedum uariorum: quæ grata ſuſcipientibus forent, eò quòd illi rarius hæc haberent. Mittebantur autẽ diuerſis uicibus, ut frequenter aduenientes multi eſſe putarẽtur. Placabat autem per dona iram eius, uel ſi adhuc aliqua indignatio remanſiſſet: ſed etiam ſermonibus blandis iubebat uti, quos mittebat ad eum. Hæc diſponens per totum diem, nocte ueniẽte mouebat ſuos. Cumq; torrentem quendam nomine Iaboch tranſirent, Iacob ibi remanenti uiſio quædam apparuit, cum qua luctabatur, illa utique uiſione certaminis faciente initium: quæ etiam uoce uſa eſt, ſimul & uerbis: lætariq; monens eum in his quæ facta uidebãtur: nec modico ſe præualuiſſe crederet, ſed grandem angelum dei uiciſſe, & hoc ſignũ arbitrari magnorum ſibi fore bonorũ, & quia nunquàm eius deficeret genus, nec fortiorem hominum quenquam illius eſſe uirtutis: præcepitq;

eum

eum uocari Israël, quod Hebraica lingua significat reluctantem angelo sacro. Hæc igitur Iacob poscenti illa uisio prædicebat. Qui sentiēs angelum dei esse, rogabat, ut quam partem habiturus esset, ei significaret. Et uisio quidem cum dixisset ista, disparuit. Lætitus autem in his Iacob, Phanuel locum denominauit. Cumq; ei propter certamen dolor fuisset exortus circa neruum latum, & ipse abstinuit eo cibo, & propter illum neq; nobis est comestibilis. Proximū uerò iam audiens fratrem esse, iussit præcedere utranq; cōiugem seorsum eum ancillis, ut delonge conspicerent opera utrorum pugnantium, si hoc uoluisset Esau. Fratrem autem sibi proximum uenientem ipse salutauit, nihil dolose de eo cogitantem. Et Esau amplexus eum, requirebat de multitudine filiorū & mulierum. Et cum cognouisset, ipse quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob autem excusante de iumentorū labore, Esau discessit in Seiran: illic enim cōmorabatur, appellauitq; uillam de sua scilicet hirsuta capillatura. Iacob autē uenit ad Scenas, id est, ad tabernacula, quæ hactenus sic uocātur. Vnde in Sichimam quoq; profectus est, quæ ciuitas est Chananæorum. Sichimitis autem festiuitatem habentibus, Dina quæ fuit filia Iacob, sola transiuit ad ciuitatem, emptura ornamētum prouincialium mulierum. Videns autem eam Sichem regis Hemor filius, eam corrupit abreptam: & amore confectus deprecabatur patrem, ut ei puellam acciperet in uxorem. Ille uerò consentiens uenit ad Iacob, supplicans ut filio suo Sichem, Dinam lege coniungeret. Iacob autem neq; contradicere ualens propter dignitatem supplicantis, neq; legitimum iudicans alienigenæ filiam copulare, petit concedendum sibi spatium, ut deliberaret de quibus ille poscebat. Abscessit ergo rex, sperans Iacob nuptias filio suo cōcessurum. Iacob autem indicans filijs & corruptionem sororis & supplicatio- Genes. 33. Genes. 34.

nem Hemor, petebat cogitandum esse quid fieret. & plurimi quidem tacebant consiliũ non inuenientes. Simeon autem & Leui puellæ fratres, ex eadẽ matre nati, huiusmodi sibi cõstituerunt adinuicẽ actionẽ: ut cum esset festiuitas, & Sichimitæ epulis & requie uterẽtur, incunctanter primis custodijs astantes, dormiẽtes occiderent: & ueniẽtes in ciuitatem, interficerent omnem masculum, & regem cum eis, & filium eius, solisq; parcerent mulieribus. Hæc autẽ efficientes præter con-
Genes. 35. scientiam patris reuocauerũt Dinam. Iacob autẽ factorum magnitudinẽ admiranti, & filijs irascenti, deus astans iussit eum confidere: & purificantẽ tabernacula, sacrificia celebrare: quæ prius cum iret in Mesopotamiã, pro somnij apparitione deo uouerat. Cum igitur purgaret suos, Laban deos inuenit: neq; enim sciebat à Rachel furatos, & quod eos celasset in terra sub arbore quadam. Hos igitur exinde tollens, sacrificabat in Bethel: ubi somniũ uiderat, cum in Mesopotamiam prius iret: hinc enim proficiscens uenit in Ephratã, ubi Rachel ex partu mortuam sepeliuit, quæ solá inter cognatos in Hebron honorẽ sepulturæ habere nõ meruit. Et cum ualde fleuisset, filium ex ea natum Beniamin appellauit, propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Isti sunt ergo omnes filij Iacob, masculi quidẽ duodecim, fœmina uerò una. Horum octo legitimi, de Lia quidẽ sex, duo uerò de Rachel, quatuor de famulabus, bini ex utraq;, quorũ nomina dixi superius.

Moritur Isaac in Hebron & sepelitur, Rebecca prius defuncta. CAPVT XXVIII.

Genes. 35. VEnit ergo hinc in Hebron ciuitatem positam inter Chananæos. Illic autem Isaac commorabatur. & paululum quidem pariter uixerunt. Rebeccam autem Iacob uiuam non reperit. Moritur autem & Isaac, non post multum quàm filius eius aduenerat: & sepultus est à filijs cum uxore in Hebron:

Hebron: ubi erat eius ſepultura parentum. Fuit autem Iſaac deo uir charus, & multa eius prouidentia dignus poſt patrem ſuum Abraham, & ualde longæuus. Cumq; uixiſſet centum & octogintaquinque annis cum uirtute defunctus eſt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber ſecundus.

Quomodo Eſau & Iacob, Iſaac filij habitacula diuiſerunt. CAP. I.

POST mortem uerò Iſaac filij eius inuicem diuiſerunt tabernacula, non ea quæ acceperant, & tenuerãt, ſed Eſau quidem Hebron ciuitatem fratri cedens habitauit in Seir: & in Idumæa regnabat, quam regionem ita à ſemetipſo uocauit. Edom enim nominatus eſt, quam nuncupationem huiuſmodi uenationis cauſa ſortitus eſt. Aliquando labore uenationis eſuriens redibat, dum adhuc puer eſſet ætate, inuenitq; fratrem lentem ſibi præparantẽ ad prandium, rubeum colorem nimis habentem: & propterea potius incitatus rogabat ut ei præberet ad cibum. Qui uẽdere ſibi primatum propter cibum per eius eſuriem compulit fratrem. Ille uerò fame compulſus, ceſſit cum ſacramento primatum. Quamobrem propter ruborẽ cibi, à coætaneis infantiæ tempore Edom uocatus eſt. Hebræi namq; Edom rubeum dicunt. Et ideo regionem ſic appellauit, quam Græci honeſtius Idumæam denominauerunt. Fuit autem pater filiorum numero quinq;: quorum Iehus quidem, & Idælom, & Core, ex una muliẽre ſunt geniti, Oholibema nomine: reliquorum uerò Eliphas quidem ex Ada, Rahuel autẽ de Baſemathæa ſunt nati. Iehus quidem *Geneſis 35.* *Geneſ. 36.*

filij non fuerunt: Eliphas uerò fuerunt legitimi quinq;, Theman, Omar, Sophar, Gatham, Cenez. Amalech enim naturalis erat, de cõcubina Thamna nomine procreatus. Isti siquidem habitauerunt in Idumæa, quæ Gobolitis est dicta, & ab Amalech Amalechitis est appellata. Cùm enim aliquando magna fuisset Idumæa, & in tota regione nomen integrũ retinebat, & in partibus appellationes ab habitatoribus conseruabat. Contigit autem Iacob, ut ad tantam felicitatis magnitudinem perueniret, quæ facilè ab alijs comprehendi non posset. Diuitijs enim cunctis prouincialibus eminebat, & filiorum uirtutibus inimitabilis & conspicuus erat: nec ullius rei penitus indigebat, quãdo illi ad opus manuum & laborum tolerantiam erant prompti, & ad intelligentiã præparati. In tantum uerò habuit eius prouidentiam diuinitas & felicitatis curam, ut etiam ex his, quæ uidebantur esse tristia, bonorum ei præberetur sublimitas: faceretq; eum, & qui ex eo procreati sunt, autores reuersionis ex Aegypto, quò patres nostri huiusmodi causa morati sunt.

Quomodo Ioseph iunior filiorum Iacob, somnijs ei demonstrantibus felicitatem futuram, inuidiã sustinuerit fratrum. CAP. 16

IOseph ex Rachel filium susciptẽs Iacob, & propter corporis honestatem & animi uirtutẽ, cùm utiq; alios sapientia præcelleret, eum amplius alijs filijs diligebat. Huic siue paterna dilectio odium fratrum concitauit, siue somnia: quæ cùm uidisset, patri & eis protinus indicauit, eò quòd profectum eius annuntiarent: cùm sæpius zelentur homines etiam suorum felicitates. Visiones autem, quæ apparuerunt Ioseph erant huiusmodi: Missus à patre cum fratribus, ut colligerent messem, cùm maturæ fruges essent, uidit nimis præcipuam uisionem, & ultra ea, quæ solent per somnia prouenire. Quam uisionem

uisionem dum surrexisset, fratribus suis tanquam somnium sibi discernentibus enarrauit: dicens uidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem in quo posuerat loco: illorum uerò concurrentes, adorare eum, sicut dominum serui. Illi uerò intelligentes, ei uirtutem & rerum magnitudinem prædicere uisionem, & contra se eius potestatem futuram, Ioseph quidem tanquam ignorantes somnium nihil exposuerunt: consilium uerò fecerunt, ne ad effectum ei quæ arbitrabatur accederent, & circa eum graues amplius existebant. Impugnans autem diuinitas eorum inuidiam, secundam Ioseph præstitit uisionē multò mirabiliorem, quàm primam. Vidit enim solem similiter & lunam & undecim stellas in terram descendere, & se adorare: quam uisionem patri, nihil de fratribus mali formidans, etiam his præsentibus, indicauit: & interpretari sibi, quid uellet hoc significari, poscebat. Ille uerò somnio gaudens, cùm expositionem eius mente conspiceret, & cùm sapientia non sine consideratione conijceret, lætabatur, magnisq; significationibus felicitatem filio nunciabat: tempusq; largiente deo futurum, quo à parentibus & fratribus esset bonorandus, & adorari dignus: solem quidem, & lunam, patri, matriq; comparans, eò quòd illa augeat, & nutriat uniuersa, ille uerò formet, & aliam fortitudinem præstet: stellas uerò fratribus, cùm & ipsi undecim essent, sicut stellæ uigorem à sole, lunaq; percipientes. Et Iacob quidem non insipienter huiusmodi discretionem protulit uisionis: fratres uerò Ioseph uehementer ea, quæ prædicta sunt contristauerunt, & incitati aduersus eum, uelut extraneū bona quæ significata fuerant illis somnijs habiturum, & non quasi de fratre gaudentes, dum etiam cùm eo potuissent his frui bonis: nempe qui cum cognatione communicarent, & felicitatis socij forent: interimere adolescentulum sunt aggressi.

greßi. Dumq; hoc consilium statuissent, ad perfectionem eius tendebant, in Sichimis abeuntes. Hæc autem prouincia pasturis est ouium optima, & gregum nutrimentis ualde copiosa. Quò dum curam gregum haberēt, nec patrem scire fecerunt, quòd ibidem morarentur. Ille uerò ignorans hæc, eò quòd nullus ad eum à gregibus adueniret, qui quod esset uerum de filijs nuntiaret: tristemq; animum pro illis gerens, & in formidine constitutus, misit Ioseph ad greges, ut de fratribus cognosceret, & quid agerent indicaret. Illi autem fratrem uidentes ad se uenire, gauisi quidem sunt, sed non uelut familiaris sui præsentia, & à patre directi: sed quasi super inimico, & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internitionem uerò eius, nolentes differre præsens tempus, protinus accesserunt. Quos dum Ruben senior eorum inspiceret ita conspirare, & ad actum iam uideret unanimes eos retinere tentabat, magnitudinem præsumptionis & scelus eis ostendens: quòd malignum quidem deo, & hominibus esset abominabile, etiam non consanguineum perimere: multò autem scelestius cædem fratris ita perficere, quo scilicet interfecto pater unà perimeretur, & mater in luctu ex filij priuatione non humana lege facta consumeretur. Etiam eis hoc dicebat, ut uno animo perciperent, quid ipsi paterentur mortuo sibi bono filio & iuuenculo: & ut recederent à tali præsumptione, deum timentes, qui inspector simul & testis esset: & ut ab huiusmodi actione recedentes, pœnitentiam diligerent, & potius temperantiæ deseruirēt. Nam accedentes ad hoc opus, omnem pœnam pro fratris nece persoluerent, uiolantes utiq; dei prouidentiam ubique præsentem: cui neque quod in deserto, neque quod in ciuitatibus agitur, potest esse absconsum. Vbicunque enim est homo, oportet eum scire illic esse deum. Sed etiam conscientiam suam eos habituros inimicam in his

præsump

præsumptionibus edicebat: quam neque bonam habentes aliqui, neque talem qualis in eis tunc habitaret, post mortem fratris effugerent. Adijciebat autem dictis suis hæc: quòd fratrem neque iniustum aliquid facientem sanctum esset occidere: bonum uerò esse etiam inimicis obliuiſci, ſi quid fortè peccauerint: Ioseph autem in nullo malignum circa eos extitisse, unde eum occiderent: cuius ætatis infirmitatem mensurare deberent, quando ipse eorum tutelam potius expectaret. Cauſam uerò huius interitus multò peiorem eorum facere actionem, eò quòd propter inuidiam futurorum ei bonorum, eum uita priuare conarentur: quibus bonis similiter cum eo fruerenter, eius communioni pariter participantes, cùm non extraneus, sed domesticus eorum existeret: unde deberent sua putare, quæcunque Ioseph largitas diuina conferret. Sed & supernam iracundiam propterea sæuiorẽ sibimet affuturam, ſi eum qui à deo iudicatus fuerat dignus, occiderent: & auferrent deo eum, cui esset talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens, & his potiora ſupplicans, eos à fratricidio conabatur auertere. Cùm uerò in nullo eos mitiores uideret, ſed festinantes ad necem, ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere: cùm uerò præualuiſſent, ut fratrem occiderent, dicebat non esse ualde futuros malos, ſi his quæ nunc hortaretur obedirent: in his enim esse & opus quod festinarent, non tamen huiusmodi, ſed leuius in comparatione mali. Petebat enim eos manus in fratrem non mittere, ſed proiectum in lacum uicinum, eum illic sinere mori, & contra ſceleris manuum ſuarum uel ita luctari. Illis uerò conſentiẽtibus, ſumens Ruben adule ſcentulũ, & cautè ligans eum, in lacum cum quiete depoſuit: erat enim ſine aqua. Et ille quidem cùm hoc feciſſet, abſceſſit, quærens loca opportuna paſturæ.

Quomo

Quomodo Ioseph uenundatus à fratribus propter odium, delatus est in Aegyptum: ibíq; emptus à Putiphare, tandē ab eius uxore falso accusatus stupri, conijcitur in carcerem. CAP. III.

Genes. 37. & 39. IVdas autem, qui & ipse filius erat Iacob, uidens negotiatores Arabes ex Ismaëlitarum genere, aromata & onera Syra portantes Aegyptijs de Galaad, post discessum Ruben fratribus persuasit, ut extrahentes Ioseph uenderent Arabis: quo longius cōstituto, uel si moreretur apud peregrinos, ipsi forent à scelere liberi. Hoc dum placuisset, Ioseph extractum de lacu negotiatoribus uendiderunt precio minarum uiginti, cum decem & septem esset annorum. Ruben autem nocte ad lacum ueniens, latens fratres, ut liberaret Ioseph, dum clamanti ei non responderet, metuens ne post eius abscessum interemissent eum, culpabat fratres. Illis uerò quod gestum fuerat edicentibus, cessauit à luctu Ruben. Cumq; hæc circa Ioseph gesta uiderentur à fratribus, quid agerent posteà, ut extra suspicionem patris fierent, exquirebant: tunicamq;, qua uenerat indutus ad eos Ioseph, quam abstulerant dum eum in lacum deponerent, placuit discerpere, & hirci sanguine maculatam portare, patriq; monstrare, ut ei uideretur quasi à bestijs deuoratus. Quod facientes uenerunt ad senem. Et cum ab eis de filij cognitione requireret, dicebant se quidem Ioseph neq; uidisse, neque si qua calamitas accidisset ei, nouisse: illam uerò tunicam inuenisse se, sanguine maculatam, atq; diruptam: arbitrari se, quòd incidens in bestias interisset: si tamen ea tunica fuisset indutus, de domo proficiscens. Iacob autem cum prius in leuiori esset spe, tanquam forte prædato suo filio, hanc spem deseruit, cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifestum. Cognouerat enim eum ipsa uestitum, cùm properaret ad fratres: & uelut super mortuo de cætero uidebatur

batur afflictus, adulescentem lugens: & tanquam si unius filij pater esset, & aliorum consolatione priuaretur, sic erat apud semetipsum: male prius fratribus eum æstimans comparatum, qui à bestijs credebatur esse consumptus. Sacco autem sedebat uestitus, & ex tristitia grauissimus, ut neque à filijs consolationem sumens leuior fieret, neque laborando doloribus interdicere præualeret. Ioseph autem uenditum, à negotiatoribus comparans Putiphares uir Aegyptius, qui erat super coquos Pharaonis regis, habebat in omni honore, doctrinamq; liberalium artium edocebat: & eum uti meliori cibo, quàm conueniret seruili personæ iubebat: commisitq; ei domesticam curam. Ille uerò cum his frueretur, uirtutem humilitatis, quæ circa eum erat, nec; hac mutatione dereliquit: sed ostendit prudentiam (cùm certissimè affuerit) prævalere posse rebus in uita difficilimis, nec felicitatibus solum modo temporalibus inhærere. Itaq; cùm uxor eius domini, propter pulchritudinem, & opportunitatè actuum eius, esset illius amore confecta: & putaret quia si hoc ei faceret manifestum, facilè suaderet eum uenire ad suum concubitum: quasi ille iudicaret felicitatem, eò quòd ei domina supplicaret: & ad figuram illius tunc seruitij, & non ad modū respiceret castitatis: desiderium suū ei prodidit, & uerba de permixtione fecit. Cuius respuebat ille preces, dicendo, non esse iustum huiusmodi sibi imponi seruitium, unde emptorem à quo dignitate tanta fuerat honoratus, iniquitatis contingeret iniuriam sustinere: sed rogabat eam comprimere passionem, desperationem quippe huius ei desiderij proponens: quia si non esset spes, hoc ei facilè posset auferri: se uerò omnia potius ferre dicebat, quàm in hoc quodammodo consentire. Nam si seruum, inquit, dominæ suæ nihil facere oportet aduersum, contra hæc præcepta maximè conuenit resultare. Illius autem amor potius augebatur, Genes. 39.

gebatur, eò quòd non sperauit omnino deuiare Ioseph. Et cum uehementer obsideretur à pasione, secundum rursus fecit experimẽtum. Igitur dum festiuitas publicæ celebrationis instaret, in qua ad ceremonias etiam mulieres interessent, ægritudinem marito simulauit: captans ob hoc solitudinem, atq; silentium, ut exoraret Ioseph. Qui dum accessisset, uberiores prioribus obtulit ei sermones: quia bonum quidem fuisset, ut priscis precibus flecteretur, nec in aliquo contradiceret, propter reuerentiam dominæ deposcentis, & excellẽtiam passionis, qua cogeretur domina de sua dignitate descendere: sed nunc melius ageret, si quæ pridem contempserat emendaret, quàm quòd secundas preces expectaret. Hoc illa etiam maiore studio se fecisse referebat, & ægritudinem simulasse, & festiuitati uel ceremonijs præposuisse eius amplexum. sibi autem quòd primis sermonibus non credendo resultauerat, nulla factum fuisse malitia iudicaret: signumq; crederet utilitatis bonorum præsentium, quòd ipsa in ea uoluntate persisteret: quæ bona quasi iam posideret, si eius amore flecteretur, & maioribus frueretur obediens: uindictam uerò & odium eum asserens susceptorum, si eius contemneret dignitatem: sed etiam dominæ castitatem conferre uideretur. Nec enim hoc illum iuuare posse dicebat, si ipsa ad accusationem accederet illius, & tentatam se ab illo proprio marito mentiretur: magisq; creditorum uxoris sermonibus Putipharem, quàm illius, licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente mulière, simul & flente, nec misericordia eum recedere à castitate suasit, nec metus coëgit: sed & preces respuit, minisq; non cessit, metuens iniustitiam sustinere: & pati magis quodlibet sæuius elegit, quàm lætitijs frui præsentibus, in quibus etiam conscius esset perditionis suæ. Commemorabat autem ei nuptias, & uiri societatem, & his potiora tribuenda,

quàm

quàm temporalis ardoris libidini supplicabat: nam talibus perpetratis, quæ pœnitentiam magis augerent, dolorem sumeret, & nequaquam quæ deliquerat, emendaret: & timorem nimium esset habitura, quando causa huius mali nullatenus posit abscondi: uiri autem suæ societatis adoptionem habitura sine periculo: insuper magnam conscientiæ apud deum fiduciam simul & apud homines, tanquã in eius manens amplexibus munda: & apud eum dominæ potestatem, & non pro peccato habitura confusionem: multoq; melius esse habere fiduciam in bonis quæ cognoscuntur, quàm in malis quæ timore celantur. Et hæc dicens, & his maltò maiora, ardorem mulieris retinere, eiusq; passionem ratione conuertere nitebatur. Illa uerò suo studio uehementius incitata, immittēs manum, cùm uerbis desperasset suadere, eum cogere pertentabat. Cumq; fugisset iratus Ioseph, illa eius uestem tenente qua se exuerat, exiliuit è domo. Quæ in formidine constituta, ne uiro suo hoc diceret, iniuriam uolens prævenire, quatenus aduersum Ioseph mentiretur, excogitauit: ut hoc modo ulciscerētur iniuriam, quæ ita superbè fuerat contempta, præcedere in accusatione fore sapientissimũ simul & muliebre credens: Et sedebat quidem deiecta, atque confusa ob tristitiam, quæ fuerat sua cupiditate decepta, tentamentum corruptionis suæ cum ira fingens. ueniente autem uiro, uultu conturbato, causamq; consulente, fecit Ioseph accusationis initium: & uelut mortua dixit: Marite, seruum nequam cubile tuũ uiolare uolentem, castiga: qui neque qualis in domum nostram uenerit recordatus timuit, neque quantum ex tua bonitate promeruit, mente percepit: sed pro his cùm rebus omnibus bonum se præbere debuisset, insidiatus nobis est, ut lectum tuum contumelijs afficeret: & hæc in festiuitate, captans absentiam tuã. Qui licet humilis prius uideretur, propter tuum

metum quieſcebat,non quòd eſſet natura benignus. Hoc autem factum eſt,eò quòd indignè & præter ſpem ad honorem acceſſerit. Qui dum fidem totius poſſeßionis tuæ, & diſpenſationem obtinere præualuiſſet, & ſenioribus famulis præpoſitus eſſet, tuam quoque uiolare tentauit uxorem. Dum uerò quieuiſſet in uerbis,oſtendebat ueſtem,quaſi dum tentaſſet ei uim facere,reliquiſſet eam. Putiphares autem neq; lachrymis uxoris,neq; his quæ dicebat illa, uel uidebat ipſe,diſcredens, & eius amori cuncta tribuens, examinationem ueritatis fieri non permiſit,uxori tribuens caſtitatem, Ioſeph uerò nequam eſſe decernens: & illum quidem miſit in malignorum carcerem,uxori uerò potius ornamenta caſtitatis ineſſe teſtatus eſt.

Ioſeph ſomnia interpretatur, pincernæ, ac piſtoris. mox regis ſomnium interpretatus maximis afficitur honoribus. CAP. IIII.

Gene.39. *Ioſeph itaq; omnia ſua deo committens, neq; ad ſatisfactionem,neq; ad integram factorum manifeſtationem conuerſus eſt,ſed uinculis & neceßitati tacitus, manſuetusq; ſuccubuit:meliorem eſſe confidens deum,calamitatis cauſam & ueritatem ſcientem,quàm illos,qui eum iniuſtæ pœnæ contradiderant, cuius prouidentiæ experimentum repentè ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris,diligentiam eius fidemq; conſiderans, & uidens dignitatem formæ, ſubtraxit uincula: & quod erat peßimum,leuius ei fecit: ciboq; eum uti,quàm uinctis conueniebat,meliore præcepit. Eis uerò qui in eiſdem calamitatibus erant,dum ab ærumnarum onere ceſſarēt, ad colloquium (ut aſſolet) communionis & ſimilis calamitatis uenientibus, & ad inuicem cauſas pro quibus condemnati fuerant requirentibus, pincerna regis ab eo uehementer honoratus, eiusq; affectu deuinctus, & cum Ioſeph habens compedes, familiarior ei magis effectus eſt. Sapientia nanque ei uidebatur excellere.*

cellere. Quumq; somnium uidisset, exposuit: petens, ut quid significaret, insinuaret: causans, quia supra mala regis adhuc ei diuinitas solicitudinem apponeret somniorum. Dicebat ergo uidisse se trium palmitum natos botros ex unoquoq; pendere, grandes iam & ad uindemiandum speciosos: eosq; se comprimere in poculo regis, mustumq; ei offerre bibituro: & illum gratanter suscipere. Quod ergo uiderat, hoc esse dicebat: poscebatq;, ut quencunq; Ioseph sortiretur in his intellectum, ei suo manifestaret eloquio. Ille uerò exhortabatur eum confidere, & sperare se in tribus diebus à uinculis absoluendum, rege desiderante ministerium eius, & rursus in eo esse constituendum. Fructum enim uineæ significabat in bono deum hominibus præbuisse, quod etiam ipsi libatur, & eidem hominibus, amicitiamq; paciscitur. Soluit ergo lites passionesq;, & tristitias aufert his quibus offertur, & ad delectationem sæpe conuertit. Hoc ergo dicis, inquit, ex tribus compressum botris manibus tuis suscepisse regem: bonam igitur uisionem tibi scito futuram, & præsentis necessitatis indulgentiam in tot diebus prænuntiante, de quot palmitibus fructum uisus es uindemiasse per somnium. Sed memor esto mei, dum fueris expertus, quæ tibi prænuntiaui bona: & in potestate constitutus, non obliuiscaris, in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus, sed pro causa uirtutis & castitatis, ea quæ reorum sunt, sustinere damnati sumus: quando nec in propria delatione eum, qui nobis hæc intulit, iniuriam sustinere uoluimus. Et pincernæ quidem (ut assolet) audienti huiusmodi expositionem, gaudium erat, expectabatq; interpretationis finem. Seruus autem quidam supra pistores constitutus regis, cum pincerna uinctus in carcere, dum talem Ioseph protulisset de illius uisione sententiam, in spe bona constitutus, quum & ipse somnium uidisset, petijt

Ioseph,ut & illi quæ præterita nocte uiderat,quid uellent significare,depromeret. Erat enim huiusmodi:Tria inquit,canistra ferre me uidi, super caput, duo quidem panibus plena, tertium uerò obsonio,uarijsq; cibis,quales solent regibus ministrari: superuolantes autem alites,omnia consumpsisse. Et ille quidem similem expositionem futurã sibi,quæ fuerat pincernæ dicta,credebat. Ioseph autẽ animo concipiens somniũ, dixit ad eum: Velle se quidem interpretem ei fore bonorum, & non talium,qualia uisio demonstraret: Duas,inquit,ei uitæ supereſſe dies: hoc enim significare canistra, tertia uerò eum crucifigendum,& cibum uolatilibus esse futurũ: nihilq; Gen.14. fore, quod ferre posit auxilium. Hæc ergo similem terminum in ambobus, sicut Ioseph prædixerat, susceperunt.Prædicto nanq; die quum natalis esset regis, non sicut rex agens, pistorem quidem crucifixit: pincernam uerò uinculis absoluens,in proprium ministerium reuocauit. Ioseph uerò quum duobus annis uinculorum mala sustinuisset,nihilq; à pincerna prædictorum memoria iuuaretur: deus eum eripere uolens è carcere,huiusmodi ei machinatus est libertatem: Rex Pharao nocte uisiones somniorum uidens duas, & eum his utriusque expositionem, interpretationem quidem oblitus est, uisiones uerò recoluit:afflictusq; in his,quæ uiderat,nempe quum tristia uiderentur, facto die cõuocauit sapientes Aegyptiorum, uolens agnoscere somniorum discretionem. Hæsitantibus autem illis,rex potius turbabatur. Pincernæ uerò regis uidenti confusionem,memoria reddita est Iosephi,eiusq; circa somnia sapientiæ:& accedẽs ad regem,indicauit ei de Ioseph,& uisionem quam ipse uidisset in carcere,pariter & euentum: & quod ipse dixerit crucifigendum ea die pistorem: & sibi omnia secundum interpretationem somnij cõtigisse, prædicente Ioseph: uinctumq; eum asserens à Putiphare principe coquorum

quorum ut ſeruum, quum diceret ſemetipſum Hebræorũ non humilis eſſe generis, nec gloriæ paruæ. Hunc, inquit, euocans, nec propter modernam eam calumniam culpans, quæ tuis ſomnijs indicantur agnoſces. Iubente ſiquidem rege Ioſeph ad ſuum uultum adduci, obediunt famuli, diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uerò eius dextram comprehendens: O iuuenis, inquit, tu enim mihi nunc optimus, & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nuntiatus es: his ergo bonis, quibus iſte participatus eſt, etiam me fac eſſe conſortem, pandens quæcunq; ſomniorum prænuntiant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum, blandiri ſermone fallaci, & delectabile facere, ſi re uera ſit triſte, quod uidi. Putabam enim circa fluuiũ ambulans, uidere me boues pinguiſſimas, ſimul & magnitudine præcipuas, numero ſeptem, gradiri de paſcuis ad paludem: alias uerò tantas numero proxima de palude currere, ualde tenuiſſimas & ad uidendum deformes. Quæ dum deuorarent pingues & magnas, nihil adiutæ ſunt, crudeli fame detentæ. Poſt hanc uiſionem de ſomno ſurgens, & turbatus, quidq; eſſet uiſio hæc apud me conſiderãs, rurſus in ſoporem ſolutus ſum: & uidi ſecundum ſomniũ multò mirabilius priori, quod me etiam potius terret, atq; conturbat. Spicas ſeptem uidi ex una radice natas, capite iam grauatas, & reclinatas ex fructu, & aptas ad meſſem: & ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes, & infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ, ut conſumerent ſpecioſas ſpicas, ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpondens, ait: Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuerit, unum tamen terminum eundemq; ſignificat futurorum. Quòd enim boues uidiſti, animal in aratro fortiſſimum, à peioribus deuoratas, & ſpicas à minoribus fuiſſe conſumptas, famem Aegypto & ſterilitatem æquis totidẽ annis prænuntiat, æquis ſcilicet primo temporibus felicitatem ferenti-

bus, quorum ubertas posterorum totidem annorum sterilitate consumetur. Erit ergo difficultas rerum necessariarũ, quæ inemendabilis uehementer existat. Signum autem hoc est, quoniam exhaustæ boues, quæ consumpserant meliores, satiari minimè ualuerunt. Deus tamen non ut tristificet, futura prædicit hominibus: sed ut præscientibus leuiora faciat experimenta prænuntiatarum rerum. Tu siquidem congregans bona tempore primo futura, facias, ut calamitatem uenturam Aegyptiorum terra non sentiat. Mirante itaq; rege prudentiam, sapientiamq; Ioseph, & consulente quemadmodum ubertatis tempora dispensarentur, ut posterior sterilitas leuior esse uideretur, huiusmodi consilium dedit, ut frugum parcitas haberetur, & non affluenter Aegyptios his uti permitteret, sed quantum sufficeret ad pabulũ erogaret: quæ uerò superessent, sterilitatis seruarentur in tempora: recondíq; monebat triticum ab agricolis perceptum, ut ad sata tantummodo & expensas ministraretur alimentorum. Pharao utrunq; admiratus in Ioseph, & interpretationem somnij pariter & consilium, dispensationem eius rei ipsi commisit: quatenus ageret ea, quæ populo Aegyptiorum & regi æstimaret utilia: inuentorem scilicet huiusmodi uiæ, etiam dispensatorem optimum fore confidẽs. Ille uerò potestate sibi à rege collata, ita ut eius uteretur signaculo, & purpura uestiretur, per uniuersam terram ductus uehebatur in curru: frumentumq; agricolis sufficiens ad semen, & pabulum singulis metiens, nulli causam significabat, pro qua talia peragebat.

Quomodo Ioseph totius Aegypti administrationem accepit. Et quomodo gesit se erga suos fratres. CAP. V.

Gene. 5. *TRiginta siquidem ætatis iam annos transierat, & omni honore collato sibimet à rege fruebatur: quem appellauit Psomphtonsanicon, uidẽs eius intellectum inopinabilem.*

Signific

Significat autem hoc nomen inuentorem absconditorum. Duxit autem uxorem ualde dignissimam, filiam Putipharis, qui unus fuit Heliopolitanorum sacerdos, adhuc uirginem, nomine Asseneth, cooperante sibimet rege. Ex hac fuerunt ei filij duo, ante sterilitatis tempus: Manasses quidem senior, quod nomen significabat obliuionem, eò quòd per felicitatem obliuio ei infelicitatis accesserit: iunior uerò Ephraim, quod restitutionem significat, eò quòd redditus esset libertati maiorum. Aegypto siquidem, secundum expositionem somniorum Ioseph, septem annis beatissimè transigente, fames iam annum tangebat octauũ: & eò quòd non præsensissent casurum super se malum, laborantes in eo crudeliter omnes, ad regis ianuas confluebant. Ille uerò Ioseph uocauit, qui eis frumentum uendidit, factus multitudinis sine dubio saluator: & mercimonium non cum prouincialibus tantummodo faciens, sed etiam paratus uendere peregrinis: omnesq; homines secundum cognationes suas Ioseph solatia merebantur, eius felicitate utentes. His ita gestis, dum Chananæa fame crudeliter uexaretur, omnem nanque terram hæc pestis inuaserat, misit etiam Iacob filios uniuersos in Aegyptũ comparaturos frumentum, confidens licere tritici commercium fieri peregrinis: Beniamin tantummodo retinens, qui ei ex Rachel fuerat generatus, & erat Ioseph consanguineus. Illi siquidẽ in Aegyptum uenientes, adierunt Ioseph, frumentũ emere supplicantes. Nihil enim erat, quod non illius consilio gereretur: nam ministratio regia tunc utilis erat hominibus, quando Ioseph honor exhiberetur. Qui dum cognouisset fratres, nihil de se cogitantes, eò quòd adolescens quidẽ ab eis abscesserat: ad hanc uerò ætatem ita peruenerat, ut figura etiam eis ignotus esse uideretur: quum magnitudine quoq; dignitatis neque suspectio proueniret, tentabat eos, ut dicerent, quam haberent Genes. 42.

de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat, exploratores uerò rerum principis esse dicebat: & ex multis quidem locis eos esse congregatos, excusationis uerò causa se cognatos asserere: impossibile dicens esse uiro priuato tales filios, & forma ita clarissimos enutrire, quum regibus tot filiorum copia esset ualde difficilis: ut per hæc etiam de patre quæ prouenissent latenter agnosceret, similiter & ut de fratre suo Beniamin audiret. Metuebat enim ne forsitan & in illum, ut in se quoq; peccauerant, aliquid deliquissent. Illi autem erant in tumultu pariter & timore maximo constituti, periculū putantes sibimet imminere, nihilq; de fratre mente sua percipiētes: & astantes reddebant pro causis singulis rationem. Ruben ita concionāte primitus, qui eorum senior existebat: Nos, inquit, non pro læsione uenimus huc, neq; regis negotijs aliqua mala facturi, sed egentes salute, & refugio malorum, quæ regionē nostram obtinere noscuntur, uestram utiq; scientes clementiam: quos non solùm subuenire ciuibus proprijs, sed etiam peregrinis mercimonium proposuisse frumenti audiuimus, ut omnibus indigentibus salutē maximam præstaretis. Quia uerò sumus fratres, & cōmunis nobis est sanguis, clarum quidē hoc facit familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem nobis est Iacob uir Hebræus, cuius existimus filij duodecim, ex matribus quatuor: quibus omnibus uiuentibus felices eramus: uno uerò mortuo Ioseph, res nostræ ad peiora conuersæ sunt. Nam & pater immensum in eo protrahit luctum: & nos ex calamitate defuncti, & ærumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti, curamq; patris, & nostrorum prouidentiā Beniamin iuniori fratri reliquimus. Poteris autem mittendo ad domum nostram agnoscere, si quicquam dicimus mentientes. Ruben quidem huiusmodi uerbis tentabat persuadere Ioseph, ut eis

ut eis meliora decerneret. Ille uerò Iacob cognoscens uiuere, fratremq; Beniamin minime interisse, tunc quidem in carcerem eos quasi per otium discutiendos iniecit. Tertia uerò die educens eos: quando, inquit, asseritis, neque pro malignitate rerum principis huc uenisse, & esse fratres & unius patris filios, de quo dicitis, hæc ita esse mihi manifestabitis, si relinquentes unum ex uobis apud me, nihil iniuriabile passurum, portantesq; pabula genitori, denuo reuersi fueritis ad me, fratrem quem reliquisse uos dicitis domi, uobiscum pariter adducentes: hoc enim erit signũ credibile ueritatis. Illi uerò in maioribus malis cõstituti flebant, & inter alterutros de calamitate Ioseph frequenter ingemiscebant: tanquam propter id quod in illum cogitauerant, in eis deo ulciscente, talia sustinerent. Ruben autem nimius erat, & eos in huius pœnitentiæ sermonibus increpabat, ex qua nulla quidem de Ioseph generaretur utilitas: illos uerò quicquid mali sustinerent, pro uindicta illius faciẽte deo, fortiter tolerare poscebat. Hæc autem dicebant ad inuicem, non credentes suam linguam Ioseph intelligere. Omnes autem Ruben increpante, habebat deiectio, & pœnitentia ducebantur rerum gestarum, cur ipsi non cogitassent illo tempore: pro quibus quum tunc punirentur, iudicabant deum esse iustissimum. Videns autem eos Ioseph sic æstuantes, per cõpassionem cessit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere, discessit. Et postquàm reliquit eos, iterũ uenit ad eos. Et retinens obsidem Simeon pro reuersione fratrum, illos sumentes mercimonium tritici, abire præcepit: iubens ministro, ut pecuniam quam pro frumẽti emptione detulerant, oneribus eorum latenter immittens, dimitteret eos, illam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filij uenientes in Chananæam, nunciauerunt patri quid eis apud Aegyptum cõtigisset: & quòd quasi ex-

ploratores regis illuc uenisse sint crediti: dicentibusq; se fratres, & undecimum apud patrem reliquisse, creditum eis non sit: & quomodo Simeon reliquerint apud principem militiæ, donec Beniamin ueniret, & fidem de his quæ à se apud eum dicta fuerant, perficeret: rogabantq; patrem, ut nihil metuës, cum eis iuuenculum destinaret. Iacob autẽ nihil omnino placebat ex his quæ à suis filijs erant gesta: & dum de Simeon detentione grauiter ferret, stultißimum iudicabat, Beniamin quoque his malis adijcere. Et illic quidem neque supplicantis Ruben sermonibus flexus est, licet filios suos traderet: ut si
Geneſ. 43. quid Beniamin in itinere pateretur, occideret eos auus. Illi uerò hæsitabant in his malis, quos potius cõturbabat argentum, quod in saccis missum latẽter inuenerant. Tritico uerò quod delatum fuerat iam deficiente, & fame magis inualescente, coactus necessitate Iacob, Beniamin deliberauit destinare cum fratribus. Non enim poterant in Aegyptum uenire, nisi pergerent cum sua promißione. Quumq; famem augeri quotidie conspiceret, filijs supplicantibus, quid aliud de præsenti faceret, non habebat. Iudas autem quum & in alijs esset uir audax, & in his apud eum fiducialiter ausus est: dicens, non eum debere de fratre metuere, neq; aliquid aduersi suspicione concipere: quoniam nihil circa eum agẽdum foret, ubi deus prouisor esset: & quia quicquid ei immineret, eo etiam apud eum manente omnino contingeret: eos autem sic palàm in perditione pueri adijcere non debere: nec alimentum ex ubertate Pharaonis promissum, propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum autem & de salute Simeon: ne dum parceretur profectui Beniamin, ille perimeretur: deo autem de illo esse credendum. Quo exhortante atque dicente, aut saluum reuocari filium, aut se cum eo remansurum atque uicturum, credens ei Iacob, tradidit ei Beniamin:

& duplex

& duplex tritici pretium, simul & quæ apud Chananæos nascuntur, unguenta balsami, & stacten, & terebinthum, & mel, munera Ioseph direxit portanda. Multæ uerò in egressione filiorum à patre lachrymæ fundebantur, pariter & ab illis. Ille nanq; si filios saluos de itinere suo reciperet, cogitabat: illi uerò si fratrem incolumem reperirēt, nihil pro eorum tristitia perpessum mali. quotidieq; eis mœror ingerebatur. Et senior quidē fessus tolerabat: illi uerò ibant in Aegyptum, spe meliori tristitiam curaturi rebus præsentibus. Quum uerò in Aegyptum peruenissent, successerunt apud Ioseph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat, ne propter tritici pretium crimini subiacerēt, uelut ipsi furtum sub calliditate gessissent: & apud præpositū Ioseph multis satisfactionibus utebantur, dicentes, domi se in suis saccis inuenisse pecuniam: eamq; nunc reportasse. Illo itaq; respondēte, se etiam quod dicerent non ignorare, releuati sunt à timore: soluensq; repente Simeon, cum fratribus eum esse permisit. Veniente uerò Ioseph à ministerio regis, ei munera proferebāt, & sciscianti de patre dicebant, quòd eum incolumem reliquissent. Ille uerò cognoscens superesse Beniamin, si is esset iunior frater interrogabat, quem utique in præsenti cernebat. Quibus respondentibus ipsum esse, ait, deum semper omniū esse suffragatorem. Ipse uerò passione motus ad lachrymas, discedebat, nolens semetipsum fratribus demonstrare: sumpsitq; eos ad cibum, fecitq; discumbere, sicut erant soliti apud patrē. Qui dum circa recumbentes benignus existeret, Beniamin partibus duplicibus honorabat.

Ioseph fratrem Beniamin ut furē retinet: tandemq; se fratribus manifestans, patrem cum tota domo ad se accessit.

CAP. VI.

DVm uerò post cœnam in soporem fuissent conuersi, iussit præposito ut & triticum eis mēsuratum daret, pretiumq; Genes. 44.

tiumq; rursus in eorum saccis abscõderet: in onere uerò Beniamin etiam poculum argenteum, quo bibere congaudebat, immitteret. Hæc itaq; faciebat, experimentum fratrum sumere uolens, utrum aliquãdo auxilium ferrent Beniamin pro furto detento & patienti periculum: an certe relinquentes eum, tanquam nihil mali ipsi gerentes, ad paterna limina remearent. Quum uerò famulus mandata fecisset, die facto, nihil horum scientes Iacob filij, discedebant, recipiẽtes etiam Simeon, & duplici gaudio congaudentes, tam propter eum, quàm etiam Beniamin reuocantes, sicut promiserãt, patri. Qui dum abirent, insequebantur eos equites, ducentes famulum à quo in sacco Beniamin poculũ uidebatur immussum: & inopinabili equestrium inuasione turbatos, causamq; scisciantes, pro qua sic uenissent: illi maleuolos appellabant, qui dum honore & muneribus potiti ab eorum domino fuissent, neq; munera, neq; hospitalitatem Ioseph memoria retinẽtes, præsumpserint iniqua in eum committere: & scyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes, iniusta secum lucra portarẽt: amicitiamq; Ioseph, suumq; periculum si inuenirẽtur in fraude, secundo loco ponentes: minabanturq; eis supplicium futurum: qui nec deum latuerint, nec cum furto fugientes euaserint, licet ministerij famulum latuissent. Cognoscetis ergo, dicebant, quid ignorantes de poculo paßi fuerimus, scituri tamen repentè uos esse puniendos. Hæc & his maiora in eos dicens famulus increpabat. Illi uerò nescientes hoc factum, eius uerba deridebant, leuitatemq; uerborũ illius famuli mirabantur: quòd talẽ causam uiris præsumeret inferre: qui dum pretium in suis saccis inuẽtum nequaquam retinuissent, sed quod gestum fuerat nullo sciente reuocassent, multo potius ab huius maleficij uoluntate recederẽt: & quia rei persecutionem negatione iudicabant esse fideliorem, famulum requirere imperabant:

perabant: & si quisquam rapuisse comperiretur, omnes esse puniendos. Nihil enim sibi conscij habebant fiduciam, ut putabant, omni periculo carituram. Illi uerò inquisitionem fieri exigebant, unius uerò fore supplicium, qui in furto fuisset inuentus. Et dum quærerent, omnesq; iam cæteros pertransissent, secundum inquisitionis modum ad Beniamin nouissime peruenerunt: non ignorantes, quomodo in illius sacculo poculum abscondissent: sed subtilem inquisitionem se facere simulantes. alij siquidem de suo timore liberati, de Beniamin uidebantur esse soliciti: confidebant tamen, quia nec in illo posset maleficium inueniri: increpabantq; eos qui fuerant persecuti, uelut eis multum processuris, impedimentum itineris attulissent. Quum uerò scrutantes onus de sacculo Beniamin inuentum poculum protulisset, in luctum & gemitũ omnes repentè conuersi sunt: & indumenta rumpentes, flebant fratrem suum pro furti crimine puniendum, seq; mentitos patri de salute Beniamin. Crescebat autem eis hoc malum, ex eo quòd iam credentes se tristitiam deuitasse, rursus in fratris sui malis inciderent: & paternæ super illum tristitiæ causam se fore dicentes, qui uim patri fecissent, ut eum cum eis unà dirigeret. Equites ergo sumentes Beniamin, ad Ioseph ducebant: fratresq; pariter sequebantur. Ille autem dum illum quidem cerneret in custodia positum, illos autem luctuoso schemate laceratos: Quid, ait, ò maligni aut de mea clementia, aut de prouidẽtia dei cogitantes, talia in hospitem & benefactorem facere præsumpsistis? Illis autem in supplicium se tradẽtibus pro salute Beniamin: & rursum recordantibus dicentibusq; beatiorem esse Ioseph, qui si quidem mortuus esset, à uitæ tristitia liber esset: si uerò uiueret, quia pro illo super eos deus uindictam inferret: asserentibus autem se esse amaritudinẽ patris, quia tristitiam quam pro illo hactenus haberet, etiam de

Beniamin

metum quieſcebat, non quòd eſſet natura benignus. Hoc autem factum eſt, eò quòd indignè & præter ſpem ad honorem acceſſerit. Qui dum fidem totius poſſeſſionis tuæ, & diſpenſationem obtinere præualuiſſet, & ſenioribus famulis præpoſitus eſſet, tuam quoque uiolare tentauit uxorem. Dum uerò quieuiſſet in uerbis, oſtendebat uestem, quaſi dum tentaſſet ei uim facere, reliquiſſet eam. Putiphares autem neq; lachrymis uxoris, neq; his quæ dicebat illa, uel uidebat ipſe, diſcredens, & eius amori cuncta tribuens, examinationem ueritatis fieri non permiſit, uxori tribuens caſtitatem, Ioſeph uerò nequam eſſe decernens: & illum quidem miſit in malignorum carcerem, uxori uerò potius ornamenta caſtitatis ineſſe teſtatus eſt.

Ioſeph ſomnia interpretatur, pincernæ, ac piſtoris. mox regis ſomnium interpretatus maximis afficitur honoribus. CAP. IIII.

Gene. 39. *Ioſeph itaq; omnia ſua deo committens, neq; ad ſatisfactionem, neq; ad integram factorum manifeſtationem conuerſus eſt, ſed uinculis & neceſſitati tacitus, manſuetusq; ſuccubuit: meliorem eſſe confidens deum, calamitatis cauſam & ueritatem ſcientem, quàm illos, qui eum iniuſtæ pœnæ contradiderant, cuius prouidentiæ experimentum repentè ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris, diligentiam eius fidemq; conſiderans, & uidens dignitatem formæ, ſubtraxit uincula: & quod erat peſſimum, leuius ei fecit: ciboq; eum uti, quàm uinctis conueniebat, meliore præcepit. Eis uerò qui in eiſdem calamitatibus erant, dum ab ærumnarum onere ceſſarēt, ad colloquium (ut aſſolet) communionis & ſimilis calamitatis uenientibus, & ad inuicem cauſas pro quibus condemnati fuerant requirentibus, pincerna regis ab eo uehementer honoratus, eiusq; affectu deuinctus, & cum Ioſeph habens compedes, familiarior ei magis effectus eſt. Sapientia nanque ei uidebatur excellere.*

cellere. Quumq; somnium uidisset, exposuit: petens, ut quid significaret, insinuaret: causans, quia supra mala regis adhuc ei diuinitas solicitudinem apponeret somniorum. Dicebat ergo uidisse se trium palmitum natos botros ex unoquoq; pendere, grandes iam & ad uindemiandum speciosos: eosq; se comprimere in poculo regis, mustumq; ei offerre bibituro: & illum gratanter suscipere. Quod ergo uiderat, hoc esse dicebat: poscebatq;, ut quencunq; Ioseph sortiretur in his intellectum, ei suo manifestaret eloquio. Ille uerò exhortabatur eum confidere, & sperare se in tribus diebus à uinculis absoluendum, rege desiderante ministerium eius, & rursus in eo esse constituendum. Fructum enim uineæ significabat in bono deum hominibus præbuisse, quod etiam ipsi libatur, & fidem hominibus, amicitiamq; paciscitur. Soluit ergo lites passionesq;, & tristitias aufert his quibus offertur, & ad delectationem sæpe conuertit. Hoc ergo dicis, inquit, ex tribus compressum botris manibus tuis suscepisse regem: bonam igitur uisionem tibi scito futuram, & præsentis necessitatis indulgentiam in tot diebus prænuntiante, de quot palmitibus fructum uisus es uindemiasse per somnium. Sed memor esto mei, dum fueris expertus, quæ tibi prænuntiaui bona: & in potestate constitutus, non obliuiscaris, in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus, sed pro causa uirtutis & castitatis, ea quæ reorum sunt, sustinere damnati sumus: quando nec in propria delatione eum, qui nobis hæc intulit, iniuriam sustinere uoluimus. Et pincernæ quidem (ut assolet) audienti huiusmodi expositionem, gaudium erat, expectabatq; interpretationis finem. Seruus autem quidam supra pistores constitutus regis, cum pincerna uinctus in carcere, dum talem Ioseph protulisset de illius uisione sententiam, in spe bona constitutus, quum & ipse somnium uidisset, petijt

Ioseph, ut & illi quæ præterita nocte uiderat, quid uellent significare, depromeret. Erat enim huiusmodi: Tria inquit, canistra ferre me uidi, super caput, duo quidem panibus plena, tertium uerò obsonio, uarijsq; cibis, quales solent regibus ministrari: superuolantes autem alites, omnia consumpsisse. Et ille quidem similem expositionem futurā sibi, quæ fuerat pincernæ dicta, credebat. Ioseph autē animo concipiens somniū, dixit ad eum: Velle se quidem interpretem ei fore bonorum, & non talium, qualia uisio demonstraret: Duas, inquit, ei uitæ superesse dies: hoc enim significare canistra, tertia uerò eum crucifigendum, & cibum uolatilibus esse futurū: nihilq; Gen.14. fore, quod ferre posit auxilium. Hæc ergo similem terminum in ambobus, sicut Ioseph prædixerat, susceperunt. Prædicto nanq; die quum natalis esset regis, non sicut rex agens, pistorem quidem crucifixit: pincernam uerò uinculis absoluens, in proprium ministerium reuocauit. Ioseph uerò quum duobus annis uinculorum mala sustinuisset, nihilq; à pincerna prædictorum memoria iuuaretur: deus eum eripere uolens è carcere, huiusmodi ei machinatus est libertatem: Rex Pharao nocte uisiones somniorum uidens duas, & cum his utriusque expositionem, interpretationem quidem oblitus est, uisiones uerò recoluit: afflictusq; in his, quæ uiderat, nempe quum tristia uiderentur, facto die cōuocauit sapientes Aegyptiorum, uolens agnoscere somniorum discretionem. Hæsitantibus autem illis, rex potius turbabatur. Pincernæ uerò regis uidenti confusionem, memoria reddita est Ioseph, eiusq; circa somnia sapientiæ: & accedēs ad regem, indicauit ei de Ioseph, & uisionem quam ipse uidisset in carcere, pariter & euentum: & quod ipse dixerit crucifigendum ea die pistorem: & sibi omnia secundum interpretationem somnij cōtigisse, prædicente Ioseph: uinctumq; eum asserens à Putiphare principe co-

quorum

quorum ut ſeruum, quum diceret ſemetipſum Hebræorũ non humilis eſſe generis, nec gloriæ paruæ. Hunc, inquit, euocans, nec propter modernam eam calumniam culpans, quæ tuis ſomnijs indicantur agnoſces. Iubente ſiquidem rege Ioſeph ad ſuum uultum adduci, obediunt famuli, diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uerò eius dextram comprehendens: O iuuenis, inquit, tu enim mihi nunc optimus, & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nuntiatus es: his ergo bonis, quibus iſte participatus eſt, etiam me fac eſſe conſortem, pandens quæcunq; ſomniorum prænuntiant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum, blandiri ſermone fallaci, & delectabile facere, ſi re uera ſit triſte, quod uidi. Putabam enim circa fluuiũ ambulans, uidere me boues pinguiſſimas, ſimul & magnitudine præcipuas, numero ſeptem, gradiri de paſcuis ad paludem: alias uerò tantas numero proxima de palude currere, ualde tenuiſſimas & ad uidendum deformes. Quæ dum deuorarent pingues & magnas, nihil adiutæ ſunt, crudeli fame detentæ. Poſt hanc uiſionem de ſomno ſurgens, & turbatus, quidq; eſſet uiſio hæc apud me conſiderãs, rurſus in ſoporem ſolutus ſum: & uidi ſecundum ſomniũ multò mirabilius priori, quod me etiam potius terret, atq; conturbat. Spicas ſeptem uidi ex una radice natas, capite iam grauatas, & reclinatas ex fructu, & aptas ad meſſem: & ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes, & infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ, ut conſumerent ſpecioſas ſpicas, ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpondens, ait: Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuerit, unum tamen terminum eundemq; ſignificat futurorum. Quòd enim boues uidiſti, animal in aratro fortiſſimum, à peioribus deuoratas, & ſpicas à minoribus fuiſſe conſumptas, famem Aegypto & ſterilitatem æquis totidẽ annis prænuntiat, æquis ſcilicet primo temporibus felicitatem ferenti-

bus, quorum ubertas posterorum totidem annorum sterilitate consumetur. Erit ergo difficultas rerum necessariarũ, quæ inemendabilis uehementer existat. Signum autem hoc est, quoniam exhaustæ boues, quæ consumpserant meliores, satiari minimè ualuerunt. Deus tamen non ut tristificet, futura prædicit hominibus: sed ut præscientibus leuiora faciat experimenta prænuntiatarum rerum. Tu siquidem congregans bona tempore primo futura, facias, ut calamitatem ueniturã Aegyptiorum terra non sentiat. Mirante itaq; rege prudentiam, sapientiamq; Ioseph, & consulente quemadmodum ubertatis tempora dispensarentur, ut posterior sterilitas leuior esse uideretur, huiusmodi consilium dedit, ut frugum parcitas haberetur, & non affluenter Aegyptios his uti permitteret, sed quantum sufficeret ad pabulũ erogaret: quæ uerò superessent, sterilitatis seruarentur in tempora: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum, ut ad sata tantummodo & expensas ministraretur alimentorum. Pharao utrunq; admiratus in Ioseph, & interpretationem somnij pariter & consilium, dispensationem eius rei ipsi commisit: quatenus ageret ea, quæ populo Aegyptiorum & regi æstimaret utilia: inuentorem scilicet huiusmodi uiæ, etiam dispensatorem optimum fore confidẽs. Ille uerò potestate sibi à rege collata, ita ut eius uteretur signaculo, & purpura uestiretur, per uniuersam terram ductus uehebatur in curru: frumentumq; agricolis sufficiens ad semen, & pabulum singulis metiens, nulli causam significabat, pro qua talia peragebat.

Quomodo Ioseph totius Aegypti administrationem accepit. Et quomodo gesit se erga suos fratres. CAP. V.

Gene. 5. TRiginta siquidem ætatis iam annos transierat, & omni honore collato sibimet à rege fruebatur: quem appellauit Psomphtonsanicon, uidẽs eius intellectum inopinabilem. Signific

Significat autem hoc nomen inuentorem absconditorum. Duxit autem uxorem ualde dignissimam, filiam Putipharis, qui unus fuit Heliopolitanorum sacerdos, adhuc uirginem, nomine Asseneth, cooperante sibimet rege. Ex hac fuerunt ei filij duo, ante sterilitatis tempus: Manasses quidem senior, quod nomen significabat obliuionem, eò quòd per felicitatem obliuio ei infelicitatis accesserit: iunior uerò Ephraim, quod restitutionem significat, eò quòd redditus esset libertati maiorum. Aegypto siquidem, secundum expositionem somniorum Ioseph, septem annis beatissimè transigente, fames iam annum tangebat octauũ: & eò quòd non præsensissent casurum super se malum, laborantes in eo crudeliter omnes, ad regis ianuas confluebant. Ille uerò Ioseph uocauit, qui eis frumentum uendidit, factus multitudinis sine dubio saluator: & mercimonium non cum prouincialibus tantummodo faciens, sed etiam paratus uendere peregrinis: omnesq; homines secundum cognationes suas Ioseph solatia merebantur, eius felicitate utentes. His ita gestis, dum Chananæa fame crudeliter uexaretur, omnem nanque terram hæc pestis inuaserat, misit etiam Iacob filios uniuersos in Aegyptũ comparaturos frumentum, confidens licere tritici commercium fieri peregrinis: Beniamin tantummodo retinens, qui ei ex Rachel fuerat generatus, & erat Ioseph consanguineus. Illi siquidẽ in Aegyptum uenientes, adierunt Ioseph, frumentũ emere supplicantes. Nihil enim erat, quod non illius consilio gereretur: nam ministratio regia tunc utilis erat hominibus, quando Ioseph honor exhiberetur. Qui dum cognouisset fratres, nihil de se cogitantes, eò quòd adolescens quidẽ ab eis abscesserat: ad hanc uerò ætatem ita peruenerat, ut figura etiam eis ignotus esse uideretur: quum magnitudine quoq; dignitatis neque suspectio proueniret, tentabat eos, ut dicerent, quam haberent Genes. 42.

de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat, exploratores uerò rerum principis esse dicebat: & ex multis quidem locis eos esse congregatos, excusationis uerò causa se cognatos asserere: impossibile dicens esse uiro priuato tales filios, & forma ita clarissimos enutrire, quum regibus tot filiorum copia esset ualde difficilis: ut per hæc etiam de patre quæ prouenissent latenter agnosceret, similiter & ut de fratre suo Beniamin audiret. Metuebat enim ne forsitan & in illum, ut in se quoq; peccauerant, aliquid deliquissent. Illi autem erant in tumultu pariter & timore maximo constituti, periculũ putantes sibimet imminere, nihilq; de fratre mente sua percipiẽtes: & astantes reddebant pro causis singulis rationem, Ruben ita concionãte primitus, qui eorum senior existebat: Nos, inquit, non pro læsione uenimus huc, neq; regis negotijs aliqua mala facturi, sed egentes salute, & refugio malorum, quæ regionẽ nostram obtinere noscuntur, uestram utiq; scientes clementiam: quos non solùm subuenire ciuibus proprijs, sed etiam peregrinis mercimonium proposuisse frumenti audiuimus, ut omnibus indigentibus salutẽ maximam præstaretis. Quia uerò sumus fratres, & cõmunis nobis est sanguis, clarum quidẽ hoc facit familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem nobis est Iacob uir Hebræus, cuius existimus filij duodecim, ex matribus quatuor: quibus omnibus uiuentibus felices eramus: uno uerò mortuo Ioseph, res nostræ ad peiora conuersæ sunt. Nam & pater immensum in eo protrahit luctum: & nos ex calamitate defuncti, & ærumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti, curamq; patris, & nostrorum prouidentiã Beniamin iuniori fratri reliquimus. Poteris autem mittendo ad domum nostram agnoscere, si quicquam dicimus mentientes. Ruben quidem huiusmodi uerbis tentabat persuadere Ioseph,

ut eis

ut eis meliora decerneret. Ille uerò Iacob cognoſcens uiuere, fratremq; Beniamin minime interiſſe, tunc quidem in carcerem eos quaſi per otium diſcutiendos iniecit. Tertia uerò die educens eos: quando, inquit, aſſeritis, neque pro malignitate rerum principis huc ueniſſe, & eſſe fratres & unius patris filios, de quo dicitis, hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis, ſi relinquentes unum ex uobis apud me, nihil iniuriabile paſſurum, portantesq; pabula genitori, denuo reuerſi fueritis ad me, fratrem quem reliquiſſe uos dicitis domi, uobiſcum pariter adducentes: hoc enim erit ſignũ credibile ueritatis. Illi uerò in maioribus malis cõſtituti flebant, & inter alterutros de calamitate Ioſeph frequenter ingemiſcebant: tanquam propter id quod in illum cogitauerant, in eis deo ulciſcente, talia ſuſtinerent. Ruben autem nimius erat, & eos in huius pœnitentiæ ſermonibus increpabat, ex qua nulla quidem de Ioſeph generaretur utilitas: illos uerò quicquid mali ſuſtinerent, pro uindicta illius faciẽte deo, fortiter tolerare poſcebat. Hæc autem dicebant ad inuicem, non credentes ſuam linguam Ioſeph intelligere. Omnes autem Ruben increpante, habebat deiectio, & pœnitentia ducebantur rerum geſtarum, cur ipſi non cogitaſſent illo tempore: pro quibus quum tunc punirentur, iudicabant deum eſſe iuſtiſſimum. Videns autem eos Ioſeph ſic æſtuantes, per cõpaßionem ceßit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere, diſceßit. Et poſtquàm reliquit eos, iterũ uenit ad eos. Et retinens obſidem Simeon pro reuerſione fratrum, illos ſumentes mercimonium tritici, abire præcepit: iubens miniſtro, ut pecuniam quam pro frumẽti emptione detulerant, oneribus eorum latenter immittens, dimitteret eos, illam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filij uenientes in Chananæam, nunciauerunt patri quid eis apud Aegyptum cõtigiſſet: & quòd quaſi ex-

ploratores regis illuc ueniſſe ſint crediti: dicentibusq; ſe fratres, & undecimum apud patrem reliquiſſe, creditum eis non ſit: & quomodo Simeon reliquerint apud principem militiæ, donec Beniamin ueniret, & fidem de his quæ à ſe apud eum dicta fuerant, perficeret: rogabantq; patrem, ut nihil metuēs, cum eis iuuenculum deſtinaret. Iacob autē nihil omnino placebat ex his quæ à ſuis filijs erant geſta: & dum de Simeon detentione grauiter ferret, ſtultiſſimum iudicabat, Beniamin quoque his malis adijcere. Et illic quidem neque ſupplicantis Ruben ſermonibus flexus eſt, licet filios ſuos traderet: ut ſi
Geneſ. 43. quid Beniamin in itinere pateretur, occideret eos auus. Illi uerò hæſitabant in his malis, quos potius cōturbabat argentum, quod in ſaccis miſſum latēter inuenerant. Tritico uerò quod delatum fuerat iam deficiente, & fame magis inualeſcente, coactus neceſſitate Iacob, Beniamin deliberauit deſtinare cum fratribus. Non enim poterant in Aegyptum uenire, niſi pergerent cum ſua promiſſione. Quumq; famem augeri quotidie conſpiceret, filijs ſupplicantibus, quid aliud de præſenti faceret, non habebat. Iudas autem quum & in alijs eſſet uir audax, & in his apud eum fiducialiter auſus eſt: dicens, non eum debere de fratre metuere, neq; aliquid aduerſi ſuſpicione concipere: quoniam nihil circa eum agēdum foret, ubi deus prouiſor eſſet: & quia quicquid ei immineret, eo etiam apud eum manente omnino contingeret: eos autem ſic palàm in perditione pueri adijcere non debere: nec alimentum ex ubertate Pharaonis promiſſum, propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum autem & de ſalute Simeon: ne dum parceretur profectui Beniamin, ille perimeretur: deo autem de illo eſſe credendum. Quo exhortante atque dicente, aut ſaluum reuocari filium, aut ſe cum eo remanſurum atque uicturum, credens ei Iacob, tradidit ei Beniamin:

& duplex

& duplex tritici pretium, simul & quæ apud Chananæos nascuntur, unguenta balsami, & stacten, & terebinthum, & mel, munera Ioseph direxit portanda. Multæ uerò in egressione filiorum à patre lachrymæ fundebantur, pariter & ab illis. Ille nanq; si filios saluos de itinere suo reciperet, cogitabat: illi uerò si fratrem incolumem reperirẽt, nihil pro eorum tristitia perpessum mali. quotidieq; eis mœror ingerebatur. Et senior quidẽ fessus tolerabat: illi uerò ibant in Aegyptum, spe meliori tristitiam curaturi rebus præsentibus. Quum uerò in Aegyptum peruenissent, successerunt apud Ioseph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat, ne propter tritici pretium crimini subiacerẽt, uelut ipsi furtum sub callliditate gessissent: & apud præpositũ Ioseph multis satisfactionibus utebantur, dicentes, domi se in suis saccis inuenisse pecuniam: eamq; nunc reportasse. Illo itaq; respondẽte, se etiam quod dicerent non ignorare, releuati sunt à timore: soluensq; repente Simeon, cum fratribus eum esse permisit. Veniente uerò Ioseph à ministerio regis, ei munera proferebãt, & scisciranti de patre dicebant, quòd eum incolumem reliquissent. Ille uerò cognoscens superesse Beniamin, si is esset iunior frater interrogabat, quem utique in præsenti cernebat. Quibus respondentibus ipsum esse, ait, deum semper omniũ esse suffragatorem. Ipse uerò passione motus ad lachrymas, discedebat, nolens semetipsum fratribus demonstrare: sumpsitq; eos ad cibum, fecitq; discumbere, sicut erant soliti apud patrẽ. Qui dum circa recumbentes benignus existeret, Beniamin partibus duplicibus honorabat.

Ioseph fratrem Beniamin ut furẽ retinet: tandemq; se fratribus manifestans, patrem cum tota domo ad se accessit.

CAP. VI.

DVm uerò post cœnam in soporem fuissent conuersi, iussit præposito ut & triticum eis mẽsuratum daret, pretiumq; Genes. 44.

tiumq; rursus in eorum saccis absconderet: in onere verò Beniamin etiam poculum argenteum, quo bibere congaudebat, immitteret. Hæc itaq; faciebat, experimentum fratrum sumere volens, utrum aliquādo auxilium ferrent Beniamin pro furto detento & patienti periculum: an certe relinquentes eum, tanquam nihil mali ipsi gerentes, ad paterna limina remearent. Quum verò famulus mandata fecisset, die facto, nihil horum scientes Iacob filij, discedebant, recipiētes etiam Simeon, & duplici gaudio congaudentes, tam propter eum, quàm etiam Beniamin revocantes, sicut promiserāt, patri. Qui dum abirent, insequebantur eos equites, ducentes famulum à quo in sacco Beniamin poculū uidebatur immissum: & inopinabili equestrium invasione turbatos, causamq; scisitantes, pro qua sic venissent: illi maleuolos appellabant, qui dum honore & muneribus potiti ab eorum domino fuissent, neq; munera, neq; hospitalitatem Ioseph memoria retinētes, præsumpserint iniqua in eum committere: & scyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes, iniusta secum lucra portarēt: amicitiamq; Ioseph, suumq; periculum si invenirētur in fraude, secundo loco ponentes: minabanturq; eis supplicium futurum: qui nec deum latuerint, nec cum furto fugientes euaserint, licet ministerij famulum latuissent. Cognoscetis ergo, dicebant, quid ignorantes de poculo passi fuerimus, sciturí tamen repentè uos esse puniendos. Hæc & his maiora in eos dicens famulus increpabat. Illi verò nescientes hoc factum, eius uerba deridebant, leuitatemq; uerborū illius famuli mirabantur: quòd talē causam uiris præsumeret inferre: qui dum pretium in suis saccis inuētum nequaquam retinuissent, sed quod gestum fuerat nullo sciente revocassent, multo potius ab huius maleficij uoluntate recederēt: & quia rei persecutionem negatione iudicabant esse fideliorem, famulum requirere imperabant:

perabant: & si quisquam rapuisse comperiretur, omnes esse puniendos. Nihil enim sibi conscij habebant fiduciam, ut putabant, omni periculo carituram. Illā uerò inquisitionem fieri exigebant, unius uerò fore supplicium, qui in furto fuisset inuentus. Et dum quærerent, omnesq; iam cæteros pertransissent, secundum inquisitionis modum ad Beniamin nouissime peruenerunt: non ignorantes, quomodo in illius sacculo poculum absconditum esset: sed subtilem inquisitionem se facere simulantes. alij siquidem de suo timore liberati, de Beniamin uidebantur esse soliciti: confidebant tamen, quia nec in illo posset maleficium inueniri: increpabantq; eos qui fuerant persecuti, uelut eis multum processuris, impedimentum itineris attulissent. Quum uerò scrutantes onus de sacculo Beniamin inuentum poculum protulissent, in luctum & gemitū omnes repentè conuersi sunt: & indumenta rumpentes, flebant fratrem suum pro furti crimine puniendum, secq; mentitos patri de salute Beniamin. Crescebat autem eis hoc malum, ex eo quòd iam credentes se tristitiam deuitasse, rursus in fratris sui malis inciderent: & paternæ super illum tristitiæ causam se fore dicentes, qui uim patri fecissent, ut eum cum eis unà dirigeret. Equites ergo sumentes Beniamin, ad Ioseph ducebant: fratresq; pariter sequebantur. Ille autem dum illum quidem cerneret in custodia positum, illos autem luctuoso schemate laceratos: Quid, ait, ò maligni aut de mea clementia, aut de prouidētia dei cogitantes, talia in hospitem & benefactorem facere præsumpsistis? Illis autem in supplicium se tradētibus pro salute Beniamin: & rursum recordantibus dicentibusq; beatiorem esse Ioseph, qui si quidem mortuus esset, à uitæ tristitia liber esset: si uerò uiueret, quia pro illo super eos deus uindictam inferret: asserentibus autem se esse amaritudinē patris, quia tristitiam quam pro illo hactenus haberet, etiam de

Beniamin

Beniamin ipſi ei rurſus adijcerent: Ruben etiã eos inter hæc uehementius increpabat. Ioſeph ergo dicente, illos quidem à ſe abſolui, à quibus in nullo fuerat læſus: ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris: neque enim iuſtum eſſe illum dimitti propter eos qui in nullo dcliquerant, neque eos cum fure puniendos, ſed etiam abeuntibus ſe præbere ſecuritatem: omnes quidem tenuit ſtupor, & dolore huiuſmodi paßionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiam patri perſuaſerat, ut aduleſcentulum dirigeret, & in alijs erat uir efficax, pro fratris ſalute ſe decreuit opponere: Licet crudelia, inquit, opera commiſerimus in te, & ſupplicio digna: iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormento: licet non ſit iniquitas omnium, ſed unius iunioris: tamen deſperãtibus de eius ſalute, ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate, & euadendi nobis, te pollicente, periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens, nec malefacta cõſiderans, ſed ad tuam naturam conuerſus, uirtutem potius exerce, non iram, qua alij cum fortitudine parui ſint, nõ in maximis ſolummodo, ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur. Tu eſto magnanimus, neq; uincaris ab ira, ut eos perimas, qui neq; ſuam potuerunt tueri ſalutem, ſed à te eam ſumere popoſcerunt. Non enim modò eam primitus nobis donas, ſed dum frumentorum ueniſſemus ad emptionem, uelociter & opulentiã donaſti ciborum, & noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti, quæ periculum ſuſtinentes à peſte famis eriperent. Nec deſpicias pereuntes egeſtate rerum neceſſariarum, nec punias qui uidentur deliquiſſe: & circa beneficiũ quod à te nobis ſplendidiſſime collatũ eſt, inuidiæ calamitate damnatis, permaneat tua gratia, alio tamen modo data. Saluabis enim, quos ob hoc etiam nutriſti: animasq; quas fame laborare non paſſus es, à morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnum, ut & animas nobis dones, & præbeas indigentibus

tibus,unde poßint permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe,uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere: nosq; in hac ærumna conſtituiſſe,ut iniquitatibus in te peccantium uidereris ignoſcere,& nõ ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ adminicula condonares: quanquam & hoc magnum eſt, ſi beneſiat inopibus: principale tamen exiſtit ſalutare quenquam eorum,qui pro delicto in ſe cõmiſſo debeãt pœnas exoluere. Nam ſi paruas læſiones delinquentibus dimittere,laudem attulit multis,iracundiam cohibere in his,pro quibus uita peccantium ſit obnoxia,diuinæ cognoſcitur eſſe naturæ. Et ego quidem niſi patrem ſcirem quemadmodum in amißione filiorum afflígitur propter Ioſeph mortem,nequaquam quantũ ad nos attinet, ſalutis uerba proferrem,niſi forſitan hoc tuis moribus donarem:quorum eſt propriũ etiam hos ſaluare, qui tribulantur in huius morte:ſed etiam præberemus nos paſſuros quæcunq; uelles. Nunc autem non noſtri miſerentes,licet iuuenes ſimus,& nondum fruẽtes uitæ bonis,moriamur:ſed de patre cogitantes, & ſenectutis illius miſerentes has tibi preces offerimus,& cõmendamus animas noſtras,quas tibi noſtra malignitas tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam neq; ille malignus eſt, neque nos tales futuros genuit:ſed quum ſit benignus,& ut experiatur talia,non ſit iuſtum, etiam nunc abſentibus nobis, pro nobis ſuſpectus afflígitur. Quum autem audierit perditos,etiã cauſam mortis amariſſimæ ſuſtinebit, & ob hoc uitam ſuã multo citius derelinquet:ita ut eum conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat, peßimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum: & dum ad alios ſtudeat noſtra bona pandere,ut noſtri actus neque ſentiantur,efficiet. In hac ergo ratione conſtitutus,licet mala te noſtra commoueant, tuam iuſtitiam dona patri: ut propter illius miſericordiam maiora dicaris facere, quàm

cogaris

cogaris pro nostra malitia: nec senectus eius in desolatione defecta consistat, aut nostra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc ei condonans. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem, & tibi honorē præstabis, quum iam hac appellatione potiaris: & in ea sine passione seruaberis à deo patre cunctorum: in quo per communionem huius nominis pie agere comprobaberis, nostri patris habendo misericordiam, ne fraudatus filijs aliquid patiatur. Tua sunt ergo quæ nobis præbuit deus, habentis utiq; potestatem & auferre & dare, nihilq; ab eius gratia differentis. Nā dum quilibet in utrunq; habuerit potestatem, optimum est, ut hac in bonis utatur: & potestatem quæ in malo est, tanquam si non sit, obliuiscatur: quasi hoc solum concessum sit, ut de salute sit cogitandum. Tu uerò omnes nos saluabis ignoscendo fratri, in quibus infeliciter egit: neque enim uita nobis est hoc punito, quo non licebit ad patrem remeare iam quasi defuncto. Supplicamus ergo domine, ut si decreueris fratrem nostrū occidi, nos cum eo punias, tanquam delicti participes. Nō enim patimur nos ipsos, quasi propter mortui tribulationem afficere: sed tanquam similes eius malitiæ existentes, ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit, necdum prudentia roboratus, & humanum est talibus ueniam tribui, hoc tibi relinquo, & ulterius uerba proferre cessabo: & si quidem nos cōdemnare uolueris, ea quæ dicta non sunt, non uidebuntur nos ad tristitiam deducere: si uerò absolueris, etiam illa in tuæ benignitatis conscientia reuolue, quia non solummodo nos saluabis, sed etiam uitam redonabis: propter quod potius iustior apparebis, quādo plus nobis ipsis probaris de nostra salute solicitus. Si autem culpam castigare mauis, me magis pro isto castigans, hunc patri remitte: si uerò aliquem tibi retinendum iudicas seruum, ego utilitatibus tuis minister potior, quanto aptior,

aptior, sicut uides, ad utrasque passiones existo. Iudas itaque omnia sustinere pro fratris salute libenter habens, prostrauit semetipsum ante pedes Ioseph, si quo modo eius iram flectere potuisset. Prostrati sunt etiam fratres uniuersi flentes, & semetipsos pro anima Beniamin neci tradentes. Ioseph autem animi sui passionibus uictus, & nequaquam ualens iræ tolerare figmẽtum, iussit quidem abire præsentes, ut fratribus se tantummodo demonstraret. Discedentibus autẽ omnibus, semetipsum fratribus indicauit, dicens: Virtutem quidem uestram atq; fauorem circa fratrem uestrum ualde collaudo, & meliores quàm speraram ex his quæ in me cogitastis inuenio. Hæc autem omnia feci, experiri uolens amorẽ uestræ fraternitatis. Naturaliter autem neq; circa me malignos uos arbitror extitisse, sed dei uoluntate factum est: quo & nunc bonorum adeptio, & in futuro, si propitius deus nobis fuerit, conferenda sit. Patris ergo salutem inopinatam cognoscens, talesq; uos circa fratrem inueniens, neque illorum quæ in me commisistis putamini, ulterius recordabor. Cessabo autẽ & ab odio malignitatis, quod super his habebam: & tanquam fuerint uoluntate dei completa, & status præsentis mihi uos sitis occasio, gratiã me habere profiteor: uosq; ipsos uolo illorum obliuionem sumentes, magis delectari in illo, quod tunc incõsiderate fecistis, dum ad huius termini qualitatem causa peruenerit, quàm confusionem grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquisse. Non ergo uideatur uos cõtristari, quòd aduersum me malignam protulistis sententiam: nec pœnitentia uos eius afficiat, quando impleri non potuerunt, quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ à deo facta sunt, ite hæc nunciantes patri: ne etiã pro uestra consumptus solicitudine, splendorem meæ felicitatis obscuret: si antè quàm ad meum ueniens uultum, præsentiumq; rerum potitus, hac luce priue- Genes. 45.

tur. Ipsum ergo, uestrasq; coniuges, liberos quoq;, & cognationem sumẽtes, huc migrate. Non enim absentes oportet esse bonorum meorum mihi charissimos, insuper & fame annis adhuc quinq; permansura. Hæc quum dixisset Ioseph, amplexus est fratres. Illis uerò in lachrymis & in tristitia constitutis, super eo quod cogitauerant contra illum, potius uidebatur esse suppliciũ bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens uenisse ad Ioseph fratres, lætatus est eximie: & tanquam in proprijs bonis affectus, præbẽda eis & uehicula tritici plena, aurumq; simul & argentum patri portandum decreuit: sumentesq; illi dona regis & ampliora fratris, alia quidem patri ferenda, alia sibi singulis habenda, gaudebant: maioribusq; muneribus donato Beniamin, exultantes abibant.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Aegypto, & clarus haberetur, descendit ad eum cum tota domo sua.

CAPVT VII.

QVum ergo reuertẽtibus filijs, Iacob de Ioseph cognouisset, quia non solum euasisset mortem, pro qua degebat in luctu, sed etiã uiueret clara felicitate, & cum rege totam Aegyptum sua prouidentia gubernaret: nihil quidẽ horum quæ ei fuerant nunciata, incredibile iudicabat, cogitans de maximis operibus dei, & ipsius æquitate. Et licet medio tempore afflictione defecisset, repentè tamen profectus est ad
Genes. 46. Ioseph. Et quum peruenisset ad puteum iuramenti, sacrificauit ibi deo, metuens ne propter felicitatẽ Aegypti, filijs amantibus habitationẽ prouinciæ, nequaquam ad Chananæam soboles eorum reuersa teneret eam, sicut deus promiserat: aut ne præter dei uoluntatem eorum in Aegyptum oriretur aduentus: super hæc autem formidans ne prius à uita recederet, quàm ad Ioseph faciem peruenire t. Dumq; has haberet cogitationes,

tationes, in soporem resolutus est: astititq; ei deus, & secundo nomine uocans, respondentiq; quis esset, ait: Non est iustum ignorare te deum, qui semper præsidio tuis maioribus fuit, & post eos etiam tibi. Nam quum te pater primatu priuasset, hunc ego tibi restitui: & meo fauore solus in Mesopotamiam missus, & bonas nuptias adeptus es, & filiorũ multitudinem, pecuniarumq; plenus, ad propria remeasti: permansitq; tibi omne genus prouidẽtia mea saluum, & Ioseph filium tuum, quem te perdidisse putabas, ad maiorẽ bonorum adeptionem culmenq; perduxi: & Aegypto dominum, ut paululum à rege uideatur differre, constitui. Assum uerò nunc, dux tibi futurus in hac uia, uitamq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus, longumq; per seculum tuã sobolem in principatu & gloria mansuram prænuncians, eamq; in terra quam promisi constituendam. In hac ergo uisione confidens, promptior in Aegyptum cum filijs & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuaginta. Nomina uerò eorum significare mihi non uidetur, & præcipuè propter difficultatem eorum. Vt tamen ostendam eis, qui non arbitrantur nos de Mesopotamia esse, sed ex Aegypto: necessarium iudicaui nominum quoq; facere mentionem. Iacob quidem filij erãt duodecim, quorũ Ioseph iam prius abierat. Eos uerò qui post eum profecti sunt, & eorum sobolem demonstrabo. Rubenitaq; fuerunt quatuor filij, Henoch, Phalech, Ezrom, Charmi. Simeon autem sex habuit: Iemuël, Iamin, Ohad, Iachin, Zohar, Saul. Leui quoq; filij tres fuerunt: Gerson, Caath, Merari. Iudæ autẽ filij fuerunt tres: Sela, Pharez, Zara. Duo autẽ nati de Pharez: Hezron, & Hamul. Isachár quatuor habuit: Tholas, Phuua, Iob, Simeon. Tres autem Zabulon habuit filios: Sered, Elon, Iaheleel. Hoc ergo genus de Lia descendit, cum qua etiam ascenderat & filia eius Dina. Sunt

ergo isti omnes triginta tres. Rachel autem filij fuerunt duo, quorum Ioseph quidem fuerunt filij: Manasses, & Ephraim. Beniamin autem decem: Bela, Bechel, Asbel, Gera, Noëman, Echi, Mupim, Hupim, Ared, Iaros: isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero septē & quadraginta: & legitimum quidem Iacob hoc genus fuit. De Bala uerò famula Rachel fuerunt Dan, & Nephthalim: quem sequebātur filij quatuor: Iachzeel, Guni, Iezer & Silam. Dan autem unigenitum habuit filium Asom. His itaque additis super illos quos prædiximus, quinquaginta & quatuor numero adimplentur. Gad autem & Aser nati sunt ex Zelpha, quæ fuit famula Liæ: fuerunt q; filij Gad, septem: Zephion, Hagi, Suni, Ezebon, Eri, Erodi, Ariel. Aser fuit filia Sara, & masculi numero sex, quorum nomina sunt: Iemna, Iesua, Iesui, Beria, Heber, Melchiel. Isti quum sint quindecim, adiectis eis prædictis quinquaginta & quatuor, memoratus numerus cōpletur, reputato cum eis Iacob. Cognoscens autem Ioseph aduenire patrem (nam Iudas præcedens eius aduentum nunciauerat) occursurus egressus est: eiq; in ciuitate, quæ Heroum uocatur, apparuit. Ille ex inopinata magnaq; lætitia penè ad defectum mortis usq; peruenit, sed eum recreauit Ioseph: licet nec seipsum retinere potuerit, ut propter nimiam lætitiā talia minime sustineret, non tamen qua pater paßione deuictus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens, & ipse quenq; fratrum suorum sumens pergebat ad regem, dicturus
Genes. 47. ei aduenire Iacob cum genere suo. Ille uerò hoc lætus audiuit, iußitq; Ioseph, ut diceret eis, quam uitam se habere delectarentur, ut eos degere ita decerneret. Ille uerò optimos pastores eos esse respondit, nihilq; aliud præter hoc solummodo uelle: & ut non separatim, sed ut omnes pariter habitarent, atque prouidentiam facerent patris, quatenus & Aegyptijs gratus

gratus esset, & nihil quod illorũ esset, istis imponeret. Aegyptijs enim abominabilis erat conuersatio pastoralis. Veniente uerò Iacob ad regem, & salutante pariter, & pro eo orante, Pharao sciscitabatur, quanto tempore iam uixisset. Illo uerò, centum & triginta annorum se esse, dicente, longinquitatem uitæ Iacob miratus est. Cum uerò dixisset, quòd pauciores annos uixerit, quàm eius maiores, concessit ei ut cum filijs suis in Heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt. Fames igitur Aegyptijs augebatur, & pestis eos potius inopes faciebat, quum neque fluuius terram irrigaret. non enim crescebat (ut mos erat) neque pluerat deus, quum utique per ignorantiam futura prouideri nequiuerint. Ioseph autem ad pecunias dante frumenta, quum eis etiam hæ deficerent, de suis opibus & mancipijs triticum comparabant: & quibuscunq; pars esset terræ aliqua, hanc pro pretio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium possessionũ domino facto, alij alibi migrauerunt, quatenus regiones eorum fierent regi firma possessio, præter solummodo sacerdotum. His enim regio sua seruata est. Non solum ergo eorum corpora ad seruitutem pestis adduxit, sed etiam mentes, ita ut de cætero ad turpem egestatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuẽte uerò fame, & fluuio terras inundante, & fructus ea abundanter referente, Ioseph ad unam quanq; ciuitatem ueniens, eiusq; multitudine congregata, eandem terram quam ipsis cedentibus rex habere poterat solusq; frui, in toto redonabat, & uelut possessionis propriæ laborem eos amare poscebat, quintam solummodo partem frugum regi soluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinatæ terræ dominos constitutos lætitia comprehendit, ob quam rem præcepta quoque sunt constituta. Hoc ergo modo dignitas Ioseph apud Aegyptios potior habe-

batur, maiorq; fauor ab eis regi collatus est: & ut quintam frugum partem regi persoluere deberent, apud reges etiam posteros lex ista permansit.

De morte Iacob, & sepultura qua sepultus est in Hebron à filijs: de morte quoq; Ioseph & fratrum eius.

CAPVT VIII.

Genes. 47. 48. 49. IAcob autem septem & decem annos in Aegypto commoratus est: & languore confectus præsentibus sibi filijs, quum optasset alijs quidem possessionem bonorum: & prædixisset eis per prophetiam, quemadmodum ex eorum generatione habituri essent posteri Chananæam, quod etiã multis pòst temporibus est effectum: & quum Ioseph magnis præconijs prætulisset, quia malorum memoriã circa fratres non habuerit, sed benignus potius fuerit: & donauerit eos bonis innumeris, quæ nec benefactoribus soleant repensari, præcepit quoq; suis filijs, ut Ioseph natos, Ephraim & Manassen in numerum suum acciperent, diuisuri cum eis Chananæam, de quibus pòst hæc loquemur: poposcitq; simul, ut ei sepultura fieret in Hebron: & moritur quũ uixisset annos septem & quadraginta simul & centum, in nullo maiorum suorum cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; promeruit,

Genes. 50. quam iustum erat ita benignum accipere. Ioseph itaq; concedente sibimet rege, patris corpus in Hebron reducẽs, ornata largitate sepeliuit. Fratribus autẽ reuerti cum eo nolentibus, quum terror eos haberet, ne illos patre mortuo castigaret, propter nequitiam quam ei fecerant, nec ulterius circa eos mitis existeret, satisfecit eis, ut nihil metuerent, neque talium haberent suspicionem: multaq; bona quæ secum detulerant, donauit: nihilq; quod circa eos benignè debuisset impendere, dereliquit. Mortuus est autẽ & ipse, cum uixisset annos centum & decem, uirtute mirabilis, & omnia ratione disponẽs,

potesta

potestatemq; suam humiliter agens: quod utique huiusmodi felicitatis causa ei fuit apud Aegyptios, & aliunde scilicet uenienti, & talem qualem dudum diximus passo calumniam. Mortui sunt etiam eius fratres feliciter in Aegypto conuiuentes: quorum corpora post uitam illorum reportantes posteri eorum, in Hebron sepelierunt. Ossa uero Ioseph nouissime, quando Hebraei egressi sunt ex Aegypto, in Chananæam reportauerunt: sic enim eos coniurauerat Ioseph. Horum ergo unusquisq; qualiter se habuerit, quibusq; laboribus obtinuerint Chananæam, significabo: causamq; narrabo primitus, pro qua Aegyptum deseruisse uideantur.

De oppressione filiorum Israël in Aegypto: & de natiuitate Mosi educationeq; & de sacrorū scriba, qui uoluit interficere puerum. CAP. IX.

AEgyptijs siquidem delicatis & desidiosis in laboribus existentibus, & alijs libidinibus ualde subiectis, etiam propter amorem lucri contigit, ut pessime circa Hebræos inuidia eorum felicitatis afficerentur. Videntes enim Israëlitarum genus augeri, uirtute & laboris ingenio, atque diuitiarum affluentia ualde nobilitatos, contra se eos augeri suspicabantur: oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum, quæ meruerant per Ioseph, regnoq; translato ad aliam domum, crudeliter opprimentes Israëlitas, studebant uarias illis inferre miserias. Fluuium nanq; per multas deriuationes eos diuidere, murosq; ciuitatibus ædificare, & fossata circumducere, ut eas inundare fluuius non ualuisset, & pyramidas ædificare præcipiebant, ut nostrum hoc modo genus attererent. Omnes ergo artes efficientes, & in laboribus ajjueti, quadringētorum annorum tempus in his miserijs extiterunt: eratq; hæc inter eos pugna, ut Aegyptij quidem uellent laboribus Israëlitas consumere, illi uero meliores semper eorum Exodi 1.

se præceptionibus exhiberent. Dum uerò in his essent utriq; rebus, causa qua magis studerent in exterminationem generis nostri semper Aegyptij, huiusmodi fuit: Quidam sacrorum scriba (cum sint experti de futuris prædicere ueritatẽ) enunciauit regi pariẽdum quendam illo tempore inter Israëlitas, qui humiliaret quidem Aegypti principatum, augeret autem suo cremento Israëlitarum genus, uirtuteq; transcẽderet uniuersos, & gloriam in perpetuum memorabilem poßideret. Cuius consilio iußit rex, ut omne masculinum quod ex Israëlitis nascerctur, iactantes in fluuio consumerent: custodiendosq; conceptus Hebræarum, & partus earũ obseruare præcipiens Aegyptijs obstetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationẽ credebat regis non transcendere iußionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & saluare partus earum occulte præsumerent, perimi cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebant crudeliter paßionem, & non tantum dolentes quòd filijs priuarentur, aut quia dum parentes essent, ad perditionem filiorum sibi nascentium ministrarent: sed etiam ex illa cogitatione qua eorum deleretur genus, quando nati quidem eorum necabantur, ipsi uerò paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo positi: contra uerò dei uoluntatẽ nemo poterat prævalere, nec si innumeris hoc artibus exercerent. Exodi 2. *Puer itaq; quem prædixerat ille sacrorũ scriba, latẽter regia cautela nutritus est: & uerax in his quæ per eum facta sunt, ille qui prædixit, inuentus est, quod hoc modo gestum est: Ammiramis unus Hebræorũ nobilis, cum metueret pro cuncta gente, ne defectio in nutriẽda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret, ne uxor eius parẽret: dumq; in hac sitatione cõsisteret, ad dei supplicationẽ cõuersus est, rogans, ut aliquam miserationẽ hominũ haberet, qui in nullo eius religionem*

ligionem contemnere uiderentur: daretq; eis rerũ libertatem, pro quibus illo in tempore affligebantur. Deus autem misericordiam eius habens, & ad supplicationem eius aures inclinans, astitit ei per somnium, & nequaquã eum desperare de futuris exhortabatur, pietatisq; eorũ se dicebat habere memoriam. Et propterea retributionẽ esse præbiturum: & dudum quidẽ eorum maioribus hoc donasse, ut ex paucis magna eorum fieret multitudo: Et Abraham quidem solum de Mesopotamia in Chanaam uenisse, factumq; locupletem: & inter alia dum uxor eius ad genus fuisset primitus sterilis, deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta, genuisset filiũ: & reliquisset Ismaëli quidem, & qui ex eo fuerunt, Arabiam regionem: Cheturæ autẽ filijs Troglodyticen: Isaac uerò Chananæam. Qui dum meo, inquit, pugnasset auxilio fortiter, semper uicit. Iacob autem etiam contribulibus suis fuit ignotus, qui deinceps magnitudinem felicitatis cum qua uixit, etiam suis posteris dereliquit. Qui cum septuaginta in Aegyptum uenit, & ultra sexcenta milia iam estus effecti. Nunc autem me utilitatis uestræ & tuæ gloriæ scito prouidentiam communiter habiturum. Is enim puer, cuius generationem Aegyptij metuentes, cuncta perdere decreuerunt, quæ ex Israëlitico semine generantur, tuus erit: & disperdet quidem eos, qui eius interitum intendebant: nutritusq; mirabiliter, Hebræorum quidem genus ab Aegyptiorum necessitate liberabit: eritq; eius memoria quantiscunq; temporibus permanserint uniuersa apud homines, non solum Hebræos, sed etiam alienigenas gentes, me utiq; & alia præbente tibi, & his qui de te nasciturí sunt. Erit autem etiam ei frater huiusmodi, qui meum habeat sacerdotiũ, & ipse & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc illi uisio fuisset ostensa, surgens Amiramis indicauit hoc Iochobel uxori suæ, maiorq; timor eis

alloquio huius uisionis instabat. Non enim de filio solùmodo eis esse uidebatur formido, sed etiam pro magnitudine futuræ felicitatis. His tamen quæ prænuntiata fuerant à deo, fidè partus præbuit mulieris. qui custodes latuit per conceptus sui silentium, ex eo quòd non uehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidem mensibus apud semetipsos occultè nutrierunt infantem. Deinceps autem metuens Ammiramis, ne captus regiæ iræ succumberet, & ipse cum puero deperiret, & dei prouidentiã excluderet, deliberauit potius hoc modo pueri consulere saluti, prouidentiamq; latendi hanc esse iudicauit. Nam illud erat incertum, cùm periculum immineret non solùm puero, qui occultè nutriebatur, sed etiam nutrienti: deumq; iudicauit omnem habiturum cautelam, quatenus in nullo quæ promiserat, esset mendax. Hæc cogitantes, uas rotundum ex uimine complicitum, uelut alueoli magnitudine præpararunt, quòd sufficeret, ut infans ibi spatiose iacêret. Deinde unxerũt illud bitumine. Natura nanq; bituminis est, ut in uiminalibus uasculis accessum aquæ possit coërcere. Illic ergo mittentes infantem, & circa fluuium ponentes, eius salutem domino reliquerunt. Et fluuius quidem cum suscipiens deportabat. Maria uerò pueri soror, matris iussione custodiebat, quò illud uasculum portaretur intendens. Tunc itaque deus ostendit, humanam prouidentiam nihil esse: sed omnia quæcunq; uult ipse fieri, effectum optimum protinus adipisci: nec prævalere quidem eos, qui pro sua cautela alios quocunque condemnare nituntur interitu, multoq; studio hoc implere conantur, cùm inopinabiliter illi saluentur, & penitus ex medio periculorum inueniant ereptionem, dei solius uoluntate. Tale ergo aliquid circa hunc infantẽ gestum, aperta uirtute dei probatum est. Thermut igitur erat filia regis. hæc dum luderet circa littus fluminis, portari à fluuio illud uas conspic

conſpiciens, præcepit ut ad ſe ille alucus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueolo, uidens infantem ualde gauiſa eſt, propter pulchritudinem & ſpeciem eius. Tanto enim ſtudio deus circa Moſen uſus eſt, ut ab ipſis qui propter eius natiuitatem decreuerant interimere omne genus Hebræorum, alimento & cura dignus haberetur. Iußitq; mulierem adduci Thermut regis filia, quæ daret infanti mamillam. Quo non accedente ad illius ubera, ſed euitante, & hoc in multis mulieribus faciente: Maria his aßiſtens, quæ fiebant. non ut quaſi de induſtria uideretur, ſed in turba aſtare, ait: Fruſtra ò reginá has mulieres ad nutrimentum uocas, quæ nullam ad eum cognationem habent. Si uerò aliquam Hebræarum mulierum adduci præceperis, puto tanquam contribulis ſuæ, poterit ubera excipere. Cumq; putaretur bene dixiſſe, iußit hanc abire, ut aliquam quæ lactare eum poſſet, adduceret. Illa uerò accepta huiuſmodi poteſtate, reuerſa eſt, ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius acceßit ubera, & ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum, nomen impoſitum eſt, eò quòd de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim Moy Aegyptij uocant, Eſis uerò ſaluatus. Componentes itaque hoc ex ambobus, Moyſes ei nomen impoſuerunt, id eſt, ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium, prudentiæ magnitudine & laboribus ſapientium Hebræorum nimis induſtrius. Huic igitur Abraham pater ſeptimus erat. Erat enim iſte Ammiramis filius, qui fuit ex patre Chaath, qui natus eſt de Leui: Leui uerò de Iacob, qui fuit ex Iſaac filio Abraham. Erat autem ei ſapientia non pro ætate conceſſa, ſed ſua menſura multò ſuperior, & ſeniorem huius rei facultatem in infantia demonſtrabat, maioremq; ſpem actio eius

iam

iam tunc, quàm uiri perfecti gerebat. Et cùm trimus fuisset effectus, deus mirabiliter eius staturæ eleuauit spatium. Nam quantum ad speciem, nullus erat ita seuerus, ut Mosen uidens, eius pulchritudinem non amaret: multis que contingebat, dum eum cernerent per plateam ferri, ut conuerterentur quidem ad aspectum pueri, & ea, in quibus uidebantur studium habere desererent, delectati potius eius uisione. Erat enim in eo infantilis multa gratia, & excellenter circa eum ac decenter existens, retinebat inspicientes. Hunc ergo cùm talis esset, Thermut sibi filium adoptauit, cùm sobolem legitimam non haberet. Et cùm aliquando portasset Mosen ad patrem, ostendebat eum, quasi de successione cogitaret, si uoluntate dei proprium filium non haberet, dicebatq; : Nutriui infantem forma diuinum, & prudentia ualde fortissimum, mirabiliterq; de fluminis gratia condonatum, quem meum quidem decreui filium esse, tui uerò imperij successorem. Hæc dicens, posuit in manibus patris infantem. Ille uerò sumens eum, & ad pectus applicans per amorem, pro filiæ gratia imposuit ei diadema: Moses autem conuoluens illud proiecit in terram, quasi per infantiam, calcauitq; suis pedibus, quod regi ferre uidebatur augurium. Contemplatus autem ille sacrorum scriba, qui eius natiuitatem prædixerat, ita futurum ad humiliationem principatus Aegyptij: impetum fecit, ut eum occideret. & terribiliter clamans, ait: Hic est ille puer ò rex, quem nobis deus occidendam ostendit, ut de cætero timore careamus. Testimonijs enim ostenditur, quod tuum inuasurus est principatum. Isto nanque perempto, Aegyptijs quidem timor eius tolletur: Hebræis autem spes confidentiæ, quam propter eum habere creduntur, auferetur. Quæ cùm dixisset, uix præualuit eum abripere Thermut, cùm etiam rex segnior esset ad eius necem, deo eum huiusmodi propter prouidentiam salutis Mo

saicæ

ſaicæ faciente. Alebatur itaq; multa ſolicitudine: & Hebræis quidem ſpes in eo erat optima circa cuncta, ſuſpicionem uerò eius crementum generabat Aegyptijs. Et cum nullus eſſet certus, uel ſi rex occideret infantem, aut cognatum per adoptionem faceret, aut aliorum quilibet, quid amplius Aegypti uerſutiæ uel utilitati prodeſſet, ex quo iam non metuerunt de præſcientia futurorum, abſtinebant omnes ab eius nece.

Poſtquàm creuit Moſes, iniunctum eſt ei bellum Aethiopicum: ubi bello feliciter geſto, copulata eſt ei filia regis Aethiopum matrimonio. Vnde odium & inuidiã magnam contraxit Aegyptiorum. CAP. X.

MOſes itaq; prædicto modo, *natus atque nutritus eſt, & transiens ad ætatem perfectam, Aegyptijs formam ſuæ uirtutis oſtendit: & ad humiliationem quidem illorum, augmentum uerò Hebræorum factum eſt, ut huiuſmodi occaſio proueniret. Aethiopes cùm ſint proximi Aegyptijs, negotia ſua in eorum regionem portabant, & referebant Aegyptiorum. Illi uerò irati caſtra metati ſunt, uindicaturi contemptum: prælioq; commiſſo deuicti, alij quidem ceciderunt, alij uerò turpiter domum reuertentes euaſerunt. Secuti ſunt autem Aethiopes, & arbitrati illos defeciſſe, præſumptione ſua omnem Aegypti prouinciam obtinere potius exarſerunt: gu ſtantesq; eorum bona, ab eis ſe non abſtinebant. Cumq; uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnare, acceſſerunt uſque ad Memphim & mare, nulla ſcilicet ciuitate reſiſtere præualente. His ergo malis obſtricti, ad reſponſa & diuinationes Aegyptij ſunt conuerſi: & deo eis præbente conſilium, ut auxiliatore uterentur Hebræo, iuſſit rex filiæ, ut daret Moſen ducem à ſe conſtituendum. Illa uerò ſacramentis acceptis, ut nihil ei fieret mali, tradidit Moſen: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxiliũ, & annihilans ſacerdotes,* Exodi 2.

dotes, qui eum uelut hostem prædixerant occidendum, quasi nescientes quòd aliquando utile foret eius auxilium. Moses uerò à Thermut exoratus, simul & à rege, libenter suscepit hoc opus. Gaudebant ergo sacri utriusq; gentis scribæ: Aegyptiorum quidem, tanquam & hostes suos illius uirtute deuincerent, & ipsum Mosen dolo comprimerent: Hebræorum autem, tanquam hæc eis occasio foret, Aegyptios omnino disfugere, quòd Moses eorum dux esset. Ille uerò antè quàm hostes cognoscerẽt eius inuasionem, sumens ducebat exercitum, non per fluuium iter faciens, sed per terram: ubi sapientiæ quoq; suæ mirabile fecit indicium. Nam cùm terra iter agentibus ualde sit sæua, propter reptilium multitudinẽ, quia illic omnia hæc nascuntur: ita, ut etiam quæ apud alios non sunt, illa sola nutriat terra, uirtute, atq; malitia, & aspectu solito differentia: quorũ sunt aliqua etiam uolatilia, ut cùm de terra nocere nequeant, superuolando non prouidentes occidant. Moses itaque pro cautela exercitus, & itinere eorum innoxio, hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit in modum arcarum, easq; complens de ibidibus secum portabat. Hoc autem animal serpentibus inimicũ est, fugiunt enim eas aduenientes: & cùm se celare uoluerint, statu uelut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem sunt ualde mansuetæ, & generi tantum serpentino feroces. Et de his quidẽ prætereo nunc scribere, non ignorantibus Græcis quale sit genus ibidis. Dum uerò ad terram nutricem bestiarum uenissent, per eas (ut dixi) naturam serpentum expugnabant, eisq; uelut aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens, antè quàm Aethiopes agnoscerent supernenit: & congressus cum eis, pugna deuicit, spemq; quam habebant contra Aegyptios & eorum ciuitates abstulit: ibatq; subuertẽs omnia, & terrã Aethiopum maxima uirtute uastabat. Tunc per felicitatem

liciatem Moſeos, cùm de labore ſuo guſtaſſet Aegyptiorum exercitus, fatigationem minime ſentiebat: tanquã præter eum, ſeruitutem & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent Aegyptij ſuſtinere. Poſtea autem inſequentibus Aegyptijs cunctos Aethiopes, in Saba ciuitate regia Aethiopiæ, quam poſtea Cambiſes Meroën denominauit à ſororis ſuæ nomine, obſidebantur. Erat enim ualde inexpugnabilis locus ille, cùm & Nilus circundaret eum, & circũcluderet: & alia flumina Aſtabus, & Aſtaburas, fluctus difficiles obijcerent eis, qui illic tranſire tentarent. Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur, ut inſula muro circundata ualde fortiſſimo. Et contra hoſtes quidem obiectos habet fluuios: foſſata uerò grãdia inter muros & flumina ſunt quatenus inundari non poſſet ciuitas, aquæ illic uiolentia deportata. Hæc ergo res etiam illa flumina tranſeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuaſionẽ. Cùm ergo grauiter ferret Moſes ſegnitiem exercitus, quando hoſtis nequaquam ad manus uenire præſumeret, tũc tale aliquid prouenit. Tharbis filia regis Aethiopum fuit. Et dum hæc Moſen circa muros exercitum applicantẽ, fortiterq; pugnantem uideret, eius efficaciam, experientiamq; mirata, & deſperantibus iampridem Aegyptijs, libertatis autorem eum fore bono ſuæ felicitatis exiſtimans, Aethiopibus ſcilicet exultantibus in his quæ contra eos geſſerant, eumq; tunc in periculis exiſtentem conſpiciens, in amorem eius eſt lapſa crudeliter: & cùm paßio præualeret, miſit ad eum fideliſſimum ſeruulorum, ut ei de nuptijs loqueretur. Illo uerò eius ſermonem ſuſcipiente, ut traderet ciuitatem, præbitisq; fœderibus, ut & uxorem eam duceret, & ciuitatem obtinẽs, nequaquam pacta tranſcẽderet: effectus uerba præuenit: & poſt necem Aethiopum gratias agens deo Moſes nuptias celebrauit, & Aegyptios in propriam terram reduxit. Illi uerò ex quibus ſaluabantur

batur, maiorq; fauor ab eis regi collatus est: & ut quintam frugum partem regi persoluere deberent, apud reges etiam posteros lex ista permansit.

De morte Iacob, & sepultura qua sepultus est in Hebron à filijs: de morte quoq; Ioseph & fratrum eius.

CAPVT VIII.

Genes. 47. 48. 49. IAcob autem septem & decem annos in Aegypto commoratus est: & languore confectus præsentibus sibi filijs, quum optasset alijs quidem possessionem bonorum: & prædixisset eis per prophetiam, quemadmodum ex eorum generatione habituri essent posteri Chananæam, quod etiã multis pòst temporibus est effectum: & quum Ioseph magnis præconijs prætulisset, quia malorum memoriã circa fratres non habuerit, sed benignus potius fuerit: & donauerit eos bonis innumeris, quæ nec benefactoribus soleant repensari, præcepit quoq; suis filijs, ut Ioseph natos, Ephraim & Manasse in numerum suum acciperent, diuisuri cum eis Chananæam, de quibus post hæc loquemur: poposcitq; simul, ut ei sepultura fieret in Hebron: & moritur quũ uixisset annos septem & quadraginta simul & centum, in nullo maiorum suorum cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; promeruit,

Genes. 50. quam iustum erat ita benignum accipere. Ioseph itaq; concedente sibimet rege, patris corpus in Hebron reducẽs, multa largitate sepeliuit. Fratribus autẽ reuerti cum eo nolentibus, quum terror eos haberet, ne illos patre mortuo castigaret, propter nequitiam quam ei fecerant, nec ulterius circa eos mitis existeret, satisfecit eis, ut nihil metuerent, neque talium haberent suspicionem: multaq; bona quæ secum detulerant, donauit: nihilq; quod circa eos benignè debuisset impendere, dereliquit. Mortuus est autẽ & ipse, cum uixisset annos centum & decem, uirtute mirabilis, & omnia ratione disponẽs, potesta

potestatemq; suam humiliter agens: quod utique huiusmodi felicitatis causa ei fuit apud Aegyptios, & aliunde scilicet uenienti, & talem qualem dudum diximus passo calumniam. Mortui sunt etiam eius fratres feliciter in Aegypto conuiuentes: quorum corpora post uitam illorum reportantes posteri eorum, in Hebron sepelierunt. Ossa uerò Ioseph nouissime, quando Hebræi egressi sunt ex Aegypto, in Chananæam reportauerunt: sic enim eos coniurauerat Ioseph. Horum ergo unusquisq; qualiter se habuerit, quibusq; laboribus obtinuerint Chananæam, significabo: causamq; narrabo primitus, pro qua Aegyptum deseruisse uideantur.

De oppressione filiorum Israël in Aegypto: & de nativitate Mosi educationeq; & de sacrorū scriba, qui uoluit interficere puerum. CAP. IX.

AEgyptijs siquidem delicatis & desidiosis in laboribus existentibus, & alijs libidinibus ualde subiectis, etiam propter amorem lucri contigit, ut pessime circa Hebræos inuidia eorum felicitatis afficerentur. Videntes enim Israëlitarum genus augeri, uirtute & laboris ingenio, atque diuitiarum affluentia ualde nobilitatos, contra se eos augeri suspicabantur: oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum, quæ meruerant per Ioseph, regnoq; translato ad aliam domum, crudeliter opprimentes Israëlitas, studebant uarias illis inferre miserias. Fluuium nanq; per multas deriuationes eos diuidere, murosq; ciuitatibus ædificare, & fossata circunducere, ut eas inundare fluuius non ualuisset, & pyramidas ædificare præcipiebant, ut nostrum hoc modo genus attererent. Omnes ergo artes efficientes, & in laboribus assueti, quadringētorum annorum tempus in his miserijs extiterunt: eratq; hæc inter eos pugna, ut Aegyptij quidem uellent laboribus Israëlitas consumere, illi uerò meliores semper eorum Exodi 1.

se præceptionibus exhiberent. Dum uerò in his essent utriq; rebus, causa qua magis studerent in exterminationem generis nostri semper Aegyptij, huiusmodi fuit: Quidam sacrorum scriba (cum sint experti de futuris prædicere ueritatẽ) enunciauit regi pariẽdum quendam illo tempore inter Israëlitas, qui humiliaret quidem Aegypti principatum, augeret autem suo cremento Israëlitarum genus, uirtuteq; transcẽderet uniuersos, & gloriam in perpetuum memorabilem poßideret. Cuius consilio iußit rex, ut omne masculinum quod ex Israëlitis nasceretur, iactantes in fluuio consumerent: custodiendosq; conceptus Hebræarum, & partus earũ obseruare præcipiens Aegyptijs obstetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationẽ credebat regis non transcendere iußionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & saluare partus earum occulte præsumerent, perimi cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebant crudeliter paßionem, & non tantum dolentes quòd filijs priuarentur, aut quia dum parentes essent, ad perditionem filiorum sibi nascentium ministrarent: sed etiam ex illa cogitatione qua eorum deleretur genus, quando nati quidem eorum necabantur, ipsi uerò paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo positi: contra uerò dei uoluntatẽ nemo poterat prævalere, nec si innumeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quem prædixerat ille sacrorũ scriba, latẽter regia cautela nutritus est: & uerax in his quæ per eum facta sunt, ille qui prædixit, inuentus est, quod hoc modo gestum est: Ammiramis unus Hebræorũ nobilis, cum metueret pro cuncta gente, ne defectio in nutriẽda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret, ne uxor eius parẽret: dumq; in hesitatione cõsisteret, ad dei supplicationẽ cõuersus est, rogans, ut aliquam miserationẽ hominũ haberet, qui in nullo eius religionem Exodi 2.

ligionem contemnere uiderentur: daretq; eis rerũ libertatem, pro quibus illo in tempore affligebantur. Deus autem miſericordiam eius habens, & ad ſupplicationem eius aures inclinans, aſtitit ei per ſomnium, & nequaquã eum deſperare de futuris exhortabatur, pietatisq; eorũ ſe dicebat habere memoriam. Et propterea retributionẽ eſſe præbiturum: & dudum quidẽ eorum maioribus hoc donaſſe, ut ex paucis magna eorum fieret multitudo: Et Abraham quidem ſolum dę Meſopotamia in Chanaam uenisſe, factumq; locupletem: & inter alia dum uxor eius ad genus fuiſſet primitus ſterilis, deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta, genuiſſet filiũ: & reliquiſſet Iſmaëli quidem, & qui ex eo fuerunt, Arabiam regionem: Cheturæ autẽ filijs Troglodyticen: Iſaac uerò Chananæam. Qui dum meo, inquit, pugnaſſet auxilio fortiter, ſemper uicit. Iacob autem etiam contribulibus ſuis fuit ignotus, qui deinceps magnitudinem felicitatis cum qua uixit, etiam ſuis poſteris dereliquit. Qui cum ſeptuaginta in Aegyptum uenit, & ultra ſexcenta milia iam eſtis effecti. Nunc autem me utilitatis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiam communiter habiturum. Is enim puer, cuius generationem Aegyptij metuentes, cuncta perdere decreuerunt, quæ ex Iſraëlitico ſemine generantur, tuus erit: & diſperdet quidem eos, qui eius interitum intendebant: nutritusq; mirabiliter, Hebræorum quidem genus ab Aegyptiorum neceßitate liberabit: eritq; eius memoria quantiſcunq; temporibus permanſerint uniuerſa apud homines, non ſolum Hebræos, ſed etiam alienigenas gentes, me utiq; & alia præbente tibi, & his qui de te naſcituri ſunt. Erit autem etiam ei frater huiuſmodi, qui meum habeat ſacerdotiũ, & ipſe & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc illi uiſio fuiſſet oſtenſa, ſurgens Amiramis indicauit hoc Iochobel uxori ſuæ, maiorq; timor eis

alloquio huius uisionis instabat. Non enim de filio solùmodo eis esse uidebatur formido, sed etiam pro magnitudine futuræ felicitatis. His tamen quæ prænuntiata fuerant à deo, fidē partus præbuit muliēris. qui custodes latuit per conceptus sui silentium, ex eo quòd non uehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidem mensibus apud semetipsos occultè nutrierunt infantem. Deinceps autem metuens Ammiramis, ne captus regiæ iræ succumberet, & ipse cum puero deperiret, & dei prouidentiā excluderet, deliberauit potius hoc modo pueri consulere saluti, prouidentiamq; latendi hanc esse iudicauit. Nam illud erat incertum, cùm periculum immineret non solùm puero, qui occultè nutriebatur, sed etiam nutrienti: deumq; iudicauit omnem habiturum cautelam, quatenus in nullo quæ promiserat, esset mendax. Hæc cogitantes, uas rotundum ex uimine complicitum, uelut alueoli magnitudine præparārunt, quòd sufficeret, ut infans ibi spatiosè iacēret. Deinde unxerūt illud bitumine. Natura nanq; bituminis est, ut in uiminalibus uasculis accessum aquæ possit coërcere. Illic ergo mittentes infantem, & circa fluuium ponentes, eius salutem domino reliquerunt. Et fluuius quidem cum suscipiens deportabat. Maria uerò pueri soror, matris iussione custodiebat, quò illud uasculum portaretur intendens. Tunc itaque deus ostendit, humanam prouidentiam nihil esse: sed omnia quæcunq; uult ipse fieri, effectum optimum protinus adipisci: nec prævalere quidem eos, qui pro sua cautela alios quocunque condemnare nituntur interitu, multoq; studio hoc implere conantur, cùm inopinabiliter illi saluentur, & penitus ex medio periculorum inueniant ereptionem, dei solius uoluntate. Tale ergo aliquid circa hunc infantē gestum, aperta uirtute dei probatum est. Thermut igitur erat filia regis. hæc dum luderet circa littus fluminis, portari à fluuio illud uas

conspic

conſpiciens, præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueolo, uidens infantem ualde gauiſa eſt, propter pulchritudinem & ſpeciem eius. Tanto enim ſtudio deus circa Moſen uſus eſt, ut ab ipſis qui propter eius natiuitatem decreuerant interimere omne genus Hebræorum, alimento & cura dignus haberetur. Iußitq; mulierem adduci Thermut regis filia, quæ daret infanti mamillam. Quo non accedente ad illius ubera, ſed euitante, & hoc in multis mulieribus faciente: Maria his aßiſtens, quæ fiebant. non ut quaſi de induſtria uideretur, ſed in turba aſtare, ait: Fruſtra ò reginá has mulieres ad nutrimentum uocas, quæ nullam ad eum cognationem habent. Si uerò aliquam Hebræarum mulierum adduci præceperis, puto tanquam contribulis ſuæ, poterit ubera excipere. Cumq; putaretur bene dixiſſe, iußit hanc abire, ut aliquam quæ lactare eum poſſet, adduceret. Illa uerò accepta huiuſmodi poteſtate, reuerſa eſt, ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius acceßit ubera, & ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum, nomen impoſitum eſt, eò quòd de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim Moy Aegyptij uocant, Eſis uerò ſaluatus. Componentes itaque hoc ex ambobus, Moyſes ei nomen impoſuerunt, id eſt, ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium, prudentiæ magnitudine & laboribus ſapientium Hebræorum nimis induſtrius. Huic igitur Abraham pater ſeptimus erat. Erat enim iſte Ammiramis filius, qui fuit ex patre Chaath, qui natus eſt de Leui: Leui uerò de Iacob, qui fuit ex Iſaac filio Abraham. Erat autem ei ſapientia non pro ætate conceſſa, ſed ſua menſura multò ſuperior, & ſeniorem huius rei facultatem in infantia demonſtrabat, maioremq; ſpem actio eius

iam

iam tunc, quàm uiri perfecti gerebat. Et cùm trimus fuisset effectus, deus mirabiliter eius staturæ eleuauit spatium. Nam quantum ad speciem, nullus erat ita seuerus, ut Mosen uidens, eius pulchritudinem non amaret: multis que contingebat, dum eum cernerent per plateam ferri, ut conuerterentur quidem ad aspectum pueri, & ea, in quibus uidebantur studium habere desererent, delectati potius eius uisione. Erat enim in eo infantilis multa gratia, & excellenter circa eum ac decenter existens, retinebat inspicientes. Hunc ergo cùm talis esset, Thermut sibi filium adoptauit, cùm sobolem legitimam non haberet. Et cùm aliquando portasset Mosen ad patrem, ostendebat eum, quasi de successione cogitaret, si uoluntate dei proprium filium non haberet, dicebatq; : Nutriui infantem forma diuinum, & prudentia ualde fortissimum, mirabiliterq; de fluminis gratia condonatum, quem meum quidem decreui filium esse, tui uerò imperij successorem. Hæc dicens, posuit in manibus patris infantem. Ille uerò sumens eum, & ad pectus applicans per amorem, pro filiæ gratia imposuit ei diadema: Moses autem conuoluens illud proiecit in terram, quasi per infantiam, calcauitq; suis pedibus, quod regi ferre uidebatur augurium. Contemplatus autem ille sacrorum scriba, qui eius natiuitatem prædixerat, ita futurum ad humiliationem principatus Aegyptij: impetum fecit, ut eum occideret. & terribiliter clamans, ait: Hic est ille puer ò rex, quem nobis deus occidendam ostendit, ut de cætero timore careamus. Testimonijs enim ostenditur, quod tuum inuasurus est principatum. Isto nanque perempto, Aegyptijs quidem timor eius tolletur: Hebræis autem spes confidentiæ, quam propter eum habere creduntur, auferetur. Quæ cùm dixisset, uix præualuit eum abripere Thermut, cùm etiam rex segnior esset ad eius necem, deo eum huiusmodi propter prouidentiam salutis Mo

saicæ

ſaicæ faciente. Alebatur itaq; multa ſolicitudine: & Hebræis quidem ſpes in eo erat optima circa cuncta, ſuſpicionem uerò eius crementum generabat Aegyptijs. Et cum nullus eſſet certus, uel ſi rex occideret infantem, aut cognatum per adoptionem faceret, aut aliorum quilibet, quid amplius Aegypti uerſutiæ uel utilitati prodeſſet, ex quo iam non metuerunt de præſcientia futurorum, abſtinebant omnes ab eius nece.

Poſtquàm creuit Moſes, iniunctum eſt ei bellum Aethiopicum: ubi bello feliciter geſto, copulata eſt ei filia regis Aethiopum matrimonio. Vnde odium & inuidiã magnam contraxit Aegyptiorum. CAP. X.

MOſes itaq; prædicto modo, natus atque nutritus eſt, & tranſiens ad ætatem perfectam, Aegyptijs formam ſuæ uirtutis oſtendit: & ad humiliationem quidem illorum, augmentum uerò Hebræorum factum eſt, ut huiuſmodi occaſio proueniret. Aethiopes cùm ſint proximi Aegyptijs, negotia ſua in eorum regionem portabant, & referebant Aegyptiorum. Illi uerò irati caſtrametati ſunt, uindicaturi contemptum: prælioq; commiſſo deuicti, alij quidem ceciderunt, alij uerò turpiter domum reuertentes euaſerunt. Secuti ſunt autem Aethiopes, & arbitrati illos defeciſſe, præſumptione ſua omnem Aegypti prouinciam obtinere potius exarſerunt: guſtantesq; eorum bona, ab eis ſe non abſtinebant. Cumq; uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnare, acceſſerunt uſque ad Memphim & mare, nulla ſcilicet ciuitate reſiſtere præualente. His ergo malis obſtricti, ad reſponſa & diuinationes Aegyptij ſunt conuerſi: & deo eis præbente conſilium, ut auxiliatore uterentur Hebræo, iuſſit rex filiæ, ut daret Moſen ducem à ſe conſtituendum. Illa uerò ſacramentis acceptis, ut nihil ei fieret mali, tradidit Moſen: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxiliũ, & annihilans ſacerdotes, Exodi 2.

dotes, qui eum uelut hostem prædixerant occidendum, quasi nescientes quòd aliquando utile foret eius auxilium. Moses uerò à Thermut exoratus, simul & à rege, libenter suscepit hoc opus. Gaudebant ergo sacri utriusq; gentis scribæ: Aegyptiorum quidem, tanquam & hostes suos illius uirtute deuincerent, & ipsum Mosen dolo comprimerent: Hebræorum autem, tanquam hæc eis occasio foret, Aegyptios omnino diffugere, quòd Moses eorum dux esset. Ille uerò antè quàm hostes cognoscerẽt eius inuasionem, sumens ducebat exercitum, non per fluuium iter faciens, sed per terram: ubi sapientiæ quoq; suæ mirabile fecit indicium. Nam cùm terra iter agentibus ualde sit sæua, propter reptilium multitudinẽ, quia illic omnia hæc nascuntur: ita, ut etiam quæ apud alios non sunt, illa sola nutriat terra, uirtute, atq; malitia, & aspectu solito differentia: quorũ sunt aliqua etiam uolatilia, ut cum de terra nocere nequeant, superuolando non prouidentes occidant. Moses itaque pro cautela exercitus, & itinere eorum innoxio, hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit in modum arcarum, easq; complens de ibidibus secum portabat. Hoc autem animal serpentibus inimicũ est, fugiunt enim eas aduenientes: & cùm se celare uoluerint, statu uelut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem sunt ualde mansuetæ, & generi tantum serpentino feroces. Et de his quidẽ prætereo nunc scribere, non ignorantibus Græcis quale sit genus ibidis. Dum uerò ad terram nutricem bestiarum ueniissent, per eas (ut dixi) naturam serpentum expugnabant, eisq; uelut aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens, antè quàm Aethiopes agnoscerent superuenit: & congressus cum eis, pugna deuicit, spemq; quam habebant contra Aegyptios & eorum ciuitates abstulit: ibatq; subuertẽs omnia, & terrã Aethiopum maxima uirtute uastabat. Tunc per felicitatem

licitatem Moſeos, cùm de labore ſuo guſtaſſet Aegyptiorum exercitus, fatigationem minime ſentiebat: tanquã præter eum, ſeruitutem & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent Aegyptij ſuſtinere. Poſtea autem inſequentibus Aegyptijs cunctos Aethiopes, in Saba ciuitate regia Aethiopiæ, quam poſtea Cambiſes Meroën denominauit à ſororis ſuæ nomine, obſidebantur. Erat enim ualde inexpugnabilis locus ille, cùm & Nilus circundaret eum, & circũcluderet: & alia flumina Aſtabus, & Aſtaburas, fluctus difficiles obijcerent eis, qui illic tranſire tentarent. Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur, ut inſula muro circundata ualde fortiſſimo. Et contra hoſtes quidem obiectos habet fluuios: foſſata uerò grãdia inter muros & flumina ſunt quatenus inundari non poſſet ciuitas, aquæ illic uiolentia deportata. Hæc ergo res etiam illa flumina tranſeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuaſionẽ. Cùm ergo grauiter ferret Moſes ſegnitiem exercitus, quando hoſtis nequaquam ad manus uenire præſumeret, tũc tale aliquid prouenit. Tharbis filia regis Aethiopum fuit. Et dum hæc Moſen circa muros exercitum applicantẽ, fortiterq; pugnantem uideret, eius efficaciam, experientiamq; miratã, & deſperantibus iampridem Aegyptijs, libertatis autorem eum fore bono ſuæ felicitatis exiſtimans, Aethiopibus ſcilicet exultantibus in his quæ contra eos geſſerant, eumq; tunc in periculis exiſtentem conſpiciens, in amorem eius eſt lapſa crudeliter: & cùm paßio præualeret, miſit ad eum fideliſſimum ſeruulorum, ut ei de nuptijs loqueretur. Illo uerò eius ſermonem ſuſcipiente, ut traderet ciuitatem, præbitisq; fœderibus, ut & uxorem eam duceret, & ciuitatem obtinẽs, nequaquam pacta tranſcẽderet: effectus uerba præuenit: & poſt necem Aethiopum gratias agens deo Moſes nuptias celebrauit, & Aegyptios in propriam terram reduxit. Illi uerò ex quibus ſaluabantur

bantur à Moſe, ex his odium aduerſus eum habebant, & ſeruentioribus aduerſus eum cõſilijs utebantur, arbitrantes non propter bonos actus eum in Aegypto ita creuiſſe: innotuerunt́q; regi, quid de facta cæde prouenerit. Ille ſiquidẽ apud ſe induſtriam uiri continuit: inuidia uerò ductus Moſeos, & oppreſſionis ſuæ formidine tractus, compulſuſq; à ſacris ſcribis, nitebatur Moſeos nece graſſari.

Moſes cognitis inſidijs regis Aegypti, latenter effugit: & ueniens in Madian, habitauit cum Rahuële ſacerdote, cuius filiam accepit uxorem. CAP. XI.

Exodi 2. *QVi dum cognouiſſet eius inſidias, latẽter effugit: & itineribus obſeſſis, per deſertũ fugã ſuã expleuit. Duḿq; ei ciborum eſſet inopia, uiribus tolerantiæ prævalebat: uenienśq; ad ciuitatem Madian, circa mare Rubrum poſitam, cognomen tum habentem ab uno filiorum Abraham de Cetura progenito, ſedens ſuper quendam puteum, ex labore & miſeria quieſcebat exiſtente meridie, non procul à ciuitate. Quo ei actus acceſſit huiuſmodi ex uſu prouincialium, qui cumulum eius uirtutis oſtendit, occaſionem ad meliora præbens. Nam cùm ſint loca inaquoſa, præcedebant paſtores, ne fortè è puteis aqua exhauiretur ab aliis, & oues potu neceſſario priuarentur. Aſtiterunt itaq; tunc ad puteum ſeptem uirgines ſorores, Rahuëlis filiæ ſacerdotis, qui multo honore apud prouinciales habebatur. Quæ gregum patris curam agentes, eò quòd hoc miniſterium etiam mulieribus regionum ſit Troglodytarum, ſufficientem aquam de puteo leuauerunt, expectantes ut greges ſuos abundanti irrigatione ſatiarent. Superuenientibus uerò paſtoribus, & uirgines expellentibus, ut aquam ipſi occuparent, Moſes crudele iudicans puellas deſpicere, iniuſtitiam patientes, uiolentiaḿq; uirorũ ſinere potiorem quàm iuſtitiã uirginũ: illos quidẽ prohibuit uiolentos eſſe,*

esse, uirginibus autem opportunum præbuit adiutorium. Quo beneficio impetrato, uenerunt ad patrem, iniuriamq; pastorum narrantes, & solatium sibi exhibitum peregrini, rogabant ne eius benefactum illi esset uacuum, ne retributione debita priuaretur. Ille autem & filias approbauit, circa benefactorem ita studentes, & Mosen iussit ad uultum suum adduci, iustissimæ gratiæ recompensans præmia meritorum. Cumq; uenisset, filiarum testimonium ei de suo solatio declarabat: eius uirtutem admiratus, non sore eius auxilium bona sine recompensatione dicebat, sed idoneum se ad reddendam gratiam: ita ut magnitudine recompensationis, mensuram possit transcendere benefacti. Fecitq; eum quasi filium, & unam filiarum dedit ei uxorem, gregumq; suorum (in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio) eum uoluit habere curam atq; dominium. Et Moses quidem dum hæc impetrasset à Gechegleth (hoc enim cognomen erat Rahuëli) degebat ibi eius pascendo greges.

De rubo qui uidebatur Mosi quasi arderet, qui tamē non comburebatur: ubi audiuit mandatum diuinum, ut reuertens in Aegyptum, liberaret filios Israēl de oppressione Aegyptiorum. CAPVT XII.

POst hæc autem tempora, dum pasceret gregem, in mon- Exodi 5.
tem qui uocatur Sina ducebat oues, qui mons est excelsus, & ad pasturas egregius, optimas herbas habēs. Hic enim lum esset opinio habitare deum, primitus nemo pascebat: quia pastores minime illuc ambulare præsumebant: quo tamē prodigium ei mirabile nimis apparuit. ignis nanq; depascens rui uiriditatem, eiusq; florem, transijt innoxius, fructiferosq; amos nullo incendio dissipauit, cum utiq; flamma uehemens & uelocissima nimis esset. ille autem etiam ipsam uisionem inopinabilem formidans obstupuit, & potius dum uocē ignis

emitteret, & nomine eum uocaret, uerbáq; facere uideretur: quibus etiam fiduciam eius præsumentis accedere ad loca, ubi nullus hominum primitus ambulasset, eò quòd diuina essent, redarguit: eiq; suasit, ut procul ab igne recederet, & ut susficerent ei quæ uiderat, cum esset bonus uir, magnorumq; uirorum proles, nihilq; amplius indagaret. Prædicebatq; futuram ei gloriam & honorem apud homines, deo præsente: iussitq; ut cum fiducia abiret in Aegyptum, dux & princeps futurus multitudinis Hebræorum, & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram, inquit, habitabunt hanc ualde felicem, quam habitauerat pater uester Abraham: omnibusq; adepturi sunt bonis, ad hæc utiq; eos te tuaq; sapientia deducente: iussitq; ut educes Hebræos ex Aegypto, sacrificium gratiarum actionis ueniens ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata sunt. Moses autem obstupescens in his quæ uiderat, & multo potius quæ audierat: Virtuti, inquit, tuæ non credere domine, quam & ipse colo, & maioribus meis apparuisse non dubito, uesaniβimum secundum meam sapientiam esse puto. Veruntamen hæsito, quemadmodum uir ignarus, & nullius uirtutis idoneus, aut suadeam uerbis, quatenus cognati relinquentes terram, quam nunc inhabitant, me sequantur, ad quam ipse eos deducam: aut uel si ipsis satisfiat, quomodo potero exigere Pharaonem, ut dimittat Hebræos, quorum laboribus & operibus uirtus eius felicitatis augetur. Deus autem cum in omnibus confidere, seq; ei adesse promittens: & ubi quidem opus esset suasione, uerba præbiturum: ubi autem operibus, uirtutem ministraturum: iussit ut baculo in terram proiecto fieret serpens, quo signo crederet promissa se perceptu-
Exodi 4. rum. Hoc dum fecisset, draco repebat conuolutus spiris ingentibus: & tanquam contra persequentes, suum caput semisimum

simum insurgebat, qui deinceps factus est uirga. Post hoc uerò mittere eum dextram in sinum præcepit: obediensq; candidam & uelut niuei coloris eam protulit: post quod tamen ad solitum est reuersa. Iussusq; iterum aquam de proximo sumere, eamq; in terram proijcere, uidit eam colore sanguineo factam, mirantemq; in his confidere præcipiebat deus, & adiutorem sibimet eum nosse maximum, & signis his ad credendum apud omnes usurum: dicebatq;: Missus à me, secundum mea mandata facies uniuersa. Iubeo ergo te in nullo tardantem ad Aegyptum festinare, die noctuq; laborare, ne tua tarditas maius tempus faciat Hebræos in seruitute consistere. Moses autẽ non diffidẽs in his quæ promittebat diuinitas, inspector utiq; talium iudiciorum, & auditor factus orabat, ut hac uirtute eodẽ modo experiretur in Aegypto: supplicabatq; ne nominis sui deus notitiam ei celaret, ut dum uoce eius participatus fuisset pariter & aspectu, insuper agnosceret & uocabulũ: quatenus sacrificans nominatim eum adesse hostijs supplicaret. Et deus quidem ei suam significauit appellationem, quam primitus homines nequaquã uidebantur audisse, de qua mihi dicere non est fas. Moses itaq; illa signa non tunc solummodo, sed semper & ubicunq; contigerat faciebat. Ex quibus omnibus plus maiorem ueritatem signis distribuens, deumq; propicium & suffragatorem habiturum se credens, & domesticos se saluare sperabat, & Aegyptios malis afficere.

Moses regressus est in Aegyptum secundum mandatum domini: ubi faciens signa & prodigia maxima, eduxit filios Israël de Aegypto in manu ualida.

CAPVT XIII.

AVdiensq; Aegyptiorum regem Pharaonem esse defunctum, sub quo ipse diffugerat, petijt Rahuël, ut eius permissu pro utilitate cognatorum iret in Aegyptum: sumensq; Exodi 4.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON 1887

Sephoram quam habebat uxorem filiam Rahuelis, & filios quos habebat ex ea, Gersum & Eleazarum, tetendit ad Aegyptum. Nominum uerò horum est significatio: Gersus quippe Hebræa lingua significat, in terra peregrina: Eleazarus autem, qui adiutore patrio deo usus, Aegyptios effugisset. Cum uerò uenisset iuxta montem, frater Aaron occurrit ei, deo iubente. Cui Moses significauit, quæ in monte contigerunt, pariter & diuina mandata. Procedentibus autem eis, occurrerunt nobiles Hebræorum, eius præsentiam cognoscentes. Quibus Moses, quoniam uerbis suadere non poterat, signa sibimet ostensa monstrabat. Illi uerò stupore eorum quæ inopinabiliter inspiciebant, omnino credebant, & ex omnibus erant in spe maxima constituti, deo scilicet eorum prouidente securitatem. Dum uerò iam obedientes haberet Hebræos
Exodi 5. Moses, promittentes secuturos se quæ iuberet, libertatemq; respicere, uenit ad regem illum qui nuper susceperat principatum: & in quocunq; iuuerat olim Aegyptios ab Aethiopibus compressos, cum fuisset eorum direpta prouincia, declarauit: & quia militia & laboribus magnis usus tanquam pro suis, post diuersa pericula non dignam retributionem acceperit, intimauit: pariter etiam quæ illi in monte Sina contigerant, deiq; uoces, & signa singula ab eo monstrata propter fidem rerum, decenter exposuit, rogauitq; ne diffidens in his, impe-
Exodi 7. dimentū dei faceret uoluntati. Deridente uerò rege, Moses opere fecit, ut conspiceret signa, quæ fuerant in monte Sina monstrata. Ille ergo dedignatus, illum quidem malignissimum appellauit, & prius Aegyptiorum fugisse seruitium, & nunc pro seductione remeasse: & prodigiorum opus, stuporemq; factum, magicarum artiū appetisse remedia. Cumq; hæc dixisset, iussit sacerdotes eadem quas ille, facere uisiones: tanquam Aegyptij etiam in hac disciplina sapientes existerent, & quasi non solus

non ſolus Moſes peritus eſſet rerum, quas ipſe per deum poſſet explere: ut quod erat ualde mirabile, ſi etiam ab alio fieret, oſtenderetur, quomodo humana doctrina conſtaret. Et ponẽtibus illis uirgas, dracones ſunt facti. Moſes autem non expauit, ſed ait: Nec ego quidem ò rex, Aegyptiorum deſpicio ſapientiam: ſed tantò melius à me hæc quàm horum magica arte ſunt facta, quantò conſtat humanis diuina eſſe meliora. Oſtendam uerò, non artibus magicis, nec errore, ſed ſubſiſtere ueritate, quæ mihi ſunt dei prouidentia & uirtute patefacta. Cumq; hæc dixiſſet, proiecit uirgam in terram, iuſſitq; eam ut in colubrum uerteretur. Illáq; obediens, etiam Aegyptiorum uirgas, quæ uidebantur eſſe dracones, deuorauit inſiliens donec conſumeret uniuerſas. Quam in ſuo ſchemate redeuntem, denuo ſumpſit Moſes. Rex autẽ nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit, ſed iratus, & in nullo eum dicens præferri Aegyptiorum ſapientiæ atq; integritati, iußit ei, qui ſuper Hebræos uidebatur eſſe conſtitutus, ut nullam eis præberet requiem, ſed maioribus quàm prius eos malis affligeret. Ille uerò cum prius eis paleas præberet ad lateres, nihil dedit ulterius: ſed die quidem operibus eos faciebat affligi, nocte uerò paleas congregare. Et cum eis duplex hoc malum exiſteret, & ærumna per illum crudelior inſtitiſſet, ille neq; minis regis fatigatus eſt, neq; increpationibus ceßit Hebræorum: ſed animam ſuam conſtituit ad utraq;, ut & laboraret, & libertatem cognatis acquireret: ueniensq; rurſum ad regem, ſuadebat ei, ut dimitteret Hebræos ad montem Sina, ſacrificaturos deo. Hoc enim deum præcepiſſe dicebat, & in nullo contradicendum iußionibus illius exorabat: deumq; propitiũ fore cunctis, ſi eos dimitteret egredi: ne prohibendo illos ſibimet reputaret patiendum, quæcunque patiuntur, qui dei præceptionibus contradicunt: quando eis qui iram in ſe cõmouerint diui-

se præceptionibus exhiberent. Dum uerò in his essent utriq; rebus, causa qua magis studerent in exterminationem generis nostri semper Aegyptij, huiusmodi fuit: Quidam sacrorum scriba (cum sint experti de futuris prædicere ueritatẽ) enunciauit regi pariẽdum quendam illo tempore inter Israëlitas, qui humiliaret quidem Aegypti principatum, augeret autem suo cremento Israëlitarum genus, uirtuteq; transcẽderet uniuersos, & gloriam in perpetuum memorabilem posideret. Cuius consilio iussit rex, ut omne masculinum quod ex Israëlitis nasceretur, iactantes in fluuio consumerent: custodiendosq; conceptus Hebræarum, & partus earũ obseruare præcipiens Aegyptijs obstetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationẽ credebat regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & saluare partus earum occulte præsumerent, perimi cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebant crudeliter passionem, & non tantum dolentes quòd sobolis priuarentur, aut quia dum parentes essent, ad perditionem filiorum sibi nascentium ministrarent: sed etiam ex illa cogitatione qua eorum deleretur genus, quando nati quidem eorum necabantur, ipsi uerò paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo positi: contra uerò dei uoluntatẽ nemo poterat prævalere, nec si innumeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quem prædixerat ille sacrorũ scriba, latẽter regia cautela nutritus est: & uerax in his quæ per eum facta sunt, ille qui prædixit, inuentus est, quod hoc modo gestum est: Ammiramis unus Hebræorũ nobilis, cum metueret pro cuncta gente, ne defectio in nutriẽda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret, ne uxor eius pariẽret: dumq; in hac sitatione cõsisteret, ad dei supplicationẽ cõuersus est, rogans, ut aliquam miserationẽ hominũ haberet, qui in nullo eius religionem Exodi 2.

ligionem contemnere uiderentur: daretq; eis rerũ libertatem, pro quibus illo in tempore affligebantur. Deus autem miseri-cordiam eius habens, & ad supplicationem eius aures inclinans, astitit ei per somnium, & nequaquã eum desperare de futuris exhortabatur, pietatisq; eorũ se dicebat habere memoriam. Et propterea retributionẽ esse præbiturum: & dudum quidẽ eorum maioribus hoc donasse, ut ex paucis magna eorum fieret multitudo: Et Abraham quidem solum de Mesopotamia in Chanaam uenisse, factumq; locupletem: & inter alia dum uxor eius ad genus fuisset primitus sterilis, deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta, genuisset filiũ: & reliquisset Ismaẽli quidem, & qui ex eo fuerunt, Arabiam regionem: Cheturæ autẽ filijs Troglodyticen: Isaac uerò Chananæam. Qui dum meo, inquit, pugnasset auxilio fortiter, semper uicit. Iacob autem etiam contribulibus suis fuit ignotus, qui deinceps magnitudinem felicitatis cum qua uixit, etiam suis posteris dereliquit. Qui cum septuaginta in Aegyptum uenit, & ultra sexcenta mulia iam estis effecti. Nunc autem me utilitatis uestræ & tuæ gloriæ scito prouidentiam communiter habiturum. Is enim puer, cuius generationem Aegyptij metuentes, cuncta perdere decreuerunt, quæ ex Israëlitico semine generantur, tuus erit: & disperdet quidem eos, qui eius interitum intendebant: nutritusq; mirabiliter, Hebræorum quidem genus ab Aegyptiorum necessitate liberabit: eritq; eius memoria quantiscunq; temporibus permanserint uniuersa apud homines, non solum Hebræos, sed etiam alienigenas gentes, me utiq; & alia præbente tibi, & his qui de te nasciturí sunt. Erit autem etiam ei frater huiusmodi, qui meum habeat sacerdotiũ, & ipse & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc illi uisio fuisset ostensa, surgens Amiramis indicauit hoc Iochobel uxori suæ, maiorq; timor eis

alloquio huius uisionis instabat. Non enim de filio solùmodo eius esse uidebatur formido, sed etiam pro magnitudine futuræ felicitatis. His tamen quæ prænuntiata fuerant à deo, fidē partus præbuit mulieris. qui custodes latuit per conceptus sui silentium, ex eo quòd non uehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidem mensibus apud semetipsos occultè nutrierunt infantem. Deinceps autem metuens Ammiramis, ne captus regiæ iræ succumberet, & ipse cum puero deperiret, & dei prouidentiā excluderet, deliberauit potius hoc modo pueri consulere saluti, prouidentiamq; latendi hanc esse iudicauit. Nam illud erat incertum, cùm periculum immineret non solùm puero, qui occultè nutriebatur, sed etiam nutrienti: deumq; iudicauit omnem habiturum cautelam, quatenus in nullo quæ promiserat, esset mendax. Hæc cogitantes, uas rotundum ex uimine complicitum, uelut alueoli magnitudine præparārunt, quòd sufficeret, ut infans ibi spatiosè iacēret. Deinde unxerūt illud bitumine. Natura nanq; bituminis est, ut in uiminalibus uasculis accessum aquæ posit coërcere. Illic ergo mittentes infantem, & circa fluuium ponentes, eius salutem domino reliquerunt. Et fluuius quidem eum suscipiens deportabat. Maria uerò pueri soror, matris iussione custodiebat, quò illud uasculum portaretur intendens. Tunc itaque deus ostendit, humanam prouidentiam nihil esse: sed omnia quæcunq; uult ipse fieri, effectum optimum protinus adipisci: nec prævalere quidem eos, qui pro sua cautela alios quocunque condemnare nituntur interitu, multoq; studio hoc implere conantur, cùm inopinabiliter illi saluentur, & penitus ex medio periculorum inueniant ereptionem, dei solius uoluntate. Tale ergo aliquid circa hunc infantē gestum, aperta uirtute dei probatum est. Thermut igitur erat filia regis. hæc dum luderet circa littus fluminis, portari à fluuio illud uas conspic

conſpiciens, præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueolo, uidens infantem ualde gauiſa eſt, propter pulchritudinem & ſpeciem eius. Tanto enim ſtudio deus circa Moſen uſus eſt, ut ab ipſis qui propter eius natiuitatem decreuerant interimere omne genus Hebræorum, alimento & cura dignus haberetur. Iußitq; mulierem adduci Thermut regis filia, quæ daret infanti mamillam. Quo non accedente ad illius ubera, ſed euitante, & hoc in multis mulieribus faciente: Maria his aſſiſtens, quæ fiebant. non ut quaſi de induſtria uideretur, ſed in turba aſtare, ait: Fruſtra ò reginá has mulieres ad nutrimentum uocas, quæ nullam ad eum cognationem habent. Si uerò aliquam Hebræarum mulierum adduci præceperis, puto tanquam contribulis ſuæ, poterit ubera excipere. Cumq; putaretur bene dixiſſe, iußit hanc abire, ut aliquam quæ lactare eum poſſet, adduceret. Illa uerò accepta huiuſmodi poteſtate, reuerſa eſt, ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius acceſsit ubera, & ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum, nomen impoſitum eſt, eò quòd de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim Moy Aegyptij uocant, Eſis uerò ſaluatus. Componentes itaque hoc ex ambobus, Moyſes ei nomen impoſuerunt, id eſt, ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium, prudentiæ magnitudine & laboribus ſapientium Hebræorum nimis induſtrius. Huic igitur Abraham pater ſeptimus erat. Erat enim iſte Ammiramis filius, qui fuit ex patre Chaath, qui natus eſt de Leui: Leui uerò de Iacob, qui fuit ex Iſaac filio Abraham. Erat autem ei ſapientia non pro ætate conceſſa, ſed ſua menſura multò ſuperior, & ſeniorem huius rei facultatem in infantia demonſtrabat, maioremq; ſpem actio eius

iam

iam tunc, quàm uiri perfecti gerebat. Et cùm trimus fuisset effectus, deus mirabiliter eius staturæ eleuauit spatium. Nam quantum ad speciem, nullus erat ita seuerus, ut Mosen uidens, eius pulchritudinem non amaret: multis que contingebat, dum eum cernerent per plateam ferri, ut conuerterentur quidem ad aspectum pueri, & ea, in quibus uidebantur studium habere desererent, delectati potius eius uisione. Erat enim in eo infantilis multa gratia, & excellenter circa eum ac decenter existens, retinebat inspicientes. Hunc ergo cùm talis esset, Thermut sibi filium adoptauit, cùm sobolem legitimam non haberet. Et cùm aliquando portasset Mosen ad patrem, ostendebat eum, quasi de successione cogitaret, si uoluntate dei proprium filium non haberet, dicebatq; : Nutriui infantem forma diuinum, & prudentia ualde fortißimum, mirabiliterq; de fluminis gratia condonatum, quem meum quidem decreui filium esse, tui uerò imperij successorem. Hæc dicens, posuit in manibus patris infantem. Ille uerò sumens eum, & ad pectus applicans per amorem, pro filiæ gratia imposuit ei diadema: Moses autem conuoluens illud proiecit in terram, quasi per infantiam, calcauitq; suis pedibus, quod regi ferre uidebatur augurium. Contemplatus autem ille sacrorum scriba, qui eius natiuitatem prædixerat, ita futurum ad humiliationem principatus Aegyptij: impetum fecit, ut eum occideret. & terribiliter clamans, ait: Hic est ille puer ò rex, quem nobis deus occidendam ostendit, ut de cætero timore careamus. Testimonijs enim ostenditur, quod tuum inuasurus est principatum. Isto nanque perempto, Aegyptijs quidem timor eius tolletur: Hebræis autem spes confidentiæ, quam propter eum habere creduntur, auferetur. Quæ cùm dixisset, uix præualuit eum abripere Thermut, cùm etiam rex segnior esset ad eius necem, deo eum huiusmodi propter prouidentiam salutis Mo

saicæ

ſaicæ faciente. Alebatur itaq; multa ſolicitudine: & Hebræis quidem ſpes in eo erat optima circa cuncta, ſuſpicionem uerò eius crementum generabat Aegyptijs. Et cùm nullus eſſet certus, uel ſi rex occideret infantem, aut cognatum per adoptionem faceret, aut aliorum quilibet, quid amplius Aegypti uerſutiæ uel utilitati prodeſſet, ex quo iam non metuerunt de præſcientia futurorum, abſtinebant omnes ab eius nece.

Poſtquàm creuit Moſes, iniunctum eſt ei bellum Aethiopicum: ubi bello feliciter geſto, copulata eſt ei filia regis Aethiopum matrimonio. Vnde odium & inuidiã magnam contraxit Aegyptiorum. CAP. X.

MOſes itaq; prædicto modo, natus atque nutritus eſt, & Exodi 2.
tranſiens ad ætatem perfectam, Aegyptijs formam ſuæ uirtutis oſtendit: & ad humiliationem quidem illorum, augmentum uerò Hebræorum factum eſt, ut huiuſmodi occaſio proueniret. Aethiopes cùm ſint proximi Aegyptijs, negotia ſua in eorum regionem portabant, & referebant Aegyptiorum. Illi uerò irati caſtrametati ſunt, uindicaturi contemptum: prælioq; commiſſo deuicti, alij quidem ceciderunt, alij uerò turpiter domum reuertentes euaſerunt. Secuti ſunt autem Aethiopes, & arbitrati illos defeciſſe, præſumptione ſua omnem Aegypti prouinciam obtinere potius exærſerunt: guſtantesq; eorum bona, ab eis ſe non abſtinebant. Cumq; uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnare, acceſſerunt uſque ad Memphim & mare, nulla ſcilicet ciuitate reſiſtere præualente. His ergo malis obſtricti, ad reſponſa & diuinationes Aegyptij ſunt conuerſi: & deo eis præbente conſilium, ut auxiliatore uterentur Hebræo, iuſſit rex filiæ, ut daret Moſen ducem à ſe conſtituendum. Illa uerò ſacramentis acceptis, ut nihil ei fieret mali, tradidit Moſen: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxilium, & annihilans ſacerdotes,

dotes, qui eum uelut hostem prædixerant occidendum, quasi nescientes quòd aliquando utile foret eius auxilium. Moses uerò à Thermut exoratus, simul & à rege, libenter suscepit hoc opus. Gaudebant ergo sacri utriusq; gentis scribæ: Aegyptiorum quidem, tanquam & hostes suos illius uirtute deuincerent, & ipsum Mosen dolo comprimerent: Hebræorum autem, tanquam hæc eis occasio foret, Aegyptios omnino disfugere, quòd Moses corum dux esset. Ille uerò antè quàm hostes cognoscerẽt eius inuasionem, sumens ducebat exercitum, non per fluuium iter faciens, sed per terram: ubi sapientiæ quoq; suæ mirabile fecit indicium. Nam cùm terra iter agentibus ualde sit sæua, propter reptilium multitudinẽ, quia illic omnia hæc nascuntur: ita, ut etiam quæ apud alios non sunt, illa sola nutriat terra, uirtute, atq; malitia, & aspectu solito differentia: quorũ sunt aliqua etiam uolatilia, ut cùm de terra nocere nequeant, superuolando non prouidentes occidant. Moses itaque pro cautela exercitus, & itinere eorum innoxio, hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit in modum arcarum, easq; complens de ibidibus secum portabat. Hoc autem animal serpentibus inimicũ est, fugiunt enim eas aduenientes: & cùm se celare uoluerint, statu uelut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem sunt ualde mansuetæ, & generi tantum serpentino feroces. Et de his quidẽ prætereo nunc scribere, non ignorantibus Græcis quale sit genus ibidis. Dum uerò ad terram nutricem bestiarum uenissent, per eas (ut dixi) naturam serpentum expugnabant, cisq; uelut aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens, antè quàm Aethiopes agnoscerent superuenit: & congressus cum eis, pugna deuicit, spemq; quam habebant contra Aegyptios & eorum ciuitates abstulit: ibatq; subuertẽs omnia, & terrã Aethiopum maxima uirtute uastabat. Tunc per felicitatem

ficiatem Moſeos, cùm de labore ſuo guſtaſſet Aegyptiorum exercitus, fatigationem minime ſentiebat: tanquã præter eum, ſeruitutem & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent Aegyptij ſuſtinere. Poſtea autem inſequentibus Aegyptijs cunctos Aethiopes, in Saba ciuitate regia Aethiopiæ, quam poſtea Cambiſes Meroën denominauit à ſororis ſuæ nomine, obſidebantur. Erat enim ualde inexpugnabilis locus ille, cùm & Nilus circundaret eum, & circũcluderet: & alia flumina Aſtabus, & Aſtaburas, fluctus difficiles obijcerent eis, qui illic tranſire tentarent. Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur, ut inſula muro circundata ualde fortiſſimo. Et contra hoſtes quidem obiectos habet fluuios: foſſata uerò grãdia inter muros & flumina ſunt quatenus inundari non poſſet ciuitas, aquæ illic uiolentia deportata. Hæc ergo res etiam illa flumina tranſeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuaſionẽ. Cùm ergo grauiter ferret Moſes ſegnitiem exercitus, quando hoſtis nequaquam ad manus uenire præſumeret, tũc tale aliquid prouenit. Tharbis filia regis Aethiopum fuit. Et dum hæc Moſen circa muros exercitum applicantẽ, fortiterq; pugnantem uideret, eius efficaciam, experientiamq; mirata, & deſperantibus iampridem Aegyptijs, libertatis autorem eum fore bono ſuæ felicitatis exiſtimans, Aethiopibus ſcilicet exultantibus in his quæ contra eos geſſerant, eumq; tunc in periculis exiſtentem conſpiciens, in amorem eius eſt lapſa crudeliter: & cùm paßio præualeret, miſit ad eum fideliſſimum ſeruulorum, ut ei de nuptijs loqueretur. Illo uerò eius ſermonem ſuſcipiente, ut traderet ciuitatem, præbitisq; fœderibus, ut & uxorem eam duceret, & ciuitatem obtinẽs, nequaquam pacta tranſcẽderet: effectus uerba præuenit: & poſt necem Aethiopum gratias agens deo Moſes nuptias celebrauit, & Aegyptios in propriam terram reduxit. Illi uerò ex quibus ſaluabantur

bantur à Moſe, ex his odium aduerſus eum habebant, & ſeruentioribus aduerſus eum cõſilijs utebantur, arbitrantes non propter bonos actus eum in Aegypto ita creuiſſe: innotuerunt́q; regi, quid de facta cæde prouenerit. Ille ſiquidẽ apud ſe induſtriam uiri continuit: inuidia uerò ductus Moſeos, & oppreſionis ſuæ formidine tractus, compulſuſq; à ſacris ſcribis, nitebatur Moſeos nece graſſari.

Moſes cognitis inſidijs regis Aegypti, latenter effugit: & ueniens in Madian, habitauit cum Rahuële ſacerdote, cuius filiam accepit uxorem. CAP. XI.

Exodi 2. *QVi dum cognouiſſet eius inſidias, latẽter effugit: & itineribus obſeſis, per deſertũ fugã ſuã expleuit. Dumq; ei ciborum eſſet inopia, uiribus tolerantiæ prævalebat: ueniensq; ad ciuitatem Madian, circa mare Rubrum poſitam, cognomen tum habentem ab uno filiorum Abraham de Cetura progenito, ſedens ſuper quendam puteum, ex labore & miſeria quieſcebat exiſtente meridie, non procul à ciuitate. Quo ei actus acceſsit huiuſmodi ex uſu prouincialium, qui cumulum eius uirtutis oſtendit, occaſionem ad meliora præbens. Nam cùm ſint loca inaquoſa, præcedebant paſtores, ne fortè è puteis aqua exhauriretur ab aliis, & oues potu neceſſario priuarentur. Aſſiterunt itaq; tunc ad puteum ſeptem uirgines ſorores, Rahuëlis filiæ ſacerdotis, qui multo honore apud prouinciales habebatur. Quæ gregum patris curam agentes, eò quòd hoc miniſterium etiam mulieribus regionum ſit Troglodytarum, ſufficientem aquam de puteo leuauerunt, expectantes ut greges ſuos abundanti irrigatione ſatiarent. Superuenientibus uerò paſtoribus, & uirgines expellentibus, ut aquam ipſi occuparent, Moſes crudele iudicans puellas deſpicere, iniuſtitiam patientes, uiolentiamq; uirorũ finere potiorem quàm iuſtitiã uirginũ: illos quidẽ prohibuit uiolentos eſſe,*

esse, uirginibus autem opportunum præbuit adiutorium. Quo beneficio impetrato, uenerunt ad patrem, iniuriamq; pastorum narrantes, & solatium sibi exhibitum peregrini, rogabant ne eius benefactum illi esset uacuum, ne retributione debita priuaretur. Ille autem & filias approbauit, circa benefactorem ita studentes, & Mosen iussit ad uultum suum adducí, iustissimæ gratiæ recompensans præmia meritorum. Cumq; uenisset, filiarum testimonium ei de suo solatio declarabat: eius uirtutem admiratus, non fore eius auxilium bona sine recompensatione dicebat, sed idoneum se ad reddendam gratiam: ita ut magnitudine recompensationis, mensuram possit transcendere benefacti. Fecitq; eum quasi filium, & unam filiarum dedit ei uxorem, gregumq; suorum (in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio) eum uoluit habere curam atq; dominium. Et Moses quidem dum hæc impetrasset à Gechegleth (hoc enim cognomen erat Rahuëli) degebat ibi eius pascendo greges.

De rubo qui uidebatur Mosi quasi arderet, qui tamē non comburebatur: ubi audiuit mandatum diuinum, ut reuertens in Aegyptum, liberaret filios Israēl de oppressione Aegyptiorum. CAPVT XII.

POst hæc autem tempora, dum pasceret gregem, in mon- Exodi 5.
tem qui uocatur Sina ducebat oues, qui mons est excelsus, & ad pasturas egregius, optimas herbas habēs. Hic enim lum esset opinio habitare deum, primitus nemo pascebat: quia pastores minime illuc ambulare præsumebant: quo tamē prodigium ei mirabile nimis apparuit. ignis nanq; depascens rusi uiriditatem, eiusq; florem, transijt innoxius, fructiferosq; amos nullo incendio dissipauit, cum utiq; flamma uehemens & uelocissima nimis esset. ille autem etiam ipsam uisionem nopinabilem formidans obstupuit, & potius dum uocē ignis

emitteret, & nomine eum uocaret, uerbáq; facere uideretur: quibus etiam fiduciam eius præsumentis accedere ad loca, ubi nullus hominum primitus ambulasset, eò quòd diuina essent, redarguit: eiq; suasit, ut procul ab igne recederet, & ut sufficerent ei quæ uiderat, cum esset bonus uir, magnorumq; uirorum proles, nihilq; amplius indagaret. Prædicebatq; futuram ei gloriam & honorem apud homines, deo præsente: iussitq; ut cum fiducia abiret in Aegyptum, dux & princeps futurus multitudinis Hebræorum, & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram, inquit, habitabunt hanc ualde felicem, quam habitauerat pater uester Abraham: omnibusq; adepturi sunt bonis, ad hæc utiq; eos te tuaq; sapientia deducente: iussitq; ut educes Hebræos ex Aegypto, sacrificium gratiarum actionis ueniens ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata sunt. Moses autem obstupescens in his quæ uiderat, & multo potius quæ audierat: Virtuti, inquit, tuæ non credere domine, quam & ipse colo, & maioribus meis apparuisse non dubito, uesanissimum secundum meam sapientiam esse puto. Veruntamen hæsito, quemadmodum uir ignarus, & nullius uirtutis idoneus, aut suadeam uerbis, quatenus cognati relinquentes terram, quam nunc inhabitant, me sequantur, ad quam ipse eos deducam: aut uel si ipsis satisfiat, quomodo potero exigere Pharaonem, ut dimittat Hebræos, quorum laboribus & operibus uirtus eius felicitatis augetur. Deus autem eum in omnibus confidere, seq; ei adesse promittens: & ubi quidem opus esset suasione, uerba præbiturum: ubi autem operibus, uirtutem ministraturum: iussit ut baculo in terram proiecto fieret serpens, quo signo crederet promissa se perceptu-
Exodi 4. rum. Hoc dum fecisset, draco repebat conuolutus spiris ingentibus: & tanquam contra persequentes, suum caput sæuissimum

simum insurgebat, qui deinceps factus est uirga. Post hoc uerò mittere eum dextram in sinum præcepit: obediensq́; candidam & uelut niuei coloris eam protulit: post quod tamen ad solitum est reuersa. Iussusq́; iterum aquam de proximo sumere, eamq́; in terram proijcere, uidit eam colore sanguineo factam, mirantemq́; in his considere præcipiebat deus, & adiutorem sibimet eum nosse maximum, & signis his ad credendum apud omnes usurum: dicebatq́;: Missus à me, secundum mea mandata facies uniuersa. Iubeo ergo te in nullo tardantem ad Aegyptum festinare, die noctuq́; laborare, ne tua tarditas maius tempus faciat Hebræos in seruitute consistere. Moses autē non diffidēs in his quæ promittebat diuinitas, inspector utiq́; talium iudiciorum, & auditor factus orabat, ut hac uirtute eodē modo experiretur in Aegypto: supplicabatq́; ne nominis sui deus notitiam ei celaret, ut dum uoce eius participatus fuisset pariter & aspectu, insuper agnosceret & uocabulū: quatenus sacrificans nominatim eum adesse hostijs supplicaret. Et deus quidem ei suam significauit appellationem, quam primitus homines nequaquā uidebantur audisse, de qua mihi dicere non est fas. Moses itaq; illa signa non tunc solummodo, sed semper & ubicunq; contigerat faciebat. Ex quibus omnibus plus maiorem ueritatem signis distribuens, deumq́; propicium & suffragatorem habiturum se credens, & domesticos se saluare sperabat, & Aegyptios malis afficere.

Moses regressus est in Aegyptum secundum mandatum domini: ubi faciens signa & prodigia maxima, eduxit filios Israël de Aegypto in manu ualida.

CAPVT XIII.

AVdiensq́; Aegyptiorum regem Pharaonem esse defunctum, sub quo ipse diffugerat, petijt Rahuēl, ut eius permissu pro utilitate cognatorum iret in Aegyptum: sumensq́; Exodi 4.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1897

Sephoram quam habebat uxorem filiam Rahuelis, & filios quos habebat ex ea, Gersum & Eleazarum, tetendit ad Aegyptum. Nominum uerò horum est significatio: Gersus quippe Hebræa lingua significat, in terra peregrina: Eleazarus autem, qui adiutore patrio deo usus, Aegyptios effugisset. Cum uerò uenisset iuxta montem, frater Aaron occurrit ei, deo iubente. Cui Moses significauit, quæ in monte contigerunt, pariter & diuina mandata. Procedentibus autem eis, occurrerunt nobiles Hebræorum, eius præsentiam cognoscentes. Quibus Moses, quoniam uerbis suadere non poterat, signa sibimet ostensa monstrabat. Illi uerò stupore eorum quæ inopinabiliter inspiciebant, omnino credebant, & ex omnibus erant in spe maxima constituti, deo scilicet eorum prouidente securitatem. Dum uerò iam obedientes haberet Hebræos
Exodi 5. Moses, promittentes secuturos se quæ iuberet, libertatemq; respicere, uenit ad regem illum qui nuper susceperat principatum: & in quocunq; iuuerat olim Aegyptios ab Aethiopibus compressos, cum fuisset eorum direpta prouincia, declarauit: & quia militia & laboribus magnis usus tanquam pro suis, post diuersa pericula non dignam retributionem acceperit, intimauit: pariter etiam quæ illi in monte Sina contigerant, deiq; uoces, & signa singula ab eo monstrata propter fidem rerum, decenter exposuit, rogauitq; ne discredes in his, impe-
Exodi 7. dimentū dei faceret uoluntati. Deridente uerò rege, Moses opere fecit, ut conspiceret signa, quæ fuerant in monte Sina monstrata. Ille ergo dedignatus, illum quidem malignissimum appellauit, & prius Aegyptiorum fugisse seruitium, & nunc pro seductione remeasse: & prodigiorum opus, stuporemq; factum, magicarum artiū appetisse remedia. Cumq; hæc dixisset, iussit sacerdotes eadem quas ille, facere uisiones: tanquam Aegyptij etiam in hac disciplina sapiētes existerent, & quasi non solus

non solus Moses peritus esset rerum, quas ipse per deum posset explere: ut quod erat ualde mirabile, si etiam ab alio fieret, ostenderetur, quomodo humana doctrina constaret. Et ponentibus illis uirgas, dracones sunt facti. Moses autem non expauit, sed ait: Nec ego quidem ò rex, Aegyptiorum despicio sapientiam: sed tantò melius à me hæc quàm horum magica arte sunt facta, quantò constat humanis diuina esse meliora. Ostendam uerò, non artibus magicis, nec errore, sed subsistere ueritate, quæ mihi sunt dei prouidentia & uirtute patefacta. Cumq; hæc dixisset, proiecit uirgam in terram, iussitq; eam ut in colubrum uerteretur. Illaq; obediens, etiam Aegyptiorum uirgas, quæ uidebantur esse dracones, deuorauit insiliens donec consumeret uniuersas. Quam in suo schemate redeuntem, denuo sumpsit Moses. Rex autẽ nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit, sed iratus, & in nullo eum dicens præferri Aegyptiorum sapientiæ atq; integritati, iussit ei, qui super Hebræos uidebatur esse constitutus, ut nullam eis præberet requiem, sed maioribus quàm prius eos malis affligeret. Ille uerò cum prius eis paleas præberet ad lateres, nihil dedit ulterius: sed die quidem operibus eos faciebat affligi, nocte uerò paleas congregare. Et cum eis duplex hoc malum existeret, & ærumna per illum crudelior institisset, ille neq; minis regis fatigatus est, neq; increpationibus cessit Hebræorum: sed animam suam constituit ad utraq;, ut & laboraret, & libertatem cognatis acquireret: ueniensq; rursum ad regem, suadebat ei, ut dimitteret Hebræos ad montem Sina, sacrificaturos deo. Hoc enim deum præcepisse dicebat, & in nullo contradicendum iussionibus illius exorabat: deumq; propitiũ fore cunctis, si eos dimitteret egredi: ne prohibendo illos sibimet reputaret patiendum, quæcunque patiuntur, qui dei præceptionibus contradicunt: quando eis qui iram in se cõmouerint diui-

nam, ex omnibus oboriuntur aduersa. Ex quibus utiq; neque terra, neq; aër suauis existit, nec soboles eorum naturali modo progreditur, sed inimica omnia & aduersa sentire Aegyptios edicebat, & Hebræorum populum abire ex eorum prouincia etiam illis nolentibus affirmat. Rege uerò Mosen despiciente sermones, nullamq; conuersionẽ sui ad talia facientes, passiones pessimæ, quas singulas explanabo, Aegyptios inuaserunt: nec prius flectebantur quàm eorum experimẽta perciperẽt: simul & quia uellet deus Mosen in nullo eorum quæ prædixerat monstrare fallacem: & quia prodesset hominibus, ut discerent obseruare & facere ea, in quibus non posset offendi diuinitas: ne ad iracundiam conuersus, in eorum iniquitatibus ulciscatur. Fluuius enim eis sanguineus dei uoluntate profluxit, & qui bibi non posset, cum fontem aquarum alium nõ haberent. Et non colore solummodo talis erat, sed etiã se contingentibus dolores & amarum gemitum inferebat: Eratq; talis Aegyptijs, Hebræis autem dulcis & potabilis existebat, licet naturaliter uideretur esse mutatus. In hoc miraculo rex timens atq; hæsitans propter Aegyptios, abire permisit Hebræos. Cumq; malum aliquo modo fuisset releuatum, rursus sententiam permutauit, nec eos permisit abire. Deus autem, illo contemnẽte post calamitatis ablationem, & nolente à sua malitia se temperare, aliam Aegyptijs intulit plagam. Ranarum namq; infinita multitudo eorum terras latè depasta est, plenusq; erat his etiam fluuius: & polluebatur eorum potus, & animalibus ibi putrescentibus fœtor cunctis noxius exhalabat ex aqua: eratq; cũcta regio huiusmodi malo plena, ebullientibus ranis & morientibus: quæ etiam domestica eorũ habitacula ualde uexabant: dum in cibis eorum & poculis sæpius inuenirentur, & in cubilibus eorum inhabitantes, fœtorq; crudelis erat & abominabilis, morientibus ranis ac putrescentibus.

Exodi 8.

bus. Dum his ergo malis Aegyptij premerētur, iußit rex Moſen tollentem Hebræos abſcedere. Cumq; dixiſſet hoc, repēte ranarum exterminata eſt multitudo, & terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturam. Pharao uerò mox ut paßionibus terra priuata eſt, oblitus calamitatis illius, rurſus retinuit Hebræos: & tanquam ſi plurimas paßiones experiri uellet, nequaquam dimiſit Moſen populumq; diſcedere, quādo prius timore potius quàm prudentia eos abire decreuerat. Rurſus ergo alterius mali percuſſione, eius fallaciam diuinitas uulnerauit. Pediculorum nanq; innumera multitudo Aegyptijs pullulauit, ex interioribus ebulliens, ex quibus mali male conſumebantur: neq; lauacris, neq; medicamētorum unguentis genus eorum exterminare prævalētes. Ob hanc ergo peſtem rex Aegypti turbatus, metuensq; ſimul peſtem ſui populi, licet fātue uerecundiam ſe deuicti uiri putaret habiturum, cogebatur tamen à malo temperare, & Hebræis conceßit egreßionem. Cumq; hoc iterum lcuigaretur, filios & uxores obſides reuerſionis ſuæ eos relinquere ſanciebat. Vnde irritauit potius deū, credens ſe eius quoq; prouidētiam fallere, ſicut etiam Moſen. Sed ipſum latēre non potuit Aegyptum punientem propter Hebræos. Beſtijs nanq; multigenis & multimodis, quarum aſpectibus nullus occurrit, eorum primum impleuit regionem, quibus & ipſi conſumebantur, & terra agricolarum cultura nudabatur. Si quis enim primarum paßionum malis euaderet, hoc languore & interitu hominū talia ſuſtinentium ſuccumbebat. Cumq; Pharao neq; ſic dei iußionibus obediret, Exodi 9.
ſed uxores quidem abire cum uiris diceret, relinquendos uerò filios poſtularet: non defuit deo, unde callidiatem eius diuerſis malis & maioribus ſuperuenientibus caſtigaret. Crudeliter nanq; eorū corpora uulnerabantur interius corrupta, & ita paßim Aegyptiorum multitudo conſumebatur. Rege uerò

neque hac plaga temperante, grando uehemens (cum neque prius in Aegypto aër aliquid tale protulerit, neq; similis apud eos hyemis tempore descenderit) maiorq; quam apud habitatores Boreæ partis & Septentrionalis aëris rigore defertur,
Exodi 10. effluxit, & fructus corũ usquequaq; cõtriuit. Deinde genus locustarum, germen quod non fuerat consumptum grandine, deuorauit: ut eis generaliter spes terrenorum fructuum deperiret. Sufficiebant nanq; quẽlibet sine calliditate fatuum etiam ea quæ prædicta sunt mala ad intellectum & cogitationem utilitatis adducere. Pharao uerò non tantũ imprudẽs, quantum malignus, sentiens causam, deo tamen contradicebat: iussitq; Mosen cum uxoribus suis Hebræos abducere, facultatem uerò eis desercre, eorumq; depopulandas domos. Mose uerò non acquiescente ita dimitti eos, quos oporteret deo sacrificium de suis rebus offerre, cum propter hanc causam multo tempore moraretur, tenebræ profundissimæ & partem luminis non habentes, Aegyptijs sunt diffusæ: pro quibus & uisus eorum aëris crassitudine clausi sunt, eosq; mori miserabiliter compulerunt. Metuebant enim ne caligine simul absorberentur. Deinde his excussis, post tres dies totidemq; noctes, dum nullatenus pœnitentiam ageret Pharao, propter egressum Hebræorum accedens ad eum Moses ait: Quousq; inobediens eris uoluntati dei? iube dimitti Hebræos. Non poteris enim aliter ab his malis eripi, nisi hæc uolueris implere. Rex autem iratus in his quæ fuerant dicta, minatus est eius se caput auferre, si ad eum ob hanc importunitatem denuo remearet. Tunc Moses, nequaquam se de his uerba facturum dixit, sed illum ipsum cum proceribus Aegyptiorum deprecaturum fore, ut Hebræi discederent. Et ille quidem cum hæc dixisset,
Exodi 11. & 12. abscessit. Deus autem ostendens adhuc una plaga feriendos Aegyptios, ut dimitterent Hebræos, iussit Mosen præcipere populo

populo, ut ſacrificium paratum haberent: eſſentq; præſtructi decima die Xantici menſis ad quartamdecimam (qui menſis apud Aegyptios quidem Pharmuthi, apud Hebræos autem Niſan uocatur, Macedones uerò Xanticum eum appellant) & egreſſuros Hebræos, omniaq; portaturos aſſeruit. Et ille quidem præparatos iam habens ad egreſſionem Hebræos, & conſtitutos per tribus, ibidem retinebat. Cum autem inſtaret quartadecima dies, omnes ad egreſſionem tendẽtes, & immolantes ſanguinẽ, domus proprias hyſſopi frondibus emundabant. Cumq; cœnaſſent, reliquias cærnium egreſſuri concremabant. Vnde hactenus ſecundum hunc morem ita ſacrificamus. Illamq; feſtiuitatem paſcha uocauerunt, quod ſignificat tranſcenſionem: eò quòd illa die deus tranſcendere eos peſtem uoluit, quæ ſcilicet Aegyptios uiſitauit. Mors enim primogenitorum ita Aegyptijs facta eſt, ut plurimi procerum congregati circa regalia, Pharaoni perſuaderent, quatenus Hebræos ſub uelocitate dimitteret. Qui uocatum Moſen abire præcepit: arbitratus fore ut ſi de prouincia recederẽt, Aegyptus ab imminẽti caſtigatione ceſſaret: muneribusq; Hebræos honorabant, alij quidem ut citius egrederentur, alij uerò propter uicinitatis eorum conſuetudinem. Et illi quidem egrediebantur, flentibus Aegyptijs, & pœnitentiã agentibus, eò quòd eis fuerint ſic crudeles: tendebantq; ad ciuitatẽ nomine Lithus, quæ tunc erat deſerta, ubi Babylon poſtea fabricata eſt, dum Cambiſes Aegyptum deuaſtaſſet: celeriterq; iter agẽtes ad locum Beelſephon, tertia die ad mare Rubrum uenerũt. Et cum propter deſertum nihil de terra poſſent habere ciborum, fermẽtata farina, azymis panibus, & modico tantummodo tempore coagulatis ueſcebantur: hisq; triginta ſunt uſi diebus: longiori enim tempore eis non ſuffecerunt quæ tulerant ex Aegypto, cũ iam is cibus ſub neceſsitate cuſtodiretur,

nec ad ſatietatem eodem uterentur. Vnde & in memoriam illius inopiæ, feſtiuitatẽ octo dierum agimus, quæ dicitur Azymorum. Omnis itaq; multitudo, mulierum pariter & infantũ egreſſorũ, conſiderantibus innumerabilis erat. Qui uerò etatem habebant aptam ad expeditionem, ſexcenta milia erant: reliqueruntq; Aegyptum menſe Xantico, luna decimaquinta, poſt annos triginta & quadringentos, quàm pater noſter Abraham uenisſet in Chanaan: poſt Iacob autem aduentum in Aegyptum, anno ducenteſimo & quinto. Moſes autẽ erat quidem anno iam octogeſimo, frater autem eius Aaron tribus annis maior extabat. Portabantq; etiam oſſa Ioſeph, dum hæc ille filios ſuos facere præcepiſſet.

Quomodo Aegyptij pœnitentia ducti, quòd dimiſiſſent filios Iſraël, inſecuti ſunt eos uſq; ad mare Rubrum, quod diuiſum uirga Moſi ingreſsi filij Iſraël, ſicco ueſtigio tranſierunt: Aegyptij autem ingreſsi poſt eos, reuertente mari in ſeipſum, ſuffocati ſunt. CAP. XIIII.

Exodi 14. *POrrò cum Aegyptios Hebræorum pœniteret egreſſus, dumq; rex grauiter ferret, tanquam ueneficijs Moſeos ſigna facta fuiſſent, deliberauerunt ſuper eos irruere. Et ſumentes arma perſequebantur eos tanquam reuocaturi, ubicunq; comprehendiſſent, nec eos ulterius deo committerent: ſeq; contra eos facilime prævalere iudicabant, cum & inermes eſſent illi, & itinere fatigati. Et à ſingulis occurrentibus requirentes quò abirent, perſequi cum ſtudio feſtinabant, licet moleſta ſit illa terra iter agentibus, non ſolùm expeditis, ſed etiam ſingulariter ambulantibus. Moſes autem per ea loca prouide ducebat Hebræos, ut ſiquidẽ pœniteret Aegyptios, & perſequi uellent Hebræos, ſupplicium malitiæ ſuæ, & tranſgreſſionis indubitanter exoluerent. Per Paleſtinam uerò grauiter ferebat tranſire, propter antiquam moleſtiam, uolebatq;*

uolebatq; quolibet modo latêre pergens. Confinis enim est hæc Aegyptiorum prouinciæ, & propterea uia quidem ducente ad Palæstinam populum non eduxit: per desertum uerò multum agens iter, malaq; perpessus innumera, ad Chananæam studuit peruenire: insuper & propter mandata dei, iubentis adduci populum ad montem Sina, illic sacrificium oblaturos. Apprehensis ergo Hebræis Aegyptij ad prælium parabantur: & multa uirtute persecuti, concluserant eos, in paruulo quodã loco. Sexcẽti enim currus persequebantur eos, & equites quinquaginta milia, & c c. milia pariter armatorũ. Et itinera quidem clauserũt quibus Hebræos fugere iudicabant, inter rupes intransgreßibiles eos & mare claudentes, ubi terminatur mons ex asperitate uiarum nimis immẽsus, & fugã eis penitus amputantes: à maritima nanq; & montis cõgreßione Hebræos militibus obsederunt, os ipsius fugæ claudentes, ut egreßum illis ad campestria denegarent. Ita tolerantes obsẽßionis modum erant Hebræi propter necessariorũ egestatem, neq; fugæ facultatem habentes, armisq; priuati, qui licet si pugnare uellent, eis spes rerum omniũ uideretur amissa, nisi semetipsos traderẽt uoluntati Aegyptiorum. His ita fãctis, Mosen culpabant in omnibus: oblitiq; signorum, quæ eis fuerant à deo pro sua libertate monstrata, usque ad hoc uenerunt, ut etiam prophetam qui eis salutem promiserat, sua pro incredulitate lapidibus niterentur obruere, seq; tradere cogitarent: eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum, ante oculos habentium mortem: montibusq; se & mari claudentibus simul & hostibus, & fugam nullatenus ex istis inuenientibus. Moses autem, licet esset in eum exasperata multitudo, ipse tamen non cessabat circa prouidentiam eorum: sed hæc omnia iactabat in deum, qui eis etiã iam alia quæ prædixerat, pro eorũ libertate contulerat, neq; in hoc eos relinquẽdos

dos esse inimicis dicebat, neque seruituros, neque perituros, stansq; in medio ait: Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non credere: de dei uerò prouidentia uos desperare opus non est, à quo uobis omnia prouenerunt, quæcunq; per me ad salutem & libertatem seruitutis uestræ, neq; sperantibus compromisit: cum in hæsitationem sicut putatis uenientes, oporteret nos dei adiutorium sustinere: cuius opus erit, etiam nunc in tali nos difficultate concluso, ex desperatione sicut uos creditis habituros salutem, & ex hostibus libertatẽ, qui fortitudinem utiq; suam circa nos est ostensurus, & prouidentiam facturus. Non enim in paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet accommodare, sed potius in quibus humanam spem ad meliora non uidet accedere. Vnde tanto auxiliatori credentes, cui uirtus est etiam parua grandia facere, & tantarum infirmitatem rerum suo munimine roborare, nolite Aegyptiorum arma metuere: nec quia mare & posteri montes uiam fugæ prohibent, propterea salutis spatia desperare. Fient uobis & hæc quasi campi dei prouidẽtia, & pelagus conuertetur in terrã. Cumq; hæc dixisset, ducebat eos ad mare, Aegyptijs intuentibus. Erant enim è diuerso positi, & labore persecutionis affecti. Ideoq; in crastinum differre prælium utile fore credebant. Dum uerò Moses uenisset ad littus, sumens uirgam rogabat deum, & auxiliatorẽ atque adiutorẽ inuocabat, dicẽs: Neq; tu quidem ignoras, quia effugere nobis mala præsentia nec fortitudine, nec auxilio licet humano: sed tu præbe aliquod salutare exercitui, tua uoluntate Aegyptum relinquenti. Tuum est enim nos eripere: Quia nũc omni spe & auxilio desolati, ad tua solius subsidia conuolamus: & quicquid ex tua prouidentia nobis accesserit, quod nos ab Aegyptiorum ira liberare nũc possit, inspicimus: uelociterq; tuam nobis ostende uirtutẽ: & populum desperatione

ruentem

ruentem in peius, ad ſecuritatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Non enim in extraneis ſumus, ſed tuum quidē eſt mare, tuus & mons eſt qui nos circundat: ita ut hic aperiri te præcipiente, & pelagus conuerti poſſit in terram. Valebimus enim effugere, etiam per deſertum: ſi tuæ placeat uirtuti, hac etiam nos parte ſaluare. Talia ſiquidem cum oraſſet, percußit uirga mare. Quod repentè percußione inciſum, & in ſe diuiſum, terram reliquit nudam, ut Hebræis uia eſſet & fuga. Moſes autem uidens ad deſtinationem dei & pelagus eis ceſſiſſe propriam terrā, primus illic intrauit: & Hebræos, diuino itinere facto, periculum præſentium hoſtium euadere, & ſe ſequi præcepit. Qui delectabātur in hoc, agebantq; deo gratias propter ſalutem, quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat: quos iam nequaquam tardantes, ſed cum feſtinatione pergentes, uelut ſibi præſente deo, ueſanos quidem primitus Aegyptij iudicabant, & tanquam ad internitionem manifeſtæ mortis intentos. Cum uerò uiderent eos illæſos abire, nullumq; impedimētum eis nec difficultates aliquas obuiare, perſequi eos aggreſſi ſunt, tanquam & illis pelagus ita quietum exiſteret. Præordinātes ergo equos, ingrediebantur in mare. Hebræi uerò, illis ſe armantibus atq; tardantibus, ad terram contrà poſitam peruenerunt, ſine aliqua paßione illos effugientes. Quapropter illi audaciores effecti, perſequebantur tanquam nec ipſi aliquid eſſent paſſuri: cum neſcirēt Hebræis proprie factam, & non eſſe cōmunem uiam: quæ utiq; pro ſalute periculum patientium fuiſſet oſtenſa, & nō propter eos qui ad perditionem illorum accedere feſtinabant. Cùm uerò Aegyptiorum exercitus omnis intraſſet mare, rurſus effuſum eſt: & deſcendens uentorum procella, imbresq; ſimul è cœlo pariter deſcendentes, & tonitrua ualde grauißima, coruſcationesq; labentes & fulmina, omnes comprehenderūt Aegyptios:

ptios: nihilq; fuit uindictæ rerum euenientium per iram dei ad perditionem hominum, quod eis minime tũc acceßit: noxioſq; caliginoſe & fluctuoſe mare apprehendit. Et iſti quidem ita ſunt perditi, ut nemo ex Aegyptijs relinqueretur. Hebræi uerò neq; ſe retinere poterant gaudio inopinabili ſuæ ſalutis, & hoſtium perditione firmißime liberati: quando defecerant qui eos ſeruire coëgerunt, deumq; adiutorem ſuum inſpiciebant. Et illi quidem periculum ita effugientes, inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes, ut nulli unquam priorum homi-

Exo. 15. num potuerint reminiſci, hymnum tota nocte dixerunt. Moſes autem in domini laudem & gratiarum actionẽ, canticum propitiationis eius hexametro compoſuit. Ego ſiquidem ut inueni in ſacris libris, ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullus uerò diſcredat uerbo miraculi: ſi antiquis hominibus & malitia priuatis, uia ſalutis liquet per mare facta, ſiue uoluntate dei, ſiue ſponte reuelata: dum & eis qui cum Alexandro rege Macedoniæ fuerunt, olim & antiquitus à reſiſtentibus Pamphylicum mare diuiſum ſit: & cum aliud iter non eſſet, tranſitum præbuit eis, uolente deo per eum Perſarum deſtruere principatum: & hoc confitentur omnes qui actus Alexandri conſcripſerunt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet exiſtimet. Poſtea uerò armis Aegyptiorũ per fluctus uiolentia uentorũ allatis exercitui Hebræorũ, Moſes & hoc arbitratus dei permißione factum, ut neque armis egerent, hæc exijt colligens: Hebræoſq; his muniens duxit eos per deſertum ad montem Sina, illic immolaturus deo, & pro ſalute multitudinis Hebræorum, ut dictum erat, munera redditurus in pace.

Plauij

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber tertius.

Quomodo Moſes populum ex Aegypto ſumens, duxit ad montem Sina, multo itinere fatigatum. CAPVT I.

IGITVR *inopinabiliter Hebræi tali ſalute donati, grauiter iterum contriſtabantur, dum Sina ducerentur ad montem, eſſetq; regio ualde deſerta, & neceſſarijs alimentis ualde egena, & aqua difficilis: quæ non ſolum ut præberet hominibus aliquid indigebat, ſed etiam nec aliqua ut aleret animalia erat idonea. Eſt enim ſterilis, nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiuſmodi ſiquidem regionem neceſſariò properabant: quando unde irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aqua ex locis iam tranſactis duce iubente, & ea expenſa, ad effodiendos puteos cum labore propter terræ duritiam accedebant: & cum inueniretur, erat impotabilis: ſed amara ſimul & praua.* Hoc itaque modo *facientes iter circa meridiana, ueſpere uenerunt ad locum, quem propter aquæ malitiam Mar nominauerunt: Amaritudo enim Hebraica lingua ſic dicitur. Ibiq; fatigati itineris uiolentia, in indigentia ciborum, qui eis defecerant, omnino manſerunt. Erat enim illic puteus ualde dirus, qui nec ſufficere quidem tanto exercitui poterat, paruam tamen eis conſolationem præbuerat, quòd in illis locis fuiſſet inuentus. Audierant enim ab exploratoribus, quòd nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa ſiquidem aqua amara grauiter non ſolùm hominibus, ſed etiam* Exodi 15.

ſed etiam ſubiugalibus exiſtebat. Videns itaque Moſes populum in anguſtia conſtitutum, & ſimul cauſam cui conſulari non poterat: neque enim inimicus erat hoſtis, quatenus uim inferenti neceſsitate, potuiſſet ſua fortitudine reſiſtere: ſed dum iſto modo eorum deficeret uirtus, infantumq; & mulierũ multitudo debilior, nihilq; prodeſſet doctrina uerborum, calamitatem omnium ſuam Moſes propriam faciebat. In unum denique concurrebant, eiq; cuncti inſtabant: mulieres quidem pro paruulis, uiri autem pro ſemetipſis, ne eorum utilitatem ſperneret, ſed eorum ſaluti, quocunque ordine prouideret. Ad hoc ergo conuerſus eſt, ut deo ſolummodo ſupplicaret, ut aquam ex malitia præſenti conuerteret, eamq; illis potabilem condonaret. Et concedente deo tantam gratiam, ſumens ſummitatem uirgæ, quam in præſenti gerebat, diuiſit per medium: & in longitudine ipſam inciſionem faciens, deinceps iactauit in puteum ſatisfaciens Hebræis, eò quòd deus eius orationes audiſſet, & promiſiſſet aquam ſe eis qualem concupiſcerent præbiturum: ſi tamen iuſſus eius non ſegniter, ſed promptiſſime miniſtrarent. Illis uerò dicentibus quod uellet ſe facturos, ſi aqua conuerteretur in melius: iuſſit eos qui iuuentute ualebant haurire aquam, dicens quòd prius effuſa plurima, quæ ad ultimum remaneret aqua, eis eſſet potabilis. & illi quidem laudauerunt dictum, aqua uerò frequentibus contuſionibus exercitata & purgata, facta eſt potabilis. Hinc iacta caſtris motis, uenerunt in Helim, quæ procul quidem bona uidebatur aſpectu. Habebat enim palmarum arbores. De proximo autẽ maligna comprobabatur. Nam palmæ illic ſeptuaginta non amplius erant, increſcibiles, nec multum eminentes à terra, propter aquæ inopiam: quia dum eſſet locus omnis arenoſus, neque eis ex duodecim fontibus humectatio quædam, aut ad rigandum ſpes utilis habebatur: ſed dum germinare

minare non posſent, ſteriles erant indubitanter & paucæ. Cumq; per arenam diſcurrerent, nihil eis penitus occurrebat: uel ſi manibus paucum aquæ ſumerent, inueniebant inutile, atque cœnoſum. Fructum uerò ferre erant illæ arbores nimis inualidæ, propter aquæ ut dixi ſterilitatem. Pro hac ergo cauſa culpabant Moſen ducem: clamabantq; ei ſuam miſeriam, experimentumq; malorum per eum ſe pati dicebant, triginta dierum ambulantes uiam. Quæcunq; enim portabant penitus conſumpſerant: & nihil inuenientes, erant in deſperatione rerum cunctarum. In præſenti nanq; malo habentes animum, & non recordantes quãta eis fuiſſent à deo & Moſeos uirtute, ſapientiaq; collata, iraſcebantur aduerſus ducem, & lapidare eum ſimul aggreſi ſunt, quaſi ipſe cauſa tantæ calamitatis exiſteret. Ille uerò ita multitudine prouocante, & contra eum amarè commota, de deo confidens, & conſcientia pura prouidentiæ ſuæ, quam gerebat contra cõtribules ſuos, ſemetipſum dedit in medium: & conclamantibus, atq; ad lapides manus habentibus, cùm eſſet ille aſpectu gratiſſimus, & ad alloquendum multitudinem ſuaſibilis, mitigare cœpit iras eorum. Neque eos malorum præſentium recordantes, obliuionem priorum beneficiorũ habere poſcebat: nec quia tunc laborarent, ideo debere perpetua dei munera, donaq; proijcere, quorum iam magna & inopinabilia meruiſſent. Sed ſperare potius, etiam de præſenti anxietate ſe dei prouidentia liberandos, qui eorum uirtutem probare uellet, ſi haberent tolerantiam, & animo bono præcedentia retinerent. Quia ſi non ad illa bona propter præſentia mala reſpicerent, exercerentur in malis, & arguerentur non eſſe boni, neque circa patientiam, neque circa beneficiorum priſcorum memoriam: cùm ita deum, eiuſq; uoluntatem contemnerent, per quam Aegyptum reliquiſſent, & ita circa eundem mini-

strum eius affecti esse uiderentur: cum eis utique in nullo fuisset mentitus, de quibus dicendum aut faciendum dei mandato haberet. Enumerabat igitur omnia, quemadmodum peremptifuissent Aegyptij, qui eos contra domini compresserant uoluntatem: & quemadmodum idem fluuius illis quidem sanguineus esset, ipsis uerò potabilis atque dulcis: & quomodo per mare nec longius fugientes, nouâ uiam aggressi, ipsi quidem ex illo saluati sint, inimici autem eorum prorsus absorpti: & quia dum arma non haberent, etiam hoc eius deus abunde præbuerit: & alia quæcunq; ad perdendos inimicos, & istos saluandos necessaria fuissent, eis ultra spem uirtutis suæ more contulerit. Non ergo debetis, inquit, etiam in præsenti de eius prouidentia desperare, sed sine iracundia sustinere: & cogitare, eius auxilium non quidem tardum esse, sed ideo nunc differri, ut uos hac difficultate probet, utrum credatis deum non per defectum esse segnem, sed pro experimento uirtutis uestræ & desiderio libertatis: ut cognoscat utrum & ciborum inopiam, & sterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre possitis: an seruire potius eligatis, sicut iumenta dominantibus sibi, & eis qui propter ministerium suum hæc pinguissimè nutrire consueuerunt; Adijciens super hæc dicebat, non se tantum de sua salute metuere, quando utique nihil mali peteretur, si moreretur iniustè: sed potius pro illis cogitare, ne per lapides quos mitterent super eum, deum condemnare iudicarentur. Sic itaque mitigauit illos, & ab impetu quidem lapidationis absterruit, ad pœnitentiam uerò ab sceleris actione conuertit: dicens eos non hoc rationabiliter, sed necessitate fecisse: cogitauitq; quòd oporteret, ut ad diuinam supplicationem, precesq; ueniret. Et ascendens in quendam scopulum, deposcebat, ut quæstum aliquem deus populo tribueret, & eos ab inopia liberaret: in ipso enim esse salutem suam,

ſuam, & in alio nullo: utq; concederet ueniam his, quæ in præſenti fuerant neceſsitate populi geſta: cum generi hominum res importune prouenientes, & difficile placeant, & eis accuſatio ſit amica. Deus autem & prouiſurum ſe compromiſit, & occaſionem eorum deſideriis præbiturum. Moſes uero à deo hæc audiens, deſcendit ad plebem. Illi uero cùm uiderent eum promiſsionibus lætum, à mœſtitia ad hilaritatem conuerſi ſunt: ſtetitq; ille in medio, uenisſe ſe dicens à deo, portas eis pro hæſitationibus præſentibus libertatem. Et poſt paululum coturnicum multitudo, quas præcipuè nutrit ſinus Arabicus, tranſcenſo medio mari peruolauit: & poſt laborem uolatus, quaſi ad terrenam requiem deſcendit inter Hebræos. Illi ergo tanquam alimentum ſibi à deo collatum, comprehenderunt eas. Tunc Moſes ad orationes dei repentè conuerſus eſt, qui promiſsionis ſuæ compleuit auxilium. Mox autem poſt occaſionẽ cibi prioris, etiam ſecundum eis deus emiſit. Extendente nanq; Moſe manus ad orationem, ros deſcendit ex æere. Cumq; fuiſſet eius manibus illinitus, Moſes arbitratus eſt etiam hoc ad cibum eorum à deo fuiſſe collatum, guſtauitq;, & lætus effectus eſt ignorante multitudine: & imbrem eſſe credente, & temporis eſſe plauiarum, quod agebatur, ille docebat eos, quia non ſecundum opinionem illorum ros è cælo deſcenderet: ſed ad ſalutẽ eorum cibumq; uenisſet. Et cùm guſtaret, fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitantes ducem, delectabantur in cibo: mellis enim dulcedinem, & delectationem habebat ualde ſuauem. Simile autem erat aromatibus præcipuis: & magnitudo eius ſeminis coriandri, feſtinabantq; ſinguli colligere uehementer. Quibus præcipiebatur, ut omnes ex æquo per dies ſingulos aſſarij menſuram colligerent, nec eſſet relinquendus ille cibus in craſtinum: hocq; fiebat, ne debilibus colligẽdi difficultas

cultas exiſteret, uirtute ualentium, & ex hoc ad neces accederent. Qui tamẽ plus præcepta menſura collegiſſent, nihil amplius niſi labores habebant, cum maius nihil illic, quam aſſarium inuenirent, & quod remaneret in craſtinum, nulli utilitati proficeret, quando uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis, & huiuſmodi ultio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus. Hactenus autẽ ſic rigatur imbribus locus ille, ſicut etiam tunc à Moſe præſtandum diuinitus miſit hunc cibum. Vocant autem Hebræi hunc cibum manna. Manna itaq; interrogatio eſt in noſtra lingua, dicentis, quid eſt hoc? Illi ſiquidem gaudium in his, quæ illis fuerãt cœlitus miſſa, celebrant: Quo cibo quadraginta annis uſi ſunt, quanto tempore in deſerto fuerunt.

Exodi 17. Cùm uerò inde migraſſent, uenerunt in Raphidim, paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias. Nam cùm præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatẽ habuiſſent, tunc omnino comperientes terram inaquoſam, in malis erant: rurſuſq; iraſcebantur in ducem. Ille uerò paululum multitudinis impetum deuitans, ad dei preces conuertebatur, rogans, ut ſicut cibum eis indigentibus præbuit, ſic etiam potum daret: cùm periret apud eos etiam cibi gratia, non exiſtente potu. Qui donum non diu diſtulit: ſed præbiturum ſe Moſi tantam aquæ multitudinem, unde non poſſit ſperare, promiſit: iuſſitq; ut uirga percuteret petram, quæ ibidem erat appoſita, & ex ea ſumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neque cùm labore potus eis adeſſet. Hæc ergo Moſes à deo ſumens, ueniebat ad populum ſuſtinentẽ, & in eum conſpicientem: uiderant nanq; iam eum de monte deſcendere. Cùm uerò uentiſſet, liberaturũ eos etiam de hac neceſsitate dicebat deum, donatamq; ſalutem non ſperatam, & de petra eis fluuium manare promiſſum. Quibus obſtupeſcentibus hunc auditum, ſi eis ſiti

eis siti & itinere fatigatis necessitas ad hæc fieret, ut petram inciderent, Moses uirga percußit petram: eaq; scissa, aqua manauit copiosa & ualde perspicua. Illi uerò inopinabile factum mirati sunt. Quod cum uiderent, iam eis etiam sitis ipsa cupiditas ablata est: bibentibusq; cunctis dulcis & suauißimus erat potus, & quale donum esset donãte deo uideretur. Tunc ergo Mosen mirati sunt, qui à deo sic fuerat honoratus: & sacrificia pro dei prouidentia collata sibimet impendebãt. Declarat autem scriptura in templo reposita, quòd deus prædixerit Mosi, aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnantes cum Hebræis Amalechitæ, & qui cum eis erant, deuicti sunt: & filij Israël prædam hostium perceperunt. CAP. II.

CVm uerò Hebræorum nomen iam ualde ubiq; diuulgaretur, & de his sermo cresceret, in timore non paruo prouinciales erant, & mittentes legatos, adinuicem solatia deposcebant, ut simul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc instantes quicunq; Goboth & Petram inhabitant, qui uocantur quidem Amalechitæ, pugnatores autẽ maximi illarum gentium tunc existebãt. Quorum quinq; reges inuicem semetipsos, & circumhabitantes ad bellũ contra Hebræos rogabant: dicentes exercitum alienigenarũ & Aegyptiorum seruitia fugientem, sibi inuasiones inferre: nec bonum sibi fore, si factũ tale despicerent: sed antè quàm eorum fortitudo ad maiorem tenderet potestatem, & ipsi pugnare magis inciperent, confidentes, eò quòd illis nullus resisteret, destruendos eos esse, cautißimum atq; sapientißimum edicebant. Et pœnas etiam de deserto, & actibus, quos illic gesserant exigendas: quod non ita posset euenire, cum ciuitatibus atq; bonis eorum manus iniicerẽt. Illi autem inchoantem inimicorum uirtutem, mollire & deijcere optimum esse, magis Exodi 17.

quàm iam proficientem prohibere credebant. Alij uerò hoc superfluum putabant. Alij nullam eis occasionem aduersum se fieri permittebant. Hæc & his similia per multas prouincias adinuicem legationibus agitantes, deliberauerunt aduersum Hebræos bella suscipere. Moses itaque cùm nihil belli sperâret, hæsitationem & turbam habuit repentè prouincialium, & ad congressionem iam præparatam, subitaq; pericula Hebræorum multitudinem perturbabant: quia licet omnium rerum haberent inopiam, potiorem tamè necessitatem pugnandi cum hominibus, qui essent rebus omnibus bene instructi, putabant. Moses autem consolari cœpit, eosq; confidere poscebat, decretoq; dei credere, quo sæpe fuerant liberati. Et quòd debellarent eos etiam qui eorum hostes existerent: arbitrari autem exercitum quidem multum, & omnibus armis instructum, pecunias, alimenta, aliasq; res in quibus solent homines confisi pugnare, in auxilio diuino consistere, & sibi per deum omnia hæc adesse. Inimicorum uerò manum paruam, inermem, debilem: tanquam non frueretur eis, quæ istos habere constaret, deo uolente facilè superari. Scire autem eos oportere dicebat, qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præsenti quidem bello haberent laborem aduersus homines: cùm uerò fuerit eis sitis, & fames inopia, & in montibus atque mari periculum, ubi fugam inuenire non poterant, hæc omnia diuino solatio deuicissent. Ergo rogabat eos promptiores esse, tanquam omnium rerum facultas eis esset, ita ut hostibus præualerent. Et Moses quidem populum huiusmodi uerbis exacuebat ad prælium, conuocans tribuum principes: & postea singulos adinuicem, iuuenes quidem exorabat senioribus obedire, illos uerò ut uerba ducis audirent. Erant autem eorum animæ in periculo constitutæ, & ad præsentia præparatæ, sperabantq;

aliquan

aliquando à malis huiusmodi liberari. Iubebantq; Moſen, ut ad bella præiret, neq; tardaret, ne dilatio eorum fiduciam impediret. Ille uerò ex multitudine pugnacem eligens iuuenem, ſuper eos inſtituit, Ieſum Naue filiũ, de tribu Ephraim, ualde robuſtum, & labores tolerare fortiſſimum, ad cogitandum ſimul & loquendum nimis idoneum, qui noſſet decenter deum & Moſen doctorem colere pietate, eſſetq; apud Hebræos aptus. Paucos uerò circa aquam conſtituit. Plurimos autem totius exercitus circa infantum, mulierumq; cuſtodiam. & tota quidem nocte erant præparati, quæcunq; fecerãt arma ſumentes, & duces proprios intendentes, tanquam prælium aggreſſuri dum eis præciperẽt. Inuigilabat autem & Moſes Ieſum docendo, quemadmodũ exercitum collocaret. Incipiente uerò die iam pandi, rurſus poſcebat Ieſum, ne minus inueniretur in opere, quàm circa eum ſpes eſſet uniuerſorum, gloriam præſentis militiæ in futuris nationibus poſſeſſurus. Hebræorũ uerò nobiliſſimos ſeorſum rogabat, cunctamq; pariter multitudinem exhortabatur armatam. Et ille quidẽ cùm ita conſtituiſſet exercitum ſermonibus & operum præparationibus, diſceſſit ad montem, deoq; ſimul & Ieſu credidit expeditum. Miſcebantur itaq; hoſtes, & in manibus erat bellum, fiduciaq; & uiribus utebantur in inuicem. Donec itaq; Moſes manus extenderet ad cœlum, Hebræi comprimebant Amalechitas. Cumq; laborem ex defectu manuũ ferre non poſſet, quia quoties eas deponebat, toties Hebræos perdere cõtingebat, iuſſit fratrem Aaron, & ſororis Mariæ uirum nomine Vrion ſibi aſſiſtere, eiusq; manus ex utroq; latere continere, ut adiuuantes eum non permitterent laborare. Quo facto Hebræi Amalechitas fortiter deuincebant: & omnes interiiſſent utiq;, niſi nocte ſuperueniente populus receſſiſſet à cæde. Victoriamq; optimam atq; perfectam noſtri habuere maiores, inferentes q;

bellum uicerunt: & circũhabitantes perterruerunt, abundantiáq; potiti ſunt magnorum, clarorumq; bonorum, quæ ſuis laboribus habuerunt. Deuincentes nanq; exercitum hoſtium, maximas diuitias & publicè, & priuatim poſſederũt omnes, cùm primitus etiam alimentis neceſſarijs indigerent. Fuit autem eis non ſolùm in præſenti, ſed etiam in futuro bonorum cauſa huius, quam prædiximus, pugnæ perfictio. Non tantummodo enim corpora hoſtium ſeruitio ſubdiderunt, ſed etiam mentes: & cunctis circumhabitantibus poſt illorum deiectionem fuere terribiles, eisq; diuitiarum maximum culmen adiectum eſt. Nam fugientes inimici, magnam copiam argenti ſimul & auri reliquerunt in caſtris, & uaſa ærea quibus ad ueſcendum utebantur, multamq; & inſignẽ abundantiam, utrarumq; rerum, id eſt, ornamentorum textilium pariter & armorum, & aliorum quæ parabantur ad prælium, diuerſaq; iumenta, & quæcunq; moris eſt ſequi iter agentẽ exercitum: prudẽtiáq; repleti ſunt Hebræi & opere fortitudinis, & multum deſiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus inſiſtebant, omnia ſe capere iudicantes. Huius ergo belli hîc extitit finis. Poſtea uerò Moſes exuebat mortuos hoſtium, & arma fugientium colligebat, & hæc pugnatoribus exhibebat: ducemq; militiæ Ieſum præconijs attollebat, exercitu teſtificante cuncta, quæ geſſerat. Nemo ergo Hebræorum mortuus eſt: hoſtium uerò tanti, quantos neque numero comprehendi poßibile eſt. Pro gratiarum uerò actione Moſes ſacrificans, altare cõſtituit, quod dei victoriam nominauit: prophetauitq; omnes fore perituros Amalechitas, nihilq; eorum in futurum relinquendum: eò quòd contra Hebræos in ſolitudine dimicaſſent, & nequaquam poſitis in calamitatibus pepercißent. Tunc exercitum feſſum, conuiuiorum opulentia reparauit. Hoc ergo bello contra hoſtes ſuos poſt egreſſum

sum ex Aegypto, primitus ita pugnauerunt. Cum uerò pacificas post uictoriam Moses hostias obtulisset, feciſſetq; non paucis diebus Hebræos ceſſare post pugnam, produxit ordinatum exercitum: multa nanq; eis iam copia erat armorum. Et procedens pauliſper, tribus menſibus poſtquàm mouit ex Aegypto, uenit ad montem Sina: ubi ei circa rubum multas uiſiones factas eſſe prædiximus.

Quomodo ſocerum ſuum Rahuël, alias Ietro, Moſes ad ſe uenientem ad montem Sina libenter excepit.

CAPVT III.

CVi Rahuël ſocer, audiens eius felicitatem, libẽter occurrit. Et Moſes excipiens cum eo Sephoram uxorẽ ſuam & filios ſuos, delectatus eſt in aduentu eius, & facto ſacrificio epulas copioſiſſimas populo miniſtrabat iuxta rubũ, qui flammam ignis euaſerat. Et multitudo quidem per cognationes epulis ueſcebatur. Aaron autem ſumens Rahuël, & qui cum eo erant, hymnos canebant in deum, qui eis ſalutis & libertatis & egreſſionis autor extiterat. Simulq; laudabant ducem, quaſi eius uirtute cuncta eis proſpera contigiſſent. Et Rahuël quidẽ præconia multa plebis apud Moſen de eorum fortitudine dixit, quia pro cunctorum ſalute ſic laborauerint uniuerſi. Exodi 18.

Quomodo perſuaſit ei, ut diſtribueret populum per millenarios & centenarios, qui priùs inordinatus erat.

CAPVT IIII.

DEinde uidens Rahuël Moſen in rerũ multitudine conſtitutum, cunctis adeuntibus eum ut lites diſcerneret populantium: & tantummodo ſe iuſtitiam impetrare credentium, ſi ille eis arbiter iudicaret: eis nanq; qui uincebantur, leuius eſſe perdere uidebatur per iuſtitiam Moſeos, quàm uictoris ſententiam cuiuslibet auaritia ſuſtinere: tunc equidem

tacuit, nolens impedire uolentibus uti ducis uirtute. Cum uerò quieuisset à turba, sumens eum solum seorsum, docebat quæ eum oporteret facere: consiliumq; dabat, quatenus minorum quidem rerum curam alijs committeret: de maioribus autem & salute plebis ipse tantummodo prouideret. Nam ad iudicandum etiam alios Hebræorum dignos inueniri dicebat: cogitare uerò pro salute tantorum, non quenquam alium nisi Mosen posse solum. Modo sciens, inquit, uirtutem tuam, & qualis fueris in ministerio dei ad saluandum populum, rerum arbitrium cõmitte alijs examinandum. Tu uerò ad solum dei ministerium retine temetipsum cogitando & requirendo, quemadmodum populum ab hac pœnis inopia liberare. Meis ergo consilijs utere de rebus humanis, & exercitum perfecte dispone per dena milia uiros, deinde per mille: ita post hæc diuides eos per quingentos, & rursus in centũs, deinde in quinquagenos: & iudices constitues super eos. Qui per triginta rursus diuisi, & per uicenos & denos, habebunt proprios iudices, eorum negotia finientes. Sit autem aliquis super istos unus, uocabulum à principio numeri sumens. Et hi quidẽ sint approbati ex omni plebe, boni & iusti, qui de diuersis rebus iudicent eos: & si quid est maius, ad potiores ueniat dignitates: quod uerò etiam apud eos difficile fuerit, hoc deducatur ad te. Sic enim fiet utrunque, quatenus & Hebræi iustitiam impetrare mereantur, & tu ministrando soli deo facias eum exercitui propitium.

Quòmodo hæc singula fecit Moses socero monente. CAPVT V.

HAec enim monente Rahuël, Moses libenter excepit, & secundum eiusmodi dictum fecit: non celans consilium eius, nec suam faciens illius suasionem, sed inuentorem eius rei omni populo manifestans. Nam & in libris suis Rahuël conscripsit

ſcripſit inuentorem prædictæ rei, optimum eſſe credens, ut omnibus notum faceret ueritatem: licet ei ſoli potuiſſent præbere gloriam, quæ ab alio ſunt inuenta. Factum eſt itaq;, quatenus uirtus Moſi potuiſſet etiam ex hac uoluntate cognoſci. Sed de his quidem opportune in ſcriptura alia declarabimus. Moſes autem cõuocata multitudine, ipſe quidem ad montem Sina iturum ſe eſſe dicebat, tanquam cum deo manſurus, & aliquid ab eo utile percipiẽs, ad eos ſit remeaturus: illos uerò præcepit iuxta montem tabernacula ſua ponere, & uicinitatem dei tenere.

Quomodo Moſes aſcendit in Sina montẽ, acceptasq; à deo leges Hebræis dedit. CAP. VI.

HAec cum dixiſſet, aſcendit in montem Sina, qui excellentiſſimus eſt in illis regionibus: & propter altitudinem magnitudinis ſuæ & ſcopulorum proceritatem, nõ ſolùm hominibus inacceſsibilis, ſed etiam qui uideri ſine aſpectus labore non poſsit. Et cum ſermo eſſet circa eum deum habitare, terribilis omnibus, & inadibilis erat uniuerſis Hebræis. Si quidem ſecundum Moſi mandata tabernacula mutauerunt, & radicem montis apprehenderunt: eleuantes manus ſuas ad deum, tanquam cum promiſsione bonorum, quam eis promiſerat, Moſes reuerteretur à deo: & feſtiuitatem celebrantes ſuſtinebant ducẽ, purgantes ſemetipſos alia purgatione: nec non & à coitu mulierum tribus diebus, ſicut eis ipſe prædixerat, abſtinentes: rogantesq; deum ut placide ſuſciperet Moſen: & dona præpararet, quibus bene uiuendo de cætero uti poſſent. Vtebantur ergo cõuiuijs opulenter, & ornamentis decenter cum cõiugibus & filijs abſtinebant. duobus quidem diebus erãt in epulis cõſtituti. tertia uerò die antè quàm ſol oriretur, nubes operuit eunctum Hebræorum exercitum, & locum ubi tabernacula fixerant omnẽ circundedit: & ſulgura Exodi 19.

gura facta sunt, uentiq; uehementes pluuiam nimiam concitantes undiq; ferebantur: & coruscationes erant uidentibus ualde terribiles: & fulmina crebrò demissa, dei præsentiam omnibus indicabant: Et de his quidem unusquisq; legentium sapiat ut uoluerit, mihi uerò necessitas est hæc referre, sicut in sacris libris scripta sunt. Hebræos itaq; ea quæ uisa fuerant, & clangor auribus redditus ualde terrebat, & etiam sermo ferebatur, quòd deus habitaret in monte: retinebantq; semetipsos in tabernaculis suis afflicti. Sed & Mosen ira dei perisse putabant, & de seipsis simulia sustinebant. Cum uerò in consisterent, apparuit Moses lætus & nimis exultans, qui & formidinem eis abstulit, & de futuro meliora promisit: serenusq; repentè & purus aër, qui antè paululum fuerat cõturbatus, Mose adueniente reuersus est. Igitur inter hæc conuocabat populum in ecclesia, ut audirent quæ illis dixisset deus. Quibus collectis, stans in excelsiori loco, unde eum omnes audirent, ait ad Hebræos: Deus equidem sicut & prius propitius me susceptt: uitamq; uobis felicem promittens, & cõuersationis ornatum, etiam ipse nunc adsistet in exercitu. Eum si quidem, & opera quæ per illum nobis facta sunt cõsiderantes, non despiciatis ea quæ nunc dicuntur, in me qui hæc dico respicientes: nec quod per me lingua humana deus uobis loquitur attendatis, sed uirtutem eius considerate, & magnitudinem quoque illius excellentiæ cognoscite, & quomodo pro utilitate cunctorum ad me loqui dignatus est. Non enim me respiciatis Mosen filiũ Ammiramis & Iochabel, sed eum qui Nilum pro uobis cõuerti fecit in sanguinem, uariisq; plagis domuit Aegyptiorũ astutiam, qui per mare iter nobis ostendit, quiq; cibũ de cœlo fecit hæsitantibus aduenire, qui potum de petra æstuantibus manare cõcessit, per quem Adam de fructibus terræ marisq; comedit, per quẽ Noë ex imbribus ereptus

ptus est, per quem Abraham progenitor noster obtinuit terram Chananæam, per quem Isaac de senioribus parentibus est editus, per quem Iacob duodecim filiorum uirtutibus est exornatus, per quem Ioseph potestatis Aegyptiorũ dominus est effectus, ille uobis me interprete hæc dignatur uerba proferre. Fiant itaq; uobis amabiliora, quàm filij uel uxores. Felicem nanq; uitam habebitis ista seruantes, terrāq; eritis potituri fructifera & sine fructibus maris, & prole filiorum naturaliter nasciturorum: eritis etiam hostibus ualde terribiles. Ad dei nanq; ego ueniens uultum, incorruptæ uocis auditor effectus sum: ille enim pro uestro genere semper eius est æternitate sollicitus. Cumq; hæc dixisset, eduxit populũ eum mulieribus & infantibus, ut deum ipsum sibi loquẽtem de rebus agendis audirent, ne uilior uideretur dictorum uirtus, ad aures eorum humana lingua peruenies. Omnesq; uocem audiebant ex alto uenientem ad uniuersos, ita ut nullum effugeret. Et uerba quidẽ quæ Moses in duabus tabulis dereliquit, fas nobis non est secundum unumquenq; sermonẽ aperte depromere: uirtutes autem eorum insinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo, quòd deus est unus, & hic solummodo est Exodi 20. colendus. Secundus autẽ iubet, nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius uerò, ut per deum in nulla re aliquis debeat frustra iurare. Quartus, seruandas septimanas, cum ab omni forent opere cessaturi. Quintus uerò, parentes honorandos. Sextus, abstinendum à cæde. Septimus uerò, non adulterandum. Octauus autem, furtum non faciendum. Nonus, falsum testimonium non dicendum. Decimus autẽ, nullius alienæ rei habẽdam esse cõcupiscentiam. Et plebs quidem cum audisset præcipiẽtem ipsum de rebus, quibus Moses fuerat locutus, gaudens in his quæ prædicta sunt, à congregatione discessit. Succedentibus uerò diebus.

bus aduenientes ad tabernaculum, poscebant ab eo etiam leges sibi à deo debere proferri. Ille uerò & istas posuit, & de omnibus quocunq; modo gerenda forent, reliquis temporibus designauit: quarum memoriam opportuno tempore facturus sum. Plurimas autem leges in alia scriptura disponam, seorsum de ipsis expositurus. Igitur dum circa eos ita res agerétur, Moses iterum in montem Sina cõscendit, prædicens Hebræis, eisq; uidentibus ascendebat. Cumq; illic tardaret (quoniam quadraginta diebus ab eis abfuerat) timor inuasit Hebræos, ne Moses aliquid pertulisset: & inter mala diuersa nihil eos sic affligebat, quàm quòd putarent se perdidisse ducem. Erat enim tumultus inter homines, aliis quidem dicentibus eum perisse in bestias incidentem: & maxime illi hæc dicebant, qui circa eum odium habere uidebantur: alij uerò ad deum eum recessisse narrabant. Prudentes autem nihil horum quæ dicebantur à populo, pro sua delectatione suscipientes: sed & bestijs incidẽtem perisse humanum putantes, aut certe à deo translatum propter uirtutem propriam ueri simile iudicantes, mitius quidem ferre hæc ratio faciebat: sed præsidio se desolatos arbitrati atque tutore, qualem alium habere non possent, uehementer affligebantur: & neq; opinari poterant in tanta mora illius, quòd uiro boni quid accidisset: neque sine tristitia aut delectione degere prævalebant: exercitum uerò nequaquam promouere confidebant, cum Moses prædixisset eos ibidẽ sustinere. Cumq; iam quadraginta transissent dies, totidemq; noctes, Moses astitit, nullo cibo hominibus cõsueto participatus: & gaudio apparens totum compleuit exercitum: prouidentiamq; dei quam circa eos haberet exposuit, simul & ordinem, secundum quem uiuentes essent habituri felicitatem: dicens ostensum sibi per hos dies & tabernaculum, quale sibi deus uellet fieri, in quo descendens ad eos ipse ue-

niret:

niret: ut etiam migrantes exinde, id portarēt, & nequaquam ad montem Sina egerēt ascendere: quando ad eos ipse descenderet deus, ut eorū adesset orationibus. Fiat, inquit, tabernaculum, mensuris & operibus quæ ipse monstrauit, uobis utiq; ad hoc opus insegniter accedētibus. Et cùm hoc dixisset, duas tabulas ostendit eis, habentes scripta illa decē uerba, in utraq; quina. Erat ea inscriptio manus dei. Illi ergo gaudētes in his, quæ uidebant & audiebant à principe, quo possent eum laudare studij sui munificentia non cessabant: sed & deferebant argentum simul & aurum, & æs, ligna q;, & magnam ualde materiā, quæ nequaquam potuisset putredine uiolari: capraruṁq; pilos, & ouium pelles, alias quidem hyacintho, alias uerò coccino, alias purpureo flore tinctas, alias uerò alium colorem præbentes: lanasq; prædictis fucatas coloribus, & linum byssinum, lapidesq; insertos auro, quibus homines ornamēti gratia solent uti, pecudumq; multitudinem pariter offerebant. Ex tali nanq; materia tabernaculum fabricatū est, quod migratum, & per loca diuersa deuectum, nihil à tēplo differebat. His itaq; à singulis cum magno studio oblatis, supra modum uniuscuiusq; uirtutis, atque donatis, architecti mandato dei in his cōstituuntur operibus, quos populus elegerat sibi potestate collata: quorum nomina hæc sunt, quæ in sacris libris conscripta inueniuntur: Beseleel Vri filius de tribu Iuda, & Mariæ sororis Moseos, & Ooliab Achisamach filius de tribu Dan. Et populus siquidem tanto studio in cunctis rebus obediebat, ut etiam Moses eos suspenderet, dicens sufficere ea quæ data fuissent. Hoc enim etiam artifices iam prædixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendum: & Moses eos singulam quamq; mensuram secundum ostensionem dei, simul & magnitudinē, quantaq; oporteret fieri uasa, sacrificijs ministratura diuinis, edocebat.

Exodi 35.

Exodi 31.

Exodi 36.

Mul

Mulieres autē largitatem ſuam circa ſacra uelamina, & circa alia quæcunq; huiuſmodi operibus erant neceſſaria, propter deum in ornamento & pretioſis lapidibus offerebant. Omnibus itaq; in præparatione iam conſtitutis, auro, & argento, & ære, & textilibus rebus, prædicēs feſtiuitatem Moſes, & ſacrificia pro uniuſcuiuſq; uirtute faciēda, ad inſtituēdum opus tabernaculi acceſſit, & atriū prius menſus eſt ita.

De tabernaculo quod fecit Moſes in deſerto ad honorem dei, ut tēplum eſſe uideretur. CAP. VII.

Exodi 38. & 36. *LAtitudinem quidē quinquaginta cubitorū, centum uerò longitudinē. Tabulasq; inſtar columnarū ſtatuit æreas, quinq; cubitorum habentes altitudinem: in utroq; latere tabernaculi uiginti per longum, per latum uerò decem. Anuli autem ſingulis tabulis inerant, & capita columnarum argētea. Baſes autē deauratæ, & cælatæ per circuitum, & in terram confixæ: pertingebantq; funes ab anulis ducti uſq; ad capita clauorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti unius: & per ſingulas tabulas in terrā ualidē poſiti, ut ex uiolentia uentorū tabernaculum immobile cuſtodirent. Cortina uerò molliſſima ex byſſo per omnes undiq; pendebat, à capite tabularum deſcendens, baſim uſq; diffuſa: & cōcludens omnem per circuitum locum, ut nihil à pariete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrij per circuitum: quartum uerò latus fuit quinquaginta cubitorū, quod frons erat totius operis: ubi uiginti quidem cubiti erant aperti, quatuor habentes tabulas in modum portarum: omnes opere argēti factas, præter baſes: erant enim æneæ. Ex utroq; enim latere portarum, ternæ erant tabulæ conſtitutæ: & propter portarum fortitudinem incaſtratæ, & per eas cortina byſſina circumibat. Et cum eſſent portæ uiginti cubitorum longitudine, altitudine uerò quinq;, uelum in eis erat ex purpura, cocco, hyacintho, & byſſo*

& byſſo factum, ex multis floribus, & uarijs exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas autem aſperſoriũ erat æneum, ſimilem habens baſim, ex quo ſacerdotibus manus diluere, & pedes perfundere moris erat. Et ambitus quidem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autẽ ſtatuit in medio eius loco, conuerſum ad Oriẽtem: ut mox cum ſol oriretur, in id radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidem triginta cubitorum erat, latitudo uerò decem cubitorũ habebat ſpatium. Et alter quidem paries erat Auſtralis, alter uerò cõuerſus ad Aquilonem, poſt tergum uerò eius relinquebatur Occaſus: cuius altitudinẽ tantam oportebat aſcendere, quantam latitudinem eſſe conſtabat. Erantq; tabulæ de ligno, ex utroq; latere uiginti, ſchemate quadrangulo factæ: latitudine quidem unius & dimidij cubiti: altitudine uerò quatuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem & exteriorem partem: quibus ſingulis tabulis erãt cardines bini immiſſi per duas baſes, quæ erant argẽteæ, & in ſuis foraminibus tabularũ cardines ſuſcipiebant. Parietis uerò Occidentalis tabulæ quidẽ ſex erant, alterutrim omnes perfectiſſime copulatæ, ut aptiſſime his compaginatis, unus paries eſſe uideretur, intrinſecus & extrinſecus deauratæ. Ex lateribus autem tabulæ erant numero uiginti, quarum latitudo habebat menſuram unius & dimidij cubiti, altitudo tertiã partem palmæ, & ita triginta cubitos adimplebãt. Poſterioris uerò parietis nouem cubitos ſex tabulæ faciebant, quibus coniunctæ ſunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito ſectæ, quas angulares poſuerunt ad inſtar maiorũ tabularum. Singulæ uerò tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibuſdam radicibus cõfixos per ordinẽ, adinuicem per circuitum reſpiciẽtes: & per eos deaurati uectes immiſſi, unoquoq; habente magnitudinem cubitorum quinque,

erantq; ad coniunctiones tabularum: intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio uectis capite, ueluti in modum conchæ: & post tergum parietum in longitudine positorũ unus erat ordo, per tabulas omnes uadẽs, quo per uncinos utriusq; parietis latera cõtinebantur, incastrationibus factis & immissis adinuicem. Quod propterea sic exquisitum est, ut neque à uentis moueretur, neq; alia causa tabernaculum conturbaretur, sed immobile secura quiete seruaretur. Intrinsecus autem longitudinem eius tripartite diuisit, id est, decem cubitos ad interiorem partem profuturos distribuit. Quibus dimẽsis, in medio quatuor tabulas similiter operatas statuit, paululum abinuicem disiunctas alterutrim, quæ separarent decem cubitos à reliquis uiginti: & quod interius erat eorũ adytum uocabatur: reliquum uerò tabernaculum sacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi dimensionẽ ad instar rerũ naturæ constituit. Tertia siquidem pars eius, quæ erat intra quatuor tabulas, quæ sacerdotibus intransgressibilis uidebatur, uelut cœlũ dei erat: reliqui uerò uiginti cubiti, sicut mare & terra gressibilis est hominibus, ita solis sacerdotibus adiacebant. Per frontem uerò unde ingressus erat factus, columnæ ex auro fictæ
Exodi 36. erant, & æneis basibus superpositæ, numero quinq;. Tegebatur autem tabernaculum cortina ex byssino & purpureo, & hyacinthino, & coccineo colore facta. Et prima cortina quidem cubitorum erat decem, & undiq; eas tabulas obtegebat, quæ diuidẽtes templum adytum habebãt interius, & hoc erat quod faciebat ut à nullo uideretur. Et omne quidẽ templum sanctũ uocabatur. Quod uerò erat interius & inaccessibile ultra quatuor tabulas, sanctum sanctorũ. Cortina autem erat speciosa, quasi floribus uniuersis de terra germinantibus uariata: alijsq; omnibus intexta, & quæcũq; præter animalium formas poterant exornare pictores. Alia uerò huic

& mag

& magnitudine & textu & colore uicina, quinq; colũnas in ingressu positas obtegebat: ab angulo summitatis uniuscuiusq; columnæ cortinam anulis continentibus, usq; ad medietatem columnæ depositam. reliquũ uerò ingressus erat sacerdotibus accedẽtibus. super quam linea erat alia cortina eiusdem magnitudinis, funibus eam per angulos ducentibus ac retrahentibus: ut tegeret omnia, & impediret aspectum sacrificia contuendi, & maxime in diebus festis. Nam & in reliquis diebus, præcipuè quando uideretur nubilũ, textus eius tegminis fortis erat, & laborem facile sustinebat. Vnde permanebat ista consuetudo etiam nobis ædificantibus templum: quatenus uelum huiusmodi in ingressibus appendatur. Decẽ uerò aliæ cortinæ erant singulæ latitudine cubitorũ quatuor, longitudine uerò octo: & uiginti aureos habentes uncinos, ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut cõiunctæ simul, unam uiderentur efficere. Quæ extensæ, templũ & quod erat desuper obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo stantes, à terrà uno pede suspensæ. Eiusdem uerò latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero: id est, undecim erant: longitudine tamen excellẽtes. Erant enim istæ triginta pedum: textæ uerò de pellibus, sicut illæ de lana: similes omnes sigillata uarietate contextæ: erantq; usq; ad terram tegmine suo diffusæ, ad instar thalami culmen uelaminis exhibentes, una cortina ante frontem pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat assumpta: aliæ uerò super has ex pellibus factæ, pro tegmine & adiutorio desuper erant impositæ, propter æstum, aut imbrium certe diffusionẽ. Multos itaq; stupor habebat aspicientes à longe: nam colorem eius in nullo differre putabãt cœlo. Hæ uerò ex pilis & pellibus factæ pendebant, sicut illud uelum portarum, & æstuum pariter & imbrium iniurijs repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum constitutum est.

De arca qualis sit, in qua tabulas legis collocauit Moses. CAP. VIII.

Exodi 37. FActa est autem & arca deo ex lignis natura fortißimis, & quæ nequaquam putredinem sustineret, quæ Hebraica lingua uocantur heron. Cuius constructio erat huiusmodi: Longitudinis quidem quinq; palmorum: latitudinis trium, ex auro purißimo. Intrinsecus autem & extrinsecus sic tegebatur, ut eius ligna celarentur: & aureis cardinibus tegmen cõpaginatum habuit ualde mirabile, & undique simul æquale, nullaq; pars eius cõpaginationẽ potuit uiolare. Per utrunq; uerò latus longitudinis eius, anuli erant aurei bini, totum lignum penetrantes, & per eos uectes deaurati, immißibiles per utrunq; latus, ut quoties opus esset, per eos arca moueretur. Non enim in uehiculo, sed à sacerdotibus portabatur. Super tegmen uerò eius erant figurationes duæ, quas Hebræi Cherubin appellant. Sunt enim animalia uolatilem habentia figuram: quæ à nullo hominum est inspecta. Hæc dixit Moses in dei se cõspexisse sede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recondidit, in quibus fuerant decẽ uerba conscripta: quina quidẽ per singulas tabulas, bina semis autẽ per unamquamq; paginulam: & has in adyto collocauit.

De mẽsa propositionis, in qua omni septimana duodecim panes azymi ponebantur. CAP. IX.

IN templo uerò mẽsam posuit proxime uelut Delphicam: longitudine quidem habente duos cubitos: latitudine uerò unum: & altitudine trium palmorum. Erant autẽ pedes eius ex medietate inferioris partis, facti per circuitum rotundi & tornatiles: quod uerò ad superiora tendebat, quadrãguli operis erat: habebatq; per circuitum uniuscuiusq; lateris labium exornatum, uelut quatuor digitis, alto ligno circumeunte superiorem & inferiorẽ eius corporis partem: & per singulos eius

eius pedes ſuperius labio erant anuli, per quos uectes deaurati mittebantur in ligno quod eminebat. Sinum enim habebat, ubi anuli erant commiſſi: & his per uiam portabatur. Ponebatur enim in tẽplo ad Aquilonem conuerſa, non longè ab adyto: & duodecim panes azymos in ea ponebant, ſenos per partem mundos ualde, ex farina duorũ aſſariorũ: quæ menſura Hebraica ſeptem cotylas Atticas habet. ſuper panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ ture plenæ. Poſt dies autem ſeptem iterum panes alij portabantur, die qui à nobis ſabbatum appellatur. Septimanam ſiquidem noſtri ſabbata uocant. Cauſam uerò huius rei in alijs edicemus.

De candelabro aureo, & altari interiori & exteriori.

CAPVT X.

CONtra faciem uerò menſæ reſpiciẽtis ad parietem Meridianum, cõſtitutum erat candelabrum ex auro factum fuſile, pondus habẽs minas centum, quod Hebræi dicunt cinthares: Græca lingua interpretatum, talentũ nuncupatur. Fecit autẽ & ſphærulas, & lilia, cũ calamis, & ſcyphis: erantq; omnia ſeptuaginta, ex quibus in una baſe compoſitum erat omne candelabrum in altitudine: & in tantas conſtitutũ partes, in quantas diſtribuunt planetas & ſolẽ. Conſumabaturq; in ſeptem capita alterutra per ordinem conſtituta, in quibus lucernæ imponuntur ſeptem, imitantes ſingulas planetarum, quæ reſpiciunt ad Orientẽ & Meridiẽ, candelabro obliquè poſito. Inter quod candelabrũ & mẽſam interiorem, ut dixi, turibulum erat & altare, de ligno quidem unde & priora ſunt fabricata, imputribili & forti: ex unoquoq; autem latere cubitum latitudinis habẽs, altitudinem uerò duplicem: eratq; craticula aurea in ea facta, habebatq; per ſingulos angulos coronas ex auro puriſſimo ſex: & anuli & uectes inerant, quibus per itinera à ſacerdotibus portabatur. Erat autem &

altare ante tabernaculum constitutum, & ipsum quoq; de ligno, mensura uniuscuiusq; lateris quinq; cubitorum, altitudine uerò triũ: similiter exornatum, & ex laminis æris adopertum: cui suberat craticula in modum retium facta. Suscipiebat enim terra ignem, qui de craticula ferebatur, quia bases non erant ei subiectæ. Diuersæ autem ponebantur fuscinulæ, & phialæ, forcipes & scyphi: & quæcunq; alia uasa ad sacrificium fuerant facta, omnia erant ænea. Et tabernaculum quidem erat huiusmodi, necnon & eius uasa.

Quæ sunt uestimenta sacerdotum & pontificis.

CAPVT XI.

Exodi 39. FActæ sunt etiã sacerdotibus uestes omnibusq; alijs, quos Chanæos uocant, pariter & principi sacerdotum, quem Arabarchen uocant, quod significat principem sacerdotum: ut quoties sacrificia sacerdos adiret, purificaretur. Lex enim purificationem fieri iussit. Et aliorum quidem sacerdotum uestes erant huiusmodi: Primum quidẽ induebatur manachasim, quod constrictorium poterat dici. Est autem cinctorium circa femora subtile, ex byssо contorta contextũ, ingredientibus per eum pedibus uelut deuastrapis. Scinditur autẽ ultra medietatem deorsum: & super lumbos astringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis sindonis byßino uestitur: quod chetomene quidem uocatur Hebraica lingua: significat autem lineum: nos enim linum cheton appellamus. Est autem hæc uestis, tunica usq; ad talos, corpus omne complectens, & manicis brachia ualde cõstringens. accinguntur circa pectus modice, super illud zonam circunducentes latam, quasi digitis quatuor, uariè ita contextam, ut uideatur pellis esse uiperea: in qua flores intexti sunt coccinei & purpurei, cum hyacintho & byssо cõmixti. Stamen autem eius zonæ est solummodo byssius: & sumens initium cincturæ à pectore, & circundans

reducitur

reducitur iterum ante pectus, & usq; ad crura dimittitur, donec sacerdos nihil operatur. Pro decore nanq; uidentium est ita composita. Cum uerò ad studia sacrificiorũ & ministeriorum præparatur, ne impediatur opus, in læuo humero eam portat. Quod Moses quidem Arabanech uocauit: nos autem à Babylonijs discentes, Hemsaneam uocamus: sic enim apud eos hæc tunica nuncupatur. Sinum uerò nusquam habet hæc uestis, sed larga est ad collum eius apertura: & nastalæ ex utraq; parte oram eiusdẽ uestimenti à parte pectoris & scapularum astringunt: hoc etiam Messabazan uocatur. Super caput autem gestat pileum, in modum paruuli calamaci, aut cassidis: quod extẽditur supra summitatem capitis, & modice uerticis medictatẽ excedit: uocaturq; Masnaemphthis: & tale est ut uideatur ex lini textura confectũ: habẽs uittas quæ involutæ sæpius connectuntur, ne facilè dilabatur. Deinde aliud unum uelamen desuper circundatur, descendens usq; ad inferiora barbæ, celans pilei illius ligaturas, & totam capitis superficiem: aptaturq; perfectè, ne laborante sacerdote circa sacrificia, corruat. Quales itaq; sint cæterorũ sacerdotũ uestes, declarauimus. Princeps uerò sacerdotum ornatur quidem & istis, nihil ex prædictis uestibus relinquens: superinduitur autem tunica de hyacintho facta, quæ & ipsa talaris est: uocaturq; Methir secundum linguam nostram: quæ zona cõstringitur, coloribus prædictis & floribus exornata, auroq; contexto uariata: ornatusq; in fimbrijs eius inest, uelut malogranatorum, & tintinnabulorũ aureorũ multo decore factorum: ita ut inter duo tintinnabula malum granatũ habeatur, item inter duo malogranata tintinnabulum. Est autem hæc tunica non ex duabus incisionibus, ut suta sit super humeros, & per latera: sed uno uelo in longum undiq; circumtexta, ad collum habẽs tantummodo sectionẽ, non è latere: sed in longũ fissam

à pectore ad medias ſcapulas. Vitta autẽ ei cõſuta eſt, ne poſſit eius apertio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediuntur, apertum eſt. Ad hæc autẽ tertio induitur ueſtimento, quod dicitur ephot, ſimile eſt autem ſuperhumerali Græcorum. Fit enim hoc modo, ut ſit textus eius magnitudine cubiti, de cunctis coloribus, auroq; uariatus, amplectens omnem pectoris locum: & ad manus eijciẽdas apertum eſt, & omni ſchemate tunicæ ſimile eſt. Huic ueſtimẽto locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittitur, ubi inſeritur eßin, quod Græca lingua logion, Latina rationale ſignificat: & cõplet totum ephot: hoc eſt, illum locũ quem texentes propterea reliquerãt uacuum: unituráq; ephot cum rationali anulis aureis per circulos ſingulos ſub æqualitate commißis per uittam hyacinthinam, quæ immittitur per ligaturam, & cõſertionibus alterutris anulorũ. Ne autẽ uacua eſſet medietas anulorũ, & rationalis, filis hyacinthinis adinuentũ eſt ut ea loca conſuerent. Superhumerale uerò duo ſardonychi lapides infibulant per ſingulos humeros auro clauſi: habentes per extremitates circellos aureos, in quibus ſuſcipiunt rationalis ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorum Iacob, prouincialibus literis lingua noſtra, ſena per lapidem: ſeniores autem in humero dextro ſunt. Inſerti ſunt autem in eßin, id eſt, in rationali duodecim lapides, magnitudine & decore præcipui. Hoc ornamentũ propter eminentiam eius honoris ab omnibus poßideri nõ poteſt. Siquidẽ lapides per quatuor ordines, terni per ſingulos ordines cõſtituti ſunt, habentes aureas per circuitum coronas, quibus incluſi cõſertiq; ſunt, ne poßit quocũq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine tres lapides, ſardonychem, topazium, ſmaragdum habet: in ſecundo autẽ carbunculum, iaſpidẽ, & ſapphirũ. In tertio inchoat ligurius, deinde amethiſtus, achates eſt

tes est tertius, qui & post alios est nonus. In quarto ordine tenet chrysolithus principatum, post quē onyx, deinde berillus, qui est ultimus omniū. Literæ autem in omnibus istis sculptæ sunt nominū filiorum Iacob, quos tribuū principes arbitramur, singulis utiq; lapidibus eorū nomina referētibus secūdū ordinē, quo nati esse noscuntur. Cùm ergo per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus lapidū sustinere, alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ respicit ad collum, eminētes ipsam texturā faciunt, qui susceptiāt catenas aureas opere plectili, uenientes per fistulas quasdā ad extremitates humerorū: quarum catenarū summitas ascendens adducitur post tergū, & in circulo qui est ad dorsum in superhumerali cōseritur: & hoc est rationalis munimen eximium, ne possit aliqua parte disrumpi. Zona uerò rationalis consuitur de coloribus prædictis auro conserta: quæ ex utroque latere circunducta, & iterum reuoluta, ante pectus ex ambabus summitatibus pendere dimittitur, & habet quasdam fimbrias ex aureis fistulis miro decore compositas, in utraque zonæ summitate pendentes. Pileum autem priori similitudine operatum habet pontifex, sicut reliqui sacerdotes, & alium consutum & hyacintho uariatum. Circundatur autem ei & aurea corona, tribus ordinibus facta: supra quam surgit in media fronte quasi calyculus quidam aureus, similis herbæ, quæ apud nos achoro nuncupatur, quam Græci hyoscyamon dicunt. Ne quis autem, cùm non uiderit hanc herbam, per ignorantiam naturam eius ignorēt, aut uocabulum sciens ipsam ignoret: significo huiusmodi hominibus eius modum: Hæc herba frequenter ultra tres palmos oboritur: radicem uerò rotundam habet, & quasi rapæ similem: folia uerò mentæ propinqua sunt. De ramis autē eius oriuntur calyculi rotundi, & in circuitu habet oculos, unde fructus egreditur. Calycem ue

cem uerò quem diximus ſupra coronam auream poſitum, habet magnitudinem digiti minoris, cuius cauatio rotunda eſt, quaſi crateris, quem tamen latius cõdiſcipulis explanabo. Eſt enim quaſi ſphæra diuiſa, & circa fundum aliam habet inciſionem à radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur, & ad ſuperiora decenter denuo aperitur: & in labio ita colligitur, ut propriè uideatur hemiſphærium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterũ oriuntur inciſiones, quaſi extremitates malagranatorũ ſpinoſæ, & in acutiſſimum deficientes cacumẽ: ſemperq; ſeruat fructum huius calyculi ſuperpoſitio ſeminis ſideritis uicinum. Habet autem flores ſimiles plantagini, & per circuitum tota corona his floribus eſt cælata, ab occipitio uſq; ad utrũq; tempus. A fronte uerò hoc quidem non habet, ſed lamina eſt aurea, quæ ſacris literis dei nomen habet inſcriptũ. Hoc ergo eſt pontificis ornamentum. Mirari ſiquidem quilibet potcrit odium hominum, quod circa nos habere non deſiſtunt: quaſi nobis hoc modo diuinitatẽ deridentibus, quam ipſi colere non quieſcunt. Siquis enim tabernaculi poſitionem cõſideret, & ſacerdotalem inſpiciat ueſtem, & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebranda, & legislatorem uirum ſacrũ agnoſcet, & fruſtra nos ab alijs blaſphemari percipiet. Nam ſingula quæq; eorum, ad ſimilitudinem & formã rerum facta reperiet, ſi abſq; inuidia uelit hæc conſiderare. Tabernaculum nanq; triginta cubitorum trine diuiſum, in quo duas partes ſacerdotibus cunctis diſtribuit, quaſi profanum quendam, communemq; locum, terram & mare ſignificat. Hæc utiq; greßibilia cunctis ſunt. Tertiam uerò partem ſoli dicauit deo, eò quòd cœlum ingreßibile ſit hominibus. Super menſam uerò duodecim panes poſiti, ſignificant annum, menſium quãtitate tanta diuiſum. Per candelabrum uerò, per partes ſeptuaginta compoſitum, ſeptem pla-

netarum

netarum memoriam tetigit. Et ſuper id ſeptẽ lucernis planetarum curſum oſtendit. tot nanq; ſunt numero. Cortinæ ex quatuor coloribus cõtextæ, elementorum deſignant naturam. Byſſus enim terrã declarat, eò quòd linum oriatur ex ea: purpura uerò mare, eò quòd piſcium ſanguine coloretur. Aërem uoluit ſignificari per hyacinthum. Coccus uerò eſt ignis indicium. Significat autẽ & põtificis lineã tunica totam terram: hyacinthina uerò ueſtis polum: quæ per malogranata coruſcationes, per tintinnabulorũ ſonitum tonitrua indicare dignoſcitur. Superhumerale etiam ad ſimilitudinẽ totius naturæ eſt, quando deo placuit, ut quatuor coloribus fieret auro contextis, propter ſplendorem reor, qui mundo diffunditur. Rationale uerò in medio ſuperhumerali, in modũ terræ conſtituit. Hæc nanq; undiq; medium tenet locum. Zonæ circulus ſignificat Oceanum, qui utique cuncta ſuo limbo circundat. Indicat autem ſolem & lunã uterq; ſardonyx, quos pontifex portat in humeris. Duodecim uerò lapides ſeu menſes quis intelligere poterit, ſeu numerum ſtellarum, quem zodaicum circulum Græci uocant. Pileum uerò uidetur mihi cœlũ imitari, cum ſit ex hyacintho: non enim aliter poterat ſuperponi ei nomen dei: & in corona ſcilicet deſignatum, & in lamina aurea, propter ſplendorem quo diuinitas præcipuè gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant, cùm ſæpius & in multis uirtus legislatoris opportune poßit exponi.

Quomodo Aaron eligitur in ſacerdotem: & quomodo Moſes purificauerit tabernaculum & ſacerdotes: & quemadmodum de feſtiuitatibus & ſingulis diebus fuerit conſtitutum. CAP. XII.

IGitur dum prædictarum rerũ terminus euenißet, nondum miniſtris ſacris muneribus dedicatis, aſtitit deus Moſi, & ſacerdotiũ Aaron fratri eius cum dare præcepit, qui propter Exodi 28. 29. 30. 40.

uirtutis

uirtutis opus omnibus honore iustior haberetur. Tum ille colligens in ecclesiam multitudinem, uirtutē eius & studiū edicebat, & propter eos passurum esse pericula. Cumq; in omnibus ei populus testaretur, & eius studiū ualde laudaret, Moses ait: Viri Israëlitæ, fabrica quidem iam perfecta est, sicut ipsi deo gratum fuit, nobisq; possibile. Quia uerò oportet tabernaculum iam dicare, decet primum futurum sacerdotē, ministraturumq; sacrificijs, & facturum pro nobis orationes agnoscere. Et ego quidem hac deliberatione mihi cōcessa, me ipsum dignum hoc honore iudicabam, eò quòd natura omnes sui generis potius amatores existant: & maximè, quia multū mihi sum conscius pro uestra salute laborasse. Nunc autē ipse deus Aaron dignum hoc esse honore decreuit, & hunc sacerdotem nobis credidit iustiorem, sciens quòd dignus inducatur stola deo deuota, & curā habebit altaris ad hostias offerēdas, & orationes faciendas pro nobis, libenter auditurus, qui curam habet generis nostri, uirum quem ipse magis elegisse cognoscitur. Hebræis itaq; placuere quæ dicta sunt: & ordinationi dei præbuere consensum. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & uirtutē, fratribus honore hoc dignior uniuersis: habebatq; filios illo in tempore quatuor: Nadab, Abiud, Eleazar, & Ithamar. Quæcunq; uerò ad fabricam tabernaculi præparata supercrauerant, hæc iussit ad tegmen cortinæ ipsius tabernaculi, & lucernæ, & turibuli, aliorumq; uasorum expendi: quatenus hæc pariter neq; pluuia, neq; puluere uexarentur: & populum denuo colligens, singulos ad oblationem iussit offerre dimidium sicli. Siclus autē Hebræorum numisma quatuor drachmas Atticas habet. Illi uerò libenter implebant quæ iusserat Moses (eratq; offerentiū multitudo sexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta) offerebantq; argenti libram à uiginti annorū ætate usq;

te usq; ad quinquaginta constituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expendebatur. Purificauit autẽ & tabernaculum & sacerdotes hoc modo. Myrrhæ electæ siclos quingẽtos & totidem cinnamomi, & calami (est autem & hæc species suauis odoris, prioris mensuræ tenens medietatem) hæc iußit contusa miscери: oleiq; oliuarum pondus mensuræ prouinciæ, quæ dicitur hin, duas coas Atticas capiens. Quibus permixtis & coctis, facta est arte unguentariorũ unctio suauißima. Deinde sumens hos ipsos sacerdotes, & omne tabernaculum ungens purificauit, offerens hostias multas & uarias in tabernaculo: deinde aurcum turibulum, quod magni erat pretij: & reliqua, quorum prætermittimus enarrare naturam, ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die, id est, ante solis ortũ & ad occasum, inceusum fieri oportebat omnino: oleũq; purgantes, ad luminaria conseruabant. Quorũ tres quidem lucernæ super sacrum candelabrum deo tota die lucebant, reliquæ uerò accendebantur ad uesperã. Omnium uerò quæ facta sunt, optimi opifices Beseleel, & Heliab fuerunt. Nam & prioribus artificibus ipsi præpositi erãt, ad meliorem operationem iugiter exercendã, & ad intelligentiã rerum, quarũ institutionem primitus ignorabãt. Horum itaq; Beseleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne tempus ad opus fa- Exodi 40.
ciendum transijt in mensem septimũ: & post hoc ex quo Aegyptum reliquerãt, primus eis annus impletus est. Inchoante autem anno secundo, mense Xantico secundum Macedonas, Nisan uerò secundum Hebræos, in nouo mense tabernaculum consecrarunt, & omnia uasa eius, quæ iam declarata sunt. Ostendit autem se deus gauisum in operibus Hebræorum, & non frustra eos laborasse in pulchritudine illius ædificij, sed accessit, & habitauit in eo templo. Præsentiam nanque suam hoc modo fecit: Cœlum siquidẽ mundum erat, super tabernaculum

culum uerò solummodo caligo facta est, non alta nube, satis ad tem densa circundans illud, ut putaretur tempestas esse: neque rursus ita subtilis fuit, ut ualeret per eam aspectus aliquid contueri: gratusq; ros exinde defluebat, pandebatq; præsentiam dei his, qui hoc uolebant, pariter & credebant. Moses autem cùm artifices, qui talia fuerant operati, dignis muneribus honorasset, sacrificauit in tabernaculi uestibulo secundũ man-
Leui. 8. datum dei taurũ, & arietẽ, & hœdum pro peccatis. Dicturus enim de his, quæ ad sacrificia pertinent, de his etiam quæ circa sacrificia celebrãtur indicaturus sum, simul & de quibus iussit holocausta fieri, & quæ comedenda tanquam cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prædixi, ex eorũ sanguine uestem Aaron, ipsumq; cum filijs aspergebat: purgans eos fontiũ aquis & unguento, ut dei fierent sacerdotes. Septẽ itaq; diebus hoc modo ipsos & eorũ uestes curabat, tabernaculũ simul & eius uasa, ex oleo prælibato, sicut iam dixi, & sanguine hircorũ et taurorum immolatorũ per singulos dies, id est, unoquoq; secundũ genus. Octauam uerò festiuitatẽ denuntiauit populo, & quenq; secundũ uirtutẽ immolare præcepit. Illi uerò alteritros æmulati, & superantes sacrificijs
Leuit. 9. semetipsos, singuli festinantes dictis obediebant. Impositis autem hostijs super altare, repentè ex eis spontaneus ignis accensus est, & similis flamma fulgori coruscationis emicuit, & omnia quæ erant super altare consumpsit. Contigit autẽ post hæc & Aaron calamitas quædam, ut tanquã homo simul & pater de ea cogitaret: quam tamen fortiter tolerauit, quoniam & circa casus animo fortis erat, & hoc dei uoluntate proueniisse iudicabat. Ex quatuor nanq; eius filijs, quos iam dixi, duo seniores, Nadab & Abiu, portantes super aram hostias, non quas prædixerat Moses, sed quibus primitus utebantur, subitò cõcremati sunt, igne super eos magno impetu ueniẽte,

& pect

& pectora, facies q; eorũ inflammante, ita ut nullus eorũ ualuisset extinguere: & illi quidem ita defuncti sunt. Moses autẽ iussit patrẽ eorum & fratres portantes corpora, extra castra deducentes, honore congruo sepelire: luxitq; eos plebs nimis amarè, propter mortem quæ sic eis inopinabiliter accidisset. Solos autem fratres eorum & patrẽ non cogitare ex hac tribulatione Moses exorauit: cum deberent dei honorem præponere suæ tristitiæ. Iam enim Aaron & sacerdotij stola uidebatur indutus. Itaq; Moses omnem honorem respuẽs, quem sibi omnem multitudinem uidebat offerre, solum deo ministerium celebrabat: & aliquando quidem ad montem Sina ibat, aliquando uerò in tabernaculum ingrediens responsa poscebat, de quibus seorsum rogabat deum: & stola priuatus, alijs cunctis se publicum demonstrabat, & in nullo ab alijs differre studebat: nisi tantum ut eorum saluti prouidere uideretur. Insuper & conuersationem eorum scribebat in leges secundum quas deo grati uiuerẽt, & in nullo alterutros accusarẽt, quas tamen dei præcepto constituit. Nunc igitur de conuersatione & legibus exponam. Quod autem de ueste pontificis prætermisi, uolo proferre. Nullo modo enim malignitatibus profanorum reliqui occasionem. Si qui tamen tales sunt, ut dignitatem dei uelint cognoscere, omnipotẽtẽ deum negligentes scire, delinquunt, siue ad sacra ueniant, siue adesse nolint, & hoc non solum Hebræis uoluit deus esse manifestum, sed etiam peregrinis ista legentibus. Lapides autem, quos ferre super humerum prædixi pontificem, erant sardonyces. Eorum puto naturam amplius omnium ad humanam notitiam uenientium effulgere. Deus ergo sacrificijs dum adesset, alter qui in dextro humero portabatur micabat: & ex eo splendor ita exiliebat, ut etiam procul positis appareret, cùm prius hoc lapidi non inesset. Et hoc utiq; mirabile est, his tamen qui sapientiam

pientiam non abiectionem diuinorum operum nanciscuntur. Quod uerò mirabilius est dicam. Per duodecim enim lapides, quos supra pectus pontifex in essin sutos, id est, rationali portat, uictoriã pugnaturis deus prænunciabat. Tantus enim splendor fulgebat in eis, cùm nondũ exercitus moueretur, ut omni fieret multitudini manifestũ, eorũ auxilijs adesse deum. Vnde Græci qui nostras solẽnitates honorãt, cò quòd nihil in his contradicere ualeãt, Essin rationale uocant. Cessauit itaq; & essin & sardonyx splendescere annis ducẽtis antè quàm hæc ego conscriberẽ, cum deus molestè ferret trãsgressiones legum, de quibus sub opportunitate dicemus. Nunc autẽ ad cõsequentia uerba cõuertar. Tabernaculo scilicet iam dicato & ornatis sacerdotũ rebus, populus deum apud se esse cum tabernaculo iudicauit, & ad sacrificia simul & requiẽ est conuersus, quasi omnem iam molestiã respuisset: & de futuris meliora desiderãtes, munera deo alia quidem cõmuniter, alia uerò seorsum de singulis tribubus offerebant. Principes enim tribuum bini & bini conuenientes, uehiculũ & duos boues offerebãt: erantq; uehicula sex: & ita tabernaculũ in itinere deuehebãt. Ad hæc autẽ unusquisq; eorũ phialam, turibulumq; portabat, & capsam capientẽ clæricos decẽ, plenã thymiamatibus. Turibula uerò & phiala argentea erant: utraq; siclos ducentos appendẽtia. In phiala tamẽ septuaginta solummodo sunt expensi. Hæc erant plena farina, oleo conspersa, quibus utuntur ad sacrificia. Super illas autẽ oblationes uitulum & arietem cum agno anniculo ad holocaustũ, id est, totum incendendum: & cum his bircum pro oblatione peccatorũ offerebant singuli principũ: Sed & alia sacrificia quæ salutares appellabãtur, per singulos dies boues duos, et arietes quinq;, cũ agnis anniculis et hœdis. Isti enim sacrificabãt per duodecim dies, unus in tota die. Moses autẽ nequaquã ascẽdebat in mon

tem

tem Sina, sed ingrediens tabernaculum consulebat deum de actuum legumq; dispositione, quas humanam sapiëtiam præcellentes, oporteret firmissimè omni tempore custodire, & donum dei esse cunctis ostendi: talesq; fore, ut eas Hebræi nec in pace per epulas, nec in bellica necessitate transcenderent. Sed de his quidem legibus dicere superpono, aliam conscriptionem facturus.

De generibus & legibus sacrificiorum & purgationum, & ritu immolandi, decq; his quæ immunda sunt.

CAPVT XIII.

NVnc tamen quarundam paucarũ memorabo, de purga- Leuit. 1.
tione & sacrificijs positarũ. Etenim sermo mihi de sacrificijs faciendus est. Duo enim sunt sacrificia, quorũ aliud quidem ab unoquoq; propriè, aliud uerò celebratur à plebe: & hæc quidem duobus modis efficiuntur, aliud quidem quando totum quod immolatur incëditur: & propterea etiam nomen holocaustomatis habet, id est, totum incensum: aliud uerò quod pro gratiarum actione persoluitur, & ad epulas immolationum exhibetur. De priori nanq; narrabo. Vir priuatus holocaustum faciens, immolat quidem bouem, & agnũ, & hœdum: hæc quidem annicula. Boues autem permittũtur immolari etiam iam maiores. Sed hæc omnia masculini generis holocausta fiunt. His autem cæsis, limbum altaris sanguine perfundunt sacerdotes: deinde purgantes ea membratim incidunt, & omnia super altare imponunt, lignis instructum, & subiecto igne inflammatum. Pedes autem cum iecore purgantes, & inter pinguedinem unà cum alijs offerunt: pelles autem sacerdotes accipiunt. Et holocaustomatis quidem modus est iste. Pro gratiarum uerò actione hostias celebrãtes, Leuit. 3.
hæc animalia sacrificant, maturá quidẽ & anniculis grãdiora, mascula tamen fœminis combinata: immolantesq; hæc, sun-

dunt quidem ſanguinem ſuper aram: renes autem & adipes, & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum, & cum his caudam agni ſuperponũt aræ. Pectora autem & crura dextra ſacerdotibus præbent, & duobus diebus de reliquis carnibus epulantur. Quæcunq; uerò remanſerint, concremantur. Similiter autem prædicto modo ſacrificij etiam pro peccatis hoſtia celebratur. Qui uerò ſacrificia maiora non habent, offerunt columbas aut turtures duas: quarum alia quidẽ ſit in holocauſtum deo, alia ſacerdotibus datur ad cibum. Certius autẽ de ſacrificijs horum animalium in ſacrificiorum ſermone dicemus. Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit, agnam & hœdum fœminam eorundem annorum offert: & ſanguinem quidem fundit ſacerdos in aram nõ ſicut prius: ſed angulorum tangit extremitates: & renes aliamq; adipem cum reticulo iecoris ſuper altare imponunt. Sacerdotes autem tollunt & pelles, & carnes ea die conſumendas in templo: lex enim in craſtinum relinqui non ſinit. Qui uerò peccat quidem, ſibiq; cõſcius eſt, ſed nullum habet qui eum poſſit arguere, arietẽ immolat lege præcipiente: cuius carnes in tẽplo ſacerdotes ſimiliter comedunt ea die. Principes autẽ in quibus peccant ſacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placant autẽ deum offerendo ad ſacrificia taurũ & hœdum maſculos. Lex autem præcipit in publicis priuatiſq; ſacrificijs etiam farinam mundiſſimam adijci: in agno quidẽ aſſarij menſuram, in ariete uerò duorum, in tauro trium: & hoc ſanctificant ſuper altare oleo mixtũ. Nam & oleũ offertur ab immolantibus: in boue quidem hin medietatẽ, in ariete autẽ huius menſuræ tertiam partẽ, & quartam in agno. Hin autẽ menſura Hebræorũ antiqua choas Atticas recipit duos: ſecundum quam menſurã oleum offerebant. Si quis autem ſacrificium nõ celebrans, pro uoto ſimilæ primitias offerat, unam drachmam mittit ſuper aram

Leuit. 5.

Leuit. 6.

Leuit. 49.

Leuit. 2.

eram: reliquam uerò ad uescendũ sacerdotes accipiunt aut ad coquendum. nam & oleo fermentatur, aut certe ad faciendos panes sacerdoti tollenti quodcunq; ex ea ad holocaustũ necessarium est. Prohibet autem lex immolari alia die natũ unà cum genitrice: sed nec aliter immolari permittit, nisi cũ octaua dies nati transierit. Fiunt autẽ & alia sacrificia pro languoribus euadendis, aut pro alijs causis, & æqualia libamina cum hostijs expenduntur: quorum in crastinũ aliquid remanere lex prohibet, sacerdotibus scilicet propriam sumentibus partem. Ex publico autẽ sumptu lex agnum anniculũ singulis diebus iubet occidi, inchoante die & terminante. Septima uerò die quæ sabbatum nuncupatur, duos occîdunt, eodem sacrificantes modo. In initio mensis & quotidiana sacrificia, & duos boues cũ agnis anniculis septem, & arietẽ mactant: hœdum uerò pro declinatione peccatorum, si fortè per casum obliuionis eueniant. Septimo uerò mense quem Macedones Hyperueretæum uocant, adijciẽtes his quæ prædicta sunt taurum & arietem, & septem agnas immolant, & hœdum pro peccatis. Offerũt autẽ super hæc duos hœdos, quorũ alter quidem uiuus ultra terminos deserti dimittitur, futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterum uerò in suburbanis in locum purissimũ deducentes, cum ipsa pelle totũ incendunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autẽ simul & taurus non oblatus à populo, sed ex proprio sumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & oblato in templum, eius sanguine simul & hirci aspergit digito contra mensam septies: eodẽ autẽ numero & pauimentũ: totiesq; templũ & aream aram, & reliquũ quod est circa maius uestibulum purgans. Super hæc extremitates & renes, & adipem cum reticulo iecoris superimponunt altari. Præbet autẽ & arietẽ deo pontifex ad holocaustũ. Quinta uerò eiusdem mensis & de- Leuit. 23.

cima, tempore ad hyemem uergente, tabernacula figere iußit ſingulos per familias, metuētes frigus, pro anni cuſtodia. Dūq; in patriam peruenirent, in illa ciuitate quam propter templū metropolim haberent, feſtiuitatē eos octo diebus agere, & holocauſta facere, & ſacrificare deo, & pacificas hoſtias offerre præcepit: utq; in manibus portarent ramos myrti & ſalicis, ſummitatesq; palmarum, & uirgulas mali perſici. Prima itaq; dierum fit holocauſtum hoſtiarum, ex tribus & decem bobus, & agno uno aut pluribus, & arietibus duobus, adiecto hirco pro declinatione peccatorum. Sex autem diebus ipſe quidem numerus agnorum & arietum cum hirco ſacrificatur: ſubtrahitur autem ſingulis diebus unus bos, donec ad ſeptimum ueniatur: & ab omni opere die octauo requieſcūt: & deo (ſicut prædiximus) uitulum immolant & arietem, & agnas ſeptē, & hircum pro declaratione peccatorum. Hæc quidem Hebræis tabernacula figentibus celebrare patrij moris eſt. Menſe uerò Xantico, qui apud nos Niſan appellatur, id eſt, anni principium, quartadecima luna, ſole oppoſito in ariete, quo menſe liberati ſumus à ſeruitute Aegyptiorum, ſacrificium quod tunc egredientes ex Aegypto fecerunt, immolare nos annis ſingulis (quod paſcha dicitur) celebrareq; ſanciuit. Et utiq; celebramus illud per tribus noſtras, nihil immolatorum in craſtinum reſeruantes. Quintadecima autem ſuccedit feſtiuitas azymorū, quæ ſeptem diebus celebratur, in qua azymis ueſcuntur, & ſingulis diebus tauri occiduntur duo, & aries quidē unus, agnæ uerò ſeptem: & hæc holocauſta fiunt: & hircus quoque pro peccato adijcitur per dies ſingulos ad epulas ſacerdotum. Secunda uerò azymorum die, quæ eſt decimaſexta, frugum primitias, quas metunt, antequām ex eis ueſcantur, deum iudicātes iuſtum eſſe primitijs honorari, quo
Leuit. 2. ſint hac ubertate completi, offerunt iſto modo: Siccantes ſpicarum

carum manipulum, & contundentes, & munda ad coquendum hordea facientes, aræ dei assarium offerunt: & unam dragmam ex eo mittentes, reliquum sacerdotum usui derelinquunt: & tunc iam licebit omnibus pro sua metere uoluntate. Immolant autem in principijs frugum agnum in holocaustum deo. Septima uerò septimana transacta post hoc sacrificiũ, Leuit. 23. quarum septem hebdomadarum dies sunt quadraginta & nouem, pentecoste celebratur: quam Hebræi Asarcha uocant, quod significat pentecosten, id est, quinquagesimam. In qua offerunt deo panes de alphita siccata factos, cum fermento assariorum duorum, & ad mactandum agnas duas. Hæc quidem duo offerũtur solummodo. Nam cœna sacerdotibus præparatur, nihilq; ex his in crastinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocaustum uitulos tres, & arietes duos, & agnas quatuordecim, duosq; pro peccato hircos. Nulla uerò festiuitas est, in qua holocaustum non faciant, aut in qua ex operibus laborum requiem nõ habeant: sed in omnibus & legitimæ immolationis species, & uacationis certus est modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur: ex cõmuni tamen simila cocta fermento carens datur assariorum uiginti quatuor, & ad panes faciendos expenduntur. Coquũtur enim duo, & duo diuisi ante sabbatum, & sabbato manè oblati super sacram mensam ponuntur, sibi ad alterutros cõuersi, duabus pateris aureis superpositis, ture plenis, quæ permanent usq; ad aliud sabbatum: & tunc pro illis alij deportantur: Illi uerò sacerdotibus exhibentur: & ture incenso in igne sacro, in quo omnia holocausta fiunt, aliud tus supra alios panes adijcitur. Immolat autẽ sacerdos de proprijs expensis secundo per diem farinã oleo mixtam, & modica coctione duratam, quò sit mensura unius assarij: cuius medietatem quidem manè, aliam uerò medietatem meridie igni solent offerre. De his

itaq; integriorem denuo declarabo sermonem, sufficienter au-
Num. 3. tem mihi etiam nunc de his uideor enarrasse. Moses autem tribum Leui, à cõmunione populi segregans, sacram utiq; futuram sanctificauit fontium aquis ualde purissimis: & sacrificia pro talibus legitima præbens deo, tabernaculum eis sacratáq; uasa & reliqua quæcũq; ad tegmen tabernaculi uidebantur fecisse contradidit: quatenus præsidentibus & dicatis iam deo sacerdotibus ministrarent. Et de animalibus discreuit sin-
Leuit. 17. gula quæ comederent, & à quibus se penitus abstinerẽt. De quibus, cùm nobis occasio huius scripturæ prouenerit, dicemus: adijcientes & causas, quibus motus, alia quidem nobis ad cibum esse præcepit, ab alijs autẽ abstinere imperauit. Sanguinis autem totius usum ad uescendum modis omnibus interdixit, animam illum & spiritum esse putans. Sed & carnes sponte mortui animalis ab esu omnino prohibuit: & ab adipe & reticulo caprino, & ouino, & bubulo abstinendum esse prædixit. Expulit autem etiam à ciuitate leproso corpore maculatos, & semine defluentes. Sed & mulieres quibus fit purgatio naturalis, remoueri iussit usq; ad septimam diem: post quam diem quasi purgatas remeare permisit. Similiter autem & mortuo facientes exequias, post totidẽ dies legitimum est redire. Eos autem qui super numerum horum dierum in pollutione consistunt, sacrificare legitimũ est agnas duas: quarum alteram quidem sanctificare conuenit, alteram uerò sacerdotes accipiunt. Similiter autẽ & immolant pro eo cuius defluit semen, quoties hoc per somnium patitur, descendente eo prius in aquam frigidam. Idem facit & qui cũ legitima uxore concumbit. Leprosos autẽ omnino expulit à ciuitate, cum nullo penitus conuiuentes, & nihil à mortuis differentes. Si uerò quilibet supplicando deo hac egritudine liberetur, sanumq; colorem aliquãdo recipiat, diuersa deo sacrificia com

cia compensat, de quibus post hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit eos qui dicunt Mosen lepra fatigatum, & propter hanc causam similium proiectorum ducem factum, in Chananæam uenisse cum eis. Si enim hoc fuisset uerum, nequaquam Moses iniuria sua hæc sanxisset, cum magis rationabiliter etiam aliis hoc introducentibus contradicere præualeret, quādo & apud gentes multas leprosi sint, & fruantur honore præcipuo: & non solùm iniuria & expulsione priuentur, sed etiam militias mereantur insignes, & ciuilia eis singula committantur: & in sacris, & in templis ingrediendi habeant potestatem. Quapropter in nullo prohibebatur Moses, si aliqua huiusmodi passione circa colorem ipsé aut multitudo quæ cum eo erat uexaretur, de istis meliora sancire: nullumq; detrimentum huiusmodi passionibus cogebatur inferre. Sed palàm est, quomodo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moses autem ab his mundus existens, etiam mundis contribulibus constitutis, de languentibus hoc modo sanciuit, & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unusquisque cogitet ut uoluerit.

Leges mulieris puerperæ, eiusq; mundationes: de q; uxore adulterij suspecta, & prohibito cōcubitu: de cōiugio sacerdotum, & anno iubileo. CAP. XIIII.

MVlieres uerò, quando pariunt, intrare in templū prohibuit, sacrificiaq; contingere non permisit usque ad quadragesimū diem, si masculus sit qui pariatur: duplicibusq; diebus, si fœminam generari contigerit. Ingredientes autem post prædictæ dilationis tempus sacrificia celebrāt, quæ sacerdotes solenniter deo distribuunt. Si quis adulteratam suam suspicatur uxorem, offert farinæ hordeaceæ assariū: & unum pugillum ex ea mittens in altare, reliquum dat sacerdotibus ad edendum. Mulierem uerò constituit aliquis sacerdotum ad ianuas, Leuit. 12. Num. 5.

ianuas, quæ ſunt conuerſæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens, ſuperſcribit quidem in membrana dei uocabulum, iubetq; iurare nihil eam nocuiſſe uiro ſuo, nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe: quod ſi commuſit, ut femore dextro diſiuncto, uteroq; putrefacto moriatur: ſi uerò amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpicione mouetur, ut menſe decimo ei puer maſculus generetur: perfectoq; iureiurando, dei nomen diluens è membrana, in phialam exprimit: ſumensq; terram de templo circa parietes iacentem, & ſuperaſpergens, mulieri dat ad bibendum. Illa uerò ſi quidem iniuſtè accuſata eſt, concipit, & partus eius nutritur in utero: ſi autem de toro maritali mentitur etiam deo, cum confuſione uitam reliquam ſuſtinebit. Nam & femur eius putreſcit, & uterus uertitur ad hydropem. Et de ſacrificijs quidem & purgationibus eorum, Moſes contribulibus ſuis ita proſpexit. Leges autem eis tales expoſuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: feliciſſimum eſſe credens, uiros circa torum eſſe ſecuros: & ciuitatibus ſimul & domibus expedire, filios eſſe ue-

Leuit. 18. *races. Sed & matribus miſceri, tanquam malum maximum lex negauit. Similiter uxori paternæ, & nutricibus, & ſororibus pro uxoribus coire quempiam filiorũ, tanquam pra-*

Ibidem 20. *uam iniuſtitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ miſceri, & iumentis, & maſculis: eò quòd hæc libido nequiſſima uideatur: & aduerſus eos qui hæc præſumunt, mortis ſupplicium prouenire decreuit. Sacerdotum*

Ibidem 21. *uerò duplicem fecit purgationem. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit: & ſuper hæc neq; meretrices neque concubinas eos habere permiſit, neque ancillam, neque captiuam eis nubere uoluit. Sed & eas quæ de cauponationibus & pandochijs uitam agunt: & quæ prius maritos habẽtes, pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt, ab eorum coniunctione prohibuit.*

buit. Summum uerò pontificem neq; mortui uiri habere permisit uxorem: licet hoc alijs concessisset, huic soli dedit ducere uirginem, eamq; seruare. Vnde neque ad mortuum summus sacerdos accedit, cum reliqui non prohibeantur fratribus & parentibus & omnibus suis solēnia mortuis exhibere: quos esse oportet simplices omni simplicitate uera. Qui inter sacerdotes integer non est, pasci quidem ait de oblationibus sacerdotis, ascendere autem ad altare & in templum introire prohibuit. Hos itaq; non solùm ad sacrificia mundos, sed etiam circa conuiuia & cultum suū studiosos & inculpabiles esse præcepit. Ob quam causam stola sacerdotali uestiti & immaculati & circa omnia mundi sunt, & sapientes existunt. Bibere uinum donec stola uestiti sunt prohibētur: insuper & oues integras immolant, & in nullo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore uitæ suæ gesta tradidit Moses, quorum quædam & in deserto degens adinuenit, quatenus dum terram Chanaeam perciperēt, hæc seruarent: id est, anno septimo requiem terræ prebeant ab aratro & plantationibus, sicut & ipsos septima die ab operibus cessare sanciuit, & ut quæ sponte oriūtur de terra, essent uolentibus in usu communia, & contribulibus & extraneis, nihilq; ex eis seruarent. Hoc autem posti septimam annorū septimanam fieri iussit, qui sunt anni quidem quinquaginta: uocaturq; ab Hebræis hic annus quinquagesimus iubileus, in quo & debitores à credito relaxantur, & serui liberi dimittuntur: quos cum essent contribules, pro quadam transgressione legū seruitij schemate castigauit, mortemq; sustinere prohibuit. Instante siquidem iubileo, quod nomen significat libertatem, restituunt etiam agros antiquis dominis isto modo: Conueniunt uenditor agri simul & emptor, & reputantes fructus & expensas in agros factas, fructibus exuberasse compertis, uenditor recipit agrum. Cum uerò ex-

Leuit. 10.

Ibidem 25.

penſæ tranſcendunt, hoc quod deeſt recipiens emptor, à poſſeſſione diſcedit, connumeratis ſcilicet ex æquo fructibus & expenſis, prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eandem legẽ uoluit etiam in domibus obtinere, quæ per uicos quoſq; uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenduntur, aliter deſtituit. Si quidẽ antequàm compleatur annus, recipiat pecuniã, reddere domum cogit emptorem: ſi uerò completus annus fuerit, poſſeſſionem confirmat emptori. Hanc igitur legum conſtitutionem Moſes, dum ſub monte Sina moraretur exercitus, à deo cognouit, & Hebræis ſcriptam contradidit.

Leges inſtruendi exercitus, & numerus Iſraëlitarum aptorum bello, deq; tubis argenteis. CAP. XV.

Num. 26. CVm uerò circa legislationẽ iam putaret iſta ſufficere, ad exercitij militaris iura conuerſus eſt, habens in animo bellicas cauſas attingere: præcepitq; principibus tribuũ præter tribum Leui, ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoſcerent. Leuitæ enim ſacrati erant, & miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta, inuenta ſunt milia ſexcenta & tria, & ſexcenti quinquaginta, qui potuiſſent arma producere, à uigeſimo anno uſque ad quinquageſimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribuum Manaſſe, filium Ioſeph, & Ephraim, pro ipſo Ioſeph. Hæc autem fuit ſupplicatio Iacob à Ioſeph, dum feciſſet filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Figentes autẽ caſtra tabernaculum in medio ſtatuebant, & ternæ tribus per latera ſingula tabernaculi cõmanebant, & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quaſi fori rerumq; uenalium, ſingulis in ordine conſtitutis, & opifices artium ſingularum in ſtationibus erant: nulliq; alij loco, quàm ciuitati competenter ædificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiquidem quæ circa tabernaculum erant, ſacerdotes tenebant, deinde cuncti Leuitæ. Exquiſiti enim ſunt Leuitæ maſculi,

masculi, qui ultra triginta annorum essent, inuentiq; sunt uigintiduo milia, octingentiocto ginta. Quoties uerò supra tabernaculum stare nebulam contingebat, tanquam deo ibidem commorante quiescebant, cum uerò conuerteretur, procedebant. Adinuenit autem & modum tubæ ex argento factæ, quæ est huiusmodi, longitudinem quidem habens penè cubiti. Est autem angusta fistula cantatoria, calamo capacior, præbens latitudinem quæ conueniat ori ad susceptionem spiritus, & classico sono uicina est, quæ Hebraica lingua uocatur asosra. Factæ sunt tales duæ, & una quidem utebantur ad iussionem & collectionem populi in ecclesijs celebrandam: altera uerò, cum oporteret ad cogitandum de rebus necessarijs principes conuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cumq; tabernaculum moueretur, hæc fiebant: insonante priore, ij qui habitabant ad Orientalem tabernaculi partem surgebant: cum uerò secunda sonuisset, qui ad Austrũ residebant apparabantur. Et ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas, precedentibus sex tribubus portabatur, & alia media sequentibus sex. Leuitæ uerò omnes circa tabernaculum erant. Tertia uerò sonante, pars quæ conuersa erat ad Occidentem ferebatur: & quarta, quæ circa Septentrionem. Vtebantur autem his tubis etiam in sacrificijs hostias offerentes, & sabbatis, & cæteris quoq; diebus. Sacrificauit autem tunc prius post excessum de Aegypto, quod pascha dicitur, in deserto. Exodi 40. Num. 10.

Orta seditione rursum contra Mosen ob inopiam cibi, coturnicibus locus est repletus, sumptúsq; deus supplicium de seditiosis.

CAPVT XVI.

ET post paululum procedens à monte Sina, & loca quædam cõmutãs, de quibus dicemus, ad locũ qui dicitur Eserimoth uenit. Vbi multitudo rursus seditionem fecit, accusando Mosen, & necessitates profectus sui dicendo, & quòd de terra Num. 11.

terra bona eis ſuaſiſſet exire: & cum illã perdiderint, pro felicitate quã eis ſe promiſerat præbiturũ, diuerſis miſerijs tenerentur aſtricti, & aqua priuati: & ſi cõtingeret, ut etiã manna deficeret, eſſent ſine cõſolatione perituri. Cumq; multa ſæuiora in illum uirum edicerent, unus quidem monebat eos, ut neq; Moſeos neq; laborum eius exhibitorum pro cunctorum ſalute immemores eſſe deberẽt, neq; de dei adiutorio deſperarent. Plebs autem ad hoc potius eſt cõmota, & contra Moſen maior turba cõſurgebat. Moſes itaq; confortans eos tali deſperatione deiectos, licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus, tamen promiſit eis carnium multitudinem præbiturũ, non una die ſed plurimis. Illis autem hoc non credentibus: & dicente quodam, Vnde poſſet hæc tantis milibus quæ prædixerat miniſtrare? Deus, inquit, & ego, licet mala audientes à uobis, non tamen recedimus operantes pro uobis, & iſtud non tardè proueniet. Cumq; hæc dixiſſet, coturnicibus repletus eſt omnis exercitus, colligebantq; eas circumaſtantes. Deus autem non tardè hanc reddidit Hebræis iniuriam & maledictum in ſe commiſſum. Non parua ſiquidem multitudo eorũ mortua eſt. Et hactenus locus ipſe cognominatur Cabrothalia, quod interpretari poteſt, deſiderij ſepultura.

Quomodo Moſes Hebræos ad Chananæorum fines duxit, mittens in Chananæam duodecim exploratores, qui reuerſi metum & terrorem populo incuſſerunt, uolenti ob id Moſe & Aaron interfectis, Aegyptum repetere. CAPVT XVII.

Num. 31. DEducens autem eos inde Moſes in terram quæ uocatur conuallis, iuxta Chananæorum terminos exiſtentẽ, & ad habitandum difficilem, populum in eccleſia cõgregauit, eisq; in concione locutus eſt, dicens: Cum deus nobis duo bona promiſerit, libertatem & felicis terræ poſſeſſionẽ, aliud deo dante iam

iam poſsidetis, aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus nanq; ſedemus Chananæorum: arcebitq; nos de cætero procedentes neq; rex, neq; ciuitas, ſed neque omnes eorum gentes. Exercitum ergo præparemus ad bellum. Non enim ſine labore nobis hæc terra conceditur, ſed maximis eam prælijs obtinebimus. Mittamus autem exploratores, qui huius terræ bona conſiderent, & quæ uirtus in ea ſit habitantiũ. Ante omnia uerò unanimes ſimus: & deum, qui eſt in omnibus nobis adiutor, & pugnandi ſocius, honoremus. Hæc itaq; cum dixiſſet Moſes, multitudo ei honorem exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſsimos uiros, unum de unaquaq; tribu. Qui circumeuntes omnem terram Chananæorum, à partibus circa Aegyptum iacentibus uſq; ad ciuitatem Emathin, ad montem Libanum peruenerunt: naturamq; terræ & incolarum hominum conſiderantes ualidam, reuerſi ſunt, quadraginta diebus omne hoc opus explentes, inſuper & fructus quos proferebat illa terra portantes: eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum quam terra illa haberet, narrabant: & à uoluntate bellandi populum ſuſpendebant, metuẽtes etiam ſuæ paupertatis inopiam: dicentesq; flumina impoſsibilia tranſituros, & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus, & ciuitates muris ualde fortiſsimas, & ambitus earum grandi munimine roboratos. In Hebron autem & gigantum prolem ſe inueniſſe dicebant. Et exploratores quidem uidentes, quòd cunctis quos ab Aegypto egredientes inſpexerant, maiores eſſent Chananæi, & ipſi tabuerunt, & multitudinẽ hoc credere compulerunt. Illi autẽ ex his quæ audierant, poſſeſsionẽ terræ illius difficilẽ ſibi iudicabant: ſolutoq; cõcilio, cum uxoribus & filijs lugentes degebant, tanquã deus nihil eis opere, ſed tantũ uerbo promitteret. Rurſumq; Moſen increpabant, & inclamabant ei, eiuſq; fratri atq; pontifici: & peſsimã quidẽ, licet cum illorum

Num. 9.

Num. 14.

illorum blasphemijs, habuerunt noctem. Manè uerò cõcurrerunt ad ecclesiam, deliberationẽ habentes, ut interfecto Mose & Aaron, ad Aegyptum denuo remearent. Vnus autẽ exploratorum, Iesus filius Naue de tribu Ephrem, & Caleph de tribu Iuda, metuentes in medium processerunt: tenebantq; multitudinem, confidere supplicantes, & neq; deum falsitatis arguere, neq; credere his quæ pro terrore, non uere de Chananæis dicta uidebantur: sed sibi potius, qui ad felicitatem & possessionem bonorum eos decentius inuitarent: quando neq; montium magnitudo, neq; altitudo fluuiorum uirtutẽ colentibus efficlum poterit impedire: maxime cum deus securitatem præbeat, & eorum propugnator existat. Pergamus ergo dicebant simul ad hostes, nullam timoris habentes suspicionẽ, sed duci credite deo: nosq; sequimini quò uocamus. Et illi quidem dicentes hæc, nitebantur iram populi mitigare. Moses uerò & Aaron in terram prostrati, rogabant deum non pro salute sua, sed ut quiescere faceret ignorantem plebem, eorumq; sedaret animos, præsentis hæsitationis passione turbatos. Astitit autem & nubes, & instans supra tabernaculum significauit dei præsentiam.

Deus iratus prædicit per Mosen, neminem eorũ terram promissam ingressurum, nisi filios eorum, post XL. demum annos. CAPVT XVIII.

Num. 14. MOses autem confidens, in media astitit multitudine: deumq; permotũ pro eorum pandebat iniuria: percepturosq; fore supplicium, non quidẽ delicto dignum, sed quale patres pro correptione inferunt filijs. Cumq; trãsisset in tabernaculum, coram deo pro futura eorum perditione deflebat: commemorabatq; populum quæ passi ab eo, & quantis beneficijs participati ingrati circa eum existerent: quando etiam nunc exploratorum terrore decepti, sermones illorum potius,

quàm

quàm promissiones dei iudicauerint ueriores: & ob hanc causam non equidem exterminaret eos, neq; perderet genus eorum, quod omnibus hominibus haberet apud se potius honoratum: uerum terra Chananæorũ non eos esse potituros, neq; eius promissa felicitate lætaturos, sed etiã sine domibus & ciuitatibus in deserto quadraginta annos esse uicturos, & hanc pœnam eos pro iniquitate soluturos: filijs autem uestris, dicebat, deus terram daturum se compromisit: illorum participaturos bonis, & dominos eorum fore quæ uos ipsi uobis inuidiosis accipere. Cum hæc itaq; populo Moses dixisset dei uoluntate, in tristitiam & ærumnam conuersa est multitudo, rogabantq; Mosen, ut propitium ei faceret deum, & à deserto liberatis præberet urbes. Ille autem dicebat deum huiusmodi non habere consilium, neq; secundũ benignitatem humanam ductũ circa indignationem eorum, sed habita deliberatione in eos sententiam protulisse. Non itaque iudicandum est oportere hæc discredi, si Moses cum uir unus esset, tanta milia hominum irascentium potuit mitigare, & ad mansuetudinis uota reducere. Deus enim assistens ei, multitudinem populorum uinci sermonibus suis præparauit: quippe cum sæpius inobedientes, utilem sibimet obedientiam fuisse cognouissent, utiq; in calamitatibus incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille, ad credendum sibi de quibuscunq; populus audiret, & hoc non solùm tempore quo uixit, sed etiam nunc. Nullus enim est Hebræorum qui nõ tanquam præsente eo & castigante, si forte sit moribus incompositus, obediat sanctionibus eius, licet alios latêre possit. Et alia quidem indicia ultra humanam uirtutem eius existunt. Olim enim quidam trans Euphratem habitantium, quatuor mensiũ itinere uenientes propter honorẽ nostri sacrificij, cum multis periculis simul & sumptibus, sacrificãtes nõ ualuerũt immolatione participari:

ianuas, quæ sunt conuersæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens, superscribit quidem in membrana dei uocabulum, iubetq; iurare nihil eam nocuisse uiro suo, nec pudicitiæ uinculum disrupisse: quod si commusit, ut semore dextro disiuncto, uteroq; putrefacto moriatur: si uerò amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac suspicione mouetur, ut mense decimo ei puer masculus generetur: perfectoq; iureiurando, dei nomen diluens è membrana, in phialam exprimit: sumensq; terram de templo circa parietes iacentem, & superaspergens, mulieri dat ad bibendum. Illa uerò si quidem iniustè accusata est, concipit, & partus eius nutritur in utero: si autem de toro maritali mentitur etiam deo, cum confusione uitam reliquam sustinebit. Nam & femur eius putrescit, & uterus uertitur ad hydropem. Et de sacrificijs quidem & purgationibus eorum, Moses contribulibus suis ita prosperit. Leges autem eis tales exposuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: felicissimum esse credens, uiros circa torum esse securos: & ciuitatibus simul & domibus expedire, filios esse ueraces. Sed & matribus misceri, tanquam malum maximum lex negauit. Similiter uxori paternæ, & nutricibus, & sororibus pro uxoribus coire quempiam filiorũ, tanquam praLeuit. 18. uam iniustitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri Ibidem 20. naturaliter pollutæ misceri, & iumentis, & masculis: eò quòd hæc libido nequissima uideatur: & aduersus eos qui hæc præsumunt, mortis supplicium prouenire decreuit. Sacerdotum Ibidem 21. uerò duplicem fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit: & super hæc neq; meretrices neque concubinas eos habere permisit, neque ancillam, neque captiuam eis nubere uoluit. Sed & eas quæ de cauponationibus & pandochijs uitam agunt: & quæ prius maritos habẽtes, pro causis quibuscunq; dimissæ sunt, ab eorum coniunctione prohibuit.

buit. Summum uerò pontificem neq; mortui uiri habere permisit uxorem: licet hoc alijs concessisset, huic soli dedit ducere uirginem, eamq; seruare. Vnde neque ad mortuum summus sacerdos accedit, cum reliqui non prohibeantur fratribus & parentibus & omnibus suis solēnia mortuis exhibere: quos esse oportet simplices omni simplicitate uera. Qui inter sacerdotes integer non est, pasci quidem ait de oblationibus sacerdotis, ascendere autem ad altare & in templum introire prohibuit. Hos itaq; non solùm ad sacrificia mundos, sed etiam circa conuiuia & cultum suū studiosos & inculpabiles esse præcepit. Ob quam causam stola sacerdotali uestiti & immaculati & circa omnia mundi sunt, & sapientes existunt. Bibere uinum donec stola uestiti sunt prohibētur: insuper & oues integras immolant, & in nullo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore uitæ suæ gesta tradidit Moses, quorum quædam & in deserto degens adinuenit, quatenus dum terram Chananæam perciperēt, hæc seruarent: id est, anno septimo requiem terræ præbeant ab aratro & plantationibus, sicut & ipsos septima die ab operibus cessare sanciuit, & ut quæ spōte oriūtur de terra, essent uolentibus in usu communia, & contribulibus & extraneis, nihilq; ex eis seruarent. Hoc autem post septimam annorū septimanam fieri iussit, qui sunt anni quidem quinquaginta: uocaturq; ab Hebræis hic annus quinquagesimus iubileus, in quo & debitores à credito relaxantur, & serui liberi dimittuntur: quos cum essent contribules, pro quadam transgressione legū seruitij schemate castigauit, mortemq; sustinere prohibuit. Instante siquidem iubileo, quod nomen significat libertatem, restituunt etiam agros antiquis dominis isto modo: Conueniunt uenditor agri simul & emptor, & reputantes fructus & expensas in agros factas, fructibus exuberasse compertis, uenditor recipit agrum. Cum uerò ex- Leuit. 10. Ibidem 25.

pensæ transcendunt, hoc quod deest recipiens emptor, à possessione discedit, connumeratis scilicet ex æquo fructibus & expensis, prioribus possessoribus reddit agrum. Eandem legē uoluit etiam in domibus obtinere, quæ per uicos quoq; uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenduntur, aliter definiuit. Si quidē antequàm compleatur annus, recipiat pecuniā, reddere domum cogit emptorem: si uerò completus annus fuerit, possessionem confirmat emptori. Hanc igitur legum constitutionem Moses, dum sub monte Sina moraretur exercitus, à deo cognouit, & Hebræis scriptam contradidit.

Leges instruendi exercitus, & numerus Israēlitarum aptorum bello, decē tubis argenteis. CAP. XV.

Num. 26. *CVm uerò circa legislationē iam putaret ista sufficere, ad exercitij militaris iura conuersus est, habens in animo bellicas causas attingere: præcepitq; principibus tribuū præter tribum Leui, ut numerum pugnare uolentium perfecte cognoscerent. Leuitæ enim sacrati erant, & ministerio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta, inuenta sunt milia sexcenta & tria, & sexcenti quinquaginta, qui potuissent arma producere, à uigesimo anno usque ad quinquagesimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribuum Manasse, filium Ioseph, & Ephraim, pro ipso Ioseph. Hæc autem fuit supplicatio Iacob à Ioseph, dum feciſſet filios eius sibi præberi sicut prædixi. Figentes autē castra tabernaculum in medio statuebant, & ternæ tribus per latera singula tabernaculi cōmanebant, & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quasi fori rerumq; uenalium, singulis in ordine constitutis, & opifices artium singularum in stationibus erant: nulliq; alij loco, quàm ciuitati competenter ædificatæ & collocatæ similis erat. Ea siquidem quæ circa tabernaculum erant, sacerdotes tenebant, deinde cuncti Leuitæ. Exquisiti enim sunt Leuitæ masculi,*

maſculi, qui ultra triginta annorum eſſent, inuentiq; ſunt uigintiduo mulia, octingentio octoginta. Quoties uerò ſupra tabernaculum ſtare nebulam contingebat, tanquam deo ibidem commorante quieſcebant, cum uerò conuerteretur, procedebant. Adinuenit autem & modum tubæ ex argento factæ, quæ eſt huiuſmodi, longitudinem quidem habens penè cubiti. Eſt autem anguſta fiſtula cantatoria, calamo capacior, præbens latitudinem quæ conueniat ori ad ſuſceptionem ſpiritus, & claſſico ſono uicina eſt, quæ Hebraica lingua uocatur aſoſra. Factæ ſunt tales duæ, & una quidem utebantur ad iuſſionem & collectionem populi in eccleſijs celebrandam: altera uerò, cum oporteret ad cogitandum de rebus neceſſarijs principes conuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cumq; tabernaculum moueretur, hæc fiebant: inſonante priore, ij qui habitabant ad Orientalem tabernaculi partem ſurgebant: cum uerò ſecunda ſonuiſſet, qui ad Auſtrũ reſidebant apparabantur. Et ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas, præcedentibus ſex tribubus portabatur, & alia media ſequentibus ſex. Leuitæ uerò omnes circa tabernaculum erant. Tertia uerò ſonante, pars quæ conuerſa erat ad Occidentem ferebatur: & quarta, quæ circa Septentrionem. Vtebantur autem his tubis etiam in ſacrificijs hoſtias offerentes, & ſabbatis, & cæteris quoq; diebus. Sacrificauit autem tunc prius poſt exceſſum de Aegypto, quod paſcha dicitur, in deſerto. Exodi 40. Num. 10.

Orta ſeditione rurſum contra Moſen ob inopiam cibi, coturnicibus locus eſt repletus, ſumpſitq; deus ſupplicium de ſeditioſis.

CAPVT XVI.

ET poſt paululum procedens à monte Sina, & loca quædam cõmutãs, de quibus dicemus, ad locũ qui dicitur Eſerimoth uenit. Vbi multitudo rurſus ſeditionem fecit, accuſando Moſen, & neceſſitates profectus ſui dicendo, & quòd de Num. 11.

terra

terra bona eis ſuaſiſſet exire: & cum illã perdiderint, pro felicitate quã eis ſe promiſerat præbiturũ, diuerſis miſerijs tenerentur aſtricti, & aqua priuati: & ſi cõtingeret, ut etiã manna deficeret, eſſent ſine cõſolatione perituri. Cumq; multa ſæuiora in illum uirum edicerent, unus quidem monebat eos, ut neq; Moſeos neq; laborum eius exhibitorum pro cunctorum ſalute immemores eſſe deberẽt, neq; de dei adiutorio deſperarent. Plebs autem ad hoc potius eſt cõmota, & contra Moſen maior turba cõſurgebat. Moſes itaq; confortans eos tali deſperatione deiectos, licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus, tamen promiſit eis carnium multitudinem præbiturũ, non una die ſed plurimis. Illis autem hoc non credentibus: & dicente quodam, Vnde poſſet hæc tantis milibus quæ prædixerat miniſtrare? Deus, inquit, & ego, licet malè audientes à uobis, non tamen recedimus operantes pro uobis, & iſtud non tardè proueniet. Cumq; hæc dixiſſet, coturnicibus repletus eſt omnis exercitus, colligebantq; eas circumaſtantes. Deus autem non tardè hanc reddidit Hebræis iniuriam & maledictum in ſe commiſſum. Non parua ſiquidem multitudo eorũ mortua eſt. Et hactenus locus ipſe cognominatur Cabrothalia, quod interpretari poteſt, deſiderij ſepultura.

Quomodo Moſes Hebræos ad Chananæorum fines duxit, mittens in Chananæam duodecim exploratores, qui reuerſi metum & terrorem populo incuſſerunt, uolenti ob id Moſe & Aaron interfectis, Aegyptum repetere.

CAPVT XVII.

Num. 31. DEducens autem eos inde Moſes in terram quæ uocatur conuallis, iuxta Chananæorum terminos exiſtentẽ, & ad habitandum difficilem, populum in eccleſia cõgregauit, eisq; in concione locutus eſt, dicens: Cum deus nobis duo bona promiſerit, libertatem & felicis terræ poſſeſſionẽ, aliud deo dante iam

iam poſsidetis, aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus nanq; ſedemus Chananæorum: arcebitq; nos de cætero proce dentes neq; rex, neq; ciuitas, ſed neque omnes eorum gentes. Exercitum ergo præparemus ad bellum. Non enim ſine labo re nobis hæc terra conceditur, ſed maximis eam prælijs obti nebimus. Mittamus autem exploratores, qui huius terræ bo na conſiderent, & quæ uirtus in ea ſit habitantiũ. Ante omnia uerò unanimes ſimus: & deum, qui eſt in omnibus nobis adiu tor, & pugnandi ſocius, honoremus. Hæc itaq; cum dixiſſet Moſes, multitudo ei honorem exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſsimos uiros, unum de unaquaq; tribu. Qui cir cumeuntes omnem terram Chananæorum, à partibus circa Aegyptum iacentibus uſq; ad ciuitatem Emathin, ad montem Libanum peruenerunt: naturamq; terræ & incolarum homi num conſiderantes ualidam, reuerſi ſunt, quadraginta diebus omne hoc opus explentes, inſuper & fructus quos proferebat illa terra portantes: eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum quam terra illa haberet, narrabant: & à uoluntate bellandi populum ſuſpendebant, metuẽtes etiam ſuæ pauper tatis inopiam: dicentesq; flumina impoſsibilia tranſituros, & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus, & ciuitates muris ualde fortiſsimas, & ambitus earum grandi munimine robo ratos. In Hebron autem & gigantum prolem ſe inueniſſe di Num. 9.
cebant. Et exploratores quidem uidentes, quòd cunctis quos ab Aegypto egredientes inſpexerant, maiores eſſent Chana næi, & ipſi tabuerunt, & multitudinẽ hoc credere compule runt. Illi autẽ ex his quæ audierant, poſſeſsionẽ terræ illius Num. 14.
difficilẽ ſibi iudicabant: ſolutoq; cõcilio, cum uxoribus & filijs lugentes degebant, tanquã deus nihil eis opere, ſed tantũ uer bo promitteret. Rurſumq; Moſen increpabant, & inclama bant ei, eiuſq; fratri atq; pontifici: & peſsimã quidẽ, licet cum illorum

illorum blasphemijs, habuerunt noctem. Manè uerò cõcurrerunt ad ecclesiam, deliberationẽ habentes, ut interfecto Mose & Aaron, ad Aegyptum denuo remearent. Vnus autẽ exploratorum, Iesus filius Naue de tribu Ephrem, & Caleph de tribu Iuda, metuentes in medium processerunt: tenebantq; multitudinem, confidere supplicantes, & neq; deum falsitatis arguere, neq; credere his quæ pro terrore, non uere de Chananæis dicta uidebantur: sed sibi potius, qui ad felicitatem & possessionem bonorum eos decentius inuitarent: quando neq; montium magnitudo, neq; altitudo fluuiorum uirtutẽ colentibus effectum poterit impedire: maxime cum deus securitatem præbeat, & eorum propugnator existat. Pergamus ergo dicebant simul ad hostes, nullam timoris habentes suspicionẽ, sed duci credite deo: nosq; sequimini quò uocamus. Et illi quidem dicentes hæc, nitebantur iram populi mitigare. Moses uerò & Aaron in terram prostrati, rogabant deum non pro salute sua, sed ut quiescere faceret ignorantem plebem, eorumq; sedaret animos, præsentis hæsitationis passione turbatos. Astitit autem & nubes, & instans supra tabernaculum significauit dei præsentiam.

Deus iratus prædicit per Mosen, neminem eorũ terram promissam ingressurum, nisi filios eorum, post XL. demum annos. CAPVT XVIII.

Num. 14. MOses autem confidens, in media astitit multitudine: deumq; permotũ pro eorum pandebat iniuria: percepturosq; fore supplicium, non quidẽ delicto dignum, sed quale patres pro correptione inferunt filijs. Cumq; trãsisset in tabernaculum, coram deo pro futura eorum perditione deflebat: commemorabatq; populum quæ passi ab eo, & quantis beneficijs participati ingrati circa eum existerent: quando etiam nunc exploratorum terrore decepti, sermones illorum potius,

quàm

quàm promißiones dei iudicauerint ueriores: & ob hanc cau ſam non equidem exterminaret eos, neq; perderet genus eo rum, quod omnibus hominibus haberet apud ſe potius hono ratum: uerum terra Chananæorũ non eos eſſe potituros, neq; eius promiſſa felicitate lætaturos, ſed etiã ſine domibus & ci uitatibus in deſerto quadraginta annos eſſe uicturos, & hanc pœnam eos pro iniquitate ſoluturos: filijs autem ueſtris, dice bat, deus terram daturum ſe compromiſit: illorum participa turos bonis, & dominos eorum fore quæ uoſipſi uobis inuidi ſtis accipere. Cum hæc itaq; populo Moſes dixiſſet dei uo luntate, in triſtitiam & ærumnam conuerſa eſt multitudo, ro gabantq; Moſen, ut propitium ei faceret deum, & à deſerto liberatis præberet urbes. Ille autem dicebat deum huiuſmodi non habere conſilium, neq; ſecundũ leuitatem humanam ductũ circa indignationem eorum, ſed habita deliberatione in eos ſententiam protuliſſe. Non itaque iudicandum eſt oportere hæc diſcredi, ſi Moſes cum uir unus eſſet, tanta milia hominum iraſcentium potuit mitigare, & ad manſuetudinis uota re ducere. Deus enim aſsiſtens ei, multitudinem populorum uin ci ſermonibus ſuis præparauit: quippe cum ſæpius inobe dientes, utilem ſibimet obedientiam fuiſſe cognouiſſent, utiq; in calamitatibus incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & forti tudine fuit uir ille, ad credendum ſibi de quibuſcunq; populus audiret, & hoc non ſolùm tempore quo uixit, ſed etiam nunc. Nullus enim eſt Hebræorum qui nõ tanquam præſente eo & caſtigante, ſi forte ſit moribus incompoſitus, obediat ſanctio nibus eius, licet alios latêre poßit. Et alia quidem indicia ul tra humanam uirtutem eius exiſtunt. Olim enim quidam trans Euphratem habitantium, quatuor menſiũ itinere uenië tes propter honorẽ noſtri ſacrificij, cum multis periculis ſi mul & ſumptibus, ſacrificãtes nõ ualuerũt immolatione par ticipari:

ticipari: interdicente hoc Moſe quibuslibet qui non ſint noſtris legibus eruditi, neq; nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alij quidem neq; ſacrificantes, alij uerò ſemiplena ſacrificia relinquentes, alij autem neq; initium ingrediendi in templum facere ualentes diſceſſerunt: obedire Moſeos præceptis potius quàm ſuam uoluntatem facere præponentes, & cum prohibentem ſe de talibus non metuerent, ſolam tamen conſcientiam formidantes. Sic legislatio quæ uidebatur dei, fecit illum uirum meliorem ſua natura putari. Sed etiam ante tempus modicum huius belli Claudio Romanis imperante, Iſmaële apud nos exiſtente pontifice, cum fames talis noſtram regionem obtinuiſſet, ut quatuor drachmis uenderetur aſſarium: allata farina ad feſtiuitatem azymorum in coros ſeptuaginta, qui medimni quidem ſinguli ſunt unus & triginta, Attici autem quadraginta & unus, nullus ſacerdotum præſumpſit comedere, cum ſcilicet terrâ inopia tanta detineret: quippe cùm metuerent legem & iram, quam etiam ſuper iniquitates hominibus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur non oportet ammirari de his quæ tunc geſta ſunt, quando etiã nunc literæ à Moſe derelictæ tantam uirtutem habent, ut etiam inimici noſtri fateantur, quia is qui conſtituit Rempublicam noſtram per Moſen eiuſq; uirtutem, deus eſt. Sed de his quidem, ut placuerit unicuique, conſideret.

Flauij

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber quartus.

Bellum Hebræorum absq; notitia Mosi, contra Chananæos gestum, sed infeliciter. CAP. I.

HEBRAEOS itaq; deserti molestia, atq; difficultas cogebat, etiam prohibẽte deo, ad Chananæos accedere. Non enim Mosi sermonibus acquiescebant obedire: sed etiam præter illius uoluntatem superare se hostes existimantes, illum equidem accusabant, suspicionem habentes, quòd eorum negotiaretur inopiam, & ut semper eius uiderentur egere solatio. Præliari uerò contra Chananæos egressi sunt, dicentes deum non propter Mosen eis auxiliari, sed communiter genti suæ ferre solatiũ propter maiores eorum, suamq; uirtutem, quorum semper prouidentiam habuisse uidebatur: & quomodo qui prius libertatem præbuisset, etiam tunc laborare uolentibus ferre solatia non tardaret: dicebantq; etiã solos se posse hostibus præualere, licet uellet Moses deum ab eis alienare: omnibusq; hoc expedire, ut ipsi sui rectores essent, & non ab Aegyptiorum iniuria digressi, Moseos tyrannidem denuo sustinerent, & secundum eius uoluntatem uiuerent: nec deciperentur quasi diuinitas ei solũ utilia pro eius deuotione prædiceret, tanquam non omnes essent de genere Abrahæ: sed unus esset his autor omnium, cui deus omnia nosse futura præberet: qui uiderentur sapere, si eius superbiam contemnentes & deo credentes, obtinerent terram, quam eis uolentibus compromiserat, & non propter prædictam causam sub dei nomine respicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; desertũ, propter quæ ad hæc potius Numer. 14.

urgebantur, ad Chananæorũ bella profecti sunt, deum ducem existimantes, & non à legislatore solatium destinẽtes, donec sibi meliora fore decerneret. Quo facto, hostes aggressi sunt. Illi siquidem eorum non obstupescentes inuasionem seu multitudinem, eos fortiter exceperunt. & Hebræorum multi quidem sunt interempti. reliqua uerò militia cohortis eorum soluta est, fectatiq; turpiter in tabernaculum cõfugerunt: & eò quòd præter spem tanta calamitate occubuissent, omnino dejecti sunt, & nihil utile de cætero sperabant, cogitantes quòd hæc per dei iracundiam prouenissent, accedentibus ad bellum contra eius uoluntatem. Moses autem uidens suos perditione compressos, & metuens, ne uictoria confidentes inimici, & appetentes maiora super eos accederent, iudicauit exercitum in desertum procul à Chananæis educere. Cumq; ita multitudo ei consentiret, quæ utiq; cognouerat, quod absque præceptionibus eius prouidentiæ prævalere non posset, eleuato exercitu abijt in eremũ, faciens eos ibi quiescere, nec prius Chananæos adire, donec ad hoc opportunũ tempus à deo acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu, & præcipuè apud eos, qui in ærumnis calumniatores & inobediẽtes existunt, hoc etiam Iudæis euenit. Nam dum essent sexcẽta milia, & fortè præ multitudine cõsilijs melioribus se minime subijcerent, inopia potius & ærumnis irascebantur, & aduersus alterutros & contra ducem. Seditio nanq; tunc eos, qualem nec apud Græcos, nec apud barbaros facta nouimus, apprehendit, pro qua omnes deserendos à deo, atq; perditionis periculũ suscepturos eripuit Moses, oblitus malorum, licet paulò minus ab eis fuisset occisus. Pro cuius precibus deus nihil mali eos sustinere permisit, licet legislatorem suum contumelijs afficissent, & mandata quæ per Mosen ipse deus dederat, despexissent: eripuit tamen eos, quando eis pro seditione sua,

mala

mala prouenire potuerunt, nisi ipse eorum periculo prospexisset. Seditionem uerò, & quemadmodum post eam Moses conuersatus est, narrabo: prædicens causam, propter quam talia sunt commissa.

Seditio Core & plebis contra Mosen & fratrem eius de sacerdotio. CAP. II.

COre Hebræorũ & genere nobilis, & abundans diuitijs, Numer. 16. & lingua facilis, & ad persuadendum plebi promptis idoneus, uidens Mosen in honore maximo constitutum, per inuidiã grauiter hoc ferebat. Nam cùm esset ex ea tribu, erat eius pariter et cognatus: & mordebatur, quasi iustius esset, ut eam gloriam ipse potius obtineret: qui & ditior illo, & genere apud Leuitas non uideretur esse deterior: clamabatq; dicẽs esse crudelem Mosen, gloriam sibimet aucupatum, & hanc per calliditatem acquisisse sub occasione, quasi uideret deum: & quòd contra leges Aaron fratri sacerdotiũ dederit, non communi placito plebis, sed suo iudicio: & super hæc modo tyrannico honores, quibus uellet, impenderet. Sæuius autem esse dicebat, & ultra uiolentiam, quia læsionem latenter uideretur inferre: quando non solùm nolentibus, sed neq; intelligentibus insidias eius, honores auferre cõtenderet: Quia cùm scierint, inquit, homines non se posse uiolentia prævalere, hanc quidem uolentes boni uideri non inferunt, dolosa tamen arte machinantur, quatenus desideratum perueniant ad effectum. His & similibus suadebat plebi, quia utile foret, ut dum adhuc huiusmodi latere se crederent, punirentur: nec sinerentur ad potiorem accedere cumulum, ne manifesti fierent inimici. Adijciebatq; dicens: Quam rationem reddere poterit Moses, ut Aaron & eius filijs crederet sacerdotium? Si enim ex tribu Leui deus honorem alicui præbendum esse decreuit, ego hunc iustior sum accipere, genere quidem ipso cõsistens quo Mo-

ſes, diuitijs autem & forma potentior. Si uerò maior tribus quæritur, dignum eſt ut Ruben tribus potius honoraretur, & hunc accipiant Datan, & Abirom, & Balas. Iſti enim ſeniores erant in illa tribu, & potentes facultate pecuniarum. Hæc itaq; Core dicens, uolebat quidem uideri communi utilitati prodeſſe, opere uerò agebat, ut honorẽ hunc in ſe populi ſuffragatione transferret. Et ille quidem hæc maleuolæ plebi cum doloſo dicebat eloquio. Procedente uerò ſermone pauldtim ad multos, & creſcentibus auditoribus, cõtra derogationem Aaron omnis exercitus eſt agitatus. Erant enim concordantes cum Core ducenti & quinquaginta priores uiri, ſtudentes quatenus fratrem Moſeos ſacerdotij iure priuarẽt, & per hoc eum exhonorarent. Tunc itaq; populus, ut etiã Moſen lapidaret aggreſſus eſt, & in eccleſiã inordinate & turbulenter conueniebant, & ante tabernaculum dei clamabant omnes: Exeat tyrannus, & populus ab eius ſeruitio liberetur, qui ſub occaſione dei uiolentia mandata præcepit. Dicebant enim: Quia ſi deus ipſe ſacerdotem futurum eligeret, dignißimum ad hunc honorem proueheret, & non eum multis inferiori daret: & ſi decreuiſſet hunc Aaron dari, coram populo faceret, & non in fratris hoc poteſtate relinqueret. Moſes autem cum derogationem Core iam ex multo præſciret, etiam irritatum populum non expauit: ſed confidẽs rebus, quas fideli deuotione tractabat, & ſciens fratrem dei uoluntate ſacerdotium, & non ſuo munere meruiſſe, ad concilium uenit. & multitudini quidem nihil omnino locutus eſt: ad Core autem clamans, cùm eſſet dexter etiam in alijs, & ad loquẽdum populus nimis ingenioſus: Mihi, inquit, ò Core & tu, & unuſquiſq; horum (oſtendebat autem ducentos & quinquaginta uiros) honore digni eſſe uidemini, & totum exercitũ huiuſmodi honore non priuo: licet non habeant, quæ uobis ex diuitijs

uitijs & culmine altæ dignitatis exiſtunt. Igitur ſacerdotium Aaron non eò quòd diuitijs præcellat, cùm tu ambos non pecuniarum uidearis magnitudine ſuperare: neque propter genus, quando commune nobis hoc fecit deus, eundem progenitorem dans nobis, neq; propter fraternum amorem, quod iuſtius alter habere potuiſſet, ego hoc cõtuli fratri. Nam ſi non cogitarem de dei legibus, hunc honorem mihi potius præbuiſſem, quando plus mihi ego ſum uicinus, quàm alter, & mihi magis, quàm alteri familiaris exiſto. Nam neq; ſapiens conſilium erat memet periculis ſubdere, & alij ex tali cauſa felicitatis dona cõferre. Sed à malitia ego ſum remotus: deus autem ſe contemni non deſpexit, neque uos ignorare uoluit, quod hoc facientes ei præſtatis, & ipſe eligens ſacerdotem ſibi futurum, à querela nos huiuſmodi liberabit. Non enim Aaron gratia mea hoc, & non iudicio diuino ſortitus eſt. Vnde ponet hoc deus in medio quaſi ad diſceptandum, ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur, accedat. Quod enim dedit deus nõ derelinquimus, ſi uolentes accepiſſe iudicamur: cùm ſit impium, honorem quem ille præbet non adire: & nimis irrationabile, uniuerſo tempore ſecuritatem promittente deo contemnere. Sed & nunc iterũ probari uult eum, qui pro nobis ei debeat hoſtias immolare, & præſul pietatis exiſtere. Incongruum nanq; eſt ò Core, ut quilibet appetens honorẽ, deo hunc præbendi, cui uoluerit, auferat poteſtatem. Igitur à ſeditione & huiuſmodi turba quieſcite. Manè uerò omnes qui ſacerdotiũ queritis, turibulum ſinguli portantes à ueſtris domibus cum thymiamate & igne uenite. Sed & tu Core cede deo iudicium, & in his eius expecta ſententiam, & non temetipſum deo uelis facere meliorem: ſed potius adeſto, de hoc honore taliter iudicandus. Necnon & Aaron arbitror intereſſe iudicandum, cùm & eiuſdem ſit generis, & in nullo poßit de re-

bus ſacerdotij iuſtè culpari. Cõuenientesq; pariter corã omni populo incenſum facite: & cuiuſcunq; ueſtrum ſacrificium ſuaue iudicauerit deus, hic uobis ordinabitur ſacerdos: & ita derogatione fraterna, tanquam ei honorẽ ſacerdotij ego donauerim, liberabor. Hæc Moſe dicente, & à turba & ab eius ſuſpicione multitudo ceſſauit, & laudauerunt cuncti, quæ dicta ſunt. Erat enim uir optimus, & loqui utilia uidebatur. Tunc ſiquidem concilium eſt ſolutum. Altera uerò die cuncti congregati ſunt in eccleſia, ut adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio concertantium. Eratq; populus cõturbatus, cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum: & alij delectarentur, ſi Moſes malignus oſtenderetur: ſapientes uerò ſi huiuſmodi ſeditione liberarentur. Metuebant enim, ne procedente turba ordinator eorum diſciplinæ deperiret. Omne ſiquidẽ uulgus cùm naturaliter queri congaudeat de eis, qui in poteſtate ſunt conſtituti, ad ea quæ fortè placuerint ſententiam tumultus efficit. Moſes autem miſſis ad Datan & Abirom miniſtris, eos ſecundum conſtitutum uenire iußit, & ſacerdotium expectare. Cùm uerò nec obedire eos nuntij retuliſſent, nec uelle dicerent Moſi quaſi contra omnem populũ malignitate creſcente ſuccumbere, audiens hæc ab eis Moſes, ſequi ſe maiores natu præcipiens, ibat ad Datan & Abirom, nec indignum eſſe putabat ad ſuperbos accedere. Illi uerò nihil cõtradicentes ſecuti ſunt. Datan autem & qui cum eo erant, cognoſcentes Moſen cum nobilibus populi ad ſe uenire, accedentes cum uxoribus & filijs ante tabernacula reſpiciebant, quid Moſes eſſet acturus: erantq; circa eos cõſtituti famuli, ut ſi uellet aliquam uiolentiã Moſes facere, uindicarent. Ille uerò cùm uenìſſet in proximum, manus ad cœlos tendens, multumq; clamans, ita ut populus cunctus audiret, ait: Domine cœli, & terræ, & maris, tu enim mihi meorum actuum fidelißimus teſtis exiſtis,

ſtis exiſtis, quoniam omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus præbuiſti uiam, miſericordiam in omnibus faciens neceßitatibus Hebræorum, eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi nanque nec quod agitur, nec quod cogitatur abſconſum eſt: & ideo neq; comprimis ueritatem, ut horum contra me uelis defenſare ingratitudinem. Antiquitatẽ ſcilicet meæ generationis ipſe noſti certißimè, non auditu cognoſcens, ſed uiſu his, quæ facta ſunt tunc aßiſtens. In his ergo quæ de me, licet ueritatem apertè ſciẽtes, iniuſtè ſuſpicantur, te teſtem mihi precor aßiſtere. Ego nanq; uitam ſimplicem habens, mea quidem uirtute, tua uerò uoluntate, hãc mihi Rahuẽle ſocero meo relinquente, bonorum illorum adeptionem deferens, meipſum tradidi pro iſtorum ærumnis: & primum quidem pro libertate eorũ, nunc uerò ſalute maximos labores toleraui, omniq; periculo me pronè ſubieci. Nunc ergo quoniam uelut malignus in ſuſpicione ſum uiris, quorum uita meo labore ſubſiſtit, tu qui mihi locutus es in monte Sina, & tuæ tunc uocis auditorem eſſe uoluiſti, & inſpectorem prodigiorum, quæ in illo loco feciſti, & iußiſti ad Aegyptum properare, & tuam uoluntatem his innoteſcere: qui Aegyptiorum remouiſti felicitatem, & à ſeruitute his præbuiſti refugium, mihiq; poteſtatem Pharaonis paruulam quidem demonſtraſti, & in terram pelagus neſcientibus nobis itinera conuertiſti, & permixtum mare Aegyptiorum necibus conturbaſti: qui nudis armorum munimina contuliſti, qui corruptos fontes nimis hæſitantibus potabiles feciſti, potumq; nobis ex lapidibus præbuiſti: qui à terrenis cibis inopes maritimis ſatiaſti, qui etiam cibum cœleſtem præbuiſti primitus non inſpectum: qui legum modũ dediſti & ordinem noſtræ Reipublicæ demonſtraſti: ueni domine omnium iudex, & teſtis eſto meus, quem ſuffragia ulla non redimunt: tu noſti, quia nullum munus ego contra iuſtitiam

ab Hebræis accepi, nec condemnaui propter diuitias pauperta-
tem, nec contra uniuersitatis læsionem conuersatus sum: qui
nunc in extraneas meorum studiorũ suspiciones incurri, tan-
quam te non iubente, sed mea potius uoluntate sacerdotium
Aaron dederim: ostende pariter nunc, quia omnia tua proui-
dentia gubernantur: & nihil fortuitu, sed tuæ uoluntatis in-
terpositione perueniunt ad effectum: & quoniam geris soli-
citudinẽ generis Hebræorũ, uindica in Datan & Abirom, qui
te de insensibilitate condemnant, quasi mea uideantur arte
compressi. Fac itaq; super eos apertum iudicium prouenire,
ita ut contra tuam gloriam sæuientes, non eos cõmuni modo
facias transire de uita, neq; humana lege morientes de seculo
præsenti recedere: sed deglutiat eos simul & generationem,
& substantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ
uirtutis ostensio, atq; doctrina cunctorum. Sic enim castiga-
bis eos, qui talia de te non bene suspicantur, sic ego minister
præceptorum tuorum fidelis omnibus apparebo. Si autẽ ue-
rè contra me derogasse noscuntur, illos quidem innoxios ab
omni læsione seruato: necem uerò quam illis optaui, facito
meam: & pœnas ab eo exige, qui tuam uoluit nocere plebẽ,
ut de cætero pax, cõcordiaq; succedat. Sana multitudinẽ tuis
præceptis obedientem, illæsam custodiẽs eam, & à pœna pec-
cati huius exortem. Tu siquidem nosti, quoniam iustum non
est, pro eorum malitia supplicium sustinere communiter cun-
ctos Israëlitas. Hæc eo dicente simul & flente, repentè quidẽ
terra commota est, & ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus
agitata. Populus autem cunctus expauit, grauiq; & durissimo
strepitu per illorum tabernacula concitato, terra scissa est, &
absorbuit Datan & Abirom: & omnia quæcunque erant illis
gratissima, in ea sunt prorsus absorpta. Quibus sic externina-
tis, ut nõ occurreret quidẽ illud agnoscere: mox apertio terræ

super

ſuper eos reducta eſt, & ita redintegrata, quaſi nihil horum quæ prædicta ſunt, factum eſſe uideretur inſpicientibus. Et illi quidem ita perierũt. Probatione uerò diuinæ uirtutis effecta, cognati quidem illorum dolebant nõ ſolum calamitatem, quæ digna gemitu quidem uideretur, ſed etiã proximitatis affectu. Sapientes autem, quos euidenter uoluntas latebat, illorũ euentus iudicij certos fecit: & decernẽtes, quia ueluti erratici deperiſſent, qui fuerant cum Datan, de eis neq; contriſtabantur. Igitur Moſes euocauit eos qui de ſacerdotio contendebant propter ſacerdotum probationem: quatenus ſcirent, cuius ſacrificium deus ſuſciperet, illum conſtitui ſacerdotem. Conuenientibus autem ducentis quinquaginta uiris, qui & propter patrum uirtutem honorabantur à populo, & propter ſuam illos etiam tranſcenderant: proceſſerunt quoq; & Aaron & Core, & ante tabernaculum omnes ſanctificauit in turibulis quæ ferebãt. Ignis uerò repentè tantus effulſit, quantũ nullus opifex uidit, nec de terra prolatus, uel concurſione fluctuum, aut uiolentia ſpirituũ, uel materia adinuicem percuſſa, ſponte aliquãdo uiſus eſt exilire: ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi, & clarus & flammeus: quo ueniente ſuper eos, cuncti ducenti & quinquaginta & Core ſimul extincti ſunt, ita ut neq; etiam corpora eorum alicubi uiderentur. Solus autẽ liberatus eſt Aaron, nihil ex igne læſus, qui utiq; à deo uidebatur electus. Moſes igitur his pereuntibus, uolẽs pœnã eorum memoriæ reſeruare, eaq; futuros agnoſcere, iußit Eleazarum filium Aaron turibula eorũ circa altare æneum collocare, ut in memoriã eſſent futuro generi, quæ illi ſunt paßi, qui putabant uirtutem dei ſe poſſe deludere. Et Aaron quidẽ iam non munere Moſeos pontificatũ ſe habere credebat: ſed dei iudicio patefacto, cum filijs firme ipſo honore fruebatur. Seditio tamen neque ita ceſſauit, ſed multo magis augebatur,

& crudelius accreſcebat. Eratq; tumultus ualde deterior, & nunquàm hoc malum finiri putabatur, ſed longo tẽpore permanere. Homines nanq; credentes iam nihil præter dei prouidentiã geri, & abſq; dei gratia hæc circa Moſen geſta minimè iudicantes, culpabant Moſen: eò quòd tanta ira dei non tam propter iniuſtitiam punitorum, quàm propter fauorem Moſi prouenerit. Illos enim periſſe dicebant, nihil delinquentes, niſi quòd circa dei religionem ſtudium habuiſſent: Moſen uerò interitu talium uirorum, & optimorum omnium populum deleuiſſe, inſuper & fratri ſacerdotiũ dediſſe quod auferri nequiret, nullumq; alium ad hoc ulterius promouendum, cum priores uiderent ita periſſe. Super hæc etiam & à cognatis extinctorum ſupplicatio multa fiebat ad populum, ut gloria Moſeos minueretur: hoc enim ad ſuã cautelam accedere iudicabant. Moſes autẽ diu populum in tumultu conſtitutum patienter audiebat, & metuẽs ne quid iterum ſeditionis emergeret, & magnum malum aliquod proueniret, in eccleſiam multitudinem congregauit, & ſuſtinens audiebat:
Num.17. nec ad ſatisfactionem ueniebat, ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc autem ſolum principibus tribuũ prædixit, ut nomina tribuum ſuis uirgis inſcripta portarent. Illum enim ſacerdotium habiturũ, in cuius uirga deus indicium gloriæ deſignaſſet. Portauerũt ergo omnes alij uirgas, & Aaron ſcribens in uirga ſua tribũ Leui, eaſq; Moſes in dei tabernaculo collocauit. Altera uerò die protulit uirgas, erant enim cognitæ, cum eas tunc ſinguli uiri ſignaſſent, & coram multitudine deportaſſent. & alias quidẽ uirgas in quo ſchemate Moſes accepit, in eo permanſiſſe uidebant: de Aaron autẽ uirga germen & ramos ortos, & fructum ſpecioſum amygdalæ ex eo ligno proceßiſſe mirabantur. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionẽ: & licet aliquod fuiſſet odium circa Moſen & Aaron,

Aaron,hoc cõtinuo relinquentes,mirari cœperunt in illis dei iudicium:& de cætero placito diuino fauẽtes,ſinebãt Aaron habere pontificatum.Ille ſiquidem tertio iam eum ordinante deo,hunc honorẽ firmiſſime poſſidebat. Hebræorum itaq; ſeditio licet multo tempore uiguerit,hoc tamen modo quieuit.

Quemadmodum Moſes inſtituit decimas dare Leuitis,& ſacerdotibus:& de morte Mariæ & Aaron primi ſacerdotis domini: cui ſucceſsit Eleazarus filius ipſius.

CAPVT III.

IGitur Moſes Leuitarum tribum ſeruituram deo,à prælijs & militia ſegregauit: ne propter inopiam aut quæſtum neceſſariorum ad uitam præſentem,eſſent circa ſacrificia negligentes: iuſſitq; ut dum ſecundum dei uoluntatem Chananæam obtinerent Hebræi, Leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent: ſed & terram ante muros duorum milium cubitorũ ad eos pertinere deſcripſit. Super hæc autem & populum cõſtituit annuorum fructuum decimas ipſis Leuitis ſacerdotibuſq; præbere. Hæc enim ſunt quæ accepit hæc tribus à populo. Neceſſarium autẽ iudicaui,ipſorum ſacerdotum quæ ſint propria declarare. Quadraginta octo quidem ciuitatum tredecim ex eis Leuitis cedere præcepit, & decimarum quas à populo per annum accipiunt decimas eis diuidi:inſuper etiam primitias omnium frugum, de terra naſcentium, deo populum offerre iuſtum eſſe ſanciuit. Quadrupedum uerò quæ ſacrificijs offeruntur quod primitus naſcitur, ſi maſculinum ſit immolandum præberi ſacerdotibus iuſſit,& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorum uerò,quæ comedi nõ poſſunt ab eis ſecundum patrias leges, dominus ſiclum & dimidium eis præberi ſanciuit. Pro homine uerò primogenito quinque ſiclos. Sunt autem apud eos primitiæ etiam tonſionis ouium,& meſſium, Num.18.

unde

unde panes facti eis solēniter ministrantur. Si qui uerò eorum semetipsos uouerint, quos Nazaræos appellant, comam nutrire, & uino non uti, isti dum capillos suos dedicant, propter sacrificia uenientes ad sacerdotes, corban offerunt deo, quod significat munus: mulier quidem triginta siclos, uir autem quinquaginta. De his uerò quicunq; sunt egeni pecunijs, licet sacerdotibus ut uoluerint iudicare: sed etiam his qui domibus immolant, epulationis causa, non religionis, necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrum brachium pecoris. Et sacerdotibus quidem Moses ex his, quæ pro peccatis populus sacrificās præbet, sicut in præcedēti libro significauimus, hoc dari constituit. Omniū uerò quæ sacerdotibus offeruntur, participari constituit, & seruos, & filios, & mulieres, absq; hostijs quæ offeruntur pro peccatis. Illas enim in templo soli masculi sacerdotes ea die consumunt. Cum hæc Moses constituisset, surgēs cum omni exercitu, ad terminos Idumææ uenit, & legatos ad regem Idumæorum misit, poscēs uiam sibi concedi, quam se confidebat accipere, & illum cum nihil læderetur sine dubitatione præbere. Necessaria nanq; exercitui se ministrare dicebat, & aquæ pretium eos iubebat accipere. Ille uerò his, quæ à Mose petebantur, non consentiens, neq; uiam cedens, sed castrametatus occurrit, prohibiturus eos si uiolenter transire præsumerent. Moses autē dum deus fieri pugnæ initiū non iussisset, recedebat, per desertū faciens iter. Tunc itaq; sororē eius Mariam finis uitæ accepit, cum quadragesimum cōplesset annum ex quo Aegyptum dereliquit, Xantici mēsis initio secunda luna: sepelieruntq; eam publice nimis splendide, supra montē quendam qui uocatur Hor: & post triginta dies à fletu populum Moses hoc modo purgauit: Vitulam fœminam aratro & cultura expertem, totamq; rubeam, paululum ab exercitu procul eductam, in loco mundissimo

diſſimo pontifex immolauit: & eius ſanguine ſepties digito aſperſit tabernaculum dei: deinde incenſa, ut erat, tota uitula cum pelle atq; uiſceribus, lignum cedrinum in medium ignem miſerunt, & hyſopũ, & lanam coccineam: colligensq; omnem cinerem uitulæ uir mundus, poſuit in locum puriſſimum. Hi ergo qui morte polluti erant, paululum cineris in fontẽ mittentes, & hyſopũ baptizantes, & hoc cinere ſpargẽtes tertia & ſeptima dierum, erant in reliquo mundi. Hoc etiam ad promiſſam ſortem uenturos ſeruare præcepit. Poſtquàm uerò propter luctum ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt, duxit populum per deſertum & per Arabiam: uenitq; ad locum quem Arabes Metropolim ſuã putant, primo quidem Archim nominatum, qui nunc Petra uocitatur. Hic itaq; cum eſſet excelſus mons, aſcẽdens in eum Aaron, Moſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet, uidente cuncto exercitu, erat enim è diuerſo locus ubi erat populus cõſtitutus, exutus pontificali ſtola, tradens eam Eleazaro filio, ad quẽ propter ætatem pontificatus aduenit, mortuus eſt populo eũ uidente: ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta, cum uixiſſet annis tribus, & uiginti, & centum. Defunctus eſt autẽ ſecunda luna intio mẽſis qui apud Athenienſes quidẽ ἑκατομβαιών, apud Macedones autem Lochos, apud Hebræos uerò Sedebath, apud Romanos nuncupatur Auguſtus. Cumq; luctus populi ſup eũ diebus triginta fuiſſet expletus, poſt hæc ceſſauit.

Quemadmodum Seon & Og reges Amorræorum, bello uicit Moſes & filij Iſraël. CAP. IIII.

SVmens igitur Moſes inde exercitum, uenit ad fluuium Arnon, qui de montibus Arabiæ deſcẽdens, & per totum deſertum fluẽs, in ſtagnũ Aſphaltiten erumpit, diuidẽs Moabitidem & Ammonitida. Hæc autem terra eſt fructifera, & hominum multitudinem bonis ibi naſcentium alere copioſa. Num. 21.

Ad Seon

Ad Seon itaq; regem eius regionis Moſes miſit, populo uiam petens, ut fœderibus quibus uellet ille credere factis, in nullo læderentur, neq; terra, neq; qui ſub eo cõſtituti eſſe uidebantur: ſed etiam uenalia populo ſub pretio fore uendenda, ſicut illorum procuraret utilitas: & aquam peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autem hæc negans, proprium armauit exercitum, ut Hebræis Arnon fluuium tranſire prohiberet. Tunc Moſes uidens hoſtiliter Amorræum inſiſtere, non paſſus ut Hebræis per inertiam proueniret inopia, primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut præualeret contra Seon, cõſuluit deum, ſi eum pugnare permitteret. Cumq; deus uictoriam promiſiſſet, fiduciáliter ipſe ad certamen aduenit, & exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros, quo diuinitus uti iubebat. Illi uerò ut deſiderabant poteſtate percepta, ſumentes arma ad prælium repentè profecti ſunt. Amorræus itaq; inſiſtẽtibus populis cum iam non eſſet æqualis, ipſe quidem Hebræos obſtupuit: exercitus autem eius, fortem ſe non opere, ſed timore reſpondit. Prima ergo congreßione nõ tolerantes reſiſtere & ſuſtinere Hebræos, in fugã uerſi ſunt: hoc ſibi potius pro ſalute, quàm pugnare utile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus ualde munitis, in quibus cum recluſi fuiſſent, nihil profuit eis. Hebræi nanq; dum eos fuga declinare reſpicerent, inſiſtebãt: & irrumpentes eorum aciem, eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebãt ad ciuitates, Hebræi uerò perſequentes nequaquam fatigabantur: quando & ad labores præparati, & uti fundibulis exerciti, & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebantur aptiſſimi: ita ut cum hoſtes longius eſſent, fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi. Multa ergo cædes effecta tunc noſcitur, quando etiam fugientes uulneribus uexabantur: laborabantq;

borabantq; potius propter ſitim, quàm propter fugam. Erat enim tempus æſtatis. Et cum hoſtes deſiderio ſitis, plurimi ad fluuium cõcurrerent fugientes, circundantes eos Hebræi percutiebant, omnesq; illos iaculatos ſagittatosq; peremerũt: ita ut etiam Seon eorum rex ſimul extingueretur. Hebræi uerò mortuos ſpoliabant, prædamq; ſumebant, multamq; copiã habuerunt ex illa terra, cum eſſet adhuc plena fructibus. Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugnæ, cum omnes præter paucos deperiſſent. Amorræos ſiquidem huiuſmodi peremptio comprehendit, qui nec prudentia uidebantur aſtuti, nec opere neceſſario boni, quorum Hebræi terram latè ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus, quaſi naturam inſulæ tenens. Quem locum Arnos quidem à Meridiana parte circundat, Iaboch autẽ Septentrionis circuit latus, qui in Iordanem fluuium deſcendens, illi etiam nomẽ tradidit. Occidentalem uerò partem eius regionis, Iordanis ripa concludit. Quum ergo res illæ ita conſiſterent, Iſraëlitis inſtabat Og Galadinæ & Galanitidis rex, ducens exercitum copioſum, & feſtinans quidem tanquam ſolatium amico Seon præbiturus. Cum uerò eum iam cognouiſſet extinctum, etiam tunc deliberauit congredi cum Hebræis, putans ſe præualere, eorumq; uirtutem experimẽto cognoſcere. Cumq; fuiſſet ſpe ſua deceptus, & ipſe bello mortuus, & omnis eius exercitus eſt peremptus. Moſes autem Iaboch fluuium tranſiens, regnũ Og regis perambulabat, ciuitates deſtruens, & omnes inhabitatores eius occidens: qui & diuitijs omnibus in illa terra, & uirtutibus & opulentiæ multitudine præcellebant. Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit uehemens, qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis, ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis

uideretur

uideretur æqualis. Fortitudinis uerò eius & magnitudinis sunt experti, qui lectum eius uiderũt in ciuitate Rabatha regni Ammonitidum, factum quidem ex ferro, quatuor uerò cubitorum latitudinem habẽtem, longitudinem uerò duplicem, & uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præsens solummodo Hebræis rerum fiducia est concessa, sed etiam in futuro causa eis bonorum moriẽs est effectus. Nam *sexaginta urbes clare nimis munitas illiq; subditas tenuerunt: prædamq; copiosam, & seorsum singuli, & communiter omnes adepti sunt.

*al's: quadraginta.

De Balach Moabitarũ rege: de Balam propheta, qui consilium dedit Balach, quo modo seduceret populum: & de ultione quæ secuta est, & seductos Hebræos, & seductores Madianitas: & ubi Moses Iosue successorẽ sibi constituit. CAP. V.

MOses itaq; castrametatus deduxit exercitum ad Iordanem circa magna campestria, contra Hiericho ciuitatem opulentißimam, & palmas atq; balsamũ ferre copiosam. Cœperunt autem proni esse Israëlitæ, & desiderium habere bellandi. Porrò Moses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset, populumq; epulari fecisset, partem quandam armatorum misit, qui & terram Madianitarum explorarẽt, & eorum patrias obsiderent. Causa uerò bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach Moabitarũ rex dum amicitias paternas haberet, atq; societatẽ circa Madianitas, & Israëlitas uideret tanto cremento proficere, etiam de rebus suis in formidine nimis erat constitutus. Denique non credebat terram aliam Hebræos quærere, nisi suam, cum promisisset utiq; deus Chananæam illos fore possessuros: uelociterq; studuit amicos de hac re suis tentare sermonibus, & pugnare quidem ipse in felicitate constitutus, contra illos qui obstringerẽtur ærumnis non

non iudicauit: sed prohibere magis eos, ne potiores efficerentur: deliberauitq; legationē pro eis ad Madianitas protinus destinare. At illi dum esset quidā ab Euphrate propheta præclarus illorū temporū, eisq; nimis amicus, miserūt ad eum cum legatis Balach uiros de suis fide dignissimos, rogantes ut ueniret ille propheta, quatenus pro perditione Israēlitarū maledictiones faceret. Qui uenientes legatos suscepit, & largitatem eis hospitalitatis exhibuit. Cumq; cœnasset, dei uoluntatem cōsuluit, quæ fōret, & pro quibus Madianitæ rogarent. Cumq; deus impedimentum eorum uoluntati fecisset, ad legatos rediit: desiderium quidem suum & studium eis ostendens circa ea quæ ab eo requirerent, sed deū resistere suæ uoluntati dicens, qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxisset: exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent, esse nimis deo amabilem: suadebatq; simul, ut propter hanc causam inimicitias suas ab Israēlitarū gente suspenderent. Cumq; hæc dixisset, legatos dimisit. Madianitæ uerò, Balach uehementer insistente, & preces maximas offerente, miserunt iterum ad Balaam. Tunc ille studens aliquid uiris illis præstare, deum denuo cōsuluit. Qui uolens eam rem experimento probare, iussit ne legatis in aliquo contradiceret, sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iussisse, cum legatis mox ibat. Angelo autem sancto occurrēte ei per uiam in quodam angustissimo loco, qui erat accinctus gladio bis acuto, asina in qua Balaam sedebat, intelligens diuinū eius spiritū, declinauit cum Balaam ad unam maceriam, non sentiēs plagas quas ei Balaam inferebat, dum percussa ad maceriā uexaretur. Cum uerò insisteret angelus, asina percussa, uoluntate dei uocem loquentis emisit, Balaam accusans uelut iniustū, quòd dum prioribus ministeriis nihil quod de ea quereretur haberet, tunc ei plagas inferret: non Numer. 22.

intelligens, quoniam uoluntate dei prohiberetur ab his quæ festinaret implere. Cumq; Balaam, asina humanè loquente, perturbaretur, palàm etiã angelus apparuit, eumq; increpare de plagis asinæ cœpit, tanquam nõ esset hæc culpa iumẽti, sed quòd eius iter cõtra dei uoluntatẽ fieri prohiberetur. Metuens autem Balaam, studuit remeare: sed deus eum cõfortauit ut iret præcipiens, ut quicquid eius in mentẽ poneret, hoc ille manifestaret. Et ille quidẽ, cum hæc dixisset deus, uenit ad Balach. Rege uerò decẽter eum ualde suscipiẽte, petebat, ut ductus ad quendam montiũ, cõsideraret quemadmodũ Hebræorum exercitus esset cõstitutus. Balach autẽ ipse per se deduxit prophetam cum regio ministerio in montẽ, qui supra eorum
Num. 23. caput uidebatur existere: Abierat enim ab Hebræorũ exercitu stadijs sexaginta. Vidensq; eos ille, præcepit, ut septẽ aras rex cõstitueret, & totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cumq; rex celerrime ministrasset, ille hæc immolauit holo-
Num. 24. causta. Quo facto, cœpit è diuerso benedicere, dicens: Hic populus felix, cui dabit deus multorũ possessionẽ bonorũ, eritq; eius auxiliator in omnibus, & præsulẽ prouidẽtia sua ei concedet: ita ut nullum hominũ genus sit, quod nõ uirtutẽ eius & studia iudicet optima, & ab omni malitia segregata. Hæc itaque & uos habebitis, & melioribus filijs relinquetis. Deo quippe uos solos homines intendente, & ubicunq; fueritis in omni terra sub sole posita feliciores habente. terram uerò in quam uos ipse misit obtinebitis, seruituram semper filijs uestris, quorumq; gloria cõplebitur omnis terra simul & mare: & sic abundabitis in orbe terrarũ, ut omni terræ habitatores ex uestro genere præbeatis. O admirandũ te atq; beatũ exercitum, qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidẽ uos adhuc paucos Chananæorũ terra suscipiet, sciturí orbẽ terrarum uestrũ fore habitaculum in æternum. Nam multitudo

uestra

uestra ita & in insulas dilatabitur, & in omnes terras, sicuti nec cœli numerus est astrorũ. Et cum tanti fueritis, nec uberta-tem uobis negabit deus, in pace omnia bona ministrãdo, & uictoriam atq; potentiã in bello largietur, & filios inimico-rum qui cõtra uos aliqua præsumptione cõtenderint, subiu-gabit. Non enim ultrà reuertetur aduersarius uester uictor, qui filios suos lætari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidentia dei præstabitur, cui grandia minuere uirtus est, & latius augere quæ parua sunt. Talia siquidem ille sua sa-cratione præferebat: cum nõ esset in semetipso, sed potius spi-ritu dei uinceretur. Balach autẽ contristato & proclamante, eò quòd pactum transcẽderet, qui fuisset à suis amicis magnis muneribus inuitatus: & cũ uenisset pro maledictione hostiũ, laudaret eos, & cunctorũ beatiores ostẽderet: ait ad eum Ba-laam: O Balach, de cunctis rebus cogitas, & putas in nobis esse de talibus quicquam dicere seu tacere, quãdo dum nos spi ritus dei præceperit, uoces & uerba quæ ipse uult nihil scie-tibus nobis emittit. Ego uerò recordor, quomodo tu & Ma-dianitæ supplicantes me huc desiderabiliter adduxistis, & propterea ueni: fuitq; mihi uotiuũ in nullo tuũ desideriũ uio-lare. Sed melior est deus horum, q̃ quæ ego tibi præstare cre-debar. Nimis enim insani sunt, qui præscientiã humanarũ re-rum apud semetipsos ita suscipiunt, quatenus nõ ea quæ diui nitus dictat dicãt, quò magis illius uiolentiã faciant uoluntati. Ego siquidẽ hũc exercitũ neq; laudare proposui, nec in qui-bus bonis genus eorũ deus habiturus sit aperire: sed deus pro-pitius eis existẽs, & festinans eis felicẽ uitam gloriamq; præ-bere perpetuã, hæc mihi uerba promißionũ taliũ ministrauit. Nunc autẽ quoniã mihi uotũ est tibi præstare & Madiani-tis, quorũ preces me repellere indecens est nimis, ueni rursus aras alias erigamus, & sacrificia proxima prioribus celebre-

mus: si fortè flectere potuero deũ, ut me permittat hos homines maledictionibus obligare. Cumq; Balach fieri permissset, & secundo sacrificanti nequaquam numen ut Israëlitas malediceret annuisset: cadens pronus in terram, prædicebat passiones regibus affuturas, & quæcunq; ciuitatibus eximijs erant euētura: quarũ aliquas quidem nec habitari cõtingeret. Quæ etiã facta sunt: dum hæc tẽporibus priscis per terrã siue per maxe usq; ad memoriã meã hominibus euenissent. Et cum hæc omnia talẽ terminũ exceperint, qualẽ ille prædixit: quilibet conijcere potest, quomodo & in futuro sic erit, quemadmodum præfatus est ille. Balach autẽ indignatus, eò quòd maledicti nõ erant Israëlitæ: remisit Balaã nullo honore muneratum. Ille uerò iam discedẽs & circa transitũ Euphratæ ueniens, & Balach principibusq; Madianitarũ uale dicens, ait: O Balach & Madianitæ præsentes, oportet me & præter uoluntatem dei uobis præstare cõsiliũ. Hebræorũ quippe genus nulla pestis apprehendit: nec bella, nec aliqua necessitas, nec sterilitas fructuum terrenorũ, nec alia quælibet eos causa corrumpit. Est enim cura deo, liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere super eos uenire huiusmodi passionẽ, quatenus omnes deperire debeant. Eueniẽt autẽ eis pauca, & ad modicum tẽpus, ex quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent, quia pro timore eis fuerit illa uexatio. Vos autem quandam uictoriã ad breue tẽpus aduersus eos lucrari desideratis, quod impetrabitis, si hæc quæ moneo feceritis: Filiarum uestrarum speciosas præcipuè uirgines, quibus subdi & deludi castitas posit inspicientiũ propter pulchritudinis honestatem, circa eorũ exercitum proxime destinate: & supplicantibus eorũ iuuenibus, ut earũ amplexibus misceãtur, præcipite, quatenus dum eos cõcupiscẽtia uiderint obligatos, deserant: rogantibusq; manere eas, nõ primitus annuant, ꝙ eos

patrias

patrias leges relinquere iubeant, simul & honorē dei qui eas posuit eis, & Madianitarū atq; Moabitarū colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cum hæc ille dixisset, abscessit. Mādianitæ uerò dum misissent filias suas, sicut ille monuerat, Hebræorum iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarū: & ad earū colloquia uenientes, rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur, nec cōsuetudinis proximitate recederent. At illæ libēter hæc uerba audiētes, cōsenserunt eis, obligantes eos amore suo. Quibus dum cōcupiscentia creuisset, eos illæ cœpere deserere. Dumq; illos angustia de mulierum discessione crudeliter inuasisset, uberrimis fletibus exorabant, ne eos illæ desererēt, sed futuras uxores & dominas omnium substantiarū suarū manere poscebant. Hæc autē cum iurisiurandi religione firmabant, deumq; mediatorē in promissione faciebant, flentes, & undiq; semetipsos misericordia dignos mulieribus ostendentes. Illæ uerò dum eos seruitute iam captos esse cognoscerent, & omni uinculo fidei cōsuetudinis obligatos, eis talia cœperūt edicere: Nobis quidē ô fortissimi iuuenes domus paternæ sunt, & bonorum magna possessio, parentumq; & domesticorū fauor atq; dilectio, nihilq; horum egentes uenimus ad uestrū alloquiū, nec quæstum speciosi corporis requirētes, uestram nobilitatē ddiuimus: sed uiros bonos & iustos existimātes, honorare uos xenijs quibus indigeatis aduenimus. Nunc uerò quādo dicitis circa nos habere dilectionē, & nostro cōtristari discessu, neq; nos uestras preces abijcimus, sed tantummodo fidē uolumus fauoris uestri percipere: per quam nos credere dignissimum iudicamus, ut uestram cōuersationē diligentes, uxores esse possimus. Formidamus etenim, ne dū fueritis satietate nostræ cōsuetudinis adimpleti, deinceps cōtumelijs affectas ad parētes nos proprios remittatis. Rogantibus autē illis, & ut uellent fidē daturos se Num. 25.

pollicentibus,& ob amorẽ in nullo cõtradicentibus,dixerunt illæ:Quoniam hæc quidẽ uobis placent,moribus autẽ & uita utimini omnibus aliena:ita ut etiam cibos proprios habeatis, & pocula cum nullo cõmunia:neceſſe erit uolẽtibus uobis habitare nobiſcũ, etiã & deos colere noſtros:nec erit indicium aliud circa nos ueſtri fauoris, niſi eoſdẽ deos quos nos,adoretis:nullusq; culpabit uos,ſi terræ ad quam ueniſtis,eius colatis & numina:utiq; cum diÿ noſtri ſint cõmunes omnibus, ueſter uerò in nullo ſit talis.Dicebantq; eis,ut aut quæ eſſent omnium ea facerent:aut aliã quærerent terrã,in qua poſſent legibus proprijs cõuerſari.Illi autẽ amore earũ deuincti,optima illas dicere iudicantes,& ſemetipſos tradentes uoluptatibus earũ,patria iura tranſgreſſi ſunt:deosq; plurimos iam putantes,& immolare eis lege prouinciæ proponẽtes,cibis etiã extraneis cõgaudebant:& omnes ad libidinẽ mulierũ contra leges proprias inſurgebant,ita ut iam per omnẽ exercitũ iuuenes agerent cõtra legẽ,& ſeditio priore multo peior incideret,cum omnino ſolẽnitates iam propriæ deperirent. Nam dum ſemel iuuenes mores attigiſſent extraneos, eos uberius appetebant.Sed & ſiqui priorũ uirorũ propter uirtutes patrum nobiles erant,cum eis uitio ſubiacebant.Deniq; Zamarias princeps tribus Symeon,dum haberet Chozabi Madianitidem mulierem,ducis cuiuſdam filiã, uiri inter illos ualde potentis,uxore iubente ante ſolẽnitates Moſaicas,quod illam magis delectaret,effecit, nõ immolando lege patria,ſed alienigenæ nuptias eligendo.Et dum hæc ita gererentur, Moſes metuens,ne quid peius accideret,cõgregans populũ in eccleſia,nullum equidẽ nominatim culpauit,nolens quenquam deſperatione deijcere:quia dum lateret,poterant pœnitere.Dicebat autem,quomodo nõ agerent digna ſe, aut ſuis patribus opportuna,dum libidinem deo præponerent,& ei placentia

uiolarent:

uiolarent: oportere tamen, ut dum adhuc bene eis esset, reuererentur ad fortitudinẽ: arbitrantes nõ ad uim inferẽdam leges esse positas, sed ad cõcupiscentiã repellendam. Super hæc autem adijciebat non esse rationabile, ut qui casti fuissent in eremo, nunc cõstituti inter bona tanta peccarent: & res quas adepti fuerant per indigentiã, tẽpore ubertatis amitterẽt. Et ille quidẽ hæc dicens, conabatur emendare iuuenculos, & ad pœnitentiam eorũ quæ gesserant reuocare. Post quem surgẽs Zamarias, ait: Tu quidẽ ô Moses utere legibus, quas ipse posuisti, ex ipsa cõsuetudine eis firmitatẽ attribuẽs: & quoniam iam frequenter castigasti Hebræos, qui nõ bene seducuntur, me in his quæ tyrannice imperas, non habebis obnoxiũ. Non enim aliud quicquam hactenus sub figmẽto legum & dei, q̃ iugum seruitutis nobis inferre machinaris, & tibimet defendere principatũ: auferendo nobis desideriũ, & proprium uiuendi arbitriũ, quod est liberorũ & dominũ non habentium. Crudelior itaq; circa Hebræos tu solus eris Aegyptijs, castigare nos uolens, & secundum leges tibi placitas singulorum uoluntates astringere. Sed multo iustius est, ut tu potius puniaris: quãdo ea quæ omnibus indubitanter bene se habere uidentur, solus exterminare contendis, & contra omniũ placita tuam uolere sententiã. Mulierẽ itaq; peregrinã, sicut ais, duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut à libero. Non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit. Et sacrificaui dijs, quibus sacrificãdum nõ iudicatis: iustũ existimans per multos me debere acquirere ueritatem, & nõ uelut sub tyranno uiuere, & omnẽ spem semper ex unius cõseruatione pendẽre. Dum hæc autem Zamarias de his quæ & ipse & dij male gesserãt edixisset, populus quidẽ quiescebat formidine futurorũ, legislatorem intendens, nolentẽ illius superbiam ex aduerso litigio prouocare. Metuebat enim, ne multi

propter luxuriam uerborum eius imitatores facti, multitudinem perturbarent: & in his quidem dimisere conuentum, sed causa mali potius augebatur. Cumq; Zamarias ex tali causa motus nõ fuisset, Phinees uir, & in alijs quidem rebus melior existens multorũ iuuenũ, & dignitate patris transcẽdens coætaneos uniuersos Eleazari sacerdotis filius & fratris Mosi nepos, dolẽs in his quæ gesserat Zamarias, & antè quàm per licentiam fortior efficeretur iniuria, opere uolens ultionẽ inferre, & iniquitatẽ ne cresceret amplius prohibere: dũ adhuc qui hæc arripuerant minime punirẽtur, animi simul & corporis sic audacia cõfortatus est, ut nõ prius decertare quiesceret, quàm uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum Zamariæ uenies, ipsum euaginato gladio & Cozabi simul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor, & Phinees imitatores esse uidebantur, perimebant eos qui in culpa Zamariæ simules existebant. Multi siquidem inique gerentium, horum uirtute perempti sunt, omnesq; pestilentia perierunt, deo illis post hæc immittente languorem. Nam & quicunque eorum conati fuerant, & cum prohibere debuerint, magis ad iniuriam dei eos exacuerant, pariter sunt extincti. Perempti sunt itaq; ex eorum cœtibus, non minus quatuordecim milia uirorũ. Hac itaq; causa exaggeratus Moses, ad interitum Madianitarũ misit exercitũ: de quorum prælio pòst paululũ edicemus, narrantes primitus quod reliquimus. Iustum nanq; est, legislatoris uoluntatẽ nequaquam in hoc sine laude trãsire. Balaã enim (qui petitus fuerat à Madianitis, ut malediceret Hebræis, & hoc quidẽ cõplere diuina prouidẽtia nõ ualuit, sed cõsiliũ dedit, quo hostes utẽtes Hebræorum populũ penè cõsumerẽt) Moses magnifice nimis honorauit, eius diuinationis uerba probãs: cum posset huius gloriam propriã facere, quando nullus qui mendacium argueret testis

testis extaret. Illi nanq; testimonium reddidit, & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidē sicut uoluerint, quicunq; considerent. Moses itaq; pro quibus rebus prædixi, ad terram Num. 31.
Madianitarum misit exercitus, ex unaquaq; tribu duodecim milia uirorū eligens, quorum ducem statuit Phinees, cuius fecimus paulò antè memoriā: qui leges custodiuit Hebræorum, & Zamariam transgredientem eas ipse percussit. Madianitæ uerò uidentes exercitū contra se uenire, & quantus nunquā aduersus eos accesserat: congregantes prouinciæ multitudinem, expectabant hostes, & undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis, congressione facta, Madianitarum cecidit multitudo, quæ cōputari non posset, numerumq; trāscenderet. Sed & reges eorū quinq; pariter sunt perempti, quorum nomina erant Eui, & Zur, Rebe, & Vr: Quintus uerò rex est Recem: de cuius cognomine ciuitas in terra Arabum constituta, hactenus ab omnibus de nomine regis ædificantis, Arecen uocatur, quæ apud Græcos dicitur Petra. Hostibus itaq; effugatis, Hebræi eorū tenuere prouinciā: multamq; sumentes prædā, & possessores cum mulieribus perimentes, solas uirgines reliquerunt. Hoc enim Moses duci Phinees iusserat. Qui reuersus incolumem reduxit exercitum, & prædam ualde copiosam, id est, boues quinquaginta duo milia sexaginta septem, asinos autē sexaginta milia, auri uerò & argēti uasa innumeræ multitudinis, quibus utebantur in domo. Nam per longā felicitatem ornatu erant ualde locupletes. Deductæ sunt autem & uirgines, quasi triginta & duo milia. Moses itaq; diuisa in duas partes præda, alterius quidē quinquagesimam partē Eleazaro dedit & sacerdotibus: Leuitis autē alterius quinquagesimā: reliquā uerò uniuerso populo distribuit. Viuebantq; de cætero ualde feliciter: eratq; eis per uirtutem Num. 27.
omnium bonorū copia, nullaq; tristitia eorum uoluptates im-

pediebat. Moſes igitur cùm eſſet ſenex, Ieſum ſucceſſorẽ ſibi conſtituit ad prophetias, & ad militiæ principatum, ſicubi neceſſarium foret, iubẽte deo, ut rerum teneret imperium. Ioſue autẽ omni doctrina legũ, diuinisq; miniſterijs Moſe docẽte erat inſtructus. Num. 32. Inter hæc autẽ duæ tribus, Gad, & Ruben, & Manaſſe dimidia, quadrupedũ multitudine & omnibus alijs ualde diuites, habentes cõmune conſilium, rogabant Moſen, ut eis præcipuè Amorræam concederet, quæ paſcuis opima uidebatur. Ille uerò exiſtimãs eos timuiſſe Chananæorum pugnã, & honeſtam occaſionem quaſi pro paſcuarũ diligentia quæſiſſe, malignos eos appellabat, & turpẽ occaſionem timoris adinueniſſe: ipſosq; uelle ſine labore deliciari, dum omnes adhuc in ærumnis cõſiſterent: & terrã ideo quã peterent obtinere uelle, ne de cætero cum eis laborarent, quibus terrã ſe traditurum deus promiſerat trans Iordanem, & aduerſas gentes interempturũ. Illi uerò conſpicientes iratum ducẽ, & contra ſe iuſtiſſimè prouocatum, reſpõdentes ſatisfaciebant, non pro timore periculorũ, neq; propter laboris deſectum hoc petere: ſed ut prædã in opportunis conſtituentes locis expediti ad certamen & ad bella uenire poſſent: dicebantq; ſe præparatos, ut dum poſſiderẽt ciuitates, ad cuſtodiã filiorũ & uxorũ & facultatis ſuæ, ubiq; cũ exercitu properarent. Porrò Moſes, cùm iſte ſermo placuiſſet, uocans Eleazarũ ſacerdotẽ & Ieſum, & ad ultimũ uniuerſos, cõceſſit eis Amorræã, ita ut auxilia conferrẽt cognatis ſuis, donec omnia complerentur. Accipientes itaq; iſta conditione prouinciã, & ciuitates fortißimas poſſidentes, filios, & coniuges, & alia quæcunq; poterãt circumeuntibus impedimentũ facere, in eis Num. 15. aptè conſtitueruñt. Aedificauit autẽ & Moſes decẽ ciuitates, quæ in numero quadraginta octo forent: quarũ tres diſtribuit, ut ad eas qui nolentes facerent homicidiũ, confugerent: & tempus

& tempus fugæ constituit, habẽtibus scilicet potestatẽ cognatis perempti occidere homicidã, si cum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat, inuenirent, quod nulli alij permissum est perpetrare. Hæ siquidem ciuitates fugacibus distributæ sunt: Bosor quidẽ in Arabiæ finibus: Arimnã autẽ in terra Galaadinorũ: Gaulalim uerò in Bataltide regione. Cumq; etiã Chananæorum terrã obtinerẽt, tres alias ciuitates inter urbes Leuitarũ Moses fabricandas ad habitaculum fugaciũ delegauit. Moses autẽ adeuntibus eum maioribus natu tribus Manasse: & dicentibus uirũ insignem tribuũ fuisse defunctum nomine Orophatim: & filios quidẽ masculos non reliquisse sed filias: & cõsulentibus si earũ fuisset hæreditas, aut si quidẽ aliquos de tribu sua ducerẽt, cũ hæreditate ad eos irent: si uerò ex alia tribu alicui nuberẽt, hæreditatẽ in paterna tribu relinquerẽt, tunc manere uniuscuiusq; hæreditatẽ in ꝓpria tribu cõstituit. Deut. 4.

Moses prædicẽs se moriturum, statuit populo uarias leges. Tandem ab hominibus & eorum conspectu clara circundatus nube sublatus est. CAP. VI.

CVm uerò iam quadraginta anni minus triginta diebus implerentur, Moses ecclesiã congregãs ad Iordanẽ, ubi nunc ciuitas est Abila: locusq; palmarũ, cõueniente uniuerso populo, ita locutus est: O uiri cõmilitones, & sicut deo placuit, calamitatis longæ participes, centum uiginti annis senectute confectum oportet me ab hac uita discedere. In his uerò quæ gerenda sunt trans Iordanẽ, iam non ero uester adiutor, neq; pugnabo uobiscũ, à deo prohibitus. Iustũ tamen credidi, neq; nunc meam deponere pro uestra felicitate curã, sed propriam iudicare uestræ ubertatis adeptionẽ, & memoriã meam in abundantia bonorũ referre uestrorũ. Nunc igitur explanans, quẽadmodũ uos felices eritis, uestris filijs bonorũ uestrorũ relicturi possessionẽ, ab hac uita discedo: dignusq; sum, ut mihi Deut. 4.

mihi fides habeatur, & propter pristinas uirtutes, et eò quòd animæ ad uitæ huius terminum uenientes, cum omni loquantur integritate. O' filij israël, cunctis hominibus causa bonæ possessionis propitius deus est. Hic enim solus dignis hoc tribuere, & auferre in se delinquẽtibus potest: cui uos exhibere, quales uos ipse uult esse, simul & ego uoluntatẽ eius sciens, aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi, & in omnibus imitabiles aut felices, si aliquando ex illius mandatis cessaueritis. Possessio nanq; bonorum, quam nunc tenetis, firma manebit: & præsentium rerum celerrimã securitatem habebitis, si solummodo quæ uos deus uult sequi, his obediatis, & neq; legum alienarũ ordinem præponatis: neq; pietatem, quã nunc circa deum geritis spernentes, ad modũ alienum cõuertamini: Hæc autem agentes, fortissimi cunctorum eritis bella ferre, & inimicorũ nulli succumbere. Deo enim uobis auxiliatore præsente, cunctos uos postponere rationis est: præmia siquidem magna uirtutis uobis sunt posita, quæ omni uita possideatis. Virtus etenim primitus bonarum causarum est præmium, deinceps etiam aliarum rerum præstat augmentum: ita, ut dum inter uos ea usi fueritis, magnam uobis conferat uitam, & inter alienigenas glorioſos efficiat, & apud posteros eminẽtes ostendat. Hæc itaq; poteritis adipisci, si legibus quas dicturus mihi deo constitui obediatis, easq; custodiatis, & earũ sapientiam meditemini. Ego autem discedo gaudẽs in uestris bonis, commendans uos castitati legis, & bonæ conuersationis ornatui, uirtutibusq; ducum, qui prouidentiam uestræ utilitatis exhibebunt: Deus autem qui hactenus uestri præsul extitit, pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui, non usq; ad præsens stare faciet prouidentiam suam: sed quanto tempore ipsi uolueritis eum habere patrocinantem, in uirtutis studijs permanentes, tanto præsidium eius habebitis. Consilia nanq; uobis

bis præbebunt optima, quæ sequentes, felices eritis, pontifex Eleazarus & Iesus, necnon & seniores, & principes tribuũ, quos audire uos conuenit: scientes, quoniam omnes qui bene sub principe consistunt, & principatum tenere, & libertati præesse possunt: nec indignemini in his, quæ uos agere duces uestri poposcerint. Non etenim, ut benefacientibus iniuriam faciatis, in hoc fiduciam ponetis: quod de cætero declinantes, meliores causas habebitis: nec huiusmodi iram aliquãdo sumatis, quali circa me uti sæpius præsumpsistis. Nostis enim quia frequenter peiora à uobis, quàm ab hostibus mortis pericula sustinui. Et hæc non opprobrans uobis dico: non enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens, hæc ad memoriam reuoco, quãdo nec tempore quo hæc patiebar, iratus agnoscor: sed ut de futuro à talibus temperetis, & in nullo uestris præsulibus iniuriã propter diuitias faciatis: quæ uobis Iordanem transeuntibus & Chananæam obtinentibus, affluenter aduenient. Nam si per eas fueritis contemptores effecti, & uirtutem, deuotionemq; perdideritis, quam circa deum geritis, eum primitus habebitis inimicum: & terram quam armis obtinuistis, iterum cum magnis opprobrijs amittetis: totumq; dispersi per orbem, uestro seruitio omnem terram & mare complebitis: eritq; uobis, dum horum omnium experti fueritis, inutilis iam pœnitentia & memoria legum non seruatarũ. Vnde si ultis hæc apud uos permanere, dum hostibus præualueritis, nullum relinquatis ex eis, sed omnes perire decernite: ne uiuentibus eis illorum studia degustantes, à conuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint, destruenda cõmoneo, & genus & memoriam eorum igni consumi. Sic etenim bonorum uestrorum uobis erit firma securitas. Ne uerò per ignorantiam melioris rei natura uestra ad peiora declinet, & leges Deute. 7. & 11.

uobis

uobis dictante mihi deo composui, & ordinem bonæ conuersationis institui, cuius seruantes ornatum felicissimi eritis omnium rerum. Hæc dicens, dedit eis in libro leges, & conuersationis modum ibi conscriptum. Illi uerò flebãt, & multum querebantur ducem, memoriã periculorũ habentes, & quanta pro eorum salute gessisset: desperantes etiam de futuris, quasi nullus eis princeps similis foret, minusq; iam deum sui prouidere credentes, eò quòd Moses eum potius exorasset. Tunc eorum quæ in deserto ei cum ira locuti fuerant, pœnitentiam agẽtes ingemiscebãt: ita ut omnis populus in lachrymas prorumperet: & plus quàm sermone dici potest, gemitus cum dolore proferret. Moses autem cõsolabatur eos: & licet dignus multis esse lachrymis uideretur, tamen amouebat eos à fletu, utq; magna uterentur cõuersatione poscebat. Tunc ergo conuentus ita dimissus est. Volo autem conuersationẽ primitus dicere Mosen, eiusq; dignitatis uirtutes exponere, ut per hæc legentes agnoscant, qualia initia nostri habuere maiores, & sic ad aliarum rerum uenire narrationem. Scripta sunt autem hæc omnia sicut ille reliquit, nihil nobis adijcientibus ad ornatum, quòd à Mose relictum non est. Hoc tantum placuit nobis modò nouitatis inducere, ut secundum genus nobis singula disponantur: dispersa nanque ab illo in scriptis relicta sunt, quemadmodum deum in singulis quibusq; cõsuluit. Propterea nanq; necessarium iudicaui hæc prædicere, ne qua nobis à contribulibus hanc scripturam legentibus quæstio generetur. Hic autem est ordo legum in nostra couuersatione competentium. Quas autem nobis cõmuniter ad alterutros dereliquit, has de moribus & causis explanare & referre distuli: quod adiuuante deo pòst nobis insinuare propositum est. Ait enim: Dum Chananæorũ terrã possederitis, & ad usum bonorũ uacaueritis, & ciuitates iam ædificare cœperitis, ea facientes,

quæ

quæ deo placita sunt, firmißimum pignus felicitatis habebitis: sit una uobis ciuitas sacra in terra Chananæorũ in loco optimo, & uirtute præclaro, quancunq; deus sibi per prophetam elegerit: & templum in ea sit unum, & altare unum ex lapidibus non manu dolatis, sed paßim iacentibus, qui dealbati erunt, & ad decorem, & ad uidendum ualde purißimi: ascensus autem ad eum sit non per gradus. In alia uerò ciuitate nec altare, nec templum sit. Deus enim unus, & genus Hebræorũ est unũ. Qui uerò blaſphemauerit deũ, lapidatus, ſuſpẽdatur per diẽ, & ſine honore, turpiterq; ſepeliatur. Conueniãt autẽ in ciuitatẽ, in qua templum conſtituunt, ter in anno, à finibus terræ, quam Hebræi tenuerint, quatenus deo & pro his quæ poßident, gratias referant, & de futuris preces effundant, & conueniẽtes ad inuicem tunc epulantes amici ſint. Bonum eſt enim, ut ſemetipſos alterutrum contribules non ignorent, ſed ſua ſtudia ſibi communicent. Hoc autem eis ex hac ſocietate proueniet, ut & aſpectu & loquela memoriã ſui ſemper obtineant. Si enim alterutris impermixti ſint, extranei ſibimet putabuntur. Sit autem & decima exceptio frugũ uobis, præter eam, quam diſtribuit dominus ſacerdotibus & Leuitis dari: quæ uendatur quidem per prouincias, & ad epulas miniſtretur, & hoſtias, quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ. Iuſtum eſt enim ex his, quæ de terra naſcuntur, quam deus poßidere uobis cõceſſerit, ut ad honorem eius qui hæc tribuit, perfruantur. ex mercede muliẽris fornicariæ non ſunt ſacrificia celebranda. Nunquàm enim ex his quæ de cõtumelia procedunt, diuinitas delectatur: nihil enim confuſione corporũ peius eſt. Similiter autem ſi quis pro coitu canis, aut uenaticij aut cuſtodis gregum, mercedem acceperit, nunquam exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos, quos alius ciuitatis eſſe putant. Sacra peregrina non eſſe iuranda, neq; æs denomina-

Deut. 16.

Deut. 18.

tum

tum alicui deo, sumendum. Nullus uestrum texta ex lana & lino tunica uestiatur. Hæc enim solummodo sacerdotibus est
Deut.22. cõcessa. Conueniẽte uerò multitudine in urbe sacra ad immolandũ, post septẽ annos instãte festiuitate, quæ uocatur sceno-pegia, id est, tabernaculorũ defixio, summus sacerdos stans in excelso tribunali, unde posit audiri, leges omnibus legat: &
Deut.11. neq; uxor, neq; filij audire prohibeantur, sed neq; serui. Bonum est enim, ut animabus inscriptæ leges, etiã memoria conseruentur, qua nunquàm deleri possint. Sic ergo neq; peccabunt, non ualentes dicere, quòd decreta legũ ignorare uideantur. Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciã, utiq; prædicentes eis, quæ sint passuri delinquẽtes, & animabus eorum inscribentes, quæ præcipiunt per auditum, quatenus omnino in interioribus eorũ consistat uoluntas legum: in qua cùm deficiunt, autores ipsi suæ læsionis existunt. Discant etiam pueri primum legem, quæ est doctrina optima, & cau-
Deut.6. sa felicitatis eximia. Secũdo autem per singulos dies, manè & uespere testificanda sunt dona dei, quæ liberatis de terra Aegyptiaca concessit. Iusta est enim naturaliter gratiarũ actio, quæ refertur & pro compensatione rerum iam factarum, & pro inuitatione futurarum. Inscribenda uerò & in ianuis ea, in quibus eis deus benefecerit, & brachijs singula quæq; declaranda, quæ uirtutem dei ualeant designare, & fauorẽ eius circa eos ostendere, quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes autẽ sint in unaquaq; ciuitate uiri septem, qui & uirtute, & iustitiæ studio sint eximij: unicuiq; uerò principatui duo uiri ministri præbeãtur ex tribu Leuitarũ. In omni autẽ honore qui in urbibus iudicare constituti fuerint, habeantur, ita ut illis præsentibus neq; blasphemare, neq; aspernè agere liceat aliquibus: sic utiq; respicientibus pudorẽ dignorum hominum, tanquam si deum in illis cõtemnere uideantur. Iu-

dices

dices autem puri poteſtatem habeant pronunciandi, quodcunq; uidetur eis, niſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe pro iudicij diuerſitate demonſtret, aut aliam cauſam proferat, per quam eos non bene iudicaſſe conuincat. Non enim lucrũ attendentes aut dignitatem, conuenit iudicare, ſed iuſtitiam rebus omnibus præponentes. Nam hoc non agens, deum quilibet contemnere putatur, eumq; infirmiorẽ credere quàm illos, quibus contra iuſtitiam timore poteſtatis ſententia propria præſtare cõtendit. Dei enim uirtus, iuſtitia eſt. Quiſquis enim præſtat eis, qui aut non iuſte quærunt aliquid, aut nõ iuſte in dignitate ſunt conſtituti, illos potius deo potiores facit. Si uerò iudices non intelligunt de rebus ſibi creditis iudicare, quãdo multa talia ſolent hominibus prouenire, integram cauſam in urbem ſacram remittant: & conuenientes pontifex & propheta & ſeniores, quæ eis uidentur iuſta, pronuncient. Vni teſti non credatur, ſed tribus, aut ad ultimum duobus, quorum teſtimonium uerum faciat uita prior. Mulierum teſtimoniũ nequaquam recipiendum propter leuitatẽ, & procacitatẽ generis earũ. Sed neq; ſerui teſtimoniũ perhibeant propter ignobilitatẽ animi: quos aut propter lucrum, aut propter timorem ueriſimile poteſt credi non poſſe uerè teſtari. Si quis autẽ falſe teſtatus eſt, conuictus ea patiatur, quæ paſſurus eſſet is, contra quem teſtimonium dixit. Si homicidio facto in aliqua urbe non inueniatur is qui fecit, ne in ſuſpitione ſit aliquis, quaſi hoc per odium perpetrauerit, quæratur quidẽ homicida cum multo ſtudio: quinetiã de eo nunciando proponantur edicta. Cum uerò nullus cum nunciauerit, principes ciuitatum uicinarum regionis illius, in qua cædes facta eſt, & ſeniores conuenientes metiantur à loco, ubi iacet mortuus, regionem: & pars quæ fuerit uicinior ciuitati, populi huius, ementes uitulã, & deferentes ad uallem, & ad locum inutilẽ aratro, & plan-

Deut. 19.

Deut. 21.

tationibus, incidant ceruicem bouis: & sumentes aquam lauẽt manus suas super caput bouis sacerdotes, simul & Leuitæ & seniores illius ciuitatis, & exclament ab homicidio mundas se manus habere: & neq; gessisse, neq; factori cõmunicare: & inuocent deum sibi propitium fore, & nunquam tam malã passionem in illa terra contingere. Optima est, inquit, huiusmodi dispositio, & conuersatio talis: nec uobis alterius reipublicæ sit affectus, sed hanc diligite, dominas leges habentes, & secundum eas omnia facientes. Satis enim est, ut deus sit uester princeps. Si autem fuerit uobis regis amor, sit equidem iste contribulis, sitq; ei iustitiæ prouidentia semper, & uirtutis alterius magnitudo. Sciat autem is legibus atque deo plurimam inesse sapientiam, nihilq; gerat præter pontificis seniorumq; sententiam: nec multas nuptias usurpet: neq; abundantiam sectetur pecuniarum, nec ornatus equorum: quibus rebus sibi collatis, ultra leges superbus erit. Prohibeatur autẽ etiam si quis horum studium habuerit, fieri ultra modum uestræ utilitatis potentior. Terminos terræ moueri non liceat, nec propriæ nec alienæ, per quos uobis seruabitur pax: sed habeantur firmi in æternum positi, sicut diuina sententia, tanquam prælijs & seditionibus ex hoc oriundis, dum accedere ultra terminos auari uoluerint. Nam neque procul est, ut transcendat leges, qui terminos uoluerit permutare. Qui in terra plantauerit, si ante quartum annum folia fructumq; attulerit, neq; deo ex hoc primitias offerat, nec ipse comedat. Non enim secundum tempus hoc illatum est, dum naturæ præter tempus uim fecisse uideatur. Vnde hoc neq; deo, neq; proprio domino competit ad edendum. Quarto uerò anno uindemiam, & omne quod nascitur (tunc enim maturum est) colligẽs, ad sacram deportet urbem: & cum decimis aliarum frugum expendat, cũ amicis proprijs epulando, & cum pupillis & uiduis. Quinto autem anno

Deut. 17.

Deut. 19.

Leuit. 25.

tem anno sit dominus, ut quæ fuerint nata fructificet. Qui terram uineis plantat, non seminet eam: sat enim est hoc, hanc enutrire germẽ, & laboribus aratri esse priuatam. Bobus terra aranda est, & nulla cum eis altera animalia iungenda sunt: sed proprium hoc genus sit ad arandum. Semina uerò sint munda, & impermixta: & nõ duobus aut tribus generibus seminetur. Non enim communione dissimilium natura lætatur. Neq; iumenta permiscentur, quæcunq; cognata nõ sunt. Metuebat enim tunc legislator, ne per hoc iniuria trãsiret ad homines, initium à minoribus & turpibus primo sumens. Nihil enim huiusmodi debet esse licitum, ex quo per similitudinem conuersio, quædam in communibus rebus habere possit accessum. Quapropter de rebus uilibus leges negligentiã non habuerunt, scientes omnibus prouidere, ne in aliquo uiderentur esse culpabiles. Metentes, inquit, & manipulos colligẽtes, non omnẽ decet messem excutere: sed relinquere aliquos manipulos, qui sint egentibus alimentum. Similiter autem & de uineis racemusculos pauperibus relinquendos, & oliuarum quendam fructum reseruandum colligentibus, & escam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligẽtia dominis utilis erit, quanta gratia ex indigentium satietate proueniet. Tunc diuinitas terram ad illationem fructuum promptiorem efficiet, eorum qui non suæ tantummodo utilitati prospiciunt, sed etiam pro aliorum cibo cogitare noscuntur. Sed neq; boum ora dum spicas terunt in area, sunt liganda. Non enim iustum est, ut qui simul laborauerunt in fructu, & circa natiuitatem eius fatigati sunt, participare prohibeantur. Neq; poma matura contingere iter agentes arcendi sunt, sed tanquã de proprijs eos debent permittere satiari, siue prouinciales sint, siue peregrini: & cũ gaudio præbendum est eis ad comedendum: portare uerò nil liceat. Neque Deut. 22. Deut. 24. Deut. 25.

uindemiantes ex his quæ ad torcular portantur, gustare prohibeant sibimet occurrentes. Iniustum est enim bona quæ dei uoluntate ad uiuendum data sunt, inuidere desiderantibus ea comedere: dum pomum sit in maturitate sicut deo placuit, & mox abire festinet. Et licet aliqui per uerecundiam contingere non præsumant, rogantes eos, cum sint quidem Israëlitæ tanquam socij, & propter cognationem pariter domini, & ex alio loco uenientes, & ut munera suscipiant deprecandi sunt, quæ deus eos uidere concessit. Damna siquidem iudicanda nõ sunt, quæcunq; per benignitatem transeuntibus conferuntur: quando deus ubertatem bonorum præstat hominibus: non ut utantur soli, sed etiam alijs largiantur: uolens hoc modo suorem suum circa Israëliticum populum, & felicitatis eorum administrationem alijs apparere, cum eos suam abundantiam alijs participare præcepit. Qui uerò præter hæc fecerit, quadraginta minus una plagas habena publica accipere uoluit, & liberum pœnam hanc turpißimam sustinere: quia dum lucro seruit, fecit iniuriã dignitati. Bene, inquit, uobis erit expertis ærumnarum Aegyptiarum atq; deserti, si habeatis curam eorum, qui nunc in simulibus constituti sunt: & adepti diuitias ex misericordia & prouidentia dei, eadem similiter egentibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis singulis prædixi celebrandas, aliam quidem Leuitis, alterã uerò ad epulationes, tertiam quoq; per annum tertiũ expedit fieri ad distributionem inopum, mulierumq; uiduarum & infantum pupillorum. Deut.26. Germina quoq; quæcunq; prius nasci cõtingit, ad templũ perferant: & pro terra hæc proferẽte, quam eis præstitit possidere, deum benedicentes, sacrificiaq; quæ leges eos offerre iubent celebrantes, horum primitias sacerdotibus templi distribuant. Cum uerò hæc quilibet impleuerit, & omnes decimas una cum primitijs, quas Leuitis ad epulandum

dari

dari mos est, obtulerit, discessurus domum stans è diuerso templi gratias quidem agat deo, qui eos ab Aegyptiorum iniuria liberauit: terraq; eis magna frui multaq; concessit; testimoniumq; perhibeat, quia decimas secundum leges Mosi obtulit: exoretq; deū sibi propitium & placidum semper esse, & cōmuniter cum Hebræis omnibus permanere: utq; seruet bona quæ dedit eis, & addat quæcunq; donare potest. Vxores autem ducant nubili iam tempore uirgines liberas, bonis parentibus procreatas. Qui uerò uirginem ducturus non est, ei non iungatur quam discedere suasit ab alio, neque contristet priorem maritum eius. Ancillas liberi non ducant uxores, nec si per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiscentiam nanq; retinere decorum est, & congruum liberæ dignitati. Sed neq; fornicariæ sequendæ sunt nuptiæ, pro quibus corporis iniurijs nuptiales hostias non suscipit summa diuinitas. Sic itaq; prudentia filiorū erit libera, & ad rectitudinis uirtutem præparata, si non fuerint de turpibus nuptijs, neq; de concupiscentia non legitime conuenientium procreati. Si quis uelut uirginem desponderit; deinde non eam talem inueniat, causam dicturus, ipse quidem accuset utens ad probationē documentis suis: respondeat autem puellæ pater aut frater, uel quicūq; post eos genere uicinior esse monstratur: & dum iudicatum fuerit puellam non esse culpabilem, cum accusatore permaneat, nullam habente uiro ulterius potestatem dimittendi eam, nisi magnæ causæ præcesserint, & contra quas nec respondere possit. Is uerò qui audacter aut petulanter causam puellæ uitij & derogationis intulerit, multa cōdemnetur quadraginta minus una plagarum, & quinquaginta siclos patri dare cogatur. Si uerò conuicerit puellam fuisse corruptam, si quidē popularis sit, eò quòd caste uirginitatē usq; ad legitimas nuptias non seruauerit, lapidetur: si uerò de sacerdote sit na- Deut. 22.

ta,uiua protinus concremetur. Si quis duas uxores habuerit, & alia quidem in honore magno fuerit & fauore, aut pro-
Deut. 21. *pter pulchritudinẽ & amorẽ, aut ob aliam causam: altera uerò in minori apud eum parte consistat: si ex dilecta filius, cum sit iunior illo qui ex alia procreatus est, petat propter patris fauorem quem circa matrem habet, priuilegia seniorus: quatenus duplicem substantiæ paternæ partem accipiat, sicut in legibus definitum est, non ei concedatur. Iniustum nanq; est, ut qui natiuitate senior est, eò quòd minus mater eius à patre di-*
Deut. 22. *ligatur, debita parte fraudetur. Qui puellam corruperit ab alio desponsatam, si quidem suadens ei, & ad corruptionẽ sibi consentientem habuerit, cum ea moriatur. Maligni enim sunt utriq; illequidem, eò quòd turpitudinem puellam uoluntarie sustinere suaserit, & nuptijs liberis hæc mala præferre coëgerit: illa uerò, quòd semetipsam propter libidinem propriam, aut propter lucrum ad contumeliã persuasa præbuerit. Si uerò alicubi eam solam inueniẽs nullo adiutore præsente compressserit, solus ipse moriatur. Qui uirginẽ corruperit nondum alicui desponsatam, ipse eam ducat uxorẽ. Si uerò patri puellæ nõ placeat, ut ducat eam, quinquaginta siclos precium soluat iniuriæ. Ab uxore copulata sibi uolens quicunq; disiungi propter quascunq; causas, quæ multis modis hominibus prouenire noscuntur, ex scripto, quòd nunquam cum ea conueniat, compromittat. Sic enim habebit potestatem aliæ copulari: nã prius illa alteri iungi non potest. Si autem & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere, non ei liceat. Quæ si sine filijs fuerit à marito derelicta, frater illius eam accipiat: & natũ filiũ mortui nomine uocans, hæreditatis suæ nutriat successorem. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit, domibus minime destitutis, & cognatis possunt substantiæ cõseruari, & mulieribus releuatio calamitatis auferri: quando priorum maritorũ pro-*

ximis

ximis coniunguntur. Si uerò noluerit eam ducere frater, ueniens mulier illa apud seniores testimonium huius rei perhibeat: quia uolentem eam domi manere, & filiũ ex eo habere, non susciꝑit, iniuriã faciens fratris defuncti memoriæ. Requirẽtibus uerò senioribus, pro qua causa nuptijs eius abstineat, siue maximam causam siue paruam dixerit, ad hoc ueniendũ est, ut soluens uxor fratris caligulas illius uiri, & expuens in faciem eius dicat, hoc dignum esse ab ea pati, iniuriam defuncti memoriæ facientem. Et ille quidem à senioribus abscedat, hoc obprobriũ habens omni tempore uitæ suæ: illa uerò si uoluerit, alij cuilibet se petentium nubat. Si quis captiuam ce- Deut. 21.
perit uirginem, siue iam nuptã uolens ei copulari, non primitus liceat eius cubile cõmunionemq; contingere, antequam illa radens caput suum & lugubre schema percipiens, parentes defleat & amicos, quos in bello perdiderit: quatenus de eorũ tristitia satiata, sic deinceps ad epulas cõuertatur & nuptias. Bonũ est enim & iustũ accepturo, de qua filium habiturus est, ut eius satisfaciat uoluntati: & non tantummodo libidinem sequens propriã, quod uxori futuræ charum poßit eßet cõtemnat. Triginta uerò in luctu diebus expletis (sufficiũt enim isti dies sapientibus ad lachrymas amatorũ) tunc procedat ad nuptias. Si uerò cupiditate plenus, habere eam contemnat uxorẽ, ad seruitiũ eam deducere non habeat potestatem: sed ubicunq; uoluerit mulier ire, discedat, hanc libertatem habens. Quicunq; uerò iuuenum contẽnunt parentes suos, & eis honorẽ non præbent, aut propter uerecundiam, aut propter insipientiam iniuriam facientes eis, primum quidẽ sermonibus eos moneant ipsi parentes (sufficiũt enim ad hæc huiusmodi iudices) dicentes nõ se propter delectationẽ fuisse coïtu naturali permixtos, neq; pro augmento pecuniarum, dum essent facultates parenti utrique communes: sed ut ipsi filios haberent, qui

eos in senectute gubernarent, & quibus egerent per cos haberent: quod dum cum gratia fiet, deo præcipue charum est. Adijciant etiam hæc uerba, dicētes, Fouētes studio magno nutriuimus, nullíq; rei pepercimus, quæ ad salutem tuam tēderet, & utilitatem optimæ tibi eruditionis afferret: nunc autē quoniam decet ueniam tribui iuuenum delictis, monemus te: resipisce in quocunq; pro nostra exhonoratione minor inuentus es, & ad modum temperamenti conuertere: sciens etiam deum ea quæ cōtra parentes præsumuntur, nimis ingrate ferre: quoniam & ipse totius humani generis pater est, & unà cū illis exhonorari uidetur, qui eandē appellationem habere noscuntur. Indignū ergo est à filijs suis hæc sustinere, cum & lex talium sit ultrix ineuitabilis, cuius te fili experimentum sumere non optamus. Et si in his uerbis iuuenum temperetur audacia, ab obprobrijs liberantur, quæ ex ignorantia proueniunt. Sic enim & legislator bonus inuenietur, & patres felices erunt: non uidentes nec filium puniri, nec filiam. Cui uerò parentū sermones atq; doctrina propter intemperantiam suam pro nihilo esse uidebuntur, sine pacis fœdere inimicas sibi faciet leges, cum frequentibus cōtra parentes præsumptionibus incitatur. Is enim, inquit, eiectus extra urbem, sequente multitudine, lignoq; suspensus, & permanens tota die ad uisionem cunctorum, nocte sepeliatur: sicut & alij, qui quocunq; modo perimi legibus, decernuntur. Sepeliantur autem & hostes, & nullus mortuus expers iaceat sepulturæ, soluens pœnam ultra iustitiam. Nulli uerò Hebræorum ad usuras liceat fœnerari,
Deut. 23. neq; cibum, neq; potum. Non enim iustum est à contribule reditus sustinere, sed solatium utilitatis eius lucrū esse decernere: & gratiarum actionem, & recōpensationem à deo referendā pro benignitate sufficere. Qui uerò acceperint siue pecunias, siue quoscūq; fructus siccos uel humidos, reminiscentes deum, hæc cum

hæc cum dilectione restituant, tanquam reponētes in proprijs loculis, & iterū cum opus fuerit, hæc tollentes. Qui uerò circa redditionem impudentes extiterint, non in domos eorum est introëundum, pignusq; sumendum, antequàm ex hoc causa dicatur. Pignus enim à foris sumendum est: & ei debitor per se portare debet, nihil resistens ei, qui cum auxilo legis ad eum uenit. Si quidem idoneus sit cui pignus ablatum est, teneat illud creditor, quoadusq; restituat, quod debetur: si uerò pauper est, restituat antequā sol occumbat, & maxime si uestis sit in pignore constituta, ita ut eam habeat ad soporem: quando naturaliter pauperū deus misereatur. Mola uerò & uasa ei congrua non sunt accipienda pro pignore, ne instrumētis necessarijs ad ciborū alimenta priuentur, & pro egestate pessimum aliquid patiantur. In furto hominis, pœna sit mortis: qui uerò aurum aut argentum abstulerit, condemnetur in duplum. Qui iumentū rapuerit, damno quadrupli condemnetur, præter bouem purum: hoc enim quincuplum soluat. Qui uerò ad soluendā multa fuerit inops, sit seruus eorum, quibus est condemnatus. Si quis fuerit cōtribuli uenditus, sex annis seruiat: septimo autē liber abscedat. Si uerò filio ei ex ancilla nato apud emptorem, propter affectum eius ex familiaritatis dilectione seruire uoluerit, instante anno iubileo, qui est quinquagesimus, liber efficiatur cum uxore simul & filijs. Si quis autem aurum uel argentū per uiam inuenerit, quærat eum qui perdidit, præconemq; mittens, in quo eum loco inuenit, restituat: & ex alieno damno nō bonam utilitatem esse decernat. Similiter autem & de pecudibus, quæcunq; in deserto errare comperit, non inuento repentè domino, apud se reseruet: testem habens deum in his, quod noluit aliena lucrari. Nulli liceat pertransire, cum iumentum alicuius tempestate fatigatū in luto uiderit cecidisse, sed alleuet illud, & proprio adiuuando la-

Deut. 24.

Deut. 22.

bore, ei adiutor existat. Vias autem ignorantibus demonstrandas, & non risum actitantes de eorum errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blasphemet absentem. Percussus in lite quis, ubi non est ferrum, repentè mactetur: idem patiente eo qui percußit, quod fecit. Si uerò portatus ad domum propriam qui percussus est, ægrotet diebus multis, deinde moriatur, sit innocens qui percußit. Sanato autem illo, & multas expensas in ægritudine faciente, restituat uniuersa percussor, quæcunq; in uulneris sanandi tempus expendit, & quæcunq; medicis erogauit. Qui mulierem prægnantem calce percusserit, si quidem abortiuum fecerit mulier, pecunijs à iudicibus condemnetur, tanquam per corruptionẽ uentris augmentum plebis faciens detrimentum. Dentur autem & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente autem ea ex ea plaga, & ipse moriatur: animamq; pro anima censente lege ponendam.

Venenum neq; mortiferum, neq; quod ad alias sit utile læsiones, ullus Israëlitarũ habeat. Si uerò inueniatur quisquam hoc posßidere, moriatur: hoc patiens, quod erãt toleraturi illi, contra quos uenenum probatur esse confectum. Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur: priuetur, quo priuauerit alios: nisi forte pecunias accipere uoluerit qui excæcatus est. Leges etiam illi dant licentiam, qui passus est, æstimare casum passionis suæ: & cõcedentes sunt, si seuerior esse uoluerit. Bouem cornu percutientem dominus interficiat. Si uerò aliquem interficiat percutiens taurus, ipse quidem lapidatus moriatur, & neq; ad cibum utilis habeatur. Si uerò culpabilis etiam approbetur dominus, præscius eius naturæ, nec cauens, & ipse moriatur: tanquam ipse eius qui à boue peremptus est, autor mortis extiterit. Si uerò seruum uel ancillam bos perimat, ipse quidem lapidetur: triginta uerò siclos eius domino, lapidati dominus dare damnetur. Bos autem si à boue percussus mortuus

tunus fuerit, uendatur & qui mortuus est, & qui percussit, & precium amborum eorum domini sibi distribuant. Qui puteum, siue lacum effodiunt, diligentiam habeant, ut tabularum illic faciant tegumentum: non ut aliqui haurire prohibeantur, sed ut nullum sit ibi cadendi periculū. Et si in huiusmodi profunditatem nō clausam incidens iumentum alicuius moriatur, eius precium domino proprio soluendum. Circundanda est quoq; maceria in puteis, siue lacubus, quæ pro muro sit, quatenus non sinat illic deuolutos extingui. Depositum si quis acceperit, tanquam rem sacram, aut diuinam ita custodiat: nullusq; fraudare creditorem studeat, neq; uir, neq; mulier, nec si immensam auri lucraturus sit quantitatem: spernens quasi nullus sit, qui eum posit arguere. Generaliter itaq; conuenit, unūquenq; suam conscientiā scientem bene agere: & testimonio suo sibi sufficientem uniuersa gerere, quæ ab alijs possint laudis præmia condonare, & maxime respicientem ad deum, quem nullus malignorum latere potest. Si uerò nihil agēs dolose perdiderit, cui creditum est depositum, ueniens ad septem iudices, uiret deum, quòd neque eius consilio uel malitia periit, neque aliqua rei perditæ parte sit usus: & inculpabilis tunc abscedat. Si uerò uel in aliqua parte usus fuerit, rem sibi creditum ipse perdat: etiam uniuersa & quæcunque accepit, reddere condemnetur. Sicut autem de rebus depositis sanctum est, ita & si quis mercedem fraudet operantium corporibus suis, habeatur odibilis. Vnde non est fraudanda uiri pauperis merces: scientibus uniuersis, quòd pro terra alijsq; possessionibus ei deus hoc præbuit. Sed neque differenda solutio est, sed sub die præbenda: tanquam nolente deo fraudari quenquam usu laboris sui. Pro iniustitia patrum non debere filios puniri, sed propter suam potius uirtutem eis misericordia præbenda est, non læsio, quòd filij pessimorum

Exodi 21.

Deut. 24.

fuere

fuere patrum: neq; odio habendi sunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filiorum sunt repensanda peccata, cum multa iuuenes extra nostram doctrinam sibimet arrogẽt per superbiam, nolentes quæ sunt utilia doceri, & coitum fugere: per quem unà secum & masculi uirtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt, quẽ nobis hominibus ad augmentũ generis præbuit deus: quando hoc uelut in nece futurorũ filiorum agitur, & per hoc eorum exterminatur initiũ. Nam sicut animæ illorum debilitantur, ita & quæ sunt corporis permutantur. Similiter autẽ quicquid putatur esse uidentibus monstruosum, non liceat fieri neq; de hominibus, neq; de cæteris animalibus. Hæc siquidem uobis legum uestræ reipub. fit pacifica cõstitutio: & deus propitius eius decorẽ iuuiolabilem conseruabit: nullumq; fiat tẽpus, quo in aliquo aliquis hæc innouet, & in cõtrarium mutet. Quia uerò necesse est humanũ genus inconsiderata pericula, aut uoluntarias turbas incidere, etiã de his breuia proloquamur: quatenus præscientes quæ oportet fieri, ad opus salutis sitis idonei, & non tunc requirentes quæ uos conueniat facere, minus instructi temporibus succumbatis. Terrà quam uobis sine laboribus præbuit deus & sine uirtutum exercitatione concessit, præstitit quidem ut ea sine bello fruamini: neq; alijs in ea contra uos bellantibus, neq; intestina seditione concussis: per quam contraria uestris patribus gerentes, quæ ab illis custodita sunt perdatis: sed utentes bonis legibus quas uobis deus præbuit, persistatis. Si uerò casus belli aut nunc uobis, aut uestris filijs postea fortè prouenerit, extra terminũ hoc agatur. Belli uerò legationes & præcones mittite ad uoluntarios hostes. Ante arma nanq; bonum est apud eos uti sermonibus declarantibus, quoniam & militiam copiosam habentes, & equos, & arma, & ante hæc propitium deum, & uobiscum pariter dimicantem, tamen petite, ut nequaquam cum eis pu

Deut. 20.

eis pugnare debeatis, ne res eorũ auferre cogamini. Et si quidem consentiunt, bonum uobis est seruare pacem: si uerò confidentes in se, quasi uirtute præcellant, & uos uexare conantur, exercitum super eos inducite, principe quidem utentes omnipotente deo: subprincipem uerò cõstituite unũ, qui cunctos uirtute præcellat. Multorum nanq; principatus, his qui agere quicquam celeriter compelluntur, impedimentum est, & potius nouit nocere quàm iuuare. Exercitus autem ducatur mundus, & inter omnes corporis robore, & animi audacia præpositus: timidi uerò discernendi sunt, ne dum circa cõgressionem belli conuertuntur ad fugam, hostibus magis uires adijciant. Eos qui nuper ædificauerunt domus, quibus tempus annale non fuit ad fruendũ, & qui plantauerunt, & necdum participati sunt fructibus, in prouincia dimittendos: sed etiam eos qui sponsi sunt, & qui nuper uxores duxerunt: ne desiderio earum parcentes uitæ, & seruantes semetipsos, ut illis fruantur, arma tractare contemnant. Cum uerò castra, inquit, duceritis, prouidete ne quid mali geratis. Obsidentes uerò ciuitates, & lignis egentes ad machinarũ opus, nõ incidatis arbores terræ fructiferas: sed parcite, scientes eas à deo pro utilitate hominũ esse productas: quæ si uocẽ haberent, iurgium uobis inferrent: quia cum nõ sit in eis causa bellorũ, iniquè sectionis præiudicia patiantur: & si uirtus eis foret, etiam demigrarẽt, & in aliam terram decederent. Vincentes autẽ in pugna, rebelles occidite: alios uerò ad tributa reddenda seruate, absq; gente scilicet Chananæa. Hos enim cum omni domo cunctos oportet exterminare. Custodite autem in bello præcipue, ut neq; mulier utatur instrumento uirili, neq; uir tunica muliebri. Huiusmodi siquidem Moses Hebræorum rempublicam dereliquit. Leges autẽ prius quadragesimo anno cõscriptas tradidit, de quibus in alia sum cõscriptione dicturus. Reliquis Deut. 27.

uerò

uerò diebus frequenter eis benedictiones per ecclesias dedit: & super eos qui non legitime uiuerent, sed quæ in eis sunt definita transcenderent, maledictiones imposuit: deinde hexametrum eis carmen effecit, quod in libro dereliquit in sacrario conseruandum, eloquium continens futurorum, secundum quod omnia facta sunt atque fient, nullaq; ueritate priuatur.

Deut. 31. 32. & 33. Hos igitur libros simul & arcã, in qua & decẽ uerba duabus tabulis conscripta recondidit, & tabernaculum tradidit sacerdotibus: & populum ahhortatus est, ut dum obtineret terram, & collocarentur in ea, Amelechitarũ non obliuiscerentur iniuriam: & castrametati super eos, pœnam de eis sumerent, eò quòd eos in deserto afflixissent. Capta uerò terra Chananæorum, omnẽ eius multitudinem perimi iussit: & altare erigendum, quod ad solis respiceret ortum: non longe ab urbe Sichimorum inter duos montes. Gærizæo quidem à dextris posito, à læuo autem eo qui Hebal nuncupatur: diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus, & cum eis Leuitis & sacerdotibus, primũ quidem eos qui in monte Gærizæo essent orare sanciuit, bona super eos accedere, qui circa religionem dei legumq; custodiã studium haberent, ne offenderent in his quæ Moses imperauit, & his fauere alias tribus: rursumq; his orãtibus, sex alias respondere benedicentes: deinde transgressoribus ponere maledicta, & in eorũ cõfirmatione sibi tribus adinuicẽ consonare. Conscripsit autẽ benedictiones & maledictiones eorum, ut nequaquam longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiam moriens in altaris latere utroq; cõscripsit, stante populo, & secum sacrificia & holocausta celebrãte, quod nequaquã ulterius fecit. Hæc ergo cõstituit Moses, & Hebræorum gens hæc mandata sequendo consistit. Altera uerò die populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiam cõuocauit, ita ut etiam famuli adessent, & ei iusiurandum pro

legum

legum custodia celebrarẽt, ut de deo perfecte cogitantes, neq; cognatis flauentes, neq; terrore permoti, neq; aliam quamlibet fortiorem causam quàm legum custodiam arbitrantes, earum præcepta transcenderent: sed siue quisquam eorum consanguineus tentaret huius conuersationis iura confundere, siue ciuitas foret, in eis ulciscerentur & singulariter & communiter: & cum eis prævalerent, etiam fundamẽta subuerterent, ut neque pauimentum contemnentium, si esset poßibile, remaneret: si verò nequirent ferre tormentum, hoc ipsum ostenderent, quia non sua uoluntate fecissent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit autem eos quemadmodum sacrificia præcipuè deo placerent, & quomodo præliantes digni fierent utentes coniectura lapidum, de quibus primitus declarauit. Prophetauit autem & Iesus præsente Mose. Igitur Moses cuncta quæ forent pro populi salute facienda, in bellis simulq; in pace tractans, legibusq; compositis, & distributis reipublicæ pariter ornamentis, ait, quia ei diuinitus indicauerit, si transgrederentur eius religionem Hebræi, experirentur aduersa: ita ut eorum terra armis hostium compleretur, & urbes destruerentur, & templum concremaretur, & uiri uenditi seruituri forent, nullo eorũ calamitatibus miserante: eosq; cum talia sustinerent, frustra esse pœnis usuros. Deus tamen, inquit, qui uos creauit, & ciuitates ciuibus uestris templumq; restituet, eritq; harum rerum calamitas non semel, sed sepius affutura. His dictis, exhortatus est Iesum ad Chananæos exercitum ducere, tanquam deo cooperante in his quæcunque tentarẽt: & omni multitudini benedicens, Quoniam ego, inquit, ad nostros pergo maiores, & deus hodie me ad illos ire decreuit, gratias quidẽ ei adhuc uiuẽs uobisq; præsens refero, propter prouidentiam eius, quam non propter libertatem solummodo uestram gerens, sed etiam pro muneribus optimis

semper

ſemper exhibuit: laborantiq; mihi, & omnem ſolicitudinem adhibenti pro meliori uestra conuerſatione, ſua ſolatia nõ negauit, & in omnibus placidũ nobis præbuit ſemetipſum: magis autẽ ipſe fuit, qui etiam bonam cogitationẽ dedit, finem conceſſit, me utens ſub principe pariter & miniſtro, in quo uestrum populũ uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedicere uirtuti dei, cui cura erit, & in futuro cogitare pro uobis, moriens optimũ iudicaui, & ipſe utiq; hoc debitum deo reſtituens, & uobis ad memoriã derelinquẽs: quia colere uos ſemper hunc oportet, & honorare: & leges rerũ omnium quas præſtitit, placidusq; permanens adhuc præbebit, tanquã optima dona ſeruare: quia peßimus inimicus eſt & homo nequißimus, qui legislatori facit iniuriã, & leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum uerò non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis, quas ipſe deliberauit uobis. Hæc autẽ Moſe ad finẽ uitæ dicente, & cũ benedictione ſingulis tribubus futura prophetante, populus ceßit cunctus ad lachrymas: ut etiam mulieres tundentes ſua pectora, demonſtrarent in eius morte lugubrem paßionem. Sed & paruuli flentes, cum adhuc magis ad retinendam triſtitiã inualidi forent, declarabant, quoniam & ipſi uirtutem eius & magnitudinẽ ultra ipſam infantiam ſentiebant. Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus ærumna magna & triſtitia. Alij nanq; ſcientes quali autore priuarentur, de futuro lugebant: alijs uerò maximus ob hoc inerat luctus, quoniam cum nondum bene eius uiderentur degußare uirtutem, tali principe fraudabantur. Nimietatem uerò gemitus populi atq; dolorum, conijcere poterit unuſquiſque ex eo, quòd tunc ipſi legislatori proueniſſe dinoſcitur. Nam dum omni tempore ſuaderet, non oportere quenquam pro futura deijci morte, tanquam hoc uoluntate & legis natura ferẽte: in his tamen quæ gerebantur à populo, uictus eſt ut defleret. Igitur

properan

properantem quò erat auferendus, cuncti cum lachrymis se-
quebãtur. Et Moſes alios quidem, manu ſilentiũ faciens, pro-
cul quietos manere præcepit: proximos autem ſuis conſolaba
tur ſermonibus, ne ſequentes lugubrem ei facerent finem. Illi
uerò etiam hoc præſtandum iudicantes, ut propria uoluntate
diſcederet, ſemetipſos in alijs locis retinuere flentes, & ab-
euntem lachrymis currentibus intuẽtes: quem ſolummodo ſe-
niores deduxerũt, & pontifex Eleazarus, & princeps Ieſus.
Cumq; uenijſſet ad montem, qui uocatur Abarim, qui eſt excel Deut. 34.
ſus, & è diuerſo poſitus Hiericho, terrã optimã Chananæo-
rum & amplam intuentibus ad uidendum præbens, ſeniores
dimiſit. Et dum uaderet Eleazaro & Ieſu, eisq; adhuc lo-
queretur, nube ſubitò ſuper eum aſtante, in quadam conualle
ſublatus eſt. Scriptum eſt autẽ in ſacris libris, eum fuiſſe mor-
tuum propter metum, ne propter excellentiam uirtutis quæ
erat circa eum, ad diuinitatem abiiſſe putaretur. Vixit autem
omne tempus annorum uiginti & centum, ex quibus à parte
tertia princeps fuit, minus unò menſe. Defunctus eſt autẽ ul-
timo mẽſe anni, qui à Macedonibus uocatur diſtrus, apud nos
autem adar menſis initium eſt: ſapientia cunctos homines,
qui fuerunt quocunq; tempore ſuperans, & optime his, quæ
intelligebat utens: ad dicendum uerò, & ad loquendum popu
lo ualde gratiſſimus, & alia multa bona poſſidẽdo nimis ido-
neus, ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus, ut neque eſſe in
eius anima putarentur, ſed ſolummodo eorum nomina ſciret,
& in alijs potius, quàm in ſe eſſe conſpiceret. Et dux quidem
inter paucos illi ſimilis fuit, propheta uerò qualis ille, alter
nullus, ita ut quicquid eum contigiſſet loqui, deus putaretur
audiri. Luxit hunc populus triginta diebus: & nunquàm He-
bræos triſtitiæ magnitudo tanta detinuit, quãta fuit in tranſi-
tu Moſi. Diligebant etenim eũ non ſolùm qui fuerũt experti,

ſed etiam qui eius legebant leges, quæſtionesq; uehementiſſimas faciebant, & eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moſeos declaratus à nobis hoc modo ſufficiat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS *Iudaicæ liber quintus.*

Ieſus Moſe mortuo ductor exercitus tranſito Iordane euertit Hiericho, ſeruata tantum Raab. Achar ob furtum occiditur, dum ob eius maleficium, multi Iſraëlitæ cecidiſſent, ultore deo: decq; ciuitate Ai expugnata, prædaq; inde direpta. CAP. I.

Ioſue 2. MOSE *itaq; prædicto modo ab hominibus abeunte, Ieſus iam in eo omnibus legitimis finem habentibus, & luctu quieſcente, præcepit ut populus eſſet præparatus ad expeditum: miſitq; exploratores ad Hiericho, qui & uirtutem eorum, & quam ipſi uoluntatem habere uiderentur, agnoſcerent. Ipſe uerò diſponebat exercitum, tanquam Iordanē opportuno tempore tranſiturus: & conuocans principes tribuum Ruben & Gad, & præſules Manaſſe (nam & huius tribus mediam partem in Amorræa aſcripſerat habitare, quæ eſt Chananæorum terræ pars ſeptima) commemorabat eis quæcunq; Moſi promiſiſſent: atq; poſcebat, ut præſtò eſſent illius prouidentiæ, qui neque dum moreretur circa eos defeciſſet: & utilitati communi ſemetipſos ad ea quæ præciepiebat pronis mentibus exhiberent: & ſequentibus quinquaginta milibus armatorum à loco qui dicitur Abela, ad Iordanem acceßit in ſtadijs ſexaginta. Cumq; fuiſſet illic caſtrametatus, repentè exploratores aduenerunt, nihil horum quæ agebantur apud Chananæos ignorantes. Latenter enim prius*

omnem

omnem urbem eorum licenter considerauerunt, simul & muros, quicunq; fortes, & qui non ita cauti esse uiderentur: sed & portas, quæ dum essent fragiles, opportunum præberent inuasuris introitum. Non autem curabant ciues, quicunque uidebant eos ista considerare, putantes uisionis gratia peregrinos aptissima eos ciuitatis loca singula perscrutari, non uoluntate tamen hostili. Cumq; uespere factum fuisset, & descendentes in habitaculum quoddam muro uicinũ uenissent, in quo etiam cœnaturi erant, essetq; eis iam discedendi cura, nunciatum est regi cœnanti, quòd exploratores quidam ciuitatis ex Hebræorum exercitu uenientes essent in Raab habitaculo, cum multa latendi prouidentia constituti. Ille uerò repentè eos præcepit comprehensos adduci, ut eos torquens agnosceret, quid agere uolentes adessent. Cumq; inuasionem eorum Raab agnosceret (nam suprà murum stipulã lini ficabat) exploratores quidem illic abscondit. His autem qui missi fuerant à rege dicebat, quòd peregrini quidam ignoti fuerint antè paululum quàm sol occumberet apud eam, & cœnantes abscesserint. Quos si timorem ciuitati, & regi periculum ferentes uenisse putarent, sine labore eos comprehenderent persequentes. Illi uerò muliĕre ita loquente, nullum eius arbitrati dolum discesserunt, neq; perscrutantes habitaculum eius. Cumq; perrexissent per uias, per quas eos præcipuè ire credebant, & quæ ducerent ad uada Iordanis, & nullum signum agnoscerent, à labore quieuerunt. Tumultu autĕ sedato, Raab deducens uiros, & periculum pro eorum salute faciens suum, quæ si capi in eorum occultatione potuisset, nequaquam supplicia regis euasisset, sed cum omni domo pessimè deperisset, rogabat, ut haberent sui memoriam: & dum Chananæorum terram obtinerĕt, huius salutis repensationem eos sibi cõferre poscebat. Quo facto, dimisit abire eos ad pro-

pria: iurantes, ut eam liberarent, & qui cum ea forent, dum uenientes in ciuitatem uastarent eam, & omnes habitatores eius secundum sententiam apud se præfinitam unà perimerẽt. Hæc enim illa se scire dicebat, signis dei uirtute monstratis. At illi & de præsentibus gratias referẽtes, & de futuris iurabant opere se repensaturos fore: & suadebant, ut dum sentiret capiendam ciuitatem, omnem possessionem suam atq; domesticos in illo habitaculo reconderet, & ante ianuas coccineum funem appenderet, quatenus sciẽs domum princeps, ne quid ei mali fieret, custodiret. Adijciebant enim: Nunciabimus ei, quia tuo fuerimus solatio liberati. Si quis uerò pugnando ceciderit tuorum aut tu, nequaquam nobis hoc ascribas, quia propter deum quem iurauimus, nunc tibi proponimus, ut in nullo debeas quasi de iurisiurandi transgressione dubitare. Et illi quidem hæc promittentes abibant dimissi per murum: & ad suos peruenientes, nuntiauerunt quæcunque in urbe gessissent. Iesus autem pontifici Eleazaro & senioribus dixit, quæ fuerãt ab exploratoribus iurata Raab, qui iusIosue 3. iurandum sua quoque sententia firmauerunt. Metuente uerò duce transitum fluminis, cùm esset grandis eius impetus, & neq; pontibus transiretur: nam primitus non erat iunctus: qui etiam si uellet ei pontem facere, nequaquam se arbitrabatur propter hostes habere permissionem, inter hæc deus transibilem fluuium fieri ei compromisit, magnitudinem eius imminuens. Et duobus transactis diebus, Iesus transposuit cunctum exercitum, totamq; multitudinem, tali modo: Præcedebant quidem sacerdotes habẽtes arcam, deinde Leuitæ, tabernaculum & uasa, quæ ad sacrificiorum ministeria sunt necessaria deferentes. Sequebatur autem Leuitas per tribus suas omnis exercitus, habens in medio infantes atq; mulierẽs. Metuebant enim propter eos, ne uim paterentur in flumine.

Cumq;

Cumq; ſacerdotibus primis introeũntibus mcabilis iam fluuius uideretur, altitudine quidem eius imminuta, alueo uerò (eò quòd non multus eſſet fluctus) quaſi ad ſicci pauimenti inſtar expoſito, omnes iam confidenter fluuiũ tranſmcabant: & qualem eum deus futurum eſſe prædixerat, talem eſſe conſpiciebant. Steterunt autem in medio ſacerdotes, donec turba tranſiret, & ſecuritatem attingeret. Omnibus itaq; tranſcuntibus, egreſſi ſunt ſacerdotes, liberum iam fluuium relinquentes, ut more ſuo diſcurreret. Et fluuius quidem egreſſis Hebræis denuo creuit, & magnitudinem ſuam recepit. Illis uerò quinquaginta ſtadijs præcedentibus, exercitus uſq; ad decem ſtadia Hiericontis acceſſit. Ieſus autem altare ex lapidibus, quos ſinguli principes tribuum tulerãt de profundo Iordanis, iubente propheta conſtituẽs, pro futuro ſigno interrupti fluminis, ſuper eum ſacrificauit deo: & feſtiuitatẽ Paſchæ in illo loco cunctus populus celebrauit: & omnium quæ eis deerant primitus, facilimè tunc abundabant. Nam & meſſem iam maturam Chananæorum metebant, & cætera opulentiſſima poſſidebant. Tunc etenim eis etiam cibus mannæ defecit: quo aliti quadraginta fuerant annis. Cùm hæc uerò Iſraëlitæ facerent, & Chananæi nequaquam contra eos exirent, ſed clauſi muro quieſcerẽt, Ieſus eos obſidere deliberauit. Et prima die feſtiuitatis ferebãt arcam ſacerdotes, & circa eam undiq; pars erat armatorum cuſtodientium. Aliiq; ſacerdotes præcedebant ſeptem buccinis ſuis tubas mittentes: rogabantq; ſimul exercitum, ut uiriliter circuirẽt murum, ſenioribus ſuis ſequentibus, & tubas mittentibus ſolummodo ſacerdotibus. Quo geſto, ea die nihil amplius facientes, ad caſtra reuerſi ſunt. Cumq; hoc ſex diebus feciſſent, ſeptimo die omnẽ populum colligens armatorũ Ieſus, captiuitatẽ urbis annuntiauit: & quia eis illa die deus eam ſine labore contraderet, muris

Ioſue 4.

Ioſue 5.

eius ſponte proſtratis, omnia tamen occidenda quæcunq; animum potuiſſent habere præcepit, & nullo labore ab hoſtium nece quieſcendum: & ut neq; miſericordia cædendi, neq; circa prædam uacandam fugientes contemnerent inimicos, ſed animantia cuncta perimerent, & nihil ad uſum propriæ uoluptatis auferrent: aurum uerò uel argentum quodcunq; inuenirentur, iuſſit auferri, ut deo præcipuæ geſtorum primitiæ ſeruarentur, quæ primùm fuiſſent ciuitate ſubacta perceptæ: ſolam uerò Raab liberandam decreuerũt, & generationẽ eius, eò quòd exploratores ei præbuerãt iuſiurandum. Hæc dicens Ieſus, atq; diſponens exercitum, deduxit ad ciuitatem. Circuibant autem iterum urbem arca præcedẽte, & ſacerdotibus ad opus populum commonentibus. Cumq; ſepties circuiſſent, & paulatim quieuiſſent, repentè cecidit murus: neque machina, neq; alia uiolẽtia muro ab Hebræis illata. Illi uerò ingredientes urbem Hiericho omnes in ea peremerunt, inopinabilem muri ruinam obſtupeſcentes, mentibus utiq; eorum ad defenſionem ſuam inutilibus ſubitò conſtitutis. Necabantur autem per itinera conſtipati, & in domibus apprehenſi, nulliq; penitus parcebatur: ſed omnes pariter occidebant, uſq; ad mulieres etiam infantes: eratq; ciuitas plena mortuorum corporibus, & nullus effugit necis incurſum. Ciuitatem uerò cuncta incenderunt, ſimul & regionem. Raab uerò ad illud cœnaculum cum ſuis confugientem, exploratores eripuerunt. Quam dum ad ſe Ieſus uenire feciſſet, gratias egit pro exploratorũ ſalute, & pro tali beneficio dixit non ſe retributionibus fore minorem: donauitq; eam repente multis agris, & rebus maximis honorauit. Si quem uerò locum ciuitatis pertranſibat, ignis eum deſtruebat, & ſuper habitatores eius decidebat. Sed & ſi quis uaſtatam poſtea uellet inſtruere, maledixit: quatenus qui fundamenta murorum iacẽret, priore filio careret: qui uerò

Ioſue 6.

uerò perficeret, & nouissimum simul amitteret. Hoc uerò ma ledictum non neglexit diuinitas. sed in posteris dicturus sum passionẽ, quæ propterea facta aduenerit. Congregata est igi- tur innumera multitudo argẽti simul & auri, necnon & æ- ris cùm nulli placuerit aliquid exinde sustulisse, nec ad utilita tem propriam eam diripuisse. Et hæc quidem Iesus sacerdoti- bus thesaurorum recondenda contradidit. Hoc ergo modo pe riit Hiericho. Achar uerò quidam Zebedæi filius ex tribu Iosue 7. Iuda dum inuenisset chlamydem regiam totam auro conte- xtam, habentem auri mazam, hoc est, siclorum pondo ducen- ta: crudele iudicans, si is qui periculum habuerat, lucrum in- ueniens, quod in sua utilitate conferret, daret hoc deo, & non magis egenti: foueam faciens ualde profundam in suo taber- naculo, suffodit eam: latêre se iudicans deum, sicut potuit la- têre commilitones. Vocatus est autem locus, in quo castrame- tatus est Iesus, Galgala: quod nomen significat libertatem. Transeuntes enim fluuium, iam semetipsos ab Aegyptijs, & ab ærumnis deserti, confidebant esse securos. Post paucos uerò dies uastationis Hiericho, misit Iesus triginta milia armatorũ in ciuitatẽ Ain positam super Hiericho, quatenus dimicarent. Et congressis hostibus, ceciderunt Hebræorum uiri sex & tri ginta. Cumq; hoc nuntiatum fuisset Israëlitis, magnam tristi- tiam & crudelem angustiam protinus habuerunt: & non tan tum propter cognatos amissos, licet omnes uiri boni & ni- mis exerciati perijssent, quantũ propter desperationẽ suam. Credentes enim iam se terrã obtinuisse, & à prælijs iam exer citum uacare, hoc deo taliter permittente, potiores inopina- biliter uidebant hostes: & saccos superinduentes stolis suis, tota die erant in luctu & lachrymis constituti: nulli requiren tes cibum: casu siquidem qui contigerat grauissimè uidebantur afflicti. Videns autem Iesus exercitum ita percussum, &

ex omnibus iam rebus peßima deſperatione deiectũ, audacter acceßit ad deum, & ait: Non noſtra petulantia uenimus, ut hanc terram ſubijceremus, ſed Moſe famulo tuo ad hoc nos adhortante proceſsimus, dum multis ſignis poſſeßionem huius terræ præbiturum te nobis eſſe promiſeris: & exercitum armis hoſtium facere meliorem. Quæ ſunt hæc quæ nobis repente uenerunt? Nunc autem præter ſpem decepti uidemur, & tanquam non firma ſint tua promiſſa, quæ Moſes prædixit, afficimur, & deterior nunc de futuris metus nos deſperabiles habet, primo experimento talia ſuſtinentes. Sed tu domine quoniam tibi uirtus eſt malis his adhibere medicinã, & præſenti noſtræ triſtitiæ præbere uictoriam, etiam de futurã deſperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Ieſus pronus in terra iacens, deprecabatur deum. Cui reſponſio à deo data eſt, ut ſurgeret & exercitum à ſua pollutione purgaret: propter furtum enim rerum ei dicatarum hanc deuictionem nunc ſuper eos cueniſſe dicebat: ſorte uerò requireretur, qui fecerat: ac cum puniretur, uictoria eis ſemper de hoſtibus proueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat, & uocans Eleazarum pontificem, & principes tribuum, ſortem per eos mittebat. Cumq; hoc delictum in tribu Iuda factum eſſe declararetur, rurſum per genus ſortem miſit, & ueritas huius iniquitatis circa cognationem Achar illuxit. Tunc denuo per unumquenq; uirum inquiſitione facta, apprehenſus eſt Achar. Ille uerò cum non potuiſſet negare deo, dum eum ita cõſtrinxiſſe probabatur, furtum confeſſus eſt, & protulit in mediũ ueſtem. Et ille quidem repentè peremptus, turpem pœnam & incun-

Ioſue 8. ctanter congruam ſuæ præſumptioni meruit ſepulturam. Ieſus autem purgatum exercitum deduxit ad Ain urbem: & nocte circa ciuitatem inſidijs conſtitutis, diluculo cum hoſtibus eſt congreſſus. Illis autem cum fiducia propter priorem uictoriam

uictoriam super eos euntibus, simulando se recedere populus Hebræorum hoc modo longius eos quasi persequẽtes traxit: quia illi de ciuitate, & tanquam de uictoria erant cõfidentes. Dum uerò restitisset exercitus cõtra faciem eorum, dedisset q; signa quæ cõstituerat eis, quos in insidijs collocauerat, eos q; excitasset ad pugnam, tunc illi ciuitatem ingressi sunt, dum essent circa muros ciues intẽti, aliqui uerò & circa aspectum eorum qui egressi fuerant mentibus occupati. & illi quidem ciuitatem ceperunt, & omnes occurrentes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad prælium occurrens, omnes conuertit in fugam. Cumq; refugerent quasi ad integram ciuitatem, cum & ipsam captam inspicerent, & incensam cum mulieribus & filijs agnouissent, per agros dispersi sunt, defendere semetipsos solitudine non ualentes. Cum talis siquidem calamitas hostes apprehendisset, infantiũ turba atq; mulierum capta est, & rerum aliorumq; uasorum innumera multitudo, necnon greges pecudũ Hebræi ceperunt, multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Iesus in Galgalis positis militibus partitus est.

Quomodo Gabaonitæ aliorũ casu territi, fœdus cum Hebræis se inituros simulauerunt: sed dolo eorum deprehenso, publicæ seruituti mancipati sunt: quos Iesus postea à quinq; regũ obsidione liberauit, omnibus occisis, & uniuersa eorum terra depopulata, prolato ad hoc in immensum die.

CAP. II.

GAbaonitæ uerò habitantes iuxta Hierosolymam, uidentes passiones quæ prouenerant Hiericho & Ainitis, & ad semetipsos transire hanc uastationem existimantes, Iesum quidem aperte rogare noluerunt: neq; enim hoc impetrare se quasi aliquid mediocre putabant, dum in interitu totius Chananæorum gentis eum pugnare agnoscerent. Cheferitas autem & Chiatemeritas, qui uicini eis erant, ad auxilium po- Iosue 9.

poſcerunt: dicentes neque illos periculum declinare, ſi iſtos Iſraëlitæ deuincerent, coadunati uerò poſſent magnitudinem eorum uirtutis euadere. Et dum hæc uerba placuiſſent, miſerunt legatos ad Ieſum, amicitiam poſtulantes: quos præcipuè iudicabant idoneos, ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uerò confiteri ſe Chananæos incautum exiſtimantes, fugere ſe huiuſmodi periculum crediderunt, ſi dicerēt nihil ſibi cum Chananæis quolibet modo cōpetere, ſed longiſſime ab his habitare, & ueniſſe ſe pro fide uirtutis eorū, ambulantes itinere multo: & pro cōiectura ſermonis huius ueſtimenta monſtrabant. Veſtes enim cum nouæ eſſent quando egrediebantur, longo tempore itineris attritas ſibimet aſſerebant. Cilicinis enim, ut eorum uerbis crederetur, ueſtibus utebantur. Stantes ergo in medio, dicebant ſe miſſos à Gabaonitis, & uicinis ciuitatibus multum ab ea terra remotis, facturos cum eis pacem more fœderis patriæ ſuæ: agnoſcentes enim dei gratia atque dono Chananæorum terram eis poſſidere conceſſam, his tributa ferre gratulari, & ciues eorū fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes & indicia itineris oſtēdentes, rogabāt Hebræos ad pacta amicitias q; deſcendere. Ieſus autem dictis eorum credens, quòd non eſſent de gente Chananæorum, amicitias fecit cum eis. Et Eleazar Pontifex eum ſenioribus præbuit iuſiurandum habituros amicos & ſocios, nihilq; cogitaturos aduerſus eos iniuſtum, populo ſcilicet in iureiurando unà conſentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio promerentes, ad ſemetipſos abibant. Ieſus autem caſtrametatus contra Chananæos in cōfinio Gabaonitarum, & cognoſcens non procul ab Hieroſolymis Gabaonitas inhabitare, & Chananæorum generis eſſe, euocatos eorum principes, de falſitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicētibus, & propterea ad hæc ex neceſſi-

tate

tate uenisse, conuocabat Pontificem Eleazarum & seniores: eisq; censentibus, publicos eos famulos, ne iusiurādum transgrederetur, esse decretum est. Et illi quidem pro calamitate, quæ comprehenderat eos, hanc sui cautelam atq; custodiam inuenerunt. Quum uerò rex Hierosolymorum grauiter ferret, eò quòd Gabaonitæ cum Iesu pacta fecissent, uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad solatia rogauit. Quibus ei præsentibus (quatuor enim erant) & cum eo castrametantibus circa quendam fontem non procul à ciuitate, dum iam pararent obsessionem, Gabaonitæ auxiliatorem aduocauerunt Iesum. Ad hoc enim uentū erat, ut à suis quidem perimi se putarent: & ab eis qui ad interitum Chananæorum gentis castrametabantur, saluari se propter factas amicitias existimarent. Iesus autem cum omni exercitu ad eorum solatia properare festinans, & die noctuq; perambulans, diluculo uenit ad hostes, & fugientes sequebatur per agros in descensu Bethura. Ibi etiam dei quoque cooperationem cognouit significatam sibi tonitruis & fulminibus, & grandinis demissione maiore quàm solitum est: insuper etiam die crescente, ne nox succedens Hebræorum impetum refrænaret. Iesus autem reges in quadam spelunca celatos circa Mathiten inuenit, omnesq; puniuit. Quod uerò longitudine tunc dies extensus est, & plus solito creuit, palàm est per scripturas, quæ sunt in templo repositæ. Sic igitur exterminatis regibus, qui eduxerant cōtra Gabaonitas exercitum, reuersus est rursum ad Chananæa montana Iesus: & multa cæde in ea facta, sumens prædam, uenit ad exercitum Galgalis constitutum. Et quum de Hebræorum uirtute per circuitum habitantes sermo discurreret, stupor habebat omnes audientes multitudinem peremptorum. Castra autem metati sunt super eos reges Chananæi, qui circa montem Iosue 10.

Libanum

Libanum habitabant,& Chananæi qui in campestribus erãt, Palæstinos secum ducentes,uenerunt ad ciuitatẽ Berothi Galilææ superioris,& de Sesecha,qui locus non procul à Galilæis est. Totius autem exercitus armatorum erant tercentum milia,& decem milia equitum,& duo milia curruũ. Turbabat itaque hæc multitudo & ipsum Iesum & Israëlitas,& sperare meliora propter timoris excellẽtiam dubitabant. Deo autem arguente timorem eorum,& si magis solatium ab eo quærerent, promittente ut deuincerent inimicos,& iubente equos hostium subneruari,currus incendi, dux in promissionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos:& quinta die ueniens circa eos, congressus est, pugnaq; fortis effecta est,& cædes potior, quàm credi poterit uel audiri. Persequens autem eos, multum perambulauit,& omnẽ exercitum hostium præter paucos extinxit, regesq; eciderunt uniuersi. Deficientibus autem hominibus ad interficiendos equos, Iesus eos occîdit,& currus incendit. Quo facto, prouinciam licentius possidebat,nullo præsumente bellum eis inferre:sed & ciuitates obsessione capiebat,& quicquid potuisset sumere, deuastabat. Quintus iam annus transierat,& nullus remanserat Chananæorum, nisi quidam qui in munitionem murorũ fu-

Iosue 24. gerant. Iesus autem de Galgalis denuo castrametatus,sacrum tabernaculum cõstituit circa ciuitatem Silon. Locus enim opportunus pulchritudine uidebatur, donec ædificari templum quietis causa permitteret. Et inde procedens ad Sichimã cum omni populo, altare constituit deo, ubi Moses quoq; prædixit:& distribuens exercitum,in monte quidem Garizi constituit medium,& in Ebal dimidium:in quo & altare ædificauit:nec non & Leuitas sacerdotesq; diuisit. Sacrificantes autem & maledicta facientes,& ea conscripta in ara relinquentes,ad Siloam denuo sunt reuersi.

Iesus

Iesus senio iam confectus, conuocato populo terram promissam æstimari iubet: deinde ea tribubus sorte diuisa, monens nulli Chananæo parcendum esse, gratiasq; deo agens ad concordiã & dei obedientiam hortatur.

CAPVT III.

IEsus autem quum esset senex, & Chananæorum ciuitates non facile capi uideret, tam propter locorum munitionem in quibus erant, quàm propter fortitudinem murorum, quos pro naturali ciuitatum custodia circunduxerant, & credebãt hostes desperatione captionis ab obsidione recedere: nam propter suum interitum Chananæi cognoscentes Israëlitas egressuros ab Aegypto, omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortißimas occupati: congregari tunc populum in ecclesiam Siloë præcepit. Quibus cum summo studio concurrentibus, commemorans eis, & quibus fuerant iam potiti, & actus quos gesserant, quàm essent optimi, & deo præbente digni: & quòd uirtute legum quas sequebantur, triginta & unum reges præsumentes eis bellum inferre deuicerant: & omnem exercitum quicunq; sperauerat contra eorum se fortitudinem dimicare, ita necauerant, ut neq; eorũ generatio relinqueretur: quum ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur, apud alias autem longo tempore & longa oppreßione adhuc opus esset, propter murorum munitionẽ, & habitantium in eis audaciam: petebat eos qui trans Iordanem erant, ut laborãtes cum eis, & in periculo adiuuantes fratres suos, sortibus proprijs fruerentur, grates utiq; eis pro labore restituentes. Tunc etiã singulos ait per tribus de quibus testimonium daretur, eò quòd uirtute præcellerent, dirigendos, qui terram metientes fideliter, & in nullo malignantes, eius magnitudinem sine dolo renunciarẽt. Et Iesus quidem hæc uerba faciens, populum sibi habuit fauẽtem: & uiros qui terram eorum deberent metiri direxit, dans eis aliquos terræ mensores do

Iosue 13.14. & 18.

res doctos, quos propter artem ueritas non lateret: mandans eis ut in ea mensuras æstimarent, & felicem terram, & quæ minus esset idonea. Natura nanq; terræ Chananæorum huiusmodi est, ut & planiciem magnam habeat, & fructus ferre sit copiosa. Quæ comparata quidem aliæ terræ, creditur esse felix: cum locis autem Hierichuntis & Hierosolymitarum æstimata, putatur ualde uilißima. Licet omnino hæc ſpatia parua, & eorum multa montana ſint, magnitudine uerò fructuum ad cibos aptorum, & pulchritudine, aliæ ſimilis non eſt: & propterea æſtimandas potius quàm metiendas decreuit has ſorte, dum ſæpius unum iugerum pro mille ſit dignum. Viri autem qui miſſi fuerant, quum eſſent decem, circumeuntes & æſtimantes terram, ſeptimo menſe ad eum reuerſi ſunt, ad ciuitatem Silon: ubi tabernaculum cõſtituerant. Tunc Ieſus Eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens, diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ Manaſſe, ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Quumq; miſiſſet ſortem, Iudæ quidem tribus ſorte cadente, elegit ſuperiorem Idumæam. Quæ in longum quidem extenditur uſque ad Hieroſolymam, latitudine uerò uſque ad paludem Sodomæ conſtituta eſt. In hac autem ſorte ciuitates erant Aſcalon & Gaza. Simeoni uerò in ſecunda ſorte prouenit Idumæa, quæ circa Aegyptum eſt & Arabiæ montem. Beniamitæ uerò ſortiti ſunt à Iordane quidem flumine uſque ad mare longitudinem, latitudinem uerò quæ Hieroſolymis Bethelisq; terminatur. Hæc autem ſors anguſtißima fuit propter terræ felicitatem: Hierichon enim & Hieroſolymitarum tulerunt urbes. Ephraim autẽ tribus à Iordane flumine uſq; ad Gazaram longitudinem habuit: latitudinẽ uerò quæcunq; à Bethelis uſque ad campum maximum terminatur. Manaſſe uerò medietas à Iordane quidem uſque ad ciuitatem Doron, latitud

Ioſue 15. & 16. & 18. Ioſue 16. Ioſue 17. & 19.

latitudinem uerò ad Bethſames, quæ nunc Scythopolis appellatur. Poſt hos autem Iſachar Carmelum montem, & fluuium in longitudine habuit: Taburium uerò montem in latitudine. Zabulonitæ uerò uſque Geneſar deſcendentem circa Carmelum & mare, ſortiti ſunt: & conuallem quæ à Carmelo nuncupatur: eò quòd etiam huiuſmodi ſit. Aſeritæ uerò omnem terram quæ ad Sidonem conuerſa eſt, habuerunt. Ciuitas autem Arche in eorum parte fuit, quæ etiam Actipos nuncupatur. Partes uerò ad Orientem conuerſas uſq; ad Damaſcum ciuitatem, & Galilæam ſuperiorem Neptalitæ ſumpſerunt uſque ad montem Libanum, fonteſq; Iordanis, quorum fluctus de montibus eſt collectus. Danitæ autẽ loca conuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerunt Azoto & Doris, determinationemq; Iamniam ſimul & Geth ab Eteron uſq; ad montem, ex quo tribus Iuda pendebat. Sic itaque diuiſit Ieſus terram, & nouem atque dimidiæ tribui eam tradidit poſſidendam. Nam Amorræam, quæ & ipſa ab uno Chananæi filio ſic uocata eſt, Moſes dudum capiens, tribubus duabus & dimidiæ diſtribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uerò circa Sidonem & Archeos, & Amatheos, & Aritheos, inculta tunc erant. Ieſus autem quum eum iam ſenectus impediret, nec poſſet quæ cogitabat efficere: & dum qui poſt eum erant principatum ſumpturi, negligenter in cõmuni utilitate conuerſarentur: præcepit ſingulis tribubus, ut nullum de Chananæorum genere in terra quam ſunt ſortitæ, relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; cuſtodiam paternarũ ſolennitatum fore, hanc etiam Moſen prædixiſſe commemorans, & in hoc ei eſſe credendum dicebat: ſed & Leuitis octo & triginta ciuitates eſſe reſtituendas, qui iam prius acceperãt in Amorræa decem. Quarũ tres diſtribuit fugacibus habitandas, id eſt, de tribu Iuda Hebron: Sichem uerò ex Ephraim: & Cades de

Neptalim,

Neptalim. Est autē hic locus supra Galilæam. Diuisit autē & cunctas prædæ reliquias. Erat nanq; terra ampla: & magnas diuitias obtinebāt. Abundabāt enim & cōmuniter omnes & seorsum singuli auro & uestibus, & alijs uasis, & quadrupedum copia, quorū numerus comprehendi non poterat. Post
Iosue 23. hæc autem exercitu in ecclesiam cōuocato, eis qui super Iordanem in Amorræa constituti erant, quorum exercitus quinquaginta milium armatorum esse uidebatur, ita loquutus est: Quoniam deus pater & dominus generis Hebræorum hanc terram possidere concessit, & possessam semper se nobis seruare promisit, pro cuius mādato cognatis indigētibus, promptissime uos obtulistis ad omnia: iustū est, nulla uos difficultate ulterius detinente, quiete iam frui, securis utiq; nobis de uoluntate uestra, quia si rursus opus fuerit ad necessaria, eam insegniter offeretis, neq; post hos labores eritis aliquādo tardiores. Gratias ergo uobis pro periculis in quibus iuuistis, nō modo solum, sed etiā semper acturi sumus: quia quū sitis boni, amicorum memoriā habebitis omniū, & mente retinebitis quæcunq; per uos prouenerūt nobis, & quomodo usum bonorum uestrorū propter nos distuliſtis, & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore consistimus, postea uestra sorte frui utile iudicastis. Accesserunt autē super nostra bona ex laboribus, quos nobiscū habuistis, multæ diuitiæ, prædam pretiosam augentes, & aurū & argentum, & super hæc omnia quod maius est, fauor uester. Ob quā rem ita nos ad quodcūq; uolueritis in repēsatione paratos habebitis: quia nequaquam horum quæ Moses prædixit, estis obliti, illo etiā ab hominibus abeunte: nec est quicquam, in quo uobis gratiarum debita non soluamus. Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus, & rogamus, ut nullum esse terminū nostræ cognationis existimetis, nec quod inter nos iste fluuius est, alteros nos, &

non

non Hebræos esse credatis. Omnes enim sumus ex Abraham, qui hic & illic habitamus, unusq; deus qui & nostros maiores, & uestros ad illorum perduxit uitam: cuius religionis habete curam & conuersationis, quam per Mosen semper constituit. Perdurantes enim in istis, fauorem dei & eius solatium semper habebitis: conuersis uerò uobis ad imitationem gentium externarum, auersabitur uestrum genus. Hæc quum dixisset, singulos maiorum, & cõmuniter eorum multitudinem salutans, ipse quidem restitit. Deduxit autẽ eos populus, non Iosue 22. tamen sine lachrymis, & uix semetipsos abinuicẽ diuiserunt.

Quomodo Iesus duxit Hebræorũ exercitum: & dum pugnasset contra Chananæos & deuicisset terrã eorum, per sortes funiculorũ est partitus: & de morte ipsius Iosue & Pontificis Eleazari. CAP. IIII.

TRansiens autem fluuiũ tribus Ruben & Gad, & quicunque de Manasse pariter sequebantur, altare super ripam collocare Iordanis decreuerũt: ut memorabile signum generationi futuræ, cognationis eorum qui intra Iordanem habitare uidebantur, existeret. Audientes autẽ qui intra Iordanem habitabant, eò quòd dimissi ab eis altare constituissent: & nescientes qua hoc uoluntate fecissent, pro nouitate tamen culturæ deorum peregrinorum hoc celebratum credentes, & sacræ religioni derogatum, uerisimile iudicãtes, erant armati ad ultionem eorum qui collocauerant altare, fluuium transituri, & puniturí eos, quasi pro paternarum destructione solennitatum. Non enim uidebatur eis iustum, ut cognationem respicerent, aut dignitatẽ eorum, qui autores fuerant harum rerum: sed dei complectebantur mandata, & quomodo honorari congaudeat. Et illi quidem armati sunt per furorem: retinuit autẽ eos Iesus & pontifex Eleazarus, & pariter seniores, sermonibus suadentes, ut prius experimẽta eorum uolun-

tatis acciperent: deinde si malæ uoluntatis agnoscerent eorum mentes, tunc armis super eos incederent. Miserunt itaq; legatos ad eos, Phinees filium Eleazari, & decẽ alios apud Hebræos honoratos, cognituros sapienter, ut quid altare, transeuntes, super ripam fluminis statuissent. Quumq; illis transeuntibus & ad eos uenientibus, fuisset ecclesia congregata, stans Phinees hæc dicebat: Magis quidem deliquistis, quàm positis correpti de futuro sermonibus emendari: ueruntamen non secundum magnitudinem iniquitatis nos reddituri uobis, ad arma repetè ultionemq; descẽdimus. Cognati nanq; prius uerbis corripere uolentes, hanc celebrarunt cõgregationem: quatenus agnoscerent causam pro qua accessistis, ut altare fabricaretis, ne petulanter uideremur armis adire uos: utrũ uoluntate bona feciſtis hoc, an re uera culpa cõuincitur, unde in uobis iustius ulciscamur. Non enim credimus uos ipso experimento dei uoluntatem sæpius agnoscentes, & auditores legum, quas ipse uobis contulit existẽtes, diuisos à nobis & in propriam sortem uenientes, quam dei gratia & ipsius circa uos prouidentia meruistis, obliuionẽ eius habere: & tabernaculum arcamq; deserentes, super altare quod uobis est proprium, peregrinos introducere deos, Chananæorum mala sectantes. Sed nihil inique feciſſe optamus, agentes pœnitentiã, & nequaquam uesanientes ulterius, legumq; paternarum pudorem memoriamq; sumẽtes. Si uerò in delicto consistitis, nequaquam laborẽ pro legibus refutamus: sed transeuntes Iordanem defendemus eas, & ante omnia deum, nihil uos à Chananæis differre credentes: sed sicut ipsos, uos quoq; similiter perimentes. Non enim putetis, quòd quia transistis fluuium, etiam à dei uirtute estis extranei. Vbiq; enim in his quæ sunt ipsius estis, & effugere potestatem eius atque iudicium nullo modo poteritis. Si uerò creditis hunc locũ, ubi nunc estis positi,

siti impedimentū esse correptionis, nihil prohibet denuo terram diuidere, eamq; ad pecudum pascua deputare. Sed agite temperanter, & a nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos per filios & uxores, ne nobis faciatis necessitatem huius defensionis, quod nec uestræ nec ipsorum saluti, aut causæ expedit sic cogitare, ut non uerbis uinci potius, q̄ experimentum uelitis sustinere præliorum. Hæc Phinees dicente, præsules ecclesiæ & omnis multitudo cœperunt de querimonijs satisfacere: & profiteri, neq; ab eorum se cognatione recessisse, neq; pro nouitate altare cōdidisse: sed & deum unū nosse, qui Hebræis est omnibus cōmunis, & illud altare positum ad sacrificia facienda. Hoc autem altare, propter quod & suspecti estis facti, dicebant non pro religione collocatum, sed ut signū foret, & indicium in futuro uestræ familiaritatis. Et necesse est nobis temperare, & in patrijs legibus permanere: non autem trāsgressionis initium, sicut suspicatum est, facere. Testis autem nobis sit deus, quòd istud altare non pro tali causa construximus. Vnde meliorem de his habentes opinionem, nihil culpetis ulterius: neq; nos extra sortē iudicandos esse credatis: nec eorū similes, qui quum generis Abraham sint, ad nouas solennitates accedunt. Hæc dicentes laudans Phinees reuersus est ad Iesum, & eorum uerba populo nunciabat. Ille uerò gaudens, quia neq; ulla pugnandi foret necessitas, ne ad sanguinem bellumq; deducerentur cōtra cognatos, pacificas deo pro his hostias immolauit: & dimittens post hæc multitudinem in propriās sortes Iesus, ipse in Sichem commoratus est. Post hæc autem anno uicesimo senior iam existens, conuocabat honoratos maxime ciuitatū, & principes & seniores, & multitudinem quantamcunq; erat congregari possibile. Quibus in unum cōuenientibus, cuncta beneficia dei cōmemorabat (erant autem multa) per quæ ab humili forma

ad hanc gloriam & substantiam peruenissent: & seruari dei uoluntatẽ, quæ talis circa eos esset, orabat. Et pie cũctos posce bat agere, per quod solũ eis grata diuinitas permaneret. Hoc enim bene se habere dicebat, ut transiturus à uita, huiusmodi eis monita derelinqueret: poscebatq; ab illis, ut quæ ille diceret, memoria retinerent. Et ille quidem talia præsentibus loquens, defunctus est, quum uixisset annis centum & decem: quorum cum Mose quidẽ pro doctrina utilium rerum commoratus est quadraginta: dux autẽ post illius mortem sex & uiginti fuit annis, uir nec sapientia indigus, nec eorum quæ cogitabat, ut multa sapienter ediceret, inexpertus: sed ubique summus, & ad opera periculaq; magnanimus, audaxq; bella disponere, & in pace dexter, & in omni tempore præcipua uirtute conueniens. Sepultus est autem in ciuitate Thanna, in tribu Ephraim. Eodem uerò tẽpore mortuus est & Eleazarus pontifex, Phinees filio sacerdotium relinquens, cuius sepultura est facta in Gabatha ciuitate.

HISTORIA LIBRI IVDICVM

Quomodo mortuo duce, filij Israël feliciter aliquanto tempore pugnauerunt contra Chananæos, principatu dato tribui Iudæ: de capto Adonibezecho, decq; Hierosolyma Beniamitis tributaria facta. CAP. V.

Iud. 1. POst horum itaq; transitum Phinees prophetauit secundum dei uoluntatem, ad delendum Chananæorũ genus, tribui Iudæ præbendum esse principatum. Erat enim studium populo cognoscere, quid etiam placeret deo. Tunc assumpta est etiam tribus Simeon ad pugnandum, quatenus exterminatis hostibus sub ditione etiam eos qui in ipsa sorte cõsistebant efficerent. Chananæi autem uiuentibus apud se illo tempore regibus, cum magno exercitu eos in Bezechin expectabant, regi Bezechinorum Adonibezecho principatum credentes:

dentes: quod nomen significat dominus Bezechinorum: Adonai enim Hebræa lingua dominus indicatur. Sperabant enim uincere Israëlitas mortuo Iesu. Congressi uerò Israëlitæ duabus tribubus, quas prædixi, magnificè pugnauerunt: & occiderunt quidem eorum decem nulia: fugantes autem reliquos, & insequentes, Adonibezechum quoq; ceperunt: cuius dum manuum ac pedum summitates abscinderent, ait: Non semper potui latêre deũ, illa patiens, quæ contra uos, & septuaginta reges prius fecere non erubui. Et uiuũ quidem hunc tulerunt usq; ad Hierosolymam, mortuũ uerò sepelierunt. Et egrediebantur uastantes ciuitates, & plurimas capientes. Inter hæc obsederunt & Hierosolymam: sed hanc quidem longo pòst tempore capiẽtes, omnes in ea habitantes interemerunt. Erat enim eis ualde grauis desuper munitio murorum, & loci natura resistendo. Vnde castrametati sunt in Hebron, & hanc capientes omnes interfecerunt. Relinquebatur adhuc genus gigantum: qui propter corporum magnitudines atq; formas in nullo alijs hominibus proximus, ultra modum admirabiles hactenus per eorum ossa monstrantur, in nullo his de quibus fides habetur æqualia: quorum genus Leuitis præcipuè dederunt munus: etiam cum duobus milibus cubitis: terram quoq; Caleph dono dederunt mandato Mosi: hic enim fuit unus exploratorum, quos nusit Moses in Chananæam. Dederunt autem & filijs Iethri Madianitæ, qui fuit socer Mosi, terrã ad possidendum. Nam patriam relinquentes secuti sunt eos, & fuerunt in deserto cum eis. Tribus itaq; Iuda & Simeon ciuitates quidem Chananæas in montana ceperunt, in campestribus autem & ad mare positas, Ascalona & Azotum. Euasit autem Gaza & Accaron. Nam dum essent in campestribus, & copiosam haberent currũ abundantiam, irrũctes sibimet afflixerunt. Et istæ quidem tribus maximè bellando locuple-

tatæ,ad ciuitates proprias receſſerunt, & arma depoſuerunt. Beniamitæ uerò, quorum erat Hieroſolyma,habitatores ſuos conceſſerunt tributa perſoluere:& ita quieſcentes omnes,alij quidem interficere, alij uerò pericula ſuſtinere,ad terrarũ ſe tradidere culturã. Hoc autẽ & reliquæ tribus imitãtes Beniamitas facicbant,& eorum tributa percipientes, permittebant Chananæos ſine prælijs eſſe. Tribus autem Ephrem cum obſedißet Bethelam, finem dignũ tempore, & magna laborum obſeßione inuenire non potuit:quando illi licet affecti in obſidione omni modo perdurabant.Deinde Ephramitæ capientes quendam in ciuitatem euntem,neceſſaria deferẽtem, fidem dederunt ei,ut ſi ciuitatẽ traderet, ſaluarent eum,& cognatos eius eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum.Qui tradens urbem, cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi, tenuerunt de cætero ciuitatem.

Quemadmodum denuo Palæſtini pugnãtes deuicti ſunt ab Hebræis. CAP. VI.

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidẽ molliores erant Iſraëlitæ,circa terram uerò & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes,per epulas & libidinem iam uirtute deficiebant:& in cõuerſatione legum integri Hebræi,& circa ea quæ dei ſunt non erant.in his indignata diuinitas ſuſcitabat quidem primũ,ut ita dicam,ſua uoluntate Chananæos, qui poſtea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate ſunt uſi.Hebræi nanq; & circa ea quæ dei ſunt negligẽtes erant, & circa bella difficiles, cùm multa Chananæis abſtulerint,& ad labores iam eſſent propter epulas diſſoluti : agebaturq; ut eorũ optima iam conuerſatio deperiret:& ſeniores non audiebant, nec aliorum præceptum, nec priorum ulla ſolennia conſeruabant. Erant autem magis

libidine

libidine lucrorum intenti, & multa requie seditio eos crudelis iterum comprehendit: & ad hoc usq; perducti sunt, ut ad inuicem huiusmodi causa pugnarent. Vir Leuita de populo, qui erat sortis Ephraim, & ibidem habitabat, de Bethlehem duxit uxorem. Hic autẽ locus est tribus Iudæ. Cumq; uehemẽter amaret eõiugem, & eius pulchritudine uictus afficeretur, quando ab illa nõ similiter amabatur, & ille propterea passione amoris eius potius ureretur, lites frequenter inter eos cueniebant. Ad ultimum uerò mulier hu grauata relinquens uirum, abijt ad parentes mense quarto. Vehementer autẽ ferueus uir per amorẽ uenit ad soceros, solutisq; litibus placatus est circa eam. Et quatuor quidem diebus ibidem commoratus, præbentibus ei hospitalitatẽ puellæ parentibus: quinta die placuit ut abirent, & circa meridiem sunt egressi. Tardius enim dimittebant parentes filiam, & diei iam tarditas accedebat. Vnus autẽ eos famulus sequebatur, & asinus erat eis, in quo mulier uehebatur. Quumq; uenissent circa Hierosolymã, ambulantibus stadijs triginta persuasit famulus, ut manerent, ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua cõprehenderet, dum nec procul hostes existerẽt, & tempus frequenter incautũ faciat suspecta, etiã quæ putantur esse tutißima. Illis autem nõ placuit apud alienigenas uiros succedere. Eratq; ciuitas Chananæorũ. Sed accedẽtes uiginti adhuc stadijs, optabant ad propriam descendere ciuitatẽ. Quumq; hæc sentẽtia ualuisset, uenit in Gabaa tribus Beniamin, iam uespere. Et quum nullus ciuiũ eum in mansione susciperet, senior quidam ex agro descẽdens, qui de tribu quidẽ erat Ephrem, in Gabaa uerò commorabatur, uidens eum, quis esset interrogabat, & propter quas causas, nittens quũ iam essent tenebræ, necessaria cœnæ requireret. Ille uerò Leuitam quidem se dixit esse, mulierem autẽ à parẽtibus reducere, & ad propria remeare:

habitationem uerò significabat habere se in sorte Ephrem. Quem senior & pro cognatione, & eò quòd eandem posideret tribum, & propter colloquiũ, ad suũ duxit hospitium. Quidam uerò iuuenculi Gabaonitarum mulierem in platea uidentes, & pulchritudinem eius stupescẽtes, dum apud illum senem eam successisse cognòscerent, contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem, uenerunt ad ianuas eius. Et quum eis senior ut abscederent supplicaret, & ut nec uiolentiã inferrent hospiti, nec iniuriã: illi petebant, ut data sibi muliere, à rerum inuasione recederent. Seniore uerò dicente, quòd & cognata esset Leuitis, & per libidinem in leges inique delinquerent, deficientes circa iustitiam: deridebant minabanturq; se eum interficere, eò quòd eorum cõcupiscentiam impediret. Quumq; in necessitatem uenisset, nolens hospites in cõtumelia magna relinquere, suam eis filiam concessit: dicens eis, minus esse peccati, si concupiscentiam suam in ea complerent, quàm si iniuriã peregrinis inferrent: & iniustitiam non perferre quos susceperat, hoc modo putabat. Quum uerò illi nequaquam à suo feruore pro peregrina recederent, sed immiuerent ut eam acciperent, ille quidẽ supplicabat ut nihil inique præsumerent. At illi rapientes, & adiciẽtes pro libidine uiolentiam, ad semetipsos mulierem deduxerũt, & per totam noctem usque ad principiũ diei in eius corporis ludibria sunt extenti. Illa uerò defecta in his quæ prouenerãt, ad hospitem rediit: & cõtristata in his quæ pertulerat, per uerecundiã ad faciẽ mariti minime præsumebat accedere, eumq; circa se pro his quæ cõtigerant incurabilem reputabat: lectuloq; decum-

Iud. 29. bens, animam reliquit. Vir autẽ eius arbitratus sopore graui mulierem detineri, nihil mali metuens, excitare eam tentabat, & cõsolari: quasi raptorum non spontanea uoluntate se præbuisset iniurijs. Quum uerò certe defunctam cognouisset, ob

malorum

malorum magnitudinem, imponens iumento mortuam, ad se portabat uxorē: & diuidens eam per membra in partes duodecim, per tribus singulas destinabat, mandatum dans portantibus, ut proderēt autores mortis eius, & eiusmodi crudelitatem cunctis tribubus indicarent. Illi autem & aspectu & auditu grauissimorum malorū affecti, nullum primitus huiusmodi sumentes exemplum, ira intemperata conciuati, in Silo sunt ante tabernacula congregati: & in arma procedere repentè tentabant, & insilire Gabaonitis ut hostibus. Retinuerūt autem eos seniores, suadentes non oportere sic citò contribulibus inferre bellum, antè quàm uerbis agerent de criminibus, quando lex nec circa extraneos permitteret præter legationem Israëlitas bella tractare: si fortè pœnitentiam agerent, qui iniustè aliquid assumpsissent. bonū ergo esse, ut legi obedientes, ad Gabaonitas mitterent, & mali autores expeterēt: quibus præbitis, eos punirent, contemnentes autem armis adirent. Miserūt ergo ad Gabaonitas accusantes iuuenes de mulière, & eos dari ad supplicia deposcentes, qui legitimè non egissent: quasi esset iustum, ut pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitæ uerò neq; iuuenes tradiderunt, & crudele iudicauerunt, timore belli alienis obedire præceptis, in nullo se putantes esse minores armis, neque multitudine, nec bellandi præsumptione. Erant enim nimis instructi, & super alias tribus industrij: despexeruntq; illos, & indignati sunt è diuerso tanquam compressuri, uiolentiam facientes. Quumq; talia fuissent Israëlitis enuntiata, iusiurandum fecerūt, nullam suarum uiro Beniamitæ dare nuptijs filiam: sed armari super eos, & amplius eis, quàm aduersus Chananæos existere, quos Hebræi recens expugnassent. Repentè ergo eduxerunt super eos exercitum quadringenta milia uirorum. Beniamitæ uerò habuerunt uiginti sex milia armatorum & aliorum septingentos,

qui sinistris manibus ad fundibulas uidebãtur experti. Et commisso prælio circa Gabaa, fugauerunt Israëlitas Beniamitæ uiri, ceciderunt q; ex eis uiginti duo milia: fuissent q; plurimi fortè necati, nisi nox eos retinuisset, & pugnam soluisset. At Beniamitæ gaudentes, abibant in ciuitatẽ: Israëlitæ uerò obstupescentes se ita deuictos, ad exercitum remeabant. Altera uerò die rursum congressi, Beniamitæ uicerũt, & mortui sunt decem & octo milia Israëlitarum, metuentes q; exercitũ reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem Silo proxime cõstitutam, & ieiunantes altera die, deprecabantur deũ per Phinees sacerdotem, ut eius ira quiesceret, eiq; in duabus eorum deuictionibus satisfieret, daret q; potentiam contra hostes atq; uictoriam. Deus autem hæc fieri Phinees prophetante promisit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum, mediam quidem partem in insidijs circa urbem nocte collocauerunt, medij uerò Beniamitis cõgressi, paulatim eis imminentibus recedebãt: & Beniamitæ persequebantur, Hebræis paulatim refugientibus, & omnino uolentibus omnes eos ab urbe protrahere: quos quasi fugientes insequebantur, ita ut etiam seniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatem relicti discurrerẽt, adire uolentes hostes. Quum uerò multum à ciuitate recessissent, fugere quidem Hebræi cessauerunt: conuersi autem steterunt ad pugnam, & illis qui in insidijs erant, dederunt signũ. Qui surgentes cum clamore, hostes aggressi sunt. Illi uerò, ut sensere se esse deceptos, in angustia constituti, in quadam ualle coacti, & concauo loco collecti sunt, & ibi iaculis sauciati, ita ut omnes interirent, præter sexcentos uiros. Hi nanq; conuersi & constipati, & per medios hostes transeuntes, fugerunt ad uicinos montes: quos tenentes ibidem cõmorati sunt. Illi uerò circa uiginti & quinq; milia sunt extincti. Igitur Israëlitæ & Gabaa ciuitatẽ igne concremauerunt, & mulie-

res

res & infantes masculos peremerunt, aliis Beniamitarum ci-
uitatibus similia facientes: sicq; erāt cōtra eos infesti, ut etiam
Iabitas qui erant Galaatidis regionis, eò quòd eis auxilium
non præbuissent contra Beniamitas, muttentes duodecim mi-
lia de suis armatis, iuberent eos interimi: occideruntq; hi, qui
fuerāt missi, omnes pugnaces ciuitatis cum filijs & uxoribus,
præter quadringentas uirgines. Tanta ira succensi sunt pro-
pter pasionem corruptæ mulieris, & armorum ab eis electa
conditione. Post hæc autem Israëlitæ pro calamitate Beniami Iud. 21.
tarum pœnitentia ducti sunt, & super hoc ieiunare proposue
runt, licet iusta pasi essent, eò quòd in legē peccauerint: tunc
sexcentos uiros, qui fugerant, euocauere legationibus. Erant
enim super quandā petram, quæ Roas appellatur. Legati ue-
rò non illis tantummodo calamitem prouenisse, sed etiam sibi
cognatis pereuntibus ingemiscentes, suadebant eis, ut patien-
ter ferrent, & ad illorum cœtum concurrerent, ne omnino
quantum ad se Beniamitarū tribum exterminari decernerent:
dicebantq;, simul cedimus uobis terram ad prædam quantam-
cunq; tollere potueritis. Illi uerò his contra se dei decreto ge
stis, quando suam iniquitatem scientes pugnauerāt, ad tribum
patriam obedientes uocantibus, aduenerunt. Israëlitæ uerò
uxores eis quadringentas uirgines Iabitidas dederunt, & de
ducentis reliquis cogitabant, quomodo & illi haberent uxo-
res, ut filios procrearēt: quum utiq; iurassent ante bellum, ut
suas filias nulli Beniamitæ coniungerent. Et alij quidem sua-
debant illud iusiurandum non debere seruari, quod per iram
& non uoluntate nec iudicio prouenisset: nihilq; fore deo mo
lestum, si tribum perituram saluare possent: adijcientes periu-
rium, non quando necessitate sit esse pessimū, sed quando fue-
rit malignitate commissum. Quumq; seniores periurij nomen
ualde metuerent, quidam ait: Hoc cōsilio & isti uxores habe-
bunt,

bunt,& religio iurisiurandi seruabitur. Ter in anno in Silo ad mercimonium fit conuentus,sequunturq; mulieres & uirgines chorum.Sinantur ergo Beniamitæ, ut raptu ducant uxores quascunq; potuerint,nobis neq; inuitantibus,neq; prohibentibus. Et dum patres earum questi fuerint, uindictamq; poposcerint,dicemus eos potius esse culpabiles, qui custodiã non habuerint filiarum.Oportet enim Beniamitis iram cedere,qua iam circa eos usi sumus immensa.His itaq; consentientes,decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Instante uerò festiuitate,illi quidem ducenti uiri determinantes ciuitatem per uineas & loca, in quibus se latere credebant positi, insidiabantur uirginibus uenientibus. Illæ autem cum lusu nihilq; metuentes, sine custodia properabant. Tunc illi surgentes,tenuere dispersas. Et hoc modo ducentes uxores, ad opera se terræ dederunt, studentes ut ad secundam felicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin quum pene tota perijsset, Israëlitarum sapientia reparata est. Floruit itaq; repentè & opulentiæ magnitudine,alijs'que rebus ditata est. Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

Quomodo post afflictionem, Israëlitæ rursus impiè agentes opprimuntur à Chananæis, & à Cusardo rege Assyriorum,cui seruierũt annis octo, sed postea libertas eis restituta est per Cenez, principantem annis quadraginta. CAPVT VII.

Iud.1.2.&3. HOrum uerò similia etiã tribum Dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Quum Israëlitæ bellorum iam studium reliquissent, & ad opera se terræ dedissent. Chananæi contemnentes eos, nec aliquid se ab eis pati credentes, suum collegerunt exercitum, firmam habẽtes spem,quasi Hebræos affligerent,& de cætero ciuitates licenter inhabitarent: cursusq; faciebant,exercebantur armis,& urbes ad inuicem sibi consen

consentiebant. Et de tribu quidem Iuda Ascalonã ciuitatem, & Accaron abstulerunt, & alias multas in campestribus constituas, & ipsos Danitas in montana fugere compulerũt, nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum essent idonei, nec terram sibi iam sufficientem haberent, miserunt de suis quinq; uiros ad loca mediterranea, qui terram inspicerent, in qua habitare de cætero possent. Illi autem non procul à monte Libano, & iuxta Iordanis fontes, circa maximũ campum Sidonis ciuitatis uiam triũ dierum perambulantes, contemplantesq; terram bonam & nimis uberrimam, significauerũt eis. Quò cum exercitu procedentes, ædificauerunt illic urbem, Dan cognominatam ab uno filiorum Iacob, ex quo ipsa tribus appellata uidebatur. Israëlitis autem, & quum iam essent in labore difficiles, & quod in diuinitatis cultu deficerent, aduersa prouenichant. Nam dum fuissent à sua conuersatione transgressi, ferebantur ad libidinem, ut pro sua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus Chananæis, malis omnibus implerẽtur. Iratus est eis igitur deus, & felicitatem, quam innumeris laboribus acquisierant, propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente Cusardo rege Assyriorum, multi pugnantes perierunt, & obsessi fortiter capti sunt: quidam uerò propter timorẽ sponte se illi contradiderunt, & maiora quàm possent tributa imposita sibimet exoluebant, & diuersas iniurias perferebant per annos octo: post quos hoc modo liberati sunt. Cenez quidam de tribu Iuda, uir industrius, prudentiaq; fortissimus, responso sibi dato, ne deficeret Hebræos in necessitate huiusmodi constitutos, sed potius reducere eos ad libertatẽ auderet, paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens sibi, quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset, aut quos spes confidentiæ nimis acueret, primum quidem Cusardi castra

di castra disrupit. Quumq; plurimi Hebræorum ad certamen accederent, eo quod bene eis prior confidentia processisset, cum Assyrijs cõgressi sunt: eosq; ualde persequuti, Euphratẽ transmeare coëgerũt. Cenez autẽ quũ ipso opere fortitudinis suæ præbuisset effectũ, principatus accepit honorẽ, ut populũ iudicaret, in quo scilicet quadraginta annis conuersatus est.

Quomodo rursus populus Israël annis decem & octo seruiuit Moabitis, & à quodam Aoth nomine, à seruitute liberatus est, eo principatum annis octoginta tenente.

CAPVT VIII.

Iudicum 3. *HOc autem moriente, denuo res Israëlitarum sine principe uexabantur. Et dum honorẽ deo non ferrent, nec legibus obedirent, magis ac magis afflictionibus subiacebant, ut Eglon rex Moabitarum despiciens inhonestam conuersationem eorum, bellũ eis inferre præsumeret, & multis eos prælijs obtineret, ac subderet, & omnem potestatem eorũ prorsus humiliaret, eosq; iuberet tributa persoluere. Constituens autẽ sibimet regnum in Hiericho, nihil mali reliquit, quod populo non imposuit: eosq; ad inopiam usque perduxit annis decem & octo. Misertus autem deus in his, quæ patiebantur, & eorum supplicationibus inclinatus, ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth, de tribu Beniamin, ex patre Gera, audaciaq; fortissimus, et corpore ad opera exercenda robustus, in læua manu maximam fortitudinem habẽs, quum in Hiericho habitaret, Eglon regi factus est notus, muneribus eum placans, ita ut per hæc etiã cæteris qui erant circa regem charus existeret. Aliquando autẽ cum duobus famulis munera regi ferens, latenter gladio in dextro femore ligato introibat ad eum. Erat autem æstatis tempus. Quumq; iam dies medius esset, regiæ quiescebãt custodiæ, & propter æstum, & cunctis ad prandia recedentibus. Quum ergo iuuenculus Egloni munera præbuisset, commoranti in*

quodam

quodam loco caloris temporibus opportuno, eius secretū petiit. Aderāt autē soli famuli regis. Quumq; rex famulos abire iussisset, & quū Aoth loqueretur, & sederet super solū suū, & Aoth terror ingressus fuisset, ne eū fortissimè percutere nō uideret, relaturū se ei ex dei præcepto somniū dixit. Quumq; ille lætus pro somnij recitatione de solio surrexisset, Aoth eum in corde percussit: & gladium derelinquens, egressus est, & clausam ianuam dereliquit. Ministri uerò quiescebant, credentes regem in soporem conuersum: Aoth uerò Hierichuntinis latenter hoc indicans, exhortabatur eos, ut suam defenderent libertatem. At illi gratissime hoc audientes, tubis utebantur. Mos enim patrius est, his populum conuocari. Ministri itaq; Eglon diu quæ ei contigerant, ignorantes, quum iam aduesperasceret, metuentes, ne quid ei inopinabiliter accidisset, in eius cubiculum sunt ingressi: eumq; mortuum comperientes, in stuporem conuersi sunt: & antè quàm sua castra colligerent, Israëlitarum super eos irruit multitudo. Et alij quidem repentè perempti sunt, alij in fugam uersi, tanquam in terra Moabitide liberandi. Erant autem peremptorum ultra decē milia. Viri autem Israëlitæ præoccupantes Iordanis transitū, eorum multos interfecerunt: & nullus eorum manus euasit. Et Hebræi quidē hoc modo ab istorū seruitute liberati sunt. Aoth autem ob hanc causam ptincipatu honoratus à plebe, defunctus est, dum hanc potestatem per tempus octoginta tenuisset annorum, uirtutumq; etiam præter hanc causam maxima laude dignus existēs. Et post hunc Sangar filius Anath electus ad principatum, primo anno uitam expleuit.

Quomodo Chananæis eos in seruitutem redigentibus, per annos uiginti, liberati sunt per Barachum & Deboram prophetissam, qui eorum principes fuerunt.

CAPVT IX.

Igitur

Iudicum 4. IGitur Israëlitæ calamitates quas passi fuerant, non colendo deum, nec legibus eius obediendo, correptionem non assignantes dei, antè quam à Moabitarum seruitio respirarent, à rege Chananæorum Iabin nomine subiugati sunt. Hic autem ortus quidē uidebatur de ciuitate Asor, quæ posita est super paludem Samachonitidem: habebatq; armatorū tercentum milia, equitum decem milia, curruum tria milia possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sisara, apud regem honore primus. qui conueniens ad Israëlitas, uehementer afflixit, ita ut tributa eis imponeret. Qui uiginti quidē annis hæc soluere passi sunt, quum nec ipsi per infelicitatem suam saperent, & deus maiori tempore eos dominari uellet propter eorum iniurias & ingratitudines nimis multas. De cætero autem temperantes à malis suis, & agnoscentes has calamitates sibi pro legum contemptu uenisse: quandam prophetissam nomine Deboram, quod nomen Hebraica lingua significat apem, rogauerunt, ut deprecaretur deum, quatenus misericordiam haberet eorum, nec despiceret eos à Chananæis oppressos. Deus autem annuit eorum saluti, & ducem elegit de tribu Neptalim Barachum: quod nomen coruscationem Hebræa lingua significat. Euocans igitur Debora Barachum, iussit eum eligere decem milia, & ad hostes procedere: præsumebat enim prædicente deo, & uictoriam promittēte. Quumq; Barachus dixisset, non se exercitum fore ducturum, nisi & illa quoq; una procederet, irata dixit: Tu quidem cedis mulieri dignitatem, quam deus tibi contulit, ego uerò non refutabo. Et congregantes decē milia uirorum, castrametati sunt apud Thabor montem. Quibus Sisara, rege præcipiente, obuiam uenit: & non procul ab eis castra fixit. Quumq; Israëlitæ & Barachus obstupescentes multitudinem hostium de fuga iam cogitaret, Debora retinebat eos, & ipsa die dimicare præcipiebat,

bat, victoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congressis ergo atq; permixtis, eis imber magnus influxit. Et aqua nimia simul & grando, & pluuia in faciem Chananæorũ uersa, & uentus eorum aspectibus imminebat, ita ut arcus eorũ & fundibulæ inutiles fierent, & armati præ frigore uti gladijs non uideret. Israëlitas uerò tempestas immissa post terga, minus nocebat: quia auxilio dei sumebant ualde fiduciam: & hostes in medium circundantes, multos eorum interfecerũt. Et alij quidem ab Israëlitis exterriti sunt, alij uerò equis excussi proprijs, ceciderunt: ita ut etiam multi eorum cõculcati curribus, morerentur. Sisara uerò exiliens de curru, quum uideret fugã exercitus sui factam, fugiensq; uenit ad mulierem quandam Cenæitarum, nomine Iahel. Quem rogantem ut celaret eum, suscepit: & petenti poculum lactis, dedit. Erat enim fatigatus. Et quum nimis bibisset, cõcursus in somnum est. Illa uerò dormienti ferreum clauũ per tempus immisit, & cum malleo percussum ad terram usq; deposuit: & hominibus Barachi pòst paulum uenientibus, eum ostendit terræ confixum. Sic ergo uictoria cõstitit secundum ea quæ à Debora dicta sunt, ut per mulierem hic triumphus accideret. Barachus autem agẽs exercitum super Asorte, obuiam uenientem interemit Iabin: & cadente principe, ciuitatem usq; ad fundamẽta deijciens, princeps fuit Hebræorum per quadraginta annos.

Quomodo pugnantes Amalechitæ contra Israëlitas uicerunt: eorumq; prouinciam afflixerunt annis septẽ: quos liberauit dominus per Gedeon, qui super populum annis fuit quadraginta. CAPVT X.

EOdem itaq; tempore moriente Baracho & Debora, post Iudicum 6.
hæc Madianitæ rogãtes Amalechitas & Arabes, castrametati sunt super Israëlitas: & cõgressos sibimet uiri pugnaces interemerunt: eosq; manibus alligantes, cuncta depræda-

bantur. Hoc autem facientibus illis per annos septem, Israëlitarum populus per montana collectus est, & campestria dereliquit, foueas quasdam & spheluncas facientes, in quibus fugientes ab illis possent quodammodo liberari. Nam Madianitæ æstatis tempore agẽtes exercitum, per hyemem Israëlitas colere terram permittebant, ut laborantes comprimere facilime possent. Erat igitur fames, & ciborũ maxima difficultas. Tunc ergo conuersi ad dei preces Hebræi, ut eos eriperet, exorabant. Gedeon autem Iasi filius de tribu Manasse, paucos manipulos spicarum ferens, latenter eos terebat in torculari, quũ metueret hoc publice in area facere propter hostes. Tunc uisio apparuit ei in forma iuuenculi, dixitq; eum felicem & charum deo: & hoc esse maximum eius propitiationis indicium, eò quòd tunc uteretur pro area torculari. Quumq; præciperet eum fiduciam habere, & festinare, quatenus defenderet libertatem, ille hoc impossibile sibi esse dicebat, quando & tribus ex qua esset, multitudine priuaretur, & puer esset ad tantarum rerum opus infirmior. Deus autem quod decrat, se impleturum esse dicebat, eoq; duce Israëlitis se uictoriam præbiturum. Et quum hoc Gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset, creditumq; fuisset ei, & repentè ad certamina decem milium uirorum uideretur præparatus exercitus, astitit Gedeoni per somnium deus, & imbellem naturam hominum sibi placere declarauit: & quòd esset fortitudine præcipua, recitauit, ut uictoriam non sibi, sed deo proprie reputarent, & tanquam
Iudicum 7. si multo dignoq; hoc gereretur exercitu: & crederent certò, quia eius auxilio uictoriæ opus fuisset impletum: præcepitq;, ut circa medium diem in solis ardore ad fluuium uenire faceret exercitum: & eos quidem qui inclinati biberent, magnanimos æstimaret: qui uerò cum festinatione turbaq; biberent, eos crederet hostium formidine detineri. Et quum Gedeon

deon secundum iussionem dei hoc adimplesset, trecenti uiri reperti sunt, qui aquam manibus cum timore & turba lamberent. Dixitq; deus, ut istos ducens, hostes adiret. Posuerũt itaq; castra super Iordanem, die altera transituri. Et quum Gedeon cum timore consisteret die quo ei prædictum fuerat, ut nocte hostes inuaderet, uolens eum deus á formidine reuocare, præcepit, ut sumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarum accederet, ab eis consilium belli confidentiamq; sumpturus. Obediens autem, & sumens proprium famulum nomine Phara, accedensq; ad quoddam tabernaculum, inuenit uigilantes in eo, & iuuenculum aliquem suo commilitoni somnium recitantem, ita ut Gedeon audiret. Erat enim huiusmodi uisio quam dicebat, quasi uidisset panem hordeaceum, qui pro uilitate sua incomestibilis esset hominibus, per exercitum reuolutum, regis apprehendisse tabernaculum, necnon & cætera deiecisse. Ille uerò uisionem interitum exercitus significare prænunciauit, dicens unde etiam ei hoc uideretur: Omne, inquit, semen quod uocatur hordeaceum, constat esse uilissimum, & inter omnem populum Israëlitæ uidentur abiecti uelut genus hordei, & apud Israëlitas nunc Gedeon exultat, & eius exercitus. Quòd uerò panem te uidere dixisti, qui tabernacula nostra uastauit, metuo ne deus contra nos Gedeoni uictoriam condonarit. Gedeon autem somnium audiens spem magnam habuit, pariter & fiduciam: iussitq; suos armari, narrans eis etiam hostium uisionem. Illi uerò in his quæ dicta fuerant præparati sunt, & circa primam uigiliam Gedeon suum deducebat exercitum in tres diuisum: portabantq; cuncti uacuas pharetras & lampades ardentes, quatenus grauis hostibus uideretur inuasio: & in dextra manu cornua ferebant, quibus pro tubis utebantur. Multum itaq; locum hostium tenebat exercitus, habebatq; multitudinem camelorum, & secundum

cundum gentium morem pascentes, in uno circuitu erant omnes. Hebræis autem prædictum fuerat, ut dum uenissent circa hostium castra: signo dato, tubis canerent: pharetrasq; concutientes cum lampadibus, impetum facerent, cum laudibus iubilantes, quòd uictoriam deus Gedeoni conferret. Quod quũ fecissent, turba comprehendit homines adhuc dormiẽtes (erat enim nox) & hoc deus fieri ita præceperat: suntq; perempti pauci quidem ab hostibus, plurimi uerò à semetipsis, eò quòd linguis proprijs discordarent. Nam dum fuissent in turbam redacti, unusquisque perimebat proximum, dum eum crederet inimicum: & facta est magna cædes. Fama uerò uictoriæ Gedeonis ad Israëlitas perueniente, cuncti simul armati sunt, persequentes hostes: & comprehenderunt eos in quadam conualle scopulis ualde circundata, quam transire non possent: & circunstantes occiderunt omnes, duosq; simul reges Oreb & Zeb. Reliqui uerò duces relictos milites colligentes, qui erant quasi octo & decem milia, castrametati sunt multo procul ab Israëlitis. Gedeon autem labore non fessus, sed persequens cum omni exercitu, eisq; congrediens, hostes uniuersos funditus interemit: & reliquos duces Zerbin & Zarnon apprehendens, captiuos duxit. Mortui sunt in ea pugna Madianitarum & Arabum, qui eis solatia præbuerũt, quasi centum & uiginti milia: multaq; præda auri & argenti & uestium & camelorum, & subiugalium, Hebraicæ tunc est collata uictoriæ. Gedeon autem ueniens in Ephrem propriam regionem, occidit quoque Madianitarum reges. Tribus autem Ephrem ex qua erat Gedeon, quum grauiter ferret, quòd cum eo minime dimicasset, exercitũ super eum festinabat inducere: cur eis non indicasset, quando hostes inuaserat. Gedeon uerò quum esset humilis animo & omni uirtute summus, dicebat non se autoritatis suæ consilio præter eos contra hostes, sed

deo iu

deo iubente, pugnasse: victoriam uerò non minus eorum quàm sui laboris esse fatebatur. His ergo sermonibus eorum mitigans iram, plus Hebræis prófuit quàm hostium præda, eosq; à præcipitio intestinæ seditionis eripuit. Iniuriæ tamen huius pœnam illa tribus excepit, quam scilicet opportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; principatum ponere uolens, coactus retinuit illum annis iugiter quadraginta, populi iura dispònens: & diuersis ad eius iudicia concurrentibus, quæcunq; dixisset, firmissime omnia seruabantur. Qui quum senex defunctus fuisset, in Ephrem regione sepultus est.

Quomodo Abimelech filius Gedeonis ex concubina, mortuo patre arripuit principatum, interfectis cunctis fratribus suis, excepto uno: & de pœna quam exoluit pro fraterna cæde. CAPVT XL

IS habuit quidem filios liberos septuaginta, plures enim habebat uxores: naturalem uerò unum de concubina Droma, nomine Abimelech: qui post mortem patris pergens in Sichen ad cognationem suæ matris unde fuerat orta, & sumens ab eis pecunias, quoniam iniquitatum magnitudine uidebantur insignes, cum eis ad paterna quoque tecta regressus est, & omnes fratres occidit, absq; solo Ioathan. Hic enim fugæ beneficio est liberatus. Abimelech autem assumpta tyrànide, dominum se pro legitimis filijs in his quæ uellet facere, declarauit, quod uehementer iustitiæ præsulibus erat acerbum. Igitur dum quodam tempore publica in Sichen festiuitas esset, cunctáq; illic multitudo consisteret, frater eius Ioathan, quem fugisse prædiximus, ascendens in montem Garizin, qui Sichimorũ supereminet ciuitati, clamauit: & multitudine præbente silentium petijt, ut quod diceret, libenter audirent: factóq; silentio, dixit, quòd arbores facto sui consilio humana uoce petissent ficum, ut super eas regnaret. Qua denegante, eò quòd

Iudicum 9.

honore fructus proprij frueretur, nec alium quærere deberet extraneum, arbores rursum cogitationem regni non reliquerunt, uisumq; eis est, ut honorem uiti præberent. Sed & uitis eisdem uerbis quibus ficus usa respuit regnum. Hoc ipsum facientibus & oliuis, Rhamnus, quam arbores petierant, ut regnum sumeret super eas (hoc enim genus est inter ligna, quod habet ignem proferendi naturam) promisit se regnū suscipere, & insigniter imperare, ita tamē, ut sub eius umbra requiescerent. Si uerò ei contraria forent, eius igne concremarentur. Hæc autem, inquit, non risus causa dico: sed quoniam multorū bonorum experti Gedeonis, ea quæ nunc geruntur, despiciūt, uidentes Abimelech principem hi qui meos cum eo fratres interemerunt, cum utiq; nihil ab igne differat. Quumq; talia dixisset, abscessit, & habitauit latenter in montibus annis tribus, timens Abimelech. Post non multum uerò temporis Sichimitæ pœnitentes pro nece filiorum Gedeon, expulerunt ab urbe Abimelech, pariter & à tribu. Ille uerò cogitabat affligere ciuitatem. Tempore uerò superueniente uindemiæ, metuebant colligere fructum, ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniente uerò ad eos quodam principe, Gaal nomine, cum armatis cognatisq; suis. Sichimitæ poposcerūt sibi ab eo præberi munitionem, donec uindemias congregarent. Quo eorum faciente petitionem, procedebant ad opus suum, & cum eis Gaal suos ducebat armatos. Quumq; fructus fuisset cum securitate collectus, & canentes per singulos choros, Abimelech apertè iam præsumerent blasphemare: sed & principes insidijs loca ciuitatis apprehendentes, multos Abimelech latenter interfecissent: Zebul quidam princeps Sichimitarum quum esset extraneus Abimelech, ea quibus populum Gaal exacuebat, Abimelech missis nuncijs, indicauit: & monuit, ut insidias poneret ante urbem, sequ; fuasurum dicens Gaal ut egrederetur

egrederetur de ciuitate. quo facto, irruere super eum deberet Abimelech, & agere ut in eo se defenderet: & deinceps sibimet populi amicitias collocaret. Quumq; Abimelech in insidijs resedisset, & Gaal incaute commoraretur in suburbano, & cum eo Zebul, uidens paulatim armatos accedere, Gaal ad Zebul ait, insistere sibimet uiros armatos. Quo respondente, umbraculum esse petrarum, quum magis appropinquarent, uerius hoc aspectu considerans, non umbras esse, sed uirorum dixit insidias. Respondensq; ad eum Zebul: Non ne, inquit, tu malitiam Abimelech accusabas? Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinem non ostendis, & cum eo pugna congrederis? Gaal uerò turbatus, congressus est cum Abimelech: & ceciderunt quidem aliqui de eius armatis: ipse uerò fugit in ciuitatem, ut alios euocaret. Et denuo Zebul egit, ut Gaal expelleretur ex urbe: accusans eum, quasi contra milites Abimelech mollior extitisset. Abimelech uerò cognoscēs egressuros ad uindemiam denuo Sichimitas, loca circa urbem insidijs occupauit. Quibus procedentibus, tertia quidem pars exercitus apprehendit portas, ut ciuibus auferret ingressum: alij uerò dispersos interemerunt, & ubiq; cædes facta est: & ciuitatem ad fundamenta usq; subuertens, salq; super eius ruinas seminans uictor discessit. Omnes itaq; Sichimitæ hoc modo perempti sunt. Quicunq; uerò per prouinciam dispersi pericula fugerunt, super quandam petram munitissimam congregati morabantur. Quumq; in ea morari niterentur, uoluntatē eorum Abimelech prænoscens, super eos cū exercitu uenit: collectisq; de sylua lignis, iussit ut hæc etiā exercitus faceret uniuersus. Velociter autem saxo circundato lignis, subiectus est ignis: & flamma surgente, nullus ex eo saxo defugit, sed unà cum uxoribus & filijs sunt extincti: uiri quidē circa mille & quingenti, reliqua uerò nimia multitudo. Et Sichimitas quidē

huiusmodi calamitas interemit. Quibus haec afflictio nata est, eò quòd super uirum sibimet utilem, eiusq; genus mala talia protulissent. Abimelech autem Israëlitas malis Sichimorum perterrens, præsumebat etiam maiora retentare, & nequaquam uiolentiæ suæ modum imponere, donec perderet uniuersos. Veniebat ergo ad Thebes, & ciuitatem quidem facto discursu cepit. Quumq; esset in ea maxima turris, in qua uniuersi confugerant, obsidere hanc uolens, dum proxime ueniisset ad murum, sumens mulier quædam fragmentum molæ, caput eius repentè percussit. Qui dum cecidisset saucius, armigerum rogauit, ut eum occideret, ne mors eius opus mulieris esse uideretur. Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autem huiusmodi pœnam pro fraterna morte, & his quæ in Sichimitas præsumpsisse probabatur, exoluit. Hæc ergo calamitas secundum diuinationem Ioathan uidetur impleta. Exercitus uerò qui cum Abimelech fuit, eo cadente dispersus discessit ad propria.

Quomodo Israëlitæ relinquentes legem dei, opprimuntur ab Ammonitis, quos liberauit dominus per Iephthe Galaaditem, qui tenuit principatum per sex annos. CAPVT XII.

Iudicum 10. ISraëlitarum uerò principatū post eum Iaër Galaadinus ex tribu Manasse percepit, uir & in alijs felix, & filios bonos habēs triginta numero, & in equitatu præclaros, & principatū ciuitatū Galaadinarū habētes. Hic duobus & uiginti annis obtinens principatum, senex defunctus est: & sepulturam in Camon Galaadinorum ciuitate promeruit. Res equidē Hebræorum ad inhonestam uitam, & iniuriam dei legumq; ferebantur. Quos Ammonitæ despicientes & Palæstini, magno exercitu prouinciam deuastabant: omnemq; regionem trans Iordanem detinentes, reliqua comprimere præsumebant.

Hebrei

Hebræi uerò malis afflicti, ad supplicationes dei conuersi sunt, & sacrificia celebrabant, rogantes eum, ut placatus eorũ precibus, ab ira quiesceret. Deus uerò placatus, eis suum concessit auxilium. Igitur Ammonitis castrametantibus in terra Galaadinorum, prouinciales occurrerunt, ammonente se gentis duce. Erat autem quidam nomine Iephthe, uir uirtute paterna potens ad exercitum dispensandum, quem sub mercede poscebant. Ad hunc ergo mittentes, rogabant ut cum eis pugnaret, promittentes, ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille uerò nequaquam precibus obediuit, culpans eos, quòd non ei præbuissent auxilium, dum iniustitiam perpessus aperte fuisset à fratribus. Non enim consanguineus eis erat, sed peregrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filijs superinduxerat pater. Hunc ergo fratres expulerant despicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaaditica morabatur: & omnes de longè ad se uenientes, sub mercede propria retinebat. Illis uerò supplicantibus, atq; iurantibus, omnem principatũ se ei fore præbituros, tandem aliquando consensit: & uelociter diligentia rerũ habita, in urbe Masphat exercitu constituto, legationẽ misit ad regem Ammonitarũ, causam eius inuasionis accusans. Ille remittens, potius Israëlitarum accusabat egressum ex Aegypto: petebatq; ut ab Amorræa recederẽt, quasi patrum eius à tempore antiquo fuisset. Cui respondens Iephthe, ait, quòd irrationabiliter progenitores Israëlitarum de Amorræa culparet, sed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra sibi concessa: quòd dum possibile fuisset secundũ Mosi iussionẽ ut eam tollerent, isti eos illic degere permisissent, quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant, ob quam rem pugnaturum se fore dixit. Et hæc quidem effatus, legatos abire permisit. Ipse uerò deũ pro uictoria deprecatus, & sacrificiũ Iudicum 11.

promittens, ut si uiuus reuerteretur, quicquid ei prius occurreret, immolaret, congressus copiosè uicit, & occidens hostes, persequutus est usq; ad Ammonitidem ciuitatem. Et inde digressus in Ammonitem, multas uastauit urbes, prædamq; collegit, & à seruitute domesticos liberauit, quam decem & octo sustinuerant annis. Reuersus autem, calamitatem incurrit, nullo modo priscæ felicitatis æqualem. Nam ei filia unigenita & uirgo, tunc primitus quum uenerat, occurrit. Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus, filiam sibi obuiã uenisse culpabat, quam sacrificandã deo deuouerat. Quæ tamen illo casu nõ doluit, pro patris uictoria & ciuium libertate moritura. Petijt autẽ duos menses sibi cõcedi, ut iuuentutem suam cum ciuibus lamentaretur, & tunc uotum perferret. Quo tempore transeunte, filiam pater immolauit: nec legitimum faciens holocaustum, nec deo charum: non utiq; deliberans apud animum suum, qualis apud cæteros huius facti causa uideretur. Igitur quum tribus Ephrem super eũ exercitum niteretur inducere, eò quòd bellum Ammonitarum eis nõ indicasset: sed uoluisset solus & prædam habere & gloriã: hoc modo satisfaciebat, dicens, quòd primo quidem non eos latuisset cognatorum oppressio, sed etiam uocati ad auxilium, non uenissent, quum oporteret eos ante preces occurrere. Deinde dicebat, quòd hostibus quidem iniuste pugnantibus nõ præsumerent resistere, postea uerò cognatis inferre bella tentassent: & interminatus est, si nõ temperarent à talibus, deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dum satisfieri non potuisset, sed contra eum cum exercitu à Galaadina terra uenientes, pugnarent, amplius eorum dilatauit interitum, & persequens fugientes, & præoccupans exercitu præmisso uada Iordanis, penè quadraginta duo milia uirorum occidit. Ipse uerò quum principatum tenuisset sex annis, defunctus est, & sepultus in

Iudicum 12.

Sebeth

Bebeth patria sua, quæ est in terra Galaaditide. Mortuo uerò Iephthe, tenuit principatũ Abſanis de tribu Iuda ciuitatis Bethlehem. Hic filios habuit nonaginta maſculos, & reliquas uirgines: quos omnes dimiſit uiuos, filias uiris tradẽs, & filijs dans uxores. Qui dum nihil egiſſet in ſeptem annis, ſermone & memoria dignum, in ſenectute defunctus eſt, & ſepulturam in patria ſua promeruit. Igitur Abſane ita moriente, neq; is qui poſt eum decem annis habuit principatum, nomine Elon, de tribu Zabulon, aliquid egit uirtute præcipuum. Poſt hũc Abdon Hilonis filius, de tribu Ephraim, ciuitate Pharathonitarum exiſtens, principatum habuit, qui pro ſola eruditione poterit habere memoriam, nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipſe clarum exercuit. Hic autem filios habuit quadraginta, & alios ex eorum ſemine deſcendentes, triginta, erãtq; ſimul omnes ſeptuaginta in equis exerciti. Quos omnes ſuperſtites delinquens, in ſenectute defunctus eſt: & inopinabilem in Pharathone promeruit ſepulturam. Hoc autem mortuo, Iſraëlitis Palæſtini prævaluerunt, ita ut ab his per quadraginta annos tributa perciperent: à qua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

Prænunciatio natiuitatis Samſon, & fortitudo eius, & quantorum malorum autor fuerit Palæſtinis.

CAPVT XIII.

QVidam Manue de tribu Dan, inter paucos egregius, & patriæ ſine dubio primus, habuit uxorẽ fórma pulcherrimam, & quæ inter centũ comprouinciales fœminas eminebat. Et quum filios non haberet, grauiter ferens, deum pro chara ſucceſſione rogare cœpit, in ſuburbano ſuo in cãpo maximo frequenter adueniens cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore, & ob hoc ſine temperatione zelotypus. Et quũ quadã die mulier eſſet ſola, apparuit ei angelus dei, pul- Iudicum 13.

chro

chro iuueni similis & procero, eiq; masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit, qui foret optimus, & fortitudine præcipua clarus: à quo crescētes Palæstinos comprimēdos asseruit: monuitq; ut eius comæ minime tonderentur, nullumq; potum nisi aquæ deo præcipiente, esse bibiturum. Et quū hæc dixisset, abscessit. Illa uerò marito ueniēti indicauit angeli uisionē, admirando iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem, ita ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret, & suspicionem quasi de extraneo eius amore conciperet. At illa uolens irrationabilem eius tristitiam mitigare, rogauit deum, ut angelum denuo destinaret, quatenus maritus inspiceret. Et iterum per dei gratiam angelus uenit in suburbano illorum, & apparuit mulieri uiro remoto. Quem rogabat, ut sustineret donec maritum adduceret: permittēte angelo, Manue uocatus aduenit. Quem quum uidisset, nec tūc à suspicione cessauit: rogauitq;, ut quæcunque uxori eius dixerat, illi pariter declararet. Et quum dixisset angelus, sufficere ut nosset illa quæ dixerat, rogabat eū, ut ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato, gratias ei & munus offerrent. Illo autem dicente, quòd nihil bonorum indigeret, nec ob hanc causam futurum eis filium nūciaret, petijt ut expectaret, quatenus ei aliquod munus offerrent. Qui dum primitus non annuisset, postea eo precibus insistente, concessit, ut aliquid ei dono daret. Tum Manue occidens hœdum, eumq; coquendum uxori præbens, attulit ei. Dum gestum hoc fuisset, præcepit ut poneret supra saxum, & panes & carnes absque uasis. Quo facto, uirga quam tenebat angelus tetigit carnes, & igne protinus emicante, carnes cum pānibus sunt absumpti. Tunc angelus super fumū, quasi in curru, eis ad cœlum ascēdere uidebatur. Quumq; Manue metueret, ne quid ei propter uisionem dei proueniret aduersum, eum uxor ut confideret, confortabat, & pro sua utilitate deum

se uidisse

se uidisse, fatebatur. Quum ergo concepisset, custodiam habuit mandatorum: natumq; puerum appellauit Samson, quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter: & tam per abstinentiam ciborum, quàm capillorum remissionē prophetam futurus agnoscebatur. Hic itaque ueniens cum parentibus ad Thamna Palæstinorum ciuitatem, dum celebraretur ibi festiuitas, uirginem prouincialium concupiuit, rogauitq; parentes, ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus, eò quòd esset de alienigena gente progenita, deumq; dicentibus ei nuptias Hebræas congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo desponsaretur. Dumq; frequenter ad eius parentes iret, occurrit leoni: & quum esset inermis, tenens eum manibus suffocauit, & in sylua interiore extra uiam proiecit. Rursumq; dum iret ad puellam, inuenit examen apum, fauum mellis in leonis illius ore fecisse: & tollens exinde tres fauos mellis, cum donis reliquis quæ portabat puellæ contradidit. Quumq; Thamnitæ omnes essent in epulis nuptiarum, metuentes fortitudinem iuuenis, triginta circa eum pubertate præcelsos constituerunt: sermone quidem uelut socios futuros, opere uerò custodes: ne quid uellet forte committere conuiuiorum societate crescente. Quumq; in lusu consisteret, qualia solent tali tempore prouenire, Samson ait: Proponam uobis parabolam, & si solueritis mihi septem diebus propositam quæstionem, lineas singulas & stolas totidem propter honorem uestræ sapientiæ me dante percipietis, & cum hac largitate gloriam quoque & lucrum sapientiæ possidebitis: Illisq; petentibus ut diceret, ait: Qui cuncta uorat, cibum genuit de semetipso suauem, licet ipse sit nimis insuauis. Illis autem per tres dies quæstionem non ualentibus inuenire, & dicentibus puellæ, ut à uiro cognoscens, eis nunciaret, cui etiā minati sunt incendium, nisi hoc studeret implere, Iudicum 14.

implere, Samſon puellæ roganti ut diceret, primũ quidem re-
ſtitit. Quumq; illa nimis inſiſteret, & ad lachrymas peruenis-
ſet, & indicium hoc eſſe quereretur, quòd eam Samſon minus
amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interfeciſſet: &
quomodo apes in ore eius inueniens, tres fauos mellis portaſ-
ſet ei. Et ille quidem nihil doloſum metuens, omnia declara-
uit: illa uerò ſermonẽ hunc petentibus rurſus, expoſuit. Septi-
ma uerò die, quum tempus eſſet, ut propoſitam exoluerẽt quæ-
ſtionem, antequàm ſol occumberet cõuenientes, dixerunt: neq;
à leone comprehenſis quicquam inſuauius eſſe, neque dulcius
utentibus melle. Quibus Samſon reſpondit: Nec quicquã aliud
muliẽre doloſius, quæ uobis meum expoſuit uerbum. Et illis
quidem dedit quæcunq; promiſerat, facta præda Aſcalonitarũ,
qui ei pariter occurrerunt. nam & iſti Palæſtini ſunt. Illa
uerò nuptias refutauit: & puella quidem quæ eum prouocauit
ad iracundiam, duxit eius amicum. Pro qua iniuria exaſpera-
tus Samſon, deliberauit ut Palæſtinos omnes eũ ea affligeret.

Iudicum 15. Quumq; eſſet tempus æſtatis, & fructus meßium præparatus
aſtaret, comprehendens trecentas uulpes, & caudis earum li-
gans ardentes lampades, dimiſit in meſſes Palæſtinorum: &
hoc modo eorum depopulatus eſt fructus. Palæſtini uerò ſcien-
tes eſſe opus Samſon, & cauſam pro qua talia perpetraſſet,
miſerunt principes in Thamna, uxoremq; eius cum parẽtibus
ſuis peremerunt, tanquam qui mali huius autores exiſterent.
Samſon autẽ quum multos in Palæſtinorum campeſtribus oc-
ciditſſet, habitabat in Ethan: eſt enim ſaxum ualde munitum in
tribu Iuda. Palæſtini ſiquidem contra tribum Iuda caſtra
metati ſunt. Illis uerò dicentibus non ſibimet inferri iuſte ſup-
plicium propter delicta Samſon, dum utiq; tributa perſolue-
rent, dixerunt, ut ſi nollent hæc pati, Samſon cõtraderent alli-
gatũ. Qui uolentes euadere uenerunt ad ſeceſſum ubi Samſon
habitabat

habitabat, cum tribus milibus armatorũ: & culpantes eum pro his quæ contra Palæstinos uiros egerat, qui poßent omni generi Hebræorum calamitates inferre, rogabant ut deſcẽderet, quatenus eum ditioni illorũ contraderent, poſcebantq; ut hoc ſponte perferret. Qui quum iuſiurandum accepißet, quòd nihil ei plus fieret, quàm ut hoſtibus traderetur, deſcendens de ſeceſſu, ſemetipſum contribulium ſuorum poteſtati contradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes, ducebant ut traderẽt Palæſtinis. Et quum in quendam locum uenißent, qui nunc Maxilla nuncupatur, propter fortitudinem quæ in Samſon uidebatur effecta, quum nomen primitus non haberet: nõ procul Palæſtinis caſtrametantibus, & occurrentibus cum gaudio & clamore, tanquam ea quæ cupiebant, deſiderabiliter adimpleſſent, diſrumpens uincula Samſon, & arripiens aſini maxillam, quæ in præſenti iacebat, in hoſtes inuectus eſt: & percutiens eos cum maxilla, quaſi mille quidem peremit, alios uerò turbatos in fugam uertit. Samſon igitur pluſquàm oportebat exultans, non dei cooperatione credebat hoc factum, ſed ſuis uirtutibus aſcribebat, eò quòd per maxillam alij quidem hoſtium ceciderunt, alij uerò in fugam ſunt uerſi. Quem dum ſitis fortißima tenuißet, conſiderans quòd nihil eſt uirtus humana, & dei cuncta eſſe teſtatus, rogabat, ne propter hæc iraſcens, eum traderet inimicis, ſed ut potius illi auxilium in neceßitate conferret, & à malis eriperet. Cuius precibus miſertus deus, fontem circa quandam petram de aſini maxilla ſuauem copioſumq; produxit. Vnde Samſon ipſum locum uocauit, Maxillam: & hactenus hoc nomine nuncupatur. Poſt hanc pugnam Samſon decipiens Palæſtinos, uenit in Gazam, & in quodam diuerſorio morabatur. Agnoſcẽtes ergo Gazæ principes eius præſentiam, fecerunt inſidias ante portam, ut egrediens non lateret. Samſon uerò dum hoc cogno Iudicum 16.

cognouisset circa mediam noctẽ surgens, eruit portas: ipsasq; clausuras simul & uectes, & alia earum ligna super humeru tollens, & super montem Hebron deferens, collocauit. His ita gestis, transcendebat iam leges patrias, & edictu propria requirebat, mores imitando peregrinorum, quod ei initium malorum fuit. Concupiscens enim mulierem meretricem, nomine Dalilam, apud Palæstinos habitantem, cum ea degebat. unde tunc iudices Palæstinorum uenientes ad eam, promissionibus astrinxerunt, ut à Samson disceret, quæ causa fortitudinis eius esset, per quam uinci non posset. Illa uerò circa potum & huiusmodi consuetudines constituta, dum miraretur eius actus, artibus agebat ut agnosceret, quemadmodum tanta uirtute præcelleret. Samson autem dum adhuc sapientia fortis esset, fallebat eam, dicens: Si septem uinearum palmitibus, qui adhuc flecti possunt, uinctus fuero, cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidem tacuit, postea uerò indicans principibus Palæstinis, celauit aliquos mulitum intra domum, & dormientem Hebræum arctissime palmitibus alligauit: deinceps excitans eum, dixit insistere aliquos super eum. Ille ruptis palmitibus, tanquam contra inimicos nitebatur insurgere. Tunc mulier eo sibi loquente, grauiter se ferre dicebat, si propter incredulitatem fauoris sui, & tanquam non celaturæ quod ei proderet, nollet edicere ueritatem. Quumq; rogantem rursus falleret, dicens, septem sese sinibus alligatum, perdere fortitudinem: dum & hoc quoque faciens, nihil egisset, tertio alligari comas suas dixit. Quum uerò neque hoc facto uerax inueniretur, nimium supplicanti ad ultimum, quum iam ei calamitas immineret, uolens præstare, Dalilæ ait: Mei deus curam habet, & eius prouidentia natus, has nutrio comas, iubente deo, ne tondear: mea siquidem fortitudo in harum augmentis est. Hoc illa cognoscens, abrasis crinibus eius, eum

tradidit

tradidit Palæstinis, quum iam non ualeret ab eorum se inuasione defendere. Qui auferentes eius oculos, ligatum circunduci ubiq; fecerunt. Procedente uerò tempore, coma Samson creuit: & dum esset festiuitas publica Palæstinus, & principes atq; nobiles simul epularentur in fano, cuius culmen duæ columnæ portabant, adductus est ibi Samson ad conuiuium, ut omnes ei illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus, eò quòd ab iniurijs defendere se nequiuerat, puero ducenti se persuasit, ut duceret eum, quò post laborem requiesceret, & pòst abiret, quum eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenisset, commouit eas, simulq; cuncta destruxit: subuersisq; cum fano columnis, tria milia hominum sunt extincta: inter quos & Samson una defunctus est, quum tenuisset principatum Israëlitarum annis uiginti. Dignum est igitur laudare uirtutem, & fortitudinem, & magnanimitatem huius uiri etiam circa mortem, & iram usque ad finem sui contra hostes exercuit. Nam quòd à muliere captus est, humanæ naturæ oportet scribere, quæ est ad uitia facilis: uirtutis uerò eius coronam memorabilia necesse est habere præconia. Cuius cognati sumentes corpus, sepelierunt in Sarea regione cũ cognatis suis.

Post mortem Samson præfuit Israëlitis Eli sacerdos: & de Nöemi uxore Elimelech, seu de Ruth Moabitide, quam duxit uxorem Booz, pater Obed patris Ieſſe patris Dauid.

CAP. XIIII.

POst mortẽ uerò Samson, præfuit Israëlitis sacerdos Eli. Ruth 1. Sub hoc prouinciam eorum apprehendẽte fame. Elimelech quidam de Bethlehem ciuitate tribus Iuda, famem ferre non ualens, uxorẽ suam Noëmin, & filios ex ea natos, Chelion & Maalon sumens, migrauit in terram Moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederẽt, filijs suis Moabitidas dedit uxores: Chelion quidem Orphan, Maalon autem Ruth.

r Transactis

Transactis autem annis decem & octo, Elimelech & filij eius in breui defuncti sunt. Noëmis autem amarè ferens, quod ei prouenerat, & desolationem charorum non sustinens filiorū, propter quos & de patria sua uidebatur egressa, rursus reuertebatur ad eam. Audierat enim quòd iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus disiungi ab ea non tolerabant, sed nec ipsa refutando eas, secum proficisci poterat euitare. Et quum insisterent, exoptans feliciores nuptias eis, quàm quibus fuerant iam priuatæ, & filios, aliaq; bona conferri, eas illic remanere poscebat, nec cum ea debere proficisci in rebus incertis, & terram propriam deserentes. Et Orpha quidem mansit. Ruth autem quum ei à se recedere persuadere non potuisset, sociam sibi duxit in omne quicquid emergeret. Veniente siquidem Ruth cum socru in Bethlehem, Booz Elimelech cognatus, suscepit eas. Et quum Noëmin nomine suo uocarent, ait illa: Iustius Maram me uocate. Significat enim lingua Hebraica Noëmis quidem felicitatem, Mara autem dolorem. Ruth itaq; tempore messis egressa est, permittēte socru, ut spicas colligeret, ut alimentum haberent: uenitq; in agrum
Ruth 2. Booz. Veniens autem pòst paululum Booz, uidensq; puellā, propter eam agri præpositum requirebat. Ille uerò dum iam ab ea primitus agnouisset, domino declarauit. Qui de socrus atque memoria mariti sibimet copulati gratias agens, & ei experimentum rerum bonarum exoptans, spicas quidē eam colligere noluit: sed metere quicquid posset, & sibi portare permisit: præcipiens illico, ut nihil eam tollere prohiberet: prandiumq; & potū ei præbuit, dum messores hora competenti comederent. Ruth autem tollens ab eo alphita, socrui conseruauit, & uespere cum spicis ad eam uenit. Seruauerat autem ei & Noëmi partes ciborum, quos ei uicini præbuerant. Narrauitq; ei Ruth ea quæ illi dixerat Booz. Quumq;

illa

illa indicasset, quòd cognatus esset, & propter pietatẽ ei suam prouidentiam exhiberet, rursus sequentibus diebus egressa est ad colligendas spicas cum ancillis Booz. Veniens autẽ non Ruth 3.
post multos dies Booz, quum iam esset messis hordearia maturata, ad aream propriam dormiebat. Hoc autem quum audisset Nöemis, cogitabat quemadmodum cum eo Ruth collocare posset. Iudicabat enim utile, si Booz Ruth haberet uxorem: mysticq; puellã ut circa pedes eius dormiret. Illa uerò dum in nullo nefas esse iudicaret, ut socrus suæ iussioni resisteret: ueniens ad aream, tunc quidem latuit Booz profundissimè dormientem. Excitatus uerò circa mediam noctem, requirebat quæ esset. Illa uerò suum nomen dicente, & petente ut tanquam dominus eam cubare permitteret, tunc quidem quieuit. Diluculo uerò antè quàm ad opus famuli mouerentur, excitans eam, iussit, ut tollens hordei quantum posset, properaret ad socrum, antè quàm ibi dormisse uideretur ab aliquibus: dicens castitatem in talibus derogationibus esse seruandam: & maxime quando nihil perpetratur aduersum. De reliquis uerò sic ait: Est mihi proximior genere qui te ducere possit uxorem: & si uoluerit, necessariè sequeris illum: quo te repudiante coniugem, te ego secundum leges habebo. Hæc illa socrui referente, securitas eas tenuit: spem habentes, quòd pro eis Booz de cætero cogitaret. Ille uerò iam media die ue- Ruth 4.
niens in ciuitatem, & seniores colligens, mittens etiam, uocauit Ruth & cognatum. Quo ueniente: Elimelech, inquit, & filiorum eius hæreditatẽ tenes. Illo confitente hanc sibi proximitatis lege competere, Booz ait: Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam, sed ut secundũ eas uniuersa facias. Maalon enim uxor huc uenit, & sui agri partem obtinere oportet, & uxorem eius secundum leges accipere. At ille Booz & hæreditatẽ, & uxorẽ cessit, quum & ipse cogna-

tus esset defuncti, qui & uxorem iam se habere dixisset, & filios. Booz itaq; testificans seniores, iussit muliĕri ut eius calciamentum solueret secundum legĕ, & in faciem eius expueret. Quo facto, Booz Ruth duxit uxorem, eiśq; post annum masculus est filius procreatus: quem Noëmis sumens consilio muliĕrum, uocauit Obed, eò quòd in eius seruitute nutriretur. Obed enim Hebraica lingua significat seruiens. Porrò Obed habuit filiũ Iesse, ex quo Dauid, qui regnauit, & principatũ suis filijs per uiginti & unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidĕ necessariè, quæ de Ruth gesta sunt, explanaui, ostendere uolẽs dei potentiã, cui possibile est ad dignitatis maximum culmen euehere quoscunq; uoluerit: & ad quale perduxit etiam Dauid, huiusmodi ortum initijs.

De ortu Samuĕlis prophetæ: qui prædixit cladem Israĕliticam, filiorumq; Eli sacerdotis perditionem.

CAPVT XV.

1. Reg. 1. HEbræi itaq; rebus eorum afflictione prægrauatis, bellum rursus ob huiusmodi causam habuerunt cum Palæstinis. Eli sacerdoti erant filij duo, Ophni & Phinees, & circa homines iniurioſi, & circa diuinitatem impij, nulliq; iniquitati parcebãt: & alia quidem munera oblatorum propter honorem sibimet sequestrabant, alia uerò rapinæ modò tollebant: & mulieribus religionis causa uenientibus contumelias inferebant: alijs quidem uiolentiã facientes, alijs uerò persuadentes donis, nihilq; eorum uita à tyrannide pessima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat. Populus autem quantò non sperabat uenturum dei super eos fore supplicium, tantò uehementius gemiscebat. Quumq; futuram cladem filiorum eius deus exposuisset, & Eli & Samuĕl, qui illo tẽpore puer erat, tunc palàm super filijs habuit luctum. Volo itaq; primitus de prophetæ loqui, & postea de Eli filijs enarrare, necnõ & infeli

& infelicitatis causam, quam habuit populus Hebræorum. Helchana uir Leuita, inter medios ciues Ephrem sortis existens, & ciuitatem Ramatham inhabitans, duas uxores duxit, Annam, & Fenennam, ex qua etiam ei filij sunt progeniti. Qui tamen Annam, quum esset sine filijs, diligebat. Veniente uerò cum suis contugibus Helchana in ciuitatem Silon, ubi erat dei tabernaculum constitutũ, sicut prædiximus, dum earum uir per epulas uxoribus, & filijs distribueret partes, Anna respiciens alterius mulieris filios circa matrem suam, descendit ad lachrymas: & eò quòd non haberet filios, ea solicitudine gemiscebat: dumq; consolatione uiri cõtristari prohiberetur, uenit ad tabernaculum, rogans deum, ut ei sobolem concederet, filijq; faceret esse matrem: uotum uouens, ut primogenitum suum ministraturũ deo dicaret, nec eum simulem cum priuatis hominibus uictũ habere permitteret. Et dum in orationibus multo tẽpore moraretur, Eli sacerdos sedens ante tabernaculũ, uelut ebriam abire præcepit. At illa dum nusquam se bibisse fateretur, nec ebriam esse, sed propter sterilitatem filiorum afflictam rogasse deum, fiduciam eam exhortabatur habere in deum, filios donaturum esse promittẽs. Tunc cum bona siquidem spe ueniens ad maritum, cibum læta perc:epit, & reuertentibus eis ad patriam, cõcepit, & peperit fi:ium, quem appellauerunt omnes nomine Samuël, quasi à deo ɔstulatum. Quibus uenientibus, ut pro filij natiuitate hostias mmolarent, & decimas offerrent, recordata mulier orationis uæ & promissionis quam de filio uouerat deo, tradidit eum :li dicatum deo, prophetam futurum: crescebatq; eis coma, & otus eius erat aqua. Et Samuël quidem nutritus in templo ommorabatur. Helchanæ autem ex Anna alij filij, tresq; fiæ progenitæ sunt. Porrò Samuël pleno iam anno duodeci- 1. Reg. 3.
o, prophetauit. Quem quodam tempore dormientem, nomi-

natim deus uocauit. Ille uerò putans se à sacerdote uocatum, uenit ad eum. Sacerdote uerò dicente eum se non uocasse, tertio deus hoc fecit. Quod dum Eli cognouisset, dixit ad eum: Primò quidem Samuël filui, nunc autem dico tibi, deum esse, uocat, & nota, quæ dicat. Cumq; deus iterum locutus fuisset, audiens petijt, ut quæ uellet præciperet, in nullo eius ministerium dilaturus. Cui deus: Quoniã, inquit, ades, cognosce futuram cladẽ Israëlitis, omni narratione & crudelitate maiorẽ, & Eli filios una die morituros, & sacerdotium à domo Eli esse migrandum. Eli nanq; plus suos filios etiam contra eorũ utilitatem elegit diligere, quàm mihi placere. Cumq; iureiurando cogeret Eli prophetam Samuëlem, ut ei hoc indicaret: nolebat enim eum contristare Samuël tali sermone, tamen eo dicente, certiorem magis habuit expectationẽ de eorum perditione. Samuël autẽ magis ac magis gloria augebatur, dum utiq; cuncta quæ prophetabat, probarentur esse uera cia.

Quomodo filij Israël pugnantes cum Palæstinis cæsi sunt: filij Eli sacerdotis in bello pereunt: arca dei capta abducitur: ipse sacerdos comperto quod factum est, de sella corruens mortuus est, cùm tenuisset principatum quadraginta annis. CAP. XVI.

1. Reg. 4. EO siquidem tempore Palæstini castra mouerunt super Israëlitas, circa ciuitatem Amphet, leuiterq; hoc Israëlitis ferentibus, ad potiora uenerũt. Vicerunt autem Palæstini, & occiderunt Hebræorum usq; ad tria milia, reliquam uerò multitudinem usq; ad castra propria persecuti sunt. De summa uerò perditione formidantes Hebræi, miserũt ad seniores, atq; pontifices, ut arcam dei adferrent, qua præsente cõgressi hostibus præualerent: ignorantes quantò maior esset, quàm arca, qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderat itaq; arca pariter ac pontificis filij: quibus præceperat pater, ut si capta

arca

arcā uiuere uoluissent, ad eius faciem non uenirent. Phinees enim iam sacerdotij fungebatur officio, patre hoc propter senectutem sibimet permittente. Quo facto, securitas multa nimis data est Hebræis, tanquam per aduentum arcæ possent hostibus præualere. Inimici uerò stupescebant Israëlitas, metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta nanq; congressione, uictoria (quam Hebræi sperabant) Palæstinis allata est: & perditionē quam illi metuebant, susçipientes Hebræi, cognouerunt frustra se habuisse in arca fiduciam. Repente nanque in manibus hostium deuenerunt, & amiserunt usque ad triginta milia uirorum: inter quos ceciderunt quoque filij sacerdotis, & arca ab hoste ablata est. Nuntiata uerò perditione in Silon & arcæ captiuitate per quendam iuuenculum Beniamiten, qui interfuerat bello, cuncta ciuitas luctu repleta est. Porrò Eli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede, & audiens ciuitatis planctum, atq; putans aliquid noui circa suos effectum, euocato iuuene, dum cognouisset ea, quæ in bello fuerant gesta de filijs, & alijs quæ de exercitu paxiter dicebantur, leuiter habuit, tanquam per deum præscius futurorum: quando ualde ea mala confundunt, quæ præter spem repentè proueniunt. Cùm uerò etiam arcam audisset ab hostibus captam, dolore turbatus, eò quòd præter spem tantum onus accesserat, ruens à sede defunctus est, dum octo & nonaginta uixisset annos, quorum quadraginta tenuit principatum. Ea siquidem die defuncta est & coniunx Phinees eius filij, dum post casum mariti nequaquam uiuere toleraßet, cui prægnanti nunciatus est luctus uiri. Peperit autem filium septem mensium, quem Ischaboth appellauerunt: quod nomen designat inglorium, eò quòd illo tempore exercitui huiusmodi deformitas accidisset. Habuit autem principatum primus Eli ex domo Ithamar, qui fuit unus fi-

liorum Aaron. Nam primitus de domo Eleazari sacerdotes erant, ex quo honorem filius à patre percipiebat: & Eli Phinees filio suo tradidit. Post quem Abiezer eius filius hunc honorem accepit, quem Buzi suo filio dereliquit. Cui rursum Ozi filius successit suus, & post hunc Eli tenuit sacerdotium, de quo nunc nobis sermo est habitus: cuius genus usq; ad tempora imperij Solomonis hoc habuit, tunc enim sacerdotium ex domo Eleazari denuo receperunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber sextus.

Interitus Palæstinorum & terræ eorum, per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quemadmodum eam remiserunt ad Hebræos. CAP. I.

1.Reg.5. TENENTES igitur Palæstini captiuam suorum hostium arcam, sicut prædiximus, in ciuitatem Azotum portauerũt eam, & apud deum suum qui uocabatur Dagon quasi trophæum aliquod posuerunt. Sequenti uerò die diluculo ingressi templum, ut deum solenniter adorarent, inuenerunt deum suum circa arcam iacentem: iacebat enim euulsus de base sua, in qua statutus esse uidebatur: quem denuo eleuantes statuerunt, grauiter de eius casu dolentes. Cumq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacentem, & arcam similiter adorantem, in angustia & confusione grauissima constituti sunt. Nouissime uerò Azotorum ciuitatem atque prouinciam diuinitus pestis inuasit. Moriebantur enim crudeli passione dysenteriæ: & antè quàm uelox eis interitus proueniret, antè quàm anima bona morte resolueretur

à corpore,

à corpore, inteſtina eorum corrupta corporis putredine fere-
bantur. Prouinciam uerò conſurgens multitudo murium de-
uaſtabat: ita ut neque arboribus, neque fructibus abſtinerent.
Dumq; his malis Azoti tenerẽtur, & reſiſtere calamitati non
poſſent, intellexerunt hanc ſibi cladem propter arcã dei pro-
ueniſſe, uictoriamq; eius non ſibi pro bono fuiſſe. Miſerunt
ergo ad Aſcalonitas, petentes ut arcam ipſi ſuſciperẽt. Qui-
bus Azotorum ſupplicatio non fuit ingrata, ſed eis quodam-
modo gratias retulerunt: Arcam uerò percipientes, in malis
ſimilibus conſtituti ſunt. Secum nanq; paßiones Azotorum
Aſcalonitis arca deuexit. Quam denuo ad alios Aſcalonitæ
miſerunt: ſed neq; apud illos manſit. Nam cum & ipſi iiſdem
paßionibus turbarentur, eam uicinis ciuitatibus tradiderunt.
Et iſto modo arca ciuitates Palæſtinorum quinque tranſiuit,
quaſi prædam quandam exigens paßionibus per ſingulas ci-
uitates. Deſperati uerò malis hi qui iam uidebantur experti,
& dum audientibus hæc nota fierent, nec arcam ulterius ali-
qui ſuſcipere uellent, huiuſmodi habentes mercedem: ad ulti-
mum cogitabant quemadmodũ ea carere poſſent. Conuenien-
tesq; quinq; urbium principes, Getho & Accaron, & Aſca-
lon, necnon & Gazæ, & Azoti, tractabant quid fieri conue- 1. Reg. 6.
niret. Et primum quidẽ placuit, ut arca remitteretur ad ſuos:
cum deus eam proprius uendicaret, & ob hoc peſtes illis in-
ferret, urbesq; uaſtaret. Erant autem qui dicerent hoc quidem
fieri non debere, nec fálli, ut arcæ paßionũ cauſas aſcriberẽt,
cum ei poteſtas huiuſmodi aut fortitudo non eſſet: quando ſi
deus habuiſſet curam eius, nequaquam tradita fuiſſet homini-
bus: ſed quieſcendum, & cauſam harum paßionum dicebant
leuiter tolerandam, quod utiq; non deberent niſi ſolummodo
reputare naturæ, quæ corporibus, & terræ, & arboribus, &
omnibus quæ ex ea conſiſtunt, per temporũ curſus huiuſmodi

mutationes ingenerat. Prædictas itaque sententias consilium uirorum, qui à priscis tẽporibus intellectu præcellebant atq; prudentia, superauit: & maxime quando in rebus præsentibus suadere congrua uidebantur, & neq; remittendam arcam neque retinendam esse dicebant: sed quinq; simulachra aurea pro unaquaq; ciuitate dedicanda deo pro gratiarum actione, quando eorũ saluti prouiderit, eosq; uiuere fecerit, & à passionibus quibus prævalere non poterant liberarit: totidemq; aureos anulos, & mures, qui eorum regionẽ depasti fuerant atq; corruperant: & hæc in loculum esse mittenda, & super arcam ponenda: faciendumq; uehiculum nouũ, & boues quæ nuper genuerant esse iungendas: quarum partus claudendos ac retinendos, ne sequentes matres impedirent, sed ut eorum desiderio celerrimum potius iter facerent: tunc illas depulsas portantesq; arcam in triuio deserendas, cisq; quodammodo committẽdum quam uellent agere uiam: & si quidem ad Hebræos irent, & eorum regionem ascenderẽt, arcam arbitrandum causam fuisse paßionum: si uerò alibi fortuitu properarent, reuocandam esse dicebant, cognoscentes, quòd arca nullam uideretur habere uirtutem. Hæc itaq; recte se habere indicantes, repentè fieri decreuerunt. Agentes autẽ ea quæ sunt prædicta, uehiculum cum bobus deduxerũt in triuium, illudq; relinquentes ibidem secesserunt. Bobus autem recta uia uelut quodam ductore præcedente pergentibus, Palæstinorũ principes sequebantur: quò starent aut ad quos uenirẽt, nolentes agnoscere. Est autẽ quidã uicus in tribu Iudæ, nomine Bethsamis, in quo uenerunt boues. Cumq; in campum magnũ deuenissent, ulterius accedere cessauerunt: statuentes autem illic uehiculum, gratum miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt. Aestatis nanq; tempore, dum omnes in agris essent pro colligendis frugibus, cum uidissent arcam, delectationes

paßi,

passi, & opus manuum relinquentes, repentè cucurrerunt ad eam: & deponentes arcam, & uas in quo erant recondita simulachra, simul & mures, posuerũt super quandam petram quæ erat in campo: & mox immolantes deo & uehiculum simul & boues, holocaustum offerentes, pariter epulati sunt. Hæc uidentes Palæstinorum iudices, ad propria sunt reuersi. Ira uerò atque indignatio dei septuaginta Bethsamitas occidit, eò quòd non fuissent digni arcam cõtingere, quia nec sacerdotes erant apud illos qui ad eam accesserant. Quos talia patientes fleuerunt sui prouinciales, & luctum in eis leuauerunt, qualem potuissent habere pro malo diuinitus misso, suumq; mortuum unusquisq; lugebat: & indignos se iudicãtes, ut apud eos arca cõsisteret, mittentes ad omnes Hebræos indicauerũt arcam à Palæstinis fuisse reuocatam. Qui cognoscentes hoc, reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem Bethsamitarum: ubi in domũ cuiusdam Leuitæ Aminadab nomine, qui uidebatur esse iustus & uita religiosus, arcam introduxerunt, uelut in locum deo dignum, in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filij, & huic curæ annis uiginti præfuerunt. Tantis enim temporibus fuit in Chariathiarim, dum apud Palæstinos mensibus septem habitasset.

Quemadmodum Palæstinorum exercitus super eos uenerit: & de uictoria Hebræorũ, quam duce Samuële propheta adepti sunt. CAP. II.

CVmq; omnis populus illo tempore, quo ciuitas Chariathiarim habuerat arcã, in orationibus & sacrificijs deditus esse uideretur, & maximum circa eam religionis exhiberet officium, Samuël propheta uidens fiduciam eorũ, quasi opportunum esset ut talibus loqueretur, de libertate & bonis eius fecit alloquium; secundum quod credebat eorum mẽtibus 1.Reg.7.

esse

esse gratum, & ait: O uiri quibus adhuc hostes sunt grauissimi Palæstini, & deus iam incipit esse propitius & amicus: non solum concupiscenda libertas est, sed etiam facienda, per quæ uobis eius bona proueniant. Non enim optare debetis ab homine liberari, & agere pro quibus potius seruiatis: sed estote iusti, & malitiam depellētes ab animabus uestris, easq; purgantes totis mētibus, inuocate deum, eumq; bonis actibus honorate. Hæc enim uobis faciētibus bona proueniēt, seruitusq; fugabitur, & de hostibus repentè triumphus afferetur: quem promereri non armis poterunt, non robore corporum, non multitudine populorum. Non enim malis deus promittit se talia præbiturum, sed bonis existentibus atq; iustis. Ego autem uobis digna gerentibus huiusmodi promissorum astipulator adero. Cumq; hæc dixisset, uniuersus populus ei fauit, & eius exhortatione gauisus est, simul & annuerunt omnes obedire se deo. Quo facto cōgregauit eos Samuël in quadam ciuitate quæ uocatur Masphat, quod nomen deorsum inspicere Hebraica lingua significat. Hic haurientes aquam immolauerunt deo, & tota die ieiunantes in orationibus cōuersati sunt. Qui tamen ibidem cōgregati Palæstinos minime latuerunt. Nam cognoscentes conuentum eorum, magno exercitu atq; uirtute, ut non suspicantibus bellum & impraparatis inferrent, aggressi sunt. Illos autē hoc ualde terruit, & ad tumultum formidinemq; perduxit: & recurrētes ad Samuël, animas suas corruisse, & morti proximos iam perditione dicebant. Et propterea quiescendum, nec uirtutem hostiū commouendam: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta ueniētibus, super nudos & inermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est, nisi per te exoratus deus, euadere nobis concesserit Palæstinos. At ille & fiduciam habendam dixit, & deum allaturum eis compromisit

promisit adiutorium. Et sumens lactentem agnum sacrificauit pro populo, rogauitq; deum, ut eos contra Palæstinorum bellum sua dextra tueretur: nec eos perituros despiceret, qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes, hostiamq; placitam auxiliatrice mente suscipiens, annuit eis uictoriam & potentiam confrendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum, & nondum sacra fuissent flamma consumptum, processit è castris hostium multitudo, & aciem constituit ad pugnandum, tanquam spe fulti uictoriæ: dum utiq; Iudæi in angustia uiderentur inclusi, quando nec arma haberent, nec ad pugnandum ibidem concurrissent. Inciderant enim inopinatè in rebus talibus: quæ etiam si prædictæ fuissent, non facilè crederentur. Palæstinis igitur primitus deus terram mouit, eamq; tremere fecit, & eis dubiam demonstrauit: ita ut eius basis subtrahi uideretur, & scissa in diuersis apertionibus sorberetur. Deinde tonitruis concrepantibus, & igneis coruscationibus longè micantibus, uelut incendens eorum uultus, minis eos affecit: & ex eorũ manibus arma diripiẽs, nudos in fugam uertit. Quo facto, Samuël eos cum multitudine persecutus est, & plurimos interfecit: persecutusq; est usque ad locum quendam qui uocatur Correon, ibiq; lapidem fixit, uelut terminum uictoriæ, & hostiũ fugæ: eumq; lapidem fortitudinem appellauit, qui eis signum esset diuini solatij contra hostes adhibiti. Inimici uerò post illam plagam nequaquam super Israëlitas egressi sunt: sed timore & memoria rerum, quæ super eos accesserant, quiescebant. Fiducia siquidem quæ dudum fuerat Palæstinis aduersus Hebræos, post hanc uictoriam facta est Hebræorum. Porrò Samuël super eos castra ducẽs, peremit multos: eorumq; superbiam ad nihil deduxit: & abstulit regionem illam, quam primitus uictis Iudæis prælio detinebant. Hæc autem erat usq; ad

ciuitatem

ciuitatem Accaron,à finibus Geth extẽsa. Fuerunt igitur illo tempore amicitiæ inter reliquos Chananæos, & Israelitas. Propterea uerò Samuël dispositio populo,eisq; reddita ciuitate,in unum eos conuenire præcepit, ut de diuersis actibus ad inuicem disceptarent:ipse uerò semel in anno circumiens ciuitates iudicabat,& multo tempore æquitate omnia explenit.

Propter iniquitatem filiorum Samuël iam senescẽtis, populus postulat regem. CAP. III.

1.Reg.8. *DEinde senectute grauatus, & agere solennia prædictus,filijs suis populi tribuit principatum:quorũ senior quidem dicebatur Iobel,iunior autem Abia. Præposuit autem alium quidem in Bethlehem ciuitate, ut illic sederet & iudicaret:alium uerò in Bersabee, diuidens populum qui eorum iudicijs obedirent. Isti siquidem facti sunt exẽplum & indicium manifestũ quibusdam,ut nec similes parentibus suis existerent, sed ut boni quidem & moderati ex malis, & prauis producerentur ex bonis. Nam à patris sui studijs recedentes, & uiam cõtrariam ambulantes,& muneribus,turpibusq; lucris iustitiam comprimebant:& iudicia non uera, sed secundum præmia proferebant: & ad epulas preciosasq; conuiuia declinantes,primum quidem quæ erant inimica deo gerebat, secundo quæ etiam patri uidebantur aduersa, qui multo studio ac prouidentia gesserat,ut etiam plebs sciret seruare iustitiam. Populus itaq; dum contumeliam priori conuersationi prophetæ filij facerent, grauiter hoc ferens ad patrem denuo remeauit,qui in Ramatha ciuitate cõmorabatur,eiq; iniustitias filiorum omnes exposuit: & quia cum senex esset,& à tempore iam defectus,rebus præesse nõ poterat,supplicabant ei atq; rogabant,ut eis aliquem eorũ regem eligeret, qui & principatum gentis haberet,& Palæstinos affligeret, qui eis erant prioris iniustitiæ debitores.*

Indignans

Indignans Samuēl, dei iussu inungit Saul, qui postea sorte electus, confirmatur. CAP. IIII.

HAec ergo uerba grauiter concusserunt Samuēl propter 1.Reg.8.
insertam ei iustitiam, & odium circa reges. Optimam enim illius tunc cōuersationis electionem ualde diligebat, quæ dum esset sancta, beatos etiā ciues utentes se faciebat: nimiáq; cogitatione his dictis afflictus, neq; cibi memoriā habuit, neq; somni: sed facta nocte rerum cogitationes euoluens, sine sopore permansit. Cumq; talia cogitaret, apparuit ei diuinitas, eumq; consolata est, dicens, ne pro petitione populi deberet affligi, quasi non in illum superbi fuerint, sed magis in se, ne solus super eos ipse regnaret: & hæc opera, ex quo egressi sunt ab Aegypto, molitos: non tamē post multum tempus eos grauissimam esse pœnitentiā habituros, per quam nihil equidem quod gestum fuerit, infectum erit. Arguentur autem ut contemptores, & quòd consilia nō pacifica circa me, & circa tuam prophetiā habuissent. Præcipio autem tibi, ut eis ordines quencunq; monstrauero, regem: prædices tamē eis, quales erūt, & quæ sub rege mala passuri sunt: protestatus, qualem mutationem habere festinant. Hæc Samuēl cum audisset, mox die facto, cōuocatis Iudæis, ait daturum se eis regem: sed primitus quidem narrare eis deberet, quæ illis essent futura per reges, & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote, inquit, quòd primum quidem filios uestros auferent, & alios quidem curruum agitatores esse iubebunt, alios uerò equites & armigeros & præcursores, alios millenarios & centenarios: faciéntq; alios armorum artifices, & opifices curruum, & instrumentorum fabros, & agrorum suorum cultores, uinearumq; fossores: & nihil erit in quo non obediant his, quæ iubentur: seruientes ad similitudinem eorum, qui pretio comparantur in plebe. Sed & filias, inquit, uestras unguentarias habebunt,

habebunt, & coquinarias, & molarias: & efficiet omne opus sub necessitate, quasi famulae plagas metuentes, & uerbera. Sed & uestras possessiones auferent, & eas eunuchis suis & armigeris cõdonabunt, & iumentorũ greges eis distribuent. Et ut breuiter sit dicendum, seruietis cum omnibus uestris regi, similes seruorum eius effecti: horumq; sermonum memoriam tunc habebitis, quando haec passi fueritis: & pœnitentia ducti rogabitis deum, ut uestri misereatur, & donet à regali onere uelocißimam libertatem: qui uestras non suscipiet preces, sed eas respuens uos sinet, ut malorum consiliorum tormenta sustineatis. Erat autem populus in hac prouidentia futurarum rerum ualde fatuus & difficilis, ut consilium quod semel in mente collocaret non expelleret. Nam neq; audientes talia sunt conuersi, neq; eos de sermonibus prophetæ pœnituit: sed magis uehementes instabant, & regem sibi ordinari postulabant. Nec cogitandum de uenturo esse censebant, sed fore necessarium, secum pro afflictione inimicorũ habere pugnaturum regem: quando nulla uicinarum prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret. Videns autẽ eos Samuël nec in his quæ fuerant prædicta conuersos, sed potius imminentes, ait: Nunc equidem ad propria singuli quiq; recedite: opportune uerò uos euocabo, dum quẽ uobis daturus
1.Reg.9. sit regem, à deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu Beniamin uir nobilis moribusq; laudabilis, nomine Cis. Huius filius iam erat iuuenculus, formaq; pulcherrimus, & corpore ualde procerus, quiq; multos mente ac prudẽtia præcederet, uocabaturq; Saul. Hic uerò Cis, dum asinæ præcipuæ de grege eius errassent, in quibus nimis & sicut in nullo alio iumẽto delectabatur, filium suum ad requirendas eas cum uno famulo destinauit. Qui dum tribum patriam requirẽdo asinas circuisset, uenit ad alias: & dum neq; in eis inuenisset, discedere

dere cogitabat,ne patri de se molestiam cogitationis inferret. Dumq; in Ramatha ciuitatem uenisset, & puer qui cum eo erat dixisset ei,in ea esse prophetam uerum,dedissetq; ei consilium ut ad eum irent, & per eum de asinis quas quærebant agnoscerēt:respondit,nihil habere præ manibus,quod euntes deberent offerre prophetæ, quoniam uiæ pecunia iam fuisset expensa. Tunc famulus dicit esse sibi quartam partē sicli,& hoc ei datum posse sufficere.Errabant autē ignorantes quòd non acciperet propheta mercedem. Cumq; peruenissent ante portas,uirgines inuenientes ad aquam euntes, interrogauerunt eas de domo prophetæ. Quæ cum indicassent,adijcibāt ut festinarent antè quàm ad comedendum accederet. Multos enim eum illa die dicebant pascere,& cum his qui uocati fuerant eum primum discumbere. Samuēl autē propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecaretur deum,ut ei prædiceret quem cōstitueret regem, indicauerat ea hora, altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu Beniamin.Porrò Samuēl in domo sedens,tēpus quod ei promissum fuerat,expectabat. Quo adimpleto,descendens ibat ad mensas,occurritq; ei Saul,cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturum Hebræis.Saul autē accessit ad Samuēl, eumq; salutans supplicauit,ut ei domum prophetæ monstraret,quam scilicet ut peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; Samuēl se esse dixisset,eumq; duceret ad conuiuiū,incolumes esse pro quibus quærendis missus fuerat asinas indicauit, & omnia ei bona regni esse conferenda promisit. Cui Saul: Minimus,inquit,sum domine mi hac spe,& de ultima tribu,quæ regibus apta non est,& ex inferiori patria urbiū cæterarum: sed tu magis illudis,& pro ridiculo me fatigare contendis,de rebus maioribus quàm ut mihi cōuenit nunc loquēdo. Quem propheta deducens ad conuiuium, recumbere fecit simul & 5 sequentem

ſequentem puerum ſuper eos qui fuerãt inuitati. Erant enim numero ſeptuaginta. Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi ueniſſet, aliorum quidem ſinguli ad propria diſceſſerunt: Saul autẽ apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt. Die ergo facto Samuël eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem ueniſſent, famulum quidem præcedere iußit, illum uerò remanere, quaſi aliquid ei nullo alio præſente dicturus. Dumq; Saul puerum præmiſiſſet, ſumens propheta uas olei, ſuper iuuenis caput effudit, eumq; complexus ait: Eſto tu rex conſtitutus à deo, & cõtra

1. Reg. 10. *Palæſtinos uindicaturus Hebræos. Hoc autẽ erit tibi ſignum quod te uolo præſcire: Cum profectus fueris, inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre uidebis, ſecundum uerò hœdum, & tertium utrem uini. Iſti iuuenes te ſalutabunt, & libenter te ſuſcipient, & dabunt tibi duos panes. Tu autem accipiens, exinde uenies ad ſepulchrũ Rachel, ubi cognoſces quod inuentæ ſint aſinæ. Poſt hæc uenies in Gabata, & eccleſiam inuenies prophetarũ: & diuinitus inſpiratus, prophetabis cum eis, ita ut omnes habentes ſenſum cum uiderint obſtupeſcant, atque mirentur, dicentes: Vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis, ut poßit etiã prophetare? Cumq; hæc ſigna omnia fuerint facta, ſcito deum eſſe tecum: & ſalutabis patrem tuum atque cognatos: uenieſq; poſt hæc euocatus à me in Galgala, ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus. Hæc autem prædicens, dimiſit eum. Porrò Saul omnia ſecundum prophetiam Samuël euenerunt. Cumq; ueniſſet domum, cognato ſuo Abner, quem præ omnibus parentibus diligebat, interrogante de profectione eius, & quid acciditſſet: aliarum quidem rerum nihil abſcondit, neq; quòd apud Samuëlem prophetam fuiſſet, neq; quòd ei aſinas inuentas eſſe dixiſſet. De regno autem*

& eius

& eius euentibus, quæ etiã si audirentur, & inuidiam & incredulitatem parerent, tacendum esse decreuit: quod amico, & amplius sanguinis uicinitate coniuncto cautũ aut sapiens credidit non indicare, dubitans ut reor de humana natura: quippe cum uerum sit, quòd perfecte nemo deuotus est, neq; amicus neq; cognatus, neque usquam in dei donis purum aliquis seruat affectum: sed circa prouectus sublimium, maleuoli & inuidiosi esse noscuntur. Samuël autem conuocauit populum ad ciuitatem Maspha, & apud eum diuino mandato uerba deposuit, dicẽs: Quoniam cum eis deus præstiterit libertatem, & subdiderit hostes, beneficiorum sint eius immemores: & deum quidem regem reprobauerint, nesciẽtes quomodo nimis utilissimum est, ab omnium regum excelso iuuari, cum deus utique omnium sit solus excelsus: elegerint autẽ habere se hominem regem, qui eis uelut iumentis subditis consilio & desiderio suo aliysq; uoluntatibus sit usurus, & potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus sit illaturus: quiq; non ita sicut deus proprium opus atq; facturam tueri humanum genus festinabit, quod deum solum semper constat efficere. Sed quoniam uobis, inquit, placuit, & hæc iniuria præualuit contra deum, ordinamini omnes per tribus & sceptra, & mittite sortes uestras. Quod dum Hebræi fecissent, sors cecidit super tribum Beniamin. Et dũ fuisset denuo sors missa per genus, exiit progenies Methri. Cumq; per uiros ipsius generis sors missa fuisset, ad Saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset, semetipsum abscõdit, nolens uideri (ut arbitror) sponte suscipere principatũ: sed tantam suĩ abstinentiam & temperantiã demonstrauit, ut dum multi nec in parua felicitate gaudium ualeant retinere, sed omnino conspicui esse desiderent: ille non solum semetipsum pro tali regno, & uniuersarum gentiũ futurus dominus non ostendit, sed etiam con-

ſpectui eorum, quibus erat regnaturus, eripuit, & quærẽdum ſe non ſine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus, & cogitantibus eò quòd Saul abeſſet, rogauit propheta deum, ut ei ubi eſſet oſtenderet, & iuuenem manifeſtum efficeret. Dumq; cognouiſſet à deo locum in quo erat celatus Saul, iußit eum adduci. Et cum inueniſſet, eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat, & ipſa procritate regius erat. Dixitq; propheta: Hunc uobis deus dedit regem, uidetis quod & melior cunctis eſt, & imperio dignus. Cumq; optaſſet populus regi ſalutem, ea quæ illis erant futura propheta conſcribens, rege audiẽte legit, & librum in tabernaculo dei recondidit: ob teſtimonium eorum quæ prædixerat, uenturis generationibus affirendum. Dum hæc itaque Samuël celebraſſet, dimiſit populum ad propria remeare: & ipſe quidem in Ramatham ciuitatem patriæ ſuæ profectus eſt. Cum uerò Saul iret in Gabaath, ex qua erat, multi quidẽ bonorum uirorum ſecuti ſunt, honorem regi debitum exhibentes: plurimi uerò maligni & illum cõtemnebant, & alios irridebant: & neque munera offerebant, neque ſtudio aut ſermone Saul ſibi placere monſtrabant.

Prælium Saul ſuper Ammonitarũ gentem & uictoria, hoſtiumq; uaſtatio. CAP. V.

1. Reg. 11. *Poſtmodum uerò, totius honoris eius initium, belli cauſa contigit contra Naas regem Ammonitarum. Hic enim multa mala Iudæis habitantibus trans Iordanem intulit, & cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit, urbesq; eorum ſeruituti ſubegit. Quorum fortitudinem ui propria ad præſens ſuæ ſubdidit ditioni: ſapientia uerò atq; tractatu ſic infirmos reddebat, ut neq; rurſus iugum poſſent euadere ſeruitutis. Eorum nanq; quicunq; ad eum aut fide data uenirent, aut quos lege bellica cepiſſet, dextros oculos euellebat. Quod*

ideo

deo faciebat, ut sinistram partem uultus sui scutis celantes, ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidē rex Ammonitarum cum fecisset habitantibus trans Iordanem, supra Galaadinos abijt: ubi castra ponens circa ciuitatem Iabes, legatos ad eos misit, præcipiens ut se ei traderent, quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod si nollēt, per obsessionem eorum ciuitates se interminabatur euertere: electionē uerò in ipsis esse, utrum uellent partem corporis amittere, an certe uniuersi perire. Galaadini uerò mœrentes in talibus, neutrum horum promittere præsumpserunt, neq; semetipsos tradere, neq; repugnare. Septem uerò dierum inducias popoſcerunt, ut ad contribules legationem mittentes, solatium ab eis expoſcerent. Et si quidem auxilium eis ueniret, pugnarent: si uerò huius rei foret inopia, tradere se dixerunt, passuri quicquid placeret hosti. Naas autem spernens multitudinem Galaadinorum, eorumq; responsum, dedit eis inducias: & solatia à quibuscunq; uellent postulare permisit. Illi uerò repentè per ciuitates Israëlitarū miserunt, indicātes quæ eis faceret Naas, & in qua tenerentur angustia. Qui usq; ad lachrymas, magnamq; tristitiam hoc audito uenerūt. Timor autē eos aliud quicquam facere non permisit. Cumq; legati in regis Saul ciuitatem uenissent, & in quibus essent Iabitæ periculis nunciassent, populus quidem idem fecit, quod illi priores: flebant enim omnes cognatorū calamitates. Saul autē ab opere agri reuersus in oppidum uenit, flentesq; proprios ciues inuenit: & dum causam tristitiæ & confusionis inquireret, agnouit quod cōtigerat à legatis: & diuinitus inspiratus Iabitas quidem remisit, promisitq; eis in auxilium se uenturū die tertia, & ante solis ascēsum hostes esse uicturum, ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis inspiceret. Iussitq; eorū aliquos pro ducatu itineris sustinere. Volens autē populū ad Ammo-

nitarum bellum damni timore conuertere, eisq; citius subue-
nire, incidens boum suorũ neruos, hæc se facere cunctis inter-
minatus est, si non armati altera die concurrerent ad Iorda-
nem, eumq; sequerẽtur & Samuẽlem, ubicunq; eos educeret.
Illis autem propter timorem imminẽtis damni definito tem-
pore cõcurrentibus in ciuitatem Balam, dinumerata multitu-
dine, inuenit eorum numerũ præter tribum Iuda, septingẽta
milia uirorum: illius autem tribus septuaginta milia uiri fue-
runt. Transiens ergo Iordanem, & decem iunium tota nocte
faciens iter, oriente sole exercitu in tribus partibus constitu-
to, repentè & inopinabiliter irruit super hostes: factáq; pu-
gna, & alios multos Ammonitarũ peremit simul & regem.
Hoc igitur opus clarum fecit ualde Saul, & apud omnes He-
bræos eum laudabilem demõstrauit, magnamq; fecit gloriam
fortitudinis adipisci. Nam si qui primitus fuerant, qui eũ spre
uerant, tunc conuersi sunt ut eum honorarent, & meliorem
cunctorum principatu iudicarent. Non enim sufficit illi so-
lummodo Iabessenos eripuisse, sed etiam studuit cunctam pu-
gnando Ammonitarũ subuertere regionem: prædamq; sumẽs
exinde copiosam, clarus ad propria remeauit. Populi ergo
pro rebus quæ gestæ fuerant à Saul, magna delectatione gau-
debant, & quia regem talem ordinauerant, exultabant. Cõtra
eos autem, qui eum nihil rebus prodesse dixerant, exclama-
bant, Vbi sunt nunc illi? exoluant pœnas: & reliqua simul
adiiciebant, quæ solet uulgus felicitate detentũ euomere con-
tra illos, qui in principijs huiusmodi rerum esse uidentur au-
tores. Saul autem horum quidem circa se fauorem amplecte-
batur, & uoluntatem: iurauit autem nullum se nocere contri-
bulium, nec illa die necari permittere: cum esset nimis incon-
gruum, si data à deo uictoria, proprij generis sanguine fœ-
daretur: sed decere, ut gratiam habentes adinuicem, festiuita-

tem

tem potius celebrarent. Cumq; Samuël dixisset, secundam ordinationem in cõfirmatione regni Saul oportere fieri, omnes congregati sunt in Galgala ciuitatem. Illic enim eos uenire præceperat. Et rursus uidente populo propheta unxit Saul oleo sancto, & secundo denunciauit regem. Itaque isto modo Hebræorum respublica ad regum iura cõuersa est. Nam tempore Mosi, & Iesu eius discipuli, qui post eũ dux fuit, optima ducis cõuersatione regebantur. Post illorum uerò mortem annis decem & octo, populus eorũ sine principe fuit. Postea ad cõuersationem pristinam sunt reuersi, ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excelleret, iudicij potestatem tribuentes, & propterea tempus cõuersationis huiusmodi nimis eximium uocauerunt. Samuël autem propheta congregatis Hebræis ait: Coniuro uos per maximum deum, qui fratres illos optimos Mosen & Aaron deduxit ad uitam, & patres nostros ex Aegypto de domo seruitutis eripuit, ut neque uerecundiæ aliquid conferentes, neq; timore perterriti, neque alia qualibet passione detenti, dicatis: si quid à me prauũ, aut iniustum, aut lucri gratia, aut auaritiæ causa gestũ est. Arguite me, si cuius aliquid accepi: aut uitulum, aut ouem, aut cibum recepi: aut si cuius iumentum ad utilitatem meam tollens, aliquem contristaui: ex his ergo omnibus si quid abstuli, dicite coram rege. Illi uerò clamabant, horum nihil ab eo factum, sed sancte ac iuste eum præfuisse populis Hebræorũ. Samuël autem, cum cunctorum huiusmodi testimonium fuisset de eo prolatum, ait: Quoniam indicastis mihi, quòd nihil incongruum de me dicere ualeatis coram rege, nunc audite cum fiducia me dicentem: Quomodo impiè nimis egistis in deum potentes regem, cum uos oportuisset habere in memoria, quòd cum septuaginta solummodo nostri generis auus Iacob propter famem uenit in Aegyptum: & illic multis milibus procreatis, 1.Reg.12.

creatis, quæ ad peßimum ſeruitium Aegyptij perduxerunt, oratione patrum abſq; rege tantam multitudinem ex neceßitate deus eripuit: mittẽs eis Moſen & Aaron fratres, qui uos eduxerunt in terram hanc, quam nunc utiq; poßidetis? Et his adeptis per deum bonis, didiciſtis pietatem atque religionem dei, quos ille hoſtibus ſubditis liberauit: & primum quidem Aßyriorum & eorũ fortitudine potiores effecit: deinde præbuit uictoriam Ammonitarum: nouißime uerò Palæſtinorum: & hæc omnia conceſſa ſunt non habentibus regem, ſed cum Iephthe & Gedeon duces exiſterent. Quæ uos ergo tenuit ſtultitia, ut fugeretis à deo, & hominibus uelletis eſſe ſub iugo? Sed ego quidem hunc uobis inſtitui, quem deus elegit. Vt tamen uobis manifeſtum ſit, deum iraſci, & ingrate ferre petitionem ueſtram: in extremo faciam, ut deus ipſe hoc uobis oſtendat apertis indicijs, quod nullus aliquando ueſtrum hic uidit factum, ut meßis tempore imbrem deum deprecemur effundere. Cumq; hæc Samuêl dixiſſet ad populum, tonitrua ſubito, & coruſcationes, & grãdinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit, ueritatem prophetæ apud cunctos oſtendens: ita ut obſtupeſcentes, & in formidine conſtituti, peccaſſe ſe cuncti profiterẽtur, & in hoc per ignorantiam incidiſſe: utq; deum propheta uelut optimus pater & mitis rogaret, quatenus propitius eſſet eis, peccatumq; quod per incuriam & iniquitatem cõmiſerant, dimitteret, exorabant. At ille promiſit deum ſe rogaturum, ut eis ueniam concederet meritorum. Monuit tamen eos, ut iuſti forent & boni: & haberent ſemper memoriam eorum, in quibus præuaricationẽ uirtutis inciderant, & ſignorum dei, & legislationis Moſi, ſi eis cum felicitate regiæ ſalutis eſſet affectus: quia ſi hæc negligerent, uenturã eis, eorumq; regi à deo plagã maximã, prophetauit. Igitur Samuêl dum hæc dixiſſet Hebræis cõformato ſecundo

Saulis

Saulis regno, populum remeare permisit ad propria.

Numeroso exercitu Palæstinorũ Hebræis imminente, Saul à suis destitutus, quòd Samuelem non expectauerat, increpatur. Verum Ionathas dormientes aggressus mirè turbat hostes. CAP. VI.

SAul igitur eligens quasi tria milia uirorum ex omni plebe, duo quidem milia ipse retinens morabatur in ciuitate Bethel. Ionathæ uerò filio suo dedit mille armigeros, eumq; misit in Gabaa. Ille autem obsidebat castra Palæstinorum non procul à Galgalis. Palæstini autẽ qui in Gabaa morabantur, arma Iudæis abstulerãt: & munitissima loca, suisq; castris opportuna detinebant, interdicentes Hebræis uti ferro. Propter quam causam agricolæ, si quod instrumentum eis esset necessarium ad culturam, uenientes ad Palæstinos fabricabant illud. Cùm ergo Palæstini cognouissent castra sua ab Hebræis obsessa, indignati, & contemptum Hebræorum magnam iniuriam iudicantes, Iudæis prælium intulerunt, ducentes pedestrium quidem trecenta milia, curruum uerò triginta milia, & equitum sexaginta milia: castraq; posuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cùm cognouisset Saul rex Hebræorũ, descendit in Galgalam ciuitatem: & in omnem prouinciã misit, populum propter libertatem ad bellum contra Palæstinos inuitans: eorumq; potentiam utilissimam esse declarans, & nimis indignam, ut per timorem pericula sustinerent. Dumq; populi qui erant cum Saul, multitudinẽ Palæstinorum inspicerent, ualde sunt territi: & alij quidem in speluncis & cauernis & cloacis semetipsos celauerunt, plurimi uerò trans Iordanem fugalapsi sunt, qui erant præcipuè ex tribu Gad & Ruben. Missitq; Saul ad prophetam uocans eum, ut cum eo de bello & rebus præsentibus cogitaret. Ille autem sustinere eum ibi præcepit, & hostias præparare: post septem uerò dies uentu- 1. Reg. 13.

rus ad eum, ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederentur ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut propheta mandauit: mandatum uerò nequaquam cum perfectione ſeruauit: ſed cùm uideret prophetam quidem morari, ſe autem à militibus derelinqui, celebratis hoſtijs cùm audiſſet Samuël uenientem, ei in occurſum feſtinãter egreſſus eſt. Ille uerò non rectè eum feciſſe, dixit, eò quòd orationes & ſacrificia, quæ dei uoluntate erant facienda pro populo, offerre petulanter ipſe præceſſerit. Saul uerò ſatisfaciente, & dicente, ſuſtinuiſſe ſe quidẽ præfinitos dies, ſed pro neceſsitate & diſceſſu militũ, & propter hunc timorem & inimicorum aduentum, cùm in magno eſſet metu, eò quòd auditi fuiſſent in Galgala deſcendiſſe, ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum: Reſpondens Samuël ait: Tu quidẽ ſi iuſtus eſſes, & mihi non inobediẽs, nunquam in his quæ pro præſentibus rebus præcepit deus, primitus defeciſſes, quàm in rebus neceſſarijs expediri, ut tibi, tuæq; ſobo li regnare plurimo tempore liceret. Hæc Samuël quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta, diſceſsit ad propria. Saul autem in Gabaa ciuitatem, habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros, cum Ionatha filio uenit: quorum plurimi arma nequaquam habebant, dum ferrum utiq; in prouincia minus eſſet, & qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos Palæſtini, ſicut dudum iam declarauimus, hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palæſtini, & per totidem itinera diſcurrentes, Hebræorum prouinciam deuaſtabant: uidentibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha & terram defendere, cùm eſſent ſexcenti ſolummodo, non uaſleſcentibus. Dumq; reſideret ipſe & eius filius & ſacerdos Achias, qui erat de prole Eli ſacerdotis, ſuper collẽ excelſum, terramq; populari reſpicerent, eis in maxima anguſtia conſtitutis: Saul filius cum ſuo armigero cõſtituit, ut latenter ad hoſtium

ſtium tabernacula properarent: turbamq; eis & quendã mo-
dum commotionis inferrent. Dumq; armiger eius pronius ſe- 1. Reg. 14.
cum ſecuturum aſſereret, licet mors immineret, ſumens ſola-
tium iuuenis & de colle deſcendens, ad hoſtes pariter ibant.
Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubti-
liſſimam longitudinem, tribus uerticibus acutiſſimis prominen
tem, ſcopulis per circuitum euntibus, & quaſi propugnacu-
lis inuaſiones pugnantium prohibentibus. Vnde cõtingebat,
ut cuſtodes minorem haberent ſolicitudinem caſtrorum, quòd
natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus, & ad capi-
endum ualde difficilis: eò quòd non ſolùm aſcendere illic, ſed
etiam accedere difficile uideretur. Cùm ergo ueniſſet ad ca-
ſtra Ionathas, armigerum confortabat, exacuens ut ad hoſtes
accederent: ſignumq; hoc uictoriæ iudicarent, ſi eos ad ſe uo
carent: ſi uerò nihil eloquerentur, tanquam non uocantibus,
reuerti deberent. Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium
apparente iam die, uidentes Palæſtini eos alterutrùm dicebãt:
Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur Hebræi. Et ad Io-
nathan, eiusq; armigerum dicebãt: Venite aſcendite ad nos, ut
uos dignè pro ueſtris præſumptionibus puniamus. Quam uo
cem ſuſcipiens grate Saul filius, tanquam ei uictoriam deſi-
gnantem, tunc quidẽ ab illo loco, in quo hoſtibus fuerant uiſi,
receſſit: mutansq; locum, uenit ad petram, quæ erat propter
munitiones locorum deſolata cuſtodibus: & exinde quaſi re-
pentes, & trahentes ſemetipſos cum multo labore, naturam
loci uicerunt, ut ad inimicorum caſtra conſcenderent. Irruen-
tesq; eis dormientibus, occiderunt quidem quaſi uiginti: tur-
batos uerò pauore eos uehementi impleuerunt, ita ut alij qui-
dem effugerent, arma omnia relinquẽtes: alij uerò ſemetipſos
non agnoſcentes, eò quòd congregati ex multis gentibus eſ-
ſent, credẽtesq; inimicos, & Iſraëlitas ſuper ſe irruiſſe putan-
tes,

tes,& non hoc duorum hominum præsumptione commissum, ad alterna bella conuersi sint. Quorũ alij quidẽ perempti moriebãtur, alij uerò fugiẽtes per saxa præcipites collabebãtur.

Saul maximam stragem infert Palæstinis. Ionathas suffragante populo à morte liberatur. CAP. VII.

DVmq; exploratores Saul dicerent regi, Palæstinorum castra ualde turbari, requirens Saul, ne quis suorum deesset, audiuit suum abesse filium & eius armigerum, iussitq; ut pontifex sumpta ueste sacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cumq; cum ille uincere, & hostibus fortiter præualere dixisset, Palæstinos inuasit, & turbatos aggressus est, qui se potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus se per cauernas & speluncas, petrasq; celauerant, audientes Saul esse uictorem. Congregatis autem quasi decem milibus Hebræorum, persecutus est inimicos, cuncta regione dispersos. Igitur siue propter inopinatæ uictoriæ gaudium, dum sæpe felices contingat extolli: siue ignorantia faciente, palmæ illius decus pessima lamẽtatione fœdatum est. Volens etenim Saul funditus interimere Palæstinos, et pœnã eos exoluere, maledixit Hebræis: ut si quis à cæde se retinens inimicorum, antè quàm nox futuræ ueniret aliquid comederet, & ab interfectione hostium, aut à persecutione cessaret, maledictus esset. Cumq; Saul hoc dixisset, ueniens ad quandã quercum excelsam, in sorte Ephrem constitutam, Ionathas filius eius, dum illic apum contigisset eum inuenire cubilia, maledictum patris ignorans, nec populi super eo professionem agnoscens, expresso mellis fauo comedit. Inter hæc autem cognoscens, quomodo cum nimio maledicto eius pater interdixisset aliquẽ gustare cibum ante solis occasum, comedere quidem cessauit: non autem rectè patrem prohibuisse, dixit, quando cum maiori potius fortitudine atque fiducia persequentes

cibo

cibo ſumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia Palæſtinorum interficientes, circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædam & pecora ſumentes occidebãt, & hæc cum ſanguine comedebant. Hoc autem à ſcriba nuntiatum eſt regi, quomodo populus peccaret in deum: & occiſis pecudibus, antè quàm ſanguis bene diluueretur, nondum purgatis carnibus ueſcerentur: iußitq; Saul uolui lapidem magnum in medio, & prædicari in populo, ut ſuper eum interficerent, & carnem cum ſanguine non comederent, quoniam hoc nequaquã deo placeret. Cunctis autem iuxta regis præceptum facientibus, ſtatuit illic altare Saul, & holocauſtum ſuper illud deo celebrauit. Hoc autem altare conſtituit primum. Mox itaque uolens ad hoſtium caſtra procedere, ut quæ in eis eſſe uidebantur diriperet ante diem, militibus inſigniter cum ſequentibus, & cum multa fiducia eius præceptis obediẽtibus, uocauit rex Architob ſacerdotem: iußitq; ut conſuleret, ſi deus annueret, ut euntes ad inimicorum caſtra, hoſtibus denuo præualerent. Dicente uerò ſacerdote deum reſponſa non dare, Saul dixit: Non ſine cauſa conſultus deus uocem nobis non reddidit, qui primitus antè quàm interrogaretur, omnia nũtiauit. Sed hæc taciturnitas alicuius eſt latentis cauſa peccati. Vnde iuro per eundem ipſum deum, licet filius meus Ionathas peccaſſe reperiatur, interficio eum, & deum ita placabo: quantò magis ſi in extraneam & nihil mihi competentem perſonam ſupplicium inferre cognoſcar. Cumq; hoc fieri populus exclamaſſet, repentè cunctos in uno loco conſtituit, ſtetitq; ipſe in alia parte cum filio, & cum qui deliquerat inſtanti ſorte requirebat: inuentusq; Ionathas peccaſſe, interrogatus à patre eſt, quid ſciſſet, & quid in ſua uita non rectè nec ſanctè peccaſſet. Cui dixit: Pater, nihil aliud ſcio, niſi quòd ignorans he-

ſterno

sterno maledictum ac iusiurandum à te prolatum, persequens inimicos fauum gustaui mellis: Quem Saul occidere se repentè iurauit, quatenus & generi & naturæ simul amori hoc modo præponeret iusiurandum. Qui nequaquam mortis interminatione perterritus, sed animam ingenue nimis, magnanimiterq; componens: Nec ego supplico, inquit, pater parcendum: mors mihi suauis est, quæ pro tua geritur pietate, & populi magna victoria. Maxima siquidem mihi cõsolatio est, Hebræos de Palæstinis reliquisse victores. In his itaque omnis populus doluit, & nimis ingemuit: iurauitq;, nõ se mori permittere Ionathan, victoriæ huius autorem. Et ipsi quidem arripuerũt eum à maledicto patris, orationes pro eo facientes, ut ei peccatum quoq; dimitteret deus. Saul autem reuersus ad propriam ciuitatem, usq; ad sexaginta milia hostium interfecit: regnauitq; feliciter: & uicinas prouincias, gentesq; belli iure subegit: id est, Ammonitarum, & Moabitarum, atq; Palæstinorum, & Idumæorum, & regem Suba. Fuerunt autem ei filij masculi quidem tres, Ionathas & Iesui & Melchisue: filiæ uerò duæ, Merob & Michol. Habuitq; militiæ principem patrui filium, Abner, filium Ner. Ner autem, & Cis pater Saul, fuerunt fratres, filij Abihel. Habebatq; Saul currium multitudinem, & equestrium: & cum quibuscunq; pugnaret, cum uictoria remeabat. Hebræosq; ad excelsam magnitudinem felicitatis euexerat, & aliarum gentium potentissimos demonstrarat. Iuuenes autem proceritate & pulchritudine præcellentes elegit, eosq; armigeros suos effecit.

Deus iubet Saul, ut Amalechitas penitus deleat: deq; Agag capto. CAP. VIII.

1.Reg.15. *VEniens igitur Samuël ad Saul, missum se dixit à deo, ut eum commoneret, quia eum electum ex omnibus regem fecit, & propterea deo esse deberet obediens: quoniam ipse quidem*

quidem haberet gentium principatum, deus uerò & ipſius eſſet & rerum omnium dominator. adijciebatq; dixiſſe cum, quoniam multa mala Amalechitæ Hebræis in deſerto fecerũt, quando egredientes ex Aegypto, ueniebãt in regionem, quæ nunc eſt eorum: ideoq; bello perimendos Amalechitas: quibus ſubditis, nullum eorum debere uiuum penitus relinqui: ſed omnem necandam ætatem, incipiendo à mulieribus perimendos pariter & infantes: & hoc ſupplicium eis, quòd maiores noſtros afflixerint, ſuſtinendum. Sed neq; iumentis, neq; alijs pecudibus ob utilitatem, propriamq; poſſeſſionẽ ait eſſe parcendum: ſed cuncta dicanda deo, & nomen Amalech ſecundum Moſi mandata delendum. Saul uerò profeſſus eſt ſe præcepta complere: & obedientiam non ſolùm in hoc credidit, ut contra Amalechitas pugnaret, ſed ut etiam uelociter ſe properaturum eſſe monſtraret: cõgregansq; cunctum exercitum, eumq; dinumerans in Galgalis, inuenit Iſraëlitarum abſque tribu Iuda circa quadraginta milia uirorum: illa nanque tribus ſola triginta milia armatos habebat. Tunc ergo Saul Amalechitarum regionem ingreſſus inſidias occultas circa torrentem fecit, ut non ſolùm apertè pugnans eos affligeret, ſed etiam inopinatè ſuper eos per incertas uias irrueret, & circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam, fugauit hoſtes, multosq; peremit, & reliquos perſecutus eſt fugientes. Cumq; illud opus propitia diuinitate compleſſet, Amalechitarum urbes obſedit: & alias quidem molitionibus, alias uerò ſuffoſionibus cloacarum, & muris extrinſecus è diuerſo ædificatis: alias autem fame & ſiti, alias uerò modis alijs obſidens, & fortiter capiens, ad necem cunctorum infantum & mulierum ſimul acceßit: nihil crudele nec dirum nec ultra humanam naturam ſe facere credens: primum, quòd in hoſtes hæc agebat: deinde quòd præcepto diuino, cui non obedire

foret

foret grande periculum, ministrabat: cepitq; etiam regem hostium Agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem, magnitudinemq; miratus, decreuit esse saluandum: non hoc faciens diuina uoluntate, sed iudicium proprium sequens, & sine causa cedens uitam quasi misericorditer, unde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus nanq; sic odiuit Amalechitarum genus, ut neq; infantibus parceretur, quibus potius misereri natura est. Saul itaq; regem Agag, & malorum quæ contra Hebræos gesta uidebantur, autorem, à morte seruauit, & hostis pulchritudinē præceptis dei præposuit. Peccauit quoq; cum eo simul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt, eaq; sibi diripuerunt, iubente domino non esse seruanda: sed & alias res, diuitiasq; collegerūt. Si quid uerò dignum poßideri non erat, consumpserunt. Cumq; uicisset Saul uniuersos à Peluſio Aegypti usq; ad Rubrum mare residentes hostes, Sichimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti nanq; in regionis Madian medio habitabant. Quibus ante pugnam denuntiauit ut abscederent, ne fortè Amalechitarum calamitati communicarent. Nam cum essent cognati Rahuël soceri Mosi, credidit esse saluandos.

Irato deo Saul propter inobedientiam, Samuēl prædicit auferendum eius esse imperium. CAP. IX.

1.Reg.15. *SAul igitur tanquam in nullo prophetæ mandata preuaricans, quæ acceperat, dum contra Amalechitas pugnaturus exiret, scilicet uelut omnibus integre conseruatis, deuictis hostibus, cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autē pro Amalechitarum uita, & rapina pecudum quam populus gesserat, contristatus est, quoniā hæc fuerant eo prohibente commissa. Dirum nanq; iudicabat, ut cuius fortitudine fuerāt adepti uictoriam, eum spernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent. Dicebat ergo prophetæ,*

pœnitere

pœnitere se eò quòd Saul ordinauerit regem, quãdo eius iussa non faceret, sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens Samuël, ualde confusus est: & deum cœpit tota nocte rogare, ut esset propitius Saul, seq; ab indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare Saul etiam propheta poscente nõ annuit: iniustum esse decernens, se tantis peccatis indulgentiam cõdonare, non ob aliam causam asserens mala generari, nisi cum aliqui iniustitiam passi, ad uindictam negligentiores extiterint. Auscultantur enim, inquit, gloriam benignitatis & patientiæ, & lætẽtur hæc rapiunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset, ne parceret, die facta Samuël ad Saul uenit in Galgala: uidẽsq; eum rex, cucurrit & osculatus est, dicens: Gratias ago deo, qui dedit mihi uictoriã, & quòd omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens Samuël: Vnde ergo, inquit, audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu? Cui respondit, populum hæc ad sacrificia reseruasse: genus autem Amalechitarum mandato diuino omne delesse, nullumq; fuisse relictũ, nisi tantummodo regẽ: de quo quid oporteret fieri, dicebat adinuicem cogitandum. Cui propheta dixit: deum nõ super sacrificia delectari, sed super bonos & iustos: huiusmodi autem esse illos qui eius consilium & mandata sequuntur, & nihil adhuc bene se agere iudicant, nisi quod pro dei fecerint uoluntate. Is enim contemnitur, non quando ei non sacrificatur, sed quando inobedientiæ spiritus adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt, nec eum uera religione colunt, neq; dũ multas hostias & magnas obtulerint, neq; dũ ornamẽta ex auro argẽtoq; facta dicauerint, suscipit hæc libenter: sed potius auersatur, & magis studium hoc nequitiæ, non iudicat esse pietatem. Ad illos autẽ qui solummodo quod præcipit diuinitus recordantur, & mori potius eligunt, quàm præuaricari aliquid quod iubetur, semper conuertitur: & neque sacrifi-

cium ab eis exquirit: sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid, siue utilissimum, gratius eorum parua munera, quàm ditissimorum maximam suscipit opulentiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum: spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere, ex his rebus quas decreuit ille perire: nisi fortè similia iudicas illa peccata, & quæ uis offerre domino sacrificia? Expecta igitur regnum tibimet auferendum: & potentiam, quam à deo tibi neglexisti collatam fuisse. Porrò Saul fatebatur quidem iniquè fecisse, & peccatum se negare nõ posse, transgressumq; se mandata prophetæ dicebat: sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem, nec tantam multitudinem retinere potuisse: sed ignosce, inquit, & esto tunc mitis: de cætero enim obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam, ut reuertens hostias deo pacificas immolaret. Ille uerò cum deum illi parcere non uideret, remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere Samuëlem apprehendit eius pallium: uiolenterq; tractum, eò quòd Samuël impetu sancto discederet, uestem eius diripuit. Cui propheta dixit: Sic tuũ scindetur imperiũ: & accipiet illud uir bonus & iustus: quando deus permanet in suo decreto, nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam paßionis humanæ, non fortitudinis est diuinæ. Saul autem impie quidem se gessisse, fatebatur, infecta uerò facere quæ fuerant facta non posse: rogabatq; eũ, ut se coram multitudine honoraret, & deum uenieus adoraret. Quod dum fecisset Samuël, ueniens adorauit deum, deductusq; ad eum est rex Amalechitarum Agag. Et dicẽs quàm esset amara mors audiuit: Sicut tu multas Hebræorum matres pro filijs ingemiscere lugereq; fecisti, sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repẽte eum in Galgalis mora. Ipse uerò in Ramatham ciuitatem abijt.

Samuël

Samuël mandato dei pergit in Bethlehem, ubi deo monstrante Dauid ungit in regem. Saul uerò destitutus spiritu dei uexatur à dæmonio: qui psallente Dauid, liberatur. Ob id Saul armigerum suum Dauid constituit.

CAPVT X.

REx uerò Saul sentiens quæ mala passurus esset, qui sibi deum in regno fecerat inimicum, ascēdit in Gabaa, quod nomen interpretatum significat collem, & post illam diem non uidit Samuëlem. Cumq; propheta propterea tristis esset, iussit deus ut à cogitationibus quiesceret, & sumens uas olei, in Bethlehem ciuitatem iret ad Iesse filium Obed, & eius unigeret natum, quem ipse monstraret, in regem. Cumq; metueret ire, ne cognoscens Saul, aut latenter aut palàm eum occideret: dicente deo & dante securitatis uiam uenit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt, causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat, uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato, uocauit Iesse cum filijs suis ad altare: & inspiciens eius filium seniorem procerum & optimum, credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regem: sed prouidentia diuina frustratus est. Dum enim consuluisset deum, si iuuenem ungeret, quem ipse admiratus fuerat, & dignum imperio iudicabat: respondit deus, non ea uidere homines quæ deus intendit: sed tu, inquit, pulchritudinem iuuenis respiciens, hunc arbitraris regno placere: ego autem non corporis pulchritudinem ac speciem, apicem facio esse regalem, sed animi sine dubitatione uirtutem. Ille siquidem perfecte pulcher est, qui pietate & iustitia simul & fortitudine, necnon & obedientia splendet, & ex omnibus ex quibus animæ pulchritudo consistit. Cumq; dixisset hæc deus, præcepit Samuël Iesse, ut omnes ei suos filios demonstraret. At ille alios quinque uenire fecit, quorum senior quidem Eliab uocatur, 1.Reg.16.

t 2 batur,

batur, secundus autem Abinadab, Samma tertius, quartus uerò Nathanaël, quintus autem Iadël, sextus Asam. Videns autẽ & istos propheta in nullo minores pulchritudine senioris, consuluit deum, quem horum eligeret fore regem. Quo dicẽte nullum, denuo requisiuit Iesse, si præter istos haberet alios filios. Qui dixit esse alium nomine Dauid, pastorem, ouium curam habentem: iussitq; eum Samuël uelociter uocari, impossibile dicens eos esse comesturos antè quàm ille ueniret. Cum ergo uenisset Dauid, uocatus à patre, puer quidem colore rubeus, & pulcher aspectu, tacite Samuël dixit ad eum: Hic est qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipse discubuit, fecitq; iuuenem sub se discumbere, & Iesse cum reliquis filijs. Deinde uidente Dauid, sumens oleum, unxit eum: eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit, quoniam regnare eum deus eligeret: monuitq; iustũ esse debere, & eius præceptis obedire. Sic etenim regnum ei multo tempore fore mansurum, domumq; claram ac famosissimam habiturum, uastaturumq; pariter Palæstinos. Sed & cum quibuscunq; gentibus congrederetur, & uinceret, & ingentem gloriam possideret, quod & ipsum habere & posteris relinquere promittebat. Samuël quidem dum hæc monuisset abscessit, diuinitas autem ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cœpit, spiritu sancto super se ueniente. Saul uerò quædam passiones & dæmonia repente comprehenderunt, suffocationes ei & angustias inferentes: ita ut medici nullum ei salutis remedium inuenirent. Si quis tamen cantare esset peritus, & in cithara psallere doctus, hunc adduci iusserunt: ut cum eum dæmonia inuaderent & turbarent, super caput eius astans psalleret, & hymnos ediceret. Ille uerò hoc non dissimulauit efficere, sed queri huiusmodi hominem protinus imperauit. Cumq; ei quidam suorum dixisset, uidisse se in ciuitate Bethlehem Iesse filium, adhuc

ciuite

ætate iuuenculum, pulchrum atq; decorũ, & alijs studijs ualde dignum, nec non psallere & hymnos cantare doctum, insuper & eximium pugnatorẽ: mittens Saul ad Ieſſe, Dauid ſublatum à gregibus ad ſe uenire præcepit: mandans ei uelle ſe iuuenculum uidere de cuius pulchritudine ac fortitudine commoniſſent. Ieſſe uerò miſit filium dans ei munera quæ Saul portaret. Quo ueniente gauiſus eſt, fecitq; eum armigerum, & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enim in eo, & maxime in inuaſione dæmoniorum: qui cum ad eum accederent, ſolus erat medicus, hymnos dicendo & pſallendo rurſus in citharæ, & Saul à mentis oppreſſione reuocando. Miſit igitur Saul ad patrem pueri Ieſſe, petens ut apud eum Dauid maneret, eò quòd eius præſentia delectaretur: Ieſſe autem Saul non contradicendum ratus conceſſit.

Quemãdmodũ miratus Saul fortitudinẽ Dauid uicto Goliath, ei filiam ſuam copulauit: & poſt hęc ſuſpectum Dauid ſibi rex Saul perimere feſtinauit. CAP. XI.

POſt non multa ſiquidem tempora Palæſtini denuo congregati, & maximum ſuper omnes Iſraëlitas exercitum colligentes, inter Socho & Azeca caſtrametati ſunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitũ: & ſuper quendam montem caſtra ponens, coëgit Palæſtinos priora quidẽ caſtra relinquere, & ex aduerſo montis quem Saul apprehẽderat aduenire: diuiſitq; eorum exercitus medius mons qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens quidam de exercitu Palæſtinorum nomine Goliath de ciuitate Geth, uir ualde procerus, cuius altitudo ſex erat cubitorum & palmi unius, accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natura eius corporis exigebat: indutuſq; lorica, cuius erat pondus quinq; milliũ ſiclorum æris. Galeam uerò & tibialia habebat ærea, quæ talis uiri & magnitudinem & inopinabilia potuiſſent membra protegere. 1. Reg. 17.

Hasta uerò eius non leuis dextræ portatio, sed quam & ipse gestabat in humeris, cuius ferrum sexcentorum siclorum fuit: sequebanturq; eum multi arma portantes. Hic igitur Goliath stans inter medias acies, uocem emisit grandem cõtra Saul & Hebræos, dicens: A pugna nunc & periculis uos absoluo. Quæ enim necessitas est nostrorũ exercitus deperire? Sed date aliquem uestrum contra me pugnaturum, ut totum bellum unius uictoria terminetur: seruiatq; pars altera eius, quorum fuerat ille qui uicerit. Est enim multò melius & temperantius, unius periculo promereri, quàm pestem adesse multorum. Hæc cum dixisset, ad castra propria remeauit. Altera uerò die rursum uenit, ac eadem uerba fecit: & similiter usque ad diem quadragesimum hostes ad prædictas conditiones provocare non desistit, ita ut terreretur & ipse Saul & exercitus. Et cõstituebant quidem acies quasi pugnaturi, ad congressionem uerò minime ueniebant. Bello quidem consistente inter Hebræos & Palæstinos, Saul remisit Dauid ad patrẽ suum Isse, cum ei tres eius filij alij ad solatium & periculum pugnæ sufficerent. Ille uerò tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeans, non multo post ad castra est reuersus. Hebræorum missus à patre, ut necessaria fratribus deportaret, & quid ageretur cognosceret. Cumq; Goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret, quasi nullus inter eos uir esset qui cõtra eum pugnare præsumeret: cum fratribus loquẽs Dauid ea quæ mandauerat pater, & audiens illum blasphemantem exercitum, & pariter affligentem, indignatus est, & fratribus ait: paratum se esse solum cum hoste pugnare. Cui senior fratrum Eliab interminatus est, & præsumptionem habere eum præter ætatem dicens, & inexpertum huius officij, iussit ad patrẽ & ad pascua remeare. Qui reuersus quidẽ fratrem discessit: & apud quosdam militum est locutus, quòd uellet cum Palæstino

stino prouocante pugnare. Illis autem repentè Saul iuuentis indicantibus uoluntatem, rex eum uocauit: & dum requireret, ut quod uellet ediceret, dixit: Non deficiat mens tua ô rex nec metuas: ego superbiam huius hostis pugnando prosternam, & ita sublimem procerum q; subdam: & sic iste quidem irridebitur, tuus uerò exercitus gloriosus inuenietur, si neque à uiro bellatore prouocatus, aut in acie perito, sed & uictus à puerili ætate moriatur. Saul autem eius præsumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante, non tamen in eo habente fiduciam propter ætatem: sed infirmum esse, ut contra peritum hostem bellum susciperet, edicente, Dauid ait: Polliceor hoc, confidens in deo qui mecum est, cuius etiam adiutorij fungor experimento. Nã dum aliquando leo ouiculas meas inuasisset, & abripuisset agnum, sequens apprehendi eum: & agnum quidè ex ore eius abripui, ipsum uerò dum contra me fecisset impetum, à cauda comprehensum, & percussum in terra peremi. Idem & ursо faciente, in eo ultus sum. Putet ergo & ille hostis unum se esse huiusmodi bestiarum, diu exprobraus exercitui: & nostrum blasphemans deum: qui mihi faciet cum esse subiectũ. Saul igitur uoluntati pueri atq; præsumptioni similem orans à deo terminum dari, dixit: Vade ad pugnam. Et accingens eum lorica sua simul & gladio, & apponens ei galeam destinauit. Dauid autem oneratus his armis, cum non esset exercitatus in eis, ait: Ista quidem rex tua sint ornamenta, cui fortitudo est hæc gestare præcipua: mihi uerò tanquam seruo tuo concede sicut ego uolo pugnare. Ergo positis armis, sumpto baculo pastorali, & quinq; lapidibus de torrẽte in pastorali pera, & fundam in dextra manu portans, ibat ad Goliath. Videns autem eum Goliath sic uenientem, spreuit, & iniuriam ei fecit, quasi non arma gerẽs hominum pugnaturus ueniret, sed quibus canes repelli solẽt, dicẽs:

Num me canem existimasti? Ille autem non canem, sed deterrius aliquid eum esse se putare respõdit. Commouitq; Goliath ad iracundiam, ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei sui: & interminatus est, daturum se carnes eius terrenis bestijs, & cœli uolatilibus deuorandas. Cui respondit Dauid: Tu quidem uenis contra me cum gladio, & hasta, & lorica: ego autem uenio ad te armatus deo, qui & te, & omnẽ uestrum exercitum nostris manibus perditurus est. Hodie nanque caput tuum abscindemus, & reliquum corpus similibus tui canibus apponemus: sciẽtq; cuncti, quomodo deus præsul est Hebræorum, & arma nostra ipse est semper & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. Palæstinus autem armorum pondere grauatus cum currere nõ ualeret, paulatim uenit ad Dauid, contemnens eum, & se confidens nudum adhuc simplici ætate puerulum sinẽ labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo, qui ab hoste non uidebatur: & sumens de pera unum lapidem, quem de torrente collegerat, & emittens eum de fundibula percussit repente Goliath in fronte, & usq; ad cerebrum pertransiuit: ita ut mox confracto capite, Goliath caderet pronus in terram. Tunc stetit Dauid super eum, & caput eius incidit. Cadente ergo Goliath, facta est Palæstinis occasio maximæ fugæ. Nam dum peritissimum suorum cecidisse conspicerent, de rebus omnibus desperantes, consistere non uoluerunt: sed ualidæ se turpiq; fugæ tradentes, conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hebræorum clamore facto super eos exilierunt, & multos interemerunt, & persecuti sunt usque ad terminos Geth, & portas Ascalonis. Et mortui quidem sunt Palæstinorum triginta milia, & totidem uulnerati. Porrò Saul reuertens ab exercitu hostium, eorum castra diripuit, & simul incendit. Caput autẽ Goliath Dauid in

tabernacu

tabernaculum proprium deportauit, & haſtam dicauit deo. Porrò circa Dauid inuidiam atq; odium Saul regis, uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis, delectabantur omni lætitia dicentes: mulieres, quia multa milia Saul Paleſtinorum interemiſſet: uirgines autem, quia multa dena milia exterminaſſet Dauid. Hæc audiens rex quod in millenario numero teſtimonium ipſe perciperet, & dena milia multitudo iuuenculo uoueret: & cogitans, quia nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet Dauid, cœpit eum timere & nimis habere ſuſpectum: & à priori quidem officio, quo utiq; ſuum armigerum fecerat, eum amouit: ne dum nimis proximus eſſet, occidere eum poſſet: conſtituit autem eum millenarium, dans ei locum quidem meliorem, & ut putabat ſibimet cautiorem: uolebat q; eum ad hoſtes & ad prælia mittere, ut in his periculà ſuſtinenda periret. Dauid autem deum habens ubiq; ducem, quocunque uenisſet prævalebat, & optime agere uidebatur, ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum, & regis filia uirgo concupiſceret amore eius detenta, cuniculq; in ſieret manifeſta, ut hoc eius deſiderium perduceretur ad patrem. Ille uerò quaſi percepta occaſione in mortem Dauid, hoc libenter audiuit: daturumq; nuptijs eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait, eo ſcilicet pacto, ut ſexcenta hoſtium capita adueheret necatorum. At ille ſic claro honore ei propoſito, uolens ex opere periculoſo & incredibili gloriam magis aſſumere, procedere tendebat ad cauſam. Saul autè ducebat eum fore ab hoſtibus perimendũ, & deceter ſua uota compleri, ſi per alios & nõ eo faciente moreretur: iußitq; ſuis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur, qualis circa puellæ nuptias eſſet. Illi uerò cœperũt cum eo loqui, quia diligeret eum rex Saul unà cum populo, & uellet ei etiam ſuam 1. Reg. 18.

filiam copulare. Qui dixit: Non modicum uideri putatis me generū esse regis. Mihi uerò nihil tale subsistit, præcipue cum sim abiectus, & à gloria uel honore segregatus. Saul autē famuli cum Dauid responsa dixissent, ait: Dicite ei non me pecuniis egere, nec honoribus, quibus rebus uenditur filia potius quàm nuptijs collocatur: sed eligere generum habentem fortitudinem, aliásq; uirtutes, quas te habere manifestum est: & uelle me ab eo percipere pro nuptijs filiæ, non aurum nec argentum, neq; ut hæc de domibus paternis ejiciat: sed pro supplicio hostium, capita sexcenta Palæstinorum. Et mihi enim ipsi nullum potius quàm hoc clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo solennius honoribus est præcipuum, si uiro tali, & tanto testimonio de hostium triumphis decorato possit cōiungi. His uerbis delatis ad se Dauid gauisus, quòd Saul studeret eum sibi cognatione coniungere, neq; consilium expectauit, nec si possibile aut difficile esset opus præsens animo cogitauit, sed repente cum socijs ad hostes pro nuptiarum pollicitatione profectus est. Deus enim erat, qui cuncta facilia Dauid, & possibilia faciebat. Cumq; multos interemisset, abscidens sexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autē cum non haberet unde promissa refugeret: & mentiri turpissimum iudicaret, aut per insidias eum occidere, cum forsitan etiam in hoc frustrari suo consilio posset, dedit ei suam filiam nomine Michol.

Quomodo sæpius Dauid per Saul periculum mortis passus effugit; & oblata sibi aliquando occidendi potestate, noluit interficere. CAPVT XII.

1. Reg. 19. CVmq; rex Saul non esset recta uoluntate mansurus, uidēs etiam Dauid & apud deum & apud homines approbari, expauit: & metum celare non ualēs, timore magnarum rerum, id est, regni simul ac uitæ, ne priuaretur utroq;, cogitauit

uit eum crudeli calamitate perimere: eiusq; mortem Ionathæ filio, & reliquis familiaribus delegauit. Filius autem admiratus permutationẽ patris circa Dauid, cum post multam eius deuotionem non mediocriter in eum, sed ad mortem usq; sæuiret: & cum iuuenẽ diligeret eiusq; uirtutem, dixit ei secretò uoluntatem patris sui: suasitq; ut die futuro se custodiret. ipse uerò salutaturum se patrem dixit, eiq; pro eo opportuno tempore locuturum, causamq; cognituru, ut ei exprobraret, eò quòd occideret uelut iniustum, qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam si ualde peccasset, uenia deberet promereri: dixitq; ei post hæc patris indicare sententiam. Dauid autẽ consilio benigno obediens, egressus est à rege. Altera uerò die Ionathas uenit ad Saul, & dum eum letum & exultantem aspiceret, cœpit de Dauid proferre sermonem, dicens: In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem Dauid, præcepisti eum pater interemi, uirum qui tibi quidem magnæ salutis causa fuisse probatus est, Palæstinis autem ualde supplicium: ab illusione & iniurijs simul eripiens populum Hebreorum, quas diebus quadraginta sustinuit, nullo utiq; præsumente prouocationis certamina sustinere: & qui post hæc iussione tua deferens hostium capita, sororem meam præmio accepit uxorem: cuius mors nobisipsis grauior erit, non propter solam uirtutem eius, sed etiam propter ipsam cognationem: quando eius morte etiam filia tua uexabitur, penè ante coniugij gaudium ueniens ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater, ad clementiam conuertere, & nihil committas in uirum: primo quidem quòd nobis magnum beneficiũ præstitit tuæ salutis, quando malo spiritu & dæmonibus in te residentibus, illos expulit, pacemq; tuæ animæ condonauit: secundo autem, quando & in tuis hostibus ultus est. Hæc etenim obliuisci, turpissimum est. His ergo sermonibus

nibus mitigatus Saul, iurauit filio, nihil Dauid iniuste fore passurum. Sermo enim iustus & iracundiam regis subiecit, & metum. Ionathas autem euocato Dauid, indicauit ei de sua salute, quam impetraret à patre, eumq; deduxit ad regem: & erat in conspectu ipsius sicut prius. Eodem uerò tempore, Palæstinis bella gerentibus denuo super Hebræos, Saul contra hostes Dauid cum exercitu destinauit. Et congressus aduersus eos, multos eorum prostrauit, victorq; reuersus est ad regem. Quem Saul non sicut sperauit post bella suscepit, sed potius eius felicitate contristatus est, tanquam illius bonis actibus uideretur ipse deceptus. Cumq; regem rursus pueris astantibus dæmon ageret, spiritusq; turbaret, uocans Dauid in domum in qua iacebat tenens lanceam, eum psallere & hymnos cantare præcepit. Quo iussa faciente, insurgens in eum, lanceam iaculatus est: eamq; Dauid præuidens declinauit, fugitq; in domum suam, & in ea tota die permansit. Nocte uerò mittens rex, iussit eum usque ad diluculum custodiri, ne latenter effugeret: quatenus manè deductus ad publicum, traheretur ad mortem. Michol autem Dauid coniunx, filia regis, cognita uoluntate patris, Dauid indicauit, dubiam spem eius uitæ conspiciens, & de anima sua pariter diffidens: Neque enim se credebat posse habere uitam, si fuisset illius amore priuata. Eiq; dixit: Non te hic ô coniunx solis ortus inueniat, nam tè ulterius non uidebo: sed fuge citius, dum tibi præbet nox fugæ præsidium, faciatq; tibi hanc dominus longiorem. Scito enim te à patre meo, si inuentus fueris, occidendum. Quo dicto eum per fenestram deposuit & dimisit. Deinde construit lectulum quasi ægrotantis, & sub fago tecur spirans capræ supposuit. Die uerò facto, misit pater ut Dauid deduceretur ad eum. Illa uerò nunciante quòd nocte fuisset factus infirmus, & ostendente eis lectulum coopertum,

dum

dum iecur pecoris quod sub sago iacebat palpitaret, ægrotum uere esse, & dormire Dauid, qui missi fuerant crediderunt. Renunciantibus autem illis infirmum factum esse per noctem, iussit eum sic adduci, se uelle eum perimere dicens. Qui uenientes & lectulum discooperientes, & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore, renunciauerunt regi. Quam dum cul paret pater, eò quòd eius quidem liberauerit inimicum, illum uerò deceperit, satisfecit ei uerisimilia loquens, quasi eam ad hæc non consentientem Dauid occidere uoluisset: & hoc pro salutis suæ timore feciſſet: pro quo ei deberet ignoscere, quia hoc necessitatis causa, & non uoluntatis effecerit: adijciensq; dixit: Arbitror ego pater quia non ita uoluisti illum perimere, sicut me potius liberare. Et Saul quidem ueniam puellæ dedit. Dauid autem declinauit à periculo, & uenit ad Samuël prophetam in Ramatha, eiq; regis insidias indicauit, & quòd iaculo eius penè fuisset extinctus: dum neq; circa eum extiterit inimicus, neq; circa hostiũ certamen infirmus: sed potius in omnibus & pronus, & felix, quæ magis causa Dauid inuidiam generauit. Cognoscens itaq; propheta regis iniustitiam, Ramatham ciuitatem reliquit: & deducens Dauid ad quendam locum nomine Galboa, commorabatur illic cum eo. Cumq; nunciatũ fuisset Saul, eò quòd Dauid esset apud prophetam, misit armatos, eumq; ad se comprehensum iussit adduci. Qui cum uenissent ad Samuël, inuenientes ecclesiã prophetarum, participati sancto spiritu prophetare cœperunt. Saul autem audiens hoc super Dauid, alios destinauit, & illis idem facientibus denuo misit alios. Prophetantibus etiam qui tertio fuerant missi, ad ultimũ iratus ipse perrexit. Cum uerò iam erat in proximo, antequàm eum uideret, Samuël prophetare cœpit: ueniensq; ad eos Saul spiritu uehementi compulsus, amens factus est: & exutus ueste, tota die canebat & nocte, Dauid

cte, Dauid & Samuële uidentibus. Ionathas uerò Saul filius occurrentem sibi Dauid, & de patris eius insidijs ingemiscentem, & dicentem, quia dum nihil impie gessisset, neq; peccasset, eum pater eius occidere festinaret: rogabat ut nihil suspicaretur tale, neq; derogantibus si qui fortè huiusmodi essent, crederet: sed ut ad se respiceret, & securus esset, nihil tale in eū cogitante patre. Nam & si cogitasset, ei sine dubio pandisset, dum pater eius utiq; consilio omnia celebraret. Porrò Dauid iurauit ita esse: & supplicabat, ut credens prouidentiam eius haberet, potius quàm eum sperneret quasi mendacem, eiq; renunciaret quicquid agnosceret, aut uideret: Dicebatq; ideo non ei de se dixisse patrem, quia sciret illum circa se amicitias & affectum habere. Contristatus itaq; Ionathas, eò quòd Dauid huiusmodi patris eius esse circa se crederet uoluntatem, interrogauit eum, quid uelit ut faceret. Ille autē: Noui, inquit, omnia te mihi conferre, & uelle præstare. Crastina die initium mensis est: & habeo consuetudinem sedens comedendi cum rege: si tibi uidetur, à ciuitate egredior, & maneo in campo latenter: tu uerò Saul quærente eo dic me profectum esse in regionem Bethlehem in tribum meam, ad festiuitatē celebrandam: adijciens etiam quia tu me ire permiseris. Et si quidem ut assolet dici de amicis proficiscētibus, cum bono uadat, aut aliquid simile dixerit, scito nihil in eo circa me fore dolosum nec inimicum: si uerò aliter responderit, hoc tibi erit indicium quod aduersum me fuerit cogitatum: & renunciabis mihi uoluntatem patris, misericordiæ hoc & affectui communi tribuens: per quē fidem à me accipere, & idem tu domine famulo dare uoluisti. Si uerò inuenis in me malignum aliquid, ipse me perime, ut sic proficiscaris ad patrem. Quæ uerba nouissima Dauid, Ionathas oneroſe susciplens, promisit se ea quæ prius poposcit esse facturum: & si quidem triste aliquid,

aut

aut quod eius odium panderet pater responderet, ei nunciaturum. & ut eum potius securum redderet, egressus sub diuo, nihil se praetermissurum pro Dauid salute iurauit, dicens: Hunc deum quem magnum esse uides & ubiq; praesentem, & antequàm mentem meam sermonibus prodam, iam praescientem eam, eum in communi pacto testem promissionis adduco, quoniam non cessabo frequenter tentans patris animum cognoscere, donec mihi eius animi secreta pandantur: quae cum didicero, non celabo, sed protinus tibi nunciabo, siue mitis circa te, siue sit ualde crudelis. Nouit autem hic deus, qualem eum circa te semper esse exoro, qui & nunc tecũ est, nec te derelinquit: faciétq; te inimicorum tuorum, siue pater meus est, siue ego, esse meliorem. Tu tantum horum esto memor: & licet me finire uitam cõtingat, filios meos serua, & pro rebus praesentibus illis tuam retribue bonitatem. Cumq; iurasset haec, dimisit Dauid: & ad quẽdam campi locum ire praecepit, in quo erat solitus exerceri: quaecunq; cognouisset à patre, nunciaturum se ei promittens, hoc modo: ut deducens pucrum mitteret tres sagittas: & si iuberet puero sagittas afferre, quas ante eũ iacẽret, cognosceret nihil esse apud patrẽ malitiae: si uerò diuersa aliqua audiret illo dicente, à rege cõtraria similiter expectaret: securitatẽ uerò se ei praebiturum dicens, ne quid sustineret incongruũ: utq; felicitatis tempore memor esset, & humanitatẽ filijs eius exhiberet. Dauid itaq; à Ionatha hanc fidẽ accipiens, ad locum proximum est profectus. Altera uerò die cum esset mensis initium, purificatus solenniter rex ad conuiuium uenit, & sedentibus circa eum filio Ionatha à dextris, & principe militiae Abner à sinistris, uidens esse locum Dauid uacuum tacuit, suspicatus eum non esse à coitu mundum. Cumq; secunda die noui mensis non affuisset, requisiuit à filio Ionatha, cur nõ & transacto & praesenti cõuiuio Iesse

filius

filius adfuisset. Ille uerò ait, abisse eum se permittente secundæ solennitatem ad propriam regionem, quia tribus eius festiuitatem ageret: & rogatum se pariter, ut etiam ipse eum eo ad sacrificia celebranda cõcurreret. Et si præcipis, inquit, pater, & ego post eum uadam: nosti enim quia ego illi deuotus sum. Tunc igitur Ionatha Saul iniquitatem circa Dauid agnouit, & aperte uoluntatem eius aspexit. Non enim retinuit iræ Saul, sed blasphemauit, eumq; natum de muliere uirum ultro appetente, & proprium hostem dixit, & socium Dauid, & cooperatorem eius: & nec ipsum erubescere, nec eius matrẽ, talia facientes: nec uolentes intelligere, quia donec Dauid uiueret, regnum eorum esset incautum: dixitq; ut eum uocaret, quatenus pœnas exolueret. Respondente uerò Ionatha, Quid iniquum fecit ut puniatur? non ad uerba iam & blasphemias iramq; Saul accessit: sed arrepta lancea super eum ut respondentem interficeret, insiluit. & hoc quidem nõ impleuit prohibitus ab amicis. manifestus autem apparuit inimicus esse Dauid, & quia desideraret eum occidere, ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato periculo, & nihil aliud præ tristitia facere ualens, sed flens, eò quòd & ipse penè mortuus fuerit, & Dauid necem definitam esse cognouerit, matutino facto perrexit: & quasi exercitaturus uenit in campum, ut amico (sicut constituerat) regis proderet uoluntatẽ. Fecit ergo Ionathas sicut pollicitus est, & sequentem puerum in ciuitatem dimisit, ut Dauid in deserto loco ad faciem loqueretur. Quo uiso Dauid cecidit ad pedes Ionathæ, eumq; adorans saluatorem animæ suæ uocabat. Quem Ionathas eleuauit à terra, & alterutros se amplectentes, ualde semetipsos osculabãtur, & flebant ætatem suam inuidiæ malignitate consumptam, & futuram separationem, quæ nihil differret à morte. Vixerunt enim quiescentes

à gemitu,

à gemitu, & memoriam iurisiurandi apud alterutros constare poscentes diuisi sunt.

Dauid ad Achimelech fugit, dein ad regem Achim, à quo ad Moabitas. Saul occidit sacerdotes, cuius uitæ bis parcit Dauid, licet proditus à Ziphæis. Samuël moritur. de Nabal. Sicelech datur Dauid. CAP. XIII.

ET Dauid quidem fugiens Saulem, & imminentem ab eo mortem, uenit in ciuitatem Nobe ad Achimelech sacerdotem. Qui dum eum solum uenisse uideret, & nec amicum nec famulum cum eo esse præsentem, miratus est, & causam cur nemo esset cum eo, quæsiuit. Ille uerò causam ait sibi secretum iussu regis iniunctam, ad quam non eum habere multos comites oporteret, dicens, quia constituisset ad quendam locum famulos sibi occursuros: petebatq; ut ei itineris necessaria non negaret, per quæ opus amici faceret, & præsentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis, etiam arma sibi dari si qua essent præ manibus postulauit. Aderat autem illic seruus Saul, genere quidem Syrus, nomine Doëch, qui mulas pascebat regis. Tunc ad Dauid sacerdos ait: nihil equidem se tale habere, sed esse lanceam Goliæ, quam ipse illo perempto deuouerat deo: eamq; sumens Dauid, ex omni Hebræorum regione fugit in Geth, quæ est regio Palæstinæ, ubi regnauit Achis. Cumq; cognitus fuisset à famulis regis, eiq; manifestatus, illis indicantibus, quòd Dauid esset, qui multa milia Palæstinorum peremisset, metueus Dauid, ne ab eo necaretur, & periculum quod declinauerat à Saul, ab illo susciperet, simulauit se esse furiosum & rabidum, ita ut spumam ex ore proijciens, & alia quæ furiosi sunt faciens, fidem regi uerè passionis ostenderet. Qui famulis indignatus, eò quòd uesanum hominem ad eum introduxissent, uelociter à se Dauid iussit expelli. Et ita liberatus de terra Geth, uenit in tribum Iuda: & 1. Reg. 22.

habitans

habitans in ſpelunca circa ciuitatem Odollam, miſit ad fratres ſuos, eiſq; ubi eſſet ipſe, mandauit. Illi uerò ad eum cum omni cognatione uenerunt. Sed & alij, quibus aut odium, aut timor erat regis Saul, ad eum pariter concurrerunt, facturoſq; ſe quæcunq; placerent illi, dicebãt: fueruntq; omnes ſimul qua-
1.Reg.22. ſi quadringenti. Tunc ille ſecurus, quaſi auxilium ei fuiſſet adiectum, ſurgens inde, uenit ad regem Moabitarum: rogauitq; eum, ut parentes eius, donec ipſe de ſuo fine cognoſceret, in regione ſua ſuſceptos haberet. Quo annuente, parentes eius omni tempore quo apud eum fuerunt, dignis muneribus honorati ſunt. Præcipiente uerò propheta, ut deſertum Dauid relinqueret, & ad tribum Iuda pergens, ibidem habitaret, eidem obediit: & de Moab reuerſus, uenit in ciuitatem Aret, & in ea moratus eſt. Saul autem audiens Dauid uiſum cum multitudine, non in timorem fortuitum corruit & tumultum: ſed ſciens uiri prudentiam atq; præſumptionem, quia non ex eo paruum ſibi timoris onus exurgeret, quod luctum & labores conferret, conuocans amicos & principes, & tribum ex qua ipſe erat, in collem ubi regnum habebat: & ſedens in Segete (ſic enim locus ille uocabatur) dum circa eum eſſet ordo ciuilis, ſimul & armigeri, cunctis ait: Viri contribules, noui quidem, quia meorum beneficiorum non eſtis immemores, quando & agrorum quoſdam dominos feci, & honores populares, & officia præbui. Interrogo ergo uos, ſi maiora his dona & ampliora, Ieſſe filium uobis dare confiditis? Noui enim quoniam omnes illi potius conſentitis, quando etiam meus filius Ionathas ita ſapit, & uos ad talia perſuaſit. Non enim ignoro, quòd iuſiurandum cum Dauid & fœdera celebrauit, nec quòd contra me Ionathas tractator eius & cooperator exiſtit, nulliq; ueſtrum curæ eſt, ſed tacentes, rei exitum ſuſtinetis. Quumq; rex tacuiſſet, alius quidem præſentium nemo

reſpondit,

respondit. Doëch uerò Syrus, pastor mularum eius ait, quia uidisset Dauid in Nobe ciuitatem uenisse ad Achimelech sacerdotem, ut futura sibi eo prophetante cognosceret, perceptisq; ab eo sumptibus, & hasta Goliæ, ad quos ire uolebat, ab eo fuisse deductum. Tunc uocans sacerdotem, & cunctam eius generationem Saul, ait: Quid mali passus à me, seruum inutilem Iesse filium suscepisti, eiq; sumptus dedisti, & arma, quum mei regni nimius inimicus existat? Cur etiam futurorum ei responsa præbuisti? Non enim te latuit quòd me fugeret, & odio meam domum haberet. Sacerdos autem quæ facta fuerant, non negauit: sed cum fiducia se hæc præbuisse confessus est: nec se Dauid præstitisse, sed regi, dicens: Non enim eum, inquit, nouimus tuum inimicum, sed fidelem socium, & præcipuum seruum & millenarium: & quòd horũ maius est, generum pariter & cognatum: & hæc non inimicis hominibus præstiti, sed ei qui circa te opus suæ deuotionis exhibuit. Prophetaui autem ei, non modo solùm, sed sæpius. Dicente nanq; cum magna festinatione fuisse se directum, si ei quibus egebat, minimè præbuissem, nõ illi putarer, sed potius tibi resistere. Quapropter nihil dolosum aduersum me cogitare debes: neq; in his quæ nunc audisti, meam tunc fuisse credere uoluntatem. Amico nanq; & regis genero & millenario hæc impendi, non hosti. Hæc dicens sacerdos, nequaquam satisfecit regi Saul. Qui cum esset in magno terrore, neq; ueram confessionem credens, iussit armatis circunstantibus, ut eum cum sua cognatione perimerent. Quumq; illi non præsumerent contingere sacerdotem, sed diuinitatem formidarent, potius quàm regi parêre uellent, tunc Syro Doëch rex sacerdotis imperauit interitum. Qui sumens suæ militiæ similes, occidit Achimelech, eiusq; progeniem. Erant autem omnes quasi trecentiquinq;. Quo facto, misit quoq; Saul in ciuitatem sacer-

dotum Hobe, & omnes occîdit: non mulieri, non infanti, non alij pepercit ætati, eamq; succendit. Vnde filius unus Achimelech tantummodo, Abiathar nomine, liberatus est. Hæc siquidem contigerunt, sicut deus sacerdoti Eli prophetauit, propter iniquitates duorum filiorum eius, dicens prolem eius radicitus euellendam. Porrò Saul rex crudele sic opus efficiens, & totam generationem sacerdotalem interimens, & neq; infantibus misericordiam, nec senibus reuerentiam habens: sed & ciuitatem disperdens, quam patriam sacerdotum, prophetarumq; nutricem diuinitas elegerat, & solam tales uiros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoscere, & humano modo considerare, quòd donec fuerint aliqui simplices & humiles, nec fuerint abusi natura, nec uoluntatem suam implere præsumpserint, mansueti sunt atq; mites: sectanturq; solam iustitiam, & circa eam omnem student habere deuotionem: tunc etiam de diuinitate confidunt, quia omnibus quæ fiunt in hac uita, præsens est: & non solùm opera, sed etiam mentes unde procedũt hæc antè quàm fiant, apertè cõsiderat. Quum uerò ad potestatem ueniunt, & superbiæ cumulo dilatantur, tunc omnibus illis exuti, & uelut in scena uultus, & mores, & moderationem actuum reponentes, suscipiunt audaciam, superbiam, & contemptum rerum humanarum & diuinarũ: & dum præcipuè pietatem, iustitiamq; despexerint, & in omnibus quæ cogitant, aut agunt, sibimet arrogauerint, tunc quasi non uideat eos deus, aut certè potestatẽ eorum non habeat, pessimis grassantur in actibus: & quicquid aut audire metuunt, aut odio habent, respuunt: quæ autem irrationabiliter diligunt, hæc rata, firma, uera, & hominibus placita simul & deo credunt. De futuris uerò rebus nullus eis fit sermo, sed eos qui pertulerunt multas laborum miserias, exhonorant: & eos habentes odio simul inuidiam his conflant: deducentesq;

eos

eos ad medium, non solùm adeptos honores eis auferunt, sed per calumniã etiam uita eos priuare nituntur: puniuntq; non propter opera digna supplicio, sed derogationibus & accusationibus nequaquam examinatos extinguunt: non quos oportet hæc pati, sed in quibus iniustè nituntur ulcisci. Hoc igitur nobis Saul filius Cis, qui primus post illam optimã ducum rempublicã regnauit in Israël, manifestum esse monstrauit, occidens trecentos sacerdotes atque prophetas, per suspicionem quam habuit in Achimelech, dejciens etiam eorum ciuitatem, & studens quodãmodo deum sacerdotibus prophetisq; priuare, dum tantos simul occideret, ut neq; patriam eorum manere permitteret post illos, ut potuisset aliquis oboriri. Abiathar itaq; Achimelech filius, qui solus fuerat de sacerdotibus à Saul interfectis ereptus, fugiens ad Dauid, ærumnã suorum omnium, & patris interitum declarauit. Qui ait, non se hæc eis ignorasse futura: sed uidens Doëch suspicatũ fuisse, quòd sacerdotem regi declararet: seq; dolebat quasi huius calamitatis autorem: & poscebat, ut apud eum de cætero commaneret, tanquã qui in alio loco latêre non posset. Eo siquidem tempore audiens Dauid Palæstinos Ceilanorum prouinciam deuastare, cõsuluit deum per prophetam, si eum pugnare præciperet. Quo dicente, quòd diuinitas uictoriam promisisset, cum suis socijs Palæstinos hostes inuasit, multamq; eorũ cædem fecit, & prædam tulit. Dumq; apud Ceilanos esset, donec areas suas, fructusq; sine timore colligerent, regi Saul nunciatum est, quòd apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus, apud quos gestum est, celari non potuit: sed fama etiam ad extraneorum auditus aduenit, & ad regem usque delata est. Gauisus est Saul, quum audisset Dauid in Ceila commorari, dicens: deum illum eius manibus tradidisse, quando coactus sit uenire in ciuitatem, muros, & portas, & 1.Reg.23.

seras habentem: iussitq; omni populo, ut ad Ceilam unanimiter conuenirēt: & obsidentes eam, capientesq; Dauid, interimerent. Hæc itaq; sentiens Dauid, & agnoscens à deo, quomodo eum forent Saul tradituri Ceilitæ, sumens quadringentos, qui cum eo erāt, de ciuitate profectus est in desertum Gedon. Et rex quidē quum audisset eum fugisse de Ceila, ab eius persecutione cessauit. Dauid autem surgens exinde, uenit in quendam locum Ziphin, qui uocatur Noua: ubi Ionathas filius Saul ueniens ad eum, & osculatus, securum eum esse dixit, & spem bonam habere futurorum: nec præsentibus rebus eum debere deficere, quoniam regnaturus foret, & habiturus sub se Hebræorum omnium potestatem: & quoniam gratiora essent, quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iureiurando celebrato inter alterutros pro deuotione uitæ totius & fidei: & deum uocans testem Ionathas, maledixit sibi, si transcenderet constitutum, & in contraria mutaretur. Tunc Dauid ibidem relinquens, paululum à timore & solicitudine releuatum, ad Saul ipse reuersus est. Ziphæi uerò uolētes gratiam præstare Saul, indicauerunt ei, apud se commorari Dauid: promiseruntq;, ut si ueniret, illum ei contraderent: quod scilicet dum angustias Ziphæorum apprehendisset, non posset ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex, & gratias egit indicantibus inimicum: eisq; pollicitus est, non tarde eorum se compensare deuotionem: missitq; qui quærerent Dauid, & desertum omne perscrutarentur, dicens etiam se continuò secuturum. Et illi quidem qui directi fuerant pro inuestigādo & capiendo Dauid, præcedebant regem, studentes fauore suo non solùm nuntiare inimicum, sed etiam manifestatū, in regia potestate contradere. Hi tamen iniusta & malignissima uoluntate frustrati sunt, qui quū nihil mali sustinere potuissent, si non hunc indicassent Saul: propter blandimenta regia, uirum

rum religiosum, & ad mortem iniuste quæsitum, & qui latê-
re poterat, prodiderunt, & se eum tradere promiserunt. Co-
gnoscens autem Dauid malitiam Ziphæorum, & regis inua-
sionem, angustias quidem illius regionis dereliquit: fugit au-
tem ad petrã maximã, in deserto Maon constitutam. Quumq;
Saul cum ibi persequeretur, cognouit in itinere Dauid ab il-
lis angustijs discessisse, quasi ad aliam petræ partem. Et quum
Saul ex alia parte consisteret, ut eum penè iam capere potuis
set, audiens Palæstinos Hebræorum regionem ualde uastare,
à Dauid persecutione discessit: & contra eos qui naturaliter
hostes erant, dimicandum magis necessarium iudicauit, quàm
inimicum proprium persequendo, uastationem suæ terræ de-
spicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo, ue-
nit in augustias Engaddi. Quum uerò Saul expulisset alieni-
genas, uenerunt, qui nuntiarent ei, Dauid in Engaddi monti-
bus habitare. Qui sumens tria mulia armatorũ uirorum, abijt
super eum: & quum non esset procul à locis illis, uidit circa
iter speluncam profundam atq; rotundam, multa longitudine
& latitudine, nimis apertam, in qua Dauid cum quadringen-
tis erat absconsus. Dumq; Saul naturaliter uentris purgandi
necessitate urgeretur, ingressus in eam solus est. Quem dum ui
disset quidam hominũ Dauid, & dixisset de eius inimico tem-
pus à deo datũ, & suaderet, ut ultionis causa Saul caput ab-
scinderet, quatenus graui persecutione et miseria priuaretur,
surgens Dauid, abscidit quidem summitatem uestis solummo-
do, qua Saul erat indutus: & repentè pœnitentia tactus, ait;
non esse iustum, ut suum occideret dominum, & qui scilicet à
deo fuerat regnare præceptus. Nam licet iste, inquit, circa
nos malignus existat, me tamé erga eum non decet esse talem.
Quumq; Saul de spelunca fuisset egressus, accedens Dauid;
exclamauit à longe, petens ut Saul audiret. Conuerso autem

1. Reg. 24.

rege, adorauit eum ſecundum morem, proſtratus in faciem, & ait: O rex, non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accommodantem, illis credere, & in ſuſpicione diligentes te uiros habere, ſed magis operibus affectum conſiderare cunctorum. Derogatio nanq; multorum eſt, deuotionis uerò clara probatio actuum ueritate conſiſtit: & ſermo quidem cuiuslibet in utroq; habet ſimilitudinem ueritatis & falſitatis: opera uerò nudum habent ueritatis intuitum. Conſidera igitur ex iſtis, qualis ego circa te, tuamq; ſim domum: & quòd mihi oportet credi, & non accuſantibus, & dicentibus ea quæ neq; animo concepi, neq; facere potui. Cur apponis perſequi animam meam, & nihil die, noctuq; aliud cogitare, niſi animæ meæ interitū, quam iniuſtè perſequeris? Quomodo enim non falſam opinionem de me ſumpſiſti, quaſi occidere te uoluerim: aut quomodo non impiè agis in deum me occidere concupiſcens, & inimicum tuum credens, hominem qui poteſtatem hodie habuit punire te, & à te pœnas exigere, & noluit, quum tempore ad hæc uſus eſt opportuno? Quòd ſi contra me tibi idem licuiſſet, nequaquam ſic abiens præteriiſſes. Quando enim tuæ ueſtis incidi partem, potui etiam caput auferre. Et oſtendens pannum ueſtis eius, rei fidē exhibuit. Et ego, inquit, à iuſta ultione me retinui, tu uerò iniuſtum contra me habere odium non uereris. Sed deus hæc iudicet, & utriuſq; noſtrum arguat uoluntatem. Saul autē ſuam uitam inopinabiliter admiratus fuiſſe ſeruatam, & humilitatē iuuenis ac naturam eius obſtupeſcens, ingemuit. Quumq; & Dauid hoc feciſſet, reſpondit cum gemitu Saul, illum potius eſſe iuſtum: Tu, inquit, cauſa bonorum mihi fuiſti, ego uerò tibi calamitatum: & oſtendiſti hodie priſcorum te habere iuſtitiam. Quis enim inimicos ſuos in deſerto comprehenſos, ſaluandos eſſe duxerit? Confido nanque quòd deus

regnum

regnum tibi construet, & omnium Hebræorum te potestas expectat: sed da mihi iurisiurandi fidem, ne meum genus extermines: neq; habens malorum memoriam, studeas meũ germen eradicare: sed ut meam domum serues & salues. Iurante uerò Dauid quod popoſcerat, Saul quidem ad proprium reuersus est imperium. Dauid autem cum suis ascendit in angustias Maspha. Hoc itaque tempore & Samuël propheta de- 2. Reg. 25.
functus est, uir qui non fortuitum honorem apud Hebræos habuerat: cuius uirtus etiã apparuit in hoc opere, quòd pro eius deuotione populus multo tempore luctum duxit, & circa sepulturam eius atq; solenniũ largitatem, studium magnũ competenter exhibuit. Sepelierunt autẽ eum in patria sua in Ramatha: multisq; eum fleuere diebus, non communiter hoc facientes, uelut extranei mortem, sed tanquam propriũ singuli quiq; lugentes. Fuit enim uir iustus, & natura benignus: & propterea magis amicus deo: qui præfuit populo solus post mortem quidẽ sacerdotis Eli, annis duodecim: cum Saul uerò rege annis decem & octo. Et Samuël quidem huiusmodi habuit finẽ. Erat igitur quidam Ziphæorum de ciuitate Maon, diues & pecora multa possidens: trium nanq; milium ouium gregem habebat in pascuis, & mille caprarũ. Has ergo Dauid illæsas & sine uexatione custodire suos præcepit: ut neq; desiderio, neq; egestate, neq; pro loco deserto ubi potuissent latere, aliquis eas uexare præsumeret: super hæc autem illud seruandum dicens, ut nihil iniustum fieret, & aliena tangere pessimum iudicarent, neq; deum offenderent. Hæc autem docebat eos, homini bono præstare se credens, & dignum eum esse beneficium huiusmodi promereri. Erat enim illi nomen Nabal, uir durus & studijs malignissimus, habẽs uitam detestabilem, cui erat uxor bona, simul & casta, & specie nimis eximia. Igitur ad hunc Nabal, tempore quo tondebat oues,

misit Dauid uiros decem, ut eum salutaret: & optabat ut hoc multis annis efficeret, & quod esset sibi possibile, ab eo præberi poposcit: cognoscēs scilicet à suis pastoribus, quòd nihil eis aliquando nocuerint, sed etiam custodes eorum gregumq; fuerint, dum multo tempore in deserto pariter habitassent, & quod non eum pœniteret, si quid Dauid sua largitate præberet. Nabal autē his qui missi fuerant, inhumane nimis & dure respondit. Dum enim interrogasset eos, quis esset Dauid, & illi respondissent, filium Ieſſe, ait: Nunc uideo, quia ualde in semetipsis superbiunt fugitiui, & gloriātur suos dominos relinquentes. Quod dum fuisset Dauid renunciatū, iratus est: & quadringentos quidem armatos sequi se præcipiens, ducentis pro rerum custodia derelictis, ibat cōtra Nabal: iurans illa nocte domum se & omnem possessionē eius exterminaret: non solum enim ob hoc iratus est Dauid, quia uideretur ingratus, & nihil dedisset eis qui multum benignitatem circa eum habuerāt: sed etiam quia blasphemasset, & maledixisset, à quibus in nullo fuerat contristatus. Interea quidā seruus custos ouium Nabal, dominæ quidem suæ, illius uerò cōiugi dixit, quòd miserit Dauid ad uirum eius, & non solum nec aliquid uellet eum percipere, sed etiam iniurias, & pessimas in eum dixerit blasphemias: dum omni prouidentia & custodia circa eos fuerit usus in gregibus, affirmans hoc in malum domini sui, & ipsius profuturū. Quo dicto, Abigail uxor Nabal, eijciens asinos, & onerans eos cunctis muneribus, nihilq; marito dicens, sciens quòd per ebrietatem ipse sensu careret, profecta est ad Dauid. Cui descendenti montis angustias, Dauid occurrit, cum quadringentis uiris ueniens super Nabal. Quem quum uidisset mulier, de asina exiluit: & prostrata in faciem, adorauit: supplicans, ut nequaquam Nabal uerba respiceret, qui utique Nabal recte uocaretur: quod nomen de-

mentem

mentem lingua significat Hebræa. Satisfaciebat autẽ, dicens, non se eos uidisse qui ab eo missi fuerant: & debere se ueniam promereri: utq; magis ageret ipse deo gratias, qui eum à sanguinis humani pollutione prohibuit, exorabat. Nam quũ tu, inquit, benignus sis, ille iudicat in malignis. Quæ enim Nabal, inquit, mala sustineat, super capita inimicorum tuorũ eueniant. Esto mihi propitius quidem, & iudica me dignam, per quam hæc dona suscipias: iram uerò atq; furorem, quem super maritum meum & eius habuisti domum, mihi remitte. Hæc enim te decent, quum sis placidus, atque clemens dominus: & quod maius est, regnaturus. Susceptis autẽ muneribus, ille ait: O mulier, propitius te hodie ad nos deus adduxit. Non enim futurum uideras diem, quum iam iurassem, domum Nabal hac nocte disperdere, ut nullus uestrum penitus remaneret: quum utiq; sit uir ille ingratus, & callidus circa me & socios meos: nunc autem præuenisti, & meum, curante deo, mutasti furorem. Et Nabal quidẽ, licet modo propter te relinquatur inultus, non tamen effugiet pœnas: sed alia causa quæ eum competit, eueniet ei. Hæc dicens, dimittit mulierẽ. Illa autem domum reuersa est: & inueniens uirum cum multis epulantem, & in ebrietate iacentem, tunc quidem nihil horum quæ gesta fuerant, indicauit. Cui altera die cuncta significans, sic eum tristem reddidit, ut ad solutionem membrorum, & penè ad mortem usque deduceretur: & non amplius quàm decem dies: postea uiuens Nabal, defunctus est. Dauid autẽ audiens mortem eius, ultũ se quidem à deo dixit: Nabal uerò propria malignitate defunctum, deo dedisse illum pœnas, seq; seruasse ab eius sanguine, mundam habentẽ dextram. Tunc etiam agnouit, eò quòd maligni diuinitus arguantur, & nullus inter homines despiciatur à deo, qui dat quidem bonis similia, malis uerò refert digna supplicia. Et mittens ad eius uxorẽ, petijt,

quo

quo eam ſibimet copularet. Illa uerò his qui miſſi fuerant, dicens, ſe non dignam fore, ut illius uel pedes attingeret: cum omni tamen apparatu proprio uenit, eiq; coniuncta eſt: quæ ad hũc honorẽ uenire promeruit, tam pro modo caſtitatis atq; iuſtitia, quàm pro ſpecie ſuæ formæ. Habuit autẽ Dauid uxorem, quã primitus duxerat, de ciuitate Ebiſar. Michol autem Saul regis filiã, quæ fuit Dauid uxor, pater eius Phalti filio Lais cõiunxit, qui erat de ciuitate Gallim. Quumq; hæc fuiſſent geſta, quidam Ziphæorum uenientes ad Saul, indicauerunt ei, quia rurſus eſſet in eorum regione Dauid, & poſſent uolenti eum comprehendere, ſua præbere ſolatia. At ille cum tribus milibus armatorũ ſuper eum egreſſus eſt. Quumq; ſuperueniſſet nox, caſtra poſuit in loco quodam, qui dicitur Sicela. Audiens uerò Dauid, contra ſe uenire Saul, miſſis exploratoribus, iuſſit ſibimet nunciari, ad quem locũ iam uenilſet. Quibus dicentibus, in Sicela eum eſſe, ſurgens nocte, ita ut lateret ſuos, uenit ad caſtra Saul, ducens ſecum Abiſai, natum ſororis ſuæ Saruiæ, & Achimelech Gethæum. Saul itaq; dormiente, & circa eum per circuitum armatis & Abner principe militiæ conſtitutis, Dauid ingreſſus caſtra eius, nec ipſe peremit eum, inueniens eius ſtratum & lanceã quæ erat fixa ad caput eius, nec Abiſai permiſit uolentem eum occidere, & in hoc uehementer inſtantem: ſed dicens, ordinatum à deo regem occidere eſſe nimis iniquũ, licet ille ſit malus, uenturamq; ei pœnam opportuno tẽpore ab eo qui ei præbuit regnum, retinuit impetum eum uolentis occidere: & pro ſigno, quod quum potuiſſet eum interimere, ſe potius abſtinuerit, ſumens eius lanceam & urceolum aquæ appoſitum dormienti Saul, nullo ſentiente in exercitu, cunctisq; iacentibus, latẽter egreſſus eſt: quum omnia facere potuiſſet, quæ & ipſum tempus offerret, & contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens

ſiens uerò torrentem,& in uerticem montis aſcendens, unde potuiſſet audiri,clamans uoce magna militibus Saul, & Abner principi militiæ,excitauit eos à ſomno. Hunc enim uocabat,& populum. Audiente uerò principe militiæ,& requirente,quis eũ uocaſſet,Dauid ait: Ego ſum,filius quidẽ Ieſſe, ueſter uerò fugitiuus. Cur igitur quum ſis magnus, & apud regem honore præcipuus, corpus eius ita cuſtodis,ut ſomnus ſit tibi dulcior,quàm illius ſalutis affectus? Hæc quippe digna morte ſunt,atque ſupplicio. Dudum enim ingreſſos quoſdam in ueſtro exercitu ſuper regem,& ſuper uniuerſos alios,non agnouiſti. Quære lanceã regis & urceum aquæ, & cognoſces quantum malum uos latuit intrinſecus conſtitutos. Saul autem cognoſcens Dauid uocem, & uidens, quòd dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum,cuſtodibus negligentibus,non occĩdit,ſed pepercit ei, quem iuſte perimere potuiſſet,pro ſalute ſua gratias egit:& rogauit, ut cõfidẽs,nihilq; ab eo mali iam metuẽs, iret ad propria: affirmans credere ſe, quòd nec ſemetipſum aliquis ita diligeret,ſicut Saul à Dauid amaretur:& accuſans ſeipſum, quòd eum quidem qui illum cuſtodire poſſet,& multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet,perſequeretur iniuſte:& tanto tempore hæſitantem de anima ſua degere in fugam compelleret,ab amicis & cognatis proprijs deſolatum: ipſe uerò ab eo ſæpius liberatus, non quieſceret Saul,quin eius animam aperte deſideraret auferre. Quo facto,Dauid iuſſit,ut aliquis ueniens reciperet lanceam & urceum aquæ,dicens: Deus utriuſq; noſtrũ & uoluntatis, & actuum iudex ſit:qui nouit, quòd etiã præſenti die,quum te occidere potuiſſem, tui miſertus,abſtinui. Et Saul quidem ſecundo Dauid manus effugiens,ad regnum proprĩũ remeauit. Metuens autem Dauid, ne permanens ibi, aliquando in Saul manus incideret, decreuit ad Palæſtinos diſcedere, &

illic

1.Reg.27. illic habitare. Tunc cum sexcentis, qui erant circa eum, uenit ad Achim regem Geth. Erat autē hæc una Palæstinarum urbium. Quumq; eum rex suscepisset cum uiris, & habitaculum præbuisset, habente eo simul duas uxores, Achinoën & Abigail, morabatur in Geth. Saul autē hæc audiens, ulterius uoluntatem non habuit, ut aut mitteret super eum, aut ipse forsitan properaret, quum secundo penè tale periculum pertulerit, ut ab illo potius potuisset cōprehendi. Porrò Dauid non placuit, ut in ciuitate Geth habitaret: sed regem rogauit, qui eum clementer acceperat, ut ei locū aliquem in prouincia donaret, ubi cum suis degere potuisset: pudori esse dicens, si in ciuitate maneret, se ei onerosum existere. Cui dedit rex quendam uicum, Sicelech nuncupatum: quem uicum ita dilexit, ut quum regnasset Dauid, eum ipse & eius pueri quasi propriam possessionem honorarent. Sed de his in alio loco dicemus. Tempus itaq; quo cōmoratus est Dauid in Sicelech Palæstinæ, fuit mensium quatuor, & uiginti dierum. Vnde latēter insurgens contra Palæstinos, in uicina regione constitutos, Serritas & Amalechitas, eorum prouinciam deuastabat: multamq; prædam iumētorum & camelorum sumens, reuertebatur ad propria: ab hominibus autem abstinebat, metuens ne eum indicarent ad regem: partem tamen prædæ ei dono mittebat. Quū uerò requireret rex, quos uastasset; prædamq; tulisset, dicendo eos, qui ad Austrū Iudæi conuersantur, & in campestribus habitabant, se esse depopulatum, satisfecit regi. Sperabat enim quòd Dauid odio haberet propriam gentem, & seruus eius foret, donec apud eum consisteret.

Saul aduersus Achim pugnaturus, cōsulit Phytonissam, à qua Samuēl suscitatus, dicit eū in bello cum filijs casurum. Saul fortiter pugnando uictus, proprio se gladio confodit iuuante hoste, cuius corpus à Iabitis est sepultum in Iabes nemore. CAP. XIIII.

Eodem

EOdem uerò tempore Palæſtinis cõtra Iſraëlitas pugnare 1.Reg.28.
uolentibus,& mittentibus ad omnes amicos,ut eis adeſ-
ſent in bello in Ceila,ubi congregati erant exituri ſuper He-
bræos:Achis rex Geth Dauid rogauit, ut cum ſuis armatis ei
ſolatium contra Hebræos præberet.Illo uerò gratißime pro-
mittente,& dicente inueniſſe tempus, in quo beneficijs eius
uicem rependeret,& ſuſceptionis eius munus exoluceret,pro-
miſit rex cuſtodem corporis poſt uictoriam,& belli certami-
na cum ſe eſſe facturum,honoris & fidei promißione ſtudens
uoluntatem eius augere.Saul itaq; rex Hebræorum,omnes di-
uinos & uentriloquos,& omnẽ huiuſmodi artem de ſua ex-
pulerat regione, abſq; prophetis. Audiens autem Palæſtinos
iam eſſe præſentes,& iuxta Sunam ciuitatem in campo po-
ſitum, caſtra fixiſſe, ad eos cum omni exercitu ſuo profectus
eſt.Quumq; ueniſſet ante montem quendam nomine Gelboë,
& uidiſſet è diuerſo hoſtium multitudinem, timore fortuito
conturbatus eſt, dum eſſet eorum exercitus potior & multo
melior, deumq; conſuluit per prophetas, ut ei de prælio &
eius fine prædicerent.Deo autem non reſpondente,Saul ma-
gis expauit,& animo corruit, malum ſibi aperte imminere
proſpiciens,quum utiq; deum arbitraretur præſentẽ ſibi non
eſſe:iußitq; ſibi quæri mulierem uentriloquam,habentem ſpi
ritum,& uocantem animas defunctorum:ut uel ita agnoſce-
ret,ſi in rebus imminentibus prævaleret. Genus enim uentri-
loquorum,euocando mortuorum animas,per eas ſolet poſcẽ-
tibus futura prædicere. Quumq; fuiſſet à quodam famulo ei
nunciatum,eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate Endor,latẽs
omnem exercitum,exutus ueſte regali,& aſſumens duos fa-
mulos, quos nouerat fideliſſimos,uenit in Endor ad mulie-
rem,rogauitq; eam ut diuinaret,& animam ſuſcitaret, cuius
ipſe dixiſſet. Muliere uerò repugnante,& dicente ſe regem
non

non posse spernere, qui genus hoc diuinãtium expulisset: sed nec illum bene facere, qui dum nihil per eam fuisset læsus, ei pararet insidias, ut prohibita facientem pœnæ contraderet, iurauit, se nec cuiquam eius diuinationem prodere, nec periculum fore. Quumq; iureiurando satisfeciſſet, non eam debere metuere, iußit ut ei animã Samuëlis euocaret. illa uerò nesciens quis Samuël esset, eum ex inferno euocabat. Quumq; apparuisset, uidens mulier uirum sanctum & deo docibilem, conturbata est: & tunc eius faciem obstupescẽs: Non'ne tu es, inquit, rex Saul? Hoc enim ei Samuël indicauerat. Quo confitente, & perturbationem eius requirẽte, ait uidisse se uirum senem forma similem deo: eoq; iubente ut imaginẽ & formam & statũ eius quem uiderat, explanaret, significauit se senem iam & glorioſum, & ſacerdotali pallio uidisse circumamictum. Ex quibus agnouit rex hunc Samuẽlem esse: & prociens in terram, ſalutauit & adorauit. Anima uerò Samuël inquirente, cur eam commouisset, Saul ingemiscebat necessitatem incumbere, & hostes ſibi grauiter imminere, & esse in hæsitatione rerum præsentium constitutum, à deo utiq; derelictum: & neque responsum promereri, neq; per prophetas, neque per somnia: & propterea, inquit, ad te qui mihi semper prospexisti, confugi. Samuël autem uidens eum finì uitæ iam proximum, ait: Superfluè à me aliquid uis agnoscere, quum à deo sis derelictus. Sed audi regnaturum Dauid, & in bello uicturum: tu uerò tuusq; principatus cum uita erit finiendus: quoniam inobediens fueris deo in bello Amalechitarum, & eius nequaquam mandata seruauceris, sicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur scito te subdendũ & populum inimicis, & te cum filijs die crastino in bello cadentes, mecũ esse mansuros. Hæc audiens Saul, tristitia faciente, loquendi amisit officium: & prostratus in terram tam propter dolorem

qui ei

qui ei indicatus fuerat, quàm propter abstinẽtiam (non enim præcedenti die aut nocte cibum sumpserat) non facilè ualebat assurgere. Quum autem surgeret, uix recipiens spiritum, coëgit illum mulier ut gustaret, hoc munus ab eo petens sibimet repensari pro diuinatione, quam sui periculo ei præbuerat, quum ei hoc facere propter timorem eius nõ licuisset. Quæ licet ignorasset qui fuerit, tamen postulata concesserit: pro quibus rogaret, ut apposita mensa, cibum sumeret, quatenus recepta uirtute, ad castra propria remearet. Quumq; ille refutaret, & nimis auersaretur in angustia constitutus, compulit & persuasit ei: & habens unum uitulum mansuetum, & à se domi nutritũ, in quo solo requiescebat, eum occidit: & carnibus præparatis, ei ut comederet eiusq; seruis apposuit. Quo facto, Saul noctanter ad sua castra reuersus est. Iustum est autem laudare mulieris largitatem, quòd licet eius ars à rege fuisset exerceri prohibita, tamẽ dum aduenissent in domum eius, quos nunquam uiderat prius, non habuit mali memoriam, uituperando eum qui eius prohibuerat disciplinam: nec auersata est peregrinum, & cuius consuetudinẽ non habuit: sed condoluit, & consolata est eum, dum cognouit regem: & circa quem animo potuerat nimis ingrata consistere, eum potius ut comederet, inuitabat: & quod ei solummodo in paupertate fuerat, hoc libenter largiterq; conferebat, nõ aliquam retributionem eius expectans, nec munus aliquod accipiens: quippe quem proxime moriturũ cognouerat: quum plerunq; natura sit hominum, boni aliquid aut repensaturis beneficium exhibere: uel à quibus se aliquid credunt accipere, his mutuare. Bonum est ergo illam imitari mulierẽ, & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius esse, nec amplius aliquid generi humano competere potius, quàm hoc ex quo deum propitium, & largitorem bonorum semper habeamus.

beamus. Igitur de illa muliere hoc dixisse sufficiat. Sermonem uerò nunc faciamus, ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum, & bonis omnibus congruũ, ex quo prouocentur uniuersi uirtutem sectari, & æternæ gloriæ decus appetere: sed & qui sapientibus, regibus & principibus multum desiderium, & studium rerum bonarum adijciat: & pro salute patriæ ad pericula mortis libenter adducat: & cuncta quæ uidentur grauia, doceat esse cõtemnenda. Habeo nanq; rei huius autorem Saul Hebræorum regem. Hic enim, quum iam futura nosset, & mortem sibi imminere, propheta prædicente, cognoscere t, non fugit, nec amore uitæ suum exercitum prodidit inimicis, nec regiæ contumeliam intulit dignitati: sed potius cum omni domo semetipsum tradẽs simul & filijs, optimum iudicauit magis cum ipsis cadere, pro subiectis pugnãdo, & filios unà perire, licet boni ei fuissent, quàm eos in incerto relinquere, quasi regni successionẽ & generis habituros. Is ergo & iustus, & castus, & fortißimus solus mihi esse uidetur, & si quis fuerit talis, aut fuit, & cunctorum testimonio uirtutis adeptione dignißimus. Nam eos qui sub spe victoriæ proficiscuntur ad bellum, & incolumes se redire confidunt, si quid gesserint clarum, mihi non uidentur satis benefacere, qui eos uoluerint fortes appellare, quod & alibi in historijs & alijs conscriptionibus inuenitur, quamuis & illi sint approbandi. Magnanimes autem & grandia præsumentes, & rerum terribilium soli contemptores, dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi nanq; qui nescientes quod in bello futurum est, nequaquam animo deficiunt: sed incertum semetipsos emittunt, licet aliquid grande faciant, non tamen ualde admirandi sunt. Quum uerò utile nihil uenturum animo cogitatur, sed iam mors futura præscitur, & solummodo hoc passuri dimicant aliqui, & neq; terrentur, neq; pro mortis pe

tis periculis obſtupeſcunt, huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno. Hoc igitur fecit Saul, oſtẽdens, quia cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere poſt mortem, talia conuenit adimplere, & maxime reges, quos propter cumulum principatus, non ſolum malos nõ licet eſſe circa ſubiectos, ſed neque mediocriter eſſe bonos. Plurima quidẽ de Saul & eius magnanimitate potui dicere, maximam mihi hoc argumento præbente materiam: ſed ne diu eius laudibus uidear inhærere, denuo ad ea reuertor, unde egreſſus eſſe cognoſcor. Palæſtinis 1. Reg. 29.
igitur, ſicut prædiximus, caſtrametantibus, per ſingulas gentes & reges, & ſatrapas exercitũ diſponentibus, ad ultimum ueniebat cum ſuo exercitu rex Achis, & poſt eũ Dauid cum ducentis armatis ſequebatur. Et quum duces Palæſtinorũ qui cum Dauid in auxiliũ regis uenerant, uiderent inter eos Hebræos, percontabantur à rege qui nam eſſent. Qui dixit, Dauid eſſe, qui fugerat Saul dominum ſuum: quem ad ſe uenientem, ipſe ſuſceperat: & nunc uelle ſibi eum beneficia rependere, & Saul interficere, & propterea in ſolatium ipſius adueniſſe. Quo dicto culpatus eſt à ducibus Palæſtinorum, eò quòd uirum inimicum ad ſolatium adduxerit: eumq; remitti ſuadebant, ne fortè latenter mali aliquid circa eos efficeret, habendo tempus & cauſam, per quam ſuum dominum placare poſſet: ſed ſi uellet ei proſpicere, remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius. Adijciebant autem: Non ne hic eſt Dauid, de quo cantabant uirgines Hebræorum, quia dena milia peremiſſet? Quæ quum audiſſet rex Geth, utiliter hæc dicta cognoſcẽs, uocauit Dauid, & ait: Ego quidẽ quum ſim teſtis ſtudij tui circa me atq; deuotionis, propterea te ad ſolatium meum adduxi: principibus autem non placet. Sed facto die, perge ad locum quem dedi tibi, & ibi meam cuſtodi prouinciam, ne quis hoſtium ad eam accedat: eſt enim & hoc

1.Reg.30, amico pars magna ſolatij. Dauid itaq; iubente rege Geth, uenit in Sicelech. Nam eo tempore quo egreſſus fuerat Dauid, ſolatium ferens Palæſtinis, gens Amalechitarum ingrediens Sicelech, fortißime ceperat eam: qua incenſa, multaq; præda ex ea & alijs Palæſtinorum regionibus ſumpta, diſceſſerant. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam, & omnia fuiſſe direpta: & duas uxores eius, & eorũ qui cum eo erant unà cum filijs in captiuitatem direptas, continuò ſciſſa ueſte, flens & gemens cum ſocijs & amicis, ad hoc uſq; peruenit, ut etiam lachrymæ nimio eorum fletu deficerẽt. Sed & ipſe periculum paſſus eſt, ita ut à ſocijs dolentibus captiuitatem uxorum & filiorũ penè lapidaretur: ipſum enim ſolum huius rei principem, ipſum unuſquiſq; malorum dicebat autorem. Igitur à triſtitia releuatus, & mentem ſuam erigens, rogabat Abiathar pontificem, ut indutus ueſte ſacerdotali, conſuleret deum, & prophetaret, ſi perſequens Amalechitas, comprehenderet eos, & liberaret uxores ac filios: & ulciſceretur in hoſtibus. Sacerdote uerò iubente ut eos perſequeretur, conſurgens continuo, cum ſexcentis armatis perſequutus eſt hoſtes. Quumq; uenisſet ad torrentem Beſor, inueniẽs quendam errantem Aegyptium genere Aethiopem, fame defectum, qui tribus diebus ac noctibus in deſerto ſine cibo permanſerat: primò cibo eum potuq; confortans, & reficere faciens, requirebat, cuias eſſet, aut unde. Tunc ille quidẽ ſe genere ſignificauit Aegyptium, & propter infirmitatem à ſuo domino derelictũ, eò quòd non ualuerit ſequi: pariter etiã indicauit, ſe eſſe ex eis qui incendiſſent & diripuiſſent Iudæam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas, apprehendit eos in terra iacẽtes, & alios quidem prandẽtes, alios iam ebrios & uino ſolutos. Quibus cum ſocijs uberrima præda fruẽtibus, irruens repentè, eos late proſtrauit.

strauit. Nudi nanq; erant, & nihil huiusmodi suspicantes: sed ad potum & epulas cõuersi, repũbiores omnes erant. Et alij quidem adhuc mensis appositis apprehensi, super eas extincti sunt, & sanguis eorum cibo permixtus est: alios uerò inuicem se ad pocula inuitantes, occidit: & multos etiam in soporem conuersos extinxit. Quicunque uerò occurrerunt, & armis induti ex aduerso cõsistere potuerunt, hi etiam facilius quàm illi qui iacebant in terra, nudi perempti sunt. Quos ab hora prima interficientes, usque ad uesperam permanserunt, ita ut Amalechitarũ non remanerent amplius quàm quadringenti: qui tamen in camelis dromadibus ascendentes, uix euadere potuerũt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerant hostes, sed & uxores suas & sociorum. Quumq; reuertẽtes, uenissent ad locũ, ubi ducentos qui eos non potuerunt sequi, reliquerant ad castra custodienda, illi quidem quadringenti partem prædæ eos accipere non censebant, qui secũ non fuerant, sed in labore molliores extiterant, tantum recipientes uxores quiescere iudicabant. Dauid autẽ malignam hanc & iniustam dixit esse sententiam, quũ essent digni deo præbente, ut & ulciscerẽtur in hostibus, & omnem prædam cum his qui unà ad persequendum egressi fuerant, ex æquo diuiderent, quando ad uasorum custodiam remanserant: & ex illo lex ista apud eos permansit, ut tantum accipiant qui custodiunt castra, quantum illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech, omnibus in Iudæa amicis & necessarijs partem prædæ direxit. Et uastatio quidẽ Sicelech, & Amalechitarum huiusmodi interitus fuit. Palæstinis igitur dimicãtibus, & pugna graui commissa, Palæstini quidẽ uicerunt, & multos suorum hostium peremerunt. Saul autẽ rex Israëlitarum, & eius filij fortiter decertantes, & utentes omni fiducia, tanquam gloria eorũ in bona morte & in hostium dimicatione 1.Reg.31.

consisteret, nihilq; hoc precioſius esse iudicantes, omniũ inimicorum cohortem contra ſe conuertentes, undiq; circundati pariter ſunt extincti, multos tamen Palæſtinorum ſorti dimicatione perimentes. Erant autẽ filij Saul, Ionathas, & Aminadab, & Melchis. His ergo cadẽtibus, Hebræorum populus conuerſus eſt in fugam: & turpitudo & confuſio facta eſt, & interitus ualde grauiſſimus, hoſtibus quippe ſuper eos fortiter irruentibus. Saul autem hoc modo peremptus eſt: Quum eſſet hoſtium multitudine cõſtipatus, Palæſtinis crebrò ſuper eum iacula dirigentibus, omnes penè proſtrauit, paucis exinde fugientibus: ipſe uerò clariſſime decertauit. qui uulnera in ſe multa gerens, ita ut nequaquam iam poſſet tolerare, nec ferre plagas, ſemetipſum quidẽ perimere erat inualidus: iuſſit autem armigero, ut eum gladio educto perimeret, antè quam uiuum eum cõprehenderent hoſtes. Armigero uerò non præſumente dominum ſuum occidere, ipſe gladium ſuum educẽs, & in terram figens, irruit in mucronem: & quum nequiret ſibi ultima mortis inferre, nec ferrum eius membra tranſiret, conuerſus & uidens quendam iuuenem, requiſiuit, quis eſſet. Quem quũ cognouiſſet Amalechitam, rogauit, ut educto gladio, eum qua morte uellet, occideret. Quod quũ feciſſet, ſublato auro ex eius brachijs, & corona regali, diffugit. Videns autem armiger eius Saul extinctum, occidit & ſemetipſum: nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus, ſed omnes cecidere in monte qui dicitur Gelboë. Audientes autem Hebræi qui habitabant in cõualle trans Iordanem, & qui in campeſtribus ciuitates habebant, quòd Saul cecidiſſet, & eius filij, & omnis cum eo periiſſet exercitus, relinquẽtes proprias ciuitates, ad loca munitiſſima fugerunt. Palæſtini uerò inueniẽtes urbes derelictas atq; deſertas, habitauerũt in eis. Quumq; Palæſtini altera die ueniſſent hoſtes exuere, inuenerunt corpora

pora Saul & filiorum eius. Quos expoliantes, eorum capita truncauerunt, & in omnem prouinciam uulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma quidem cõsecrauerunt in Astaroth templo: corpora uerò suspenderunt super murum ciuitatis Bethzan: quæ nunc Scythopolis appellatur. Quum uerò audissent habitatores ciuitatis Iabes Galaaditidis, eò quòd truncassent Saul mortuum & eius filios Palæstini, crudele iudicantes eum insepultum despicere, egressi uiri fortissimi, & præsumptione præcipui, quum ipsa ciuitas & corporibus & animus uiros haberet ualde robustos, tota nocte iter agentes, uenerunt ad ciuitatem Bethzan: & accedentes ad muros hostium, & deponentes corpora Saul, & filiorum eius, detulerunt in Iabes, hostibus propter fortitudinem eorum nequaquam prohibere ualentibus, aut præsumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes, sepelierunt corpora eorũ in optimo loco prouinciæ, quem Segehen appellãt: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt, tundentes pectora, ac lugentes regem & filios eius: nec cibum desiderantes gustare, uel potum. Hunc itaque finem Saul, prophetante Samuël, habuit: quia obediens deo non fuit, propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat: & quia Achimelech sacerdotis generationem, & ipsum Achimelech, & sacerdotũ unà peremit urbẽ. Regnauit itaq; Saul, Samuël uiuente, annis decem & octo: moriente autẽ, alios duos, qui huiusmodi habita conuersatione defunctus est.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber septimus.

Quomodo mortuo Saul Dauid uni tribui primũ rex præfuit, sumpto supplicio de Saul interfectore, relicto reliquo principatu filijs Saul. Bellũ inter Ioab, & Abner, & Isboseth: deq; Abner dolo à Ioab interfecto.

CAPVT I.

2. Reg. 1. PRAEDICTVM itaque prælium gestum est die, qua Dauid uictis Amalechitis reuersus est in Sicelech. Et cum iam ibi duos maneret dies, tertia uenit quidam liberatus à pugna, quæ cõtra Palæstinos fuerat gesta, & qui Saul interemerat, scissa ueste, & asperso cinere capite. Qui dum adorasset Dauid, interrogatus unde tali modo ueniret, ait: ab Israëlitarum pugna: quibus infelicem terminum proueniisse dicebat: & multa quidem Hebræorum milia fuisse necata, & regem pariter eorũ Saul cum filijs interemptum: significabatq; uidisse se & Hebræorum fugam, & fugienti quoq; regi se fuisse præsentem: quem etiam ne comprehenderetur ab hostibus, ipse rogatus ab eo iugulasse fatebatur: quoniam dum gladio suo incubuisset, propter uulnerum magnitudines nõ se ualebat occidere. Cum hæc dixisset, signa mortis eius ostendit, aurum brachiorum eius atq; coronam: quæ, cum expoliasset mortuum Saul, ei detulerat. Dauid itaq; cum iam non discrederet, sed aperta signa mortis eius inspiceret, uestem quidem repentè disrupit: deflens autẽ & ingemiscens cum suis, totam diem in fletu & lamentatione protraxit: cui maior tristitia nata est pro morte Ionathæ, qui ei fidelissimus amicus fuerat, & ei causa salutis extiterat. Tantam autem uirtutem sui Dauid circa deuotionem Saul ostendit, ut non

solùm

solùm finem eius luctuose satis habuerit, licet sæpius per eum mortis pericula passus sit, sed etiam punierit eius interfectorem. Nam cùm dixisset ei, quòd ipse sui accusator erat, qui regem occiderat, & cognouisset, quia de genere Amalechitarũ esset, repentè eum præcepit interimi. Conscripsit autem Dauid epitaphium, sicut fieri assolet in sepulchris, quod lamentationes contineret, & laudes Saul & Ionathæ, quod etiã usq; ad meum permansit tempus. Cùm uerò hoc modo regi exhibuisset exequias, finito luctu per prophetam consuluit deum, quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumq; dixisset daturũ se ei Hebron, derelicta Sicelech uenit ad eam, deductis duabus uxoribus suis, & qui erãt cum eo cunctis armatis. Ad quem conuenientes omnes populi tribus illius, eum constituerunt regem. Qui cùm audisset, quòd Saul & eius filios sepelissent uiri Iabes habitatores Galaaditidis, misit ad eos, laudans & approbans eorum uirtutem: & agens gratias pro studio, quod circa defunctos habuerant: pariter dicens, quòd tribus Iuda eum constituisset in regem. Abner autẽ princeps militiæ Saul, filius Ner, uir efficax & optimus ualde natura, cognoscens cecidisse regem, & Ionathan, & duos alios filios eius, ueniens ad castra, filium Saul qui relictus fuerat, nomine Isboseth, abripiens, regem super eos qui trans Iordanem erant & totius populi pariter ordinauit, præter tribum scilicet Iuda: statuitq; regnum eius in terra, quæ secundum patriam linguam uocatur Manalim, secundum Latinos autem dicitur Castra. Abner autem exinde promouit electum nimis exercitũ, ut congrederetur cum tribu Iuda: irascebatur enim aduersus eos, à quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic autẽ occurrit missus à Dauid Ioab, filius Saruiæ sororis eius de patre Asar natus: hic enim erat contra Abner constitutus militiæ princeps. Cum quo etiam fuerant & sui fratres Abisai, 2. Reg. 2.

& Asahel, & omnes armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa, aciem constituit ad pugnandũ. Dicente uerò Abner ad eum, uelle se probare quis eorum robustiorem haberet exercitum, conuenit inter utrosq; ut duodenos uiros pugnaturos emitterent: & procedentes inter medias acies, quæ ex utraq; parte locũ facerent, ad certamen, electi, eductis gladijs uiri Dauid, & tenentes capita hostiũ, eorũ lumbos & latera suis gladijs perforarunt, donec omnes quasi ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiam reliquus est diruptus exercitus: et dimicatione fortißima procedente, Abner populus deuictus est, fugientesq; Ioab persequi non cessabat: præcipiens armatis, ut post eorum uestigia prosequerentur, & nequaquam occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertauerunt pronißimc, inter quos clarior & præcipuus fuit iunior Asahel: qui tantam habuit gloriã in pedum uelocitate, ut non solùm homines, sed etiam equos ad currendi certamina superaret. Is igitur persequebatur principẽ Abner recto gressu, in neutram partem declinans. Cumq; respexisset Abner, & considerasset impetum sequentis: & dixisset, ut unius militis arma sumens ab eo quiesceret, & rursus ille nequaquam à suo conamine penitus abstineret: monente eo denuo ut recederet, ne coactus eum percuteret, & ante eius fratrem ulterius fiduciam non haberet, & uerba eius illo despiciente, fugiens post tergum lanceã coactus emisit, eumq; repentè mortali uulnere penetrauit. Hi uerò qui cum eo persequebantur Abner, cùm uenissent ad locum ubi iacebat Asahel, mortuum circunstantes nequaquam persecuti sunt hostes. Ioab autem & frater eius Abisai pertranseuntes cadauer illius, & maiorem iræ fomitem contra Abner habentes pro morte fratris, magna usi uelocitate usque ad locum quendam nomine Mathon persecuti sunt Abner. Et cùm sol occumberet,

beret, ascendens in quendam collem cum tribu Beniamin, expectabat hostes simul & Abner. Qui dum clamaret, & diceret ad Ioab, non eum oportere uiros contribules tanto certamine persequi: sed etiam fratrem eius Asahel deliquisse, quia dum eum cõmoneret, ut à persecutione eius recederet, nec acquiesceret, propterea percussus occubuisset: sapienter uerò faciens Ioab, & hæc uerba satisfactionem esse decernens, missa tuba reuocauit exercitum, & à uehementi persecutione retinuit. Et Ioab quidem in illo loco moratus est: Abner autẽ tota nocte iter faciens, & transiens fluuium Iordanem, uenit ad castra ad Saul filium Isboseth. Altera uerò die Ioab dinumerans corpora defunctorum, sepeliuit uniuersos. Ceciderant autem de exercitu quidẽ Abner milites quasi trecẽti & sexaginta: de Dauid uerò decem & nouem, & Asahel. Cuius corpus reportantes Ioab & Abisai in Bethlehẽ, & in monumento paterno sepeliẽtes, ad Dauid reuersi sunt in Hebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum intestinum inter Hebræos fieri, & multo tempore permansit, proficientibus semper his qui Dauid erant, & amplius ad bella crescentibus: filij uerò Saul exercitu penè quotidie defluente. Hoc itaq; tempore nati sunt Dauid filij numero sex, ex totidem mulieribus. Quorũ senior quidem de Achinoë matre progenitus, appellatus est Ammon: secundus uerò de uxore Abigail nomine Celeb: tertius Absalom, qui natus est de Machamis filia Ptolemæi regis Gessur: quartum uerò de muliere habuit Agith, quem uocauit Adoniam: quintum habuit filium Abiathar: sextum autẽ Iersan de Agla natum cognominauit. Cumq; intestina bella consisterent, & sæpius ad opera belli conuenirent utriusq; regis exercitus, Abner princeps militiæ exercitus Saul cùm esset sapiens, & ualde à populo uneneraretur, ualde deuotè egit, ut omnes cum Isboseth essent: qui etiã cum eo magna deuotione constricti, 2. Reg. 3.

conſtricti, multo ſic tempore permanſerunt. Poſt hæc autem Abner in quodam crimine deprehenſus, cuius cauſa fuit, quod cùm Saul concubina concumberet, nomine Reſpha, filia Sebabeth, culpatus à rege eſt. Qui dolens & grauiter indignatus, quòd non iuſtam retributionem mereretur ab eo, pro quo tanta inſtantia laboraret, interminatus eſt regnum ſe translaturum ad Dauid: & oſtenſurum, quia non ſua fortitudine, ſapientiáq; regnaret Iſboſeth ſuper eos, qui erant ultra Iordanem, ſed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Hebron, petijt ut Dauid fidei iuſiurandum acciperet, & eum ſocium & amicum haberet: promittens ſuaſurum ſe populo, ut à Saul filio recederet, & ipſum regem totius prouinciæ conſtitueret. Dauid autem quæ poſcebat impleuit, lætatus in his quæ Abner apud eum egiſſet: primumq; indicium fœderis hoc petijt, ut ei ſuam uxorem reduceret, quam magnis bellorum periculis comparaſſet: quippe pro qua ſexcenta capita Palæſtinorum Saul regi obtulerat. Et uxorem quidem eius Michol ſublatam Phalti, cui tunc erat copulata, remiſit Abner ad Dauid. In qua re etiam Iſboſeth cooperator fuit: ſcripſerat enim & illi Dauid, ut uxorẽ ſuam reciperet iuſtè. Conuocatis itaque ſenioribus plebis & tribunis & millenarijs, Abner uerba hæc retulit ad eos dicens: Sæpius quidem paratos ut ab Iſboſeth recederetis, & pertingeretis ad Dauid, ab hac ego uos, inquit, uoluntate retinui: nunc autem, ſi uultis implere hoc, permitto, ſciens quia per Samuëlem prophetam deus ordinauit Dauid Hebræorum omnium regem: & prædixit quòd Palæſtinos ille uaſtaret, & ſubiectos illos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes, quòd & Abner princeps militiæ uoluntatem cum ſua, quam & primitus habuerant, circa rerum effectus haberet, unanimes conſenſerunt, ut Dauid regno ſe traderent. Cumq; ad talia conſpiraſſent, conuocauit

uocauit Abner primùm Beniamin tribum: omnes enim ex ea cuſtodes corporis Iſboſeth habebat, quibus etiam iſta locutus eſt. Cumq; nullum uideret ſibi reſiſtere, ſed magis ad omnia, quæ uellet paratos ipſos haberet, ſumens ex eis uiginti uenit ad Dauid, ut promiſſa iuriſiurãdi religione firmaret: fideliora nanque ſunt, quæ per noſipſos gerimus, quàm ea quæ per alios pro nobis aguntur: ut & uerba, quæ cum eo haberet, principibus diceret, & ad omnem tribum quæ ipſe per ſe gereret, indicaret. quem dum ſplendidiſſimè ſuſcepiſſet, & per multos dies opulentis & pretioſis conuiuijs refeciſſet, petijt ut dimiſſus ab eo, deduceret ad eum populum, quo præſente, atq; uidente, ei traderet principatum. Cumq; Dauid dimiſiſſet Abner, adhuc eo ab Hebron nõ procul abeũte, uenit Ioab, qui erat pro eo militiæ princeps: & agnoſcens, quia ueniſſet ad regem Abner, & antè paululum dimiſſus eſſet fœderibus celebratis pro regno Dauid, metuens ne illum quidem in honore primi ordinis conſtitueret, ut haberet regni participem: & cum in rebus alijs eſſet aſtutus & prouidus, ille certis proficeret temporibus, ipſe uerò decreſceret, & militiæ amitteret principatum: uiam peſſimam & malignißimam cogitauit. & primò quidem tentauit, ut ei detraheret apud regem, monens ut ſe cuſtodiret, & promißiones non reſpiceret Abner, quas faceret: dicens, ut Saul filio confirmaret imperium, & quia pro fallacijs atq; dolo uenißet ad eum, & uellet ſpem & diſpenſationẽ regni eius cognoſcere, & ſic ad propria remeare. Cùm uerò his uerbis nõ potuiſſet perſuadere regi, nec eum uideret ex hac uia declinare, deteriorem ruinam rurſus aggreſſus eſt. Et cum deliberaſſet, ut Abner interimeret, miſit qui ſequerentur eum, & cõprehenſum ex Dauid præceptione nominis reuocarẽt: tanquam eſſet aliqua ei detecturus, quæ ipſo præſente uidebatur oblitus. Abner autem dum hæc audiſſet à

set à nuntijs (apprehenderant enim eum in quodam loco nomine Sira, qui aberat ab Hebron stadijs quasi uiginti) nihil metuens futurorum reuersus est. Cui occurrēs Ioab ante portam, & suscipiens eum quasi maxime deuotus pariter & amicus (sæpe enim se fingunt uerè esse bonos, & malignæ suspicionis extraneos, qui aliqua iniqua tentare præsumūt) segregauit illum ab alijs hominibus, tanquam in secreto ei locuturus: & in locum portæ desertiorem ducto, cùm esset ipse solus, & Abisai frater eius, euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidē hoc modo ab Ioab dolo peremptus est, pro morte quidem, sicut ipse dicebat, fratris Asahel, quem persequentem se interemerat Abner in pugna facta in Gabaon: ut tamē ueritas habuit, pro metu proprij principatus & honoris, quē habere poterat apud regem. Ex his itaque debet considerare quilibet, quanta & qualia præsumunt homines propter auaritiæ zelum, & principatus affectum, cùm nulli cedere uolūt. Nam concupiscentes hæc adipisci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rursus metuentes amittere, multò deterioribus actionibus ut ea retineant, implicantur: tanquā non sit æquale malum, adipisci uelle tantummodo magnitudinis potestatem. Et dum assueuerit quilibet eis bonis, timet etiam rursus amittere, cùm in retinendo potius excelsior sit ærumna: & propterea crudeliora moliuntur, & præ timore ne amittant, quæ adepti sunt, committere grauiora præsumunt. Sed de his quidem indicasse breuiter sufficiat. Porrò Dauid audiens interitum Abner, animo quidem grauissimè doluit, & coram omnibus testificatus est, tendens ad deum dexterā suam, & clamans, quòd non fuisset in Abner interitu consentiens: nec eius mandato nec consilio fuisset extinctus: & maledicta posuit ualde grauissima cōtra illum qui Abner occiderat: & domum eius uniuersam, & eos qui hoc egerant pœnis esse subiectos.

Erat

Erat enim solicitus, ne contra fidem & iusiurandum agere uideretur, quod exhibuerat Abner. Præcepit autẽ deflere, & lugere, & lamentationes fieri super uirum, & eius corpus solennibus honorari exequijs, cùm & ipse uestem disrumperet ingemiscens, & sacco uidcretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculum, ipse lugens & deflens sequebatur cum senioribus atq; proceribus: ostendens deuotionem circa uiuos, & tristitiam circa defunctos, & quod non eius consilio fuisset extinctus. Sepelierũt autẽ eum in Hebrõ ualde decenter: & conscribẽs lamentationes, super eius sepulchrum statuit: stans etiam ipse primus super monumentum fleuit, & alijs hoc celebrare contradidit. Sic autem eum mors Abner afflixit, ut neque cibum cogentibus amicis sumeret, sed iuraret nihil se gustaturum usq; ad solis occasum. Hoc itaque factum deuotionem ei populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratissimè susceperunt, & Dauid custodem fidei crediderunt: & quòd omni dignitate, & rebus solennibus eum tanquam parentem & amicum colere potuisset: cui non ut inimico contumeliam fecerat, nec turpi eum aut negle ctæ sepulturæ tradiderat. Omnes ergo pro optima & mitissima regis natura lætabantur, unoquoq; credente talem futuram regis in se prouidentiam, qualem eum in Abner morte uidebant. In his ergo gestis Dauid præcipuam gloriam habere uidebatur. Vnde factum est, ut nullus suspicaretur Abner uoluntate eius occisum. Locutusq; est ad populum, quòd ipsi quidẽ tristitia non fortuita prouenisset optimi uiri morte sauciato, sed nec parua detrimenta fore Hebræis illius uirtute priuatis, qui eos consilijs optimis, & uirtute manuum contra hostium fortitudinem defendere potuisset. Sed deus, inquit, cui cura est rerum omnium, non huius sanguinem deserat indefensum. Ego noui, quòd Ioab, & Abisai Saruiæ filijs nihil

præual

non posse spernere, qui genus hoc diuinãtium expulisset: sed nec illum bene facere, qui dum nihil per eam fuisset læsus, ei pararet insidias, ut prohibita facientem pœnæ contraderet, iurauit, se nec cuiquam eius diuinationem prodere, nec periculum fore. Quumq; iureiurando satisfeciisset, non eam debere metuere, iussit ut ei animã Samuëlis euocaret. illa uerò nesciens quis Samuël esset, eum ex inferno euocabat. Quumq; apparuisset, uidens mulier uirum sanctum & deo docibilem, conturbata est: & tunc eius faciem obstupescẽs: Non'ne tu es, inquit, rex Saul? Hoc enim ei Samuël indicauerat. Quo confitente, & perturbationem eius requirẽte, ait uidisse se uirum senem forma similem deo: eoq; iubente ut imaginẽ & formam & statũ eius quem uiderat, explanaret, significauit se senem iam & glorioſum, & ſacerdotali pallio uidiſſe circumamictum. Ex quibus agnouit rex hunc Samuëlem esse: & procidens in terram, salutauit & adorauit. Anima uerò Samuël inquirente, cur eam commouiſſet, Saul ingemiſcebat neceſsitatem incumbere, & hostes ſibi grauiter imminere, & esse in hæſitatione rerum præſentium conſtitutum, à deo utiq; derelictum: & neque reſponſum promereri, neq; per prophetas, neque per ſomnia: & propterea, inquit, ad te qui mihi ſemper proſpexiſti, confugi. Samuël autem uidens eum fini uitæ iam proximum, ait: Superfluè à me aliquid uis agnoſcere, quum à deo ſis derelictus. Sed audi regnaturum Dauid, & in bello uicturum: tu uerò tuusq; principatus cum uita erit finiendus: quoniam inobediens fueris deo in bello Amalechitarum, & eius nequaquam mandata ſeruaueris, ſicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur ſcito te ſubdendũ & populum inimicis, & te cum filijs die craſtino in bello cadentes, mecũ esse manſuros. Hæc audiens Saul, triſtitia faciente, loquendi amiſit officium: & proſtratus in terram tam propter dolorem

qui ei

qui ei indicatus fuerat, quàm propter abstinẽtiam (non enim præcedenti die aut nocte cibum sumpserat) non facilè ualebat assurgere. Quum autem surgeret, uix recipiens spiritum, coẽgit illum mulier ut gustaret, hoc munus ab eo petens sibimet repensari pro diuinatione, quam sui periculo ei præbuerat, quum ei hoc facere propter timorem eius nõ licuisset. Quæ licet ignorasset qui fuerit, tamen postulata concesserit: pro quibus rogaret, ut apposita mensa, cibum sumeret, quatenus recepta uirtute, ad castra propria remearet. Quumq; ille refutaret, & nimis auersaretur in angustia constitutus, compulit & persuasit ei: & habens unum uitulum manſuetum, & à se domi nutritũ, in quo solo requiescebat, eum occidit: & carnibus præparatis, ei ut comederet eiusq; seruis apposuit. Quo facto, Saul noctanter ad sua castra reuersus est. Iustum est autem laudare mulieris largitatem, quòd licet eius ars à rege fuisset exerceri prohibita, tamẽ dum aduenissent in domum eius, quos nunquam uiderat prius, non habuit mali memoriam, uituperando eum qui eius prohibuerat disciplinam: nec auersata est peregrinum, & cuius consuetudinẽ non habuit: sed condoluit, & consolata est eum, dum cognouit regem: & circa quem animo potuerat nimis ingrata consistere, eum potius ut comederet, inuitabat: & quod ei solummodo in paupertate fuerat, hoc libenter largiterq; conferebat, nõ aliquam retributionem eius expectans, nec munus aliquod accipiens: quippe quem proxime moriturũ cognouerat: quum plerunq; natura sit hominum, boni aliquid aut repensaturis beneficium exhibere: uel à quibus se aliquid credunt accipere, his mutuare. Bonum est ergo illam imitari mulierẽ, & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius esse, nec amplius aliquid generi humano competere potius, quàm hoc ex quo deum propitium, & largitorem bonorum semper ha-

beamus. Igitur de illa muliere hoc dixisse sufficiat. Sermonem uerò nunc faciamus, ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum, & bonis omnibus congruũ, ex quo prouocentur uniuersi uirtutem sectari, & æternæ gloriæ decus appetere: sed & qui sapientibus, regibus & principibus multum desiderium, & studium rerum bonarum adijciat: & pro salute patriæ ad pericula mortis libenter adducat: & cuncta quæ uidentur grauia, doceat esse cõtemnenda. Habeo nanq; rei huius autorem Saul Hebræorum regem. Hic enim, quum iam futura nosset, & mortem sibi imminere, prophetæ prædicente, cognosceret, non fugit, nec amore uitæ suum exercitum prodidit inimicis, nec regiæ contumeliam intulit dignitati: sed potius cum omni domo semetipsum tradẽs simul & filijs, optimum iudicauit magis cum ipsis cadere, pro subiectis pugnãdo, & filios unà perire, licet boni ei fuissent, quàm eos in incerto relinquere, quasi regni successionẽ & generis habituros. Is ergo & iustus, & castus, & fortißimus solus mihi esse uidetur, & si quis fuerit talis, aut fuit, & cunctorum testimonio uirtutis adeptione dignißimus. Nam eos qui sub spe uictoriæ proficiscuntur ad bellum, & incolumes se redire confidunt, si quid gesserint clarum, mihi non uidentur satis benefacere, qui eos uoluerint sortes appellare, quod & alibi in historijs & alijs conscriptionibus inuenitur, quamuis & illi sint approbandi. Magnanimes autem & grandia præsumentes, & rerum terribilium soli contemptores, dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi nanq; qui nescientes quod in bello futurum est, nequaquam animo deficiunt: sed in incertum semetipsos emittunt, licet aliquid grande faciant, non tamen ualde admirandi sunt. Quum uerò utile nihil uenturum animo cogitatur, sed iam mors futura præscitur, & solummodo hoc passuri dimicant aliqui, & neq; terrentur, neq; pro mortis pe

tis periculis obſtupeſcunt, huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno. Hoc igitur fecit Saul, oſtẽdens, quia cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere poſt mortem, talia conuenit adimplere, & maxime reges, quos propter cumulum principatus, non ſolum malos nõ licet eſſe circa ſubiectos, ſed neque mediocriter eſſe bonos. Plurima quidẽ de Saul & eius magnanimitate potui dicere, maximam mihi hoc argumento præbente materiam: ſed ne diu eius laudibus uidear inhærere, denuo ad ea reuertor, unde egreſſus eſſe cognoſcor. Palæſtinis 1.Reg.29.
igitur, ſicut prædiximus, caſtra metantibus, per ſingulas gentes & reges, & ſatrapas exercitũ diſponentibus, ad ultimum ueniebat cum ſuo exercitu rex Achis, & poſt eũ Dauid cum ducentis armatis ſequebatur. Et quum duces Palæſtinorũ qui cum Dauid in auxiliũ regis uenerant, uiderent inter eos Hebræos, percontabantur à rege qui nam eſſent. Qui dixit, Dauid eſſe, qui fugerat Saul dominum ſuum: quem ad ſe uenientem, ipſe ſuſceperat: & nunc uelle ſibi eum beneficia rependere, & Saul interficere, & propterea in ſolatium ipſius adueniſſe. Quo dicto culpatus eſt à ducibus Palæſtinorum, eò quòd uirum inimicum ad ſolatium adduxerit: eumq; remitti ſuadebant, ne fortè latenter mali aliquid circa eos efficeret, habendo tempus & cauſam, per quam ſuum dominum placare poſſet: ſed ſi uellet ei proſpicere, remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius. Adiiciebant autem: Nonne hic eſt Dauid, de quo cantabant uirgines Hebræorum, quia dena milia peremiſſet? Quæ quum audiſſet rex Geth, utiliter hæc dicta cognoſcẽs, uocauit Dauid, & ait: Ego quidẽ quum ſim teſtis ſtudij tui circa me atq; deuotionis, propterea te ad ſolatium meum adduxi: principibus autem non placet. Sed facto die, perge ad locum quem dedi tibi, & ibi meam cuſtodi prouinciam, ne quis hoſtium ad eam accedat: eſt enim & hoc

1.Reg.30. amico pars magna ſolatij. Dauid itaq; iubente rege Geth, uenit in Sicelech. Nam eo tempore quo egreſſus fuerat Dauid, ſolatium ferens Palæſtinis, gens Amalechitarum ingrediens Sicelech, fortiſſime ceperat eam: qua incenſa, multaq; præda ex ea & alijs Palæſtinorum regionibus ſumpta, diſceſſerant. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam, & omnia fuiſſe direpta: & duas uxores eius, & eorũ qui cum eo erant unà cum filijs in captiuitatem direptas, continuò ſciſſa ueſte, flens & gemens cum ſocijs & amicis, ad hoc uſq; peruenit, ut etiam lachrymæ nimio eorum fletu deficerẽt. Sed & ipſe periculum paſſus eſt, ita ut à ſocijs dolentibus captiuitatem uxorum & filiorũ penè lapidaretur: ipſum enim ſolum huius rei principem, ipſum unuſquiſq; malorum dicebat autorem. Igitur à triſtitia releuatus, & mentem ſuam erigens, rogabat Abiathar pontificem, ut indutus ueſte ſacerdotali, conſuleret deum, & prophetaret, ſi perſequens Amalechitas, comprehenderet eos, & liberaret uxores ac filios: & ulciſceretur in hoſtibus. Sacerdote uerò iubente ut eos perſequeretur, conſurgens continuo, cum ſexcentis armatis perſequutus eſt hoſtes. Quumq; ueniſſet ad torrentem Beſor, inueniẽs quendam errantem Aegyptium genere Aethiopem, fame defectum, qui tribus diebus ac noctibus in deſerto ſine cibo permanſerat: primò cibo eum potuq; confortans, & reficere faciens, requirebat, cuias eſſet, aut unde. Tunc ille quidẽ ſe genere ſignificauit Aegyptium, & propter infirmitatem à ſuo domino derelictũ, eò quòd non ualuerit ſequi: pariter etiã indicauit, ſe eſſe ex eis qui incendiſſent & diripuiſſent Iudeam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas, apprehendit eos in terra iacẽtes, & alios quidem prandẽtes, alios iam ebrios & uino ſolutos. Quibus cum ſocijs uberrima præda fruẽtibus, irruens repentè, eos late proſtrauit.

strauit. Nudi nanq; erant, & nihil huiusmodi suspicantes: sed ad potum & epulas cõuersi, remissiores omnes erant. Et alij quidem adhuc mensis appositis apprehensi, super eas extincti sunt, & sanguis eorum cibo permixtus est: alios ucrò inuicem se ad pocula inuitantes, occidit: & multos etiam in soporem conuersos extinxit. Quicunque uerò occurrerunt, & armis induti ex aduerso cõsistere potuerunt, hi etiam facilius quàm illi qui iacebant in terra, nudi perempti sunt. Quos ab hora prima interficientes, usque ad uesperam permanserunt, ita ut Amalechitarũ non remanerent amplius quàm quadringenti: qui tamen in camelis dromadibus ascendentes, uix euadere potuerũt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerant hostes, sed & uxores suas & sociorum. Quumq; reuertẽtes, uenissent ad locũ, ubi ducentos qui eos non potuerunt sequi, reliquerant ad castra custodienda, illi quidem quadringenti partem prædæ eos accipere non censebant, qui secũ non fuerant, sed in labore molliores extiterant, tantum recipientes uxores quiescere iudicabant. Dauid autẽ malignam hanc & iniustam dixit esse sententiam, quũ essent digni deo præbente, ut & ulciscerẽtur in hostibus, & omnem prædam cum his qui unà ad persequendum egressi fuerant, ex æquo diuiderent, quando ad uasorum custodiam remanserant: & ex illo lex ista apud eos permansit, ut tantum accipiant qui custodiunt castra, quantum illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech, omnibus in Iudæa amicis & necessarijs partem prædæ direxit. Et uastatio quidẽ Sicelech, & Amalechitarum huiusmodi interitius fuit. Palæstinis igitur dimicãtibus, & pugna graui commissa, Palæstini quidẽ uicerunt, & multos suorum hostium peremerunt. Saul autẽ rex Israelitarum, & eius filij fortiter decertantes, & utentes omni fiducia, tanquam gloria eorũ in bona morte & in hostium dimicatione 1.Reg.31.

consisteret, nihilq; hoc precioſius esse iudicantes, omniũ inimicorum cohortem contra se conuertentes, undiq; circandati pariter sunt extincti, multos tamen Palæstinorum forti dimicatione perimentes. Erant autẽ filij Saul, Ionathas, & Aminadab, & Melchis. His ergo cadẽtibus, Hebræorum populus conuersus est in fugam: & turpitudo & confusio facta est, & interitus ualde grauissimus, hostibus quippe super eos fortiter irruentibus. Saul autem hoc modo peremptus est: Quum esset hostium multitudine cõstipatus, Palæstinis crebrò super eum iacula dirigentibus, omnes penè prostrauit, paucis exinde fugientibus: ipse uerò clarissime decertauit. qui uulnera in se multa gerens, ita ut nequaquam iam posset tolerare, nec ferre plagas, semetipsum quidẽ perimere erat inualidus: iussit autem armigero, ut eum gladio educto perimeret, antè quam uiuum eum cõprehenderent hostes. Armigero uerò non præsumente dominum suum occidere, ipse gladium suum educes, & in terram figens, irruit in mucronem: & quum nequiret sibi ultima mortis inferre, nec ferrum eius membra transiret, conuersus & uidens quendam iuuenem, requisiuit, quis esset. Quem quũ cognouisset Amalechitam, rogauit, ut educto gladio, eum qua morte uellet, occideret. Quod quũ feciſſet, sublato auro ex eius brachijs, & corona regali, diffugit. Videns autem armiger eius Saul extinctum, occidit & semetipsum: nullusq; de custodibus corporis est relictus, sed omnes cecidcrunt in monte qui dicitur Gelbqë. Audientes autem Hebræi qui habitabant in cõualle trans Iordanem, & qui in campestribus ciuitates habebant, quòd Saul cecidisset, & eius filij, & omnis cum eo periisset exercitus, relinquẽtes proprias ciuitates, ad loca munitissima fugerunt. Palæstini uerò inueniẽtes urbes derelictas atq; desertas, habitauerũt in eis. Quumq; Palæstini altera die uenissent hostes exuere, inuenerunt corpora

pora Saul & filiorum eius. Quos expoliantes, eorum capita truncauerunt, & in omnem prouinciam uulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma quidem cõsecrauerunt in Astaroth templo: corpora uerò suspenderunt super murum ciuitatis Bethzan: quæ nunc Scythopolis appellatur. Quum uerò audissent habitatores ciuitatis Iabes Galaaditidis, eò quòd truncassent Saul mortuum & eius filios Palæstini, crudele iudicantes eum insepultum despicere, egressi uiri fortissimi, & præsumptione præcipui, quum ipsa ciuitas & corporibus & animis uiros haberet ualde robustos, tota nocte iter agentes, uenerunt ad ciuitatem Bethzan: & accedentes ad muros hostium, & deponentes corpora Saul, & filiorum eius, detulerunt in Iabes, hostibus propter fortitudinem eorum nequaquam prohibere ualentibus, aut præsumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes, sepelierunt corpora eorũ in optimo loco prouinciæ, quem Segehen appellãt: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt, tundentes pectora, ac lugentes regem & filios eius: nec cibum desiderantes gustare, uel potum. Hunc itaque finem Saul, prophetante Samuël, habuit: quia obediens deo non fuit, propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat: & quia Achimelech sacerdotis generationem, & ipsum Achimelech, & sacerdotũ unà peremit urbẽ. Regnauit itaq; Saul, Samuël uiuente, annis decem & octo: moriente autẽ, alios duos, qui huiusmodi habita conuersatione defunctus est.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber septimus.

Quomodo mortuo Saul Dauid uni tribui primũ rex præfuit, sumpto supplicio de Saul interfectore, relicto reliquo principatu filijs Saul. Bellũ inter Ioab, & Abner, & Isboseth: deq; Abner dolo à Ioab interfecto.

CAPVT I.

2. Reg. 1. PRAEDICTVM itaque prælium gestum est die, qua Dauid uictis Amalechitis reuersus est in Sicelech. Et cum iam ibi duos maneret dies, tertia uenit quidam liberatus à pugna, quæ cõtra Palæstinos fuerat gesta, & qui Saul interemerat, scissa ueste, & asperso cinere capite. Qui dum adorasset Dauid, interrogatus unde tali modo ueniret, ait: ab Israëlitarum pugna: quibus infelicem terminum prouenisse dicebat: & multa quidem Hebræorum milia fuisse necata, & regem pariter eorũ Saul cum filijs interemptum: significabatq; uidisse se & Hebræorum fugam, & fugienti quoq; regi se fuisse præsentem: quem etiam ne comprehenderetur ab hostibus, ipse rogatus ab eo iugulasse fatebatur: quoniam dum gladio suo incubuisset, propter uulnerum magnitudines nõ se ualebat occidere. Cum hæc dixisset, signa mortis eius ostendit, aurum brachiorum eius atq; coronam: quæ, cum expoliasset mortuum Saul, ei detulerat. Dauid itaq; cum iam non discrederet, sed aperta signa mortis eius inspiceret, uestem quidem repentè disrupit: deflens autẽ & ingemiscens cum suis, totam diem in fletu & lamentatione protraxit: cui maior tristitia nata est pro morte Ionathæ, qui ei fidelissimus amicus fuerat, & ei causa salutis extiterat. Tantam autem uirtutem sui Dauid circa deuotionem Saul ostendit, ut non

solùm

solùm finem eius luctuose satis habuerit, licet sæpius per eum mortis pericula passus sit, sed etiam punierit eius interfectorem. Nam cùm dixisset ei, quòd ipse sui accusator erat, qui regem occiderat, & cognouisset, quia de genere Amalechitarũ esset, repentè eum præcepit interimi. Conscripsit autem Dauid epitaphium, sicut fieri assolet in sepulchris, quod lamentationes contineret, & laudes Saul & Ionathæ, quod etiã usq; ad meum permansit tempus. Cùm uerò hoc modo regi exhibuisset exequias, finito luctu per prophetam consuluit deum, quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumq; dixisset daturũ se ei Hebron, derelicta Sicelech uenit ad eam, deductis duabus uxoribus suis, & qui erãt cum eo cunctis armatis. Ad quem conuenientes omnes populi tribus illius, eum constituerunt regem. Qui cùm audisset, quòd Saul & eius filios sepelissent uiri Iabes habitatores Galaaditidis, misit ad eos, laudans & approbans eorum uirtutem: & agens gratias pro studio, quod circa defunctos habuerant: pariter dicens, quòd tribus Iuda eum constituisset in regem. Abner autẽ princeps militiæ Saul, filius Ner, uir efficax & optimus ualde natura, cognoscens cecidisse regem, & Ionathan, & duos alios filios eius, ueniens ad castra, filium Saul qui relictus fuerat, nomine Isboseth, abripiens, regem super eos qui trans Iordanem erant & totius populi pariter ordinauit, præter tribum scilicet Iuda: statuitq; regnum eius in terra, quæ secundum patriam linguam uocatur Manalim, secundum Latinos autem dicitur Castra. Abner autem exinde promouit electum nimis exercitũ, ut congrederetur cum tribu Iuda: irascebatur enim aduersus eos, à quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic autẽ occurrit missus à Dauid Ioab, filius Saruiæ sororis eius de patre Asar natus: hic enim erat contra Abner constitutus militiæ princeps. Cum quo etiam fuerant & sui fratres Abisai, 2. Reg. 2.

& Asahel, & omnes armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa, aciem constituit ad pugnandũ. Dicente uerò Abner ad eum, uelle se probare quis eorum robustiorem haberet exercitum, conuenit inter utrosq; ut duodenos uiros pugnaturos emitterent: & procedentes inter medias acies, quæ ex utraq; parte locũ facerent, ad certamen, electi, eductis gladijs uiri Dauid, & tenentes capita hostiũ, eorũ lumbos & latera suis gladijs perforarunt, donec omnes quasi ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiam reliquus est diruptus exercitus: et dimicatione fortißima procedente, Abner populus deuictus est, fugientesq; Ioab persequi non cessabat: præcipiens armatis, ut post eorum uestigia prosequerentur, & nequaquam occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertauerunt pronißimc, inter quos clarior & præcipuus fuit iunior Asahel: qui tantam habuit gloriã in pedum uelocitate, ut non solùm homines, sed etiam equos ad currendi certamina superaret. Is igitur persequebatur principẽ Abner recto gressu, in neutram partem declinans. Cumq; respexisset Abner, & considerasset impetum sequentis: & dixisset, ut unius militis arma sumens ab eo quiesceret, & rursus ille nequaquam à suo conamine penitus abstineret: monente eo denuo ut recederet, ne coactus eum percuteret, & ante eius fratrem ulterius fiduciam non haberet, & uerba eius illo despiciente, fugiens post tergum lanceã coactus emisit, eumq; repentè mortali uulnere penetrauit. Hi uerò qui cum eo persequebantur Abner, cùm uenissent ad locum ubi iacebat Asahel, mortuum circunstantes nequaquam persecuti sunt hostes. Ioab autem & frater eius Abisai pertranseuntes cadauer illius, & maiorem iræ fomitem contra Abner habentes pro morte fratris, magna usi uelocitate usque ad locum quendam nomine Mathon persecuti sunt Abner. Et cum sol occumberet,

beret,ascendens in quendam collem cum tribu Beniamin,ex-
pectabat hostes simul & Abner. Qui dum clamaret,& dice
ret ad Ioab,non eum oportere uiros contribules tanto certa-
mine persequi : sed etiam fratrem eius Asahel deliquisse, quia
dum eum cõmoneret,ut à persecutione eius recederet,nec ac-
quiesceret,propterea percussus occubuisset:sapienter uerò fa-
ciens Ioab,& hæc uerba satisfactionem esse decernens, missa
tuba reuocauit exercitum,& à uehementi persecutione reti-
nuit. Et Ioab quidem in illo loco moratus est: Abner autẽ tota
nocte iter faciens, & transiens fluuium Iordanem, uenit ad
castra ad Saul filium Isboseth. Altera uerò die Ioab dinume-
rans corpora defunctorum, sepeliuit uniuersos. Ceciderant
autem de exercitu quidẽ Abner milites quasi trecẽti & sexa-
ginta:de Dauid uerò decem & nouem,& Asahel. Cuius cor-
pus reportantes Ioab & Abisai in Bethlehẽ, & in monumen-
to paterno sepeliẽtes,ad Dauid reuersi sunt in Hebron. Cœ- 2.Reg.3.
pit igitur ex illo tempore bellum intestinum inter Hebræos
fieri,& multo tempore permansit, proficientibus semper his
qui Dauid erant,& amplius ad bella crescentibus : filij uerò
Saul exercitu penè quotidie defluente. Hoc itaq; tempore na-
ti sunt Dauid filij numero sex,ex totidem mulieribus. Quorũ
senior quidem de Achinoë matre progenitus, appellatus est
Ammon : secundus uerò de uxore Abigail nomine Celeb:ter-
tius Absalom,qui natus est de Machamis filia Ptolemæi regis
Gessur:quartum uerò de muliẽre habuit Agith,quem uocauit
Adoniam:quintum habuit filium Abiathar: sextum autẽ Ier-
san de Agla natum cognominauit. Cumq; intestina bella con
sisterent, & sæpius ad opera belli conuenirent utriusq; regis
exercitus,Abner princeps militiæ exercitus Saul cùm esset sa-
piens, & ualde à populo ueneraretur, ualde deuotè egit, ut
omnes cum Isboseth essent:qui etiã cum eo magna deuotione
constricti,

constricti, multo sic tempore permanserunt. Post hæc autem Abner in quodam crimine deprehensus, cuius causa fuit, quod cùm Saul concubina concumberet, nomine Respha, filia Sebabeth, culpatus à rege est. Qui dolens & grauiter indignatus, quòd non iustam retributionem mereretur ab eo, pro quo tanta instantia laboraret, interminatus est regnum se translaturum ad Dauid: & ostensurum, quia non sua fortitudine, sapientiáq; regnaret Isboseth super eos, qui erant ultra Iordanem, sed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Hebron, petijt ut Dauid fidei iusiurandum acciperet, & eum socium & amicum haberet: promittens suasurum se populo, ut à Saul filio recederet, & ipsum regem totius prouinciæ constitueret. Dauid autem quæ poscebat impleuit, lætatus in his quæ Abner apud eum egisset: primumq; indicium fœderis hoc petijt, ut ei suam uxorem reduceret, quam magnis bellorum periculis comparasset: quippe pro qua sexcenta capita Palæstinorum Saul regi obtulerat. Et uxorem quidem eius Michol sublatam Phalti, cui tunc erat copulata, remisit Abner ad Dauid. In qua re etiam Isboseth cooperator fuit: scripserat enim & illi Dauid, ut uxorẽ suam reciperet iustè. Conuocatis itaque senioribus plebis & tribunis & millenarijs, Abner uerba hæc retulit ad eos dicens: Sæpius quidem paratos ut ab Isboseth recederetis, & pertingeretis ad Dauid, ab hac ego uos, inquit, uoluntate retinui: nunc autem, si uultis implere hoc, permitto, sciens quia per Samuëlem prophetam deus ordinauit Dauid Hebræorum omnium regem: & prædixit quòd Palæstinos ille uastaret, & subiectos illos efficeret. Hæc audientes seniores & principes, quòd & Abner princeps militiæ uoluntatem cum sua, quam & primitus habuerant, circa rerum effectus haberet, unanimes consenserunt, ut Dauid regno se traderent. Cumq; ad talia conspirassent, conuocauit

uocauit Abner primùm Beniamin tribum: omnes enim ex ea custodes corporis Isboseth habebat, quibus etiam ista locutus est. Cumq; nullum uideret sibi resistere, sed magis ad omnia, quæ uellet paratos ipsos haberet, sumens ex eis uiginti uenit ad Dauid, ut promissa iurisiurãdi religione firmaret: fidelio-ra nanque sunt, quæ per nosipsos gerimus, quàm ea quæ per alios pro nobis aguntur: ut & uerba, quæ cum eo haberet, principibus diceret, & ad omnem tribum quæ ipse per se ge-reret, indicaret. quem dum splendidissimè suscepisset, & per multos dies opulentis & pretiosis conuiuijs refecisset, petijt ut dimissus ab eo, deduceret ad eum populum, quo præsente, atq; uidente, ei traderet principatum. Cumq; Dauid dimisis-set Abner, adhuc eo ab Hebron nõ procul abeũte, uenit Ioab, qui erat pro eo militiæ princeps: & agnoscens, quia uenisset ad regem Abner, & antè paululum dimissus esset fœderibus celebratis pro regno Dauid, metuens ne illum quidem in ho-nore primi ordinis constitueret, ut haberet regni participem: & cum in rebus alijs esset astutus & prouidus, ille certis pro-ficeret temporibus, ipse uerò decrescceret, & militiæ amitteret principatum: uiam pessimam & malignissimam cogitauit. & primò quidem tentauit, ut ei detraheret apud regem, monens ut se custodiret, & promissiones non respiceret Abner, quas faceret: dicens, ut Saul filio confirmaret imperium, & quia pro fallacijs atq; dolo uenisset ad eum, & uellet spem & di-spensationẽ regni eius cognoscere, & sic ad propria remea-re. Cùm uerò his uerbis nõ potuisset persuadere regi, nec eum uideret ex hac uia declinare, deteriorem ruinam rursus ag-gressus est. Et cum deliberasset, ut Abner interimeret, misit qui sequerentur eum, & cõprehensum ex Dauid præceptio-ne nominis reuocarẽt: tanquam esset aliqua ei detecturus, quæ ipso præsente uidebatur oblitus. Abner autem dum hæc audis-

set à

set à nuntijs (apprehenderant enim eum in quodam loco nomine Sira, qui aberat ab Hebron stadijs quasi uiginti) nihil metuens futurorum reuersus est. Cui occurrēs Ioab ante portam, & suscipiens eum quasi maxime deuotus pariter & amicus (sæpe enim se fingunt uere esse bonos, & malignæ suspicionis extraneos, qui aliqua iniqua tentare præsumūt) segregauit illum ab alijs hominibus, tanquam in secreto ei locuturus: & in locum portæ desertiorem ducto, cùm esset ipse solus, & Abisai frater eius, euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidē hoc modo ab Ioab dolo peremptus est, pro morte quidem, sicut ipse dicebat, fratris Asahel, quem persequentem se interemerat Abner in pugna facta in Gabaon: ut tamē ueritas habuit, pro metu proprij principatus & honoris, quē habere poterat apud regem. Ex his itaque debet considerare quilibet, quanta & qualia præsumunt homines propter auaritiæ zelum, & principatus affectum, cùm nulli cedere uolūt. Nam concupiscentes hæc adipisci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rursus metuentes amittere, multò deterioribus actionibus ut ea retineant, implicantur: tanquā non sit æquale malum, adipisci uelle tantummodo magnitudinis potestatem. Et dum assueuerit quilibet eis bonis, timet etiam rursus amittere, cùm in retinendo potius excelsior sit ærumna: & propterea crudeliora moliuntur, & præ timore ne amittant, quæ adepti sunt, committere grauiora præsumunt. Sed de his quidem indicasse breuiter sufficiat. Porrò Dauid audiens interitum Abner, animo quidem grauißimè doluit, & coram omnibus testificatus est, tendens ad deum dexterā suam, & clamans, quòd non fuisset in Abner interitu consentiens: nec eius mandato nec consilio fuisset extinctus: & maledicta posuit ualde grauißima cōtra illum qui Abner occiderat: & domum eius uniuersam, & eos qui hoc egerant pœnis esse subiectos.

Erat

Erat enim solicitus, ne contra fidem & iusiurandum agere uideretur, quod exhibuerat Abner. Præcepit autẽ deflere, & lugere, & lamentationes fieri super uirum, & eius corpus solennibus honorari exequijs, cùm & ipse uestem disrumperet ingemiscens, & sacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculum, ipse lugens & deflens sequebatur cum senioribus atq; proceribus: ostendens deuotionem circa uiuos, & tristitiam circa defunctos, & quod non eius consilio fuisset extinctus. Sepelierũt autẽ eum in Hebrõ ualde decenter: & conscribẽs lamentationes, super eius sepulchrum statuit: stans etiam ipse primus super monumentum fleuit, & alijs hoc celebrare contradidit. Sic autem eum mors Abner afflixit, ut neque cibum cogentibus amicis sumeret, sed iuraret nihil se gustaturum usq; ad solis occasum. Hoc itaque factum deuotionem ei populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratißimè susceperunt; & Dauid custodem fidei crediderunt: & quòd omni dignitate, & rebus solennibus eum tanquam parentem & amicum colere potuisset: cui non ut inimico contumeliam fecerat, nec turpi eum aut negletæ sepulturæ tradiderat. Omnes ergo pro optima & mitissima regis natura lætabantur, unoquoq; credente talem futuram regis in se prouidentiam, qualem eum in Abner morte uidebant. In his ergo gestis Dauid præcipuam gloriam habere uidebatur. Vnde factum est, ut nullus suspicaretur Abner uoluntate eius occisum. Locutusq; est ad populum, quòd ipsi quidẽ tristitia non fortuita prouenisset optimi uiri morte sauciato, sed nec parua detrimenta fore Hebræis illius uirtute priuatis, qui eos consilijs optimis, & uirtute manuum contra hostium fortitudinem defendere potuisset. Sed deus, inquit, cui cura est rerum omnium, non huius sanguinem deserat indefensum. Ego noui, quòd Ioab, & Abisai Saruiæ filijs nihil

præual

præualeo facere, cùm sint memetipso potentiores: sed uicem eis reddat pro huiusmodi præsumptione diuinitas. Igitur hoc modo Abner defunctus est.

Quomodo Isboseth filio Saul interfecto ab amicis, Dauid omnem principatum Israël consequutus est, licet ægrè mortem illius tulerit. CAP. II.

2.Reg.4. AVdiens autem mortem eius, Saul filius, Isboseth, non leuiter est afflictus, cùm fuisset cognato priuatus, & qui ei causam regnandi præbuerat: multumq; condoluit, & mortem Abner uehementer ingemuit. Sed nec ipse multo tempore super eum uixit: sed à filijs Remmon, id est, Banaa & Recha passus insidias, interemptus est. Isti enim cùm essent de genere Beniamin in priori ordine constituti, cogitauerunt, quòd si perimerent Isboseth, maxima dona à rege Dauid, & principatum militiæ, aut aliud quoddam munus accipere mererentur: solumq; eum reperientes in meridie dormientem, & neque præsentes esse custodes, neque puellam, quæ ianuas erat obseruare solita, uigilantẽ: sed & ipsam labore & opere consueto simul & æstu in soporem esse cõuersam: ingressi domũ, in qua Saul filius dormiebat, occiderũt eum: eiusq; caput abscindentes, tota nocte iter egerũt, uelut fugiẽtes eos quos læserant: & festinãtes ad eum cui erãt sua beneficia præbituri, ac per eum adepturi securitatẽ, uenerunt in Hebron: ostendentesq; Dauid caput Isboseth commendabant semetipsos quasi deuotos, & interfectores inimici eius imperij. At ille non sicut sperabant, eorum scelere delectatus est, sed ait: O pessimi uiri, & ultionem repentè suscepturi, nescitis quòd ego interfectorem Saul peremi, qui eius mihi coronã auream deportauit: licet ille rogatus hoc fecisset, ne Saul comprehenderent hostes. An certè mutatũ me, & nequaquã esse huiusmodi credidistis, sed quasi lætarer cum malignis hominibus, & munus crederẽ pessimis

peßimas actiones interfectorum proprij domini, & necantiũ in suo lectulo uirum iustum, qui nihil operatus est mali, & uosipsos multa prouidentia & honore glorificauit? Quapropter illi quidem nunc dabitis pœnas: à me uerò excipietis digna supplicia, qui putastis me libenter mortem illius habiturum. Non enim aliter gloriam meam fœdare potuistis, quàm ut me talia uelle crederetis. Cumq; dixisset hæc, omni eos tormento puniri iussit: caput uerò Isboseth in tumulo Abner honore maximo sepeliuit. His igitur finitis uenerunt omnes maiores natu Hebræorum ad Dauid in Hebron, & millenarij & duces eorum, tradideruntq; semetipsos, deuotionem quam adhuc uiuente Saul habuerant, recordantes pariter & honorem, quẽ eis dum esset millenarius præbuisset, necnon & quomodo per Samuẽlem prophetam à deo rex fuerat ordinatus, & quomodo Hebræorum prouinciam eius dimicatione contra Palæstinos habita, deus liberari concesserit. Ille uerò hunc fauorem grate suscipiens, rogauit, ut in hac uoluntate persisterent, nec eos huius rei causa pœniteret. His ergo conuiuijs opulentißime saginatis, misit ut omnem populum undique conuocarent. Et congregati sunt ex tribu quidem Iuda quasi sex milia octingenti, ferentes arma & scuta & lanceas: isti nanq; Saul filio ministrabant: quibus prætermißis, tribus Iuda regem fecit Dauid: Ex tribu autem Simeon septem milia centum: Ex tribu Leui, quatuor milia sexcenti, habentes principem Iodam: cum quibus erat princeps sacerdotum Sadoch cum uiginti & duobus cognatis & ducibus: De tribu autem Beniamin, armati quatuor milia: hæc autem tribus adhuc sustinebat, credens quenquam de Saul genere regnaturum: De tribu autem Ephrem, uiginti milia & octingenti, potentissimi, & summo robore præcellentes: De dimidia uerò tribu Manasse, decẽ & octo milia: De tribu autem Isachar, ducenti 2. Reg. 5.

quidem prænoſcentes futura armati uerò uiginti milia: De tribu autem Zabulon, armati electi, quinquaginta milia. Hæc enim tribus ſola ad Dauid tota conuenit. Iſti ſiquidē eadem arma habuerant quæ & tribus Gad: Ex tribu autem Neptalim, uiri inſignes & principes mille, armis utentes, ſcuto ſimul & lancea: quos ſequebatur tribus ſua, quæ numero comprehendi non poterat: Ex tribu autem Dan, electi uigintiſeptē milla quingenti: Ex tribu Aſer, quadraginta milia: E duabus autem tribubus & media Manaſſe, quæ trans Iordanem habitabant, armati ſcutis & lanceis, & caſſidibus, & loricis, & gladijs, cētum uiginti milia: ſed & reliquæ tribus gladijs utebantur. Hæc itaq; multitudo congregata eſt ad Dauid in Hebron, cum multo apparatu panis & uini, & omnium quæ ad cibum pertinere noſcuntur: & uno decreto Dauid confirmauere imperium. Cumq; tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet, & in Hebron epulas habuiſſet, exurgens inde Dauid cum omnibus uenit in Hieroſolymam.

Quomodo Dauid expugnatis Iebuzæis, primus Hieroſolymam nuncupauerit: deq; amicitia inter eum & Hiram regem Tyri conciliata. CAPVT III.

2. Reg. 5. IEbuzæis autem habitantibus ciuitatem, qui erant ex genere Chananæorum, & claudētibus eis portas & cecos aſpectu, & claudos, omnesq; leproſos, ad deriſionem regis conſtituentibus ſuper murum, & dicentibus, quòd prohiberent eum cæci ingredi ciuitatem, quæ tamen agebant deſpicientes eum pro maxima munitione murorum, iratus rex Hieroſolymam obſidere cœpit: & multo ſtudio & labore conari, ut eam caperet, quatenus in ipſo principatus initio ſuam fortitudinem demonſtraret. Interminatus itaque rex & ipſis & alijs, ſi qui fortè haberent aduerſus eum reſiſtendi conamen inferiorem ciuitatē magna uirtute cepit. Cumq; adhuc arcem

obtiner

obtinere non posset, cœpit honores & munera promittendo rex pronos ad opus bellicum commilitones prouocare: ut quicunq; per subiectos colles in arcem conscenderet, eamq; caperet, principatum militiæ totius posideret. Cunctis itaque conscendere festinantibus, & nullo labore pro muneris repromissi retributione tardantibus, Saruiæ filius Ioab præuenit uniuersos: & ascendens, in cacumine clamauit ad regem, exigēs militiæ principatum. Expulsis itaque rex de summa arce Iebuzæis, & reædificans ciuitatem, eam Hierosolymam nuncupauit, & omni tempore in ea sui habituit imperij. Tempus autem quo super tribum Iuda habuit principatum in Hebron, fuerunt anni septem, & menses sex. Cumq; regnum suū constituisset Hierosolymis, rebus potitus clarioribus utebatur, deo semper ei meliora prouidente, & gloriam eius latius ampliante. Inter hæc autem misit ad eum Hira rex Tyri, & amicitias cum eo societatemq; firmauit: misitq; ei etiam dona, id est, ligna cedrina, & artifices uiros, fabros lignarios, & instructores, qui regiam domum in Hierosolymis construxerunt. Dauid autē superiorem muniens ciuitatem, eiq; copulans arcem, unum undiq; corpus effecit, & cuncta muro circundedit: super opus autē murorum Ioab cōstituit. Primus itaq; Dauid Iebuzæis expulsis hanc urbem Hierosolymam nuncupauit. Nam sub Abraham nostro parente, Solyma uocabatur. Quidam uerò dicunt, quòd & Homerus poëta Hierosolymam nūcupauit. Hieron uerò Hebræa lingua munitio est. Fuit autem omne tempus, ab illo quo Iesus princeps Israēlitarum contra Chananæos pugnauit, eisq; deuictis terram eorum diuisit Hebræis præter Hierosolymam, unde non potuerunt Hebræi Chananæos expellere, usq; dum eos Dauid obsedisset, annorum quingentorum quindecim. Faciam uerò memoriam cuiusdam nomine Orpham, uiri quidem inter Iebuzæos

ualde locupletis, qui tamen in obsidione Hierosolymorũ non fuerit interfectus à Dauid, propter fauorẽ quẽ habuerat apud Hebræos, & quoddam beneficium & studium, quod etiã circa ipsum regem ostendisse uidebatur: quæ tamen pòst paululum opportunius declarabo. Accepit autem Dauid extra eas quas habuit, alias uxores & concubinas: & filios genuit numero x i. quos etiam nominauit, Ammon, Ellum, Eban, Nathan, Solomonem, Iebar, Eliël, Falna, Ennaphim, Inas, Elisal: necnon & filiam Thamar: quorum nouem quidem ex generosis fœminis erant nati: duo uerò quos ultimos nominauimus, de concubinis. Porrò Thamar consanguinea fuit Absalon.

Quòd secũdò pugnantes cõtra se Palæstinos in Hierosolymis uicit: & de arca dei de Cariathiarim in Hierosolymam deducta CAPVT IIII.

2. Reg. 5. COgnoscentes itaq; Palæstini Dauid regem factum ab Hebræis, uenerunt super eum in Hierosolymam: & apprehendentes conuallem, quæ uocatur Gigantum (est enim locus non procul ab urbe) illic castra posuerunt. Rex autẽ Iudæorum, quoniam nihil absq; prophetæ deiq; iussione faciebat, uolens eius uoluntatem agnoscere, & uelut astipulatorẽ eum habere, præcepit sacerdoti, ut quid deo placeret, & qualis terminus fòret in hoc bello, eo consulto prædiceret. Quo prophetante uictoriam, contra Palæstinos eduxit exercitum: & habita pugnæ congressione, ipse pòst tergum irruens super hostes, alios robore magnæ uirtutis occidit, alios fugauit. Nemo tamen credat modicum uenisse Palæstinorum exercitum super Hebræos, eò quòd hostes fuerint sic facilime superati, aut nihil, aut non fortè dignum aliquid memoria fecerint: sed cunctli sciant omnem Syriam, & uniuersam Phœnicen, & super hæc alias multas & pugnaces gentes fuisse cum eis hac dimicatione cõmunes. Cuius rei hoc maximum indicium fuit qui

quia cum sæpius iam Palæstini deuicti fuissent, & de suo exercitu multa milia iam perdidissent, sine dubio cum maiori ueniebant uirtute super Hebræos. Denicq; & hoc prælio deuicti, denuo cum triplici manu super Dauid uenerunt: & in eodem loco castra posuerunt. Quo facto, rursus Israëlitarum rex cõsuluit deum de prælij huius euentu: prophetauitq; sacerdos, ut in sylua quæ uocatur Planctus, retineret exercitum: erant autem non procul ab hostibus: & nec primitus se moueret, nec inciperet dimicare, donec arbores uento non flante moueren-tur. Cum uerò sylua concussa fuisset, & tempus quod ei prædixerat deus aduenisset, in nullo moratus egressus est, quasi iam ad præparatam certamq; uictoriam. Cuius impetum non potuit multitudo hostium sustinere, sed mox à prima cõgressione in fugam conuersos, passim persequẽdo prostrauit: quos etiam persecutus est usq; ad ciuitatem Gezerennam, quæ horum terminat regionem. Diripuit autem eorum castra, in quibus & multas diuitias comperit, & deos eorum simul exterminauit. Hoc igitur bello huiusmodi qualitate finito, pla- 2. Reg. 7.
cuit Dauid, habito consilio cum senioribus, & principibus, & millenarijs, ut ex omni prouincia, & ex omnibus tribubus cunctam puberitatem ad se faceret euocari: deinde sacerdotes atque Leuitas, ut euntes in Cariathiarim, arcam dei exinde in Hierosolymam deducerent: & cultura ei debitam exhiberẽt officijs & honoribus, quibus moris erat placari diuinitatem: quod si adhuc regnante Saul egissent, nihil mali poterant sustinere. Igitur omni populo congregato, sicuti tractauerant, uenit etiam rex ad arcam. Quam portantes de domo Aminadab sacerdotis, & imponentes super uehiculum nouum, eam ducere fratres suos & filios cum bobus permiserunt. Rex autem præcedebat arcam, & cum eo populus uniuersus, hymnum dicentes deo, & totius prouinciæ modulatione canen-

tes, cum uario ſono & percuſſione, & diuerſæ ſaltationis ingenio, necnon & pſalmis, & tubis ſimul & cymbalis arcam deduxerunt in Hieruſalem. Et cum uenisſent ad quendam locum, qui uocatur area Chedon, accedens ad arcam Oza, repente ira dei percuſſus eſt. Nam cum boues declinaſſent arcam, extendens ille manum ſuam, & uolens eam retinere, cum ſacerdos non eſſet, quoniam eam contingere præſumpſit, extinctus eſt. Et rex quidem, & populus uniuerſus, eius in morte affligebantur. Locus autem in quo defunctus eſt Oza, conciſio hactenus appellatur. Metuēs autem Dauid & cogitans, ne fortè hoc pateretur ipſe, ſi apud ſe ſuſciperet arcam in ciuitatem, quod Oza pertulerat, qui eum quòd ſolummodo manum ad eam protenderat, ita uidebat extinctum: arcam quidem non ſuſcepit ad ſemetipſum in ciuitatem, ſed præcepit, ut in agro uiri iuſti cuiuſdam, nomine Obededom genere Leuitæ reconderetur: quæ tribus menſibus ibi manſit, domumq; nimis Obededom amplificauit. cui deus per eam bona multa conceſſit. Audiens autē rex, quomodo hæc prouenisſent Obededom: & ex priori paupertate & humilitate, opulentiæ magna ubertate polleret, ita ut zelum circa eum omnes inſpicientes haberent: ſecurus quòd nihil pateretur mali, arcam ad ſua regalia deportauit. Quam ſacerdotes quidem deferebant, ſeptem uerò chori quos rex conſtituerat præcedebant. Ipſe uerò ludebat in cithara atque plaudebat, ita ut etiam uxor eius Michol, Saul filia primi regis, uidens cum facientem talia deriſerit. Deferentes autem arcam poſuerunt in tabernaculo, quod ei Dauid conſtituerat. Tunc immolauit hoſtias copioſas atque pacificas, & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita ut & mulieribus, & uiris, & paruulis diſtribueret collyridam panis, & aſſaturam, & laganum frixum, & partem immolationis. Cumq; populis huiuſmodi epulas præbuiſſet, dimiſit

dimisit eos: ipse uerò domum propriam uenit. Cui dum astitisset filia Saul Michol uxor eius, pro alijs quidem rebus orauit deum, ut ei bona præberet, quæ ipse propitius cõferre posset: culpauit uerò illum, eò quòd tantus rex ludendo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter nudatus. Cui Dauid respondit, non se uereri facere, quæ deo placerent, qui eum præposuisset utique patri eius & cæteris, & ludere sæpius & saltare, & nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attendere. Hæc itaque Michol ex Dauid quidem filios minime procreauit, iuncta uerò ei, cui illam pater suus tradiderat ab Dauid abreptam, quinque filios genuerat, de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex bene quotidie dei nos- 2. Reg. 7.
luntate sua negotia promoueri, delinquere se putauit, si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis & excelsis, & optima constructione decoratis: arcam uerò dei in tabernaculo despiceret commorari. Ob quam rem uoluit templum ædificare deo, sicuti prædixerat Moses. De quibus rebus cum locutus fuisset Nathan prophetæ, ad faciendũ opus aggressus est, tanquam deus ei in omnibus existeret cooperator. Et cum haberet iam præparatam ad fabricam templi materiam, illa nocte deus Nathan prophetam uisitauit in somnis, præcipiens ut Dauid diceret: quia uoluntatem quidem eius & desiderium approbaret, cum nullus primitus cogitasset ei templum ædificare: sed ipsi quidem habenti huiusmodi uoluntatem, non concedi construere templum, eò quòd multis prælijs decertando hostium fuisset sanguine maculatus: post mortem uerò eius longa senectute suscipiendam, faciendam domum à Salomone eius filio, qui ei foret successurus in regno. cui se ita prospicere sicut pater filio compromisit: & regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum: ipsum uerò si deliquerit languore & terræ sterilitate puniendum. Hæc ergo

audiēs à propheta Dauid, & lætus effectus in eo, quòd suis nepotibus regnum permansurum fore cognosceret, & quia sua missime eius domus clarior foret, repētè uenit ad arcā, & prostratus in faciem suam adorauit deum, & ex omnibus gratias egit, tam pro his quæ ipsi præstiterat, & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine sublimarat, & ad gloriæ culmen euexerat, quàm pro eius nepotibus regno cōpromisso, necnon & propter prouidentiam quam Hebræis & eorum libertati contulerat. Hæc cum dixisset, & deum laudasset, abscessit.

Pugna quam habuit Dauid contra Palæstinos & Moabitas, & Adrazarum regem, & Damascenos, atq; uictoria, & de amicitia facta inter ipsum & Thou regem. CAPVT V.

2. Reg. 8. INtermisso siquidem pauco tempore, cogitauit ut bellum Palæstinis inferret, ne ullam pigritiam aut desidiam generari suis rebus inspiceret: sicut ei prædixerat deus, subuersis hostibus, in pace de cætero relinqueret nepotibus suis imperium. Et conuocato rursus exercitu, denuncians ut esset ad bellum paratus, cunctis rite dispositis surgens de Hierosolymis uenit ad Palæstinos. Quos dum bello uicisset, & multam prouinciam tenuisset, adiecisséq; terminis Hebræorum, bellum conuertit ad Moabitas: & duas quidem partes eorum exercitus uictas dimicando consumpsit, reliquos autem captiuos accipiens, & annua tributa eis imponens, rursus contra Adrazarum, filium quidem Arachi, regem uerò Sophenæ conuertit exercitum. de cuius acie habita congressione circa Euphratem fluuium, pedestrium quidem peremit quasi uiginti milia, equestrium uerò quinq; milia: cepitq; currus eorum, quorum plurimos incēdit, centum tantummodo reseruauit. Audiens autem Damasci & Syriæ rex Adadus, quòd Dauid expugnasset Adrazarum, tanquam amicus ad eius solatia

cum

eum maximo uenit exercitu, eum ſicut ſperabat ab obſeſſione liberaturus: & congreſſus denuo apud Euphratem contra Dauid, bello deuictus eſt. Ceciderunt autem ferientibus eos Hebræis de exercitu Adadi quaſi uiginti milia uirorum, reliqui uerò in fugam uerſi ſunt. Meminit autem & huius regis Nicolaus in quarto hiſtoriarum libro, ſic dicens: Poſt hæc autem tranſacto iam multo tempore, quidam prouincialium nomine Adadus ualde fortiſſimus in Damaſco, & alteri Syriæ præter Phœnicen imperauit: & habuit bellum contra Dauid Iudææ regem. Cumq; multis prælijs dimicaſſet, ad nouiſſimum circa Euphratem uictus eſt, qui tunc optimus regum robore & fortitudine uidebatur. Ad hæc autem liberos eius dicit, qui poſt illius mortem ſuſcipiebant ab alterutris & regnum & nomen, his uerbis: Illo ſiquidem moriente, eius nepotes uſq; ad decimam generationem regnauerunt: ſingulis quibuſq; à patre mox in ipſo principio accipientibus nomen, ſicut in Aegypto Ptolemæi: quorum tertius ualde potens, & reparare uolens aui perditionem, bello illato Iudæis uaſtauit prouinciam, quæ modò Samaria nuncupatur. Non eſt autem hiſtoriographus à ueritate priuatus. Is eſt utique Adadus, qui pugnauit in Samaria, regnante Achab apud Hebræos, de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur Dauid caſtrametatus ad Damaſcum, omnem reliquam Syriæ regionem ſuæ ditioni ſubiecit: & munitiones in prouincia uniuerſa conſtituens, tributaq; eos conferre decernens, reuerſus eſt, aureaſq; pharetras, & arma diuerſa, quæ cuſtodes corporis Adadi gerebant, deo dicauit in Hieroſolymis: quæ poſtea Aegyptiorum rex Suſſachus dum pugnaſſet contra eius nepotem Roboam, accepit: & multas alias ex Hieroſolymis ſecum diuitias ad propria deportauit. Hæc itaque dum in locum proprium uenerimus, ſingula quæq; narrabimus. Rex igitur Hebræorum

brærorum deo ſibimet cooperante, & omnia bella ſubdente; etiam contra alias Adrazari regis gentes & ciuitates caſtrametatus eſt: id eſt, Baachan & Machon, quas capiens magna uirtute uaſtauit. Inuentumq; eſt in eis aurum multum, nec non & argentum, inſuper & æs, quòd auro melius eſſe dicebant: ex quo etiam Salomon illud magnum uas, quod mare uocabatur, effecit: & optimos cantharos, cum deo templum ædificaſſet. Cumq; rex Hemathenus audiſſet, Adrazar & eius exercitum eſſe uaſtatum, metuens ne Dauid ſuper eum quoq; ueniret, amicitijs & fide eum uoluit obligare: miſitq; ad eum Adaram filium ſuum, egitq; gratias, quòd inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus: utq; ſocietatem cum eo & amicitias faceret, exorauit. Cui etiam magna munera direxit, id eſt, uaſa antiqua operatione facta, aurea & argentea, ſimul & ærea. Dauid autem facto fœdere cum Thou rege Hemathæno, eiusq; dona ſuſcipiens, filium ipſius cum honore competenti utriuſq; dimiſit: ea uerò quæ ab illo fuerant deſtinata, & auru aliud & argentum, quod de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis, ſecum portans, dicauit deo. Non autem ipſi ſolummodo dimicanti, & exercitum producēti uictoriam contulit deus, ſed etiam miſit Abiſai fratrem Ioab cum magna manu in Idumæam: & per illum quoque uictoria ceſſit, Idumæorumq; decem & octo milia uiros Abiſai dimicando peremit. Tunc etenim omnem Idumæam rex in ſua ditione percipiens, tributa pro terra, & pro uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat autem uir naturaliter iuſtus, & iudiciorū contemplatione uerißimus. Principem uerò totius exercitus habuit Ioab: ad conſcriptiones autem geſtorum Ioſaphat filium Achil. Inſtituit autem de domo Phinees principem ſacerdotum Abiathar, qui eius amicus erat: ſcribā uerò fecit Saraiam: Banaiæ autē filio Iohoiadæ cuſtodum corporis præbuit principatum.

cipatum. Seniores autem filij eius circa corporis eius custodiam erant. Recordatus autem est etiã fœderis, & iurisiurandi, quod habuerat cum Ionatha filio Saul, & amicitiarum atq; studij illius oblitus non est. Nam inter alias uirtutes memor etiam erat eorum, qui ei præterito tempore beneficia præbuissent. Præcepit ergo requiri, si aliquis de Saul gene- 2. Reg. 9.
nere supereſſet, cui retributionis debitum pro Ionathæ amicitijs repensaret. Et cum quidam fuiſſet adductus de domo Saul, qui potuiſſet scire, si quis adhuc ex genere illius superesſet, interrogauit, si aliquem noſſet uiuere de cognatione Ionathæ, ut pro beneficijs illius ſua ei munera repensaret. Qui reſpondit relictum esſe ei filium nomine Miphiboſeth, ueſtigijs claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe, à nutrice ſua raptus, & ea fugiente lapſus ex eius humeris, greſſus ualde uexauerat. Dumq; cognouiſſet ubi uel apud quem nutriretur, miſit ad Machir in ciuitatem Iodabar, apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo facto uenit Miphiboſeth ad regem, & proſtratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iuſsit eum habere fiduciam, & ſperare meliora: deditq; ei domum paternam, & omnem ſubſtantiam quam Saul auus eius poſſederat, fecitq; eum conuiuam ſuum: præcipiens ut nulla die ab eius menſa recederet. Cumq; puer adoraſſet, & retuliſſet gratias pro uerbis pariter & donis, uocauit Dauid Ziba dicens: paternam ſe domum & omnem Saul ſubſtantiam Ionathæ filio condonaſſe. Illi uerò præcepit, ut operaretur terram, & collectos reditus uniuerſos in Hieroſolymam deportaret, atq; quotidie ad menſam regis deduceretur puer, ipſumq; Zibam & filios eius numero quindecim, & famulos numero uiginti Miphiboſeth filio Ionathæ donauit. Hæc itaque conſtituente rege, Ziba famulus adorans, & cuncta ſe promittens facturum eſſe, diſceßit.

Ionathæ

Ionathæ uerò filius in Hierosolymis habitauit, habens cum rege conuiuium, cui omnis diligentia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit autem & filium quẽ appellauit Micham. Ergo qui relicti fuerant de genere Saul & Ionathæ, hunc honorem apud Dauid habuisse noscuntur.

Quomodo Ammonitæ legatos Dauid magna contumelia affecerunt: & quomodo ultus est Dauid illã, profligando eos cum Mesopotamitis & Syris. CAP. VI.

2. Reg. 10. ILlo itaq; tempore, Naas amico Dauid Ammonitarum rege defuncto, eiq; in regnum filio succedente, misit Dauid ut eum consolaretur, mortem patris leuiter ferre monens: utq; amicitiæ quas cum patre eius habuerat permanerent. Quod principes Ammonitarum mala uoluntate, & non secundum Dauid consilium susceperunt: & exacuerunt regem suum, dicentes exploratores misisse Dauid, qui eorum prouinciam & exercitum clementiæ occasione cognoscerent, & cauenda eorum colloquia, suaseruntq; ne incaute periculum alicuius calamitatis incurreret. Hæc itaq; credens bene tractasse suos iudices Ammonitarum rex, legatos qui à Dauid missi fuerant, grauissimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbæ eorum, & uestium medietatem abscindens, relaturos operibus & non uerbis dira responsa dimisit. Rex autem Israelitarum hæc cognoscens, indignatus est: & iniuriam factam sibi nequaquam despiciens, contra Ammonitarum regem parauit bellum, ut contumeliam quæ fuerat legatis suis imposita, regis periculo uindicaret. Porrò necessarij regis Ammonitarum & principes, uidentes quia fœdera dirupissent, & pœnas pro tali præsumptione luere deberent, semetipsos ad prælia præparabant. Tunc uerò mittentes ad Syrum Mesopotamiæ regẽ mille talenta, socium eum sub hac mercede fieri poposcerunt. Habebant autem isti reges pedestrium uiginti milia. Conduxerunt

xerunt autem & regem prouinciæ Maacha, & quartum nomine Istob. Sed & isti habebant duodecim milia armatorum. Dauid autem non expauit, neq; horum solatium, neq; Ammonitarum exercitum: securus de deo, qui iuste contra eos erat pro huiusmodi iniuria pugnaturus. Et cũ dedisset Ioab principi militiæ florem totius exercitus, misit eum contra illos ad prælium. Qui circa metropolim Ammonitarum Charanachan ueniens castra fixit. Hostibus igitur egredientibus, & aciem non simul, sed in duas partes disponentibus, quorum auxiliatorum quidem manus in campo Curico constituta esse uidebatur, Ammonitarum autem exercitus circa portas aduersus Hebræos: uidens hoc Ioab contraria molitione tractauit: & fortissimos quidẽ uiros eligens, se opposuit Syro, & regibus qui cum eo erant: reliquam uerò partem fratri suo Abisai tradidit, ut contra Ammonitarum aciem dimicaret: dicens, ut si uideret Syros sibi & prævalere, & fortiores esse, acie conuersa ferret ei solatia: si autem illum Ammonitæ opprimerent, ipse eum similiter adiuuaret. Cumq; inuitasset fratrem, atq; rogasset, ut magnanimiter, & fiducialiter ageret uniuersa, & grauẽ uerecundiam metuens decertaret: illum quidem cum Ammonitis pugnaturum dimisit, ipse autẽ Syros aggressus est. Qui primo quidem fortiter restiterunt, multos tamen eorum peremit Ioab, omnes autem conuertit in fugam. Quod uidentes Ammonitæ, metuentesq; Abisai & eius exercitũ, non restiterunt, sed suos socios imitati sunt, & in ciuitatẽ repẽte fugerunt. Hostibus igitur ita deuictis, Ioab ad regem claro triumpho in Hierosolymam remeauit. Hæc ergo deuictio non persuasit Ammonitis ut bello quiescerent: neque dum cognoscerẽt Dauid uictorem, à prælijs abstinerent: sed mittentes ad regem Syrorum Adrazarum trans Euphratem, eum ad solatium conduxerunt, qui habebat quidem principem militiæ Sobachum.

pedestrium

pedestrium uerò octoginta milia, & equitum mille. Cognoscens autem rex Hebræorum rursus Ammonitas tantum exercitum congregasse, non iam aduersus eos per duces suos pugnare decreuit, sed ipse cum omni uirtute transiens Iordanem fluuium eis occurrit: & congressus in pugna uicit egregie, & interfecit milia pedestrium quadraginta, equitum uerò usq; ad septingentos. Prostrauit autem in acie principem militiæ Chadam nomine Sobachum, quo uulnere mortuus esse cognoscitur. Mesopotamitæ uerò dum pugna fuisset hoc modo terminata, tradiderunt se Dauid, & dona miserunt ei. Et ille quidem saluus est reuersus in Hierosolymam. Cum autem uer inchoasset, misit Dauid principem militiæ Ioab, ut cum Ammonitarum gente pugnaret. Ille uerò proficiscens, omnem eorum depopulatus est regionem, & ipsos in metropoli Rabath clausos obsedit.

De adulterio Dauid cum Bethsabee, & cæde Uriæ huius coniugis. increpatio Nathan, & Solomonis nativitas. CAPVT VII.

COntigit igitur ea tempestate Dauid pessimum uitium, cum esset natura iustus atque religiosus, & patrias leges magna uirtute seruaret. Is enim dum hora meridiana iam ad uesperam declinante, in superiora regalia solito more deambularet: uidit mulierculam specie ualde pulcherrimam, & cunctis fœminis præponendam in domo propria aqua frigida se lauantem, nomine Bethsabee. Cuius mulieris pulchritudine superatus, concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum uocari fecisset, cum ea concubuit. Quæ concipiens, misit ad regem, & ut excogitaret insinuauit, quatenus commissum scelus potuisset abscondi, ne secundum leges patrias morerentur adultera. Dauid autem uirum eius nomine Uriam, qui erat Ioab armiger, de obsessione bellica fecit euocari. Quo uenien-

te de

te de exercitu, hunc de obsessione requirebat. Illo autem referente omnia ei prospera prouenire, tollens epulas de suo conuiuio dedit ei: iussitq; ut pergens ad suam coniugem, in eius cubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit, dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum comperisset rex, requisiuit cur post tantum tempus propriam non isset ad domum, nec ad uxorem, dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habeant uoluntatem. Cui respondit, non esse iustum ut dum commilitones eius, & dux inter castra, & in hostium regione dormiret: ipse cum uxore propria requiesceret, & epulis indulgeret. Et cum hæc dixisset rex præcepit, ut illa die ibi maneret, altera uerò die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rursus ad cœnam Vrias à rege, & ad ebrietatem usque perductus, inuitante cum studio rege frequenter ad pocula, nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis, nullo desiderio concitatus uxoris. Quo facto rex nimie contristatus, scripsit Ioab. Vriam quasi in eo deliquerit præcipiens puniendum. Significauit etiam ultionis modum, ne fieret ipse in suo scelere manifestus, dicēs, ut in parte qua esset hostium grauis manus, & posset pugnando periculū sustinere, ibi eum poneret: & cōmisso prælio iuberet cunctos ab eo recedere, ut solus in mortis periculo remaneret. Et cum hæc scripsisset, & suo signaculo munisset, epistolam Ioab deferendam dedit Vriæ. Ioab autem literas suscipiens, & uoluntatem regis cognoscens, in loco ubi hostes nouerat fortiter imminere, Vriam constituit. Deditq; ei quosdam militum optimorum, secū dixit omni uirtute præbiturum solatia, si forte possent partē muri deijcere, & ad interna ciuitatis intrare: quem petijt, ut cum esset miles ualde fortissimus, & haberet gloriam apud regē, & omnem exercitum, ad hoc nō dedignaretur accedere, sed potius huiusmodi res agere congauderet.

Cumq;

Cumq; hoc Vrias fiducialiter agere promisisset, Ioab seorsum cum eo pugnaturis dixit, ut eum solum facta hostium incursione desererent. Hebræis igitur ad ciuitatẽ accedentibus, Ammonitæ metuentes, ne in illo loco, ubi Vrias constitutus erat, uenientes inimici muros ciuitatis ascenderent: eligentesq; fortissimos uiros, & repentè portas aperientes, magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quòd dum uidissent, omnes qui erant cum Vria (sicut eis prædixerat Ioab) recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere, aciemq; deserere, sustinuit hostes: & impetum eorum sua uiuacitate suscipiens, peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio uulneratus interijt: cum quo etiã quidam alij de socijs sunt extincti. His ita gestis, nuncios Ioab misit ad regem, præcipiens, ut ei diceret, quòd studuisset quidem capere ciuitatẽ, sed cum accessisset ad murum, multis ibi cadentibus abscessisset: & si quidem iracesceretur, Vriæ mortem pariter indicarent. Hæc igitur audiente rege, & grauiter ferente, & dicente eos incaute fecisse, ut ad murum urbis accederent, cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem: dum utiq; exemplum haberent filij Gedeon Abimelech, qui dum turrim Thebes expugnare uellet, uiolenter à sene muliere petra percussus probaretur extinctus: & cũ esset uir fortissimus, propter difficultatẽ rei turpiter sit peremptus, qua memoria oportuisset eos muros hostium non adire: cum sit optimum apud omnes, ut ea quæ geruntur in prælijs sci bene, seu male, memoria teneantur: quatenus alia quidem imitanda sint, alia fugiẽda. Cumq; hæsitaret rex, & de casu belli
2. Reg. 12. co cogitaret, Vriæ morte à nũcijs indicata, repẽte ab indignatione cessauit: iussitq; ut reuertentes Ioab diceret: humanũ est quod contigit, & bella huiusmodi semper habere naturã mutabilem, ut aliquando quidẽ inimici superiores sint, aliquando uer

uerò ſubiecti: de cæterò uerò in oppreßione prouidendum, ne denuo in aliquam partem delinquerent, ſed uallis & diuerſis munitionibus obſiderent, & prævalentes ciuitatem omnino ſubuerterent, & habitatores eius omnes pariter trucidarent. Nuntius itaq; Ioab ea quæ fuerãt à rege dicta, portabat. Vxor autem Vriæ Bethſabee mortẽ ſui uiri cognoſcens, multis eum diebus fleuit. Quieſcente uerò triſtitia eius & lachrymis, mox eam rex accepit uxorem, & filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non libenter inſpexit, ſed iratus contra Dauid in ſomnis apparuit prophetæ Nathan, regem culpans in his quæ malè commiſerat. Nathan autem cum eſſet uir urbanus & ſapiens, & cogitaret, quia reges dum in iram inciuntur, amplius eam quàm iuſtitiæ iura reſpiciunt: intermiſſionem quidem dei tunc tacere decreuit, & alia uerba uiro utilia eloqui diſpoſuit: & dicẽs ei huiuſmodi cauſam, quid de ea ſentiret, manifeſtum ſibi fieri poſtulabat: Duo, inquit, uiri in una ciuitate degebant, quorũ unus opulentus erat, & multos greges iumentorum, boumq; & ouium poßidebat: alter pauperculus, qui unam tantum agnam habebat, quã cum ſuis filijs enutrierat, cum qua etiam cibis proprijs ueſcebatur, & quam non aliter quàm filiam diligebat. Cumq; hoſpes ueniſſet ad diuitem, nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere, ut epulas amico præberet: ſed miſit ad agnam pauperis, & eam ſublatam, peregrino conuiuium miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehementer commouit regem, malignumq; pronuntiauit illum hominem coram Nathan, qui talia perpetraſſet, & quadruplum dixit pro agna iuſtè redditurũ, & ſuper hoc morte mulctandum. Nathan autem reſpondens, ait, ipſum eſſe, quem ille pati talia decreuiſſet, qui opus malum ualde commiſerit: reuelauitq; ei, & apertè manifeſtauit iram dei, qui eum regem cunctorum fecerat Hebræorum, & omnium in circuitu gentium

multarum atq; magnarum constituerat dominum, & à manibus Saul antea liberauerat: dederatq; ei coniuges, quibus iuste fuerat & legaliter copulatus. Sed quia deum spreuisset, & impiè cõspexisset uxorem, & uirum eius necandum hostibus tradidisset, ideo eum pœnas exoluere, & uxores eius ab uno dicebat filio uiolentias sustinere: sed & ipsum fore eius insidijs expellendum: & dum eius peccatũ occultè fuisset gestum, illud cunctis uidẽtibus ageretur: moriturumq; pariter & puerum qui ex ea esset procreatus. In his ergo rege turbato, & ualde confuso, & cum lachrymis & tristitia impiè se egisse confessõ (erat enim deicola uir, qui nihil omnino in sua uita præter in casu uxoris Vriæ deliquerat) mãsertus est deus: & reconciliatus ei, seruaturum se illius uitam, regnumq; pollicitus est, agenti pœnitentiam de his quæ ab eo fuerant malè gesta. Cumq; hæc Nathan regi prophetasset, domũ reuersus est. Puerum uerò qui de uxore Vriæ fuerat generatus, grauis diuinitus languor inuasit. Pro quo rex nimis afflictus, cum à cibo septem diebus abstinuisset, & adhortantibus sæpe famulis non comedit: sed & uestibus atris indutus, atq; prostratus in cilicio iacebat in pauimento, & deo pro salute pueri supplicabat, quia ualde eius matrem amabat. Septimo uerò die puero moriente, non præsumebant hoc regi famuli nuntiare: cogitantes, quia si cognosceret, & à cibo, & ab alia sui diligentia potius abstineret, tanquam in luctu mortui filij cõstitutus, quippe cùm eo languente talia præ tristitia pertulisset. Sentiens autẽ rex famulos perturbari, & ea pati quæ præcipuè solent aliquid celare uolẽtibus prouenire, intelligens mortuum puerũ, & uocans unum de famulis, ac ueritatem audiẽs, repentè surrexit, & lauit se: & sumens candidã uestem uenit ad tabernaculũ dei, iussitq; sibi cibos apponi. Quo facto multus stupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cùm nihil

nihil horum puero languēte feciſſet, eo mortuo ſimul hæc omnia celebraret. Cumq; ab eo huius facti cauſam requireret, aſſerens eos nimis indoctos, ait: quia adhuc quidem uiuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet, omnia faciebat, credens per hæc placari diuinitatem: quo deficiente uita, triſtitia nihil prodeſſet. Quod cùm dixiſſet, regis ſapientiam laudauerunt. Poſt hæc autē ingreſſus eſt ad mulierem Bethſabeæ. Quæ concipiens maſculum filium procreauit, quem iubente Nathan propheta Salomonem appellauit. Porrò Ioab Ammonitas obſeſſione fortiter affligebat, aquam eis auferens, & rerum cæterarum uberitatē, multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nanq; puteo bibebant omnes: & licet illis eſſet fontis auxilium, ne tamen deficeret, non eò largius utebantur. Quo facto ſcripſit hæc regi, ſignificans, & rogans eum, ut ueniret ad ciuitatem, quatenus ſuo nomini victoriam deſignaret. Quod cùm ſcripſiſſet Ioab, approbans rex eius uoluntatem & deuotionis fidem, ſumpto ſecum exercitu, uenit, ut Rabath depopularetur. Vrbem uerò hanc dum bellica lege cepiſſet, mulites eam uaſtare permiſit: ipſe uerò tulit coronam regis Ammonitarū, habentem pondus auri talentū, & lapides precioſos, & in medio ſui ſardonychem, quā ſemper Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidē & alia precioſa ſpolia in ea cōperit ciuitate. Viros autē eius tormētis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias Ammonitarum urbes quas cepit, euertit.

Quomodo Amnon ſororem Thamar ui comprimit, Abſalom fratre horum ob id moliēte necem in Amnon: & quomodo iram patris Abſalom fugit, licet poſtea reuocauerit eum pater. CAP. VIII.

REuertente igitur Hieroſolymam rege, domus eius turpi ruitio maculata eſt. Erat enim illi filia uirgo nomine Thamar, pulchritudine ualde præcipua, ita ut omnes fœminas ſpe-

cioſas euinceret. Huic frater erat Abſalom, ex una genitrice generatus. Hanc Amnon filiorum Dauid ſenior concupiuit: & cùm neq; propter uirginitatem eius, neq; propter cuſtodiã ſuo poſſet deſiderio prævalere, crudeli percuſſus uulnere carpebatur. Dumq; eius corpus interiori languore tabeſceret, & iam colorem macies permutaret, innotuit Ionadab cuidã cognato eius pariter & amico. Erat enim uir iſte ſapiẽs, & intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie Amnon non naturale corpus habentem, accedens interrogauit, ut ei cauſam rei huius ediceret: dicebatq; arbitrari ſe hæc illum amoris occaſione perferre. Cumq; confiſſus fuiſſet ei Amnon paſſionem ſuam, & quia ſororem ſuam conſanguineam concupiſceret, conſilium ei ſuum deſideriũ adipiſcendi hoc modo dedit: monens ut ægritudinem ſimularet, & uenientem ad ſe patrẽ peteret, ut ei ſororem exhibituram competens ægrotanti miniſterium deſtinaret: quod ſi fieret, priuaretur citius à languore. Amnon ergo ponens ſemetipſum in lectulo ſecundum Ionadab conſilium ſimulabat infirmitatem: & dum ad eum uiſitandum pater uenisſet, popoſcit ut ſororẽ ei dirigeret. Quã pater incunctanter iuſſit adduci. Ea ueniente præcepit, ut ei manu ſua faceret panes frixos, dicens ſuauiter ſe ex eius manibus comeſurum. Illa uerò uidente fratre, cõſperſa farina faciens collyridas, easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidẽ nequaquam guſtauit ex eis, ſed iuſſit famulos ut omnes à domo repellerẽt, ut quaſi quiete facta dormiret. Cumq; famuli quod iuſſerat, impleuiſſent, iuſſit ſororem, ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret: Quod dum puella feciſſet, apprehendens eam, ut cum ea concumberet, ſuadere tentauerat. Puella uerò clamabat, dicens: Noli uiolentiam facere, nec impietatem frater mi inferre: noli leges tranſcendere, & te iniquiſſima confuſione miſcere: ſed quieſce à tam iniuſto & ſceleratiſſimo

tissimo desiderio, ex quo obprobrium & turpitudo nostræ domui perpetua conferatur: adijciēs quia si de hac re loqueretur patri, coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat, uolens ad præsens impetum eius petulantem declinare. At ille non acquieuit: sed nimietate amoris illius inflammatus, & robore eius passionis ualde perplexus, uim intulit ei. Quem repentè odium post stuprum sororis inuasit: & iniuria perpetrata, eam surgere, & abire præcepit. Cumq; illa in hoc deteriorem proclamaret iniuriam sibimet irrogatam, nec usque ad noctem eam manere permitteret, repentè eam inde discedere iussit, ut etiam hinc testimonium suæ confusionis incurreret. Qua resistente, iussit famulo, ut eam prorsus expelleret. Illa uerò dolens iniuriam simul & uiolentiā, dirupto colobio, quo antiquæ uirgines utebantur, habente manicas, & ad talos usque profuso, ne facilè uiderentur, & cinere aspersо capite, ibat per mediam ciuitatem, clamans, & ingemiscens uiolentiam sibimet irrogatam. Quam dum inuenissent frater Absalom, requisiuit quā causa proueniēte hoc ageret. Et cùm factam sibi dixisset iniuriam, quiescere & mediocriter ait ferre germanam, & iniuriam non putare, quòd corrupta fuisset à fratre. Cui dum satisfactum fuisset, clamare & uiolentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrē suum Absalom uidua tolerauit. Quod cùm cognouisset Dauid, doluit quidem: sed cùm Amnon seniorem filium ualde diligeret, eum noluit contristari. Quem Absalom crudeliter abhorrebat, & latenter opportunum tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur secundus iam annus corruptionis sororis eius excesserat, & cùm greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatē Betsepho (est autem hæc in sorte tribus Ephraim) rogauit patrem, ut cum alijs fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante, ne illi grauis uideretur existere, uel

fratres dirigi supplicauit. Quibus destinatis, iußit Absalom famulis suis, ut cùm uiderent Amnon ebrietate dissolutum, illo innuente interficerent eum, nullumq; metuerent. Quo facto fratres cunctos terror grauis & tumultus inuasit, & de se quoq; singuli formidantes, ascendentesq; in equis reuertebantur ad patrem. Quidam uerò præcedēs nuntiauit patri, quasi cunctos fratres interfecisset Absalom. Tunc Dauid quasi omnibus uere simul interfectis, & hoc à fratre, tristitia, quæ eum usq; ad mortem ferre uideretur, amara nimis inuasit: & eo dolore neque causam requisiuit, neq; aliud quicquam. Post hoc tanti mali facinus cognoscere uoluit, neque sustinuit: sed repentè ueste disrupta prostratus in terram iacebat, lugēs filios uniuersos, & qui mortui nuntiati fuerant, & simul qui eos occiderant. Ionadab uerò Samma fratris Dauid filius consolabatur eum, ut à tristitia tanta recederet, nec crederet filios alios interemptos: quia nec causa talis extaret: sed esse credibile, quia hoc fecisset Absalom in solum Amnon, propter Thamar suæ sororis iniuriam. Inter hæc quidem sonus equorum & tumultus quorundam, uenientium attentos eos fecit. Erant autem filij regis, qui de conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit, & præter spem uidens quos ante paululum perijsse crediderat, amplexatus est eos. Erat itaque cunctis luctus & gemitus, illis quidem super mortuo fratre, regi uerò super filium interemptum. Absalom autem fugit in Gessur ad auum maternum, utrum prouinciæ illius præpotentem, apud quem trium annorum tempore commoratus est. Cumq; Dauid uoluntatem haberet, ut ad reuocandum Absalom filium destinaret, non ad uindictam, quando erat ira iam longo tempore leuigata, ad hanc rem princeps militiæ Ioab
2.Reg.1. eum potius incitauit. Præparauit enim quandam mulierem iam ætate prouectam, ut eum sub schemate luctus interpellaret, &

ret, & huiusmodi uerba proferret. Quæ ait: Duo filij mei rex erant, qui in agro fuerant, & in contentionem conuersi, nullo præsente qui eos placare potuisset, ab altero alter percussus interijt. Cognatis autem interfectorem petentibus, & uolentibus eum occidere, supplico, ut mihi salutem præcipias filij condonari, nec reliquam spem meæ senectutis auferri, & prohibeas cunctos, qui meum filium interficere moliuntur. Non enim quicquam aliud ijs poterunt sequi, nisi quod timor regius imperauerit. Rege siquidem mulieris precibus annuente, respondēs denuo mulier regi: Gratias, inquit, ago rex tuæ benignitati, qui meam miseratus est senectutem, & pene filijs desolatam filium habere fecisti. Sed ut firma mihi sint tuæ donatæ clementiæ, precor tuo filio esto propitius, eiq; remitte delictum. Quomodo enim creditura sum ueritati mihi in hoc præbuisse beneficium, cum te uideam in causa simili cum tuo filio mancre semper iratum? Fœdum nanque est, ut cùm filius unus contra uoluntatem patris mortuus sit, sponte huic casui apponatur & alius. Intellexit itaq; rex hoc consilium studio Ioab immissum, & interrogata senc mulierc dum cognouisset hoc uerum esse, reuocans Ioab, ait ipse ei studij sui uotum, eumq; Absalom reuocare præcepit. Non enim circa eum iam ulterius se dixit esse crudelem, sed iram indignationemq; remittere. Ille uerò cum adorasset regē, eiuq; sermonibus gratias egisset: repentè profectus est in Gessur, & assumpto Absalom, in Hierosolymam remeauit. Præmisit autem rex dum uenire filium cognouisset, & præcepit, ut ad domum propriam remearet: non enim iustum esse credidit, ut mox uenientē susciperet, aut uideret. Ille uerò patre iubente eius declinauit aspectum, cui tamen à familiaribus debitum exhibebatur officiū. Huius itaq; pulchritudo licet in tristitia posiți, & diligētiam competentem regis filio non habentis, nequaquā deposita est;

ſed erat ſpecioſus, & ſplendebat omni decore, & corporis magna proceritate, ita ut eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta cæſaries, ut uix octo diebus tonderi potuiſſet: & erat tonſuræ eius pondus ſiclorũ ducentorum, qui faciunt quinq; minas. Habitauit autem in Hieroſolymis annis duobus, & habuit tres filios maſculos, & filiam unam nimis ſpecioſam, quam rex poſtea Roboam Salomonis filius accepit uxorem, ex qua natus eſt puer nomine Abias. Inter hæc itaque mittens Abſalom ad Ioab popoſcit ab eo, ut perfectè placaret patrem: & peteret, quatenus eum ad ſuum conſpectum & colloquium reuocaret. Negligẽte uerò Ioab, mittens aliquos ſuorum, confinẽ ſegetem eius incendit. Quod cùm ille cognouiſſet, ad Abſalom uenit, culpans eum, & ex eo cauſam rei huius inquirens. Cui reſpondit: Hoc conſilium comperi, ut te ad nos perducere potuiſſem, negligentem uerba, quæ tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Quapropter præſentẽ te deprecor, ut mitiges genitoris mei iram. Ego nanq; peius exilio eſſe iudico huc me modo uenisſe, patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autem neceßitatẽ eius agnoſcens, & miſeratus mediator extitit apud regem, eiq; locutus de filio egit, ut libenter eum repentè ſuſciperet. Quo uenientẽ, & in terram proſtrato, ac ſupplicante ut peccati ueniam impetraret, porrecta dextera alleuauit eum, & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Quomodo Dauid ab Abſalom eſt regno pulſus conſultante Achitophel: Deq; Ziba, & Miphiboſeth, & inſurrs Semei, deq; exploratore Chuſi, & Achitophel ſuſpendio. CAP. IX.

2. Reg. 15. *ABſalom autem dum ei hoc fuiſſet à patre conceſſum, in paruo tempore multos equos, multosq; ſibi currus inſtituit, & armigeros quinquaginta: & diebus ſingulis ſurgens diluculo*

diluculo & ad regalia ueniens, eis qui causas habebant,& minores inueniebantur in eis,delectabiliter loquebatur,quasi non habente bonos consiliarios patre,sed iniustos in suis sententijs consistentes,quorum iudicio grauarentur. Pro qua re fauorem sibi omnium conciliabat:adijciebatq; pariter dicēs, quia si haberet & hanc potestatem, ipse cuncta sub legum equitate disponeret.His itaq; gestis,populo sibi placato,cum iam deuotionem cunctorum se obtinuisse confideret, post reconciliationem patris annis quatuor iam transactis, supplicauit,ut eum pater in Hebron ire permitteret,quatenus promissa deo sacrificia celebraret,quæ fugiens deuouisset.Dauid ergo cōcedente profectus est,ad quem multus populus eo inuitante confluxit.Aderat autem ei & consiliarius Dauid Achitophel Galamoneus:& ducenti uiri ex Hierosolymis,nescientes quidem conamen huiusmodi,sed uelut ad sacrificium euocati.Hoc itaq; cōsilio rex ab omnibus ordinatus est.Quod dum fuisset Dauid nunciatum, & inopinabiliter hoc sceisse filium cognouisset,metuens impietatem eius & præsumptionem miratus: quia nec peccati ueniam recordatus est,sed super illa scelera potiora & iniquiora committeret: primum quidem ut regnum à deo donatum uellet auferre: secundo ut patrem uita priuaret,deliberauit ut fugeret trans Iordanem, & uocatis amicis,& necessarijs, & de filij superbia participato cum eis consilio,cunctaq; committens deo,decem concubinas custodes regalium derelinquēs,discessit ab Hierosolymis:& alia multitudine cum eo fiducialiter egredīte, simul & sexcentis uiris armatis,qui Saul uiuente fuerant ei in fuga priori participes. Abiathar autem & Sadoch sacerdotibus,& omnibus leuitis uolentibus simul egredi cum arca dei, suasit magis ut in ciuitate consisterent, cum eum posset deus etiam arca nō portata liberare:mandauitq; ut ei latēter gesta

quæq; nunciarentur. Habuit autē fideles ad omnia ministros, Achimaam filium Sadoch, & Ionatham filium Abiathar. Sadoch autem Iethæus cum eo profectus est, licet Dauid eū manere in ciuitate uoluisset. Cui dum acquiescere noluisset, ei puritatem potius suæ deuotionis ostendit. Ascendente autē Dauid per montē Oliueti pedibus nudis, & cunctis cum eo flentibus, nunciatum est Achitophel esse cum Absalom, & eius parti fauere. Quod dum audisset, tristitia eius magis accreuit, deumq; rogabat, & suppliciter exorabat, ut abalienaret mentem Absalom à consilijs Achitophel. Formidabat enim ne contra se ei dando cōsilia præualeret. Erat enim uir ille astutus & ad prospiciendam utilitatem nimis argutus. Cumq; in montis uerticem peruenisset, ciuitate respecta cum multis lachrymis quasi amisso regno domino supplicauit. Occurrit autem ei uir quidā fidelis nomine Chusi & ipse amicus. Quem cum uidisset Dauid scissa ueste, & aspersо capite cinere flentem atq; lugentē, consolatus est eum, & à tristitia cessare poscebat: Et post hæc supplicauit, ut iret ad Absalom, quasi ei consentiens, & eius secreta consideraret, consilijsq; resisteret Achitophel: quia si cum Dauid pergeret, tantū prodesse non posset. Obediens ille Dauid, eo derelicto uenit in Hierosolymam, quò etiam non pòst multum uenit Absalom. Paululum itaq; exinde procedente Dauid, Ziba famulus Miphiboseth, quem curatorem instituerat possessionum quas donauerat filio Ionathæ, occurrit ei cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessarijs, ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent. Requirente uerò Dauid, ubi relinqueret Miphiboseth: ait in Hierosolymis, expectantem ordinari regē se in præsenti seditione, propter memoriam beneficiorum Saul. In his autē indignatus Dauid, omnia quæcunq; concesserat Miphiboseth, Zibæ donauit: multo iustius esse credens, ut hic

quàm

quàm ille potius hæc haberet. Et Ziba quidem hoc facto gauisus est. Igitur ueniente Dauid in locũ Bachuran, progressus quidam de cognatione Saul, nomine Semei filius Gera, lapidabat eum, ac pessimis sermonibus accusabat. Circunstantibus autem amicis, adhuc amplius blasphemabat, & sanguinarium eum multorumq; malorum dicebat autorem, increpans eum, quatenus ex illa terra uelut pollutus excederet: deoq; gratias referebat qui eum priuasset regno per proprium filium, pro eo quod peccasset in dominum, & in eo ritè pœnas exigeret. Omnibus autem super eũ mota iracundia prouocatis, & præcipuè Abisai, uolente interficere Semei, Dauid eum ab ira retinuit, dicẽs: ne malis præsentibus opus nouæ occasionis adijciamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est, sed ad deum intendo, propter quem iste super nos ita uidetur inuectus. Nec est admirandum, ab isto me talia sustinere, quando etiam filij uideor impietatem expertus. Sed forsan aderit nobis misericordia dei, & præualebimus inimicis, quo adiuuante securo itinere properemus. Semei autẽ per aliam montis partem currebat, & crebras faciebat iniurias. Cumq; Dauid uenisset ad Iordanem, reficiebat ibidem suos itinere fatigatos. Igitur cũ uenisset Absalom & Achitophel cõsiliarius in Hierosolymam cum omni populo, uenit ad eum amicus Dauid Chusi: & cum adorasset Absalom, optabat regnum eius incolume, & in omni tẽpore permanere. Illo uerò dicente, cur cum præcipuus patris eius esset amicus, eiq; fidelis in omnia uideretur, non cum eo tunc esset, sed illo derelicto transisset ad eum: temperate se facere dixit, siquidem & populi uniuersi fore iudicium. His, inquit, domine tecum manẽtibus, recte & ego te sequor. Regnum itaq; tibi à deo collatum est, quapropter eandem fidem atq; deuotionem præbebo quam patri. Non enim pro rebus præsentibus indignari fas

est,

eſt,quando non in extraneam domum mutatum eſt regnum, ſed in eadem permanſit,filio ſuccedente patri.Hæc dicens ſatisfecit,cum prius utiq; uideretur eſſe ſuſpectus. Et Abſalom uocato Achitophel,quid oporteret agi tractabat:Qui ſuaſit ut ad concubinas ſui patris accederet, ex hoc enim populum ſciturum,creditumq; dicebat,quia circa patrẽ nulla ei iam recõciliatio ſupereſſet:ob hoc cũ multa fiducia aduerſus eum omnis multitudo pugnaret:hactenus autẽ apertas inimicitias eos habere metuere,credẽtes poſſe patrẽ cum filio quocunq; tempore concordari.Hoc etiam conſilio flexus, iußit famulis ut tentoria in ſolatio regio figerent:& uidente populo acce
2.Reg.17. dens,ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt. Hæc autem geſta ſunt ſecundum Nathan prophetiam,quam Dauid olim de filij ſui inuaſione ſignificauerat.Cũ uerò feciſſet Abſalom quæ monuerat Achitophel, rurſus ſecundum conſilium de prælio contra patrem eum proferre poſcebat. Cumq; decẽ milia ille electos ſibi dari petiſſet,ut & patrẽ eius interimeret, & eos qui eum eo pergerent incolumes reuocaret, ut tunc firmũ haberet imperium cum pater eius extingueretur:dum hæc ſententia placuiſſet,uocauit etiam Chuſi amicum ſui patris antiquum,ſic enim ille eum uocabat.Cui dum ſententiã Achitophel indicaſſet, quid etiam ipſi uideretur de eadem cauſa requirebat. Ille uerò cognoſcens, quia ſi fierent quæ ſuadebat Achitophel, Dauid ad mortis periculum peruenirẽt:contrariam ſententiam nitebatur afferre:Non ignorat,inquit,ô rex tui patris & eorũ qui cum eo ſunt fortitudinẽ,qui & multis prælijs dimicauit, & ſemper ſuperatis hoſtibus eſt reuerſus. Nunc equidem credo illum in exercitu conſtitutum:eſt enim ſicut noſti bellicoſus, & idoneus omnia prouidere, & dolos ſuperueńientiũ hoſtium declinare certiſſimus:circa ueſperam autem derelinquere ſuos, aut in aliquam aulam ſe celare,aut

circa

circa petras insidias facere. dumq; contigerit ut nostri congrediantur ad prælium, illius quidē uiri ut existimo, modicum se subducent, & dum securi fuerint de regis auxilio, resistent. & inter hæc illis pugnātibus repentè cum alio exercitu tuus pater apparens, suis quidem fortitudinē præbebit ad bellum, tuos uerò inopinabili superuentu prosternet. Fac igitur cōparationem mei consilij, & cognoscens eius utilitatem, Achitophel quidem refuta sententiam: mittens autem in omnem prouinciam Hebræorum, præcipe ut cōtra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & sumens ipse prælij militiā uniuersam, esto dux eorū, & nulli alij cōmittas hoc bellum. Facilime enim te crede uictorē fore, si eum cum paucis cōprehenderis, cum tu multa milia pugnantium habeas, deuotionē suam tibi præbere uolentium. At si pater tuus fuerit obsessione circundatus, machinationibus, aut cuniculis ciuitatem illam facilimè capiemus. Hæc cū dixisset, probabilior apparuit quàm Achitophel. Nam præ illius consilio, Absalom potius huius elegit. Deus enim erat, qui in eius mente consilium Chusi melius esse faciebat. Quo facto festinauit Chusi ad sacerdotes Sadoch & Abiathar, cōsiliumq; Achitophel necnon & suum pandens, & quia placuissent quæ ipse monuerat indicauit: & exhortatus est repentè, ut mittētes hæc renunciarent Dauid, & quæ ab aduersarijs tractata uidebantur aperirent: adijciens ut studeret uelociter trāsire Iordanem, ne eum suus filius persequi festinaret, & antè quàm se ille muniret, posset à filio cōprehendi. Sacerdotes autē opportune suos filios ad hoc officium extra urbē celatos habebant. Quibus mandantes per fidelem ancillam quæ tractabat Absalom, præceperunt ut Dauid cum festinatione hæc significarēt. Illi uerò nulla dilatione tardantes, sed mandata seruātes patrū, pij fidelesq; ministri & officij sui uelocitatem & necessitatis instantiā cito iudicantes implendam,

plendam, festinabant ad Dauid. Cumq; duobus stadijs à ciuitate processissent, uidentes eos quidam equites, indicauerunt Absalom. Ille continuò ut cõprehenderentur misit. Quod cognoscentes filij sacerdotum, ab itinere declinantes in uicum quendam nõ longe ab Hierosolymis, cui nomen erat Bochor: inuenientesq; quandam mulierculam rogauerunt ut eos celaret, & munitionem metuẽtibus præberet. Illa uerò iuuenes illos in puteum repentè deposuit, & expansis desuper pellibus os eius operuit. Cumq; persequentes eos uenissent, & de eis mulierem requisissent, illa uidisse quidem se non negauit: dicens apud se eos sumpsisse potum, & continuò discessisse: tamen si cum uelocitate sequerentur, facile eos comprehendi posse dicebat. Cumq; diu secuti non cõprehendissent, reuersi sunt. Mulier autem uidens eos remeantes, & nullum iam periculum comprehensionis iuuenibus imminere cõspiciens, abstractos è puteo dimisit ad propriũ itineris opus. Qui multo studio festinantes, uenerunt ad Dauid, & cuncta ei quæ Absalom tractabat subtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iam nox esset, præcepit tamen suos Iordanẽ transire cum festinatione. Achitophel autem uidens suam sententiam reprobatam, ascendens iumentum suũ uenit ad regionem Galmon: conuocatisq; omnibus suis, consilium quod dederat Absalom exposuit: & quia eò quòd auditus ipse non fuerit, non eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim Dauid post uictoriã in regnum continuò rediturum: & melius sibi fore ut libere & magnanime abrumperet uitã, quàm se Dauid reseruaret ad pœnas, contra quem Absalom talia consilia præbuisset. Et cũ hæc dixisset, accedens in locum domus suæ secretiorẽ, laqueo se suspendit. Igitur Achitophel iudicio suo huiusmodi morte damnatus est: quem deponentes sui de laqueo, sepulturæ cõtradiderunt. Dauid autem sicut prædiximus transiẽs Iordanem,

uenit

uenit in castra optima, & munitißimam ciuitatem, ſuſcepe-
runtq; eum libentißime priores prouinciæ: & fugam illius
temporis reuerentes, & honorem ei priſtinæ felicitatis exhi-
bentes. Erant autem Berſelleus Galaadites, & Siphas poten-
tißimus, & Amanthias, & Machir terræ Galaaditidis pri-
mus. Hi nanq; omnium rerum copiam Dauid & qui cum eo
erant opulentißime præbuerunt, ita ut neq; lecti ſtrati deeſ-
ſent, nec panes aut uinum, ſed etiam ubertatem pecudum mi-
niſtrarent: quatenus & quietem laborantibus, & ciborũ uti-
lium copiam eis ad ſatietatem exhiberent. Et hi quidem hoc
modo erant conſtituti.

Quomodo Abſalom inſtructo contra patrẽ exercitu
uictus eſt: ipſeq; crinibus prolixis arborũ ramis implici
tis pendẽs transfoſſus eſt: & de luctu Dauidis. CA. X.

ABſalom itaq; congregato magno Hebræorum exercitu
ſuper patrem, & tranſiens fluuiũ Iordanem non longe
à caſtris, uenit in Galaaditidem regionem, conſtituitq; prin-
cipem totius exercitus Amaſam in loco Ioab conſobrini ſui.
Erat enim de patre Ietheo, & matre Abigea progenitus: A- 2. Reg. 18.
bigea uerò & Saruia mater Ioab, Dauid ſorores fuere. Cũq;
recenſuiſſet Dauid eos, qui cum eo erant & inueniſſet uſque
ad quatuor milia armatorum, noluit expectare quãdo ſuper
eum Abſalom ueniret: ſed conſtituens ſuper illos millenarios
& centenarios, diuiſo exercitu tripartite, aliam quidem par-
tem Ioab principi militiæ dedit, aliã uerò fratri eius Abiſai:
tertiam autem cõmiſit Etheo, qui erat amicus eius de ciuitate
Geth. Cumq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire, amici nõ per-
miſerunt, conſilio eum ſapiẽtißimo retinẽtes. Dicebant enim,
quia ſi cum eo deuincerentur, omnem ſpem utilitatis amitte-
rent: ſi uerò una parte uicta ad eum reliqui remearent, poſſet
denuo prælium reparari: quando etiam hoſtes arbitrarentur

alium

alium exercitum manere cum rege. Hoc consilium libenter accipiens Dauid, ipse quidem in castris manere decreuit: & cum duces & amicos ad prælium destinaret, rogauit ut fortitudinem sui & fidem, & memoriam haberent, utq; puero Absalom uictores parcerent, ne illo moriēte aliquid in se mali ipse committeret: optansq; cunctis uictoriam, dimisit exercitum. Ioab itaque aciem constituit contra hostes in campo quodam, habens post tergum syluam. Eduxit autem è diuerso Absalom suum exercitum: & facta congressione, belli opera præcipua manuū & maximæ præsumptionis ex utraq; parte gerebantur: alij quidem ut regnū Dauid reciperet, elaborabant, & omni magnanimitate desudabant: alij uerò, ne eo priuaretur Absalom, & daret patri pro sua præsumptione supplicium, in nullo segnes erant aut facere, aut pati quodcunq; belli casus afferret. Insuper metuebant etiā, ne ab Ioab & eius paucis militibus tanta multitudo subiugaretur. Igitur inter hæc uicit Dauid exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorū fortium: fugientesq; per syluas & colles persecuti sunt: & alios quidem ceperunt, alios autē interfecerunt, ita ut plures caderent fugientes quàm in acie repugnantes. illa siquidem die quasi uiginti milia uirorū ceciderunt. Exercitus autem Dauid accessit ad Absalom: erat enim cunctis proceritate & pulchritudine manifestus, qui metuens ne eum cōprehenderent hostes, ascendens mulam regiam fugiebat. Cumq; uelociter ueheretur, & ipso motu leuis existeret, arbori maximæ & ramis extensæ eius replexa cæsarie inopinabiliter est appensus: & iumentum quidem uelociter sua quasi dominum adhuc portaret abscessit, ille uerò ramis comarum alligatione retinebatur astrictus. Quem cū uidisset quidam militū Dauid, Ioab indicauit. Quo dicente, quinquaginta siclos se ei daturum si peremisset Absalom: nec si mille

siclos

ſiclos ei promitteret, occidere ille ſe filium domini ſui dixit, dum omnibus audiẽtibus pater eius ei parci rogauerit. At ille oſtendi ſibi præcipiens, ubi eum uidiſſet appenſum, & locum inueniſſet, in corde eũ iaculans interemit. Armigeri uerò Ioab circunſtantes de arbore cadauer eius depoſuerunt, cumq; in ſoueam proijcientes, aceruum ſuper eum lapidum poſuerunt, ita ut figura ſepulchri fieret, & ingentem tumulum locus ille ſeruaret. Ioab uerò ſigno dato, à perſecutione reuocauit exercitum, parcens contribulibus ſuis. Igitur Abſalom conſtituerat ſibi ſtatuam marmoream regiam in ualle, quæ duobus ſtadijs ab Hieroſolymis aberat: quam appellauit ſuam manũ, dicens quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in ſtatua permaneret. Erant enim ei maſculi filij quidẽ tres, filia uerò una Thamar. Quæ cõiuncta Salomonis filio Roboam, peperit filium Abiam, qui patri ſucceßit in regnum. Et de his quidem poſtea declarabimus. Igitur poſt mortem Abſalom populus quidem ad propria loca diſperſus eſt. Achimaas autẽ Sadoch ſacerdotis filius rogabat Ioab, ut præueniens ipſe Dauid uictoriam nunciaret, & quia dei ſolatium & prouidentiam ipſius habuiſſet. Cui non conceßit hoc Ioab dicens, quia cum ſemper boni nuncij homo fuiſſet, modo non deberet regi mortem filij nunciare. Vocansq; Chuſi, ei opus hoc iniunxit: ut quod ipſe uidiſſet, regi etiam indicaret. Cumq; iterũ Achimaas rogaret, ut eum nunciare permitteret, dicens: quia rex circa ſolam uictoriam attentus, nequaquam de Abſalom morte curaret, conceßit ei ut pergeret ad Dauid: tenensq; cõpendioſam uiã, quam ipſe ſolus nouerat, præuenit Chuſi. Cumq; ſederet Dauid inter portas, expectans quãdo ei aliquis geſta bellica nunciaret, quidam ſpeculatorũ uidens Achimaam currentem, & nondum quis eſſet agnoſcens, ait ad Dauid uidere ſe aliquem uenientem. Qui dum dixiſſet bonũ fore nuncium,

post paululum aliū quendam sequi pronunciauit. Cumq; & ipsum bonum nuncium assereret, uidens explorator præcurrentem iam uicinum, esse Achimaam Sadoch filium sacerdotis Dauid indicauit. Qui gauisus, eum bonū nuncium esse dixit, & aliquid optabile de prælio portaturum. Cumq; hæc dicerentur à rege, ueniēs Achimaas adorauit: & interroganti de pugna regi, uictoriam nunciauit. Quo requirēte de filio eius quid cognouisset, ait, quia mox ut uidisset fugatos hostes, ipse ad eum pergere festinasset, & audisse se magnas uoces persequentium Absalom, & nihil amplius potuisse cognoscere, cō quòd cogeretur missus à Ioab uictoriam nunciare. Veniente autem Chusi, & adorante regem, & uictoriam nunciante, de filio eum Dauid cōtinuò requisiuit. Tunc Chusi: Hæc, inquit, proueniāt tuis inimicis, quæ recepit Absalom. Quod uerbum uictoriæ gaudium nec apud ipsum manere, nec habere exercitum permisit. Ascendens enim Dauid in locum ciuitatis excellentissimum, flebat filium, tundens crebrò pectora, capillos capitis sui dilacerans, & omni se afflictione castigans clamabat, dicens: Vtinam mihi & non tibi ô fili aduenisset interitus. Nam cum eum diligeret per naturam, huiusmodi mortis eius euentui, quàm sibi potius condolebat. Exercitus autē & Ioab audientes, quia rex filiū ita lugeret, reueriti sunt triumphali schemate ingredi ciuitatem: sed deiecti & flentes & quasi deuicti potius intrauerūt. Cumq; rex capite uelato resideret, & filij interitū ingemisceret, introiuit ad eum Ioab & consolatus est eum, dicens: O domine rex, aperte demonstras ex his quæ agis, quia diligētes te & pro te pericula sustinentes, nec non & te tuamq; generationem protegente prorsus abhorres, & diligis inimicos: & illos concupiscis potius qui iuste pœnas soluentes obierunt. Nam si Absalom uicisset, & ipse regnū firmissimum tenuisset, nullius nostrū ca-

dam

dauer remaneret: sed omnes à teipso & à tuis filijs incipientes, fuissemus sine dubio prostrati, nullo nostrorum hostium flente, sed cunctis potius congaudentibus: insuper etiam punientibus eos, siqui fortè nostrorũ miserati fuissent. Tu uerò hæc agere super maximo non confunderis inimico, qui cum tuus filius esset, nequaquam hæc impia in te committere formidauit. Igitur recedens ab hac iniusta tristitia procede, militibus ostende temetipsum: eisq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nanque optimè noui, quia si in hoc actu permanseris, hodie à te populus uniuersus abscedet, & alij regnum tradet, & tunc amarissimum ac uerum habebis luctum. Hæc dicens Ioab, regem à tristitia reuocauit, & ad causas Reipublicæ utilitatis abduxit. Transformatus enim à fletu Dauid, & opportune compositus pro aspectu populi, sedit ad portas, ita ut audiens populus uniuersus concurreret, & omnes cum libentissime salutarent. hæc itaque tali modo sunt gesta.

Dauid uicto Absalom, iterũ recipit totum regnum, dedentibus se cunctis tribubus. Ipse inimicos clementer recipiens in gratiam, contra Sabee nouæ seditionis autorem mittit Amasam, quẽ Ioab dolo occidit, licet post ea Sabee deuicerit. CAP. XI.

PORRÒ qui cum Absalom fuerant, & de prælio fugerant, reuertentes ad semetipsos, singuli mittebant per ciuitates cunctas, Dauid beneficia commemorantes, & libertatem, quam eis resistendo multis hostibus præbuerat, edicentes: culpantesq; semetipsos quia eum expulisse uiderentur à regno, & alium ordinassent: quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus, rogare deberent Dauid, ut ab indignatione quiesceret eisq; faueret, & recepto regno illis suã prouidentiam non negaret. Hæc itaq; Dauid crebrò nunciabantur. Sed

etiam ille nihilominus misit ad Sadoch & Abiathar sacerdotes, ut principibus loquerentur tribus Iuda, quia turpe fuerit ut aliæ tribus ante illam Dauid constituerent regem, cum illi & cognati essent, & sanguinis eius participatione gauderent. Hæc eadem & Amasam principi militiæ eos præcepit edicere: quia cum filius sororis eius fuisset, non dissuaderet populo ut Dauid restitueretur imperium, pro qua re non solum regi reconciliari posset, sed & totius militiæ principatū sicut Absalom ei præbuerat obtineret. Et sacerdotes quidē principibus tribus Iuda locuti sunt, & Amasam deflexerunt, promissiones regias edicentes, ut in eius partibus consisteret. Hoc itaq; facto tribus Iuda misit ad regem legatos, rogantes ut ad proprium remearet imperium. Hoc autē & omnes Israëlitæ fecerunt, adhortante eos Amasa. Igitur accedētibus legatis ad eum uenit in Hierosolymam, omnes tamē præuenit tribus Iuda, ut regi ad Iordanis flumen occurreret: & Gera filius Semei cum mille uiris, quos de tribu Beniamin ducebat: & Ziba libertus Saul, & filij eius quindecim, & uiginti serui. Isti nāq; cum tribu Iuda pontem fluminis effecerunt, ut facilè rex eum transiret cum suo exercitu. Cumq; uenisset ad Iordanē, tribus quidem Iuda eū libentissime salutauit. Qui dum pontē ascenderet, prostratus est ante eum Semei, & detinens pedes eius, ueniam postulabat in his quæ peccauerat, rogans ut nō circa eum esset acerbus, nec potestate recepta eum iuberet dari supplicio: sed potius cōsideraret, quia gesta pœnitētia in his quæ prius deliquisset, primus ei occurrere festinaret. Cumq; in his supplicaret atq; deposceret, tūc Abisai frater Ioab ait: Nunquidnam propter hæc nō morieris, qui cōstitutum à deo regem nequaquā blasphemare metuisti? Tunc Dauid conuersus ad eum ait: Non cessatis filij Saruiæ has cōmouere denuo nobis superiores turbas, & seditiones instantes. An ignoratis quia

quia initiũ mei regni sit hodie? Quapropter omnibus impie in me agentibus, iuro dimitti supplicia, & nulli sua derelicta reseruari. Tu, inquit, ô Semei securus esto, & nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans cum cæteris præcedebat. Inter hæc autem occurrit & Miphiboseth de cognatione Saul, sordida ueste circumamictus, comamq; gerens profusam & hispidam barbam. Nam post fugam Dauid nec tonsus fuerat præ tristitia, nec uestem deposuerat suam, seq; in hac afflictione deuouerat permanere, donec regiam uideret conuerti calamitatem. Hunc autem accusauerat Ziba seruus suus apud Dauid iniuste. Qui dum salutasset, eiq; prostratus esset, cœpit interrogare Dauid, cur non fuisset egressus & eius fugæ participatus: ille autem Zibam sibi fuisse obstaculo dixit, cui dũ iussisset, ut ei itineris necessaria præpararet, curare noluisset, sed uelut quendam seruulum contempsisset: qui si gressus habuisset incolumes, nullo modo ab eo discessisset, cum posset etiam pedibus uti in fuga. Adiiciebat pariter, Non solum in his, inquit, domine nocuit mihi, sed etiam apud tuam circa me pietatem derogare, & mentiri maligna uoluntate præsumpsit. Sed noui quia nihil horum tua mens recipit, cum sit iusta & ueritatem diligat, quam uult ubiq; semper ualere diuinitas. Nam cum à meo auo passus fuisses magna pericula, & omnis mea generatio pro illius debuisset sceleribus deperire, tu humilis & benignus existens, & quod præcipuum est illorum malorum obliuionem agens, quando potestate sumpta priora uindicare poteras, amicum me tuum esse iudicasti, & in mensa quotidie regia posuisti: nihilq; mihi defuit quod honorato parẽti debuit exhiberi. Cumq; hæc dixisset ille, neq; Miphiboseth rex uoluit castigare, nec Zibam tanquam fallacem abijcere: sed cum omnia iam donasset Zibæ, quod cum illo Miphiboseth regi non occurrisset, &

Miphiboſeth ueniam dediſſet, medietatem ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui Miphiboſeth: Cũcta, inquit, ô rex Ziba habeat: mihi uerò imperium te recepiſſe ſufficiat. Berezel autem Galaaditen, uirum præcipuum atq; bonum, & qui multa in caſtris ei præbuerat, & regem uſq; ad Iordanem deduxerat, rogabat Dauid, ut cum eo ueniret Hieruſalem, promittens eius ſenectutem omnino decorandam, & eius tanquam patris habere prouidẽtiam. Qui deſiderio ſuorum cum eo ſe poſſe degere refutauit: dicens ſenectutem ſibi ſic imminere, ut etiam in rebus ſuauibus delectari non poſſet, cum utiq; octoginta eſſet annorum, & de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis è diuerſo rogabat, ut ſi ei præſtare uellet, cõcederet eum ad propria remeare, quando temporis longæuitate nec cõuiuiorum epulas diſcerneret, & auditus iam obturatos haberet: nec ſonum calamorum aut modulationem, aut aliorum inſtrumentorum, quæ reges ſolent inter cõuiuia mulcere, ſentiret. Quo nimium ſupplicante, Dauid ait: Te equidem dimitto, tuũ uerò filium Achiman mihi concede, ut ei omnium rerum bonarum debeam munus impendere. Tunc Berezel dimiſſo filio, adorans regem, & optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat, domum eſt reuerſus. Dauid autem uenit in Galgala, habens ſecum iam mediam partem populi, & pariter tribum Iuda: ueneruntq; ad eum primi prouinciæ cũ grandi pariter multitudine, & tribum Iuda culpabant, eò quòd ei latenter occurrerat, cum omnes ad eum debuiſſent una uoluntate concurrere. Principes autẽ tribus Iuda hoc modo ſatisfaciebant, dicẽtes: ne ferrent grauiter, eò quòd illi præceßiſſent, qui tanquam eius cognati, & propterea eum potius diligentes præuenirent: & quia nõ quaſi munera percepturi hoc fecerunt, ne illi qui uenerant poſtea mouerentur. Hæc autem dicẽtibus tribus Iuda principibus, nequaquam aliarũ tribuum princi-

pes

pes ceſſauerunt, ſed dixerunt: Admiramur nos equidem fratres, quòd uos ſoli regem cognatum ueſtrũ eſſe dicitis. Nam qui omnium noſtram poteſtatem à deo percepit, omnium noſtrum iudicatur eſſe cognatus. Quapropter populus equidem noſter undecim partes habet, uos autẽ unam, & ſeniores nos ſumus. Non ergo bene feciſtis, occulte & latenter ueniẽtes ad regem. Cum hæc igitur inter ſe tribuũ principes loquerentur, uir quidã iniquus, & ſeditione præcipuus, cui nomẽ erat Sabee, filius Bochori de tribu Beniamin, ſtans in medio populi, cum magno clamore dixit: Neq; habet aliquis noſtrũ partem apud Dauid, nec ſortẽ apud filiũ Ieſſe. Et poſt hæc uerſa tuba canens, bellum ſignificauit fieri cõtra regẽ, omnesq; ſecuti ſunt eũ, relinquentes Dauid: ſola tantũ tribus Iuda cum eo remanſit, eumq; in Hieroſolymis regẽ eſſe conſtituit. Qui concubinas quidẽ ſuas, ad quas filius eius Abſalom ingreſſus fuerat, in domũ aliam trãſmigrauit, eisq; omnia præcepit neceſſaria miniſtrari: ipſe uerò nequaquam copulatus eſt illis. Conſtituit quoq; & Amaſam principem militiæ, & locum ei in quo Ioab fuerat, dedit: iußitq; ut congregaretur quantum colligi poſſet exercitus ex tribu Iuda, & poſt tres dies ueniret, quatenus ei militiã daret uniuerſam, eumq; pugnaturum contra Sabee Bochori filium deſtinaret. Egrediente uerò Amaſi, & circa cõgregationem exercitus remorante, dum die tertia nõ rediret, dixit rex ad Ioab: Non eſt utile dilationem dare Sabee, ne longo tempore poßit exercitum congregare, & deterioris cladis exiſtere quàm Abſalom autor. Noli, inquit, tardare: ſed præſentẽ ſumẽs exercitũ, pariter & ſexcentos uiros, cum Abiſai germano tuo hoſtes perſequi feſtinato: & ubicũq; repereris, ei cõgredere, & feſtina eũ cõprehẽdere, ne capiens munitißimas ciuitates certamina nobis & multos poßit ſudores inferre. Ioab autẽ in nullo moratus, ſed ſumens

fratrem pariter & ſexcẽtos uiros, & omnem exercitum qui erat in Hieroſolymis, ſecutus eſt cũ omni feſtinatione Sabee. Cumq; in Gabaon uicũ procul ab Hieroſolymis ſtadijs quadraginta uenisſet, occurrit ei Amaſa ut ſalutaret eũ, non multo adhuc exercitu cõgregato. Ioab autẽ accinctus gladio & lorica ueſtitus, ueniẽte ad ſe Amaſa ut ſalutaret eũ, arte quadam quaſi caderet gladius è uagina finxit, eumq; ſe de terra colligere: & altera manu uenientem proxime Amaſam, quaſi ei oſculum daturus, à barba cõprehendẽs improuido gladium fixit in utero, eumq; peremit, impiũ nimis & ſceleſtiſſimum opus efficiens in bono iuuenculo pariter & cognato, & qui nihil ei nocuerat, habẽs pro principatu militiæ & æqualitate honoris inuidiã. Pro hac etenim cauſa Abner interemit: ſed in illo ſcelere & occaſione detentus quaſi pro uindicta fratris Aſahel, ueniã habere uidebatur. Perempto autẽ Amaſa nullam fomitis excuſationẽ potuit impetrare. Interempto igitur tanto pari duce perſequebatur Sabee, derelinquẽs unum ad eius corpus, qui clamaret exercitui, Amaſam iuſte peremptũ: qui uerò regi fauret, ſequeretur ducem Ioab & Abiſai eius fratrem. Cumq; cadauer illius iacẽret in uia, & omnis populus ſuper eum cõflueret, & cũ quadã defuncti miſericordia noraretur, & Ioab ſequi tardaret, tollens exinde cadauer illius cuſtos eius, portauit in quendam locũ ab itinere ſegregatum, & illic poſitũ ueſte cooperuit. Quo facto Ioab uniuerſus populus eſt ſecutus. Cumq; perſequeretur Sabee per omnem ſraëlitarum prouinciã, quidam nunciauit eum in ciuitate munitiſſima Abelmacheam nomine reſidere. Quò dum uenisſet Ioab, obſidebat eã, uallis undiq; circũductis: militibusq; inſt, ut eius muros omni uirtute deponerẽt: Nam dũ eũ ciues lœdi illius ſuſcipere noluiſſent, & ſuper eum crudeliter inſiſterẽt: tunc quædã mulier caſta ſimul & ſapiẽs, uidẽs patriã in ma-

uiſſimo

uißimo periculo cõſtitutam, aſcẽdens in murum uocauit inter armatos Ioab. Quo ueniente, cœpit ad eum huiuſmodi uerba proferre: Quia deus reges & principes ad hoc feciſſet, ut Hebræorũ hoſtibus reſiſterẽt, & Iſraëlitis pacis iura præberẽt: tu, inquit, feſtinas metropolim Iſraëlitarum, quæ nihil deliquit euertere, atq; uaſtare. Tunc Ioab, orauit propitium ſibi deum fore, & quia non haberet huiuſmodi uoluntatem, nec ullum de populo uellet occidere, quantò magis tantam non perdere ciuitatem: ſed ſi acciperet ab eis rebellem regis ad pœnã, id eſt, Sabee filium Bochori, ab obſeßione ceſſaret, & exercitũ continuò reuocaret. Quod dum audiſſet mulier, ab Ioab paruulus inducias poſtulabat, ut hoſtis caput de muro repentè proijceret. Quo facto deſcendit ad ciues, eisq; locuta eſt, dicens: cur uellent peßime cum filijs & uxoribus deperire propter malignum hominem, nec cognitum unde eſſet, quem regẽ uellent habere pro Dauid, qui eis tanta beneficia contuliſſet, & una ciuitas ſtuderet tanto exercitui reſultare. Hoc dicto ſuaſit eis, ut Sabee caput abſciſſum in Ioab proijceretur exercitum. Quo facto Ioab miſſa tuba obſeßionẽ repentè diſſoluit: & reuerſus Hieroſolymam, totius militiæ princeps conſtitutus eſt. Ordinauit autem rex etiam Banaiã ſuper corporis cuſtodiam, & ſuper ſexcentos armatos: Aduram autem ſuper tributa: & Ioſaphat ſuper geſtorum conſcriptoreſ: Suſam uerò ſcribam: Sadoch autem & Abiathar ſacerdotes inſtituit.

De expiatione ſceleris Saul in Gabaonitas: cui facta eſt fames in prouincia: & de prælijs aduerſus Palæſtinos feliciter geſtis, ſeu de fortibus Dauid. CAP. XII.

IGitur poſt hæc cùm fratres prouinciam inuaſiſſet, rogauit Dauid dominum, ut populi miſereretur: & cauſam ei pariter, & medelam famis illius indicaret. Cui prophetæ dixerunt, uelle deum, ut Gabaonitæ uindicarentur, quos rex Saul 2. Reg. 21.

impiè interfecerat, & conculcauerat iusiurandum, quod eis Iesus princeps militiæ præbuerat, seniores q; firmauerant: & si ultio quam Gabaonitæ peterent pro defunctis, exhiberetur eis, posset propitiari deus, & populus à peste liberari. Dauid autem audiens à prophetis hæc uelle deum, euocauit Gabaonitas, eos q; quid uellent fieri requisiuit. Illis autem septem de genere Saul filios ad supplicium postulantibus, requirēs rex tradidit eis, parcēs tantummodo Miphiboseth filio Ionathæ. Sumentes autem Gabaonitæ uiros, quos uoluerunt, punierūt eos. Quo facto, cœpit deus repētè pluere, & terrā ad fructuū germina reuocare, liberauit q; à priore fame, & ad uberatem Hebræorum prouinciam hoc facto restituit. Igitur non multo post tempore rex Dauid castrametatus est contra Palæstinos: & commisso prælio cùm eos uertisset in fugam, solus persequendo repertus est. Cumq; esset fatigatus, quidam hostiū nomine Achimon, filius Asaphat, qui erat de prole gigantum, habebatq; hastam cuius pondus erat trecētorum siclorum, & loricam catenatam, & gladiū, fecit impetum quasi regē suorum hostium perempturus. Erat enim iam labore dissolutus. Tunc subito exorsus Abisai frater Ioab, & regem à repentina morte protexit, & hostē audacter trucidauit. Quo facto, periculū regis & penè mortē grauiter tulit exercitus: eumq; principes coniurauerunt, ut nequaquā cum eis exiret ad bellum, ne propter fortitudinem atq; fiduciam suam aliquid mali eo passo, & bonis, quæ propter eum fuerant sæpius præbita, priuarentur, & quæ eo uiuente adhuc poterant adipisci. Conuenientibus itaq; Palæstinis in Gazarim ciuitatem, audiēs hoc rex, super eos misit exercitum. Inter quos tunc debellator optimus extitit, & probatissime dimicauit Saboch Ethæus, qui erat unus fortissimorum Dauid. Hic enim multos hostium inclytos interemit, & ex prole gigantum nimis audacia sua

fortitud

fortitudinis exultantium, fuitq; victoriæ huius autor apud Hebræos. Post hanc uerò cõgressionem, Palæstini denuo pugnauerunt: super quos exercitum mittente Dauid, uir fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nam cõtra singulos fortissimos Palæstinorum solus pugnando peremit eos, & alios conuertit in fugam, quorum etiam multi in prælio ceciderunt. Paulò siquidem tempore Palæstini quiescentes, denuo castra posuerunt circa ciuitatem, quæ erat non longè à finibus Hebræorum: eratq; inter eos uir proceritate quidem sex cubitorum, habens etiam digitos in utroq; pede, necnon & manu, uno plus quàm solet natura cõcedere, hoc est, senos. Contra quem unus de exercitu Dauid Ionathas filius Sarma pugnans eum deiecit, & totius uictoriæ autor effectus, maximæ gloriæ culmen accepit. Nam & ille Palæstinus gloriabatur se de prole gigantum existere. Post quam pugnam nequaquam contra Israelitas habuere certamina. Expeditus itaq; Dauid à prælijs & periculis, cùm pace iam altissima frueretur, cantica in deũ hymnosq; uario metro composuit, alios quidem trimetros, alios autem quinquemetros: diuersaq; conficiens organa, docuit ut Leuitæ secundum ea deo hymnos ederent per sabbatorum diem, aliasq; festiuitates. Organorum autem species huiusmodi est: Canora quidem est cithara decẽ chordis coaptata: hæc plectro percutitur: Nabla uerò duodecim sonos habens, digitis tangitur. Erant enim & cymbala ærea, & grandia & lata. Et de his quæ dicta sunt, sufficiant, ne omnino horum organorum natura nesciatur. Circa regem igitur erant omnes ualde fortissimi, quorum insigniores & actionibus clari octo & triginta fuerunt. Horum enim quinq; tantùm opera narrabo, per quos etiam uirtutes aliorũ poterunt indicari. Erant etenim sic ualidi, ut & prouinciã regerent, & gentibus præualerent. Primus itaq; Iesobos filius Achime, qui aciẽ hostium frequenter

2. Reg. 22.

2. Reg. 23.

frequenter irrumpens, nequaquam pugna cessauit, donec ex eis nongentos occideret. Post hunc erat Eleazar filius Dodi, qui cum rege fuerat in Serpha. Hic aliquando Israëlitis formidantibus Palæstinorum exercitum, & ob hoc fugientibus, solus restitit: irruensq; super hostes, occidit eorum multos, ita ut sanguine occisorũ gladius eius hæreret in dextra. Et cùm Palæstinos tunc Israëlitæ uiderent in fugam esse conuersos, descendentes de montibus persecuti sunt eos, & mirabilis, ac famosissima victoria tũc prouenit, cùm Eleazar tantos interfecisset hostes, eosq; Israëlitæ persequerentur, & sumerẽt spolia interemptorum. Tertius autem fuit filius Eli, nomine Semeas. Et hic in Palæstinorum certaminibus, dum in locum qui dicitur Maxilla, aciem posuisset: & rursus Hebræi metuentes eorum exercitum refugerent, solus eorum aciem, exercitumq; portauit: quorum alios quidem prostrauit, alios autem non ferentes eius uim & fortitudinem persecutus est conuersos in fugam. Hæc igitur opera manuum ac præliorum tres isti demonstrauerunt. Quo tempore cùm rex esset in Hierosolymis, Palæstinorum ad bellandũ superuenit exercitus: tunc Dauid quidẽ in arcem ciuitatis ascendit, sicut prædiximus, ut de bello consuleret deum, castra uerò inimicorum erant in ualle fixa usq; ad ciuitatem Bethlehem, quæ ab Hierosolymis procul est stadijs uiginti. Dauid itaq; socijs ait: Bonam aquam habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eam, quæ erat in puteo iuxta portam, mirabaturq; si esset qui ex eo poculum ei præberet: quod magis optaret, quàm si quis ei magnum pecuniarum pondus ad tempus offerret. Et cum audissent hoc tres uiri, mox currentes, & per medium hostium iter facientes, uenerunt ad Bethlehem: & haurientes aquam, denuo ad regem per eorum castra reuersi sunt, ita ut Palæstini eorum fiduciam & magnanimitatem obstupescentes, quia sic pauci eos contemnerent

temnerent, à dimicatione cessarent. Delata siquidem aqua noluit bibere rex, quasi de periculo & sanguine hominum sibi fuisset aduecta, & propterea non esset bibenda: libauitq; eam deo, & de salute uirorũ gratias egit. Post istos autem fuit frater Ioab Abisai. Is enim una die hostium nongentos occidit. Quintus fuit Banaias genere sacerdos, qui prouocatus à uiris insignibus in Moabitide regione, sua eos uirtute interfecit. Rursus autem cùm uir Aegyptius genere, proceritate mirabilis eum prouocasset, nudus armatum ipsius iaculo prostrauit, ac perdidit: nam auferens eius iaculum, & uiuum adhuc pugnantemq; spolians, armis eum proprijs interemit. Annumeratur autem & hoc prædictis eius actionibus, aut tanquã primum magnanimorum eius operum, aut quasi non dispar. Quadam tempestate cùm ningeret, in puteum lapsus incidit leo. Et cùm os putei esset angustum, latebat absconsus nec apparebat: erat enim ipsum orificium niue damnatum. Nullum ergo egressum leo uidens, nec salutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens bestiam proclamantem, dum iter tunc ageret, accedens ad puteum in eum descendit: & baculo quem portabat in manu, bestiam repentè prostrauit. Tales igitur uirtute fuerunt & reliqui numero trigintatres.

De peccato numerationis populi, pœnaq; sequente, & area Ornan. CAP. XIII.

REx autem Dauid uolẽs agnoscere, quot essent milia populi totius, est oblitus mandati Mosaici, quo prædictum fuerat, ut si dinumeraretur populus, pro uniuscuiusq; capite deo siclus præberetur. Præcepit ergo Ioab principi militiæ, ut pergens uniuersum dinumeraret exercitum. Quo dicente non esse necesse hoc, non quieuit: sed iussit numerum Hebræorum insigniter adimpleri. Ioab uerò sumens tribunos & scribas, & peragrans Israelitarum prouinciam, considerata multitudine 2. Reg. 24.

titudine quanta esset, Hierosolymam remeauit ad regem post menses nouem & uiginti dies: obtulitq; numerum regi, absq; tribu Beniamin: Hanc dinumerare non potuit, neq; tribu Leui. Pœnituit autem Dauid, quod dinumerasset populum, eò quòd deliquisset in deum. Fuit ergo aliorum Israëlitarum numerus nongenta milia uirorum arma ferentium, & militiam exercere ualentium: Iudæ uerò tribus per se solã habuit quadraginta milia. Prophetis itaq; declarãtibus Dauid, quia deus ei iratus esset, supplicare cœpit, eumq; rogare, ut propitius esset, & ueniam peccato concederet. Tunc Gad prophetam misit ad eum deus, tres supplicij cõditiones portantem, ut earum quam probaret, eligeret: utrum uellet famem in prouincia generari annis septem, an tribus mensibus pugnando uinceretur ab hostibus, an certè morbus & languor accederet tribus diebus Hebræis. Ille uerò in anxietate huius electionis omnium rerum pessimarum metum incurrens tribulabatur, & uehementer animo uidebatur esse confusus. Cumq; propheta diceret hoc omnimodis imminere, & respõsum uelociter exigeret, ut electam ab eo conditionem deo renuntiaret: cogitans rex, quia si famem eligeret, contra alios hoc facere uideretur, quando ipse quidem habens multa frumenta non pateretur inopiam, reliquis uerò esset angustia: item si eligeret trium mensium uictoriam hostium, ipse quidem habens circa se uiros fortissimos, & custodes, nihil omnino metueret, neci uerò eius exercitus subiaceret: inter hæc communem potius passionem & regum, & subiectorum elegit, in qua timor omnibus est æqualis: dicens, quia multò melius est in dei magis quàm in hostium manus incidere. Hæc audiens propheta, renuntiauit deo. Qui morbum & interitum misit in exercitum Hebræorum. Moriebantur enim non uno modo, ut facilè languor potuisset agnosci: sed mors quidem una erat, multis uerò languo-

rum

rum occasionibus, & quæ non possent cognosci facilè, peribant. Alius uerò super aliũ moriebatur: & latenter imminens malum, uelociter ferebat interitum. Alij siquidè repentè cum uehementibus doloribus, & amaro gemitu animam relinquebant: alij uerò ipsis pæsionibus marcescebant, ita ut neq; curã exhibere corporibus præualerent, sed in ipso labore deficerent: alij autem repentinis tenebris eorum uisum abripientibus suffocati, protinus expirabãt: alij super mortuos quos sepeliebant ipsi quoq; moriebantur, imperfectas pariter relinquentes sepulturas. Incipiente itaq; pestifero languore eos ab hora matutina perimere, usq; ad horã prandij cõsumpta sunt milia octoginta. Extenditq; angelus manum suam ad Hierosolymam, ut etiam illic pestem languoris inferret. Rex autẽ sacco amictus sedebat in terra, rogans deum & supplicans, ut morientium leuigaretur interitus. Tunc rex respiciens in aẽrem, & uidens angelum euaginato gladio in Hierosolymam properantem, clamauit ad dominum, dicẽs: iustum esse, ut ipse puniretur, qui pastor erat, & greges qui nihil deliquerant, seruarentur: & in se poscebat iram dei conuerti, & in generationem propriam peruenire supplicij, ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uerò deus eius preces, cessare fecit interitum: & mittẽs Gad prophetam præcepit, ut ad aream Iebuzæi Orpham repentè conscenderet, ædificans illic altare, ut hostias immolaret. Audiens hoc Dauid, non cessauit, sed mox in locum ubi præceptum ei fuerat, properauit. Orpham uerò terebat frumentum. Cumq; uidisset regem & omnes eius pueros uenientes, cucurrit ad eum, & adorauit. Erat enim genere Iebuzæus, Dauid autem præcipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit, quando ciuitatem (sicut prædiximus) deuastauit. Cumq; Orpham interrogaret, cur dominus uenisset ad fãmulum suum, dixit, ut aream compararet ab eo: quatenus altare in

ture in ea constituës, deo hostias exhiberet. Qui & aream dixit, & aratra, & boues se ad holocaustа præbiturũ, & deum oraturum, ut sacrificium hoc gratè susciperet. Rex autẽ eius quidem simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus est, munusq; susc ipere: precium uerò eum rerum omnium acciperè postulabat, dicens non esse iustum, gratis sacrificia celebrari. Dicente uerò Orphã, ut quod uellet, efficeret, quinquaginta aream siclis ab eo cõparauit: & ædificato altari sacrificia fecit, & holocaustа celebrauit, & hostias pacificas immolauit, quibus placauit deũ: & denuo propitius est effectus. In illo siquidem loco aliquando contigerat Abraham offerre filium suum Isaac, quando cùm iam paratus esset occidere filium, & in holocaustum exhibere, ex improuiso aries apparuit, & altare circũstitit, quem Abraham pro filio, sicut prædiximus, immolauit. Videns autem rex Dauid orationẽ suam exauditam à deo, & sacrificium gratè susceptum, decreuit, ut ille locus Area totius populi uocaretur: quam uocem nimirum opportune iam tunc pro templo illic deo ædificando prompsit. Deus enim misit ad eum prophetam, & dixit, templum illic eius filium esse facturũ, qui esset ei succes[illegible]rus in regnum.

De paratis impensis pro templo dei. CAP. XIIII.

POst hanc itaq; prophetiã iussit rex dinumerari colonos: & inuenti sunt centum & octoginta milia. Ex his instituit lapidum cæsores, octoginta milia. Aliã uerò multitudinẽ, ut lapides uehcrent, deputauit: ex quibus tria milia quingẽtos laborantibus præposuit. Præparauit autẽ multũ ferrũ, & æ ad opera, & ligna cedrina ualde procera, Tyrijs hæc mittentibus, & Sidonijs: quibus mandauerat, ut ei hãc materiẽ ministrarẽt. Amicis uerò suis dicebat, hæc se tunc agere, ut regnatu ro post se filio præparatã materiẽ ad opus fabricæ derelinqu ret: & nõ tunc, cùm esset nouus, & inexpertus propter etati

circ

circa talia laboraret: sed habens hæc præparata, citius opus impleret. Vocans autem filium Salomonem, præcepit ei, ut succedens in regnum, templum ædificaret deo, dicens: quia eum uolentem hoc facere prohibuisset deus, bellis & humano sanguine sordidatum: & prædixisset, quia Salomon iunior filius eius ædificaret templum: & quia ut hoc nomine uocaretur, nõ ipse tanquam pater prospexisset, sed deus: & promisisset prouinciam Hebræorum eius tempore fore felicem, & non solùm in alijs bonis & pace, quod est omniũ ualde præcipuum: sed & bellorum atq; seditionum intestinarum futuram maximam libertatem. Tu igitur, inquit, quando & ante natiuitatem à deo rex fore monstratus es, enitere etiã in alijs eius prouidentiæ dignus esse, & pius existere, simul & iustus & fortis: mandata quoq; eius, & leges, quas nobis per Mosen tradidit, & tu cõserua, & alios nequaquam præuaricari permittas. Templum autẽ quod te regnãte ipse sibi præcepit fieri, deo reddere festinato: non paueſcas magnitudinẽ operis, nec labore terrearis: cuncta nanq; tibi ante meũ obitum præparabo. Scito siquidẽ auri talenta iam collecta decem milia, argenti uerò centũ milia talentorum, ferri uerò & æris pondus, quod & numerum posset excedere: præparaui lignorum & lapidum maximã copiam. Habes autẽ insuper hæc & qui lapides possint cædere, & fabricas instruere, multa milia uirorum: & si quid his defuerit, adijcere non moreris. Esto igitur optimus gubernator, deũ habendo patronum. Præcepit autem & principibus populi, quos fabricare præceperat, filium adiuuare: & bonis omnibus abundantes, circa dei uacare religionem, dicens, pro his fruituros pace simul & quiete, quæ deus iustis & pijs omnibus consuetus est recompensare. Aedificato siquidẽ templo, arcam eum præcepit illic & sancta uasa recondere, dicens: quòd ante multum tempus, hoc templum habere debuerant, nisi patres

nostri deo inobedientes fuissent: cum deus utiq; sibi templum, postquam hanc terrā obtinuerant, ædificari præceperit. Hæc itaq; ad principes suos Dauid & ad filium suum est locutus.

De Abisac Dauidi iuncta, & Salomone rege institu-
to & inuncto, paratisq; impensis ad structuram templi.
CAPVT XV.

3.Reg.1. *ET cum iam esset senex, & corpore frigidus, ita ut pro-
pter ætatem sic algeret, ut neq; multis pallijs coopertus
calefieri posset: congregati medici, & consilium facientes, tra
ctauerunt ut ex omni regione speciosa uirgo eligeretur, quæ
cum eo dormiret: hoc ei contra frigus fore remedium, ut cum
puella uirgo foueret. Ad quam rem una adolescentula in ciui-
tate reperta est, quæ mulierēs pulchritudine sua cunctas excel
leret, nomine Abisac: quæ dormiens solummodo cum rege, ca
lefaciebat eum. Rex autem ad rem Venereā, quæ iam senec
tute defecerat, & ad coitum mulieris non ualebat. Quartus
igitur filius Dauid, iuuenis speciosus atq; procerus, ex mulière
Agith ei natus, nomine Adonias, qui post Absalom fuerat pro-
creatus, habens regnandi superbiā, dicebat amicis, quia ipsum
oporteret in regnum succedere: fecitq; sibi currus multos, &
equites, & quinquaginta uiros sibi præcursores instituit.
Quæ cum uideret pater, non corripuit eum, neque impetum
uoluntatis eius prohibuit, donec cognosceret, pro qua causa
talia cogitaret. Habuit autem Adonias huius rei cooperatores,
principē militiæ Ioab, & Abiathar sacerdotem: cui solummodo
resistebat Sadoch sacerdos, & propheta Nathan, & Banaias
qui supra corporis custodes fuerat, & Semeias amicus Dauid,
& omnes uiri fortissimi. Cumq; præparasset Adonias cœnam
extra ciuitatem circa fontem, qui erat in horto regali, & o-
mnes fratres præter Salomonem uocasset, nec non & princi-
pem militiæ Ioab, & Abiathar, & principes tribus Iudæ: Sa-
doch*

doch tantummodo ſacerdotem, & Nathan prophetam, & Banaiam, & omnes diuerſæ uoluntatis ad conuiuium non uocauit. Hoc autem matri Salomonis Bethſabee Nathan propheta nunciauit, dicens: Adonias rex eſt, & Dauid hoc ignorat: dediq; ei conſilium, ut ſaluaret ſe, & filium ſuum Salomonem: & ingreſſa ad Dauid ſola, diceret ei, quia ipſe quidē iurāſſet, poſt ſe regnaturum fore Salomonem, & quia Adonias iam teneret imperium. Qua regi loquente, propheta ſe aſſeruit ingreſſurum, & eius uerba ſuo teſtimonio confirmaturū. Credens autē his prophetæ uerbis Bethſabee introiuit ad regem: & cum ſolenniter adoraſſet, ſilentio petito, omnia ei ſicut propheta monuerat, explicauit: conuiuium Adoniæ, & uocatos ab eo Abiathar ſacerdotem, & Ioab principem militiæ, & eius filios abſque Salomone, & neceſſarios eius amicos uocatos inſinuans: dicebatq;, quia omnis populus ſuſtineret, quem rex ordinare uellet: rogans, ut haberet in animo, quia poſt mortem eius ille regnans, eam & eius filium unà perimeret. Cumq; adhuc loqueretur cū rege mulier, nunciauerunt ei, quia propheta Nathan eum uidere uellet. Rege iubēte, ut ueniret, ingreſſus Nathan interrogauit, ſi ea die regem feciſſet Adoniam, & ei principatum populi tradidiſſet, dicens eum ſplendidam ualde feciſſe cōuiuium: & omnes regis filios præter Salomonem, ibidem inuitaſſe, & principem militiæ Ioab: qui cum plauſu nimio epulantes & luſu, æternum eius optabant efficere principatū: adijciens, Neq; me, inquit, neq; ſacerdotē Sadoch uocauit, nec Banaiam, qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus: & iuſtū eſſe, ut omnes agnoſcerent, ſi eius fācū fuerit uoluntate. Hæc dicente Nathan, præcepit rex uocari Bethſabee: paululum nanq; è cubiculo diſceſſerat, ingrediente propheta. Cumq; ueniſſet mulier, rex ad eam: Iuro, inquit, tibi per deum noſtrum excelſum, filium tuum Salomonem eſſe

regnaturum, ſicut & primitus iam iuraui: & hunc ſuper ſolium meum fore ſeſſurum, & hoc hodie celebrandum. Cumq; mulier adoraſſet eum, & longæuam eius optaſſet uitam, Sadoch ſacerdotem & Banaiam uocari præcepit. Quibus uenientibus, iußit, ut ſumpto Nathan propheta, & armatis qui circa aulam regiam reſidebant, imponentes eius filium Salomonem in iumento regio, foras ciuitatem ducerent ad fontem, qui dicitur Gion: & ungentes oleo ſancto, eum conſtituerent regem: & hoc Sadoch ſacerdotem, & Nathan prophetam celebrare præcepit: ſequenteſq; per mediam ciuitatem, tuba canerent: clamantes, in æternum uiuere regem Salomonem: & ſedere in regio ſolio conſtituerent, ut agnoſceret omnis populus, quod ei traditum à patre fuerit imperiū. Salomoni uerò mandauit de regno, ut piè & iuſtè circa Hebræam gentē & tribum Iuda conuiueret. Cumq; Banaias optaſſet, ut eſſet deus Salomoni propitius, repentè & inſigniter, & nullam habentes moram, impoſuerunt Salomonem in regiam mulam: educenteſq; eum extra urbem ad fontem, & oleo eum ungentes, introduxerunt eum rurſus in ciuitatem, fauentes, & regnum eius longæuum fieri deprecantes: deinde uenientes ad domum regiam, ſedere fecerunt eum in ſolio regis. Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas & magnam feſtiuitatem, lætatus in calamis alijſq; muſicis organis, delectabatur exultans: ita ut diuerſitate organorum, & melodia muſica omnis terra & aër reſonaret. Cumq; ſenſiſſent clamorem Adonias & qui cum eo erant in conuiuijs, turbati ſunt: dicebatq; Ioab, non ſibi placere ſonum tubæ quam audiebat. Dumq; cunctis in conuiuio conſtitutis, nullus guſtaret cibum, ſed omnes diuerſis cogitationibus inhærerent, cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer, nomine Ionathas. Cumq; uidiſſet Adonias iuuenem, & dixiſſet boni eum nuncij fore portatorem, ille ei

pandit

pandit uniuersa de Salomone, & uoluntatē regis Dauid aperuit. Exiliens igitur mox è conuiuio Adonias, & omnes qui uocati fuerant, singuli fugerunt. Metuens autem Adonias regem pro his quæ fuerant gesta, supplex factus est ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc feciſſe nunciatum eſt Salomoni: & quia rogaret, ut ab eo acciperet iuſiurandum, quia non haberet rex circa eum huius factis memoriam, nec mali aliquid ſuſtineret: ille uerò manſuetè miſit, temperanterq; agens, ab illo quidem delicto eum dimiſit illæſum, dicens: quòdſi conaretur aliquid denuo nouitatis afferre, ipſe ſuæ punitionis autor exiſteret. Et mittens iureiurando præbito, euocauit eum. Qui dum ueniſſet, & adoraſſet, iuſsit eum ad domū propriam remeare, nihil de cætero metuentem: ut tamen bonum ſe pro ſua utilitate maxime exhiberet, admonuit. Volens autem Dauid oſtendere totius populi regem ſe filium effeciſſe, conuocauit principes uniuerſos in Hieroſolymam, & ſacerdotes & Leuitas: & dinumerans populum, inuenit ab anno triceſimo uſq; in quinquageſimum exiſtētes, triginta octo milia: ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi, uigintitria milia: ianitores autē domus dei quatuor milia: iudices autem populi & ſcribas eorum, ſex milia: & totidem qui hymnos dicerēt deo, cantantes in organis quæ Dauid, ſicut prædiximus, inſtituit. Diuiſit etiam eos per generationes, & ſegregans à tribu ſacerdotes, inuenit eorū generationes uigintiquatuor: de domo quidem Eleazar ſedecim, & de Ithamar octo: & præcepit eis ut unaquæq; generatio miniſtraret deo per dies octo à ſabbato uſq; ad ſabbatū: & ita omnium generationes ſortē acciperent, præſente Dauid & Sadoch & Abiathar ſacerdotibus, & principibus uniuerſis. Et prima quidē generatio conſcendens ſcripta eſt prima, & ſecunda pariter & tertia, & conſequēter uſq; ad uigeſimamquartam: & diuiſio hæc permanſit uſq; in

præsentem diem. Fecit autem & de tribu Leuitarũ partes uiginti & quatuor, & sortiti eodem modo conscenderunt: utq; secundũ modum sacerdotum, octo diebus ipsi quoq; ministrarent, instituit. Eos uerò qui erant de germine Mosi, eminentius honorauit. Fecit autem eos custodes thesaurorum dei, atq; uasorum, quæ reges deo dicare contingeret: iussitq; omnibus de tribu Leui simul & sacerdotibus, ut die noctuq; deo seruirent, sicut eis præceperat Moses. Post hæc autem omnẽ diuisit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus suis & cẽtenarijs, & tribunis. Habebat uerò unaquæq; cohors uigintiquatuor milia uirorũ, quos obseruare præcepit per tricenos dies à prima hora usq; ad nouissimam Salomonem regem cum milenarijs & centenarijs. Constituit autem iudicẽ uniuscuiusq; cohortis, quem bonum iudicauit & iustum, & tutores thesaurorũ, & uitiũ, & agrorum, aliosq; iumentorũ, quorum nomina non credidi necessariũ reminisci. Cumq; hæc singula prædicto modo distribuisset, conuocans in ecclesiam iudices Hebræorum, & principes tribuum, & duces cohortũ, & qui in unoquoq; actu aut super possessionẽ regiam fuerant cõstituti, & stans in excelsiori solio rex ait: Fratres nosse uos uolo, quomodo templũ deo ædificare deliberans, aurum multũ præparaui, pariter & argentum, centum milia talentorũ. Deus autem prohibuit me per Nathan prophetam propter bella quæ pro uobis gessi, ex inimicorũ cædibus pollutam habentẽ dexteram, ei templũ ædificare: sed filium mihi successurum in regno, hoc implere præcepit. Nuncio itaq;, quoniam dũ pater noster Iacob duodecim filios habuisset, nostis Iudam fuisse regem, & meipsum cùm sex fratres haberẽ, præpositũ, & à deo recepisse regnum, & nullum fratrum meorum grauiter hoc tulisse, & ego deposco meos filios, ut nõ in alterutros seditiones exerceant, Salomone regnum suscipiente: sed agnoscentes, quòd

deus

deus eum elegit, ferant eum libenter ut dominum. Non enim grauis debet esse dei uoluntas, quando non extraneo seruiunt: sed magis lætentur in fratrem honorem imperij possidentem, eiq; una participantes. Oro itaq;, ut promissiones dei perducantur ad finem, & felicitas in cuncta prouincia feminetur: omniq; tempore teneatur, sicut eam sub rege Salomone est ipse pollicitus præbiturum. Erunt autem hæc firma, & terminum bonum habitura, si pium ac iustum, & custodem paternarum legum temetipsum ò fili præbueris. Sin uerò has nõ custodieris, mala te scito esse passurum. Rex autem dum hæc complesset uerba, cessauit. Descriptionem uerò & constitutionem ædificij templi omnibus uidentibus Salomoni tradidit, quemadmodum fundamenta domus & superiora eius, & quãta uel qualis latitudo & altitudo fieret, necnon & quanta uasa aurea uel argentea, quorum pondus ipse decreuit: monuitq; eum etiam suis sermonibus, ut omni instantia operi immineret, utq; principes & Leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius ætatem: & quia eum deus delegerit, qui & fabricæ templi, & præsul esset imperij, facile illis & nõ ualde laboriosum ædificiũ fore dicebat: cum ipse multa auri talenta, plurima uerò argenti, & ligna, & fabrorũ multitudinẽ & lapides cædentium præparasset: necnon & smaragdos, & alios lapides pretiosos: sed & tunc oblationis primitias faciẽs, alia tria milia talentorum auri purissimi se præbiturum esse dicebat, ad adytum & ad currum dei faciendũ, de quo & Cherubim essent, sub quibus constituerent arcam. Cumq; tacuisset Dauid, principibus & sacerdotibus atq; Leuitis multum studium oblationis habẽtibus, & promissiones claras & magnificas exhibentibus, quæ etiam sunt impletæ ab eis: oblata auri quidem talenta quinq; milia, & stateres decem milia, argenti uerò talenta decem milia, ferri autem talenta multa milia. Sed

& quicunq; pretiosos lapides habuit, obtulit, & inter thesauros tradidit conseruandos, quorum agebat curam pronepos Mosi Iabis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & Dauid uidens studium & munificentiam procerum ac sacerdotum & simul uniuersorum, deum benedicebat magna uoce, patrem eum & genitorem omnium esse proclamans, sed & opificem rerum humanarum & diuinarum, & quibus cum ipse præposuisset præsulem, simul & curatorem fecisset generis Hebræorum, & felicitatis eorum, quorũ ei præbuerat principatum. Inter hæc autem orans, & omni populo bona semper exoptans, & Salomoni filio mentem sanam & iustam, & in cunctis partibus uirtutem & incolumitatem, iussit ut etiam populus benediceret deum. Illi uerò prostrati in terram, adorauerunt: egeruntq; gratias Dauid pro omnibus quæ eo regnante potiti sunt. Altera uerò die deo hostias celebrauit, uitulos mille, & totidem arietes, & agnos mille, quos in holocaustis obtulerũt: sacrificaueruntq; pariter & pacificas, multa milia ouium occidentes: & tota die rex festiuitatẽ habuit cum omni populo. Sed & Salomonem secundo unxerunt oleo, regemq; fecerunt, & Sadoch pontificem uniuersæ plebis, deducentes ad regalia Salomonem, & fecerunt sedere in solio patris. Ab illo nanq; tempore ei cunctus populus seruiebat.

Dauid moriturus instruit Salomonem.

CAPVT XVI.

3. Reg. 2. *POsti paululum uerò tempus Dauid ægritudine & senectute confectus, sciens se morituru, uocauit Salomonem filium, & hæc ei locutus est: Ego quidem ò fili iam ad uniuersorum debitum ad patres procedo meos, commune gradiens iter omnium qui nunc sunt, quiq; futuri sunt: illuc pergens, unde non licet ulterius remeare, & quæ in hac uita geruntur agnoscere. Quapropter uiuens adhuc, & iuxta mortem constitutus*

ſtitutus, ea te moneo, quæ dudum dixi ſuadens, ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos, pius autẽ circa deum, qui tibi dedit imperium: atq; mandata ſerues, & leges, quas ad nos per Moſen ipſe tranſmiſit: & neq; gratia, neq; inimicitijs, neq; concupiſcentia, neq; alia paßione conſtrictus, has fortè contemnas. Dei nanq; fauorem amittes, ſi legis præuaricator fueris: & è diuerſo prouidentiam eius in te conuertes, ſi talis fueris, qualem eſſe decet rectorem imperij. Sed ego etiam deum exoro, ut genus noſtrum, regnum tempore uniuerſo poßideat, nec altera domus Hebræorum habeat principatum, ſed ut noſipſi per ſecula æterna regnemus. Eſto autem memor iniquitatis Ioab, qui per zelum occìdit duos militiæ principes iuſtos & bonos, Abner filium Ner, & Amaſam filium Ietbra. Quorum mortem, ut fuerit uiſum tibi, ulciſcere: quoniam potior me atq; potentior exiſtens Ioab, pœnam hactenus declinauit. Cõmendo autem tibi & filios Berſellei Galaaditis, quos in omni honore & prouidentia conſeruabis, hoc munus præſtando mihi. Non enim eis initium benefaciendi conferimus, ſed ea potius recompenſamus: quia pater eorum mihi in fugæ tempore miniſtrauit. Sed & Geræ filium Semei de tribu Beniamin, qui multum mihi in fuga poſito blaſphemauit proficiſcenti, & poſtea remeanti occurrit ad fluuium Iordanis: & fidem accepit, quòd nihil mali tunc pateretur: nunc cauſam rationabilem requirens, in eum decenter ulciſcere. Dumq; filium hæc monuiſſet, de omnibus rebus & amicis, & de his quos nouerat pœna dignos, defunctus eſt: cum uixiſſet annis ſeptuaginta. Ex quibus regnauit ſeptẽ annis in Hebron ſuper tribũ Iuda, & menſes ſex: in Hieroſolymis autem regnauit ſuper prouinciã uniuerſam, annis triginta tribus. Hic enim fuit uir optimus, & omni uirtute plenus, quã eſſe oportet in regibus, quibus tantarum gentium committitur ſalus: fortis, qualis non fuit

alius. Nam in certaminibus quæ propter subiectos habuit, prǽ
muis ad pericula properabat: laborare & pugnare milites in-
uitans ipse operando potius, non sicut dominus imperando: ad
intelligendum & considerandum de futuris, & dispensatione
præsentium nimis idoneus, castus, mansuetus, benignus circa
eos qui in calamitatibus erant: iustus, & nimis humanus. In
his autem quæ regibus præcipue conueniunt, in nullo penitus
nisi circa uxorem Vriæ, magnitudine potestatis deliquit. Reli-
quit autem & diuitias, quantas nullus alius regum, neque He-
bræorum, neq; gentium aliarum. Sepeliuit autem eum filius
eius Salomon in Hierosolymis, decenter nimis, & alijs rebus
quæ solent circa exequias regias ministrari, & multas diui-
tias cum eo recondidit. Quarum magnitudinem ex his quæ di
cturus sum, poterit quilibet agnoscere. Post tempus enim an-
norum mille & trecentorum Hyrcanus Pontifex, dum ciuitas
obsideretur ab Antiocho rege, qui Pius cognominatus est, filio
Demetrij, uolens ei dare pecunias, ut ab obsessione recederet,
& exercitum suum auferret, non habens unde hoc adimple-
ret, aperuit unum loculum sepulchrorum Dauid, & sublatis
exinde tribus milibus talentorum, partem dedit Antiocho, &
ita anxietatem obsessionis amouit: sicut etiam in alijs indicabi-
mus. Post hæc autem multo annorum tempore iam transacto,
rursus Herodes rex alium loculum aperiens, plurimas
exinde pecunias tulit. Nullus autem aliorum lo-
culos regum inuenit. Erant enim sub terra
mechanico modo reconditi, ut ingre
dientibus in monumentum,
nullatenus possent esse
manifesti. Sed de
his quidem
hæc nos indicas-
se sufficiat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber octauus.

Quomodo Salomon sumpsit de seditiosis supplicium pro robore regni. CAPVT I.

DAVID itaq; regis uirtutem, quantorumq; bonorum autor extiterit contribulibus suis, quantaq; bella pugnasq; gesserit, & lõgæuus sit mortuus, in præcedenti declarauimus libro. Salomone uerò eius filio adhuc ætate iuuenculo, suscipiente regnum, quem adhuc uiuens pater dominum populi uniuersi uoluntate dei constituit, sedente eo uidelicet in solio patris, omnis equidem populus solenniter fauit, ut assolet in regis initio, quatenus eius res optime gererentur, & usq; ad senectutem feliciter permaneret in regno. Adonias autem, qui eius etiã patre adhuc uiuente, tentauerat regni culmen inuadere, ingressus ad regis matrẽ Bethsabee, eaq; humiliter salutata, requisitus ab ea, ut si pro aliqua petitione uenisset, ediceret, promittẽte se grata uolũtate conferre, ita loquutus est: Nosti quidẽ & propter ætatẽ, & populi uoluntatem, regnũ fuisse meum: sed decreto dei ad Salomonẽ tuum filiũ peruenisse: me tamen amplecti profiteor, & grate seruire ei, & libẽter agere quæ iusta sunt. His dictis, pariter postulauit, ut apud filiũ suum eiusq; fratrem intercederet, eiq; suaderet, dari sibi Abisac, quæ eius cũ patre dormierat, uxorem: dicens quia præ senectute eam pater nõ agnouisset, sed adhuc uirgo persisteret. Bethsabee uerò & ministraturã se in hoc negotio studiose promisit, & nuptias promereri propter utrũq;, quia & rex ei uellet aliqua præstare, & illa pro eo pna uolũtate deposceret. Adonias autẽ spe nuptiarum lætus, abscessit. Salomonis autem

autem mater repentè perrexit ad filium, loquuturа de quibus Adoniæ supplicanti promiserat. Et occurrente sibi filio, eamq; complectente, quum deduxisset eam ad locum ubi solium erat regium constitutum, rex aliud solium à dextris matri iussit apponi. Quumq; sedisset Bethsabee: Vnum, inquit, ò fili munus mihi petenti concede, & nec uelis quasi difficile denegare, tristemq; deserere. Cui Salomon, ut imperaret, quod uellet, ait: quia sanctum esset matri cuncta præbere: culpabat tamen petitionis eius initium, quia tanquam non habens firmissimam spem adeptionis, huiusmodi uerba proferret, & adhuc quicquam sibi negari metueret. Tunc illa rogabat, ut uirginē Abisag Adoniæ fratri daret uxorem. Hoc uerbum rex iracūde suscipiens, dimisit quidem matrem, dicens: quoniam Adonias causas nimis eminentes appeteret: & mirari se, quomodo non poscret etiam regnum, quæ quasi seniori Abisag dandam rogaret uxorem, qui potētes haberet amicos, Ioab principem militiæ, & Abiathar sacerdotem. Mittens autem Banaiam, qui erat super corporis custodes, fratrem Adoniam præcepit occidi. Vocans autem & Abiathar sacerdotem, dixit ei: Dignum quidem mori hoc te liberat, quia & cum patre meo sepius laborasti, & arcam cum eo in hanc regionem uexisti: hoc autem tibi propono supplicium, eò quòd fueris cum Adonia iunctus, eiq; consenseris, ut neq; hic moreris, neq; ad faciem meam ingrediaris: sed pergens ad patriam tuam, in agro degas: & hanc conuersationem dum uiuis, exerceas: quoniam peccasti, & non est iustum, te habere sacerdotium. Sic igitur domus Ithamar sacerdotij honore priuata est, propter prædictā causam sicut Samuël Eli prædixerat: trāsiuitq; ad genus Phinees, id est, ad Sadoch. De genere uerò Phinees, tempore quo ad dominum Ithamar sacerdotium transmigrauit, Eli primo Pontificatum accipiente, isti descendisse nosc̄untur, qui sacerdotio sunt priuati:

priuati: Vocabar filius Ioseph summi sacerdotis, huius autem filius Ionathan, Ionathan autem Mæreoth, Mæreoth Asophi, Asophi autem Achitobi, Achitobi autem Sadoch, qui primus sub Dauid rege sacerdos est factus. Ioab igitur princeps militiæ peremptum audiens Adoniam, ualde perterritus est. Erat enim eius amicus potius quàm Salomonis regis: & hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter suspicatus, fugit ad altare, credens sibi cautelã religionis interuentu ob pietatem regiam profuturam. Quod dum fuisset regi nunciatum, mittens Banaiam, eum iussit adduci, ut in eius iudicio satisfaceret. Ioab autem ait, non se relicturum sacrarium, sed ibi potius quàm in loco alio moriturum. Quod dum Banaias renunciasset regi, præcepit Salomon, ibi sicut uellet, caput eius abscindi: & hanc eum recipere pœnã pro duobus militiæ principibus, quos indecenter occiderat, & eius cadauer sepeliri: ut peccata quæ gessit, eius nunquàm desererent genus: & à Ioab morte ipse, eiusq; pater esset innoxius. Quod dum feciſſet Banaias, ipse princeps militiæ totius exercitus cõstitutus est. Sadoch autẽ solum fecit rex sacerdotem in locum Abiathar, quẽ remouit. Semei uerò præcepit, ut domum sibi ædificaret in Hierosolymis, ibiq; maneret, & torrentem Cedron transgredi non auderet: quòd si transcenderet, ultionem mortis incurreret: super hanc autem cõminationem iurisiurandi eum religione constrinxit. Semei autem hoc præcepto Salomonis gaudere se dicens, atq; seruare, insuper adijciens iusiurandum, relicta patria in Hierosolymis habitauit. Transactis autem annis tribus, audiens duos seruos, qui ei fugerant, in Geth commorari, perrexit ut eos quæreret. Quo cum eis reuertente, cognoscens rex, quia & mandatum eius & iusiurandum spreuisset, grauiter hoc tulit: eoq; uocato: Tu, inquit, iurasti, nõ te me esse relicturum, neque ab hac ciuitate ad aliam aliquatenus

egressu

egressurum. Non ergo iurisiurandi effugies ultionem: sed etiã pro quibus patrem meũ fugientem iniurijs affecisti, dabis nunc pœnas: ut cognoscas, quia nihil lucrantur, qui nõ repentè pro sua iniustitia puniuntur, sed omni tempore quo se putant nihil passuros, sine timore consistere, crescit eorum pœna, & causa maior efficitur: quia peccasse noscuntur. Tunc Banaias iussu regis Semei interemit.

De Salomonis uxore, sapientia, & iudicio primo inter meretrices prudentissimo. CAPVT II.

3. Reg. 3. QVumq; Salomon iam regnum haberet firmum, punitis omnibus inimicis, duxit uxorem filiam Pharaonis regis Aegyptiorum: & ædificatis muris Hierosolymorum, multo potioribus atq; munitioribus quàm primitus existebant, de cætero maxima pace gubernabat imperium, in nullo per iuuentutem circa iustitiam legumq; custodiam, aut paternorum memoriam mandatorum minor existens: sed cuncta quæcunq; ætate prouecti sapientiáq; perfecti faciunt, cum integritate præcipua celebrabat: placuitq; ei, ut ueniens in Hebron, in altari æreo quod fecerat Moses, sacrificaret deo. Tunc itaq; mille oues obtulit in holocaustum. Quod dum fecisset, præcipue uisus est placare deum, apparuitq; illi ea nocte per somnium, præcipiens, ut quædam sibi pro cultu pietatis peteret dona conferri. Salomon autem optima & eximia postulauit: quæ & deus grate præberet, & homo utiliter perciperet. Nõ igitur aurum, non argentum, non alias diuitias, ut homo & iuuenis, sibi dari deprecatus est: hæc enim apud multos sola putantur magna & dei dona præcipua esse: sed, Da mihi, inquit, mentem sanam, & prudentiam bonam, ut circa populum iustum possim uerumq; proferre iudicium. His petitionibus placata est diuinitas: & etiam alia cuncta quorum memoriam prece non fecerat, dare se dixit, id est, diuitias & gloriam, & de ini

de inimicis uictoriam, & præ omnibus intellectum & sapientiam, qualem nullus alter hominum habuit, nec regum, nec priuatorum: seruaturumq; se etiam nepotibus eius imperium multo tempore promisit, si iustè uiueret, & ei obediret, patrisq; sui in optimis actionibus imitator existeret. Hæc Salomon audiens dicta à domino, repentè exiliuit à somno, & adorans eum, ad Hierosolymam remeauit, & ante tabernaculum sacrificijs celebratis, epulas uniuersis exhibuit. His itaq; diebus iudicium apud eum deductum est, cuius terminum erat inuenire difficile. Causam uerò unde lis prouenerat, necessarium iudicaui referre, ut legentibus & iurgij nota sit difficultas: & si tale aliquid emerserit, quasi ex imagine regij decreti, citò possint huiusmodi proferre sententiam. Duæ ad eum mulieres socia conuersatione uenerunt: quarum una quæ læsa uidebatur, prima cœpit hæc uerba proferre: Habitabamus, inquit, ô rex, ego & hæc in una domo: contigit autem ambabus, ut una die eademq; hora pareremus: transacta iam tertia die, dormiens hæc, super suum filium incubuit, & eum uiolenter occidit: tollensq; meum, ad se contulit, & mortuū in ulnas meas dormientis apposuit. Mane facto, dum ubera porrigere uellem meo filio, meum quidem non reperi, huius autem mortuum adiacere mihi cognoui: & miseræ certius hoc turbataq; considerans, factum scelus aspexi. Vnde repetens meum filium & non recipiens, ad tuum domine remedium conuolaui. Dum enim solæ simus, & nullū qui nos arguat metuamus, contemnens hæc denegare persistit. His dictis, requisiuit rex, quid allegare uellet & altera. Qua negante quod hoc fecisset, & dicente suum uiuere filium, & aduersariæ suæ fuisse defunctum, quū nullus posset huius rei inuenire iudicium: sed in eius discretione omnium mens hæreret, solus rex huius rei quæstionem inopinabiliter soluit. Iussit deferri & uiuum, & mortuum

tuum infantem, uocauitq; quendam armigerum, præcipiens ut euaginato gladio, ambo diuiderentur infantes: ut utraq; medietatem, & eius qui mortuus fuerat, & qui uiuebat, acciperet. In hoc autem iudicio omnis quidem populus ignorans sententiam, deridebat, quasi ab adulescente rege prolatam. Inter hæc autem, uera matre proclamante ne hoc fieret, sed potius ut infantulus sociæ traderetur, sibi sufficere, ut tantum uiueret, eumq; uideret, licet alterius esse uideretur: cum è diuerso altera præparata esset ut diuisum uideret infantē, insuper ueram matrem tormentis affici postularet: cognoscens rex utriusq; uoces de uero corde prolatas, reclamanti quidem ne perimeretur infantulus, iussit filium redonari, ueram matrem eam esse cognoscens: alterius uerò malitiam accusauit, quæ necato proprio filio, etiam suæ amicæ natum uidere cupiebat extinctum. Hoc itaque magnum exemplum, & præcipuum sapientiæ & prudentiæ eius indicium populus credidit uniuersus: & ex illo tanquam diuinum habentem sensum, omnes suspiciebant. 3.Reg. 4. Isti siquidem principes militiæ & duces erant ei in omni prouincia. In tribu quidem Ephraim, Vri: In regione autem Bethlehem erat Dochis: Dorensem autem & maritimorum regionem Abinadas habuit sub potestate sua, duxitq; filiam Salomonis uxorem. Campus autem maximus erat sub Banaia filio Bachi, cui adiecta terra est ad Iordanem usq; protensa. Galaaditidem uerò & Gaulanitem usque ad Libanum montem, centum & sexaginta ciuitates maximas atque munitas habens sub se Gabiar, gubernabat eas. Achinadab autem totius Galilææ usque ad Sidonem curam habebat, & ipse habens uxorem filiam Salomonis nomine Basima. Maritima uerò quæ circa Arcen ciuitatē posita sunt, habuit Banach: Sabach autem montem Taurum, & Carmelum, & inferiorem Galilæam. Regionem autem usque ad Iordanem fluuium

constitutum

constitutam, Basan disponebat. Semei autem fors Beniamitidis erat iniuncta. Gaber autem habuit regionem positam trans Iordanem, & super omnes hos unus erat positus princeps. Mirabile itaq; incrementum habuit & populus Hebræorum & tribus Iuda, conuersi ad terræ culturam. Nam pace potiti, & ad bella, tumultusq; ulterius non abstracti, insuper & desideratam libertatem adepti, intemperantes erant circa substantias congregandas, & eas semper potius extendendas. Erant autem regi & alij duces, qui Syrorum terras & alienigenarum à fluuio Euphrate distentas usq; ad Aegyptum gubernabant, tributa colligentes ex eis gentibus. Inferebant & eius mensæ quotidianæ ad regale conuiuium similæ coros triginta, farinæ sexaginta, boues saginatos decem, & de pascuis uiginti, agnos saginatos centum. Hæc omnia præter illa quæ de uenationibus capiebãt, id est, ceruos & bubalos, & uolatilia: sed & pisces quotidie ab alienigenis portabantur. Tantã uerò multitudinem curruũ habuit Salomon, ut quadraginta milia præsepia equorum subiugaliũ essent, & præter hos duodecim milia equites: quorum medietas quidem regem in Hierosolymis obseruabat, reliqui uerò per uicos regios dispersi, manebant. Idem uerò dux, cui cõmissa erat mensæ regalis expensa, etiam equis necessaria ministrabat, deuehens hæc ad locum ubi rex ipse morabatur. Tantam itaq; deus præbuit Salomoni sapientiam, ac prudentiam, ut etiam homines antiquos excelleret: & nec Aegyptijs qui sapientia omnibus differre uidentur, comparatus, uel modicum minor esset, quorum utiq; multum nimis sapientiam præcedebat. Transcẽdit autem sua sapientia etiam eos qui apud Hebræos tunc scientia clarere uidebantur, quorum nomina non præteribo. Erant autem Ietha, & Heman, & Chacad, & Darda filij Samad. Composuit autem & libros de canticis, & modulationibus quinque

& mille, & parabolarum & similitudinum fecit libros tria milia: per unumquodq; enim arboris genus parabolam dixit, ab hysopo usq; ad cedrum. Eodem modo & de iumentis, & de reliquis terrenis, necnon aquatilibus, & aërijs animalibus disputauit. Nullamq; naturā ignorabat, inexaminatamq; præterijt: sed de omnibus philosophatus est, & disciplinam proprietatum eorum eminenter exposuit. Præstitit autem ei deus, ut etiam contra dæmones artem ad utilitatem hominū & eorum curas ediscceret: & incantationes instituit, quibus ægritudines solerant mitigari. Modos etiam coniurationum, quibus obstricti dæmones ne denuo redeant, effugantur, inuenit: & hæc cura hactenus apud nos multum prævalere dinoscitur. Vidi etenim quendam Eleazarum de gente nostra, præsente Vespasiano & eius filijs, & tribunis, alioq; simul exercitu, curantem eos, qui à dæmonibus uexabantur. Modus autē medicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui à dæmonio uexabatur, anulum habentem subter signaculum radicem à Salomone monstratam: deinde dæmoniū per nares odorantis abstraxit, & repentè cecidit homo. Postea coniurauit eum, iuramentum obijciens Salomonis, ne ad eum denuo remearet, id est, cantica quæ ille composuit, edicens super eum. Volens autem satisfacere atq; probare præsentibus Eleazarus, hanc se habere uirtutem, ponebat ante eos, aut calicem aqua plenum, aut peluim: & dæmonio imperabat, ut egressus ab homine, hæc euerteret, & uidentibus præberet indicium, quod hominem reliquisset. Quo facto, sapientia Salomonis cunctis innotuit: propter quam ut omnes magnitudinem eius naturæ cognoscerent atq; religionem, & ut nullius rei uirtus de omni genere sub sole eum lateret, hæc dicere sum compulsus. Audiens autem Hira rex Tyri, quia Salomon Dauid patri successit in regnum, & ualde lætatus, quia Dauid eius erat amicus,

eus,misit ad eum salutans,& propter præsentia bona cõgaudens.Destinauitq; ad eum denuo Salomon literas hæc habentes:Rex Salomon regi Hiræ. Scito patrem meum uoluisse deo ædificare templũ,& bellis frequẽtibus fuisse prohibitum: non enim primo desijt inimicos extinguere,donec eos tributarios sibimet subiugaret.Ego uerò gratias ago deo pro pace præsenti,propter cuius uacationem ei uolo ædificare domũ. Ipse nanq; meo patri dixit,à me hanc esse ædificandam. Quapropter rogo,ut aliquos mitti iubeas cum meis ad montem Libanum,qui ligna secare possint:ad sectionem nanque syluarum Sidonij sunt doctiores nostris. Mercedes uerò quas decreueris,ego incidentibus ligna præbebo.Legens autem Hira hanc epistolam,& in his,quæ scripta fuerant delectatus, Salomoni ita rescripsit:Rex Hira regi Salomoni.Dignum est equidem, ut benedicatur deus, quia tibi paternum præbuit principatũ sapienti uiro,& omni uirtute pollenti:ego autẽ in his omnibus delectatus,quæcũq; mandasti,libentissimè ministrabo. Incidens enim ligna procera & multa, cedrina pariter & cypressina,per meos ad mare destinabo: præcipiens, ut ratibus factis, nauigantes ad locum quemcunque uolueris, ea deponant, ut tui hæc ad Hierosolymam deferant. Sed & tu pro his præbe nobis frumenta,eò quòd horum nobis esse uideatur inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse solicitum. Harum igitur epistolarum hactenus exempla seruantur non in nostris solummodo libris, sed & apud Tyrios. Et si quis hæc uoluerit integrè cognoscere, rogans custodem monumentorum publicorum Tyriæ ciuitatis, inueniet ea consona horum,quæ à nobis dicta sunt. Hæc itaq; dixi,uolens lecturos agnoscere, quia nil amplius extra ueritatem proferimus: neque ex ueri similibus quibusdam, aut fallacibus, aut delectabilibus rebus hanc historiam componentes, examinatio- 3.Reg.5.

nem quidem fieri declinamus, & ut nobis credatur, exigimus: imò in nullo potius hæc recipi deprecamur, nisi adhibita probatione, & manifestis indicijs ueritatem ipsius uirtutis aperiamus. Rex itaq; Salomon dum ei fuissent literæ Tyrij regis allatæ, eius uoluntatem & fauorem ualde laudauit, & ea quæ popoſcerat, repensauit: misitq; singulis annis tritici triginta milia coros, & totidem olei batos. Batus autem capit sextarios sextuaginta duos. Eandem uerò ei mensuram etiam uini præbebat. Amicitiæ siquidem Hiræ, & Salomonis ac potius largitates creuerunt, & iurauerunt has esse iugiter permansuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milia operariorum, quatenus opus præ multitudine sine labore constaret, diuisitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno mense in Libano monte, ut duobus mensibus remeantes ad propria, requiescerent, donec iterum illa uiginti milia definito tempore suum opus implerent. Ita contingebat ut quarto mense priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores procurator institutus erat Aduram. Erant autem ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides, aliamq; materiam, septuaginta milia uirorum, & eorum qui lapides incidebant octoginta milia, & eorum præpositi tria milia trecenti: uelociterq; secabant lapides eximios ad fundamenta templi, quos primitus poliebant & copulabant in montibus, & ad ciuitatem ita deferebant: fiebantq; hæc non solum à prouincialibus structoribus, sed etiam ab artificibus, quos miserat rex Hira.

Aedificatio templi, uasorum, & ornamentorum.

CAPVT III.

3. Reg. 6. COepit autem Salomon ædificare templum anno quarto regni sui, mense secundo, quem Macedones Artemision uocant, Hebræi autem Hiar: anno quingentesimo secundo filiorum

liorum Israël profectionis ex Aegypto. Post mille autem & uiginti annos aduentus Abraham in Chananæam de Mesopotamia: à tempore uerò diluuij anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo: ab Adam autem protoplaſto uſq; ad ædificationem templi Salomonis præterierunt anni ſimul tria milia, centum & duo, qua tempeſtate cœpit ædificare templum. Tunc ſiquidem undecimum iam in regno Tyri Hiram annum habuit. A' Tyri uerò conditione uſque ad ædificium templi, fuit tempus annorum quadraginta & ducentorum. Depoſuit itaq; rex fundamenta templi in nimia terræ profunditate, de lapidibus ualde fortiſſimis, & qui poſſent longo tempore permanere: quiq; conſtipati, ſibiq; conferti, terræ patimentum & fortitudo ſuperædificati operis eſſent: & propter inferiorem ſui fortitudinem, ſine defectu impoſitam magnitudinem & pretioſam unà pulchritudinem ſuſtinerent: quæ utique fundamenta non minus pondus habitura erant, quàm alia, quæ erāt tanta celſitudine & faſtigio, quaſi ad inſtar mundi, & ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaq; templum uſque ad cameram ex lapide albo conſtructum, cuius altitudo fuit ſexaginta cubitorum, & longitudo tantundem, latitudo autem uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificiū æqua menſura, ita ut eſſet omnis altitudo templi cubitorum centum uiginti: eratq; conuerſum ad Orientem. Cuius ueſtibulum habebat longitudinem cubitorum uiginti, quantam & latitudo templi: latitudinem uerò cubitorum decem, in altitudinem ſurgens cubitis centum & uiginti. Aedificauit autem in circuitu templi triginta paruulas domus, quæ ſui copulatione totum templi ſpatium extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus earum ita fecit ad inuicem, ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nanq; ſingulæ domus latitudinem quidem habebant quinque cubitorum, & tantundem longitudinis: altitudinis

tudinis uerò uiginti. Erant autem superædificatæ his aliæ, & rursus aliæ super eas æquales & mensuris, & numero, ita ut omnem altitudinem haberēt proxime sicut domus inferior: superior nanq; circumædificata non erat: operiebatq; eas camera cedrina. & domibus quidem singulis erat hoc proprium & imputribile tegumentum: aliarum uerò erat tectum longissimis in commune trabibus adopertum, & cuncta tegentibus: ita ut medij parietes ab eis trabibus constipati, firmiores existerent. Cameras uerò quæ sub trabibus erāt, de lignis eisdem fecit, cælatis opere laqueario, auroq; uestitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit, easq; pariter deauratis, ut omne templum nimis effulgeret, & uultus ingredientiū faceret auri lumine resplendere. Fabrica uerò totius templi multa arte confecta est de lapidibus politis, arteq; compositis, & nimis lympide constitutis: ita ut neq; mallei, neq; alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium: sed præter hunc usum omnis materia cōgruenter explicita uideretur, ut naturali harmonia potius quàm ferramentorum crederetur necessitate confecta. Excogitauit autem rex ascensum superioris domus per latitudinem parietis efficere: non enim habuit ianuam grandem ad Orientem, sicut domus inferior: sed à lateribus erāt ingressus ianuarum ualde paruarum. Vestiit autem templum intrinsecus de lignis cedrinis, uncinis fortibus colligatis, quatenus hoc pro munimine & fortitudine magna cōstaret: diuisitq; templum in duas partes, ut interior quidem domus uiginti cubitorum adytum esset, quadraginta uerò cubiti, quæ à templo secernerētur. In pariete uerò diuidente adytum à reliquo templo, ianuas de cedro statuit, auro multo & diuersis historiarum cælaturis ornatas: suspenditq; ante eas uela ex magnis colorum floribus, id est, hyacinthi, & purpuræ, & coccini, & byssi mollissimi, splendidissimiq; con-

texta.

texta. Recondidit autem in adyto, quod erat latitudine cubitorum uiginti, & totidem longitudine, duo Cherubim ex auro purissimo, habebantq; utraq; altitudinē cubitorum quinq;. Duæ alæ erāt uni Cherubim quinis cubitis extensæ. Quapropter non procul à semetipsis aberant, ita ut alis suis una tangeret parietem Australem: alia uerò positum ad Aquilonem: aliæ uerò alæ semetipsas contingentes, arcam quæ in medio posita erat, operiebant. Hæc uerò duo Cherubim, nullus qualia fuerunt, dicere, uel conijcere potest. Strauit autē pauimentum templi petalis aureis: posuitq; in porta templi ianuas secundum altitudinem parietis mensuratas, habentes latitudinē cubitorum uiginti, easq; pulcherrimè deaurauit: & ut breuiter dicam, nullam partē templi reliquit extrinsecus & intrinsecus, quæ non esset deaurata: operuitq; similiter has etiā ianuas sicut interiores, uelis uarie decoratis. Porta uerò uestibuli nihil habuit horum. Misit ergo rex Salomon ad Hiram, & ab eo accepit artificem nomine Chiram, habentem matrē ex genere Naphtalim, & patrem Vriam generis Israëlitici: hic totius quidem operis erat edoctus, præcipuè tamen artifex ad operandum aurum & argentum, & æs, per quem scilicet uniuersa pro uoluntate regis in templo sunt diuersis machinationibus adimpleta. Fecit autem is artifex Chiram duas columnas æreas cum canalibus, cauatione quatuor digitorum, quarum erat proceritas decem & octo cubitorum, & ambitus in circuitu duodecim cubitorū, & superposuit utriq; columnæ capitella fusilia liliata, altitudine cubitorum quinq;, super quas erant æreæ retiæ factæ, quæ operiebant lilia capitū columnarum, de quibus retibus pendebāt bini ordines malogranatorū ducentorum. Harum siquidem columnārum, aliam quidē constituit in parte dextra ante portam in uestibulo templi, uocauitq; eam Iachinum: Iachin, aliā uerò in parte sinistra, quam 3. Reg. 7.

nominauit Booz. Fudit autē & mare æneum in schemate hemisphærij, quod opus æreum propter sui magnitudinem, mare uocatum est. Erat enim uelut cantharus ingēs, habebatq; eius diametrum, id est, ab angulo usq; ad alium angulum, cubitos decem, & crassitudo eius erat fusilis digitorum quatuor: habebatq; fundū in medio aluei sui loco, opere rotundū, * quinq; coronis explicitū. Huius diameter erat cubiti unius. Circumstabāt autē in hoc mari uituli duodecim, respiciētes singuli ad quatuor regiones uētorū: hoc est, tres uituli per unāquāq; regionē, quorū terga intus respiciebāt, & super eos hemisphæriū incūbebat. Cuius hemisphærij rotunditas ad interiora tendebat, capiebatq; hoc mare batos tria nulia. Fecit autē decem cantharis bases æreas quadrangulas, & uniuscuiusq; latitudo fuit cubitorum quinq;, longitudo quatuor, altitudo sex, concluſumq; est opus particulariter. Ita uerò ordinatū erat. Erāt columnæ quatuor quadrangulæ, per angulos stantes, latera basis ex utraq; parte in se habentes inserta: erantq; trinè diuisa: & singulus eorum locus habebat cælaturas suas, id est, alibi erat leo, alibi taurus, alibi aquila: & in columnellis similiter per latera erant huiusmodi cælaturæ, quasi crispantibus plectilis factæ, quarum altitudo fuit cubiti unius & dimidij. Erat mirum uidere orbes rotarum, quemadmodum erant cælatæ, basium iunctæ lateribus. Angulos uerò superiores concludebant humeris, expansis utique & manibus animalium: super quas sedebat fundus cantharī reclinatus: id est, incumbens super manus aquilæ, uituli & leonis: quod opus erat sibimet ita coaptatum, ut naturaliter insertum quodāmodo uideretur. Inter hæc autem erant & arbores cælatæ palmarū. Huiusmodi ergo erant decem bases effectæ. Fecit autem ad hæc decem cantharos rotundos æreos, quorum singuli ferebant quadragenos coros, eratq; altitudo eorum quatuor

* al's: decem

cubito

cubitorum, & tantundem ab alterutris eorum labia recedebant: posuitq; hos decem cantharos super decem bases, quæ uocabantur Melchenoth, quinq; cantharos statuens à parte sinistra templi, quæ erat ad Aquilonem, & totidem à latere dextro ad Australem partem, respicientes ad Orientem: quò etiam mare constituit aqua pleni: disposuitq; mare, ut ingredientes sacerdotes templum, in eo lauarent manus ac pedes, ascensuri scilicet ad altare: cantharos autem ad animaliũ interiora diluenda, simul & pedes eorũ, quæ erant holocaustis imponenda. Fecit autem & altare æreum, cubitorum uiginti longitudine, & totidem latitudine, altitudine uerò decem, ad holocausta celebranda. Fecitq; eius uasa omnia ærea: insuper & ollas, & cadlarias, & trullas, & harpagones: & omnia operatus est ex ære, cuius splẽdor & pulchritudo similis erat auro. Obtulitq; rex multitudinẽ mensarum, & unam quidem ualde præcipuam auream, super quam ponebant panes dei: & huic proximas decẽ milia altero modo factas: super quas uasa iacebant, id est, phialæ & pateræ, aureæ quidem decem milia, argenteæ uerò quadraginta milia. Fecitq; candelabra decem milia, secundum præceptũ Mosi ex quibus unũ in templum reconditit, ut per diem luceret secundum legẽ: & mensam unam, super quam positi erant panes ad partem templi, respicientẽ ad Aquilonem, è diuerso positam cãdelabri, quod in Australi parte cõstituit. Aureum uerò altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante uelũ ad ortũ, ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uasa uini fusilia octoginta milia, & phialas aureas decẽ milia, argẽteas uerò duplici numero: pateras uerò aureas ad offerendam in eis similem conspersionem ad altare, octoginta milia; & argẽteas duplici numero. Crateras autẽ in quibus similam cum oleo fermentabant, aureas quidem quinquaginta milia,

argenteas uerò duplici numero. Mensuras autem similes eis quæ Mosaicæ uocabantur & asserones, aureas quidē uiginti milia, & argenteas dupliciter. Turibula uerò aurea quibus offertur incensum, uiginti milia: similiter & alia turibula, in quibus portabant à maiore altari ignem ad minus altare, quod erat in templo, quinquaginta milia. Stolas autem sacerdotales pontificibus, cum his quæ pendebant ad pedes, & superhumerales & rationales, ex auro & gēmis mille. Corona uerò in qua deum Moses scripserat, una fuit: & ad hanc diem usq; permansit. Sacerdotales autē stolas ex byssō cōtextas, & zonas purpureas cum cingulis, decem milia, & tubas secundum præcepta Mosi ducenta milia. Item stolas Leuitarum hymnos dicentium, ex byssō ducenta milia: & instrumenta musica, & ad hymnos dicēdos adinuenta, quæ uocantur Nabla, & Cinnira, ex electro cōstituit quadraginta milia. Hæc enim omnia ad honorē dei Salomon copiosè & magnifice fabricatus est: in nullo parcus existens, sed circa ornamenta templi usus est præcipua largitate, quæ etiam in thesauris dei recōdidit. Circundedit autem templum per ambitum uniuersum, quod propria quidem lingua Giſon, Latinè uerò maceria seu cancellus nuncupatur, tribus cubitis erigens eius altitudinem, ut ab ingressu templi cæteros prohiberet, & solis sacerdotibus hoc licere significaret. Extrinsecus autē huius templi aliam ædificauit aulam, quadrangulo schemate factam, erigens maximas porticus atque latas, & portas excelsas & amplas per quatuor mundi partes in ea cōstituens: quarū singulæ ad unumquenq; uentum quatuor angulis attendebant, ubi ianuas aureas collocauit. In hoc ergo sacrarium, omnes populi quibus purgatio & obseruatio legitimorum ineratt, introibant. Si quidem mirabilis, & omni sermone præcipua fuit, & si dici potest, etiam cōtemplatione uisionis ipsius excedebat aula,

quæ

quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates, quas propter infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore cõspicere: & erigens fabricas in quadringentis cubitis, earum altitudines æquales uertici montis, in quo templũ ædificabatur, effecit: & propterea aula quæ erat exterius sub diuo, facta erat æqualis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam, duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus, quarũ camera erat de cedro, & laquearibus exculptis: bases autem in his omnibus fecit argenteas.

De arca domini, & precibus Salomonis ad deum, & hostijs. CAP. IIII.

QVum hæc igitur opera & magnitudines, & decores ædificiorum, atq; sacrorum templi ministeriorum, rex Salomon septem annis explesset, diuitiarum magnam faciens & uelocitatis ostensionem, ut quilibet inspiciens, omni tempore putaret expleri uix potuisse, quæ sic breuiter uisus est quantum ad operis templi magnitudinem terminasse: scripsit principibus & Hebræorum senioribus, iubens omnem populum ad Hierosolymam cõuenire, uisurum simul & templum, & dei arcam ibidem portatũrum. Quumq; nunciatum fuisset omnibus, ut ad Hierosolymam properarent, uix conuenerunt septimo mense, qui lingua patria Thesria, a Macedonibus Hyperberetæus appellatur. Eodem tempore etiam festiuitas concurrit Scenopegiæ, id. est, positionis tabernaculorum, quæ satis apud Hebræos excelsa atq; præcipua est. Portantes itaq; arcam & tabernaculum, quod fixerat Moses, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum dei constructa, introduxerunt in templum. Præcedebat autem eam cum hostijs & ipse rex, & populus uniuersus, & Leuitæ libaminibus & multo sacrificiorum sanguine iter totum implẽtes, & incensum infinitum, 3. Reg. 8.

nitum,& hostiarum multitudinẽ portantes,ita ut omnis undique aër implcretur,& etiam longè cõsistentibus odor suauitatis occurreret,& agnoscerent aduentum dei, & habitaculum secundum humanam opinionẽ crederent in nouã domum ei nuper dicatam esse faciendum. Nam neq; hymnos dicentes,neq; choros agentes, donec peruenirent ad templum, aliquo modo quieuerunt. Hoc itaque modo arca migrata est. Quumq; iam eã in adytũ oporteret induci, alia quidẽ plebs receßit : soli uerò sacerdotes qui portauerant eam,inter duo Cherubim collocauerunt,quæ eam suis alis cõplexa sunt. Sic enim erant ab artifice fabricata,ut arcã uelut quodam tabernaculo,aut cameratione protegerẽt. Habuit autem arca nihil aliud,quàm duas tabulas lapideas,quæ decẽ uerba à deo Mosi dicta in monte Sina,scripta retinebãt. Candelabrum uerò & mensam,& altare aureũ statuerunt in tẽplo, ante adytum in eisdem locis, in quibus & olim in tabernaculo posita erãt,& quotidiana sacrificia ministrabant. Altare uerò æreum statuit ante templum cõtra ianuas,ita ut eis apertis,ad faciem essent uidentium sacrificia,& hostiarũ maximæ opulentiæ:reliqua uerò uasa congregans intus in templo recondidit. Quumq; omnia sacerdotes circa arcã cõstituissent,egreßi sunt:& repentè non quidem metuenda,neq; qualis hyemali tẽpore imbre plena solet nubes aßistere,sed diffusa & temperata effluxit,& templum omne cõpleuit:& facies quidem sacerdotum obumbrauit,ita ut se inuicẽ uidere non possent:mentibus autem omniũ phantasiam quandam & opinionẽ præbuit,quasi deus descendisset in templum,& libenter habitaret in eo. Talem quidem opinionem hanc omnes habuerunt. Rex autem Salomon de loco ubi sedebat exurgens, fecit ad deum uerba, quæ diuinæ naturæ credidit esse decentia: Tibi,inquit,domine perpetuam domum,quam ipse fabricatus es, esse nouimus

cœlum

cælum & terram, simul & mare: & quum tibi nequaquam hæc uniuersa sufficiant, hoc tuo nomini cõstitui templum, ut ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes, emittamus in aëra: & cõfidamus, quum nobis sis præsens, neq; à tuis sedibus procul abs. Vt enim omnia uideas, & audias uniuersa, neq; à loco ubi nunc habitas, recedens, omnibus uicinus es: & unicuiq; nocte dieq; cogitãti semper aßistis. Quumq; hæc dixisset ad deum uerba, conuertit se ad populum, manifestans eis dei potẽtiam & prouidẽtiam eius: quòd Dauid eius pater omnia futura, sicut iam multa prouenerant, & forẽt uentura reliqua, prædixisset, quòd ipse quoq; nondum nato imposuit ei nomẽ, & quod templum ipse ædificaturus esset, & primus post obitum patris regnaturus: & quũ omnia secundũ ipsius fierent prophetiam, supplicabat ut deo benedicerẽt uniuersi, & in nullo de eius promißionibus desperarent, quas pro eorum felicitate prædixerat, sed crederent hæc implenda ex his quæ fuerãt iam transacta. Quumq; hæc dixisset ad populum, expansis manibus, ait: Operibus quidẽ impoßibile est, ut ualeant homines pro his quæ meruerint, deo munera debita cõpensare. Diuinitas enim nullius eget, & omniũ rerum cõpensatione superior est. In quo enim alijs animalibus per te domine meliores sumus effecti, in eo tuam benedicimus maiestatem: & pro his quæ stirpi nostræ tribuisti pius, necessariũ est gratias agere populum Hebræorũ. Nullum enim aliũ magis optamus habere propitiũ, & in eo tuã circa nos deuotionem cognoscimus per munera, quia per te est nobis uox quam ex aëre habemus, & per eum iterum nouimus ascendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc tẽplo, quod ex inuisibili ad tantam gloriã prouexisti: deinde pro meipso, cui omnia usq; ad præsentem diem, sicut à te prædicta sunt, condonasti. Supplico ergo de cætero, ut mihi ministres quæcunq;

cunque deum hominibus honoratis præbere poßibile eſt: & noſtram domum omnibus bonis adaugeas, ſicut Dauid meo patri & uiuenti, & circa obitum promiſiſti: & quomodo apud nos manebit regnum, & genus illius infinitis regum ſucceßionibus fiet honorabile. Hæc ergo nobis largire quæ ſufficiant, meisq; filijs uirtutem quæ tibi ſit grata, concede. Super hæc autẽ exoro, ut pars aliqua tui ſpiritus in hoc templo habitet, quatenus & in terra circa nos eſſe uideaˢ. Tibi ſiquidem habitatio parua eſt etiam omne cœlum, & aluem qui ſub eo eſt omnium exiſtentium, non dicam hoc paruißimum templum, quod precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorum, & tanquam propriæ poſſeßioni feras auxiliũ. Supplico pariter, ut ſi quando peccauerit populus tuus, deinde plaga quadam peßima peccato digna, à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio, aut fames, aut huiuſmodi paßio, quam tu iuſte tranſgreſſoribus ſoles inferre, prouenerit, & congregatus ad hoc confugerit templũ, rogando te ut à peſte ſaluetur, exaudibilis ei effectus, uelut intus habitans, miſericordiam præbeas, & à malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hebræis ſolummodo à te rogo conferri precantibus, ſed etiam ſi à totius terræ finibus quidam aduenerint, aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint, exaudi clemens, & poſtulata cõcede. Sic etenim omnes agnoſcent quia tu quidem ipſe à nobis tibi domum fieri uoluiſti: nos autem non inhumani naturaliter ſumus, quando non eos qui contribules non ſunt, extraneos iudicamus, ſed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adeſſe ſuppliciter exoramus. Hæc dicens, iterum proſtratus in terra, & diutius adorans deum poſt iſta ſurrexit, & in templo obtulit hoſtias, & replẽs illud ſacrificijs, manifeſte deum uidit ſacrificia grate ſuſcipientem. Ignis enim ex æthere deſcendens

ſcendens omnibus uidentibus ad altare, hoſtias totas abripuit, & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata, populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitationis in templo conijciens, procidens adorauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum, cunctoſq; ut hoc facerent adhortari, habentes iam circa ſe diuini fauoris indicium, ut quæ orarent, ſemper ſibi ab illo talia prouenire ſcirent: & ut mentem ſuam puram ab omni malitia conſeruarent ad iuſtitiam, diuinamq; culturam: & ad ſeruanda mandata, quæ per Moſen eis clementia diuina contulerat: quia ſic foret felix gens Hebræorum, & totius generis humani beatior. Rogabatq; pariter, ut in memoria haberent, quemadmodum bona præſentia conquiſiſſent, eaq; firmiter tenerent: & maiora & ampliora de cætero ſuſtinerent. Non enim percepta hæc ſolummodo propter pietatem atque iuſtitiam, ſed etiam obtinenda per hæc curarent: quia eſſet apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere, quantum acquiſita ſeruare, & nihil pro eorum amiſſione delinquere. Hæc ergo loquutus ad populum, dimiſit eccleſiam, quum ſacrificia celebraſſet pro ſe & uniuerſis Hebræis, id eſt, uitulos quidem uiginti duo milia, oues centum & uiginti milia. Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt, & in eo epulati ſunt omnes Hebræi cum uxoribus ſuis & filijs. Inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur Scenopegia, faciens, ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim, rex cũ omni populo pariter epulatus eſt. Quumq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita, nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam, dimittente rege, ſinguli ad propria remearunt: agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuiſſet, & opera quæ feciſſet: & orantes deum, ut eis regem præberet longæuo tempore Salomonem: agebantq;

bantq; reuertentes cum gaudio suũ iter, & cum delectatione hymnos decantantes, ita ut ea iucunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcam induxissent in templum, eiusq; magnitudinem uidissent pulchritudinemq;, sacrificijs maximis festiuitatibus impartitis, ad suas ciuitates singuli sunt
3.Reg.9. regressi. Apparuit igitur regi per somnium deus, significans, quòd eius exaudisset orationes, & quòd conseruaret templum, & in eo semper habitaret: nepotibus, scilicet eius & omni multitudine faciẽtibus iustitiam: ipsumq; primum, si in patris sui monitis permaneret, ad excellentiam & infinitum cumulum felicitatis asseruit uenturum: & regnaturos semper in ea prouincia ex eius esse genere principes, & de tribu Iuda: Si uerò mandata eius cõtemneret, obliuioniq; mandaret, & peregrinos imitatus coleret deos, esset radicitus abscindẽdus: & neq; reliquias ex eius genere mansuras, sed nec Israël ulterius nominandos, populumq; terra, quam patribus eorũ dederat, & multis iustificationibus esse priuandum: multisq; bellis & malis exterminatos, & à terra quam eorũ patribus prebuit eiectos, incolas alienæ terræ esse præciperet: templum quoq; nunc ædificatũ in oendendum diripiendumq; contraderet inimicis, sed & ciuitates hostiũ manibus subuertendas: & eorum ærumnas faceret fabularũ relatione dignissimas, & propter magnitudinem nimiæ infelicitatis incredulas: ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates, & causas inquirentes pro quibus Hebræi tali odio haberentur à deo, qui primitus ab eo fuerint ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmen euecti, ab his qui relinquerẽtur audirent, quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarũ talia pertulissent. Hæc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est.

De regia Salomonis extructa, & ænigmatis.

CAPVT V.

Post

POst templi uerò fabricam, quam prædiximus septem annis fuisse perfectam, ædificium domuum regalium construere cœpit, quod tredecim annis uix impleuit. Non enim huiusmodi erat ferues studium sicut in templum. Sed illud licet esset quidem grande, & operatione mirabile, & cunctis simul inopinabile, cooperante deo cui fiebat, terminum in his annis accepit. Regiæ uerò domus multum templi dignitate minores erant, cùm neq; materia tanto tẽpore aut largitatis fuisset opulentia præparata: & eò quòd regum habitatio, & non quasi dei futura, tardius esset effecta. Hæc quidem secundum felicitatem Hebraicæ religionis, ac merito regis ædificata sunt: quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est, ut ex hoc omnes coniciant magnitudinem, cum legentes uiderint huius rei descriptionem: Erat magna nimis basilica & pulchra: hæcq; innumera columnarũ multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit, ut posset capere populi multitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorũ centum, latitudinis uerò quinquaginta, altitudinis autẽ triginta: colũnasq; quadrangulatas omnes habebat: tegebaturq; cedro opere Corinthio, phialis æqualibus, & scutulis mira arte cælatis: eratq; robusta, & uarijs decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudinis constituta, habens latitudinẽ cubitorum triginta, & cõtra templum ualidis columnis extensum: eratq; in ea solium ualde decorum, in quo sedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; reginæ basilica, & reliqua habitacula & sedilia, ubi post causas explicitas residebant, strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidẽ ædificauit ex marmoribus decem cubitorũ, alia uerò tabulis uestita sectilibus & preciosissimis, exornauit secundum decus tẽplorum, & miraculum habitationũ regalium, cuius pulchritudo 3.Reg.7.

tribus ordinibus opere intexta Aßyrio. Quarta uerò pars celaturis ornata, miraculum artis uidentibus offerebat. Erantq; illic ſculptæ arbores, & uniuerſa poma, quaſi in ramis & ex eis pendentibus folijs obumbrata, ita ut propter miraculum ſubtilitatis agitari quodammodo putarentur: alia uerò pars dealbata erat, & uarijs depicta coloribus. Aedificauit autem ſuper hæc domus alias epularum, porticus ualde protenſas, in domo regali poſitas, inter quas unã fecit omnino præclaram ad regum cõuiuia neceſſariam, & undiq; deauratam: necnon & omnia alia uaſa quæcunq; ſunt epulis opportuna, fecit ex auro. Difficile nanq; eſt enumerare magnitudinem & uarietatem domorum aularumq; regalium, quanta erãt magna, & quanta harum inferiora, & quanta ſub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem ſolariorum & uiridariorum, quæ erant facta delectabiliter ad aſpectũ, quo exuſta corpora poſſent ab æſtus ardore refugere. Et ut breuiter dicam, totam regiam domum, ex albo lapide, & cedro, & auro & argento ſplendide nimis & opulentiſſime inſtruxit. Cameras & parietes ueſtiuit auro, & eo modo quo dei tẽplum reſplẽdentes exhibuit. Fecit & ex ebore ſolium magnitudine nimis eximũ, & celatum ſchemate tribunalis: habebatq; ſex gradus, & in ſingulis eorum ex utraq; parte duo leones ſtabant, & in ſuperioribus gradibus alij totidem: in reclinatione uerò manus erant portantes regem: eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciẽte poſt tergum, & ex omni parte tribunal auro circundatum. Hæc Salomon uiginti annis ædificauit. Cui multum aurum & argentum Tyri rex Hira ad ædificiũ contulit: & inſuper ligna cedrina & cypreßina, quem Salomon quoq; magnis cõpenſationibus redonauit, mittens ei per ſingulos annos triticum, uinum & oleum, quibus maxime indigebat rebus, eò quòd habitaret in inſula, ſicut prædiximus.

Ad hæc

Ad hæc autem & ciuitates Galileæ regionis uiginti numero, 3.Reg.9.
non procul à Tyro positas condonauit. Quas dum circuisset
atq; considerasset, displicuisset́q; ei donũ, mittens ad Salomo-
nem dixit se ciuitatibus non egere, & ex tunc hæ appellatæ
sunt terra Chabulan. Chabulan etenim interpretatum lingua
Phœnicia, displicere significat. Misit itaq; prædictus rex Hi-
ra ad regem Salomonem, rogans eum, ut quædam sophismata
& uerba parabolarũ quæ ei direxerat aperiret, & quæstio-
num difficultates absolueret. Qui cum esset astutus & intelli-
gens, nihil horũ ignorans, sed in omnibus ratione præualens,
& eorum causas agnoscens, omnes obscuritates earũ perdu-
xit ad lumen. Meminit autẽ horum duorum regum & Me-
nander, qui ex Phœnicia lingua antiquitates Sidoniorum in
uocem cõuertit Græcam, ita dicens: Moriente autẽ Abybalo,
successit in eius regnum filius eius Hira, qui dum uixisset an-
nis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Hic effo-
dit amplum terræ spatium, & auream columnam, quæ est in
Iouis templo, dicauit: insuper & lignorũ materiam à monte
Libano incidit ad tecta templorum, & destruens antiqua sa-
craria templum ædificauit Herculis & Hastartæ, & primum
Herculi hoc erexit mense Peritio, & contra Eucheos tributa
non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subiectis denuo re-
meauit. Huius temporibus erat Abdemonis filius iuuenculus,
qui semper propositiones, quas imperasset Hierosolymorum
rex, euincebat. Meminit autẽ etiam Dios historiographus ita
dicens: Abybalo moriente filius eius Hira successit. Hic par-
tem ciuitatis positam ad Oriẽtem diruit, & maiorẽ urbẽ effe-
cit: & Olympici Iouis tẽplum destruẽs, mediũ locum ciuitati
coniunxit, & aureis anathematibus exornauit: ascẽdensq; in
montem Libanum, syluam maximam ad sacrorum secuit ædi-
ficia. Adiecitq; ad hæc, regem Hierosolymorum Salomo-

nominauit Booz. Fudit autē & mare æneum in ſchemate hemiſphærij, quod opus æreum propter ſui magnitudinem, mare uocatum eſt. Erat enim uelut cantharus ingēs, habebatq; eius diametrum, id eſt, ab angulo uſq; ad alium angulum, cubitos decem, & craſsitudo eius erat fuſilis digitorum quatuor: habebatq; fundū in medio aluei ſui loco, opere rotundū, * quinq; coronis expliciti. Huius diameter erat cubiti unius. Circunſtabāt autē in hoc mari uituli duodecim, reſpiciētes ſinguli ad quatuor regiones uētorū: hoc eſt, tres uituli per unāquāq; regionē, quorū terga intus reſpiciebāt, & ſuper eos hemiſphæriū incūbebat. Cuius hemiſphærij rotunditas ad interiora tendebat, capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autē decem cantharis baſes æreas quadrangulas, & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitorum quinq;, longitudo quatuor, altitudo ſex, concluſumq; eſt opus particulariter. Ita uerò ordinatū erat. Erāt columnæ quatuor quadrangulæ, per angulos ſtantes, latera baſis ex utraq; parte in ſe habentes inſerta: erantq; trinè diuiſa: & ſingulus eorum locus habebat cælaturas ſuas, id eſt, alibi erat leo, alibi taurus, alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi cælaturæ, quaſi criſpantibus plectilis factæ, quarum altitudo fuit cubiti unius & dimidij. Erat mirum uidere orbes rotarum, quemadmodum erant cælatæ, baſium iunctæ lateribus. Angulos uerò ſuperiores concludebant humeris, expanſis utique & manibus animalium: ſuper quas ſedebat fundus cantheri reclinatus: id eſt, incumbens ſuper manus aquilæ, uituli & leonis: quod opus erat ſibimet ita coaptatum, ut naturaliter inſertum quodāmodo uideretur. Inter hæc autem erant & arbores cælatæ palmarū. Huiuſmodi ergo erant decem baſes effectæ. Fecit autem ad hæc decem cantharos rotundos æreos, quorum ſinguli ferebant quadragenos coros, eratq; altitudo eorum quatuor cubito

* als: decem

cubitorum, & tantundem ab alterutris eorum labia recedebant: posuitq; hos decem cantharos super decem bases, quæ uocabantur Melchenoth, quinq; cantharos statuens à parte sinistra templi, quæ erat ad Aquilonem, & totidem à latere dextro ad Australem partem, respicientes ad Orientem: quò etiam mare constituit aqua plenum: disposuitq; mare, ut ingredientes sacerdotes templum, in eo lauarent manus ac pedes, ascensuri scilicet ad altare: cantharos autem ad animaliũ interiora diluenda, simul & pedes eorũ, quæ erant holocaustis imponenda. Fecit autem & altare æreum, cubitorum uiginti longitudine, & totidem latitudine, altitudine uerò decem, ad holocausta celebranda. Fecitq; eius uasa omnia ærea: insuper & ollas, & caldarias, & trullas, & harpagones: & omnia operatus est ex ære, cuius splẽdor & pulchritudo similis erat auro. Obtulitq; rex multitudinẽ mensarum, & unam quidem inde præcipuam auream, super quam ponebant panes dei: & huic proximas decẽ milia alitero modo factas: super quas uasa iacebant, id est, phialæ & pateræ, aureæ quidem decem milia, argenteæ uerò quadraginta milia. Fecitq; candelabra decem milia, secundum præcepta Mosi ex quibus unũ in templum recondidit, ut per diem luceret secundum legẽ: & mensam unam, super quam positi erant panes ad partem templi, respicientẽ ad Aquilonem, è diuerso positam cãdelabri, quod in Australi parte cõstituit. Aureum uerò altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante uelũ ad ytũ, ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uasa uini fusilia octoginta milia, & phialas aureas decẽ milia, argẽteas uerò duplici numero: pateras uerò aureas ad offerendam in eis similam conspersam ad altare, octoginta milia; & argẽteas duplici numero. Crateras autẽ in quibus similam cum oleo fermentabant, aureas quidem quinquaginta milia,

argenteas uerò duplici numero. Mensuras autem similes eis quæ Mòsaicæ uocabantur & asserones, aureas quidē uiginti milia, & argenteas dupliciter. Turibula uerò aurea quibus offertur incensum, uiginti milia: similiter & alia turibula, in quibus portabant à maiore altari ignem ad minus altare, quod erat in templo, quinquaginta milia. Stolas autem sacerdotales pontificibus, cum his quæ pendebant ad pedes, & superhumerales & rationales, ex auro & gēmis mille. Corona uerò in qua deum Moses scripserat, una fuit: & ad hanc diem usq; permansit. Sacerdotales autē stolas ex byssō cōtextas, & zonas purpureas cum cingulis, decem milia, & tubas secundum præcepta Mosi ducenta milia. Item stolas Leuitarum hymnos dicentium, ex byssō ducenta milia: & instrumenta musica, & ad hymnos dicēdos adinuenta, quæ uocantur Nabla, & Cinnira, ex electro cōstituit quadraginta milia. Hæc enim omnia ad honorē dei Salomon copiosè & magnificè fabricatus est: in nullo parcus existens, sed circa ornamenta templi usus est præcipua largitate, quæ etiam in thesauris dei recōdidit. Circundedit autem templum per ambitum uniuersum, quod propria quidem lingua Gison, Latinè uerò maceria seu cancellus nuncupatur, tribus cubitis erigens eius altitudinem, ut ab ingressu templi cæteros prohiberet, & solis sacerdotibus hoc licere significaret. Extrinsecus autē huius templi aliam ædificauit aulam, quadrangulo schemate factum, erigens maximas porticus atque latas, & portas excelsas & amplas per quatuor mundi partes in ea cōstituens: quarū singulæ ad unumquenq; uentum quatuor angulis attendebant, ubi ianuas aureas collocauit. In hoc ergo sacrarium, omnes populi quibus purgatio & obseruatio legitimorum ineranr, introibant. Siquidem mirabilis, & omni sermone præcipua fuit, & si dici potest, etiam cōtemplationem uisionis ipsius excedebat aula,

quæ

quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates, quas propter infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore cõspicere: & erigens fabricas in quadringentis cubitis, earum altitudines æquales uertici montis, in quo templũ ædificabatur, effecit: & propterea aula quæ erat exterius sub diuo, facta erat æqualis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam, duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus, quarũ camera erat de cedro, & laqueatibus exculptis: bases autem in his omnibus fecit argenteas.

De arca domini, & precibus Salomonis ad deum, & hostijs. CAP. IIII.

QVum hæc igitur opera & magnitudines, & decores ædificiorum, atq; sacrorum templi ministeriorum, rex Salomon septem annis explesset, diuitiarum magnam faciens & uelocitatis ostensionem, ut quilibet inspiciens, omni tempore putaret expleri uix potuisse, quæ sic breuiter uisus est quantum ad operis templi magnitudinem terminasse: scripsit principibus & Hebræorum senioribus, iubens omnem populum ad Hierosolymam cõuenire, uisurum simul & templum, & dei arcam ibidem portaturum. Quumq; nunciatum fuisset omnibus, ut ad Hierosolymam properarent, uix conuenerunt septimo mense, qui lingua patria Thesria, à Macedonibus Hyperberetæus appellatur. Eodem tempore etiam festiuitas concurrit Scenopegiæ, id est, positionis tabernaculorum, quæ satis apud Hebræos excelsa atq; præcipua est. Portantes itaq; arcam & tabernaculum, quod fixerat Moses, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum dei constructa, introduxerunt in templum. Præcedebat autem eam cum hostijs & ipse rex, & populus uniuersus, & Leuitæ libaminibus & multo sacrificiorum sanguine iter totum implẽtes, & incensum infinitum, 3.Reg.8.

nitum,& hostiarum multitudinẽ portantes,ita ut omnis undique aër implcretur,& etiam longè cõsistentibus odor suauitatis occurreret,& agnoscerent aduentum dei, & habitaculum secundum humanam opinionẽ crederent in nouã domum ei nuper dicatam esse faciendum. Nam neq; hymnos dicentes,neq; choros agentes, donec peruenirent ad templum, aliquo modo quieuerunt. Hoc itaque modo arca migrata est. Quumq; iam eã in adytũ oporteret induci, alia quidẽ plebs recessit: soli uerò sacerdotes qui portauerant eam,inter duo Cherubim collocauerunt,quæ eam suis alis cõplexa sunt. Sic enim erant ab artifice fabricata,ut arcã uelut quodam tabernaculo,aut cameratione protegerẽt. Habuit autem arca nihil aliud,quàm duas tabulas lapideas,quæ decẽ uerba à deo Mosi dicta in monte Sina,scripta retinebãt. Candelabrum uerò & mensam,& altare aureũ statuerunt in tẽplo, ante adytum in eisdem locis, in quibus & olim in tabernaculo posita erãt,& quotidiana sacrificia ministrabant. Altare uerò æreum statuit ante templum cõtra ianuas,ita ut eis apertis,ad faciem essent uidentium sacrificia,& hostiarũ maximæ opulentiæ:reliqua uerò uasa congregans intus in templo recondidit. Quumq; omnia sacerdotes circa arcã cõstituissent,egressi sunt:& repentè non quidem metuenda,neq; qualis hyemali tẽpore imbre plena solet nubes aßistere,sed diffusa & temperata effluxit,& templum omne cõpleuit:& facies quidem sacerdotum obumbrauit,ita ut se inuicẽ uidere non possent:mentibus autem omniũ phantasiam quandam & opinionẽ præbuit,quasi deus descendisset in templum,& libenter habitaret in eo. Talem quidem opinionem hanc omnes habuerunt. Rex autem Salomon de loco ubi sedebat exurgens, fecit ad deum uerba, quæ diuinæ naturæ credidit esse decentia: Tibi,inquit,domine perpetuam domum,quam ipse fabricatus es, esse nouimus

cœlum

cælum & terram, simul & mare: & quum tibi nequaquam hæc uniuersa sufficiant, hoc tuo nomini cõstitui templum, ut ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes, emittamus in aëra: & cõfidamus, quum nobis sis præsens, neq; à tuis sedibus procul ab[illegible]. Vt enim omnia uideas, & audias uniuersa, neq; à loco ubi nunc habitas, recedens, omnibus uicinus es: & unicuiq; nocte dieq; cogitãti semper aßistis. Quumq; hæc dixisset ad deum uerba, conuertit se ad populum, manifestans eis dei potẽtiam & prouidẽtiam eius: quòd Dauid eius pater omnia futura, sicut iam multa prouenerant, & forẽt uentura reliqua, prædixisset, quòd ipse quoq; nondum nato imposuit ei nomẽ, & quod templum ipse ædificaturus esset, & primus post obitum patris regnaturus: & quũ omnia secundũ ipsius fierent prophetiam, supplicabat ut deo benedicerẽt uniuersi, & in nullo de eius promißionibus desperarent, quas pro eorum felicitate prædixerat, sed crederent hæc implenda ex his quæ fuerãt iam transacta. Quumq; hæc dixisset ad populum, expansis manibus, ait: Operibus quidẽ impoßibile est, ut ualeant homines pro his quæ meruerint, deo munera debita cõpensare. Diuinitas enim nullius eget, & omniũ rerum cõpensatione superior est. In quo enim alijs animalibus per te domine meliores sumus effecti, in eo tuam benedicimus maiestatem: & pro his quæ stirpi nostræ tribuisti pius, necessariũ est gratias agere populum Hebræorũ. Nullum enim aliũ magis optamus habere propitiũ, & in eo tuã circa nos deuotionem cognoscimus per munera, quia per te est nobis uox quam ex aëre habemus, & per eum iterum nouimus ascendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc tẽplo, quod ex inuisibili ad tantam gloriã prouexisti: deinde pro meipso, cui omnia usq; ad præsentem diem, sicut à te prædicta sunt, condonasti. Supplico ergo de cætero, ut mihi ministres quæcunq;

cunque deum hominibus honoratis præbere poßibile eſt: & noſtram domum omnibus bonis adaugeas, ſicut Dauid meo patri & uiuenti, & circa obitum promiſiſti: & quomodo apud nos manebit regnum, & genus illius infinitis regum ſucceßionibus fiet honorabile. Hæc ergo nobis largire quæ ſufficiant, meisq; filijs uirtutem quæ tibi ſit grata, concede. Super hæc autẽ exoro, ut pars aliqua tui ſpiritus in hoc templo habitet, quatenus & in terra circa nos eſſe uidearis. Tibi ſiquidem habitatio parua eſt etiam omne cœlum, & alueus qui ſub eo eſt omnium exiſtentium, non dicam hoc paruißimum templum, quod precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorum, & tanquam propriæ poſſeßioni feras auxiliũ. Supplico pariter, ut ſi quando peccauerit populus tuus, deinde plaga quadam peßima peccato digna, à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio, aut fames, aut huiuſmodi paßio, quam tu iuſte tranſgreſſoribus ſoles inferre, prouenerit, & congregatus ad hoc confugerit templũ, rogando te ut à peſte ſaluetur, exaudibilis ei effectus, uelut intus habitans, miſericordiam præbeas, & à malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hebræis ſolummodo à te rogo conferri precantibus, ſed etiam ſi à totius terræ finibus quidam aduenerint, aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint, exaudi clemens, & poſtulata cõcede. Sic etenim omnes agnoſcent quia tu quidem ipſe à nobis tibi domum fieri uoluiſti: nos autem non inhumani naturaliter ſumus, quando non eos qui contribules non ſunt, extraneos iudicamus, ſed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adeſſe ſuppliciter exoramus. Hæc dicens, iterum proſtratus in terra, & diutius adorans deum poſt iſta ſurrexit, & in templo obtulit hoſtias, & replẽs illud ſacrificijs, manifeſte deum uidit ſacrificia grate ſuſcipientem. Ignis enim ex aëre deſcendens

ſcendens omnibus uidentibus ad altare, hoſtias totas abripuit, & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata, populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitationis in templo conijciens, procidens adorauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum, cunctoſq; ut hoc facerent adhortari, habentes iam circa ſe diuini fauoris indicium, ut quæ orarent, ſemper ſibi ab illo talia prouenire ſcirent: & ut mentem ſuam puram ab omni malitia conſeruarent ad iuſtitiam, diuinamq; culturam: & ad ſeruanda mandata, quæ per Moſen eis clementia diuina contulerat: quia ſic foret felix gens Hebræorum, & totius generis humani beatior. Rogabatq; pariter, ut in memoria haberent, quemadmodum bona præſentia conquiſiſſent, eaq; firmiter tenerent: & maiora & ampliora de cætero ſuſtinerent. Non enim percepta hæc ſolummodo propter pietatem atque iuſtitiam, ſed etiam obtinenda per hæc curarent: quia eſſet apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere, quantum acquiſita ſeruare, & nihil pro eorum amißione delinquere. Hæc ergo loquutus ad populum, dimiſit eccleſiam, quum ſacrificia celebraſſet pro ſe & uniuerſis Hebræis, id eſt, uitulos quidem uiginti duo milia, oues centum & uiginti milia. Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt, & in eo epulati ſunt omnes Hebræi cum uxoribus ſuis & filijs. Inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur Scenopegia, faciens, ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim, rex cũ omni populo pariter epulatus eſt. Quumq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita, nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam, dimittente rege, ſinguli ad propria remearunt: agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuiſſet, & opera quæ feciſſet: & orantes deum, ut eis regem præberet longæuo tempore Salomonem: agebantq;

bantq; reuertentes cum gaudio ſuũ iter, & cum delectatione hymnos decantantes, ita ut ea iucunditate ſine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcam induxiſſent in templum, eiusq; magnitudinem uidiſſent pulchritudinemq;, ſacrificijs maximis feſtiuitatibus impartitis, ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt

3.Reg.9. *regreſſi. Apparuit igitur regi per ſomnium deus, ſignificans, quòd eius exaudiſſet orationes, & quòd conſeruaret templum, & in eo ſemper habitaret: nepotibus, ſcilicet eius & omni multitudine faciẽtibus iuſtitiam: ipſumq; primum, ſi in patris ſui mouitis permaneret, ad excellentiam & infinitum cumulum felicitatis aſſeruit uehendum: & regnaturos ſemper in ea prouincia ex eius eſſe genere principes, & de tribu Iuda: Si uerò mandata eius cõtemneret, obliuioniq; mandaret, & peregrinos imitatus coleret deos, eſſet radicitus abſcindẽdus: & neq; reliquias ex eius genere manſurus, ſed nec Iſraël uiterius nominandos, populumq; terra, quam patribus eorũ dederat, & multis iuſtificationibus eſſe priuandum: multisq; bellis & malis exterminatos, & à terra quam eorũ patribus prebuit eiectos, incolas alienæ terræ eſſe præciperet: templum quoq; nunc ædificatũ incendendum diripiendumq; contraderet inimicis, ſed & ciuitates hoſtiũ manibus ſubuertendas: & eorum ærumnas faceret fabularũ relatione digniſſimas, & propter magnitudinem nimiæ infelicitatis incredulas: ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates, & cauſas inquirentes pro quibus Hebræi tali odio haberentur à deo, qui primitus ab eo fuerint ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmen euecti, ab his qui relinquerẽtur audirent, quia pro peccatis & preuaricationibus legum paternarũ talia pertuliſſent. Hæc enim ei per ſomnium deum dixiſſe conſcriptum eſt.*

De regia Salomonis extructa, & ænigmatis.

CAPVT V.

Poſt

POst templi uerò fabricam, quam prædiximus septem annis fuisse perfectam, ædificium domuum regalium construere cœpit, quod tredecim annis uix impleuit. Non enim huiusmodi erat feruēs studium sicut in templum. Sed illud licet esset quidem grande, & operatione mirabile, & cunctis simul inopinabile, cooperante deo cui fiebat, terminum in his annis accepit. Regiæ uerò domus multum templi dignitate minores erant, cum neq; materia tanto tēpore aut largitatis fuisset opulentia præparata: & eò quòd regum habitatio, & non quasi dei futura, tardius esset effecta. Hæc quidem secundum felicitatem Hebraicæ religionis, ac merito regis ædificata sunt: quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est, ut ex hoc omnes coniiciant magnitudinem, cum legentes uiderint huius rei descriptionem: Erat magna nimis basilica & pulchra: hæcq; innumera columnarū multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit, ut posset capere populi multitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorū centum, latitudinis uerò quinquaginta, altitudinis autē triginta: colūnasq; quadrangulatas omnes habebat: tegebaturq; cedro opere Corinthio, phialis æqualibus, & scutulis mira arte cælatis: eratq; robusta, & uarijs decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudinis constituta, habens latitudinē cubitorum triginta, & cōtra templum ualidis columnis extensum: eratq; in ea solium ualde decorum, in quo sedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; reginæ basilica, & reliqua habitacula & sedilia, ubi post causas explicitas residebant, strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidē ædificauit ex marmoribus decem cubitorū, alia uerò tabulis uestita sectilibus & preciosissimis, exornauit secundum decus tēplorum, & miraculum habitationū regalium, cuius pulchritudo 3.Reg.7.

tribus ordinibus opere intexta Aßyrio. Quarta uerò pars cælaturis ornata, miraculum artis uidentibus offerebat. Erantq; illic ſculptæ arbores, & uniuerſa poma, quaſi in ramis & ex eis pendentibus foliis obumbrata, ita ut propter miraculum ſubtilitatis agitari quodammodo putarentur: alia uerò pars dealbata erat, & uarijs depicta coloribus. Aedificauit autem ſuper hæc domus alias epularum, porticus ualde protenſas, in domo regali poſitas, inter quas unã fecit omnino præclaram ad regum cõuiuia neceſſariam, & undiq; deauratam: necnon & omnia alia uaſa quæcunq; ſunt epulis opportuna, fecit ex auro. Difficile nanq; eſt enumerare magnitudinem & uarietatem domorum aularumq; regalium, quanta erãt magna, & quanta harum inferiora, & quanta ſub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem ſolariorum & uiridariorum, quæ erant facta delectabiliter ad aſpectũ, quo exuſta corpora poſſent ab æſtus ardore refugere. Et ut breuiter dicam, totam regiam domum, ex albo lapide, & cedro, & auro & argento ſplendide nimis & opulentiſsime inſtruxit. Cameras & parietes ueſtiuit auro, & eo modo quo dei tẽplum reſplẽdentes exhibuit. Fecit & ex ebore ſolium magnitudine nimis eximiũ, & celatum ſchemate tribunalis: habebatq; ſex gradus, & in ſingulis eorum ex utraq; parte duo leones ſtabant, & in ſuperioribus gradibus alij totidem: in reclinatione uerò manus erant portantes regem: eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciẽte poſt tergum, & ex omni parte tribunal auro circundatum. Hæc Salomon uiginti annis ædificauit. Cui multum aurum & argentum Tyri rex Hira ad ædificiũ contulit: & inſuper ligna cedrina & cypreßina, quem Salomon quoq; magnis cõpenſationibus redonauit, mittens ei per ſingulos annos triticum, uinum & oleum, quibus maxime indigebat rebus, eò quòd habitaret in inſula, ſicut prædiximus.

Ad hæc

Ad hæc autem & ciuitates Galileæ regionis uiginti numero, 3.Reg.9.
non procul à Tyro positas condonauit. Quas dum circuisset
atq; considerasset, displicuissetq; ei donũ, mittens ad Salomo-
nem dixit se ciuitatibus non egere, & ex tunc hæ appellatæ
sunt terra Chabulan. Chabulan etenim interpretatum lingua
Phœnicia, displicere significat. Misit itaq; prædictus rex Hi-
ra ad regem Salomonem, rogans eum, ut quædam sophismata
& uerba parabolarũ quæ ei direxerat aperiret, & quæstio-
num difficultates absolueret. Qui cum esset astutus & intelli-
gens, nihil horũ ignorans, sed in omnibus ratione prævalens,
& eorum causas agnoscens, omnes obscuritates earũ perdu-
xit ad lumen. Meminit autẽ horum duorum regum & Me-
nander, qui ex Phœnicia lingua antiquitates Sidoniorum in
uocem cõuertit Græcam, ita dicens: Moriente autẽ Abybalo,
successit in eius regnum filius eius Hira, qui dum uixisset an-
nis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Hic effo-
dit amplum terræ spatium, & auream columnam, quæ est in
Iouis templo, dicauit: insuper & lignorũ materiam à monte
Libano incidit ad tecta templorum, & destruens antiqua sa-
craria templum ædificauit Herculis & Hastartæ, & primum
Herculi hoc erexit mense Pitritio, & contra Eucheos tributa
non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subiectis denuo re-
meauit. Huius temporibus erat Abdemonis filius iuuenculus,
qui semper propositiones, quas imperasset Hierosolymorum
rex, euincebat. Meminit autẽ etiam Dios historiographus ita
dicens: Abybalo moriente filius eius Hira successit. Hic par-
tem ciuitatis positam ad Oriẽtem diruit, & maiorẽ urbẽ effe-
cit: & Olympici Iouis tẽplum destruẽs, mediũ locum ciuitati
coniunxit, & aureis anathematibus exornauit: ascẽdensq; in
montem Libanum, syluam maximam ad sacrorum secuit ædi-
ficia. Adiecitq; ad hæc, regem Hierosolymorum Salomo-

nem misisse ad Hiram Tyri regẽ figuras quasdam, & petisse ab eo solutionem, ita, ut si non posset dissoluere, soluenti pecunias daret. Cumq; fateretur Hira non posse se illas soluere, multaq; foret pecuniarum detrimenta passurus, per Abdimum quendam Tyrium quæ proposita fuerant soluta sunt: & alia ab eo proposita quæ si Salomon non solueret, Hiræ regi pecunias multas daret. Et hæc quidẽ Dios sic dixit. Cumq; rex Salomon uideret muros pro munimine turribus indigere, aliaq; tuitione (nam secundum ciuitatis meritum oportebat etiam copiosam firmitatem esse murorum) hæc effecit, & turribus præcipuis ciuitatem circundedit.

Vrbes egregiæ à Salomone conditæ: & quare omnes penè Aegyptiorum reges usq; ad socerum Salomonis Pharaones dicti sunt: & quomodo Chananæos in seruitutẽ redegit: decq; regina Aegypti & Aethiopiæ, quæ multis muneribus, sapientiam eius mirata, Salomonem donauit. CAP. VI.

3.Reg.9. COnstruxit autem & ciuitates, inter præcipuas urbes annumerandas, Asor, & Magedon, & terram Gazarim: quæ cum fuisset in regione Palæstinorum, Pharao rex Aegypti castrametatus, & obsidẽs eam cepit, & omnes eius habitatores occidit, eamq; subuertit, deditq; eam postea dono suæ filiæ Salomonis uxori. Quapropter ædificauit eam rex, cum esset natura munita, & ad bella temporumq; motus utiliter opportuna. Non procul ab hac duas alias ædificauit urbes, quarum una uocabatur Bitthora, altera uocabatur Balath. Vltra has autem fecit & alias ad uoluptatem & epulas opportunas: & rerum temperamentis, pomorumq; fertilitate, & aquarum frigidissimarum poculis abundantes. Pergens enim & in desertum superioris Syriæ, eamq; capiens, cõstituit ibi maximam ciuitatem, duorum dierũ itinere à Syria superiore distantem, ab Euphrate uerò unius, & à maxima Babylone

sex

sex mansionibus procul extantē. Vt autem hæc ciuitas à partibus habitabilibus Syriæ ita distet, hæc causa est, eò quòd in inferiori terra aquā nusquam inueniatur, in illo autē loco solummodo fontes & putei abundent. Hanc itaq; ædificans ciuitatem, & muris eminentibus eam circumtegens, Thadamor appellauit: & hactenus apud Syros ita dicebatur, quā Græci Palmiram uocant. Hæc itaq; Salomon rex illo tēpore agebat. Propter eos autē qui quærunt, quomodo omnes Aegyptiorum reges à Mineo qui Memphim ædificauit, & ante multos annos fuit, quàm noster progenitor Abraham, dum inter hæc usque ad Salomonem mille & triginta anni transierint: Pharaones uocati sunt à quodam rege Pharaone, qui post priores his tēporibus imperauit: Pharaonū uocabulum assumens explanare hoc necessarium iudicaui: ut & caliginē eorum ignorationis auferam, & causam huius nominis declarare contendam. Phardo nomen secundum Aegyptios significat regem. Reor autē eos ab infantia alijs quidē nominibus appellatos: uenientes autem ad regnum, hoc quod lingua patria significaret imperium eos fuisse participatos. Nam & Alexandriæ reges cum primitus alijs nominibus uocarentur, uenientes ad regnum uocati sunt Ptolemæi, & Romanorum imperatores, à natiuitate alijs uocati nominibus, Cæsares appellantur: cum potestas & principatus eis nomē imponat, & non in ijsdem permaneāt appellationibus, quas à genitoribus suis primum susceperunt. Puto siquidē & Herodotum Halicarnassēum propterea post Mineum, qui Memphim ædificauit, dixisse trecētos & triginta fuisse reges Aegyptiorum: & nequaquam eorum nomina declarasse, quia Pharaoth ōnes communiter appellauit. Nam post horum obitum regnantis mulieris uocabulum posuit, nomine Nicaulam eam uocitatam fuisse declarans: quia masculi quidem reges Pha-

raoth appellationem habere poterant, fœminæ uerò nequaquam, & propterea naturale huius nomen edixit. Ego autem & in libris nostræ prouinciæ reperi, quòd post Pharaoth socerum Salomonis, nullus rex Aegyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est: & quòd postea uenit ad Salomonem mulier quam prædixi, Aegypti Aethiopiæq; regina: de qua non post multum denuo referemus. Horum uerò ideo nunc memini, ut ostenderetur, quia nostri libri & Aegyptiorũ de multis rebus concordare noscuntur. Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur usq; ad ciuitatem Amathi, inobedientes subdidit, & tributa eis imposuit, & ut ei ministrarent ac seruile opus efficerent, & agriculturam exhiberent, ex his quosdam annis singulis eligebat, quia nullus tunc seruiebat Hebræorũ. Non enim erat rationabile, ut cum deus eis multa milia gentiũ subdidisset, & ex his oporteret eos habere seruitia, ipsi in hoc schemate permanerent: quãdo omnes armati equis & curribus militarent, potius quàm seruitia peragerẽt. Chananæis autem quos ad sua ministeria tulerat, constituit principes quingẽtos & quinquaginta: qui super eos omnem à rege potestatem perceperant, ut eos docerẽt opera negotij sui, in quibus necessaria esse uiderentur. Fecit autẽ rex etiam multas naues in sinu Aegyptiaco maris Rubri, in quodã loco qui Asiongaber appellatur, non procul à ciuitate Elana, quæ nũc Beronice uocatur. Hæc enim regio fuit primitus Iudæorum. Habuit autem ad ædificandas naues beneficia regis Hiræ. Ipse nanq; ei & multos uiros gubernatores, & in marinis rebus edoctos misit: quos iussit nauigare cũ dispensatoribus suis ad locũ qui olim Ophyra, nunc Terra aurea nuncupatur (est autẽ in India) ut aurum deferrent: & colligẽtes
3. Reg. 10. quadringenta talenta, ad regem denuo sunt reuersi. Igitur reginam Aegypti & Aethiopiæ sapientia plenã, & alijs ualde mirandam,

mirandam, audientem crebrò Salomonis uirtutẽ atq; prudentiam, & habentem desiderium eius multum, & eorũ quæ illi de rege quotidie dicebantur, ad semetipsam adduxit: ut experimento ei & nõ auditu potius satisfacere posset: quãdo opinio mendax sæpius inuenitur, & pro reiectis narratione suscipitur. Cum ergo ad eum uenire uoluisset, ut in præsenti sapientiæ eius experimẽto perciperet, studuit etiam quæstiones proferre, & earum solutiones exigere. Venit ergo Hierosolymam cũ magna gloria, & apparatu multo diuitiarũ, cum auro & aromatibus & lapidibus pretiosis: eamq; rex grate suscepit, & circa eam in omnibus extitit largissimus: & propositiones sophismatũ intellectu suo cõcipiens, uelocius quàm sperari poterat, soluebat. Cuius illa sapiẽtiam ita se transcendentem, & potiorem quàm audierat agnoscens, uehementer obstupescebat: & maxime culmina domorum regalium mirabatur: earumq; pulchritudine mira & magnitudine delectabatur egregia: nihilominus & dispositione uaria fabricarũ, in qua multam regis prudentiam, astutiamq; cernebat: plus tamẽ eam obstupescere faciebat domus quæ Sylua Libani uocabatur, & quotidianarum opulentia cœnarum: & apparatus eius, & ministerium: & uestes ministrantiũ, eorumq; decens circa suum officiũ disciplina: præcipuè tamen sacrificia quæ quotidie deo celebrabantur, & sacerdotũ circa hæc ministerium, nec non Leuitarum maxima diligẽtia. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non posset tacere miracula quæ uidebat, uerbis uoluntatem sui cordis aperuit, dicens ad regẽ, quibus suam mentem uictam esse monstrauit: Cuncta, inquit, ô rex quæ per auditum ueniunt ad notitiam, cum quadam incredulitate seu dubitatione suscipiuntur: tuorum uerò bonorũ quæ & ipse in te posides, hoc est, sapientiam & prudentiam, & quæ tibi præstantur ex regno, nõ est

mendax fama, ſed uera, licet multo minor, quàm in præſenti cõſpicio. Nam opinio aliquid auribus ſuadere nititur: dignitas uerò rerum nõ ita fieri nota, ſicut aſpectu & ipſa præſentia comprobatur. Ego ſiquidem neque his quæ nunciabantur propter multitudinẽ & magnitudinẽ credens, multa potiora conſpexi: & beatũ iudico populum Hebræorũ, ſeruoſq; tuos pariter & amicos, qui quotidie tuo uultu fruuntur, & ſapientiam audire promerẽtur. Quis etiam nõ benedicat deum, ſic hanc diligentem prouinciam & eius habitatores, ut te ad regni culmen eueheret? Oſtendens autem poſt hæc uerba quemadmodum eius regis habuiſſet affectum, etiã muneribus aperuit ſuæ mentis indicium. Viginti nanq; auri talenta regi dedit, & aromatũ innumeram multitudinem, & lapides precioſos. Dicunt autẽ quòd & radicem balſami, quam hactenus fert noſtra prouincia, ipſa dederit regi. Cui etiam è diuerſo Salomon bona multa donauit, & maxime quæ ipſa deſideranter eligeret: nihilq; fuit, quod poſtulanti non præberet: proniusq; dabat, quæ illa peteret, quàm quæ ipſe offerret: eamq; ſuæ largitatis munere præcurrebat. Regina ſiquidem Aegyptiorum & Aethiopiæ dans rurſumq; dona recipiens, quæ prædiximus, ad propria remeauit.

De diuitijs Salomonis & cõcubinis regijs, diuiſioneq; regni. CAP. VII.

3. Reg. 10. *EOdem uerò tempore delati ſunt regi de terra quæ uocatur aurea, lapides precioſi, & ligna pinea, quibus uſus eſt ad fortitudinẽ templi, domuumq; regalium, & inſtrumentorum muſicorũ, fecitq; ex eis citharas, & nablas, ut dicerent deo hymnum Leuitæ. Omnium uerò rerum quæ fuerunt quocunq; tempore regi delatæ, præcipua fuerunt ea quæ illo die deuecta ſunt, magnitudine & pulchritudine. Nullus igitur arbitretur, quòd ligna pinea, quæ nunc propter pretia uen-*

dentium

dentium ſic appellantur, illis uicina ſint: illa ſiquidem uiſione rotunda quaſi pinea ſunt, ſed iſta multò candidiora, & ualde fulgentia. Hoc autem dixi, ut nullus naturam ueræ pinus ignoret. Quia uerò propter utilitatem regis eius memoriam fecimus, opportunũ etiam iudicauimus, ſignificare allati auri illo tempore quantitatem: quod fuit pondere talenta ſexcenta ſexaginta ſex, non reputatis eis quæ negotiatores emerãt: neq; quod dono Arabiæ toparchæ, regesq; mittebant. Conflauit ergo aurum, ut ducentas lanceas faceret, quæ ſiclos ſexcẽtos haberent. Fecit & ſcuta trecenta, unoquoq; habente auri minas tres: poſuitq; ea in domum, quæ ſylua Libani uocabatur: necnon & pocula ex auro, & lapidibus pretioſis ad conuiuia neceſſaria præparauit. Dumq; uno præcipuo artifice hæc faciſſet, ut etiam alia uaſorũ opera largitate auri faceret, exquiſiuit. Non enim aurum aut argentũ uendebatur, aut emebatur: ſed multæ fuere naues, quas rex in mari Tarſico conſtituit, ut interiora gentium penetrarent, & comparatum aurum, argentumq; regi deferrent, necnon & elephantes Aethiopas, & ſimias. Nauigationem uerò euntes, & redeuntes tribus annis implebant. Tunc enim regis illuſtris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat, uirtutẽ eius & ſapientiam undiq; diuulgans, ita ut omnes undiq; reges deſiderarẽt aſpectum eius, propter incredulitatem rerum, quæ de eo referebantur: magnisq; muneribus ſuum circa eum ſtudiũ demonſtrabant. Mittebant itaq; ei uaſa aurea, & argentea, ueſtesq; purpureas, & aromatum genera multa, & currus, & equos, & onerigeras mulas, quæ uirtute & pulchritudine regi placerent: ita ut curribus, & equis priſtinis ex his, qui dirigebantur, accreſceret curruum numerus quadringentorum: erant enim primitus mille: & item equi duo milia, cum primitus fuiſſent uiginti milia. Nutriebantur autem, ut eſſent pulchri, pa-

riter & curraces, & comparatione facta, nec decẽtiores alij, nec uelociores inuenirentur. Exornabantur autem & aſcenſores eorum, primum decora iuuentute florentes, habentesq; magnam proceritatẽ, & ſatis alios excedentes: longamq; diffundentes in equorum ſeßione cæſariem, ex purpura Tyria ueſte circũamicti, auriq; tinctura quotidie in ſuis comis adijcientes, ut eorum capita percuſſa ſole, auro radiante fulgeret. His circa eum armatis exiſtentibus, arcuſq; ferentibus, rex uectus in curru, & alba ueſte circumamictus, ſolitus erat exire ad quendã locum, qui ab Hieroſolymis duobus ſchœnis abeſt, uocaturq; Itham, hortus aquarum rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis rex egrediebatur, circa res omnes maxima prouidentia & ſtudio ſemper utens, & ubiq; cultus ac decorus exiſtẽs: neq; uiarum deſidiam habuit, ſed regias, quæ ad Hieroſolymam ducerent, lapide nigro ſtrauit: ut etiam ambulantibus non poſſent eſſe difficiles: ut oſtenderent diuitiarum & imperij dignitatem. Diuidens autẽ currus, & diſponens, ut ſingulis ciuitatibus certus eorum numerus eſſet, paucos quidem circa ſe retinuit: urbes autem ubi diſperſi ſunt, ciuitates curruum nominauit. Argenti uerò tantam multitudinem fecit rex in Hieroſolymis abundare, quãta erat & lapidum. Sed & lignis cedrinis, quæ primò non fuerãt, ſicut arboribus mari, campos Iudææ ita compleuit. Iußit autem & negotiatoribus cõmercia ex Aegypto deferentibus, ut uenderent ei currum cum duobus equis, drachmis argenti ſexcentis, quos ipſe regibus Syriæ, & trans Euphratẽ habitantibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omniũ regum glorioſiſſimus atq; religioſiſſimus, & prudentia, & diuitijs excelleret omnes, qui ante eum Hebræorum tenuerant principatum, non in his uſq; ad terminum uitæ ſuæ permanſit: quando relinquens cuſtodiam ſolennitatũ paternarum, non ſecundum ſimiles actus rerum,

rum, quas de Dauid prædiximus, cõuersatus est: sed circa mulieres, & Venerem captus, & per intemperantiam turpiter exardescens, non prouincialium solummodo delectationẽ habuit fœminarum, sed etiam multas ex alienigenis gentibus duxit uxores: Sidonias, Tyrias, Ammonitidas, & Idumæas: legesq; prævaricatus est Mosaicas, quibus ille cõtradixit alienigenis mulieribus Hebræos non debere miscери: & deos earũ cœpit colere, ut mulieribus, earumq; amori placeret: cum legislator prædixisset, ne Hebræus alienigenæ regionis uxores 3. Reg. 11.
duceret: ne fortè illarum solẽnitatibus nixus, & deos illarum coleret, et à uenerationе proprij dei pariter se abstineret. Sed hæc quidem despexit Salomon, irrationabili amori cõstrictus: & ducens uxores principum, insigniumq; uirorum filias numero septuaginta, & trecentas concubinas: super has autem & filiam regis Aegyptiorum: repentè ab his captus est, ita ut earũ sectaretur quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris sui eis præbere & dilectionis indicia, ut more earum patriæ uiueret: & quæ illis essent grata, compleret. Aetate siquidem procedente, & ratione pariter propter tempus infirmante, cùm iam non posset studia patria retinere, deum propriũ abiecit: & deos uxorum iugiter honorabat: sed etiam ante hæc precauerat, & circa legum custodiam iam deceptus fuerat, quando boum æneorum similitudines fecit, quos mari subiecit, & leonum, quos in suo solio regali decoris causa disposuit. Non enim hæc facere fas erat, dum optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplum, quod ei propter dei pietatem fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus, cum secundo eum deus per somnium patrem monuisset sequi, in gloriã huius factus est expers. Venit ergo repẽtè propheta missus à deo, dicens: Quòd neq; iniquitas eius lateret eum, neq; diu in his esset lætaturus: interminatus simul, quia ei quidẽ non auferret

imperium,

imperium, quoniam Dauid patri eius fuerit promissum: moriente uerò eo, citius eius filium hoc amittere: non tamẽ omnẽ ab eo populum recessurum, sed decem quidem tribus eius traderet seruo, duas autem nepoti Dauid, huius filio reseruaret, propter illum, qui dilexit deum, & propter Hierosolymorum urbem, in qua templũ habere decreuit. Hæc audiens Salomon, contremuit: & ualde turbatus est, ex omnibus penè bonis, in quibus erat, repentè mutatus: non multo tempore transeunte, ex quo hæc ei prouenere, quæ dicta sunt à propheta. Mox suscitauit super eum deus inimicum Adad nomine, quarum inimicitiarum causa hæc fuit. Hic Adad puer erat, genere Idumæus, de semine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uastasset Idumæam, & omnes qui armis uti poterant, sex mensibus peremisset, fugiens uenit ad Pharaonem Aegyptiorum regem, qui eum magna largitate suscipiens, dedit ei & domum, & prouinciam habitandam. Et cùm creuisset, dilexit eum, ita ut ei uxoris suæ sororem nomine Raphim daret uxorem: ex qua natus est ei filius, & inter filios eiusdem Pharaonis regis enutritus. Audiens uerò in Aegypto mortẽ Dauid pariter & Ioab, accedens ad Pharaonem rogauit, ut eum ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex, cur hoc peteret, aut quid passus eum relinquere festinaret, cum sæpius ei importunè & nimis insisteret, atq; rogaret, tunc quidem dimissus non est: sed tempore cùm iam Salomon in malis erat propter præuaricationes prædictas, & dei pariter iram, dimissus Adad à Pharaone uenit in Idumæã. Et cùm eam non potuisset à Salomone recolligere, quia multis præsidijs seruabatur, nec esset facilis eius inuasio, surgens inde uenit in Syriam. Iunctus est autem illic cuidam, Raaz nomine, qui regem Sophenæ Adrazarum dominum suum fugerat, & prouinciam latrocinijs deuastauerat: eiq; copulatus amicitijs, cum

haberet

haberet ille circa ſe latronum maximam multitudinem, aſcendens, & tendens in Syriam, rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens Iſraëlitarum prouinciam affligebat: & adhuc uiuente Salomone uaſtabat. Et hæc quidem Hebræis prouenerunt per Adad. Inter hæc autem Hieroboam filius Nabath, ſurrexit contra Salomonem, & quoſdam contribules ſuos, ſecundum prophetiam olim ſibimet dictam. Is cùm puer eſſet à patre derelictus, & à matre eruditetur, uidens Salomon robuſtum & nimis ſtrenuum, eum ſuper ædificium murorum conſtituit: quando munitionem propugnaculorum in Hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit, ut rex eum approbaret, eiq; principatum militiæ ſuper tribum Ioſeph conferret. Illo ſiquidem tempore, cùm Hieroboam ueniret ab Hieroſolymis, occurrit ei propheta, de ciuitate Silo, nomine Achias. Quem dum ſalutaſſet, deflexit eum paululum ex itinere ad quendam locum, ubi nullus alius intereſſet: diuidensq; ſuum pallium, quo erat indutus, in duodecim partes, iuſſit, ut Hieroboam decem ex his ſumeret: prædicens, quia deus hæc uellet, ut ſciſſo principatu Salomonis, filio quidem eius propter promiſſionem Dauid, duas relinqueret tribus, & illi decem: quoniam Salomõ in eo peccaſſet, & mulieribus, earumq; dijs ſe improuidè ſubdidiſſet: Sciens, inquit, cauſam pro qua deus ſuam dilectionem à Salomone ſubtraxit, eſto iuſtus, & eius cuſtodi præcepta, propoſitam habens palmam dei pietate & honore præcipuam: talis utique futurus, qualem noſti fuiſſe Dauid. Elatus itaq; Hieroboam prophetæ ſermonibus, cum eſſet natura iuuenis feruentiſsimus, & rerum grandium appetitor immenſus, non quieſcebat: ſed cùm ueniſſet ad exercitum, habens memoriam eorum, quæ ei dixerat Achias, repentè uiſus eſt populo ſuadere, ut à Salomone recederet, & regnum ei contraderet. Cognoſcens autem Salomon eius uoluntatem & dolum,

dolum, quærebat, ut eum comprehendens, uelociter interimeret. Quod dum cognouisset Hieroboam, fugit ad Sussachum regem Aegypti, usque ad Salomonis obitum ibi moratus: & ne quid pateretur lucratus, & futuro seruandus imperio. Mortuus est itaque Salomon, ualde longæuus: qui regnauit quidem annis octoginta, uixit autem quatuor & nonaginta: & sepultus est in Hierosolymis, cunctos feliciate & prudentia atq; diuitijs excellens reges: præter illa in quibus circa senectutem deceptus mulierum ardore, præuaricatus est: de quibus, & de malis quæ propterea prouenerunt Hebræis, opportunius explicabo.

De Hieroboam rege Israël instituto, & Roboam Salomonis filio rege Iuda, Israëlisq; peccato. CAP. VIII.

POst mortem uerò Salomonis, in regno succedente filio eius Roboam, ex muliere Ammonitide Naama nomine procreato, repentè miserunt in Aegyptum populi principes, ut reuocarent Hieroboam. Qui dum uenisset ad eos in ciuitatem Sichimorum, etiam Roboam uenit in eam. Placuerat enim, ut illic conuenientes Israëlitæ, eum constituerent regem. Adeuntes ergo eum principes populi, simul & Hieroboam, rogabant dicentes, ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior esset patre, cuius iugo fuerāt prægrauati, ut & ipsi deuotiores essent, & propter mansuetudinem potius, quam timorem ei seruire diligerent. Qui cùm post tres dies responsurum se eorum petitionibus dixisset, mox quidem eos suspectos fecit, cur non repentè quæ petebantur annueret. nam rem bonam, & humanam facilem esse iudicabant, & magis in iuuenetute men & in eo quod cogitare se dixerat, & non repentè negauerat, spem aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis, tractabat cum eis, quale deberet populo præbere responsum. Illi uerò quæ deuoti facerent, naturam utiq; uulgi scientes,

tes,monebant,ut mansuetè loqueretur ad populum, & communius quàm regius exigeret fastus: ut ita fauorem omnium sibimet obligaret,cùm naturaliter diligant subiecti mansuetudinem regum,atque communionem. Tunc ille utile consilium forsitan deo uolente despiciens, uocatis adulescentulis secum enutritis,eisq; pandens consilium seniorum, quid oporteret fieri,requisiuit. Illi uerò cùm neq; iuuentus, neq; deus meliora eos tractare permitteret,monuerũt,ut asperius loqueretur ad populum,& inferiorem suum digitum lumbis paternis diceret uastiorem:& seueritatem quam fuerant in illo comperti,in se multò potiorem agnoscerent. In his delectatus rex,& credens dignitati regiæ conuenire responsum, dum die tertia plebs auditura uenisset, & omnis populus uideretur suspensus esse,ut uerba regis audiret, credens aliquid clementius esse, relinquens ille consilium seniorum, respondit adulescentium. Hæc autem dei uoluntate gerebantur, ut quæ prædixerat Achias,perducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti eius sermonibus,uelut opere iam percussi,& dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum,quæ dicebantur,afficerentur, indignati sunt:& omnes pariter uoce magna clamauerunt,nihil sibi post hunc diem esse commune ad genus Dauid,uel qui erant ex eo progeniti: sed solum templum ei cedere,quod pater eius ædificasset: eumq; interminati sunt se relicturos: & sic armatè iracundiam seruauerunt, ut dum mississet rex Roboam quendam nomine Aduram,super tributa constitutũ,qui eos aliquo modo mitigaret,& post sermones, qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant,ad concordiã reuocaret, pasſi non sint: sed eum lapidantes interemerint. Quod dum uidisset Roboam,credens se quoq; lapidandum,metuens, ne & ipse tale aliquid sustineret,ascendẽs in currum, fugiensq; uenit mox in Hierosolymã. Et tribus quidẽ Iuda,simul & Beniamin

dolum, quærebat, ut eum comprehendens, uelociter interimeret. Quod dum cognouisset Hieroboam, fugit ad Sussachum regem Aegypti, usque ad Salomonis obitum ibi moratus: & ne quid pateretur lucratus, & futuro seruandus imperio. Mortuus est itaque Salomon, ualde longæuus: qui regnauit quidem annis octoginta, uixit autem quatuor & nonaginta: & sepultus est in Hierosolymis, cunctos felicitate & prudentia atq; diuitijs excellens reges: præter illa in quibus circa senectutem deceptus mulierum ardore, prævaricatus est: de quibus, & de malis quæ propterea prouenerunt Hebræis, opportunius explicabo.

De Hieroboam rege Israël instituto, & Roboam Salomonis filio rege Iuda, Israëlisq; peccato. CAP. VIII.

Post mortem uerò Salomonis, in regno succedente filio eius Roboam, ex muliere Ammonitide Naama nomine procreato, repentè miserunt in Aegyptum populi principes, ut reuocarent Hieroboam. Qui dum uenisset ad eos in ciuitatem Sichimorum, etiam Roboam uenit in eam. Placuerat enim, ut illic conuenientes Israëlitæ, eum constituerent regem. Adeuntes ergo eum principes populi, simul & Hieroboam, rogabant dicentes, ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior esset patre, cuius iugo fuerāt prægrauati, ut & ipsi deuotiores essent, & propter mansuetudinem potius, quam timorem ei seruire diligerent. Qui cùm post tres dies responsurum se eorum petitionibus dixisset, mox quidem eos suspectos fecit, cur non repentè quæ petebantur annueret. nam rem bonam, & humanam facilem esse iudicabant, & magis in iuuene: tamen & in eo quod cogitare se dixerat, & non repentè negáuerat, spem aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis, tractabat cum eis, quale deberet populo præbere responsum. Illi uerò quæ deuoti facerent, naturam utiq; uulgi scientes,

tes,monebant,ut mansuetè loqueretur ad populum, & communius quàm regius exigeret fastus: ut ita fauorem omnium sibimet obligaret,cùm naturaliter diligant subiecti mansuetudinem regum,atque communionem. Tunc ille utile consilium forsitan deo uolente despiciens, uocatis aduleſcentulis secum enutritis,eisq; pandens consilium seniorum, quid oporteret fieri,requisiuit. Illi uerò cùm neq; iuuentus, neq; deus meliora eos tractare permitteret,monuerũt,ut asperius loqueretur ad populum,& inferiorem suum digitum lumbis paternis diceret uastiorem:& seueritatem quam fuerant in illo comperti,in se multò potiorem agnoscerent. In his delectatus rex,& credens dignitati regiæ conuenire responsum, dum die tertia plebs auditura uenisset, & omnis populus uideretur suspensus esse,ut uerba regis audiret, credens aliquid clemẽtius esse, relinquens ille consilium seniorum, respondit aduleſcentium. Hæc autem dei uoluntate gerebantur, ut quæ prædixerat Achias,perducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti eius sermonibus,uelut opere iam percußi,& dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum,quæ dicebantur,afficerentur, indignati sunt:& omnes pariter uoce magna clamauerunt,nihil sibi post hunc diem esse commune ad genus Dauid,uel qui erant ex eo progeniti: sed solum templum ei cedere,quod pater eius ædificasset: eumq; interminati sunt se relicturos: & sic armarè iracundiam seruauerunt, ut dum misisset rex Roboam quendam nomine Aduram,super tributa constitutũ,qui eos aliquo modo mitigaret,& post sermones, qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant,ad concordiã reuocaret, passi non sint: sed eum lapidantes interemerint. Quod dum uidisset Roboam,credens se quoq; lapidandum,metuens, ne & ipse tale aliquid sustineret,ascendẽs in currum, fugiensq; uenit mox in Hierosolymã. Et tribus quidẽ Iuda,simul & Beniamin

iamin eum constituere regem : reliqua uerò plebs ab illa die recedens à filijs Dauid,omnium regem Hieroboam cõstituit. Roboam uerò Salomonis filius conuentu facto duarum tribuum,in quibus regnabat, sumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum, contra Hieroboam & contra populum dimicare cogitabat, quatenus eorum subderet sibi bello seruitium. Prohibitusq; est à deo per prophetam Semeiam,ut bellum non inferret : eisq; dicebat non esse iustum, ut aduersus contribules dimicarent,cùm ab eo dei uoluntate populus receßisset. Quo facto, nequaquam egressus est ad prælium. Diuiso itaq; regno,prius narrabo,quæcunq; Hieroboam Israëlitarum rex egit. Deinde,quæ à Roboam duarum tribuũ rege gesta sunt,explanabo. Sic enim totius ordo historiæ seruabitur. Igitur Hieroboam constitutis in Sichimorum ciuitate regalibus,ibidem morabatur : quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Non multò pòst dum Scenopegiæ festiuitas immineret, cogitans Hieroboam quia si permitteret populum, ut dominum deum pergens in Hierusalem adoraret, festiuitatem illic solenniter agens pœnitentia duceretur,& propter templum & propter dei religionem: forsitan & metuens,ne eum quidem relinqueret, ad regem uerò pristinum remearet,& ob hoc mortis periculum sibimet immineret, opus hoc malignum sua cogitatione molitus est:Fecit duas uitulas aureas,& totidem templa construxit:unum quidem in ciuitate Bethel,aliud uerò circa Dan,quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur existere,posuitq; has uitulas in templis, quas prædiximus ciuitatum : & rex uocans decem tribus, quibus ipse regnabat, his uerbis concionem fecit ad populũ: Viri contribules,nosse uos uolo,quòd omnis locus habeat deum,& non ostenditur locus, in quo propriè præsens est, sed ubique semper exaudit,& cultores suos intendit. Vnde mihi non uidetur necessitatẽ uos

pati

pati ad Hierosolymam properandi, ad hostium utiq; ciuitatẽ: & ut adoretis deum, longo itinere fatigari. Homo enim illud ædificauit templum, & ego feci duas uitulas aureas deo æquiuocas, quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicaui, aliã uero in Dan urbe constitui: quatenus quicũq; uestrum eis uribibus sunt uicini, adorent in eis deum. Constituamq; ex uobis ipsis sacerdotes earum, atq; leuitas, ut tribu Leui nequaquã neque Aaron filijs indigeatis: sed qui uoluerit uester esse sacerdos, offerat uitulum deo & arietem unum, quod & primum pontificem Aaron fecisse dicunt. Quod cum dixisset, seduxit populum, ut à patria religione recedens, prævaricarctur leges. Hoc itaq; Hebræis malorum fuit initium: & qui cũcta deuicerant prælijs, in alienigenarum sunt ditione subiecti. Sed hæc quidem opportune narrabimus. Igitur dum instaret 3. Reg. 13.
septimo mense festiuitas, uolens & ipse eam in Bethel ita agere, sicuti duæ tribus in Hierosolymis celebrabãt, ante uitulam quidem ædificauit altare, & ipse pontifex factus cum sacerdotibus ad altare conscendit. Cumq; esset hostias & holocausta coram omnibus populis oblaturus, uenit ad eum ex Hierosolymis propheta, nomine Iadon, missus à deo. Qui stans in media multitudine, audiente etiam rege, faciens ad altare sermones: Deus, inquit, futurũ quendã esse prædixit ex genere Dauid, nomine Iosiam, qui temporis illius supra te falsos perimat sacerdotes: sed & ossa etiam horum populum seducentium & erroneorum & impiorum supra te tunc simul exurat. Vt tamen credant isti hoc ita futurum, signum eis prædico nunc fiendum: subito enim rumpetur hoc altare, & omnis pinguedo sacrificiorum super illud posita, fundetur in terram. Hæc dicente propheta, indignatus Hieroboam, manũ extendit, præcipiens eum continuò comprehendi. Cuius manus mox est arefacta, nec ualuit eam ad se denuo reuocare, sed habuit eam

marcidam & ſolutam. Ruptumq; eſt repentè ſacrarium: & ſicut propheta prædixerat, cuncta diffuſa ſunt. Cumq; uideret rex ueracem hominem, & præſcientiam diuinam habere cognoſceret, rogauit, ut ſupplicaret deo, quatenus eius dexteram curaretur. Quo rogante deum, & manum ſibi naturaliter reſtitutam gaudebat, prophetamq; rogabat obnixè, ut eius cõuiuijs intereſſet. Iadon uerò dixit, nõ ſe pati, ut ingrederetur ad eum, nec panẽ aut aquam in ea ciuitate guſtaret: hoc ſibi præceptum à deo dicens, ut etiam alio quàm unde uenerat itinere rediret. Huius igitur abſtinentiam rex miratus, erat in timore poſitus: & permutationem rerum ex his quæ dicta fuerant, non proſperam ſibimet imminere credebat.

Quomodo Iadon quod pſeudoprophetæ auſcultauerat, à leone necatus eſt: & ſepultus à ppheta malignoq; Hieroboam omnem dei timorem exemit. CAP. IX.

3. Reg. 13. ERat autem quidam in ciuitate ſenior, malignus homo, filiuſq; propheta, quem Hieroboam magnis ſtudijs bonorabat: cum eo dicẽte quæ illi grata forent, crebrò deciperetur. Iſte itaq; tunc erat in lectulo propter ſenectutis infirmitatem. Filijs autem indicantibus ei prophetam, qui de Hieroſolymis uenerat, & de ſignis effectis, & quomodo arefacta manus Hieroboam dextera, illo orante fuerat reſtituta, metuens ne peregrinus melior eſſet apud regem & potiori honore frueretur, præcepit filijs, ut ei repẽte ſtratum ad iter aſinum præpararent. Quibus præceptum feſtinanter implentibus, aſcendens proſecutus eſt prophetam: & inueniens eum ſub alta & umbroſa ilicis arbore quieſcentem, ſalutauit primum, deinde obiurgauit, cur apud eum non intraſſet, & eius eſſet hoſpitalitate participatus. Quo dicente, ſe à deo prohibitum, ut apud quenquam in illa ciuitate guſtaret: Non, inquit, prohibuit diuinitus, ut meam mẽſulam deuitares. Nam & ego pro-

pheta

pheta ſum, & in ea tecum religione communis: & adſum nũc miſſus à deo, quatenus te comeſurum ad me deducam. Ille uerò credens mentienti, reuerſus eſt. Quibus adhuc prandentibus, & pariter epulantibus, deus apparuit Iadon: eiuſq; mandata præuaricantem dixit ſupplicia ſuſtinere, & qualitatem pœnæ continuò declarauit: leonem ei occurſurum in itinere, quo dilaceraretur: & quod ſepultura patria priuaretur, edixit. Hæc autem facta reor uoluntate diuina, ut Hieroboam nequaquam uerba Iadon metueret, quaſi fallacis & ita defuncti. Remeante ſiquidem Iadon rurſus in Hieroſolymam, occurrit ei leo, & deijciens eum de aſino peremit: & aſino quidem in nullo nocuit, ſed cum eo ſedens, & illum & corpus prophetæ magna tuitione ſeruauit: donec aliqui iter agentium uidentes hoc, uenientes in ciuitatem falſo prophetæ denunciarent. Qui miſſis filijs, eius corpus deuexit in ciuitatem, & ſplendida pompa eius celebrauit exequias, præcipiens filijs ſuis, ut ipſum mortuum cum eo ſepelirent, dicens: quòd omnia quidem uera eſſent, quæcunque ille prophetaſſet aduerſus ipſam urbem & altare, & ſacerdotes, necnon & contra falſos prophetas: & quia ipſe non pateretur iniuriã poſt propriam mortem, ſi cum eo ſepultus eſſet, oſſibus eius copulatus, qui propter ſocietatem oſſium prophetæ non poſſet agnoſci. Sepeliens ergo prophetam, & filijs iſta præcipiens, cum eſſet malignus & impius, acceſſit ad Hieroboã, eiq; dixit: Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cumq; illi rex de ſacrario & manu ſua narraret, ſanctum uere & prophetam egregium eum uocans, cœpit deſtruere eius opinionem: & ueriſimilibus utens, rerũ geſturum creditam conabatur imminuere ueritatẽ. Nitebatur enim ei ſuadere, quia pro labore portandi multa ſacrificia, eius manus obſtupuiſſet: & deinde cum requieuiſſet, ad naturam propriam denuo remeaſſet. Altare autem cum prius

fuiſſet uacuum, ſuſceptis multis hoſtijs & ingentibus, propter onus impoſitorũ fuiſſe diſruptum, & cecidiſſe dicebat: ſignificauitq; ſimul ita mortẽ eius: & quia ſigna hæc prædixerat, eo fuiſſet à leone diſcerptus: & nihil eſſe quod propheta locutus eſſet. Hæc ergo dicens, regi ſatisfaciebat: eiusq; mentẽ penitus auertit à deo, & à ſanctis operibus, & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit, & ita contra leges atrociter inſiluit, ut nihil aliud quotidie quæreret, quàm ut aliquid noui ſuper ea quæ iam perpetrauerat ſcelera, cumularet. Igitur de Hieroboam in præſenti hæc dixiſſe ſufficiat.

De regno Roboam, trãſgreſſione, & pœna. CAP. X.

2. Parali. 11. & 12.

Filius autem Salomonis Roboam, qui ſicut prædiximus, ſuper duas regnauit tribus, ædificauit munitiſſimas ciuitates & magnas: Bethlehem, & Itham, & Thecos, & Bethſura, & Socho, & Odollam, & Hippam, & Mariſſam, & Ziphan, & Aduram, & Lachis, & Zethurã, & Helum, & Hebron. Has quidem in ſorte Iuda primas ædificauit. Fecit & alias præcipuas in ſorte Beniamin, muriſq; circundans, cuſtodes inſtituit uniuerſis, & principes: multumq; frumentum, & uinum, & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibarijs eſſent neceſſaria, largiſſima ubertate recondidit: inſuper etiam & ſcuta, & iacula nimis innumera. Conuenerunt autem ex omnibus Iſraëlitis ſacerdotes ad eum in Hieroſolymam, pariter & Leuitæ, & quicunq; alij de populo erant boni uel iuſti, relinquentes proprias ciuitates, ut culturam dei in Hieroſolymis exhiberent. Non enim libenter habebant, dum compellerentur uitulas adorare, quas fecit Hieroboam: & auxerũt imperium Roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxiſſet uxorẽ, & tres ex ea filios ſuſcepiſſet, poſt eam quoq; duxit nomine Maachan, natam de Thamar filia Abſalom,

lom, quæ & ipſa uidebatur eſſe eius cognata: de qua natus eſt ei filius maſculus, quem Abiam appellauit: habuitq; filios ex alijs coniugibus, ſed ſuper omnes potius diligebat Maacham. Habuit autem lege ſibi coniunctas uxores decem & octo, concubinas uerò triginta. Et filij quidem ei nati ſunt decem & octo, filiæ uerò ſexaginta. Succeſſorem autem ſui regni cõſtituit Abiam ex Maacha procreatum, cui & theſauros, & munitißimas tradidit ciuitates. Reor enim quia ſæpius cauſa malorum & iniquitatis exiſtat hominibus magnitudo rerum, earumq; ad peiora conuerſio. Videns autem Roboam regnũ ſuum his crementis augeri, ad impias & iniuſtas conuerſus eſt actiones: & ſpreuit dei religionem, ita ut & populus eius imitarctur iniquitatem. Cum moribus nanq; principum corrumpitur conuerſatio ſubiectorum: & cum uiderint illorum luxurias, ſuæ caſtitatis merita reſpuentes, quaſi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras. Non enim opera principum approbare uidentur, niſi etiam ſimiliter hæc agantur. Hoc igitur accidebat ſubiectis Roboã. Nam cũ ille ageret impie & iniquè, ſtudebant & illi non eſſe iuſti, ne rex uideretur offendi. Qua- 3. Reg. 14.
propter uindicem ſuper Hebræos miſit deus regem Aegyptiorum nomine Suſſachum: de quo narrans Herodotus, actus eius poſtremò adiunxit. Is enim Suſſachus quinto anno regni Roboam cum multorum milium exercitu caſtrametatus eſt contra Hieruſalem: Sequebantur enim illum currus mille & ducenti, equitum uerò ſexaginta milia, & quadraginta milia peditum, quorum plurimos habebat Libyes & Aethiopes. Inuadens itaq; Hebræorum regionem, munitißimas Roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit, & nouißimum armatus ad Hieroſolymam uenit, ubi Roboam & eius exercitus propter militiam Suſſachi tenebatur incluſus: deumq; rogabant, ut eis uictoriam ſalutemq; conferret. Quos tamen non exaudiuit

deus, nec eis pugnaturis uictoriæ ſpem promiſit. Propheta enim Semeias ait, deum eſſe interminatum eos ſe relicturum, ſicut ipſi eius uidebantur deſeruiſſe culturam. Hæc audientes animo ſunt ſoluti: & dum nullam uiderent in ſe ſalutem, confitebantur omnes quòd eos deus iuſte deſpexerit, cum ipſi circa eum impie crudeliterq; geſſiſſent, & eius legitima contudiſſent. Quos uidens deus ita deiectos, & ad pœnitentiã ſuiſſe deductos, non ſe perditurum eos prophetæ dixit, ſed Aegyptijs tantum fore ſubdendos, ut agnoſcerent utrum hominibus ſeruire eſſet infatigabilius, an certe deo. Capiens ergo Suſſachus non lege bellica ciuitatem, ſed pactis præcedẽtibus Roboam eum ſuſcipiente propter timorem, ingreſſus fœdera non ſeruauit, ſed & templum expoliauit, & theſauros dominicos & regios exhauſit, auri & argenti multa milia, & innumerabilia ſecum deuehens ornamenta, & nihil omnino illic derelinquens. Abſtulit autem & aureas lanceas, & ſcuta quæ rex fecerat Salomon: ſed neq; pharetras aureas dimiſit, quas Dauid ſumptas à rege Sophenæ deo dicauerat. Quod cum idẽ Suſſach feciſſet, ad propria remeauit. Meminit autem huius prælij & Herodotus Halicarnaſſeus, qui ſolummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuaſit, & Palæſtinam Syriam ſubiugauit, capiens ſine prælio cũctos in ea regione degentes: unde palàm eſt, quia noſtram gentem ſubditam Aegyptijs indicare uult. Ait enim quomodo & ſtatuas eorum, qui ſine prælio ſe tradiderunt, reliquerit: & mulierum genitalia in eis celauerit. Roboam etenim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatem. Dixit autem & Aethiopas ab Aegyptijs didiciſſe genitalium circunciſionẽ. Phœnices autem & Syri in Palæſtina fatentur hoc ſe ab Aegyptijs didiciſſe: & palàm eſt, quomodo nulli alij circuncidebantur Syrorũ in Palæſtina habitantium præter noſtros. Sed de his ſentiat quiſque ut uolue

ut uoluerit. Igitur discedente Sussacho, Roboam rex pro diuersis lanceis & clypeis ærea eiusdem numeri fecit: & custodibus regalibus seruanda tradidit: & qui cum splendido principatu & claritate rerũ debuerat imperare, sub multo silentio & timore regnauit: fuit autẽ Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus est autẽ cum uixisset annis quinquaginta & septẽ, in quibus regnauit annis decẽ & septem, uir superbus & fatuus: & qui nolens paternis amicis credere, perdiderat principatum: sepultus est autẽ in Hierosolymis in tumulis regum. Roboam itaq; successit in regnum filius eius Abias: cum Hieroboam octauum & decimum annũ iam haberet in regno. Et hæc quidem huiusmodi fine sunt consumpta.

De morte filij Hieroboam & quomodo uictus ab Abia rege Iuda. CAPVT XI.

3. Reg. 14. COnsequens est nunc, ut de Hieroboam dicamus, quemadmodum & ipse fuerit conuersatus. Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo: sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras, & sacerdotes de populo faciebat. Contra quas impietates, supplicia non post longum tempus in eius caput & totius generationis ipsius erat relatura diuinitas. Illa siquidem tempestate, cum filius eius nomine Abimen ægrotaret, dixit uxori suæ ut mutata ueste priuatum schema suscipiens, iret ad Achiam prophetam, asserens eum uirum esse mirabilem, & futura prædicere, qui etiam de regno ei significasset: & ab eo quasi peregrina requireret, si puer languorem posset euadere. Quæ mutata ueste, sicut maritus ei præcepit, uenit in ciuitatem Silo, ubi morabatur Achias. Cumq; foret domum illius ingressura, cum esset iam prophetæ uisus senectute grauatus, apparuit ei deus, utrunq; denuncians, & quia Hieroboam regis uenisset ad eum uxor, & quid deberet pro quibus aderat respondere. Quæ in eius domum ueniente, ueluti

priuata ſimul & peregrina, ille clamauit: Ingredere uxor Hieroboam, quid te celas? Deum latêre non potes, qui mihi & te uenturam eſſe denunciauit, & imperauit quæ tibi dicã. Reuertẽs igitur ad maritũ, dic ei hæc præcepiſſe deum: Quoniam te magnum ex paruulo, & nihil exiſtente conſtitui regem: & ſcindens regnum à genere Dauid, tibi contradidi: tuq; horum non recordatus, meamq; religionem deſerens, ſimulacraq; deos efficiens, illos potius honoraſti: deijciam te denuo, & omne tuum genus exterminabo, & canum uoraciuti uolatiliumq; dabo: & quidem à me ſuſcitabitur rex totius populi, qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittet. Participabitur autem iſto ſupplicio etiam populus, & copioſa hac terra priuabitur, & trans Euphratem ulterius diſpergetur: quoniam cuncti regis impietates ſecuti, deos ab eo factos adorauerunt, & meam religionẽ uenerabilem reliquerunt. Tu uerò mulier hæc marito feſtina renunciare: filiũ uerò tuum inuenies eſſe defunctum. Te nanq; ingrediente ciuitatẽ, ſpiritum mox amittet, ſepelieturq; planctu populi cõmuniter honoratus. Hic nanq; ſolus ex genere Hieroboam bonus fuiſſe perhibetur. Hæc nanq; propheta perhibente exiliens turbata mulier de morte filij & lamentans per uiam, feſtinabat iter lugens & ingemiſcens, filium utique quem in ſpe dereliquerat, uiuum ulterius non uiſura, quem continuò mortuum eſſe crediderat. Quæ dum ueniſſet in ciuitatem, filium quidem ſicut propheta dixit, inuenit extinctum, regi uerò cuncta narrauit. Hieroboam itaq; nihil horũ cogitans, multo exercitu cõgregato contra Abiam filium Roboam, qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat caſtrametatus eſt: deſpiciebat enim illum propter ætatem. Qui dum Hieroboam inuaſionem audiſſet, obſtupefactus eſt: ueruntamen ultra prudentiam iuuentutis ſpe bellandi roboratus, electo ex tribubus duabus exercitu, occurrit Hie

vit Hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons Amorreorum: & castra circunfigens, bello necessaria præparabat. Erat enim eius exercitus sexaginta milia uirorum. Hieroboam uerò manus duplex erat. Cumq; exercitus ex utroque ad opus bellicum, & certamina cõmittenda esset iam in acie constitutus, instans in loco excelsiore rex Abias manu silentium imperauit, & Hieroboã petijt ut cum quiete prius audiret, factoq; silentio cœpit hæc dicere: Nec uos equidem ignoratis, quòd deus principatum Dauid & eius soboli in tempore uniuerso concesserit: miror autem quomodo recedentes à meo patre, seruo Hieroboam inde center adhæseritis, & cum eo nunc pugnaturi contra eos, qui à deo regnare decreti sunt, aduenistis, ut eorum regnum his prælijs auferatis. Hactenus itaq; regnum Hieroboam iniuste detinuit, quod non reor maiori eum tempore possessurum: quia deo pœnas etiam de præterito nũc soluens, ab iniquitatibus & iniurijs cessabit, quas ei hactenus inferre præsumpsit: sed & uos talia perpetrare coëgit: qui nullam à meo patre paßi contumeliam, sed tantum quia non in cœtu quæ uobis placerent locutus est malignis hominibus credens, illum quidem ut putatis ira faciente reliquistis: quod autem uerius est, à deo uos & eius legibus abstraxistis: cum potius ignoscendum fuerat non uerbis solummodo durioribus, uiri iuuenculi & contentionis ignari: sed etiam si ad aliquam difficultatem operis per iuuentutem fuisset inexperientiamq; perductus, propter Salomonem patrem illiusq; beneficia uobis sæpe collata: quia uenia danda est utiq; peccatis filiorum, pro beneficijs & affectu parentum. Vos autem nihil eorum cogitastis, neque tunc neque modo, sed uenitis super nos tantus exercitus. Vel in quo de uictoria confiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus constitutis, quæ ueſtræ sunt impietatis & non religionis indicia? An certè spem uobis multitudo præbuit,

buit, quæ castra nostra trãscendit? Sed nulla uirtus illic est, ubi licet cum multis milibus unus pugnat iniustè: solùmodo enim iustitia & pietate diuina spes uictoriæ consistit immota, quæ scilicet apud nos est, seruãtes à principio leges, & proprium deum uenerantes: quem non manus de putrescibili sylua fecerunt, nec excogitatio mali regis populi seductione cõstruxit, sed cuius est opus principium finisq; cunctorum. Vnde suadeo nunc uobis, ut pœnitentiam præteritorum habeatis, & meliora cogitantes dimicare ceßetis, paternasq; leges recolatis, & quicquid ad magnitudinẽ uos tantæ felicitatis euexit. Hæc equidem Abias est locutus ad populum. Adhuc autẽ eo loquẽte, quosdam militũ Hieroboam latenter immisit, ut Abiam ex aliquibus partibus circundaret: quas exercitus nõ uideret. Qui cum inter hostes apparuissent, exercitus quidem conturbatus expauit. Abias autem confortabat eos, utq; in domino spem haberent, poscebat. Tunc illi pariter inuocantes dei solatium, sacerdotalibus tubis cum clamore hostes aggreßi sunt. Et illorum quidem audaciam ac iuuentutem dissoluit deus, exercitum autem Abiæ fecit excelsiorem. Nam quãta in nullo bello refertur cædes fuisse cõmissa, neq; Græcorum, neq; Barbarorum: tantos interimentes de exercitu Hieroboam, mirabilem & famosissimam perceperunt deo conferente uictoriam: quinquaginta enim milia hostium bello prostrata sunt, eorumq; munitißimas ciuitates diripuerunt: insuper Bethel eiusq; regionem forti dimicatione tenuerunt. Hieroboam itaq; hac perditione fatigatus, nequaquam uires habuit, quantocunq; tempore post hæc Abias uixit. Qui tamẽ post hanc uictoriam paruo tempore superuiuens, obijt cum regnasset annis tribus. Et sepultus est in Hierosolymis, in paternis monumentis. Reliquit autem filios quidem duos & uiginti, filias autẽ decem & sex, quos omnes de uxoribus uiginti quatuor procreauit. Huic successit in re-

gno

gno filius eius Asa, cuius inuęculi mater fuit nomine Maacha: Quo regnante omnis prouincia Israëlitarum pace potita est annis decem. Hoc ergo modo Abiæ filij Roboam nobis gesta sunt tradita. Mortuus est ergo Hieroboam, rex decem tribuũ, cum uigintiduos annos tenuisset imperium: successitq; ei filius Nadab, secundo iam anno imperij regis Asa transacto. Regnauitq; Hieroboam filius annis duobus, patris impietati malitięq; concordans. In his autę duobus annis castrametatus est contra Gabathon ciuitatem Palæstinorum. Cumq; eam foret obsessione capturus, dolum passus à quodam amico nomine Baasa Meheli filio, mortuus est. Qui post eius obitum potitus imperio, omne genus Hieroboam interemit: & euenit, ut secundum prophetiam dei, alij quidem cognatorum Hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur à canibus, atque consumerentur, alij uerò in agris à uolatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atque iniquitate hac uice dignam pertulit ultionem.

De uictorijs Asa & Baasa regum Iuda & Israël.

CAPVT XII.

REx autem Hierosolymorũ Asa, dum moribus esset egregius, & semper ad diuina respiceret: nihilq; gereret neq; cogitaret, quod nõ esset pietati cõueniens, aut ad legum custodiam pertineret, suum composuit regnum, abscindens cũctam ab eo nequitiam, & ab omni macula emundans. Habuit autę exercitum electorum uirorum, arma ferentium, scuta & lanceas, de tribu quidem Iuda trecenta milia: de Beniamin autem scuta arcusq; portantium, ducenta quinquaginta milia. Cumq; iam decem regnasset annis, castra contra eum mouit cum magno nimis exercitu Zareas rex Aethiopiæ, ducens pedestrium quidem nonaginta milia, equestrium uerò decem milia, & currus trecentos. Qui dum usq; ad ciuitatem Marissam

quæ

quæ eſt in tribu Iuda, cum exercitu ſuo uenisſet, occurrit ei Aſa: & caſtris contra eum poſitis in quadam conualle nomine Sebatatha, non procul à ciuitate, cum uidiſſet Aethiopum multitudinem, poſcebat à deo cum clamore magno uictoriam, & ut tam multa milia hoſtium ipſe perimeret. Neque enim & in alio confidendum eſſe dicebat, quàm in eo qui poſſet etiã pau cos multorum potiores oſtendere, & facere infirmos fortiſſimis prælialere. Hæc orante Aſa, ſignum uictoriæ deus oſtẽdit: & cum gaudio diuinæq; uirtutis auxilio bello congreſſus, multos Aethiopum perculit, & conuerſos in fugam perſecutus eſt uſque ad Geraritidem regionem. Relinquentes autem hoſtium occiſionem ad direptionem ciuitatis Gerareth quam ceperãt, eorumq; ad caſtra protinus acceſſerunt: ita ut tollerent multum aurum, multumq; nimis argentum, prædamq; deueherent ualde mirabilem & camelos, & ſubiugalia, & pecudum gre-
2. Paral. 15. ges innumeros. Aſa autem & eius exercitus ſumpta huiuſmodi à deo uictoria atque præda, in Hieroſolymam remeauit. Quibus ueniẽtibus occurrit in uia Azarias nomine propheta: & præcipiens, ut paululum à greſſu itineris ſuſtinerent, cœpit ad eos dicere, quòd illa uictoria fuiſſet eis à deo conceſſa, eò quòd iuſtos ſe ſanctosq; ſeruaſſent, & omnia dei uoluntate feciſſent. Quos in eius mandatis permanẽtes dixit ſemper hoſtibus prælialere, & habituros diuina uirtute feliciatem & proſperitatem, relinquentes autem religionem, in contraria deuenire: futurumq; tempus, in quo nullus inueniretur uerax propheta in eo populo, neq; ſacerdos qui iuſte aliquid reſpondere: ob quam rem ita & ciuitates ſubuertendas, & gentem in omni terra diſſeminandam, & uitam miſerabilem & inopem habituros. Suaſit quoq; eis ut dum hoc haberent, bene agerent, & nequaquam à diuina deuotione recederent. Hæc audiens rex & populus, gauiſi ſunt: multumq; ſtudium & omnes

omnes in cõmune, & singuli circa iustitiam exhibebant: missitq; rex in omnem prouinciam præcipiens, ut legitima diligenter ubiq; seruarentur. Sic igitur Asa regis duarum tribuum actio gerebatur. Reuertar autem ad regem Baasan, qui Israëlitico populo præsidebat, occideratq; Nadab filium Hieroboam, & eius tenuerat principatum. Is enim in Thersa ciuitate degens, & habitaculum ibi constituens, regnauit quidẽ annis uiginti quatuor: sed fuit malignus & impius ultra Hieroboam & filiũ eius, & populum multis malis affixit, & deo fecit iniuriam. Qui mittens ad eum Gimon prophetam, prædixit & se, & omne genus eius exterminatuũ, & eisdem malis quibus domum Hieroboam percussserat perditurum: quia rex ab eo constitutus, beneficium non repensauit, ut iuste & pie populo præsideret: quæ primitus ipsis prodessent, deinceps deo gratißima forent: sed magis imitatus est peßimum Hieroboam: cuius dum perisset anima, uiueret tamen eius in isto malignitas: dicebatq; supplicium malorũ illius hunc habiturum, qui ei similis extitisse uidebatur. Baasa autẽ quamuis per prophetam audisset futuram sibi suoq; generi pro commißis sceleribus ultionem, tamen de reliquo non quieuit, neque resipexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à deo ueniam mereretur: sed tanquam illi quibus præmium proponitur laborare non cessant, donec ad proposita dona perueniant: sic & Baasa propheta prædicente sibi futura, tanquam si ad magna dona concurreret, in perniciem sui generis, & totius domus interitum, peior fieri quotidie nõ cessabat. Nanq; uelut athleta nequitiæ, in his agebatur malis. Nouißime uerò exercitu sumpto, obsidebat Ramath non ignobilem ciuitatẽ, quæ quadraginta stadijs ab Hierosolymis aberat: eamq; capiens, cogitauit ut in ea exercitum derelinqueret: quatenus exinde procedens, terram Asa regis inuaderet. 3.Reg.15.

Metuens

Metuens etiam Asa conamen hostis, cogitans quia posset exercitus qui Ramatha ceperat, eius uiolare prouinciam, misit ad regem Damascenorum legatos, simul & aurum, & argentum, petens ab eo solatium, & commemorans quia amicitiam antiquitus habuissent. Ille uerò & pecuniarum opulentiam grate suscepit, & solatia præbuit, soluens amicitiam quam habuerat cum Baasa: missitq; ad ciuitates quæ Baasa uidebantur imperio subiacere, ut eas affligerent. Qui alias quidem incenderũt, alias depopulati sunt, id est, Elon & Dan, & Iabellan: & alias multas. Hæc audiens rex Israëlitarum, ædificare quidem Ramathan atque munire cessauit. Enimuero cum studio festinauit, ut proprijs ferret auxilium. Igitur Asa ex apparatu ædificiorum quæ Baasa congregauerat, construxit in eo loco duas fortissimas ciuitates, quarum altera Gabaa, altera uerò Masspha uocabatur. Et post hæc non habuit iam Baasa tempus pugnandi aduersus Asa. Peremptus est enim à Creone, & sepultus est quidẽ in ciuitate Thersa: cui successit filius Helan. Hic autem cum regnasset duobus annis, defunctus est, quẽ occidit Zamarias, equorum ordinis dimidij princeps. Nam dum epularetur apud dispensatorem suum nomine Osa, suasit quibusdam equitibus, ut subitò discurrentes, cum armigeris & principibus desolatum reperientes, occiderent. Illi nanq; cuncti circa obsessionem Gabathenæ ciuitatis in Palæstina positæ, occupati uidebantur. Perimens itaque Helan regem princeps equorum Zamarias, ipse regnauit, & omne Baasan genus secundum prophetiam Gimon interemit. Eodem nanque modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsa, sicut genus Hieroboam periisse descripsimus. Exercitus autem qui Gabathon obsidebat, audiens quod de rege contigerat, & quòd Zamarias occidisset eum, & inuasisset imperium, & ipsi principem suum Amarin constituerunt regem. Qui à

Gabathena

Gabathena urbe mouens exercitum, uenit in Therſa: & acce dens ad ciuitatẽ, manu bellica eam cepit. Zamarias autem uidens ciuitatem fiiſſe detentam, fugit ad locum aulæ regiæ ſecretiorem, & ſuccendens eam ſemetipſum pariter concremauit, cum regnaſſet diebus ſeptem. Mox itaq; Iſraëlitarum diuiſus eſt populus, & alij quidem Thaman regnare uolebant, alij autem Amarin. Cumq; uicciſſet pars Amarin, interemptus eſt Thaman, & in toto exercitu regnauit Amarin. Trigeſimo autem anno regis Aſa, Amarin ſuſcepit imperium, & tenuit annis duodecim. Quorum ſex quidem annos in Therſa egit, reliquos autem in ciuitate quæ Mareon appellatur, à Grecis uerò Samaria. Hic autem appellauit eam Samareon à Samaro quodam, qui ei montem uenundauerat, in quo ciuitatem conſtituerat. In nullo autem differebat priorum regum, niſi quòd peior erat. Omnes enim quærebant modum, quatenus ſuis impietatibus quotidie populum facerent à deo recedere: & propterea diſcerpſit eos, & nullum permiſit ex eorum genere ſupereſſe. Et is ergo defunctus eſt in Samaria, ſucceſſitq; ei filius ſuus Achab. Ex his enim cognoſcitur, quãtam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: & quomodo bonos quidem diligit, malos autem abhorret & à radice diſperdit. Iſraëlitarum denique reges, propter ſuam iniquitatem & iniuſtitiam, alter ſuper alterum irruentes, multi paruo tempore perierunt, & eorum genus exterminatum eſt. Aſa autem rex Hieroſolymorũ, qui duabus tribus præſidebat: & propter pietatem atq; iuſtitiam, ad longam felicemq; perductus eſt ſenectutẽ: & cum regnaſſet quadraginta uno annis, bona morte defunctus eſt. Quo moriente, ſucceſſit ei filius ſuus Ioſaphat, de Abiatha matre procreatus. Hunc autem imitatorem proaui ſui Dauid pietate atque fortitudine cuncti ipſis operibus crediderunt. Sed de hoc rege

non

non est modo referendi necessitas.

De Achab, & Iezabel, & de Heliæ gestis, & Abdiæ. CAPVT XIII.

IGitur Achab Israëlitarum rex habitauit in Samaria, tenuitq; principatum annis uiginti & mensibus duobus: nihil amplius innouans, quàm prisci fecerant reges, nisi quòd mali magnitudine tenderet ad peiora: omnem eorum nequitiam, & quod ad diuinam pertineret iniuriam uiuaciter imitatus, & præcipue Hieroboam imitatus iniquitatem. Is nanq; uitulas ab illo constructas adorauit, & super hæc alia potiora molitus, duxit uxorem filiam Ithobaal regis Tyri & Sidonis, nomine Iezabel, per quam didicit eius adorare deos. Erat enim mulier nimis acerrima, simul & audax, quæ ad tantam uenit luxuriam atque uesaniam, ut etiam templum deo Tyri quem Baal appellabant, ædificaret, & planaret omnium arborum lucos. Constituit autem & sacerdotes falsosq; prophetas, huic deo ministraturos. Sed & ipse rex multos huiusmodi circa se fouebat, stultitia atque nequitia omnes priores
3.Reg.17. suos excellens. Quidam igitur propheta summi dei de ciuitate Thesbon Galaaditidis regionis, ueniens ad Achab, dixit ei: Quia prædiceret deus, neq; imbrem, neque rorem illis annis in ea prouincia se missurũ, nisi ipse rursus apparuisset. Et in his dictis cũ iurasset, accessit ad partes Australes, & habitauit circa torrentem quendam, unde poculi habebat auxilium: nam corui cibum ei quotidie deferebant. Cumq; fluuius siccaute nimia defecisset, in ciuitatem Sareptam non procul à Sidone Tyroq; deuenit, quæ ciuitas in harum medio constituta est. Deus enim præceperat illic cuidam mulieri uiduæ, ut cibum ei præberet. Et cum non procul esset à porta, uidit mulierẽ uiduam sibimet colligentem ligna. Cui cum deus significasset, hanc esse quæ ei cibum ministratura esset, accedens salutauit eam, & ad bibendum

bibendum aquam sibi tribui postulauit. Quæ cùm præcederet denuo uocans eam, etiam panem sibi poscit afferri. Illa cùm iurasset nihil se intus habere, nisi modicum farinæ & paululum olei: & propterea perrexisset ad colligenda ligna, ut conspersa farina sibi quoq;, suoq; filio panes faceret: cùm aliud nihil superesset, nisi ut fame morerentur, ait propheta: Confidens perge, & in spe meliori consiste, & faciès primitus mihi pabulũ defer. Prædico nanq; quia non tibi deficiet hydria farinæ, neq; uas olei, donec dei gratia imbrem fundat in terras. Hæc ei dicente propheta, ueniens ea, quæ dixerat, fecit. Et ipsa habuit pabulum, & filio ministrauit pariter & prophetæ: nihilq; horum defuit eis, donec siccitas deficeret. Meminit etiam siccitatis huius & Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis, ita dicens: Et siccitas super eos facta est à mense hyperueretæo usque ad alium annum hyperueretæi. Quidam deo supplicaret, multa flumina sunt emissa. Is nanque ciuitatem Bothrum ædificauit in Phœnice, & Auzoniblipsa. Et hæc quidem ait, sub Achab factam significans siccitatem. Hoc enim tempore etiam Ithobalus, cuius Menander fecit mentionem, regnauit in Tyro. Mulier itaq;, quã paulò antè prædiximus pabulum prophetæ præbuisse, cùm cecidisset eius filius in languorem, ita ut animam dimitteret, & mortuum appareret, flens & manibus semetipsam ualde discerpens, uocesq; quas dictabat luctus emittens, accusabat apud se factam prophetæ præsentiam, quasi ipse peccata eius argueret, & ideo puer fuisset extinctus. Ille uerò eam æquo animo esse præcipiens, & sibi filium contradi dicens, iuuum se eum restituere promisit. Qua tradente, portans eum ad locum in quo ipse degebat, & in lectulo collocans, clamabat ad dominum, dicens, quia non fuisset muliĕri bene repensatum, quæ illum susceperat, & nutrierat, cùm eius filius fuisset ab-

latus, rogabatq;, ut denuo animam puer reciperet, eiq; iuuendi copia præberetur. Cumq; deus & matris habuisset misericordiam, & uellet precibus prophetæ rogantis annuere, ne uideretur ad eã pro læsione uenisse, continuò cõtra omnẽ opinionem reuixit puer. Illa uerò gratias prophetæ referẽs, tunc apertè se cognouisse dicebat, quia loqueretur ei uere diuinitas. Transacto siquidem paruo tempore, uoluntate dei pergebat ad regem Achab, futurũ enuntiaturus imbrem. Aerumna enim & necessariorum inopia prouinciam nimis inuaserat: ita ut non solum homines propter siccitatem, sed etiam cetera animalia fames afficeret. Rex igitur euocans quendã Abdiam, qui erat super iumenta eius, dixit ei, ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret, quatenus pascua animalibus inueniret. Qui dum mississet in cunctum orbem terrarũ, ad quærendum prophetam Heliam, nec inuenisset, præcepit, ut eum etiam ipse requireret. Quod dum fieri placuisset, & rex, & 3. Reg. 17. Abdias per singula itinera perrexerunt. Contigerat itaq; tempore quo Iezabel regina prophetas occiderat, ut centum prophetas iste in speluncis absconderet, eosq; solummodo pane & aqua nutriret. Cùm igitur Abdias recessisset à rege, propheta, ei Helias occurrit. A' quo requisito quis esset, & agnoscens esse prophetam, protinus adorauit. Cui propheta: Perge, inquit, ad regem, & dic ei, quoniam adsum. Cui ille respõdit: Quid mali passus es à me, ut illuc me mittas, ubi posim indubitanter occidi? An ignoras, quoniam nullum reliquit locum, quo non direxerit, ut te repertum ad casum necis adducat? Præcauebat enim, ne dum regi nuntiaret, illo alibi discedente mentiri uideretur, mortiq; succumberet: commemorabatq; ei, quemadmodum cùm Iezabel prophetas occideret, centũ ipse absconsos, & multos alios in spelæo liberasset. Cui propheta: Nihil metuens, ait, ad regem festinus accede: præbuitq; ei iurã iurandi

turandi religionem, quoniam illa die ad Achab regem ipse quoq; ueniret. Cumq; regi nuntiasset, quia uidisset Heliam, mox occurrit Achab: requirens cum iracundia, si ipse esset, qui in populo Hebræorum autor inopiæ existeret. Tunc propheta in nullo formidans ait, eum potius mala omnia perpetrasse, eiusq; genus in illam prouinciam deos alienos introduxisse: & deum qui solus est reliquisse. Sed nunc, inquit, omnem populum ad montem Carmelum præcipe congregari, nec non prophetas tuos pariter & sacerdotes, quotcũq; sunt numero, prophetasq; lucorum quasi quadringentos. Qui dum omnes ad prædictam montem Achab uocante uenissent, stans in medio eorum Helias, ait: Quousq; diuisam mentem, & uoluntatem habentes, in hac conuersatione persistitis? Si quidem putatis nostræ prouinciæ deum uerum & solum, cum sequimini, eiusq; mandata seruate: si uerò hæc non existimatis, sed peregrinis creditis, illisq; exhibendã etiam putatis esse cultu-ram, eis nihilominus obedite. Cumq; nihil populus ad talia responderet, petijt Helias pro experimento fortitudinis alienigenarum deorum, & sui, cuius solus ipse propheta remanserat, cùm illorum essent numero quadringenti, ut sumeret bouem, & eum occisum super altare poneret, nequaquam igne suppositio: similiter autem illos facientes inuocare proprios deos, quatenus illorum hostias cõcremarent: Hoc, inquit, facto cognoscetis ueram dei prævalere naturã. Quod dum placuisset, ait Helias, ut eligentes bouem illi primitus occiderent, & deos suos inuocarẽt. Quorum dum non audiretur oratio, deridẽs Helias, magna eos uoce ad deos suos clamare monebat, quia aut profecti aliquò fuissent, aut fortè dormirent. Illis autem à matutino usq; ad mediam diem hoc facientibus, & semetipsos more patrio cultris, & gladijs incidẽtibus, & nihil agentibus, cùm ipse esset iam hostias oblaturus, illos quidem

abire præcepit: populum uerò in proximo iussit accedere, ut uiderent, & custodirent eum, ne ignem lignis latenter immiti teret. Cumq; populus accessisset, sumēs duodecim lapides, secundum tribus Hebraici populi, cōstituit ex eis altare: & circa id foueam fecit ualde profundam, & imposuit ligna super altare, & in his superposuit hostias: præcepitq; ut quatuor hydriæ de fonte completæ fundrentur super altare, donec foueæ illa, quæ aquam sparsam ex altari suscipiebat, impleta maneret. Quo facto, cœpit orare deū, & clamare, ut erranti populo multo iam tempore, suam manifestam faceret potestatē. Cumq; dixisset hæc, repentè ignis de cœlo uidente populo cecidit super aram, & consumpsit hostias uniuersas: ita ut etiam aqua ipsa concremaretur, & locus ad cineres usq; perducetur, qui hactenus ita perdurat. Hoc uidentes Israëlitæ, ceciderunt in terram, & adorauerunt unum deum, maximum, solū, uerumq; proclamantes: alios uerò fallaciter se & uana opinione coluisse. Tunc comprehendentes prophetas suos, cunctos Helia præcipiente peremerunt. Dixitq; propheta regi: Perge ad conuiuium tuum, nihil de cætero cogitans: post paululum nanq; à deo imbrem largißimū uidebis effundi. Igitur Achab post hæc uerba discessit. Helias autem in culmen Carmeli montis ascendens, positis in terra genibus, eisq; coniungens caput orauit. Quo facto, iussit, ut eius minister pergens in quendam scopulum, ad mare respiceret, & si alicunde nubem suscitari uideret, ipsi diceret. Tunc etenim erat aër ualde purißimus, & serenitate perspicuus. Quo ascendente sæpius, nihilq; uidere se dicente, dum septies hoc fecisset, ait se uidere aërem aliquo modo, non tamen amplius quàm unius hominis uestigio, nigrescentem. Quod dum audisset Helias, misit ad Achab iubens, ut ad ciuitatem citius abiret, antè quàm imber irrumperet. Qui mox in urbē Iezraël festinus aduenit. Tunc

repente

repentè ſiquidem aëre obducto caligine, & nubibus adoperto, ſpiritus uehemens exortus, & uberrimus imber effuſus eſt. Propheta uerò diuinitus inſpiratus, ante currum regis ad ciui tatem Iezrahel uſq; perrexit. Audiens itaq; uxor Achab Iezabel ſigna, quæ fuerant ab Helia celebrata, & quia prophetas ſuos occidiſſet, indignata miſit ad eum nũtios, & per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturã, ſicut perdiderat ille eius prophetas. Tunc formidans Helias, fugit in ciuitatem nomine Berſabee: hæc eſt autẽ in ultimo ſortis Iudæ, in terra Idumæorum: ubi relinquens ſuum miniſtrum, abſceßit in eremum, & orauit, ut moreretur: non enim ſe meliorẽ patribus eſſe dicens, ut illis perditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto, circa quandam arborem obdormiuit. Et cùm eum aliquis excitaſſet, ſurgens inuenit cibum, & aquam. Comedens autẽ & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem, uenit ad montem Sinai, ubi Móſes legem à deo dicitur accepiſſe: inueniensq; in eo ſpeluncam quandã, ingreſſus in eam cõmorabatur. Cumq; eum uox quædã ex incerto facta requireret, ut quid illic eſſet, & cur reliquerit ciuitatem: ait, eò quòd occidiſſet prophetas alienigenarum deorum, & populo comprobaſſet, quis unus ſit deus, quem ab initio coluiſſent, ob hoc ad ſupplicium quæreretur à regis uxore. Rurſus autem audiens, ut ſub diuo procederet, & quid oporteret fieri altera die cognoſceret, ex ſpelunca digreſſus eſt: & facto ſubitò terræmotu, ſplendorem fulgentis ignis inſpexit: factoq; ſilentio uox diuina nequaquam eum timere præcepit, quem nullus deterrere poſſet inimicus: iußitq; ut domum reuertens, ungeret populi regem Hieum, Namaſſi filium: in Damaſco uerò Syriæ Aſahel: prò ſe autem prophetam conſtitueret Heliſæum de ciuitate Abela: ut totius impios populi perimeret, alios quidem Aſahel, alios autem Hieus. Hæc audiens Helias reuerſus eſt ad regionẽ Hebræorum,

3:Reg.19.

bræorum,& inueniēs Heliſæum filiū Saphat arantē, & eum eo quoſdā alios uſq; ad iuga duodecim,accedens proiecit ſuper eum palliū ſuū. Heliſæus autē cœpit centinuò prophetare, & relictis bobus ſecutus eſt eū:rogans,ut ei permutteret,quatenus parētes proprios ſalutaret. Quo iubēte,ut ita faceret,ualedicēs eis,ſecutus eſt:& fuit Heliæ cuncto tēpore eius uitæ diſcipulus & miniſter. De hoc itaq; ꝓpheta hæc dixiſſe ſufficiat.

De agro Naboth interfecti, & pœna Achab, eiusq; bellis in Syros, cum geſtis Ioſaphat, & uerbis Micheæ prophetæ. CAP. XIII.

QVidām igitur Naboth,de Azari ciuitate,regio agro uicinus,rogāte rege,ut ei uicinum agrum quolibet precio uenundaret, quatenus eo coniuncto poſſeſſionem faceret meliorem:quòd ſi nollet pecunias accipere, ex eius agris quē uellet,eligeret:ait,hoc ſe facere nolle, ſed paternam ſortē malle poßidere:contriſtatusq; rex, quia alienum prædiū non poſſet accipere,neq; lauacris uſus eſt,neque cibis. Iezabel autem uxore ſua requirente,cur ita contriſtaretur,cùm neq; balneas, neq; prandiū appetceret,neq; cœnam: narrauit ei Naboth ſuperbiam:& quia dum ipſe manſuetis ſermonibus, & inferioribus regia dignitate locutus ei fuiſſet, non impetrando, quæ poposcerat,pertuliſſet iniuriam. Illa uerò rogabat,ut à puſillanimitate, triſtitiaq; recederet,& ſuo corpori ſoleniter prouideret,ſe dicens de Naboth ſupplicio cogitare. Quæ mittens literas ad iudices Iſraelitarum nomine Achab,iußit,ut ieiuna rent omnes:& habito conuentu Naboth facerent præſidere, cum utiq; inſignis eſſet genere: & inſtruerent tres quoſdam uiros audaces,qui contra eum teſtimonium diceret, quaſi deo blaſphemaſſet & regi: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deo blaſphemaſſet & regi, lapidatus, & mortuus eſt.

ęſt. Audiens autem Iezabel, ad regem ingreſſa mox eſt, ciq; dixit, ut uineam Naboth gratis acquireret. Achab itaq; lætatus in his, quæ acta ſunt, exiliens è lecto, pergebat uineã Naboth inſpecturus. In hoc indignatus deus, miſit prophetam Heliam ad agrum Naboth, quatenus ad Achab accederet, eiq; de his quæ fuerant geſta loqueretur: & quod occidēs uerum dominum agri, ipſe illius hæreditatem poſideret iniuſtè. Cùm ergo uenięſſet ad eum, dicēte rege, quid uelłet, ait, quia peccato pollutum eum inuenięſſet, in illo loco, in quo Naboth mortuus canibus uidebatur fuiſſe deuoratus, eiusq; ſanguinem & uxoris ita fundendum, & omne genus eius eſſe periturũ, ẽò quòd huiuſmodi impietates effecerint, & contra leges patrias ciuẽ iniuſtè peremerint. Contriſtatus autẽ Achab, & pœnitentiam agens, ingreſſus eſt: & indutus ſacco nudis pedibus ambulabat, non appetens penitus cibum, & peccata ſua cõfitens, & deum hoc modo placare contendens. Tunc deus prophetæ dixit: Achab quidem uiuente, eius generi differendum eſſe ſupplicium, ſed eius filij temporibus inferendum. Et hæc quidem Helias cum regi dixiſſet, abſceßit. His itaq; tẽporibus, Adadus filius Adadi regis Syriæ & Damaſci, collecto prouinciæ totius exercitu, & ſolatijs triginta duorum regum habitantium trans Euphraten, cõtra Achab caſtra metatus eſt. Ille uerò cum par non eſſet exercitu, ad dimicandũ non præſumpſit accedere: ſed omnia neceſſaria in ciuitatibus munitis includens, ipſe manſit in Samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortißimos, & erat inexpugnabilis obſidentibus. Rex uerò Syriæ exercitu ſumpto uenit ad Samariam, & obſidẽs eam, præconem miſit ad Achab, petẽs ut eius legatos ſuſciperet, & quid uellet, cognoſceret. Quod dum rex Iſraël fieri permitteret, uenientes legati rege mãdãte dixerũt diuitias, & uxores, & filios Achab Adado regi dãdas: & ſi promitteret hæc ita faciẽda, ut

da,ut tolleret horũ quæcũq; uellet,castra solueret,& ab obsessione cessaret. Achab autem legatis dixit, ut euntes suo dicerẽt regi,quia & ipse,& omnis illius possessio eius foret. Hæc illis renuntiantibus,nisit denuo,altera die missurum se famulos,qui eius regalia perscrutarentur,& amicorum,& cognatorum domos,& quicquid in eis optimum reperirent, auferrent:& quæ displicerent,sola relinquerent. Achab itaq; secunda legatione Syrorũ regis uehementer affectus, aduocata populi concione dixit,quia ipse quidem paratus fuerit pro salute,& pace cunctorum,& uxores suas,& filios,& omnem dare possessionem: & quia hæc rex Syrorum prima legatione quæsisset:nunc autem,inquit, denuo missa legatione, petit perscrutandas domos,ut quicquid in eis optimũ inueniri possit,auferat:& occasionẽ hanc machinatus oppugnat:& scies quia meis rebus non pepercissem,ad uestras accesit: ego uerò quod uobis placuerit,exhibebo. Populus autẽ respõdit,ei non obediendum,sed magis contemnendũ esse:& ad bellandum se se præparatos existere. Legatis itaq; rex respondit,ut abeuntes dicerent regi, quia primæ quidem petitioni paratus esset obedire:maneret autẽ pro ciuiũ securitate solicitus, nec secundam petitionem posset implere,dimisitq; eos. Adadus autẽ audiens hæc,potius indignatus, tertiam legationem misit ad Achab,interminando,atq; dicendo,quia altiorem terræ congeriem muris,de quibus ille præsumebat, erigeret: si singulos terræ pugillos de exercitu suo unusquisq; portaret: & his eũ interminationibus deterrebat. Achab autẽ respondente, quia non deberet gloriari,qui armis esset accinctus, sed qui bello superior demonstratus:legati uenientes, & regẽ cum triginta duobus,qui in eius solatio uenerant, regibus inuenientes in epulis,renũtiauerũt ei respõsum. At ille repentè præcepit circũdari ciuitatẽ,& aggeres circa eã extolli,& nullo modo ab

obsessione

obſeſsione relinqui. Achab autem erat in his geſtis cum omni populo in angustia cõstitutus. Tunc tamẽ ſecurior factus eſt, & à formidine releuatus, cum ad eum quidam propheta uenisſet, atq; dixisſet, promisisſe deum, ut cuncta hoſtiũ milia eius ditioni contraderet. Quo requirente, per quos hæc victoria proueniret: Per filios, inquit, principum, te ſcilicet eorũ imperitiam præcedente. Conuocans autem filios principum rex, inuenit quaſi ducẽtos triginta duos: & agnoſcens Syrum ad conuiuium fuiſſe cõuerſum, aperiens portas, filios principum mox emiſit. Exploratoribus autẽ renunciantibus Adado, quid gereretur, deſtinauit, qui eis occurrerent: præcipiẽs, ut ſi quidem ad prælium uenirent, eos ad ſe ligatos adducerẽt: ſi uerò pacifici eſſent, idem efficerent. Achab autẽ exercitum habuit alium intra murum in ſubſidijs præparatum. Porrò filij principum congreſſi Syrorum cuſtodibus, multos eorũ interemerunt, & alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Videns autem eos rex Iſraël uincentes, etiam alium exercitũ dimiſit exire. Qui repentè in Syros irruentes, præualuerunt eis. Non enim Syri ſperabant, eos ſuper ſe ſic inopinabiliter uẽturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios, ita perſecuti ſunt, ut illi etiam arma ſua relinquẽtes, fugerent, & uix in equo rex potuiſſet euadere. Achab autẽ multos in itinere perſecutus interfecit Syros, & eorum caſtra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti non paruas, & curruum Adadi, & equorum, in ciuitatẽ denuo remeauit. Dicente uerò propheta, ut præpararet exercitum, quia futuro anno denuo ſuper eum Syri reuerterẽtur, Achab in ciuitate hæc agebat. Adadus autem cum quãto potuit exercitu, de prælio liberatus, cum amicis proprijs cogitabat, quemadmodum cum Iſraëlitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem nõ pugnandum eſſe dicebant, quaſi dij eorũ in locis talibus nõ præualerent, & propterea

pterea tunc ab eis essent deuicti: sed si in campo gereret bella, deuincerent. Super hoc autē dabant consilia, ut reges quidem qui uenerant in solatiū eius, ad propria remeare dimitteret: & eorum exercitum prælijs retinens, satrapas ordinaret: & in loco occisorum, exercitum de prouincia eorum eligeret: & equos, currusq; suppleret. Credens hæc sibi bene dicta rex Syrorū, disponebat exercitum: ueriscq; tempore castra mouens, accedebat super Hebræos: ueniensq; in ciuitatem Aphecam, in magno campo castra constituit. Achab autem occurrens cum sua uirtute, è diuerso tabernacula sua fixit. Erat enim quantum ad Syros, paruus ualde eius exercitus. Tunc rursus accessit ad eum propheta, & uictoriā deum dare promisit, suamq; uirtutem ostendere: quia nō solum in montibus, sed etiam in campis existeret, quod apud Syros non ita constaret. Igitur diebus septē castris positis quiescebant: septima uerò die diluculo procedentibus hostibus, acieq; constituentibus, ad pugnandum è diuerso & Achab suum dirigit exercitum. Tunc congressus robustissima dimicatione cōmissa, hostes conuertit in fugam, & ad eorum interitum persequens imminebat. Illi uerò suis curribus impediti, ad inuicē sunt extincti: pauciq; diffugere ualuerunt in ciuitatem Aphecam. Sed & ipsi sunt mortui: muris enim cadentibus super eos, uiginti septem milia defecerunt. In prælio autem centum milia sunt occisa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens, cum quibusdam sibi fidelissimis seruulorum in subterraneo loco celatus est. Cui dum dixissent serui, quia clemētes essent & misericordes Hebræi, & possent modo consueto rogati salutem ei cōferre, si adeuntes rogarent Achab, dimisit eos hoc agere. Tunc illi induti saccis, & restibus sua capita alligantes (sic enim olim captiui rogabant Syri) ad Achab uenerunt, petentes eum ut Adadus rex mereretur salutem ab eo, qua gratia eius foret

seruus.

ſeruus. Ille uerò dicens ſe libenter habere ſi uero uiueret, nec in bello defeciſſet: honorem quoq; ac deuotionẽ exhibiturum ſe ei ut fratri debitam promiſit. Tunc illi accipiẽtes iuſiurandum, quia nihil pateretur aduerſum, eduxerũt eum de loco, in quo uidebatur eſſe celatus: & ſedenti in curru obtulerunt Achab. Qui cum adoraſſet eum, dans ei Achab dexteram eleuauit eum in curru, & oſculatus eſt eum: iußitq; eſſe ſecurũ, dicens, ut nihil mali deberet de cætero formidare. Adadus autem gratias egit, & nullo tempore ſe obliuiſci hæc beneficia compromiſit: ſed etiam ciuitates Iſraëlitarũ, quas tulerant reges ante eum, ſe redditurum dixit, & Damaſcum: ut ita rex Hebræorum egrederetur ad ſuam, ſicut maiores eorũ in Samariam. Celebratis itaq; fœderibus inter eos, ita Achab mul- 3.Reg.20.
tis muneribus donatum Adadum, ad proprium dimiſit imperium. Igitur bellum Adadi regis Syrorũ, quod habuit aduerſus Achab & Iſraëlitas, hoc modo terminatũ eſt. Interea quidam propheta nomine Micheas, accedens ad unum Iſraëlitarum, petijt ut eũ in capite pro uoluntate dei percuteret. Quo nolente, prædixit ei, quia eò quòd inobediens eſſet deo eiusq; præcepto, occurrente leone perimeretur. Quod dum illi homini cõtigiſſet, propheta rurſus acceßit ad alium, & ut idem faceret imperauit. Qui dum percußiſſet eũ, & eius uerticem cruentaſſet, alligato capite acceßit ad regem, dicens ei: quia dum eſſet in exercitu conſtitutus, accepiſſet à quodam tribuno ſeruandum captiuum: ſibiq; ab eo dictum, ut ſi captiuus fugeret, ipſe moreretur: quo fugiente, is qui eum tradiderat, mortem ei minaretur inferre. Tunc reſpondente Achab, mortem ei imminere iuſtißimã, ſoluens caput agnitus eſt Micheas eſſe propheta: Hac enim parabola utebatur, propter ſermo- 3.Reg.22.
nes quos erat ei dicturus. Ait nanq; quoniã cum deus ei conceßiſſet, ut ſuppliciũ hoſtis euaderet, ipſe inimicum eius Ada-

dum

dum, qui deũ blaſphemauit, dimiſiſſet, & propterea deus de creuiſſet ipſum quidem ab illo perimi, populum uerò ab eius exercitus inuaſione cõſumi. Iratus uerò Achab prophetæ, illum quidem clauſum ſeruari iußit. Confuſus autem Michæ ſermonibus, ad ſuam domum remeauit. Igitur de Achab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad Hieroſolymorum regem Ioſaphat: is enim augens ſuum imperiũ, & exercitum in ciuitatibus & ſubiectorum prouinciam uniuerſam conſtituens, non minores quàm auus eius, ab hoc tẽpore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnauerat, munitiones ubiq; conſtituit. Habuit enim propitiam & cooperatricem ſibi diuinitatem, quum eſſet iuſtus & pius, & quid boni corã deo faceret, ſingulis diebus inquireret. Honorabant enim eum reges in circuitu conſtituti, munera conferentes, ita ut diuitias haberet ampliſſimas, & gloriam ualde præclaram. Anno ſiquidẽ tertio regni ſui, cõuocans prouinciæ ſuæ principes & ſacerdotes, iußit ut peragrantes ubiq; omnem populum ſub eo conſtitutum, docerent per ſingulas ciuitates leges Moſeos, atque ut eas ſine præuaricatione ſeruarẽt, & circa eius religionem deuoti ſemper exiſterent. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt, ut nullus aliud amplecteretur potius, neque diligeret, quàm leges ſeruare. Sed etiã confines nimis amabant Ioſaphat, cum quo etiã pacis fœdera celebrabant: eiq; Paleſtini ſolita tributa reddebãt: & Arabes annis ſingulis miniſtrabant agnas trecentas ſexaginta & totidem hœdos: muniitiſq; maximas ciuitates atq; fortiſſimas, & exercitus in eis contra hoſtes & arma præparauit. Tunc enim erat ex tribu quidem Iuda exercitus armatorum trecenta milia uirorum, quorum principatum habebat Hedrous: Ioannes autem ducentorum milium princeps erat: de tribu uerò Beniamin ſagittarios habuit ducenta milia. Alter autem princeps militiæ nomine Gezonat,

xonat, armatorum habebat centum milia: & præter hos alia centum milia regi famulabantur: quos direxit per munitißimas ciuitates. Is filio ſuo Ioram accepit uxorẽ filiam Achab, qui decem tribubus imperabat, nomine Gotholiam. Quumq; poſt tempus ad Samariam perrexiſſet, opulenter eum Achab ſuſcepit: & populo qui eum ſequutus fuerat, clarã ualde largitatem hoſpitalitatis exhibuit: id eſt, tritici & uini & pecudum ubertatem: rogauitq; ut contra regem Syrorum ei ſolatia non negaret, quatenus Ramatha ciuitatẽ in Galaad cõſtitutam auferret, quia eius patris primò fuerat, & à patre tunc regis Syriæ uideretur ablata. Promittens uerò Ioſaphat ſe ſolatia daturum, quando nõ ab illius minor erat eius exercitus, euocat ex Hieroſolymis ad Samariam ſuũ populum: egreßiq; foras ciuitatem ambo reges, & in proprijs ſolijs utriq; reſidentes, ſuum exercitum diſponebant. Ioſaphat autẽ inter hæc iußit, ut ſi quis prophetarum adeſſet, euocatus conſuleretur: ſi eſſet eo tempore prælium contra Syros agendum. Fuerat nanq; tunc pax Achab unà cum Syro permanens annis tribus, ex quo eum poſt captiuitatem dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illum diem. Vocãs ergo Achab prophetas ſuos quaſi numero quadringẽtos, iußit conſuli deum, ſi ei aduerſus Addadum uictoriam pugnandi concederet, & captionẽ ciuitatis, propter quam bellũ præparabat inferre. Prophetis autem dicentibus, pugnare ſimul & uincere, & Syrum eſſe captiuandum, ſicut & prius: intelligens in eorũ ſermonibus Ioſaphat quia falſi eſſent prophetæ: requirebat Achab regem, ſi alter quis eſſet propheta dei, ut certius de futuris agnoſceret. Achab autẽ eſſe quidem dixit, ſed inuiſum ſibimet hominem: eò quòd mala prophetaret, & prædixiſſet à Syrorũ rege eum moriturum: quapropter in cuſtodia tunc teneretur: cuius nomen erat Micheas filius Obei. Quumq; petiſſet Ioſaphat

eum

eum uocari, mittens eunuchum, eduxit eum. Et dum eunuchus isset, indicauit ei omnes alios prophetas regi victoriã prædixisse. Ille uerò dixit, nihil se aliud de rege fore dicturum, nisi quòd deus in ore eius posuisset. Quũ uenisset ergo ad Achab, eumq; coniurasset, ut quod uerum esset, ediceret: ait, ostendisse deum sibi Israëlitas fugiẽtes in persecutione Syrorum, & ab eis cunctos dispergi per montes, sicut greges pastoribus desolatos: dicebatq; significatum sibi, eò quòd alij quidẽ reuerterentur ad propria: ipsum uerò solũmodo periturũ in prælio. Quumq; Micheas hæc dixisset ad Iosaphat, Achab ait: Non ne paulò antè significaui tibi, qualis sit circa me hominis huius affectus, & quia pessima mihi prophetaret? Et quum Micheas diceret eum oportere omnia quæ à deo dicebantur, audire, & quia falsi prophetæ eum exacuerint, ut spe victoriæ egrederetur ad bellum, immineret autẽ casus eius in prælio, erat Achab tristitia remissus. Interea Sedechias quidã falsus propheta accedẽs ad regem, ait: non esse respiciẽdum Micheam, quia nihil diceret ueritatis: & indicio simul utebatur Heliæ, qui prophetasset in Iazara ciuitate in agro Naboth sanguinem eius à canibus lambendũ: sicut & Naboth qui per eum à populo fuisset occisus. Quibus ab illo sic prophetatis, Micheam dicebat esse mendacem, quando meliori prophetæ dicere contraria uidebatur: & quia rex tertia die moreretur. Cognoscetis, inquit, repentè, si uera sunt quæ dicit iste: aut si potest spiritus sancti habere uirtutẽ. Cæsus enim palmis à me noceat meæ manui: sicuti Iadon dextrã regis Ieroboam aridam fecit, dum eum cõprehendere uoluisset. Hoc enim omnibus notum est. Quumq; percussisset Micheam, & nihil fuisset passus, confortatus Achab in semetipso: cõtra regem Syrorum mouit exercitum. Vincebat, arbitror, illud quod immineret: & falsi prophetæ uerba plus quàm erat ueritas credibiliora fecit,

fecit, ut ex occasione peruenire ad finem. Tunc stans Sedechias cornua ferrea, dixit ad Achab: quoniam manifestasset ei deus in illis omnem Syriam subuertēdam. Micheam uerò dicentem: quia Sedechias nō post multos dies de cubiculo in cubiculum se celaret, ut quæreret pœnam sui declinare mendacij: iussit rex in custodiam duci ad Achabum principem ciuitatis & nihil aliud amplius ei, præter panē & aquam, ministrari.

Quomodo Achab contra Syros pugnando deuictus est, & sagitta percussus interijt. CAP. XV.

IGitur Achab & Iosaphat Hierosolymorum rex sumētes exercitum, uenerunt Ramatha Galaaditidis ciuitatē. Rex uerò Syrorū audiens eorum aduētum, suum eis obiecit exercitum, & non procul à Ramatha castra fixit. Constituerunt autem inter se Achab & Iosaphat, ut Achab regium schema deponeret, Hierosolymorum uerò rex propria uestitus stola, consisteret in acie. Et illi quidem qui Micheæ dicta cōtempserat tiā præter habitum regiū, quod debebatur, euenit. Adadus nanq; rex Syriæ exercitui præceperat uniuerso per principes suos, ut nullum aliorū perimerent, nisi tantummodo Israëlitarum regem. Syri uerò facta congressione uidentes ante aciem regē Iosaphat astantem, & eum credentes esse Achab: impetum super eum fecerūt, eumq; circundederunt. Quumq; appropinquantes, ipsum non esse cognoscerent, recessere post tergum. Ab ortu nanq; diei usq; ad uesperam pugnantes & præualentes, mandato regis neminē penitus occiderunt, quærentes Achab interficere solū, & inuenire nequiuerūt. Quidam uerò puer regis nomine Adan, quū sagittasset inter hostes, regem Achab per loricam in pulmone percussit. At ille casum suum exercitui manifestare noluit, ne timore conuerteretur in fugam: sed auriga præcepit, ut conuerso curru de prælio

2. Reg. 22.

prælio declinaret. Grauiter enim & mortaliter fuerat sagitatus: & usq; ad occasum solis factus exanguis, interijt. Igitur Syrorum exercitus nocte superueniẽte signum dante precone, discessit ad castra: & agnoscentes cunctũ mortuũ Achab, ad propria sunt reuersi. Corpus autẽ Achab sui ad Samariam referẽtes, sepelierunt: currumq; eius abluerunt in lexara fonte Samariæ, regis sanguine cruentatum: & tunc cognouerunt Heliæ prophetiam esse ueram. Canes nanq; eius linxerũt sanguinem, & meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt. Mortuus est ergo in Ramatha, Michea hunc prædicẽte casum. Dum ergo hæc Achab regi à duobus prophetis prædicta, uideantur, oportet magnam iudicari diuinitatem, & honorari semper & coli: & quæ uera sunt potius recipi, quàm ea quæ pro cuiusdã libidine dicuntur, amplecti: & arbitrandum quia nihil utilius est, quàm uirorum talium præscientia, præbente scilicet deo, quid unusquisq; debeat obseruare: & cogitandum ex his quæ regi prouenerũt: quia quod debetur, neq; dum præscitum fuerit, cuitatur, sed repit in animos hominum inutili spe blandiendo, & hoc modo seducendo, donec à deo debita pœna cõpleatur. Hoc ergo modo uidetur etiã Achab esse deceptus, cũ prædicentibus quidem perditionẽ suam non crederet: prophetantibus autem ea quæ delectabatur audire credẽdo, moreretur. Cui Ochozias filius successit in regnum.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber nonus.

De religione Ioſaphat & iuſtitia, eiuſq; uictoria diuinitus conceſſa contra Moabitas. CAP. I.

IOSAPHAT itaque rege ad Hieroſolymam remeante poſt bellū, quo ſolatiū præbuerat Achab contra Adadum regem Syrorum, ſicut prædiximus, occurrēs Hieus propheta, culpabat eū, cur Achab ſolatia præbuiſſet homini impio pariter & maligno, deum quidem dicens moleſte pertuliſſe hoc: ſed ei licet ualde peccaſſet, tamen propter naturam eius optimam, ab incurſu hoſtiū pepercisſe. Et tunc equidem ad gratiarum actionē rex & ad ſacrificia dei conuerſus eſt. Poſt hæc autem cœpit omnem ſuam prouinciam circuire, & populū edocere, ut leges per Moſen à deo datas omnino ſeruarent, & pietatem circa deum nihilominus exhiberent. Conſtituensq; iudices in unaquaq; ſui imperij ciuitate, præcepit ut pro nulla re ita agerent, quàm ut iuſtitiam populis exhiberēt: & neq; munera, nec cuiuſpiam dignitatem propter iudicialem faſtum, aut diuitias, aut genus conſiderarent: ſed omnibus æqua iura tribuerent, ſciētes quia etiā quæ occulte geruntur, à deo non ignorantur. Hæc autē quum docuiſſet in unaquaq; ciuitate duarū tribuum, in Hieroſolymam denuo remeauit: cōſtituitq; etiam ibi iudices de ſacerdotibus, ac Leuitis, atq; primatibus: monens, ut diligenter & iuſte iudicia cuncta diſponerent: ſi autem de rebus maioribus quidam contribulium eis aliis ciuitatibus eos cōſulerent, cum maximo ſtudio eis & iuſtiſſime reſponderent: quandoquidem rectum deberet eſſe iudicium in ea ciuitate conſtitutum, ubi & templum

2. Paralip. 19. & 20.

plum dei & habitaculum erat imperatoris. Horum autẽ principes constituit Amasiam sacerdotem, & Sabadaiam, qui erat
2.Par.20. de tribu Iuda. Rex igitur hoc modo cũcta disposuit. Eo nanq; tempore castrametati sunt aduersus eum Ammonitæ & Moabitæ: & sumentes secum Arabum maximam legionẽ, castra posuerunt apud Gaddi ciuitatẽ, quæ est circa paludẽ Asphaltiten, trecentis stadijs procul à Hierosolymis, in qua nascitur palma præcipua, simul & opobalsamum. Audiens autẽ Iosaphat quomodo hostes transeuntes paludem, in eius prouinciam deuenissent, metuens, conuocauit in cœtu populum Hierosolymorum in diuino sacrario, & stans contra faciem templi, orabat, & inuocabat deum, ut ei suum auxiliũ præberet, & robur, quatenus hostibus præualeret: dum & is qui templum hoc ædificasset, idipsum rogasset, ut ipse contra hostes dimicaret, & præsumentes contra eum manus inferre, cõprimeret: qui utiq; ob hoc uenirẽt, ut terram quam eis ipse præbuerat, molirentur auferre. Hæc autẽ orabat deflens, simul & populus uniuersus cum uxoribus & filijs deo supplicabat. Quo facto, quidam Iazibel propheta progressus in medium cœtum, clamauit ad populum, dicẽs & regi, quia deus eorum preces audisset, & contra hostes sine dubio dimicare permisisset: præcepitq;, ut altero die electo exercitu, occurreret hostibus, eosq; inueniret inter Hierosolymã & ascensum Gaddi, qui locus dicitur Culmen, & contra eos quidem nõ dimicarent, sed tantummodo starent, uidentes quomodo diuinitas eos expugnaret. Hæc uerò dicente propheta, rex quidẽ & populus in terra prostratus, deo gratias retulerunt. Leuitæ autem in organis solennibus incessanter dicebant hymnos. Die siquidem facto, procedens rex in desertum, sub ciuitatem Techua, dixit ad populum, quia oporteret uerba prophetæ audiri, & ad illa quidem non contradicere, sed præponi debere

sacerd

ſacerdotes cum tubis, & Leuitas, ut hymnum dicentes, ſic deo gratias agerent, quaſi iam Hebræorum prouinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis, & quæ præceperat, agebantur. Deus autem maximum terrorem & tumultum ſuper Ammonitas immiſit: & cædentes inter ſe hoſtes ſuos, mutuis ſe uulneribus occiderunt, ita ut ex tanta militia nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat autem reſpiciens in cõuallem ubi hoſtium erat exercitus, & uidens eam plenã corporibus mortuorum, lætatus eſt in dei ſolatio, ſic inopinabiliter & euidẽter allato, ut non laborantibus illis, ipſe per ſe uictoriam contuliſſet: iuſſitq; ut exercitus hoſtium caſtra diriperet, & mortuos expoliaret, diebusq; tribus exuẽtes eos, penè deſecerunt: tanta erat multitudo utiq; peremptorum. Quarta uerò die omnis populus congregatus in quadam cõualle, de uirtute & ſolatijs benedixit deũ, pro qua re etiam locus ipſe uocatus eſt Cõuallis benedictionis. Exinde uerò ducens exercitum ad Hieroſolymam rex, multis diebus ad hoſtias eſt cõuerſus & epulas. Igitur poſtquàm hanc hoſtium eius uaſtationem alienigenæ gentes audiebant, omnes ualde ſunt territæ, deum eius auxiliatorem ſic aperte uidentes. Ioſaphat itaque ex illo tempore cum magna gloria & iuſtitia, diuinaq; pietatis amore degebat. Fuit autem amicus Achab filio Iſraëlitarum regi. Cum quo communione facta in conſtructione nauium, ut ad Pontum nauigaret ad emporia Thraciarum, nequaquam niſum ſuum implere præualuit: naues enim præ magnitudine perierunt, & propterea naues ulterius non inſtruxit. Circa Ioſaphat igitur hæc ſunt geſta.

De perfidia Ochoziæ, & zelo raptũq; Heliæ.

CAPVT II.

Achab autẽ filius regnauit in Iſraël, in Samaria degens, malignus homo, & per omnia ſimilis utrique parenti, 4. Reg. 1.

& Hieroboam, qui prius iniquitatẽ fecerat, & populum decipere inchoauerat. Quumq; iam in regno secundum haberet annum rex Moabitarum rebellauit ei: & tributa quæ Achab eius patri reddebat, ministrare cessauit. Cõtigit autẽ ut Ochozias, quum descẽderet de superioribus domus suæ, caderet: & quum langueret, misit ad deum Accaron Muscam (hoc enim erat nomen illi deo) & consuluit de salute sua. Apparuitq; deus Heliæ prophetæ, præcipiens ut missis à rege nunciis occurreret, eosq; requireret, si deum proprium Israëlitarum populus nõ haberet, & ideo misisset rex eorum ad alienũ deum, ut de salute consuleret: simul & ut faceret eos ad regẽ reuerti: eiq; dicerent, quia non euaderet hunc languorẽ. Helia uerò dei faciente præcepta, audientes nuncij, ad regem sunt continuò reuersi: admirantiq; reuersionis uelocitatem, & requirẽti causam, dixerunt, occurrisse sibi quendam hominem, & prohibuisse quidem eos ulterius procedere: reuertentes autẽ nos tibi dicere ex mandato Israëlitarum dei mandauit, quòd non poßis ab hac ægritudine liberari. Rege uerò præcipiẽte, ut ei hominem qui talia diceret, indicarent, dixerunt esse uirũ hirsutum, & pellicea zona circũdatum. Ille uerò per hæc agnoscens Heliam esse quem nuncij designabant: misit ad eum tribunum & quinquaginta armatos, ut eum adducerẽt. Tribunus autem qui missus fuerat, inueniens Heliam in montis uertice residentem, petebat, ut descẽdens ueniret ad regem, quoniam ille iußisset: qui si nollet, duceretur inuitus. Cui Helias: Vt agnoscas, inquit, me prophetam uerum existere, descẽdens ignis de cœlo cõsumat & milites tuos & te. Et continuò ueniens ignis flamma, consumpsit & tribunum, & qui cum illo pariter erant. Hac perditione regi denunciata, nimis iratus, ad Heliam tribunum alium cum totidem misit armatis. Qui quum ueniſſet ad prophetam, credens se eum uiolenter adducere,

tere, si noluisset sponte uenire: orans iterum propheta, eum sicut priorem fecit igne consumi. Agnoscens hoc rex, etiã tertium destinauit. Ille uerò quum esset sapiẽs & moribus ualde mitissimus, ueniens ad locum ubi erat Helias, nimis blande ei loquutus est, dicẽs quia inuitus regiæ iussioni parèret, ad eum ueniens: & priores non uoluntarie, sed coacti necessitate uenissent: rogabatq; ut & illius, & qui cum eo uenerant armatorum, haberet misericordiã, & descendens ueniret ad regem. Helias autem suscipiens mansuetudinem, & uerborũ eius urbanitatem, descendens sequutus est eum. Quumq; uenisset ad regem, prophetauit ei, dicens hæc sibi indicasse deum, eò quòd spreuisset eum, quasi non esset deus, & non uere de eius languore prophetare potuisset: misisset autem ad deum Accaron, ut consuleret qualis ei terminus languoris accideret: ob quam rem, inquit, cognosce te moriturũ. Et ille siquidem pariuo tempore trãsacto, sicut Helias prædixerat, defunctus est. Cui successit in regno frater Ioram: nam ille sine filio mortuus est. Hic uerò Iorã par Achab fuit malignitate: regnauit autẽ annis duodecim, homo omni iniquitate circa deum, & impietate plenus. Nam relinquens culturam dei sui, deos uenerabatur extraneos: erat enim & in alijs nimis acerbus & pessimus. Illo siquidem tẽpore Helias ab hominibus est ablatus, & usq; ad hodiernũ diem nullus finẽ eius agnouit. Discipulum uerò, sicut prædiximus, reliquit Helisæum. De Helia tantũ & Henoch, qui fuit ante diluuium, in libris sacris scriptum est, quia sublati sunt, quorum mortem nemo uidit.

De bello regum contra Moabitas, decq; mirabilibus Helisæi. CAP. III.

SVscipiens itaq; regnum Ioram, contrà regẽ Moabitarum Misa mouit exercitum, qui, sicut prædiximus, ab eius fratre recesserat, dum patri eorũ Achab tributa solueret, oüium 4.Reg.3.

cum lanis ſuis ducenta milia. Congregans uerò Ioram ſuum exercitum, miſit etiam ad Ioſaphat, rogans eum, quum eſſet olim patris ſui amicus, ut ei ſolatium contra Ammonitas pugnaturo præberet, qui ab eius receſſiſſe uidebantur imperio. Tunc ille non ſolum ſe adiutorem eſſe compromiſit, ſed etiam regem Idumæorum, qui ſub eo erat, cõpulſurum, ut ei quoq; pugnaturus occurreret. Ioram autem talibus ſolatiorum promiſſionibus à Ioſaphat rege perceptis, ſumpto exercitu, uenit in Hieroſolymam, & clare nimis ab Hieroſolymorũ rege ſuſceptus eſt: placuitq; eis ut iter ad hoſtes per deſertum facerent Idumææ, non credentibus inimicis, quia exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tũc ergo tres reges ab Hieroſolymis properabant, rex ipſe Hieroſolymorum, & Iſraëlitarum, atque Idumææ: & dum ſeptem dies peragraſſent iter, ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt, quum duces eorũ ignorantia itineris aberraſſent. & omnes quidẽ erant in angustia conſtituti: præcipuè tamen Ioram, qui nimia triſtitia faciẽte, clamabat ad dominum: Quid mali faciẽtes deduxiſti tres reges, ut ſine bello tradantur regi Moabitarũ? Quem Ioſaphat confortabat, quum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum, requirere cœpit, an quis in eis eſſet propheta, ut per eum uoluntatem dei poſſent cognoſcere, & quid faciendum eſſet, audirent. Et dum quidã famulus Ioram dixiſſet, uidiſſe ſe illic Heliæ diſcipulum Heliſæum filiũ Saphat, tunc tres reges monente Ioſaphat, ad eum pariter uenerũt. Dumq; ad prophetæ caſtra ueniſſent (habebat enim habitaculum ſuũ extra tabernacula conſtitutum) conſulebant eum de futura militia, præcipuè tamen Ioram. Cui quũ diceret, ut illi moleſtus non eſſet, ſed potius ad prophetas patris ſui matrisq; properaret, quaſi illi ueri eſſent, rogabat, & ſupplicabat, ut prophetaret, eosq; à periculo liberaret. Ille uerò iurans per deum, quia ei nõ re-

ſponder

ſponderet, niſi propter Ioſaphat ſanctum & iuſtum, deducto ad mediũ quodam homine ſciente pſallere, diuinitus inſpiratus, præcepit regibus, ut in torrente multos lacus effoderent, dicẽs: Neq; nube neq; ſpiritu aliquo ſtante, neq; imbre diffuſo uidebitis fluuiũ aqua plenũ, ita ut homines ac iumẽta uberta-tis poculo ſatiẽtur: eritq; uobis nõ ſolum hoc à deo, ſed etiam hoſtes ſuperabitis, & urbes Moabitarũ munitiſſimas capietis. & arbores quidẽ incidetis pomiferas, & uaſtabitis prouinciam, fontes autẽ fluuioſq; damnabitis. Hæc propheta dicẽte, altera die priuſquàm ſol oriretur, torrẽs uehemẽter influxit. Contigerat autẽ, ut tribus diebus in Idumæa uehemens imber effunderetur, ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia rigarẽtur. Quumq; audiſſent Moabitæ, tres reges per deſertum cõtra ſe uenientes, collecto exercitu, rex eorum iußit, ut montana exercitus eius aggrederetur, ne latenter hoſtes prouinciam inuaderent. Et quum nõ eſſet Hebræorũ à Moabitis procul exercitus, reſpiciẽtes Moabitæ de ortu ſolis aquam in torrẽte ſanguini ſimilem, ſuſpicati ſunt, eò quòd ſe tres reges inuicem peremiſſent, & fluuius eorum ſanguine redundaſſet. Quod dum arbitrati fuiſſent, petierunt à rege ſuo, ut eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto, quaſi ad diuitias præparatas, ad inimicorũ caſtra uenerũt, & ſpe ſua fruſtrati ſunt. Nam circũdantibus eos Iſraëlitis, alij quidẽ eorũ perempti, alij uerò per uniuerſam prouinciã ſunt diſperſi. Tres uerò reges ingrediẽtes Moabitarum ciuitates, & eas ſubuerterunt, & agros eorũ populati ſunt, & uehemẽter exterminauerunt, replentes eos lapidibus torrentiũ, & arbores optimas abſciderunt, & fontes aquarũ pariter obſtruxerũt, ac muros uſq; ad fundamẽta depoſuerunt. Rex autẽ Moabitarum, dum perſequutionẽ & oppreßionẽ nimiam pateretur, & uideret ciuitatẽ capi poſſe, impetũ fecit cum ſeptingẽtis uiris, ut inter

hostium castra, quò posset, effugeret: quod tamẽ implere non potuit. Nam ad quendam locum ueniẽs ualde munitum, dum fugere nõ ualuisset, reuersus in ciuitatẽ, opus desperationis & crudelis necessitatis sic impleuit: Filiũ nanq; seniorẽ, qui erat ei successurus in regnũ, eleuans super murum, ita ut à cunctis hostibus uideretur, deo immolauit holocaustũ. Reges autẽ uidentes hoc factũ eius necessitatis, ab urbe habuerũt misericordiam, & humana passione oppressi, detentionẽ soluerunt, & singuli ad propria remearũt. Iosaphat autẽ reuersus ad Hierosolymam, in pace degebat: & quũ pauco tẽpore post illud prælium uixisset, defunctus est. Qui uixit quidẽ annis numero sexaginta, imperauit autem quinq; & uiginti, magnificamq; meruit in Hierosolymis habere sepulturam, similisq; fuit magnorum operũ Dauid. Reliquit autẽ & filios multos, successorem uerò habuit seniorẽ filiũ Ioram. is enim nomẽ habebat
4. Reg. 4. fratris matris suæ regis Israëlitarũ filij Achab. Veniẽs autem de regione Moabitarũ rex Israëlitarũ in Samariam, habebat secum Helisæum sicut prophetam, cuius actus uolo narrare. Sunt enim ualde præcipui & historia digni, sicut ex libris sacris datur agnosci. Aiunt enim, quia accessisset ad eum uxor Obeth dispensatoris Achab, eiq; dixisset, quia nõ ignoraret, quoniam uir eius liberasset à morte prophetas, dum regis Achab uxor Iezabel requisiuit ut eos occideret: & contracto debito, centũ ex eis occulte pauisset: & post uiri sui mortem à creditoribus urgeretur, atq; eius filij ad seruitium raperẽtur: ob quã causam rogabat, ut eius mariti misereretur operibus, & aliquod solatiũ in necessitate præberet. Qui dum requisisset, si quid haberet in domo, aliud nihil esse sibi respondit, nisi paruũ uas olei. Tunc propheta præcepit, ut multa uasa uacua sibimet à uicinis accõmodaret, & clausis ianuis domus suæ ex illo oleo in omnia uasa diffunderet, quia deus ea cunctis im-

pleret

pleret. Quod dum mulier feciſſet, & eius filij unũquodq; uas obtuliſſent: dum cõpleta fuiſſent omnia, & nullũ uacuũ remãſiſſet, ueniẽs ad prophetam, nũtiauit hoc ei. Ille uerò cõſilium dedit, ut oleum uenderet, & preciũ creditoribus daret: & ex ipſo olei precio quod remaneret, ad alimẽtũ filiorũ efficeret. Inter hæc autẽ miſit Heliſæus ad Ioram, ammonens, ut cuſtodiret locum quendam, in quo eſſe Syrorũ, uolentiũ eum occidere, dicebat inſidias. Tunc rex ad uenationem præparatam nequaquam egreſſus eſt, obediẽs uerbo prophetæ. Adadus autem rex Syrorum, dum ſe uidiſſet fuiſſe deceptũ, quaſi aliquis hominum eius Ioram regi ſua conſilia prodidiſſet, indignatus ueluti proditores ſecretorũ regis, occidere minabatur, quum utiq; hoc nulli alij niſi illis tantummodo credidiſſet. Et dum ei quidam præſentium dixiſſet: ne falſa opinione teneretur, nec crederet quoniam aliquis inimico eius conſilium prodidiſſet, ſed Heliſæum prophetam omnes regi factas inſidias prodidiſſe: miſit, requirens, in qua ciuitate Heliſæus habitaret. Illi uerò qui miſſi fuerant reuertentes, indicauerunt, eum in Dotham urbe commorari. Tunc itaq; Adher qui & Adadus, miſit ad ciuitatem multum nimis exercitum, equeſtrium ſimul & curruum, ut caperẽt Heliſæum. Qui tota nocte circumeuntes urbem, nihil egerunt. Die ſiquidem facto, cognoſcens hoc prophetæ miniſter, quia hoſtes eum comprehendere niterentur, prophetæ quod agebatur, indicauit. Ille uerò ſecurus de auxilio dei, contemnebat hoſtes, miniſtrumq; metuentem crebrò, fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam oſtenderet deus uirtutis ſuæ, potentiaq; præſentiam. Tunc deus prophetæ orationes exaudiens, multitudinem curruum, & equorum, & armatorum, Heliſæum circunſtantium, ut miniſter uideret, oſtendit, ita ut ille remoto timore, illa uiſione confortatus aſtaret. Poſt hæc autem Heliſæus rogabat dominum, ut etiam ho- 4. Reg. 5.

ſtium aſpectus obcæcaret, & nebulã eis immitteret, per quam eum inſpicere non ualerent. Quo facto, ueniens inter medios inimicos, requiſiuit, quem quærerent. Illis autem prophetam ſe quærere reſpondentibus Heliſæum, promiſit eum ſe traditurum, ſi ad ciuitatem in qua eſſet ille, ſequerentur. Qui præcedentem prophetam, deo ſcilicet eorum mentes obcæcante, cum feſtinatione ſequebantur. Tunc Heliſæus deducens eos in Samariam ad Ioram regem, præcepit, ut clauderentur portæ, & regis exercitus circa Syros ſtaret. Quo facto, rurſus orauit dominum, ut hoſtium oculos aperiret, & caliginem ab eis auferret. Tunc repentè ab illa cæcitate reuocati, inuenerunt ſe inter medios inimicos exiſtere. Et obſtupeſcentes Syri, in nimia ſunt anguſtia conſtituti, & qualis utique potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege Ioram conſulente prophetam, ſi eos iaculari præciperet, hoc quidem fieri prohibuit Heliſæus, dicens iniuſtum eſſe, qui lege bellica non capiuntur, occidi: illos autem nihil mali feciſſe in eius prouincia, ſed neſcientes ad eum uenisſe uirtute diuina. Dedit q; conſilium, ut & hoſpitalitatem eis præberet, & menſa eius ſine læſione fruerentur. Ioram uerò obediens prophetæ, dum conuiuia præbuiſſet opulentiſſima Syris, dimiſit eos ad proprium remeare regem.

De bello Syrorum contra Samariam, & mirabili victoria de cœlo data precibus Heliſæi. CAP. IIII.

4. Reg. 6. *His uerò redeuntibus, & quæ prouenerant indicantibus, admiratus Adher inopinabilem Iſraëlitarum dei præſentiam, atq; uirtutẽ, pariter & prophetam, cui ſic adeſſet apertè diuinitas, latenter iam noluit contra regem Iſraëlitarum aliquid attentare, metuens Heliſæum: palàm uerò pugnare diſpoſuit, multitudine militiæ, & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus præualere. Caſtra ſiquidem metatus eſt cum magna*

magna uirtute contra Ioram: qui credens non se sufficere ad resistendum Syris, semetipsum in Samaria clausit, de murorũ munitione confidens. Adher autem cogitans, quia etsi non posset machinationibus capere ciuitatem, tamen inopia cibo-rum Samaritas obstringeret, ad ciuitatẽ accessit: & tanta fuit apud Ioram necessariorum inopia, ut propter magnitudinem famis in Samaria, octoginta argenteis numismatis caput asini uenderetur, quinq; argenteis numismatis sextarium fimi co-lumbarum pro sale compararent Hebræi. Timebatq; Ioram, ne propter famem ciuitas traderetur inimicis, & muros quo-tidie circuibat atq; custodes, ne quis ab eis intus occultaretur, & actus ciuitatis hostibus indicaret. Quod dum faceret, qua-dam die clamante aliqua mulière: Domine miserere: putans eam aliquid cibi petituram, iratus maledixit ei, per dominum dicens, nec aream sibi esse, nec torcular, unde aliquid posset ei præbere. Quumq; nihil horum illa se diceret postulare, nec pro cibo deposcere, sed ut eius causam dignaretur audire, ius-sit, ut loqueretur, atq; diceret quæcunque uellet. Tunc illa fe-cisse se dixit cum altera muliére uicina & amica sua hanc pa ctionem, ut quoniam fames & inopia talis esset, interficerent filios suos utræq; masculos, & diebus singulis comederẽt eos. Et ego, inquit, meum occidi, & præterito die meum ambæ comedimus: hæc autem non uult hoc facere, sed pactum tran-scendit, & filium suum, ne comedatur, abscondit. Hæc quum audisset Ioram, uehementer afflictus est, & scissa ueste, crudeli uoce clamauit. Deinde iratus Helisæum prophetam interfice-re uoluit, quia non supplicaret deo, quum potuissent omnes hoc modo à malis præsentibus liberari: & repentè misit, qui eius caput auferret. Ille siquidem ad necem prophetæ perge-bat. Helisæum uerò regis ira non latuit. Sedens autem domo sua cum discipulis suis, indicauit eis, quia Ioram homicidæ fi-lius

liuis misisset, qui caput eius auferret: Sed uos, inquit, dum uenerit, qui missus est, & intrauerit, obserantes ianuas claudite, eumq; paululum retinete: sequuturus est nanque uenientem ad me rex, eò quòd eum pœnituerit sui præcepti. Tunc illi Heliſæi dicta fecerũt. Ioram uerò pœnitentia ductus, ob iram ſuam circa prophetam, & metuens, ne eum qui missus fuerat, occideret, festinauit, ut necem prohiberet, & prophetam à morte reduceret: uenienſq; culpabat eum, cur à deo abſolutionẽ malorum præſentium minime poſtularet, ſed ſic eos interire de-

4. Reg. 7. ſpiceret. Heliſæus autem altera die ea hora, qua uenerat rex ad eum, promiſit multam ciborum copiam affuturam, ita ut uenderentur in publico duo ſata hordei ſiclo uno, & ſatum ſimilæ duobus ſiclis. Hoc autem dictũ, & Ioram, & qui cum eo erant, conuertit in gaudia. Prophetæ nanq; non poterant diſcredere, propter rerum præcedẽtium ueritatem: inopiamq; illius dei, atq; miſeriam, ſpes iam futuræ abundantiæ leuigauit. Princeps autem tertiæ partis quum regi amicus eſſet, ſupra quem tunc ipſe rex incumbebat: Incredibile eſt, inquit, ô propheta, quod dicis: & ſicut impoſsibile eſt, ut de catarractis cœli hordeum pluat deus, aut ſimilam: ita non poteſt credi, quod à te nunc dicitur, adimpleri. Ad quẽ propheta: Hæc, inquit, uidebis hoc modo fieri, ſed non guſtabis ex eis. Quæ ſcilicet ſicut ab Heliſæo fuerant prædicta, completa ſunt. Lex igitur erat in Samaria, ut habentes lepram, & qui à tali paſſione mundi non eſſent corpore, extra ciuitatem manerent. Quatuor ergo uiri propter hanc cauſam manentes ante portam, quum nullus eis propter neceſsitatem famis aliquid afferret, & in ciuitatem ingredi propter legis mandata non poſſent: quibus uel ſi liceret ingredi, præ fame ibidem necarẽtur: cogitauerunt inter ſe dicentes, quia ſi illic manerent, propter inopiam deperirent, & propterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent,

eligerent, qui aut parcendo, aut necando famis eos neceſsitatibus liberarent. Hoc conſilium inter ſe conferentes, nocte ad caſtra hoſtium deuenerunt. Incipiebat enim deus iam terrere, & conturbare Syros: & ſonum curruũ, & armorum eis inferre, tanquam exercitus grandis ſuper eos accederet, & pauſatim tubarum fragor eorum auribus increpitaret: qui ita repentè turbati ſunt, ut relinquentes caſtra propria, concurrentes ad regem, dicerent, quia Ioram rex Iſraëlitarum conducto ſolatio regis Aegyptiorum & inſularũ, ſuper eos accederet, quibus uenientibus, ſonum tubæ uenientis audirent. Hæc eis dicentibus, etiam Adher, quum ad aures eius ſonus ſimilis aduenisſet, populo credidit: & cum multa turba, atq; confuſione relinquentes in caſtris equos, atq; iumenta, innumerasq; diuitias, repentè conuertuntur ad fugam. Leproſi autẽ, qui diſceſſerant à Samaria, ad caſtra Syrorum uenientes, & in eorum tabernaculis multum ſilentium, taciturnitatemq; reperientes, ingreſſi in unum tabernaculum, dum nullum prorſus inſpicerent, comedentes, atq; bibentes, portantesq; multas ueſtes, & aurum, & extra caſtra celantes, deinde in aliud tabernaculum accedentes ſimiliter, & exinde res ſibi placitas ſumentes: dum hoc quater feciſſent, & nullus eos omnino uideret, arbitrati hoſtes abſceſsiſſe, culpabant ſemetipſos, cur Ioram regi & ciuibus hoc minime nunciaſſent. Tunc illi aduenientes ante ciuitatis murum, & cuſtodibus clamantes, indicauerunt eis, quæ de hoſtibus contigiſſent. Illi autem hæc regis cuſtodibus nuntiauerũt, à quibus audiens hæc Ioram, uocauit amicos ſuos, et principes, quibus ait, pro inſidijs arte callida Syrorum diſceſsiſſe regem: eò quòd deſperaret fame capi potuiſſe ciuitatem: ut quaſi fugientibus illis, & egreſsis ad caſtrorum direptionem nobis, latenter irruerent, & interficerent, & ciuitatem pariter deuaſtarent. Vnde uos, inquit, moneo, ut cuſtodiatis

stodiatis ciuitatem, & nusquam abire tentetis, hostes fugisse credentes. Tunc dicente quodam, optime quidem arbitratum à rege, & consilium dante, ut duo equites usq; ad Iordanem fluuium mitterentur, qui cuncta perquirerẽt, ut si illi quidem capti ab insidijs hostium deperirent, securitas exercitui fieret, ne cuncti aliquid simile sustinerent: pereuntes autem pauos annumerarent cum his, quos uastauerat fames: hoc dictum dum placuisset regi, exploratores misit. Qui euntes, castra quidem inuenerunt hostibus uacua, locum uerò plenum cibis, & armis, quæ reliquerant, ut essent leues ad fugam. Hæc autẽ dum rex audisset, ad direptionem castrorum misit exercitum. Qui nihil tulerunt uile nec paruum, sed aurum multum pariter & argentum, gregesq; multos iumentorum, frumentiq; & hordei multa milia, quantum nec in somno se uidere credebant. Quo pacto, à malis pristinis liberati, maximam copiam habuerunt, ita ut emerentur duo sata hordei siclo uno, & satum similæ duobus siclis, secundum prophetiam hominis dei Helisæi. Satum itaq; fert modium unum & semis Italicum. Horum itaq; bonorum solus ille princeps tertiæ partis, quẽ prædiximus, potitus non est. Nam constitutus à rege, ut staret ad portam, quatenus turbam moderatè ab egressu ciuitatis emitteret, ne alterutros comprimentes ad pericula perucnirent: quod alios pati prohibebat, ipse sustinuit: & hoc modo ne gustaret ex his, quæ fuerant prophetata, defunctus est, Heliseo prædicente eius mortem: dum ea quæ de ubertate ciborum ille prophetauerat, solus iste non crediderat. Adher autem Syrorum rex dum uenisset in Damascum, et agnouisset quia diuinitas ei, & eius exercitui timorem immisisset & fugam, & non inuasione hostium fuisse factum, nimis afflictus, eò quòd ita deum haberet iratum, corruit in languorem. Illo siquidem

4. Reg. 8. tempore dum propheta Helisæus uenisset in Damascum, cognoscens

gnoſcens hoc Adher, fideliſſimum ſeruulorum Aſahel nomine miſit, ut ei occurreret, & dona portaret, præcipiens ab eo requiri, ſi ægritudinis eius periculũ poſſet euitari. Aſahel itaque cum quadraginta camelis quacq; optima, & pretioſa in Damaſcena prouincia ex domo regia dona regia portabat, & ueniens ad Heliſæum, & decenter ſalutans, ait miſſum ſe à rege Adher ad eum, ut dona portaret, & de eius lãguore conſuleret, ſi poſſet euadere. Propheta uerò Aſaheli iuſſit, ut nihil ei mali nuntiaret: dixit autem regem moriturum eſſe. Et famulus quidem hæc audiens, contriſtabatur. Heliſæus autem flebat, & multas lachrymas effundebat, præuidens, quæ mala populus paſſurus eſſet poſt mortẽ Adher. Dumq; Aſahel cauſam eius confuſionis inquireret: Defleo, inquit, Iſraẽlitarum populum, dolens in his malis, quæ paſſurus eſt abs te. Interficies enim optimates eorum, & munitiſſimas ciuitates incendes, & paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis, & mulieres habentes in utero ſæua morte diſrumpes. Aſahel uerò dicente: Quæ mihi uirtus eſt, ut per me poſſint talia prouenire? ait, deũ ſibi indicaſſe, quia eſſet regnaturus in Syria. Aſahel itaque ueniens ad regem, illi quidem bona nuntiauit. Altera uerò die infuſo laqueo uinciens eum, illum quidẽ ſtrangulauit, ipſe uerò apicẽ regiæ poteſtatis obtinuit. Erat enim uir efficax, multaq; Syrorum & populi Damaſcenorum deuotione florebat, ita ut hactenus & ipſe Adher, & Aſahel qui poſt eum regnauit, quaſi dij colantur, propter beneficia, & templorum ædificia, quibus Damaſcenorum exornauerant ciuitatem. Iſti nanque ſoli in pompa quotidie quaſi pro honore regio deferuntur, & Syri de eorum antiquitate gloriantur, ignorantes quia ſunt nouelli, & non habent iſti reges ultra mille & centum annos. Ioram uerò rex Iſraẽlitarum audiens Adher defunctum, à timore & formidine, quam propter

pter eum habebat, aliquo modo respirauit, & pacem grauiter excepit.

De crudelitate Ioram regis Iudæ, & digna subsequẽte pœna. CAP. V.

4. Reg. 8. IGitur Ioram Hierosolymorum rex, qui & ipse quidem, sicut prædiximus, hoc nomen habebat, rerum potitus, mox ad necem fratrum suorum, & paternorum pariter amicorum, & principum est conuersus, & malitiæ suæ hoc fecit initium, in quibus malis nil differens à regibus populi, qui ante eum iniquitatem fecerant, in solennitatibus Hebræorum, & in religione diuina: docuit quoq; uulgus & in alijs esse malum, & extraneos adorare deos per Gotholiam Achab filiam coniugem suam. Et deus quidem propter Dauid regis promissionẽ, genus eius noluit exterminare. Ioram uerò nihil prætermittebat, quò minus aliquid quotidie nouæ impietatis efficeret, & quòd uastationem patriæ traditionis attenderet. Illo siquidem tempore ab eo recedentibus Idumæis, & primo quidẽ interficientibus regem, qui erat eius patri subiectus, & constituenti bus quem ipsi uoluerant, Ioram cum equitibus suis, & curribus noctanter in Idumæam uenit: & eos quidem qui uicini eius regno esse uidebantur, occidit. Longius autem non abijt: nihil tamen dum hoc fecisset, utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo receſſerunt, simul & qui prouinciã Labennam habitabant. Erat autẽ ita uesanus, ut etiam populũ cogeret in excelentißimos mõtes ascẽdere, & deos alienos adorare. Quumq; hæc ageret, & omnino leges patrias à mente sua repelleret, delata est ab Helia propheta ad eum epistola, in qua pandebatur, magnam pœnam eum fore passurum, quoniam patrũ suorum non esset imitator, sed Israelitarum regum impietatẽ sequeretur: insuper cogeret tribum Iudæ, & ciues Hierosolymitas relinquentes sanctã patrij dei cultura, ad idola cõueni-

re, qu-

re, quæ Achab rex Israëlitarum in suo regno fecisset: & quia fratres suos interemisset, & bonos uiros & iustos pariter occidisset: suppliciumq; quod pro his susceperus esset, propheta in literis indicabat, id est, cladem populi, & corruptionem uxorum regis & filiorum: & quia ipse quoque moreretur ægritudine longa nimis confectus, uisceribus propter nimietatem internæ corruptionis effusis, ita ut uideret suam calamitatem, nec posset ullatenus subueniri. Et hæc quidem epistola significabat Heliæ. Post breue siquidem tẽpus exercitus Arabum iuxta Aethiopiam habitantium, & alienigenarum, Ioram regnum aggressi sunt, & prouinciam uastauerunt & regis domum, insuper & filios occiderunt pariter & uxores eius: unusq; solummodo filiorum eius nomine Ozias hostes effugiens, derelictus est. Qui post hanc calamitatem prædictum à propheta languorem incurrens, multo tempore fatigatus, diuinitate eius uisceribus immittente, miserabiliter superna indignatione defunctus est, quum uiscera sua diffusa uideret. Quẽ etiam populus mortuum multis contumelijs affecit: & (ut reor, credentes ita mortuum ira fuisse diuina peremptum, nec exequijs regalibus eum fecere dignum, nec in paternis sepelire monumẽtis, nec alium ei exhibuerunt honorem: sed uelut priuatum tumulo tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta, regnauit octo: tradiditq; principatum eius Hierosolymorum populus filio eius Oziæ.

De Hieu ab Helisæo inuncto in regem, & de uindicta in impios. CAPVT VI.

IGitur Ioram rex Israëlitarum, post mortem Adher, spe rans Ramatha ciuitatem se capere, & eam Syris auferre, cum magno apparatu castrametatus est super eos. In qua obsessione à quodam Syro non mortifere sagittatus, abijt in ciuitatem Iezraëlem, ut uulnus suum positus in ea curaret, directo

in Ramatha omni exercitu, simul & duce nomine Hieu, qui fuit filius Namessi, ut post curam reuerteretur ad pugnam. He-
4.Reg.9. liseus uerò prophetam unum discipulorũ suorum dato ei oleo sancto, misit in Maratha, ut ungeret Hieum, eiq; diceret, quoniam eum regem diuinitas elegisset, cui & alia pariter indicaret, præcipiens ei, ut sub modo fugæ faceret iter, quatenus cunctos illic proficiscendo lateret. Qui dum uenisset in ciuitatem, Hieum quidem inuenit cum principibus militum residentem in medio, sicut ei prædixit Heliseus, & accedens ad eum, ait, se quædam ei fore dicturum. Qui dum surrexisset, & in cubiculum sequutus eum fuisset: seorsum sumens eum iuuenis, oleo eius caput infudit, dicens eum unctum à deo regem, ad Achab generis peremptionem, & ad uindicandum sanguinem prophetarum, qui ab Iezabel nequiter fuisset effusus: ut domus eorum sicut Hieroboam Nabathei, & Abisa propter impietatem propriam radicitus deperiret, & nullum semen de Achab genere remaneret. Et ille quidem cum dixisset hæc, de cubiculo protinus exiliuit, ne ab aliquo in exercitu uideretur. Hieus autem uenit ad locum unde surrexit: & cum alijs principibus residebat. Quibus requirentibus ut eis diceret, cur ad eum iuuenculus aduenisset, insuper & uesanũ eum dicentibus, Recte, inquit, iudicastis: nã uerba uesana locutus est. Quibus festinantibus, ut ea audirent, atq; rogantibus, ait eum dixisse, quia ipse fuerit electus à deo rex. Hæc itaq; cum dixisset, unusquisq; exuens se quod habebat, uestes proprias ei substernebant: & mittentes tubas, Hieu regem esse clamabãt. Ille uerò exercitu congregato, pergebat ad Ioram in ciuitatem Iezraëlem, in quã, sicut prædiximus, pro uulnere curandus abierat, quod ceperat cum obsideret Ramatha. Contigit autem, ut eo tempore Hierosolymitarum rex Ozias uenisset ad Ioram (erat enim filius sororis eius, sicut iandudum diximus) ut uisitaret

ſitaret eum propter uulnus quod in obſeßione acceperat. Hieus uerò uolens ſubito ſuper Ioram irruere, rogauit ut nullus militum diſcedens, regi Ioram quæ geſta fuerant, nunciaret: dicens hanc eſſe maximam eorum circa ſe deuotionem, ſi eum regem hoc ordine demonſtrarẽt. Illi uerò in his quæ fuerant dicta, gratanter itinera conſeruabant, ne quis latenter pergens, quod geſtum fuerat indicaret. Et Hieus quidem ſumptis electis equitibus, ſedens in curru ibat in Iezraël. Cumq; proximus fuiſſet ciuitati, explorator quem rex cõſtituerat Ioram, ut ad ciuitatem uenientes inſpiceret, uidens cum multitudine Hieum uenientẽ, nunciauit Ioram regi uidere ſe equites uenientes. Ille uerò repentè aliquem mitti iußit equeſtrium qui ei occurreret, & quis eſſet agnoſceret. Qui dum uenisſet ad Hieum, de exercitu requiſiuit, dicens à rege ſe miſſum. At ille nihil de his reſpondens, requirentem ſequi ſe iußit. Quod dum explorator uideret, indicauit Ioram: quia qui miſſus fuerat equeſtris, mixtus multitudini ueniret unà cum eis. Iterum rege mittente etiam alium, hoc idẽ eum facere Hieus imperauit. Quod dum explorator Ioram indicaſſet, nouißimè in curru ipſe conſcendens, cum Ozia Hieroſolymorum rege in eius occurſum egreſſus eſt. Hieus autem cum multa moderatione & diſciplina agebat iter. Cumq; Ioram uenisſet in agrum Nabuthei, requirebat ſi in exercitu rectè omnia gererentur. Et cum ei Hieus amariſſimè malediceret, matremq; eius ueneficam ac meretricem clamaret, metuens eum rex, & nihil eum cogitare quod eſſet ſalubre credens, conuerſo curru ſuo ut poterat fugiebat: dicens ad Oziã, quòd inſidijs & dolo fuiſſet captus. Hieus autem ſagittam poſt eum emittens, cor eius iaculo penetrauit: & Ioram quidem repentè cadens flexo poplite animam dereliquit. Hieus autem cõtinuò iußit Vadaraco principi tertiæ partis, ut corpus Ioram in agro proijceret

Nabuthei, recordans prophetiam Heliæ, quam patri eius qui fuit interfector Nabuthei prædixerat, quoniã & ipse, & eius genus in ipso illius agro periret. Sic enim, cum sederet tunc post tergum currus Achab, audisse se prophetam narrantem dicebat, quòd etiam secundum illius prouenit eloquium. Igitur cadente Ioram, metuens Ozias de sua salute, currum in aliam itineris partem diuertit, credens quòd taliter effugeret Hieu. Ille uerò persecutus est eum, & in quodam ascensu comprehendens, sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru, ascendens in equum effugit Hieum in Mageddon: ibiq; curatus, post paucum uulneris illius tempus & ipse defunctus est: portatusq; in Hierosolymam. illic sepultus est, cum regnasset anno uno. Fuit enim malignus, & plus ualde, quàm pater eius. Cum autẽ Hieus intrasset in Iesraëlem urbem, Iezabel ornata stans supra turrim: Bonus, inquit, seruus qui occidit dominum suum. Ille uerò respiciens ad eam, quæ esset interrogauit, & descendentem ad se uenire præcepit. Nouissime uerò eunuchis imperauit, ut eam de turri proijcerent. Quæ dum præcipitata fuisset, murum sanguine suo aspersit, & conculcata equorum pedibus expirauit. His ita gestis, Hieus ingressus palatium cum suis amicis, & semetipsum reficiebat & illos, conuiuijs dijsq; rebus: præcepitq; famulis qui Iezabel peremerãt, ut eam propter decus generis sepelirent: erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore, quibus hoc imperatum fuerat, inuenerunt, nisi tantummodo summitates manuum & pedum: aliud uerò corpus totum à canibus est absumptum. Hæc audiens Hieu, Heliæ prophetiam nimis obstupuit: Is enim in Iezraële prædixerat, hoc eam interitu fore perituram. Interea dum Achab filij septuaginta in Samaria nutrirentur, misit Hieus duas epistolas: aliam quidem pædagogis eorum, aliam principibus Samaritanorum; dicens, ut fortissimum filiorum Achab constituerent

tuerent regem, cum & currus haberent multos & equos, & arma ad militiam, & ciuitates munitas: quod dum facerent, domino suo recompensarent. Hæc autem scripsit, uolens Samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes uerò literas principes & pædagogi timuerunt: & cogitantes, quia nihil possent contrà eum facere, qui magnis duobus prævaluerat imperijs: scripserunt profitentes, se eum habere dominum, & facere quæcunq; præciperet. Ille uerò ad hæc rescripsit, præcipiens, ut si ei obedirent, filiorum Achab abscindentes capita ei destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum, iusserunt ut occidentes eos, capita eorum abscinderent, & mitterent ad Hieu. Hæc illi nihil resistentes egerunt: & componētes in quibusdam uasculis de uimine factis eorum capita destinarunt. His autem allatis ad Hieu, cum amicis cœnanti nunciatum est, quòd capita filiorum Achab uiderentur esse delata: qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri. Factoq; die, ad ea uidenda processit, & inspiciens, dicere cœpit ad populum, quia ipse quidem cōtra dominum suum militasset, & eum peremisset, hos autem omnes non ipse peremerit: eosq; cognoscere deposcebat de generatione Achab: quia omnia secundum prophetiā dei fuerant gesta, & domus eius sicut prædixerat Helias deperisset. Cumq; necasset eos qui apud Iesraëlitas ex Achab genere sunt inuenti, cum equis ad Samariam properabat: per iter autem inueniens aliquos Oziæ Hierosolymitarum regis, interrogauit eos, quò properarent. Illis uerò dicentibus, quia uenirent ut Ioram salutarent, & regem suum. Oziam, nescientibus quòd ab eo ambo occisi fuissent, Hieus eos comprehensos occīdi præcepit. Erant autem numero quadraginta & duo. Post hæc autem occurrit ei uir quidam bonus & iustus nomine Ionadab, olim amicus eius. Qui cum salutasset eum, cœpit laudare,

eò quòd omnia cum dei uoluntate feciſſet, & Achab genus exterminaſſet. Hieus autem rogabat ut aſcendens in currum, in Samariam cum eo ueniret, ei ſe demonſtraturum dicens, quia nulli parceret malignantium: ſed & falſos prophetas, & falſos ſacerdotes, & ſuadentes plebi, ut magni quidem dei religionem deſererent, & extraneos adorarent, ipſe puniret: cum eſſet utiq; optima nimis hæc inſpectio atq; gratiſſima, ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligi. His conſentiens Ionadab, aſcendens in currum, uenit pariter in Samariam. Hieus autem requirens omnes cognotos Achab, interfecit. Volens autẽ nullum de falſis prophetis, neq; ſacerdotibus idolorũ Achab ſupplicium declinare, deceptione quadam & dolo comprehendit uniuerſos. Congregato ſiquidem populo, dixit uelle ſe duplices deos introductos, quos Achab colebat, adorare: rogans ut eorũ ſacerdotes & prophetæ & ſerui pariter aduenirent: quatenus copioſa ſacrificia, & præcipuas dijs Achab hoſtias immolaret: & eſſet morte multandus ſacerdos, qui tunc non foret inuentus. Deus autem Achab Baal appellabatur. Conſtituens itaq; diem, quo uellet ſacrificia celebrare, miſit in omnem Iſraëlitarum prouinciam nuncios dicens, ut ad illum Baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis, iußit Hieus pontifici ut daret omnibus ueſtes: eiſq; ſumentibus ingreſſus in domum cum amico ſuo Ionadab, præcepit, ut cum diligentia quæreretur, ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur: cũ nollet ſacerdotibus idolorum alios intereſſe fidelium: Illis uerò dicentibus, nullum intereſſe peregrinum, & ſacrificia inchoantibus celebrare, conſtituit à foris octoginta numero uiros armatos, quos nouerat fideliſſimos: iußitq; eis ut falſos prophetas occiderent, & ipſi in paterna ſolennitate permanerẽt, quam multo tempore iam deſtituiſſent: & ſimul interminatus eſt, ut ſi qui effugerent,

pro illis

pro illis animas eorum auferret. Illi uerò & omnes uiros interemerunt, & domum Baal igne cõcremauerunt, & hoc modo à peregrinis solẽnitatibus Samariam liberauerunt. Hic itaq; Baal Tyriorum fuit deus. Achab autem uolens parẽre socero Ithobal, qui rex Tyriorum tunc erat & Sidonis, templum ei fecit in Samaria: sacerdotesq; constituit, & omni eum cultura religionis honorauit. Cum hic igitur deus fuisset exterminatus, aureas tamen uitulas Israëlitas Hieus adorare permisit. Hæc autem dum feciſſet, & pro impiorum castigationibus cogitasset, deus ei per prophetam prædixit, quòd in quatuor generationes super Israël essent eius filij regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

De Gotholiæ reginæ dignissimo interitu, & Ioas regis institutione per Ioiadã sacerdotẽ. CAP. VII.

GOtholia uerò Achab filia, audiens Ioram fratris sui & Oziæ filij mortem, & totius generis regum unam perditionem, studuit ut nullũ de domo Dauid relinqueret, sed omne genus eius exterminaret, ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret. & hoc quidem sicut potuit, fecit. euasit autem unus filius Oziæ, mortem hoc modo diffugiens. Ozias rex ex uno patre habuit sororem nomine Iosabeth, cui copulatus erat pontifex Ioiada. Hæc ingressa regiam domum, ubi erant interfecti filij regum, Ioas nomine infantulum anniculum celatum inueniens cum nutrice, & portans in cubiculum clausit, & latenter aluit ipsa, & uir eius Ioiada in templo septẽ annis, quibus in Hierosolymis super duas tribus Gotholia regnauit. Septimo uerò anno Ioiada hũc sermonẽ pandit quinq; uiris centurionibus: eisq; suasit, ut ei consentirent contra ea quæ à Gotholia fuerant perpetrata, & regnum infanti cõtraderent: perceptoq; ab eis iureiurando, quo securitas talia gerentibus præpararetur, prodidit eis quæ gerenda forent, atque 4.Reg.11.

complenda. Tunc uiri quibus sacerdos Ioiada suum consilium commiserat, circumeuntes omnes prouinciam, sacerdotes, atq; Leuitas congregantes ex ea, simul & principes tribuum, omnes Hierosolymis ad pontificem adduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petijt, ut quod ab eo cognoscerent, cum taciturnitate seruarent, donec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus, deducens eum quem de genere Dauid nutrierat: Iste, inquit, uobis ex illa domo rex erit, quam nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo siquidem ut tertiam partem uestrum eum custodire faciatis in templo: quartam uerò in omnibus templi ianuis statuatis: reliqua uerò pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia: alia uerò inermis multitudo consistat in templo: nullumq; armatum permittatis intrare, nisi tantummodo sacerdotes. Eis quoq; præcepit, ut pars aliqua sacerdotum & Leuitarum circa ipsum regem consisteret, eum euaginatis gladijs circũdantes: ut si quis armatus in templum intrare præsumeret, repentè perimeretur: & nihil metuentes regis tutamen fortiter custodirent. Illi uerò consilio pontificis obedientes, suam uoluntatem opere declararũt. Interea Ioiadas aperiens armamentarium quòd erat in templo à Dauid constitutum, diuisit cẽturionibus & sacerdotibus & Leuitis arma quæcũq; inuenit, lanceas & pharetras, & quodcunq; aliud apprehendit genus armorum: & armatos circa templum statuit, ut manu sua totum constipare uiderentur ingressum, & quasi murum habita testudine molirentur, prærapientesq; in medio puerum, ei regium diadema imposuerunt: & ungens eum Ioiada, regem solenniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit: Viuat rex. Porrò Gotholia tumultum & laudes inopinabiles repentè cognoscens, uehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiliuit. Et cũ uenisset

ad templum, sacerdotes quidem eam protinus exceperunt, armatos uerò qui sequebãtur introire prohibuerũt. Erant enim à pontifice præpositi, sicut dictum est, ut templi aditus obseruarent. Tunc itaq; Gotholia uidens puerum stantẽ super tribunal regium, eiq; diadema regale superpositum, scissa ueste uehementer exclamans, iussit occidi qui ei fecerant insidias, & principatum auferre tentauerant. Ioiada uerò euocans centuriones, iussit ut educẽtes Gotholiã in conuallem Cedron, eam ibi perimerent, ne templum illic uiolarent ueneficam in eo occidentes: unà præcipiens, ut si qui ei ferre uellet auxilia, pari sorte perimeretur. Tunc quidam, cui fuerat eius iniuncta peremptio, sumens Gotholiam deduxit eam ad portam mularum regis & illic eam interfecit. Cum uerò hæc circa Gotholiam fuissent gesta, cõuocans populum & armatos Ioiada in templo coniurauit omnes, ut regi fauerent, & eius saluti prospicerent, quando in deuotione regia deum potius honorarẽt, & ne transcẽderent Moseos leges, eos iusiurandum quoq; compulit exhibere. Post hæc concurrentes ad domum Baal, quam Gotholia & Ioram uir eius instruxit ad iniuriam paterni dei & honorem Achab, eam funditus euerterunt, & sacerdotem eius Mathan nomine peremerunt, diligentiam uerò atq; templi custodiam sacerdotes & leuitas Ioiada habere permisit, & secundum regis Dauid præceptum, iussit eos secũdo in die holocausta & sacrificia solenniter immolare, ut secundum legem incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leuitarum portarios ad templi munimen, ne illic sordidum aliquid latenter intraret. Hæc itaq; uniuersa disponens cum centurionibus & principibus, & omni populo, sumens puerũ de templo Ioiadas, eum cum uniuersis ad regalia usq; perduxit. Quo in solio regio residente, cunctus populus cum fauore solenni exclamauit, & ad epulas conuersi simul festiuitatem multis diebus

complenda. Tunc uiri quibus sacerdos Ioiada suum consilium commiserat, circumeuntes omnes prouinciam, sacerdotes, atq; Leuitas congregantes ex ea, simul & principes tribuum, omnes Hierosolymis ad pontificem adduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petijt, ut quod ab eo cognoscerent, cum taciturnitate seruarent, donec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus, deducens eum quem de genere Dauid nutrierat: Iste, inquit, uobis ex illa domo rex erit, quam nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo siquidem ut tertiam partem uestrum eum custodire faciatis in templo: quartam uerò in omnibus templi ianuis statuatis: reliqua uerò pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia: alia uerò inermis multitudo consistat in templo: nullumq; armatum permittatis intrare, nisi tantummodo sacerdotes. Eis quoq; præcepit, ut pars aliqua sacerdotum & Leuitarum circa ipsum regem consisteret, eum euaginatis gladijs circũdantes: ut si quis armatus in templum intrare præsumeret, repentè perimeretur: & nihil meruentes regis tutamen fortiter custodirent. Illi uerò consilio pontificis obedientes, suam uoluntatem opere declararũt. Interea Ioiadas aperiens armamentarium quòd erat in templo à Dauid constitutum, diuisit cẽturionibus & sacerdotibus & Leuitis arma quæcũq; inuenit, lanceas & pharetras, & quodcunq; aliud apprehendit genus armorum: & armatos circa templum statuit, ut manu sua totum constipare uiderentur ingressum, & quasi murum habita testudine molirentur, præripientesq; in medio puerum, ei regium diadema imposuerunt: & ungens eum Ioiada, regem solenniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit: Viuat rex. Porrò Gotholia tumultum & laudes inopinabiles repentè cognoscens, uehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiliuit. Et cũ uenisset

ad templum, sacerdotes quidem eam protinus exceperunt, armatos uerò qui sequebãtur introire prohibuerũt. Erant enim à pontifice præpositi, sicut dictum est, ut templi aditus obseruarent. Tunc itaq; Gotholia uidens puerum stantẽ super tribunal regium, eiq; diadema regale superpositum, scissa ueste uehementer exclamans, iussit occidi qui ei fecerant insidias, & principatum auferre tentauerant. Ioiada uerò cuocans centuriones, iussit ut educẽtes Gotholiã in conuallem Cedron, eam ibi perimerent, ne templum illic uiolarent ueneficam in eo occidentes: unà præcipiens, ut si qui ei ferre uellet auxilia, pari sorte perimeretur. Tunc quidam, cui fuerat eius iniuncta peremptio, sumens Gotholiam deduxit eam ad portam mularum regis & illic eam interfecit. Cum uerò hæc circa Gotholiam fuissent gesta, cõuocans populum & armatos Ioiada in templo coniurauit omnes, ut regi fauerent, & eius saluti prospicerent, quando in deuotione regia deum potius honorarẽt, & ne transcẽderent Moseos leges, eos iusiurandum quoq; compulit exhibere. Post hæc concurrentes ad domum Baal, quam Gotholia & Ioram uir eius instruxit ad iniuriam paterni dei & honorem Achab, eam funditus euerterunt, & sacerdotem eius Mathan nomine peremerunt, diligentiam uerò atq; templi custodiam sacerdotes & leuitas Ioiada habere permisit, & secundum regis Dauid præceptum, iussit eos secũdo in die holocausta & sacrificia solenniter immolare, ut secundum legem incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leuitarum portarios ad templi munimen, ne illic sordidum aliquid latenter intraret. Hæc itaq; uniuersa disponens cum centurionibus & principibus, & omni populo, sumens puerũ de templo Ioiadas, eum cum uniuersis ad regalia usq; perduxit. Quo in solio regio residente, cunctus populus cum fauore solenni exclamauit, & ad epulas conuersi simul festiuitatem multis diebus

egerunt. Ciuitas ergo quietem habebat, Gotholia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum, erat annorum septē, cuius mater erat nomine Sabia ex regione Bersabeæ, multamq; habuit custodiam legum: & culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit Ioiadæ. Aetate uerò congrua duxit uxores duas, dante sibi pontifice, ex quibus masculi & fœminæ natæ sunt. Igitur de Ioas, & quemadmodum insidias Gotholiæ effugerit, regnumq; perceperit, hæc indicasse sufficiat.

De restauratione templi per Ioas regem, & prævaricatione eiusdem sequente, & pœna mortis successoretq; filio Amasia. CAPVT VIII.

4.Reg.14. Asahel autem Syrorum rex, dum pugnaret contra Israelitas, & contra regem eorum Hieu, uastauit prouinciam trans Iordanem, quæ erat ad Orientē tribus Ruben, & Gad, & Manasse, & Galaad, & Bathaneam, percurrens ubiq;, & cuncta diripiens, & uim resistentibus inferens uniuersis. In quo potuit quidem ulcisci Hieu, dum cunctam prouinciā deuastaret: sed circa diuinitatem superbus & contemptor existens, & legitima sancta despiciens, mortuus est, cum regnasset super Israelitas annis septem & uiginti. Sepultus est autē in Samaria, successorem principatus Ioachaz an derelinquens. Regem uerò Hierosolymorum Ioas quoddam desiderium apprehendit, ut templum innouaret dei. Quadam ergo die euocans pontificem Ioiadan, iussit ut in omnē mitteret regionē, & Leuitas, & sacerdotes exigeret pro uniuscuiusque capite dimidium siclum argenti ad fabricam & renouationem templi, quòd à Ioram, Gotholia, & eorum filijs uidebatur esse destructum. Pontifex equidem hoc non fecit, sciens quia nullus conferret argentum. Tertio uerò & uicesimo anno regni sui Ioas euocans ad se Ioiadam ipsum & Leuitas, & quasi inobedien

bedientes ſui præcepti culpans, iußit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pontifex uſus eſt pro congregatione pecuniarum, quod populus libenter habuit, & gratanter impleuit. Fecit nanque lignean arcam, & undiq; muniens eam, unum ei foramen aperuit: quam ponens in templo iuxta ſacrarium, iußit ſingulis, ut quantum uellent in eam mitterent per foramen pro templi reparatione. Ad hoc itaque opus omnis populus libenter acceſſit: & multum argenti, multumq; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes arcam rege præſente ſcriba ſimul & ſacerdos gazophylaciorum, dinumerantes quod fuerat congregatum, deinde eandem arcam in ipſo loco repoſuerunt, & hoc diebus ſingulis faciebant. Cumq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet, miſerunt pontifex Ioiadas, & rex Ioas, ut cæſores lapidum inſtructoresq; conducerent, & ligna maxima de optima ſylua deponerent. Templo ſiquidem reparato, aurum quod remanſerat, & argentum non paruum, ad pateras, & uini fuſoria, coopercula, & uaſa reliqua deportarunt: ſacrificijsq; quotidie adolentes altare degebant. Et hæc quidem tempore quoad uixit Ioiadas competenti ſtudio gerebantur. Cum uerò is mortuus fuiſſet, qui uixerat annis centum & triginta, iuſtus & per omnia uenerandus, & ſepultus fuiſſet in Hieroſolymis in regijs monumentis, quoniam generis Dauid reparat imperium, rex Ioas curam perdidit diuinæ religionis, cum quo etiam primates plebis pariter uitiati ſunt, ut circa ſolennitates & legitima iura delinquerent. Deus autem durè ferens tranſgreßionem regis & aliorum, miſit prophetas qui conteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtorum malignitate recederent. Illi uerò in tali malorum more & deſiderio permanſerunt, ut nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerāt caſtigati, nec; prophetas qui prædicebant

ut pœni

ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ab iniquitate, res ſpicerent. Nam & Zachariam filium pontificis Ioiadæ, lapidibus in templo rex iußit occidi, beneficiorum patris eius obliuius. Quem cum deus prophetam conſtituiſſet, ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi, ut iuſtitiam facerent: & quòd magna ſupplicia ſuſciperent, ſi nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamen dum moreretur, ſuarum paßionum teſtem deum & iudicem proclamauit: quia pro bono cõſilio, & pro his quæ pater eius præſtiterat regi Ioas, ille amarè & uiolenter occumberet. Rex autem Ioas non poſt multa temporis ſpatia, iuſtiſſimas pœnas horum, in quibus præuaricatus eſt, exoluit. Veniente nanq; Aſahel Syrorum rege in eius prouinciam, & Geth deuaſtante atq; depopulante, cum eſſet iam ad Hieroſolymam deducturus exercitum, metuens Ioas obſeßionem, euacuatis omnibus dei theſauris atque regalibus & miniſterijs templi, miſit Syrorum regi, his redimens eum, ne ciuitas pateretur obſeßionem, aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatisfactum fuiſſet ingenti multitudine pecuniarum, nequaquam ad Hieroſolymam caſtrametatus eſt. Ioas tamen cum peßimum languorem incurriſſet, inſtantes amici qui mortem Zachariæ Ioiadæ filij defendebant, eiq; inſidias facientes interemerunt eum. & ſepultus eſt quidem in Hieroſolymis, non autem in monumentis patrum, quia fuerat diuinæ religionis inimicus. Vixit autem annos quidem ſeptem & quadraginta: in eius autem imperium ſucceßit filius eius Amaſias. Vigeſimo autem primo anno regni Ioas, Iſraëlitarum principatu potitus eſt Ioachas filius Hieu in Samaria, quem & habuit annis ſeptem & decem, patris quidem ſui nec ipſe imitator exiſtens: impie uerò gerens, ſicut & primi reges qui deum ſpreuiſſe uidebantur. Hunc autem humiliauit Aſahel, & eum extenta poteſtate contriuit, dum

aduerſus

aduersus eum castra mouisset. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abstulit, & eius milites trucidauit. Hæc itaq; passus est Israëlitarum populus secundum Helisæi prophetiam: quando Asahel, qui occidit dominum suum, regnaturum esse prædixerat super Syros & Damascenos. Cumq; Ioachas in his anxietatibus teneretur, ad preces dei supplicationesq; cõfugit: rogans ut eum de Asahel manibus liberaret, nec pateretur ut sub illius ditione uiueret. Deus autem pœnitentiam prò uirtute suscipiens, & corripere magis quàm perdere hominem huiusmodi uolens, concessit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaque potita prouincia rursus ad statum pristinum copiamq; reuersa est. Post mortem uerò Ioachas filius eius Ioas susceptt regnum. Cum septem iam & triginta annos haberet in regno Ioas super tribum Iuda, tenuit principatum iste Ioas in Samaria super populum Israël. Nam & ipse idem habebat nomen, quod Hierosolymorum rex: tenuitq; regnum annis sedecim: fuitq; bonus, & in nullo paternæ naturæ consimilis. Illo siquidem tempore Helisæus propheta cum iam in senectute consisteret, & ægritudinem incurrisset, uenit Israëlitarum rex uisitare eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset, flere cœpit eo uidente & ingemiscere, patremq; & scutum sui regni uocare: præter eum se dicens nunquàm contra hostes armis egisse, sed illius prophetia sine dimicatione uicisse: qui dum à uita discederet, Hebræos Syris, & alijs inimicis captiuandos relinqueret. Quapropter nec ipsam uitam securam ulterius fore dicebat: sed gratum sibi esse, ut cum eo à præsenti luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege. Helisæus consolabatur eum, iussitq; ut allatum sibimet arcum extenderet. Qui cum præparasset arcum cõtingens manus eius propheta iussit ut sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset atq; cessasset, ait: Si plures dimisisses, eradicasses Syrorum regnum.

gnum. Quia uerò in tribus ſolummodo quieuiſti, toties con greſſus Syrus pugnando prævalebis, ut regionem quam abſtu lerunt à patre tuo, rurſus obtineas. Et rex quidem dum hæc au diſſet, abſceßit. Poſt nõ multum uerò tempus & propheta de functus eſt, uir iuſtitia famoſiſſimus, & ualde præclarus. Mira culum nanq; & inopinabilia opera per ſuas prophetias oſtẽ dit, & apud Hebræos memoriam claram & magnificam ſepul turam habere promeruit, & qualem uiro ita religioſo dece bat impendi. Illo ſiquidem tempore contigit, ut quidam latro nes in Heliſæi ſepulchrum mortuum, quem ipſi uidebãtur in terfeciſſe, proijcerent: cuius cadauer dum eius fuiſſet corpori ſo ciatum, continuò ſuſcitatum eſt. Et de Heliſæo quidẽ propheta, & quæcunq; prædixit, & quomodo poſt mortem uirtutem di uinam habuit, hæc declarata ſufficiant. Defuncto itaq; rege Sy rorum Aſahel, ad filium eius Addan imperium peruenit: con tra quem Ioas Iſraëlitarum rex dimicans, & tribus congreſ ſionibus eum uincens, omnem prouinciam ab eo detraxit, & quoſcunq; uicos & ciuitates pater eius Aſahel de Iſraëlitarũ regno ſubtraxerat, liberauit. Hoc itaq; ſecundum prophetiam Heliſæi prouenit. Cumq; contigiſſet ut etiam Ioas moreretur, ille quidem ſepultus eſt in Samaria, regnũ uerò ſuo filio Geſ ſabam nomine dereliquit.

De bello Amaſiæ contra inimicos, & inſolentia ſub ſequente. CAPVT IX.

4. Reg. 14. ANno ſecundo Ioas regis Iſraëlitarũ, regnauit ſuper tri bum Iuda in Hieroſolymis Amaſias, cuius mater erat no mine Ioad, genere ciuis, & iuſtitiæ prouiſione laudabilis: qui cum iuuenis eſſet, ueniens ad regnum, cogitauit ut inimicos, qui patrem eius occiderant, puniret: & comprehenſos omnes occidit: filijs autem eorum pepercit ſequens Moſeos leges, qui ſanciuit nõ propter peccata parentum filios occidendos.

Deinde

Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Beniamin, qui in flore iuuentutis & circa uiginti annos existerent, & congregans quasi trecenta milia, constituit super eos centuriones: mittensq; ad regem Israëlitarum, conduxit centum argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut Amalechitarum gentibus, & Idumæis, & Gabaonitis inferret bellum. Cumq; præpararetur ad prælium, & iam uideretur positus in procinctu, suasit ei propheta ut dimitteret Israëlitarum exercitū, quia esset impius, & deus eum uinci prædiceret, utq; suorum solummodo solatijs uteretur, & hostibus præualeret cum paucis contra eos pugnando, uolente deo. Cumq; graui-ter hoc ferret rex, eò quòd mercedes Israëlitis iam præbuisset ingētes, monebat propheta, ut ageret quod deo placeret, cum possent pecuniæ ex ipsius muneribus abundare. Et illos quidem dimisit, cedens etiam quas dederat rex mercedes: ipse uerò cum suo exercitu ad prædictas gentes accessit. Et prælio gesto uincens, decem quidem milia occîdit, & totidem uiuos cepit: eosq; deducens ad magnam petram quæ est in Arabia constituta, ex ea præcipitauit. Prædam autem & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas. Dum itaque in his Amasias confisteret, Israëlitæ, quos cum mercede data remiserat, indignati, & credentes iniuriam, quia quasi pro uituperatione fuissent ab eo remissi, eius regni terras aggressi sunt, & usque Bethoram procedentes, diripuere prouinciam, & multa quidem abstulere iumēta, & tria milia hominū occiderunt. Amasias autem uictoria ex his quæ gesta fuerant elatus, deum quidem qui ei horum omnium autor extiterat, cœpit spernere: ac deos illos, quos de Amalechitarum prouincia uexerat, adorare. Tunc accedens ad eum propheta, mirari se dixit, cum eos deos rex arbitraretur adorandos, qui suos & à quibus honorabantur, non possent adiuuare, nec ab huius manibus liberasse-

sent, sed

sent, sed multos pereuntes contempsissent, & ipsi quoque in Hierosolymam ad instar hostiũ captiuorum uincti deducti fuissent. Hæc itaq; regi mouerunt iram, & præcepit debere reijci Prophetam, interminatus se eum puniturum, si amplius loqueretur. Et Propheta quidem tacere se dixit: prædicens non esse præbiturum deum ea, quæ rex facere moliretur.

De Amasia contra Ioas bellante deuicto. CAP. X.

AMasias autem dum se abstinere non posset in rebus feli cibus constitutus, quas à deo perceperat, eiq; faciebat iniurias, scripsit ad regem Israëlitarum Ioas, ut ei obaudiret & ipse & populus uniuersus: sicut prius obaudiebant parentibus eius Dauid & Salomoni. Qui si parêre nollent, scirent quia bello terminum causa perciperet. Cui Ioas rescripsit: Rex Ioas regi Amasiæ: Erat in Libano monte cypressus omnino procera, & puluis exinde missit ad cypressum, petẽs filiam eius ut filio suo daret uxorem. Et dum hæc ageret, bestia quædam transiens puluerem conculcauit. Hoc ergo tibi erit exemplum ut maiora non appetas: nec quoniam Amalechitas uicisti, in hoc exultans, tibi tuoq; regno uidearis inferre periculũ. Hæc autem relegens Amasias, ad bellum potius incitatus est: deo, ut arbitror, ad hoc impellente, ut pro his quæ fuerant ab eo commissa, pœnas exolueret. Cumq; produxisset exercitum contra Ioas, essetq; iam prælium commissurus, militũ Amasiæ repentinus terror & stupor inuasit, qualem nõ propitius deus immittit: & antequam uenirent ad manus, in fugam animi pauore conuersi sunt. Illis ergo terrore dispersis, contigit ut Amasias desolatus ab hostibus caperetur: eiq; Ioas mortem interminatus est, ni Hierosolymitis suaderet, ut aperientes portas, eum cum exercitu in ciuitatem susciperent. Et Amasias quidem mortis terrore compulsus, suscipere fecit hostem. Qui destruens partem muri quasi quadringentorum

cubitorum

cubitorum, cum curru ingressus est Hierosolymam, Amasiam captiuum ducens: & dominus hoc modo Hierosolymitanæ ciuitatis effectus, & dei thesaurum abstulit, & aurum, argentumq́, quod in Amasiæ regalibus inuentum est, exhausit: & ita eum à captiuitate resoluens, regressus est ad Samariã. Hæc itaq; gesta sunt circa Hierosolymitas anno quarto & decimo regis Amasiæ. Qui post hæc passus insidias amicorum, fugit quidem in ciuitatem Lachis: interfectus est autẽ ab eis, mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius corpus referẽtes in Hierosolymam, regaliter tumulauerunt. Igitur Amasias hoc modo finiuit uitam propter superbiam, & contemptum, quẽ habuit circa deum: qui uixit annos quidem LIIII. regnauit autem XXIX. Huic succeßit filius suus nomine Ozias.

De Hieroboam rege, propheta Iona, & Ozia sacrificante punito. CAP. XI.

ANno autem quintodecimo regni Amasiæ, regnauit in Israël filius Ioas Hieroboam in Samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deum quidẽ iniurioßus, & iniquus extitit uehemẽter idola colendo, & multa incõgrua, & opera extranea faciẽdo, populo uerò Israëlitarum multorum bonorum fuit occasio. Huic quidem Ionas prophetauit, quia oporteret eum Syros uincere dimicando, & regnum propriũ dilatare in partibus quidem Aquilonis usq; ad Hemathi ciuitatem: à Meridie uerò usq; ad Asphaltiten paludem. Antiquitus enim termini Chananæi iſti fuerunt, sicut princeps Iesus ea loca determinauit. Igitur Hieroboam castrametatus contra Syros, omnem eorũ prouinciam (sicut Ionas prophetauerat) deuastauit. Necessarium uerò iudicaui integritatem rerũ contradere, studens quæcunq; & de isto propheta in sacris libris inueni scripta, omnia declarare. Hic enim iussus à deo, ut iret ad Niniuæ regnum, & ibidem prædicaret, quia esset amissura 4.Reg.14.

ciuitas principatum metuens non perrexit, sed fugit deum in Ioppe, & inuenta naue ingressus in Tarsum ciuitatem Ciliciæ nauigabat. Cumq; tempestas immineret asperrima, & nauis submersionis pericula sustineret: nautæ quidem & gubernator, & ipse nauclerus fundebant orationes, quatenus periculum mortis euaderent: Ionas autem operiens semetipsum iacebat, & nihil enitebatur horum, quæ alios uidebat efficere. Cumq; tempestas potius augeretur, & uiolentius uentorum nimietate mare attolleretur in cumulũ, cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis autor existeret, constituerunt, ut quicunq; is esset, sorte proderetur. Quibus hoc facientibus, sors cecidit in prophetam. Interrogantibus autem illis unde esset, aut quid ageret, genere se quidẽ dixit Hebræũ, prophetam uerò summi dei: eisq; suasit: ut si uellent præsens periculum declinare, eum in pelagus proijcerent, qui tempestatis eorum autor extiterat. Et illi quidem non hoc prius facere præsumpserunt, impium iudicantes, si peregrinum hominem, & qui eis suam commiserat salutem, ad hæc mala cõpellerent, cum utiq; nondum nauis submersio proueniisset: à prophetæ uerò post hæc compulsi, & timore suæ salutis astricti, eum in pelagus proiecerunt: & tempestas quidem remota est. ille uerò sermo est, quia à ceto deuoratus, post tres dies, totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus est, in nulla parte corporis maculatus: qui supplicans deo, ut ei uenia con-
Ionæ 23. cederet pro delicto, ad Niniuen profectus est ciuitatem: & stans in medio prædicauit, quia post breuissimũ tempus Asiæ perderent principatum. Hæc ergo indicans eis est reuersus.
4. Reg. 14. & 15. Hanc ergo narrationem explicui, sicut scriptam inueni. Igitur Hieroboam rex cum omni felicitate uitam degens, & regnans annis quadraginta defunctus est, & sepultus in Samaria: cui successit in regnum eius filius Zacharias. Eodem uerò

modo

modo & Ozias Amasiæ filius quarto iam & decimo anno regni Hieroboã duabus tribubus in Hierosolymis imperauit: cuius mater fuit Achelamas nomine, genere uerò ciuis. Erat autem hic bonus & naturaliter iustus, atq; magnanimus, & ad rerum prouidentiam nimis industrius. Castrametatus cõtra Palæstinos, eosq; bello deuincẽs, ciuitates eorum cepit, Geth, & Iamniam, sed & muros earum destruxit. Post hanc uerò militiam aggressus est Arabes uicinos Aegyptijs: & ædificãs ciuitatẽ circa mare Rubrum, cõstituit in ea custodias. Deinde Ammonitas subdens, & tributa eis imponẽs, & omnia usq; ad terminos Aegyptiorum suæ ditioni subijciẽs, cepit de cætero Hierosolymitarum curam habere. Nam quicunq; muri fuerãt longo tempore aut regum priorum desidia iam destructi, eos rursus ædificauit, & reparauit, necnon & quoscunq; destruxerat Israélitarum rex, quando patrem eius Amasiam captiuum tenens, ingressus fuerat ciuitatem. Aedificauit autem & turres multas, singulis quibusq; centum & quinquaginta cubitos habentibus. Fecit & in desertis locis magnas ualde munitiones, multos aquæ ductus instituens. Habebat autem iumentorum, & aliorum animalium innumeram multitudinẽ, quando & prouincia fertilis erat ad pascua: eratq; præcipuè terræ cultor, & curam habebat circa plantationes, & semina fructuum diuersorum. Exercitum uerò circa se habuit electorum trecenta & septuaginta milia uirorum, quorum duces, & tribuni, & millenarij erant ualde fortissimi, & qui suo robore non possent ferri numero duo milia. Constituit autẽ per cohortes totum exercitum, & omnes armauit: dans unicuiq; iaculum, & scutum, & loricas æreas, & arcus & fundas. Super hæc autem & multa machinamenta ad oppressiones instituit, quibus saxa emitterentur, & iacula, & harpagones, & his similia præparauit. Dumq; hæc ita constituisset, mentis

ciuitas principatum metuens non perrexit, sed fugit deum in Ioppe, & inuenta naue ingressus in Tarsum ciuitatem Ciliciæ nauigabat. Cumq; tempestas immineret asperrima, & nauis submersionis pericula sustineret: nautæ quidem & gubernator, & ipse nauclerus fundebant orationes, quatenus periculum mortis euaderent: Ionas autem operiens semetipsum iacebat, & nihil enitebatur horum, quæ alios uidebat efficere. Cumq; tempestas potius augeretur, & uiolentius uentorum nimietate mare attolleretur in cumulũ, cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis autor existeret, constituerunt, ut quicunq; is esset, sorte proderetur. Quibus hoc facientibus, sors cecidit in prophetam. Interrogantibus autem illis unde esset, aut quid ageret, genere se quidẽ dixit Hebræũ, prophetam uerò summi dei: eisq; suasit: ut si uellent præsens periculum declinare, eum in pelagus proijcerent, qui tempestatis eorum autor extiterat. Et illi quidem non hoc prius facere præsumpserunt, impium iudicantes, si peregrinum hominem, & qui eis suam commiserat salutem, ad hæc mala cõpellerent, cum utiq; nondum nauis submersio proueniisset: a prophetа uerò post hæc compulsi, & timore suæ salutis astricti, eum in pelagus proiecerunt: & tempestas quidem remota est. ille uerò sermo est, quia à ceto deuoratus, post tres dies, totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus est, in nulla parte corporis maculatus: qui supplicans deo, ut ei uenia con
Ionæ 23. cederet pro delicto, ad Niniuen profectus est ciuitatem: & stans in medio prædicauit, quia post breuissimũ tempus Asiæ perderent principatum. Hæc ergo indicans eis est reuersus.
4. Reg. 14. Hanc ergo narrationem explicui, sicut scriptam inueni. Igi-
& 15. tur Hieroboam rex cum omni felicitate uitam degens, & regnans annis quadraginta defunctus est, & sepultus in Samaria: cui successit in regnum eius filius Zacharias. Eodem uerò

modo

modo & Ozias Amasiæ filius quarto iam & decimo anno regni Hieroboã duabus tribubus in Hierosolymis imperauit: cuius mater fuit Achelamas nomine, genere uerò ciuis. Erat autem hic bonus & naturaliter iustus, atq; magnanimus, & ad rerum prouidentiam nimis industrius. Castrametatus cõtra Palæstinos, eosq; bello deuincẽs, ciuitates eorum cepit, Geth, & Iamniam, sed & muros earum destruxit. Post hanc uerò militiam aggressus est Arabes uicinos Aegyptijs: & ædificãs ciuitatẽ circa mare Rubrum, cõstituit in ea custodias. Deinde Ammonitas subdens, & tributa eis imponẽs, & omnia usq; ad terminos Aegyptiorum suæ ditioni subijciẽs, cepit de cætero Hierosolymitarum curam habere. Nam quicunq; muri fuerãt longo tempore aut regum priorum desidia iam destructi, eos rursus ædificauit, & reparauit, necnon & quoscunq; destruxerat Israëlitarum rex, quando patrem eius Amasiam captiuum tenens, ingressus fuerat ciuitatem. Aedificauit autem & turres multas, singulis quibusq; centum & quinquaginta cubitos habentibus. Fecit & in desertis locis magnas ualde munitiones, multos aquæ ductus instituens. Habebat autem iumentorum, & aliorum animalium innumeram multitudinẽ, quando & prouincia fertilis erat ad pascua: eratq; præcipue terræ cultor, & curam habebat circa plantationes, & semina fructuum diuersorum. Exercitum uerò circa se habuit electorum trecenta & septuaginta milia uirorum, quorum duces, & tribuni, & millenarij erant ualde fortissimi, & qui suo robore non possent ferri numero duo milia. Constituit autẽ per cohortes totum exercitum, & omnes armauit: dans unicuiq; iaculum, & scutum, & loricas æreas, & arcus & fundas. Super hæc autem & multa machinamenta ad oppressiones instituit, quibus saxa emitterentur, & iacula, & harpagones, & his similia præparauit. Dumq; hæc ita constituisset, mentis

elatione corruptus, & mortali ſubſtantia ditatus, contra immortalem omni tempore agere nitebatur. Eſt autem immortalis ſubſtantia, pietas circa deum, & cuſtodia mandatorũ. Lapſus eſt itaq; felicitatis euentu, & ad paterna peccata deſcendit: quæ etiam illum poſtquàm claritatem bonorum, & rerum magnitudinem dereliquit, apprehenderunt. Hic enim inſtante inſigni die & generali feſtiuitate, indutus ſtola ſacerdotali intrauit in templum, oblaturus incenſum in aureo altari deo. Pontifice uerò Azaria cum alijs octoginta ſacerdotibus eum prohibente, ne faceret, quod non liceret: quoniam hæc ſolummodo his adiacerent, qui erant ex genere Aaron: & clamantibus ei ut exiret, & non ageret cõtra leges dei, iratus interminatus eſt eis mortem, niſi tacerent. Inter hæc autem terræmotus factus eſt magnus, & ſtupeſcente populo claritas ſolis nimis effulſit, & cecidit in faciem regis, & illi quidem lepra continuò prouenit. Ante ciuitatem uerò in loco qui dicitur Eroge, ſciſſa eſt media pars montis ad Occidentem, & ſua uolubilitate per quatuor ſtadia procedens, ad Orientalem reſtitit montem, ita ut & uias clauderet, & regios hortos opprimeret. Cumq; ſacerdotes regis faciem lepram apprehendiſſe conſpicerent, pandebant ei calamitatem ſuam, hortantes, ut tanquam pollutus exiret à ciuitate. Ille uerò confuſione huius euentus, & dum illi iam eſſet nulla fiducia, tremefactus, quod iubebatur, impleuit. Qui licet fuiſſet ultra humanas mentes elatus, & propter hoc impiè geſſiſſet in deo, miſerabilem tamẽ hanc & uilem pertulit paſſionem: & tempus quidem aliquod extra ciuitatem commoratus, in uita priuata degens, licet filio eius Ioathan regnum ſuſcipiente, deinde mœſtitia geſtorum faciente defunctus eſt. Qui uixit quidem annis octo & ſexaginta, in quibus regnauit quinquaginta & duos: ſepultus eſt autem ſolus in proprijs hortis. Zacharias autem filius Hieroboam

boam dum mensibus sex regnasset in Israël, dolum passus occisus est à quodã amico nomine Sellum, filio Iotauis, qui post eum regno percepto nõ amplius quàm diebus triginta tenuit principatum. Princeps autem militiæ Manahen illo tempore, cùm esset in ciuitate Tharsa, & audisset, quod de Zacharia fuerat gestum: surgẽs inde cum omni militia, uenit in Samariam, & commisso prælio Sellum peremit, & semetipsum constituit regem. Surgensq; exinde in Thapsa ciuitatem uenit, cuius ciues obserantes portas eius, regem suscipere noluerũt. Ille uerò ulciscens in eis, & quæ foris erant depopulatus est, & ciuitatem obsessione fortissima cepit: & grauiter ferens, quod fecerant ciues eius, omnes occîdit, ne paruulis parcens, & quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis, & sæuitiæ non relinquens. Nam quod alienigenæ capientes eos facere non potuissent, hoc iste de suis contribulibus operatus est. Itaque Manahen hoc modo regnauit annis decem, fuitq; peruersus, & regum omnium ualde sæuissimus. Cumq; aduersus eum castra mouisset Phiolaus Assyriorum rex, ad certamen quidem pugnæ contra Syros non accessit: sed mittens ei mille argenti talenta, egit ut à bello discederet. Ad hanc itaq; causam profuit populus regi Manahen. Nam unusquisq; pro capite suo quinquaginta præbuit drachmas. Post hæc uerò defunctus est, & sepultus in Samaria. Phaceiam uerò suum filium successorem proprij regni dereliquit. Qui sequens paternam crudelitatem, duobus tantummodo regnauit annis: deinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs interemptus est. Phaceias enim millenarius, filius Romeliæ, ei fecit insidias: qui & ipse Phaceias tenuit principatum annis uiginti. Fuit autem impius, & iniquus. Rex autem Assyriorum Teglatphalassar nomine, castrametatus aduersus Israëlitas, & cunctam Galaaditidem regionem uastans, & trans Iordanem, & quæ Galileæ

nuncupatur, & Tarſan, & Aſaran, & habitatores unà cæptiuos ducens, eos in regnum ſuum migrauit. Igitur & de Aſſyriorum rege hæc nos dixiſſe, ſufficiat. Ioathan itaque Oziæ filius regnauit in Hieroſolymis ſuper tribum Iuda, cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis, quæ uocabatur Ieraſis. Is autè rex nulla uirtute minor fuit, ſed & rebus diuinis pius, apud homines autem iuſtus aſtabat: habuitq; curam rerum ciuitatis: & quæcunq; reparatione, & ornatu pariter indigebāt, hæc largiſſimè procurabat: fecitq; porticus in templo, & eius ingreſſus ornauit: muros quoq; qui ceciderūt rurſus erexit, turresq; proceras, & inuincibiles in eis ædificauit: & in reliquis omnibus quæ in regno neglecta uidebantur, opus fabricationis exhibuit. Qui dum Ammonitis intuliſſet bellum, eosq; uiciſſet, ſingulis annis illos tributa præcepit exoluere talenta auri centum, & tritici decem milia coros, tantundem & hordei. Sic autem proprium auxit regnum, ut hoſtibus quidem eſſet ualde terribilis, familiaribus uerò præcipuè felix.

Prophetia Naum hic inſerta. CAP. XII.

Naum 1. 2. & 3.

EO ſiquidē tempore fuit propheta quidā nomine Naum, qui de Aſſyriorum ſubuerſione, & Niniue urbe prophetans, hoc dicebat: quomodo Niniue piſcina aquæ commota, ſic & populus omnis turbatus, & fluctuās commouebitur fugiēns, cunctis dicentibus ad alterutros, ſtate, & manete, aurumq; uobis, argentumq; diripite: & nullus hanc uoluntatem habebit, dum animas ſuas omnes magis, quàm facultates ſeruare feſtinent. Crudelis enim alterutros decertatio habebit, & luctus, & diſſolutio magna membrorū, & uultus eorum terrore palleſcent. Vbi tunc erit habitaculum leonum? Dicit autem tibi deus Niniue: quoniam exterminabo te, & nequaquā leones progredientes ex te imperabunt mundo. Super hæc autem & multa alia prædixit iſte propheta de Niniue, quæ

dicere

dicere necessarium non putaui, ne legentibus uiderer importunus ostendi. Hæc autem omnia prouenerũt Niniue post annos centum & quindecim. De his ergo nunc à nobis sufficienter expositum est.

De impietate regis Achaz & digna pœna. CAP. XIII.

POrrò Ioathan mutauit uitam, cum uixisset annos unum & quadraginta, ex quibus regnauit sedecim: sepultusq; est in regijs monumentis, uenitq; regnum ad eius filiũ Achaz: qui impius circa deum existens, & paternæ præuaricator legis, reges Israëlitarum imitatus, in Hierosolymis idolorũ aras instituit, & super eas sacrificauit: in quibus etiã suum in holocaustum obtulit filium, more Chananæorum: & super hæc multa alia scelera perpetrauit. Cumq; circa hæc ita uesanus existeret, castrametatus est aduersus eum Syrorum, & Damascenorum rex Rasin, & Phaceias Israëlitarum: erant enim amici. Et claudentes eum in Hierosolymis multis eam temporibus obsidebant, propter murorum munitionem eam capere non ualentes. Syrorum uerò rex capiens ciuitatem Ailach, ad mare Rubrum positam, & habitatores eius occidẽs, in ea Syros statuit: & in alijs in circuitu ciuitatibus ita fecit, perimens ubiq; Iudæos: qui multam deuehens prædam, in Damascum cum suo remeauit exercitu. Rex autem Hierosolymorum cognoscens Syros ad propria remeasse, & credens se præualere contra Israëlitarum regem, exercitum suum aduersus eum armauit, & congressus bello ira dei faciente deuictus est, propter impietates suas multas & maximas. Ea nanq; die centũ & uiginti milia eius militum ab Israëlitis occisi sunt: & Amasias princeps militiæ Zachariam filium regis Achaz in bello peremit, & tutatorem totius regni Ezricam constituit, & principem militiæ tribus Iuda nomine Elicam captiuũ tulit, & ex tribu Beniamin mulieres, & infantes, multamq; simul dir 4. Reg. 16.

mul diripientes prædam, in Samariam sunt reuersi. Quidam uerò Odidas illius temporis propheta, cùm esset in Samaria, exercitui ante muros occurrens, magna uoce clamauit, dicès uictoriam eis non propria uirtute collatam, sed propter iram dei quam habuit super Achaz regem: culpauitq; eos cur eis nõ sufficeret sua felicitas, sed etiã præsumpserint ex tribu Iuda, & Beniamin cognatos suos captiuos abducere: suasitq; illis, ut eos cõtinuò sinerẽt ad propria remeare, qui si non obedirent deo, subderentur repentè prælio. Populus igitur Israëlitarum in cœtu conueniẽs, quid de his fieret, cogitabat. Tunc quidam Barachias nomine cùm esset in Republica probatissimus, surgens in medio, & cum eo tres alij dixerunt: Non est permittendum, ut captiui in urbem introducantur, ne omnes à deo pariter pereamus. Sufficiãt prima peccata, sicut prophetæ dicunt, & nõ nouas impietates adijciamus. Hæc ergo milites audientes, permiserunt eis, ut facerent, quodcũq; crederẽt expedire. Sumẽtes ergo prædicti uiri captiuos, lauantesq;, & diligentiam exhibentes, & itineris dantes expensas, innoxios ad propria dimiserunt. Nihilominus & illi quatuor uenèrè cum eis, & usque ad Hiericho deducentes eos non procul ab Hierosolymis, in Samariam sunt reuersi. Rex autem Achaz hæc passus ab Israëlitis, mittens ad regem Assyriorum, poposcit ab eo belli solatium aduersus Israëlitas, & Syros, & Damascenos, multas pecunias se ei daturũ promittens: missitq; ei & munera ualde præclara. Ille uerò legatis ad se ueniẽtibus, uenit in auxilium regis Achaz, & castrametatus aduersus Syros, & regionem eorum depopulatus est, & Damascũ bellico iure cepit: insuper & regẽ Rasin occîdit. Damascenos autem in superiorem Mediam destinauit, & quosdam Assyriorum in ciuitate Damascena constituit: Israëlitarum uerò terram nimis affligẽs, multos ex ea captiuos abduxit. Cùm ergo hæc contra

Syros

Syros egisset rex Hierosolymorum auferens aurum quodcunque erat in regalibus thesauris, pariter & argentum, & quod erat in templo dei, & quod fuit optimum ornamẽtum, deuehens hæc uenit in Damascum, & secundũ promißiones dedit hæc Aßyriorũ regi, & gratias ei pro omnibus referens, in Hierosolyman remeauit. Hic autem rex sic fuit stultus, & circa modum suæ utilitatis à ratione alienus: quia neq; dum bello comprimeretur à Syris, deos eorum adorare cessauit, sed in eorum ueneratione permansit, quasi possent ei cõferre uictoriam: & deuictus, Aßyriorum denuo cœpit colere deos, & omnes potius uidebatur uenerari quàm patrium uerumq; deum, cuius ira fuerat eius perditionis causa. Qui ad tantam insaniam contẽptumq; dei peruenit, ut omnino clauderet templum, & solẽnes offerri hostias prohiberet, & ornamẽta eius auferret. His igitur rebus iniuriã faciens deo mortuus est cum uixisset annis sex & triginta, ex quibus regnauit sedecim. Cuius filius Ezechias mox succeßit in regnum. Eodem uerò tempore mortuus est etiam rex Israëlitarũ Phacees, dolo cuiusdam amici nomine Ozias, qui tenuit regnum annis nouem: fuitq; malignus & dei contemptor.

De Ezechia rege, restituta religione & azymorum festo. CAP. XIIII.

COntra hunc autẽ castrametatus est Aßyriorum rex Salmanasar: eumq;, cum utiq; Ozias deum nõ haberet propitium nec adiutorem, fecit sibimet subditum, & tributa definita præcepit exoluere. Anno siquidẽ quarto Oziæ regis, regnauit in Hierosolymis Ezechias filius Achaz, & Abiæ quæ fuit genere ciuis. Erat autem huic uiro natura benigna, iusta & ualde religiosa. Nihil enim ob aliud se credidit uenisse ad regnum, neq; aliquid magis necessarium, nec utilius sibimet, eiq; subiectis arbitratus est esse, quàm ut coleret dei religionem. 4. Reg. 18.

nem. Et cõuocans omnẽ populum, pariter & ſacerdotes atq; Leuitas, concionem habuit apud eos, dicens: Non ignoratis, quoniam patris mei peccato, qui tranſgreſſus eſt dei ſanctam honorabilemq; culturam, multa & maxima mala eſtis experti, & ab eo ueſtra mens corrupta eſt, ſuaſitq; quos ipſe colebat deos uos pariter adorare. Hortor itaq; uos, poſtquam opere cognouiſtis, quàm peßimum eſt impie agere, ut illorum iam obliuionem habẽtes, purgetis uos à priori pollutione, & cum ſacerdotibus atq; Leuitis cõuenientes aperiatis tẽplum, & purgantes illud ſolẽnibus ſacrificijs, ad honorẽ antiquum & patrium reuocetis. Sic enim uobis deus propitius erit: & iraſci ſuper ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicẽte rege ſacerdotes aperuerunt ualuas templi dei, & pollutiones ejiciẽtes, ſacrificia ſolennia ſuper altare impoſuerunt. Mittens autẽ rex in prouinciam ſibi ſubiectam omnẽ populum ad Hieroſolymam cõuocauit, ut feſtiuitatem celebraret Azymorũ: multum enim tempus præterierat propter iniquitatem prædictorũ regum, quod nõ fuerat acta. Miſit pariter & ad Iſraëlitas: inuitans eos, ut relinquentes malæ conſuetudinis conuerſationem, reuerterentur ad priſtinam dei culturam, dicens, concedere ſe uenientibus in Hieroſolymam, ut Azymorum agerent feſtiuitatem, & cum eis pariter epulas exercerent. Hæc autem dicebat, monens tantum, non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens, ſi tamen nollent: quod ſi uoluiſſent, utiq; beati fuiſſent. Iſraëlitæ uerò ueniẽtibus ad ſe legatis, & eis proprij regis mandata nunciantibus, non ſolum non acquieuerunt, ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc monentes & prædicentes quæ paterentur, ſi ad pietatẽ dei conuerti nollent, ſpreuerunt: & ad nouiſſimum eos comprehendentes interemerunt. Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſiterunt, ſed horũ quoq; peiora faciebant: nec prius quieuerunt

donec

donec deus uindicans in eis, hostium eos subderet ditioni. Et de istis quidē postea declarabimus. Multi tamē de tribu Manasse, & Zabulon, & Isachar obedientes monitionibus prophetarum, ad pietatis iura cōuersi sunt. Et isti omnes ad Ezechiam in Hierosolymam cōcurrerunt ut adorarent deum. His autem uenientibus rex Ezechias ascendens in templum cum principibus & omni populo, sacrificauit pro se tauros septē, & totidem arietes, & agnas septem, & totidē hircos: & imponentes manus super capita pecudū ipse rex & principes, sacerdotibus solennia sacrificare permiserunt. Et illi quidem sacrificabant & holocausta faciebāt. Leuitæ uerò circunstantes cum musicis organis cantabant hymnos in deū, atq; psallebant sicut docti fuerāt à Dauid: reliqui uerò sacerdotes tenentes tubas cum hymnum dicentibus cōcrepabant. His itaq; factis prostratus in faciem & ipse rex, & populus uniuersus adorauerunt deum: deinde sacrificauerunt boues septuaginta, tauros centum, agnas ducentas. Populo uerò ad epulas cōdonauit boues quidem sexcētos, reliqua uerò pecora tria milia: & omnia quidem sacerdotes secundum legis consuetudinem compleuerunt. In his itaq; delectatus rex epulabatur cum populo gratias agens deo. Instantem uerò Azymorum festiuitatem celebrantes, quod dicitur pascha, alia de cætero sacrificia diebus septem exhibuerunt. Populo uerò præter illa quæ immolata sunt, donauit rex tauros quidem tria milia, pecudum uerò diuersarum septem milia. Idem uerò fecerunt & principes: mille nanq; tauros dederunt eis, & pecora mille & sexaginta. Et dum hoc modo à Salomonis tēpore celebratio non fuisset effecta, tunc primum splendide & largissime probatur exhibita. Cumq; festiuitas fuisset impleta, egressi in prouinciam purgauerunt eam: sed & ciuitatem ab omniū idolorum pollutione mundauerunt: Constituitq; rex ut quotidiana sacrificia

crificia ex eius proprijs celebrarẽtur impensis secundum legem, & sacerdotibus atq; Leuitis dicatas dari à plebe decreuit primitias frugum, ut semper circa religionem obseruatũ, & à cultura eius separari nequirent. & populus quidẽ offerebat omnes fructus, ut moris erat. domus autem & cubicula rex ædificans, singulis sacerdotibus distribuit, & Leuitis, eorumq; filijs & uxoribus, & ita ad antiquam dei culturã denuo sunt reuersi. Hæc itaq; prædicto modo rex statuẽs, bellum egit aduersum Palæstinos, eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hostium à Gaza usq; in Geth. Rex autem Aßyriorũ mittens ad eum interminatus est, omnem se eius subuertere principatum, nisi tributa, quæ pater eius dabat, prius exolueret. Ezechias autem de interminationibus non curauit, fecurus de dei pietate & de prophetia Esaiæ, à quo futura omnia certißime cognoscebat. Et de hoc quidem rege hæc in præsenti dixisse sufficiat.

De captiuitate regni Israël à Salmanasar, Cutheæisq; surrogatis. CAP. XV.

4. Reg. 17. SAlmanasar autem Aßyriorũ rex, dum ei nunciatum fuisset, quia Israëlitarũ rex Ozias latenter misisset ad Subam Aegyptiorum regem, petens cõtra eum ab illo solatia, iratus castrametatus est in Samaria anno septimo regis Oziæ. Et dum eum rex suscipere noluisset, annis tribus obsidens Samariam, cepit eam nono quidem anno regni Oziæ, septimo autem Ezechiæ regis Hierosolymorum: & Israëlitarũ regnum uehemẽter exterminauit, & omnem populum transmigrauit in Mediam & Persidam. Inter quos & regẽ Oziam uiuum cepit & trãsmigrauit. Aliasq; gentes ex quodam loco nomine Cuthi, qui ex flumine Persico ita uocantur, in Samariam & Israëliticam regionẽ constituit. Migrauerunt ergo decem tribus Israëlitarum de Iudæa, post annos numero nongentos quadraginta

quadraginta & ſeptem, à quo tempore egrediẽtes ex Aegypto maiores eorum, hanc tenuere prouinciam ſub principe Ieſu: ex quo autem recedentes à Roboam, qui fuit ex genere Dauid, regnum Hieroboam tradiderunt, ſicut & prius à me ſignificatum eſt, anni tunc erant ducenti & quadraginta, & menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis apprehẽdit Iſraẽlitas tranſgredientes leges, atq; prophetis non obediẽtes, qui eis hanc prædixere calamitatem, nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autem malorum eorũ cauſa fabricari, ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid, Hieroboam eius ſeruum fecerunt regem, qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis inimicum, imitantibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem Aßyriorum inuaſit pugnando cunctam Syriã, & Phœnicen uniuerſam. Nomen autem regis huius in archiuis Tyri conſcriptum eſt. Pugnauit enim aduerſus Tyrum, cum in ea regnaret Heliſæus. De quibus teſtatur & Menander, qui tẽporum facta conſcripſit, & Tyriorum antiquitatem in Græcam linguam cõuertens, ſic ait: Heliſæus nomine, regnauit annis triginta & ſeptem: hic recedentibus Cutheis nauigans reduxit eos: contra quos denuo Salmanaſar Aßyriorũ rex inſurgens, cunctam Phœnicẽ inuaſit. Qui facta pace cum omnibus, poſt terga ſua reuerſus eſt. Receßit autem à Tyro ciuitas Sidon, & Arce & antiqua Tyrus, & multæ aliæ urbes, quæ ſemetipſas Aßyriorum regi tradiderunt. Quapropter Tyrijs non ſubiectis, denuo rex aduerſus eos egreſſus eſt, Phœnicibus exhibentibus ei naues ſexaginta, & remiges octingentos. Contra quos Tyrij nauigãtes in duodecim nauibus, diſperſis hoſtium nauibus cepere captiuos uiros quingẽtos. Vnde honor Tyriorum propter hoc creuit eximie. Reuertens autẽ Aßyriorum rex, diſpoſuit cuſtodias ſuper fluuium & aquæductus ciuium,

ciuium, ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinq; annis fuiſſet factum, tulerunt de effoßis puteis bibẽtes aquam. Hæc in archiuis Tyri de Salmanaſar Aßyriorũ rege ſcripta ſunt. Igitur dum fuiſſent in Samariam tranſmigrati Chutæi (hoc enim uocabantur nomine hactenus, eò quòd de prouincia Perſida, & à quodam flumine quod Chuta uocabatur, migrati uiderentur) ſecundum gentem propriam ſinguli eorũ deos in Samariam portauerunt: erant autẽ quinq;. Et cum eos more proprio colerẽt, ad iracundiam & furorem maximum deum prouocauerunt, uenitq; peſtilẽtia ſuper eos: per quam corrupti, cum nullam malorũ medicinam inuenire poſſent, deum maximum colere pro ſalute cœperũt. Mittentes itaq; ad regem Aßyriorum legatos, ſupplicauerunt, ut ſacerdotes eis ex captiuis Iſraëlitarum, quos pugnando tenuerat, deſtinaret. Quo mittẽte ſacerdotes, leges dei & culturam eos docuerũt. Et cum cœpiſſent eum ſumma deuotione uenerari, peſtilentia repentè ceſſauit: & hactenus ipſas ſolennitates celebrare noſcuntur. Hi ſiquidẽ ſecundum eloquium Hebræorum Hebræi, ſecundum genus Cuthæi, Græcè autem Samaritæ uocantur, qui pro rerum motu ſemper parati ſunt: & quando uident Iudæos eſſe felices, cognatos eos appellant, quaſi de Ioſeph nati uideãtur, & ex illo cum eis habeant ſocietatis initium: quãdo uerò deiectos uident, nequaquam eis deuotione aut genere cõmunicari uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos edicũt. Sed de his quidem opportunius edicemus.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber decimus.

Bellum Sennacherib contra Hierosolymã: & Rapsacis blasphemia. CAP. I.

VM Ezechias duarũ tribuum rex, quartum & decimum annum haberet in regno, Aßyriorũ rex nomine Sennacherib maxima manu aduersus eum castrametatus est, & forti brachio omnes ciuitates tribuũ Iuda & Beniamin tenuit. Cumq; ad Hierosolymam tenderet, præuenit eum mißis legatis Ezechias, promittens & obedire se ei, & tributa quæ imponeret exoluere. Sennacherib uerò cognoscẽs quæ legati ferebãt, dignũ iudicauit bello desistere: & precantium susci pere dignitatẽ, tunc promisit. Qui accipiens trecenta argenti talenta, auri triginta, amicus discessit, dans legatis iurisiurandi fidem: quia ei nihil discedendo noceret. Ezechias autẽ credens & euacuans thesauros, misit ei pecunias, sperans se à periculo belli & regni amißione liberari. Aßyrius autẽ hæc sumens, ex his quæ promiserat cogitauit nihil, sed ipse profectus est ad Aegyptios & Aethiopas, principẽ uerò militiæ Rapsacen cum multo exercitus robore & duobus alijs ad uastandam Hierosolymam dereliquit, quorum nomina erant Dathara & Anaciris. Tunc itaq; uenientes ante muros castra fixerunt, miseruntq; ad Ezechiam petentes, ut cum ipso possent habere colloquiũ. Ille uerò per se quidem propter metum non abijt: tres autẽ necessarios sibi amicos misit: hoc est, Heliachim tutorem regni, & Sobnean & Ioan, qui super scribas erat. Isti siquidẽ procedentes è diuerso ante principem militiæ Aßyriorũ steterunt. Quos dum uidisset 4. Reg. 18.

uidisset Rapsaces princeps militiæ, petijt, ut euntes dicerent Ezechiæ: Rex magnus Sennacherib requirit ab eo: de quo præsumens atq; confidens refugit dominum suum, & obedire non uult, neq; suscipere eius exercitum? An certe propter Aegyptios, sperans exercitum suum illorũ solatio subleuari? Si autem hoc expectat, fatuus est, & similis homini incumbẽti calamo fracto, qui cum ceciderit, insuper manu uexata sentiet plagam. Sciat autem quia etiam uoluntate dei cõtra eum constrametatus est, qui conceßit ei Israëlitarum uastare regnum, & eodem modo, quo subiectos eius, disperderet regnũ. Dum hæc Rapsaces Hebraica lingua diceret, habebat enim linguæ huius experimentum, Heliachim metuens, ne populus audiens metu corrueret, poposcit ut Syrorum magis loqueretur eloquio. Ille uerò intelligens suspicionem eius & metum, maiori uoce amplius clamans respondit Hebraicè, dicens: Audiant omnes præcepta regis, & quod utile est eligant, & se nobis tradant. Palàm est enim quia uos & rex populum uana spe decipitis, & repugnare suadetis. Si uerò præsumitis ut exercitum nostrũ repellere uos dicatis, dante me duo milia equos de exercitu mihi commisso, totidem ascensores præbentes uestrum exercitum nobis ostendite, sed nõ habetis tot homines. Quid igitur tardatis tradere uosmetipsos melioribus, qui uos capturi sunt, & inuitos, dum spontanea traditio securior sit uobis, inuita uerò ualde periculosa, ut causa calamitatis existat? Hæc audientes & populus, & legati, dicẽte Aßyriorum principe, ea Ezechiæ renunciauerunt. Ille uerò hæc audiens, exutus ueste regali, indutusq; sacco & habitu miserando lege patria, prostratus in facie rogabat deum, ut adiuuaret, nullam aliam spem habentem salutis: mittensq; & amicos quosdam & sacerdotes ad Esaiam prophetam, proposcit ut oraret, & factis sacrificijs pro salute omnium rogaret deum, quate

quatenus & hostium spem frangeret, & populo suo misericordiam condonaret. Propheta uerò haec faciens, admonitus à deo confortauit regẽ & eius amicos, prædicens quia sine bello deuicti hostes turpiter ab urbe receederent, & non eos fortitudine illa ualere quam se habere credebant, deumq; prouisurum ut fortiter uastarentur. Sed & ipsum regẽ Assyriorum Sennacherib non prævalentem aduersus Aegyptios, cum ad propria remearet ferro periturum esse prædixit. Ipso siquidem tempore scripsit Ezechiæ Assyrius epistolas, in quibus fatuum eum esse dicebat, credẽtem, quia eius seruitium posset euadere, qui multas gentes & maximas subdidisset: & interminabatur funditus se eum disperdere, dum caperet urbẽ, nisi portas aperiens sponte in Hierosolymis exercitum eius exciperet. Quæ cum relegisset Ezechias, spreuit propter spem quam habebat in deum: epistolam uerò plicans in tẽplo reposuit. Rursus autem cùm deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & salute cunctorũ, Esaias propheta eum asseruit exauditum, & nec in præsenti tempore esse ab Assyrijs obsidendum, & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant esse reuersuros, & tertio anno cum pace opus suum facturos, & propriarum possessionum sine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore transeunte, Assyriorũ rex bello quod Aegyptijs intulerat frustratus, ob huiusmodi causam sine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tẽpore fuisset commoratus in obsessione Pelusij, & dum aggeres contra muros eleuati fuissent, quibus ciuitati nitebatur obsistere, audiuit Aethiopum regem Tarachen cum multo exercitu ad Aegyptiorum uenire solatium, & per desertum iter facere, ut subitò in Assyriorum castra irrueret. Turbatus ergo rex Sennacherib ad sacerdotem Vulcani castra se metari dicebat, quasi iste rex ad eum regem Aegyptiorum uenisset, qui esset

Vulcani ſacerdos: & obſeſſionem Peluſij huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Strages magna Aſſyriorũ, eorumq; regis. CA. II.

4.Reg.19. ORante itaq; rege Hieroſolymorũ ad deũ, & deus exaudiens maximã plagam miſit in eum, & multi perempti ſunt. Herodotus autẽ de rege Sennacherib errorem ideo facit, quia non Aßyriorum dicit regem, ſed Arabum: adijciens quia ſoricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit Aßyriorum: & propterea cum non haberet rex arcus, exercitum à Peluſio reuocauit. Et hæc quidẽ Herodotus. Beroſus autem qui Chaldaicam conſcripſit hiſtoriam, meminit regis Sennacherib, & quia regnauit ſuper Aßyrios, & caſtrametatus eſt cõtra omnem Aſiam & Aegyptum, ita dicẽs: Reuerſus autẽ Sennacherib à prælijs Aegyptiorum, ad Hieroſolymam cum ueniſſet, exercitũ quem cũ Rapſace dimiſerat, inuenit in periculo peſtilentiæ cõſtitutum: deus enim morbum populo eius immiſerat, ita ut prima nocte eorũ qui obſidebant, deperirent centũ octoginta quinq; milia uiri cũ iudicibus & tribunis. Propter hanc calamitatẽ in nimio terrore & angustia conſtitutus, de cuncta iam militia metuens, fugit cum ſua manu ad propriũ regnũ, in ciuitatẽ quæ appellatur Ninive. Et dum modicum tempus ibidem cõmoratus fuiſſet, dolo à ſenioribus filijs Adramelech & Selenſaro eſt perẽptus in proprio templo, quod dicitur Araſci. Et illi quidem pro cæde patris effugati, ad Armeniam diſceſſerunt. Succeßit autẽ in eius regnũ Aſaracoldas. Terminus igitur obſeßionis Aßyriorum contra Hieroſolymitas, tali occaſione prouenit.

Ezechias moriturus uitæ productionẽ obtinuit: ſolis quoq; retrocelſio. CAP. III.

4.Reg.21. EZechias autẽ inopinabiliter à terroribus liberatus, gratificas hoſtias cum omni populo celebrauit deo: & cognoſcens

gnoscens quia nulla alia causa hostes alios quidē peremisset, alios uerò timore morti similes effugasset ab Hierosolymis, nisi diuino solatio, omni studio & largitate usus est circa dei cultum. & non post multum graui languore detentus, à medicis quidē desperatus est: nihilq; nec ipse de se, nec eius amici spei ulterius sustinebant. adijciebatur autem regi & alia magna angustia, eò quòd filios non haberet, & quòd moriturus esset, desolatam relinquens domum, nec successorē sui generis habiturus. Dumq; nimis in hac parte fatigaretur, rogauit deum ut ei paruo tempore uitam concederet, donec filios habere posset: & non prius anima priuaretur, antè quam fieret pater. Cui misertus deus petitionemq; suscipiens, quia nō dolebat, eò quòd priuandus esset bonis imperij, sed ut filios haberet, qui in eius principatū succederent, mittēs Esaiam prophetam iussit ei dicere, quia post tertiam diem casum languoris euaderet, & postea annis quindecim superuiueret, & filios generaret. Dum hæc dei mandata propheta dixisset, propter nimietatē languoris, & ea quæ inopinabiliter promittebantur nō credens, signum aliquod & indiciū petijt ut faceret Esaias, quatenus hæc dicēti sibi crederet, & à deo eū missum uere cognosceret. Nam ea quæ ultra rationē sunt, & fortiora spe uidentur, huiusmodi rebus creduntur esse ueracia. Et dum propheta interrogasset eum, quod uellet fieri signū, umbram solis petijt decem gradibus ad ea loca unde uenerat, remeare. Et dum propheta rogasset deum ut fieret, uidens rex impletum esse quod uoluit, repentè solutus à languore cōsecendit in tēplum, & adorās deū uota debita celebrauit. Eo siquidem tēpore cōtigit Assyriorum regnū à Medis dissolui, quod tamen in alijs indicabo. Rex itaq; Babyloniorū Baladas misit legatos ad Ezechiā portantes munera, & ab eo popoſcit, ut et esset socius & amicus. Ille uerò legatos libenter suscipiens,

& thesauros eis ostendens, & armorũ instructionẽ, & aliam copiam quam in auro & gemmis habebat, simul etiam munera præbens regi Baladæ deferenda, dimisit eos. Tunc uenit ad eum Esaias propheta, & quæsiuit qui essent qui uenerant. Cui dixit, de Babylonia eos, & à suo rege uenisse, & ostendisse se eis uniuersa, ut uidẽtes diuitias & uirtutem regni cognoscerent, & regi suo renunciarent. Cui propheta respondens: Scito, inquit, non post multum tempus in Babyloniam filios tuos & diuitias transmigrandas, insuper & nepotes tuos eunuchos faciendos, & amissuros uirile nomen, & regi Babyloniæ seruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias autem cõtristatus in his quæ dicta fuerant, ait, non se quidẽ uelle suam gentẽ in talibus ærumnis incurrere: sed quia impossibile est quæ apud dominum deliberata sunt, posse mutari, rogabat ut usq; ad uitam ipsius pax permaneret. Meminit autẽ Baladæ regis Babyloniorum Berosus. Cum itaq; propheta Esaias indubitanter & mirabiliter de ueritate cõfideret, & nihil falsi penitus loqueretur, omnia quæcunq; prophetauit, scribens dereliquit in libris, ut ex effectu postea hominibus appareret. Et non solus iste propheta, sed & alij numero duodecim idem fecerunt: & omne siue bonum siue contrarium sit apud nos, secundum illorũ dictum prouenire dinoscitur. Sed horum singula denuo declarabimus.

De impietatibus Manassæ regis. CAP. IIII.

4. Reg. 21. *EZechias autem rex dum superuixisset tẽpus quod prædiximus, & omne illud spatiũ in pace degisset, mortuus est anno uitæ suæ quinquagesimo & quarto, in quibus regnauit uiginti & nouem. Cui successit in regnum filius proprius nomine Manasses de matre quidem nomine Echibene, qui à paternis uoluntatibus abscisus, & ad diuersa conuersus, omne genus malignitatis ostẽdit, & nihil impium dereliquit: sed*

sed iniquitates Israëlitarum imitatus est, quibus in deum delinquentes affligebantur. Præsumpsit autem & templum dei polluere simul & ciuitatem, pariterq; omnem regionē. Nam spernendo deum ad hoc usq; peruenit, ut omnes Hebræorum iustos occideret, & neq; prophetis parceret, quorum quotidie singulos perimebat, & eorū sanguine Hierosolymorum plateas irrigabat. In his autē iratus deus, misit prophetas ad regem & populum, per quos interminatus est easdem eis futuras calamitates, in quibus incurrerant fratres eorū Israëlitæ, cum ei iniurias intulissent. Illi uerò eorum nō crediderunt uerbis, quibus lucrari potuerant, ut nihil mali paterentur: sed operibus uera fuisse cognouerūt, quæ prophetæ prædixerūt.

De conuersione Manassæ, & insigni pietate Iosiæ regis optimi. CAP. V.

IGitur dum in eis perseuerarent, bellum super eos intulit rex Babyloniorum & Chaldæorum. Is enim misso exercitu in Iudæam, & regionem eorū depopulatus est, & regem Manassen dolo captum & ad se deductum, habuit ad ea quæ uoluit tormenta subiectum. Manasses autē intelligens in quibus malis tunc esset, & horum omniū se arbitratus autorem, supplicabat deo, ut ei hostem suum clemētem faceret atq; misericordem: cuius orationes deus exaudiens, hoc ei concessit: & remissis à rege Babyloniorum, ad sua regna reuersus est. Cumq; uenisset ad Hierosolymam, priorum quidē delictorum quæ circa deum gesserat, pœnitens studebat etiam memoriam malorum, si esset possibile, ab animo suo repellere, & ad seruitium dei & omnem diuini cultus religionem accedere, templumq; purgauit & ciuitatē: & ad hoc solum erat de cætero constitutus, ut gratias deo pro dono salutis exoluēret, quatenus ei in omni uita propitius permaneret. Hæc autem ipsa & populum agere docuit, agnoscens in quibus calamitatibus incidisset 4. Reg. 21.

& thesauros eis ostendens, & armorũ instructionẽ, & aliam copiam quam in auro & gemmis habebat, simul etiam munera præbens regi Baladæ deferenda, dimisit eos. Tunc uenit ad eum Esaias propheta, & quæsiuit qui essent qui uenerant. Cui dixit, de Babylonia eos, & à suo rege uenisse, & ostendisse se eis uniuersa, ut uidẽtes diuitias & uirtutem regni cognoscerent, & regi suo renunciarent. Cui propheta respondens: Scito, inquit, non post multum tempus in Babyloniam filios tuos & diuitias transmigrandas, insuper & nepotes tuos eunuchos faciendos, & amissuros uirile nomen, & regi Babyloniæ seruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias autem cõtristatus in his quæ dicta fuerant, ait, non se quidẽ uelle suam gentẽ in talibus ærumnis incurrere: sed quia impossibile est quæ apud dominum deliberata sunt, posse mutari, rogabat ut usq; ad uitam ipsius pax permaneret. Meminit autẽ Baladæ regis Babyloniorum Berosus. Cum itaq; propheta Esaias indubitanter & mirabiliter de ueritate cõsideret, & nihil falsi penitus loqueretur, omnia quæcunq; prophetauit, scribens dereliquit in libris, ut ex effectu postea hominibus appareret. Et non solus iste propheta, sed & alij numero duodecim idem fecerunt: & omne siue bonum siue contrarium sit apud nos, secundum illorũ dictum prouenire dinoscitur. Sed horum singula denuo declarabimus.

De impietatibus Manassæ regis. CAP. IIII.

4. Reg. 21. EZechias autem rex dum superuixisset tẽpus quod prædiximus, & omne illud spatiũ in pace degisset, mortuus est anno uitæ suæ quinquagesimo & quarto, in quibus regnauit uiginti & nouem. Cui successit in regnum filius proprius nomine Manasses de matre quidem nomine Echibene, qui à paternis uoluntatibus abscisus, & ad diuersa conuersus, omne genus malignitatis ostẽdit, & nihil impium dereliquit:

sed

sed iniquitates Israëlitarum imitatus est, quibus in deum delinquentes affligebantur. Præsumpsit autem & templum dei polluere simul & ciuitatem, pariterq; omnem regionē. Nam spernendo deum ad hoc usq; peruenit, ut omnes Hebræorum iustos occideret, & neq; prophetis parceret, quorum quotidie singulos perimebat, & eorū sanguine Hierosolymorum plateas irrigabat. In his autē iratus deus, misit prophetas ad regem & populum, per quos interminatus est eadem eis futuras calamitates, in quibus incurrerant fratres eorū Israëlitæ, cum ei iniurias intulissent. Illi uerò eorum nō crediderunt uerbis, quibus lucrari potuerant, ut nihil mali paterentur: sed operibus uera fuisse cognouerūt, quæ prophetæ prædixerūt.

De conuersione Manassæ, & insigni pietate Iosiæ regis optimi. CAP. V.

IGitur dum in eis perseuerarent, bellum super eos intulit rex Babyloniorum & Chaldæorum. Is enim nusso exercitu in Iudæam, & regionem eorū depopulatus est, & regem Manassen dolo captum & ad se deductum, habuit ad ea quæ uoluit tormenta subiectum. Manasses autē intelligens in quibus malis tunc esset, & horum omniū se arbitratus autorem, supplicabat deo, ut ei hostem suum clemētem faceret atq; misericordem: cuius orationes deus exaudiens, hoc ei concessit: & remissis à rege Babyloniorum, ad sua regna reuersus est. Cumq; uenisset ad Hierosolymam, priorum quidē delictorum quæ circa deum gesserat, pœnitens studebat etiam memoriam malorum, si esset possibile, ab animo suo repellere, & ad seruitium dei & omnem diuini cultus religionem accedere, templumq; purgauit & ciuitatē: & ad hoc solum erat de cætero constitutus, ut gratias deo pro dono salutis exoluēret, quatenus ei in omni uita propitius permaneret. Hæc autem ipsa & populum agere docuit, agnoscens in quibus calamitatibus incidisset 4. Reg. 21.

cidisset propter ritum, qui sanctæ cõuersationi erat aduersus: ædificansq; rursus altare, solẽnes hostias immolabat, sicut constituit Moses diuinã exponendo culturam. Eodem itaq; modo & pro Hierosolymorum cautela cogitauit, ita ut etiã muros antiquos cum magno studio repararet, & aliũ ultra eos erigeret, & turres eminentissimas exaltaret: custodias uerò quæ ante ciuitatẽ fiunt, multa munitione firmauit: & sic in omnibus à priori conuersatione mutatus est: & post hæc uitam habuit beatissimã, ut multi imitatores eius essent, ex quo dei coepit colere pietatem. Qui cum uixisset annis sexaginta & septem, & regnasset quinquaginta & quinq;, defunctus est, & sepultus in suis hortis. Cuius regnum peruenit ad eius filium Amon, cuius mater fuit nomine Maselmis de ciuitate Iechabath. Qui dum imitaretur opera patris, quæ ille in iuuentute præsumpserat, dolũ passus à suis, in domo sua peremptus est, cum uixisset annis quatuor & uiginti, & in regno egisset
4.Reg.22. duos. Populus autẽ peremit eius interfectores, eumq; cum patre sepelierunt, regnumq; Iosiæ eius filio tradiderunt cũ esset annorum octo. Cuius mater de ciuitate fuit Voscheti, nomine Ezi de ciuitate Vasuroch. Erat enim iste natura benignus, & ad uirtutem utiliter præparatus: & in studijs Dauid regis, & intentione & in regula totius dispositionis eius intentus. Cumq; ad duodecimũ ætatis uenisset annum, pietatẽ & iustitiam in se mirabilem esse monstrauit: cunctumq; populũ correxit & monuit, ut derelicta idolorum secta, quasi non essent dij, colerent patrium deum: & opera maiorũ regum, in quibus deliquerant, uelut senior emendabat: quæ uerò bene, & opportune facta cognouerat, obseruabat, & eorum imitator erat, & per suam sapientiã & intellectum naturalem similia celebrabat: cõsilijs utiq; bonis tradens sensum. Sequens enim legem uelut ordinem ciuitatis, & pietatẽ circa deum gerens,

omnia

omnia prospere gubernabat, & maxime quod à priorum regum iniquitate recedebat. Qui & omnem in circuitu ciuitatem atque prouinciam purgauit, & lucos extrancos qui facti fuerant abstulit, & ornamenta quæ in eis à prioribus fuerant ad iniuriam dei oblata diuellit: & tali modo populum ab huiusmodi secta retractum, ad religionis diuinæ iura conuertit. Qui & legitimas hostias obtulit, & holocaustorũ sacrificia altari solenniter rursus exhibuit, & in unaquaq; causa iustitiam nõ minus quàm animæ suæ coluit medicinam: missitq; in totam prouinciam, iubens ut qui uellent aurum argentumq; deferrent ad reparationem templi pro sua uoluntate atq; uirtute. Dumq; pecuniæ allatæ fuissent, ad solicitudinem templi & eius expensas præposuit Amasiam, qui erat supra ciuitatẽ, & scriptorem Saphan, & scribam monimentorum Ioan, & pontificem Heliachim. Qui dilationẽ nulla segnitie faciẽtes, ad instructores, & omnia quæ erant necessaria præparantes perabantur: & hoc modo celebrata reparatione tẽpli, pietas regis ostensa est. Qui dum octauumdecimum imperij haberet annum, misit ad Heliachim sacerdotẽ, iubens ut pecuniæ quæ remanserant conflarentur, & fierent exinde crateres, & libatoria & phialæ ad ministerium dei: insuper & quantumcunq; aurum uel argentum esset in thesauris, etiam hoc proferret ad crateras, & ad uasa huiusmodi facienda. Proferens autem Heliachim pontifex aurum, inuenit sacrum librũ Moseos, in templo positum, quem simul eijciens dedit scribæ Saphæ. Qui dum relegisset, uenit ad regẽ, & dum omnia terminum habere significasset, relegit & ei librũ illum. Tunc ille cum uerba libri eius audisset, scissa ueste uocauit pontificem Heliachim, & ipsum scribã, & necessarios simul amicos: missitq; eos ad quandam mulierẽ prophetissam nomine Oldam, uxorem Salomi cuiusdam, insignis uiri & nobilitate clari:

iußitq;,ut cuntes conſulerent eam, ſi propitius eis foret deus, cum metuerent ne præuaricando Moſeos leges & mandata maiorum,periculum tranſmigrationis incurrerent,& ad extraneas terras deuenientes uitam agerẽt miſerabilem. Audiens autem prophetiſſa quæ fuerant à rege mandata, iußit ut remeantes dicerent regi,quia diuinitatis quidem decretũ, quod iam contra eos protulerat, precibus infirmari non poſſet, id eſt,ut populus non periret, aut non de prouincia pelleretur, aut bonis tunc præſentibus minime priuaretur,dum trãſgreſſi fuiſſent leges, & tanto tempore pœnitentiam non egiſſent: prophetis utiq; monentibus, ut ſobrie uiuerent,& impietatis ſupplicia deuitarent:quæ facienda dicebat ut crederent, quia deus eſt,& nequaquam mentitur in uerbis,quæ per prophetas ſuos prænunciauit:propter iuſtitiam tamen regis retinendas iſtas ærumnas,& poſt eius obitum definita ſupplicia populis inferenda. Illi igitur qui miſſi fuerant mulieris prophe-
4.Reg.23. tiam remeantes nunciauerunt regi. Tunc ille mittens ubique, populum iußit ad Hieroſolymam conuenire, & ſacerdotes atque Leuitas,& omnem ætatẽ ſimul adeſſe præcepit. Quibus congregatis, primum quidem eis ſacrum relegit librum, & ſtans in tribunali in media multitudine, coëgit cunctos fidem & iuramenta præbere, ut apud deum fierent,& Moſeos leges per omnia cuſtodirent. Illi uerò & promptiſſime iurauerunt,& præcepta legis implere promiſerũt. Mox itaq; ſacrificia celebrantes,deum poſcebant ſibi eſſe propitiũ. Rex autem ſacerdoti præcepit, ut ſi quod aliud uas à parentibus eius oblatum idolis,aut dijs extraneis inueniretur in templo, proferret. Et dum fuiſſent multa collecta,cõburens ea,cineres eorũ cõſperſit in fluuiũ:& ſacerdotes idolorũ,qui ex genere Aaron nõ erant,interfecit. Dum hæc ergo feciſſet in Hieroſolymis,proceſſit in uniuerſam prouinciã,& lucos qui ab Hieroboam

roboam rege ad honorem deorum extraneorũ facti uidebantur, exterminauit: & ossa falsorum prophetarum super aluare, quod prius Hieroboam constituxerat, concremauit. Ea igitur quæ ueniens propheta ad Hieroboam, cùm ille sacrificaret, omni populo audiẽte, futura esse prædixerat, hoc modo terminum perceperunt: quando ex genere Dauid Iosias nomine scitea, quæ prædicta sunt ante annos trecentos sexaginta & unum. Post hæc autẽ rex Iosias profectus est ad cũctos Israẽlitas, qui captiuitatem, & seruitium Assyriorum effugerant: eisq; suasit, ut impios actus, & honores deorum extraneorũ relinquerent, & maximum, patriumq; colerent deum, eiq; dicarent & domos, & uicos. Perscrutatus est autem & ciuitatẽ, ne aliqui fortè idolum habentes intra sua tecta celarent: necnon & currus, qui ædificati fuerant à prioribus regibus, & quæq; alia huiusmodi erant, quæ uelut deos adorabãt, cuncta pariter amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia, ad Hierosolymam omnem populum conuocauit, & ad Azymorum festiuitatem, quæ Pascha dicitur, eos adduxit: donauitq; populo nouellos hœdos in pasca, & agnos triginta milia, boues autem ad holocausta tria milia. Præbuerunt autem & primi Iudæorum propter pascha sacerdotibus agnos quinq; & sexcenta milia: & Leuitis agnos duo milia eorũ præsules obtulerunt, boues uerò quingentos. Et dum esset hæc abundantia quadrupedũ, sacrificia faciebant Moseos, hostias singulas enarrantibus, ac ministrantibus legibus: nec fuit alia similis festiuitas apud Hebræos à Samuẽlis prophetæ tẽporibus. Causa uerò huius festiuitatis hæc erat, ut omnia secundum leges, & antiquam traditionem paternæ solennitatis efficerentur.

De obitu Iosiæ. CAP. VI.

POst hæc autem, dum Iosias in pace, atq; diuitijs, & gloria super omnes excelleret, Nechaon rex Aegyptiorum 4. Reg. 23.

castra posuit ad Euphratem fluuiũ, ut contra Medos, & Babylonios dimicaret, qui Assyriorum soluerunt principatum. Habebat autem desiderium, ut regnaret in Asia. Et dum uenisset in ciuitatem Medin, quæ erat de regno Iosiæ, prohibebat eum Iosias per suam prouinciam contra Medos iter facere. Tunc mittens legatos Nechaon, significauit non se contra eum exercitum mouere, sed ad Euphratem fluuium properare: adijciens, ut eũ prouocare non deberet ad sua bella, prohibendo, ne aliena iret ad prælia, quò tendebat. Iosias uerò non acquiescebat uerbis Nechaon, sed instabat, ne iter suum per eius faceret regionẽ. Reor, urgebat eum, ut quod imminebat, accideret. Nam cùm aciem exercitus sui componeret, & in curru uectus à cornu transiret ad cornu, quidã iaculatus eum Aegyptiorũ, à belli festinatione suspendit. Mox enim uulnere nimis affectus, iussit exercitum reuocari, & ad Hierosolyman remeauit. Qua plaga defunctus est, sepultusq; magnificè in patrijs monumentis. Qui uixit annis triginta & nouem, regnauit autem ex eis unum & triginta, omnisq; populus eum multis diebus cũ magno luctu, gemituq; defleuit. Sed & Hieremias propheta pro morte eius carmen lamentabili modulatione composuit, quod hactenus noscitur permanere. Hic uerò propheta futuram ciuitatis cladem prædicens, scripto reliquit simul & captiuitatem, nunc apud nos habitam, & in Babylonem unà migrationem. Et non solùm iste propheta prædixit hæc populis esse uentura, sed & propheta Ezechiel primus de his duos libros cõscribens populo reliquit. Erant autem ambo genere sacerdotes, sed Hieremias quidem in Hierosolymis est commoratus à tertiodecimo anno regis Iosiæ, usq; dum ciuitas uastaretur & templum. Quæ tamen de hoc propheta prouenerũt, loco proprio declarabimus. Mortuo siquidem Iosia, sicut prædiximus, ei successit in regnum filius Iochaz

chaz cùm trium & uiginti esset annorũ. Et hic quidẽ regnauit in Hierosolymis. Matrem uerò habuit Amital de ciuitate Thobona, fuitq; impius & sceleſtus.

De rege Ioachim captiuo, & de uictoria Nabuchodonosor contra regem Aegypti. CAP. VII.

REx igitur Aegyptiorũ dum fuiſſet à pugna reuerſus, euocauit Ioachaz ad ſemetipſum de ciuitate Syriæ, quæ dicitur Hemath. Qui dum ueniſſet, cum repente uinxit: & ſeniori eius fratri, ex eodẽ patre progenito, nomine Eliachim, tradidit regnum, mutans ei nomen Ioachim. Prouinciæ uerò tributum impoſuit centũ argenti talenta, & unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachaz autem deduxit in Aegyptum, qui etiam mortuus eſt in ea, dum regnaſſet tres menſes, & dies decem. Ioachim uerò mater uocabatur Zabud de ciuitate Abuma: Hic autẽ uir erat natura iniuſtus, & ualde nequiſſimus, & neque circa deum ſanctus, nec circa homines manſuetus. Cumq; quartum iam regni haberet annum, Babyloniæ principatum quidã Nabuchodonoſor accepit: & eodem tempore cum magno apparatu ad Archamim ciuitatem uenit, quæ eſt iuxta Euphratem, pugnaturus contra regẽ Aegypti Nechaon: ſub hoc enim Syria erat uniuerſa. Dumq; cognouiſſet regis Babyloniæ uoluntatem Nechaon, penitus non expauit, ſed cum magno brachio ſuper Nabuchodonoſor ad Euphratem uenit. Qui facta congreſſione deuictus eſt, & multa milia uariis belli rebus amiſit. Tranſiens autem Euphratem Babyloniæ rex, omnem Syriam uſq; ad Peluſium cepit, præter Iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonoſor regis, qui erat octauus Ioachim regis Hebræorum, contra Iudæos cum magno exercitu caſtrametatus eſt Babylonius, tributa exacturus à Ioachim, aut certè dimicaturus. Ille uerò metuens eius minas, & pacem habere deſiderans, præbuit ei tributa, 4. Reg. 24.

buta, quæ præceperat annis tribus.

De Ioachim regis defectione & morte, deq; Hierosolymæ captiuitate. CAP. VIII.

4.Reg.24. TErtio uerò anno audiens Aegyptios denuo contra Babylonium pugnaturos, tributa non reddidit, sed spe Aegyptiaci belli deceptus est. Nam pugnare contra eum Aegyptij minimè præsumpserũt. Propheta siquidẽ Hieremias quotidie prædicebat, quia frustra Aegyptiorum spe tenerentur, & quia immineret ciuitati, ut à rege Babylonio uastaretur, & rex Ioachim subderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat, quãdo qui crederet, nullus erat. Nam & populus, & principes audientes hæc, negligebant: & indignantes super his, quæ dicebantur, quasi auguriũ aduersus regem propheta ferret, accusabãt eum: & subiectũ iudicio, ut ad supplicii quoq; traderetur, cõtra eum dari sententiã postulabant, quod multi quidem aduersus eum fieri decreuerunt, seniores autẽ recesserunt. Quin ea uoluntate, qua iustè prophetam absoluerant, ea ipsa etiam alijs suadebant, ne quid mali fieret Hieremiæ: dicentes, quia non solùm iste ciuitati futura prædiceret, sed & Micheas ante eum olim talia prædixisset, & multos se scire huiusmodi uerba dixisse, quorũ nullus tunc à regibus aliquid pertulisset, sed quasi prophetæ dei fuerint honorati. His itaq; uerbis mitigantes turbas, eripuerũt Hieremiã à definito supplicio. Qui omnes prophetias suas conscribens, ieiunante populo, & in ecclesiã congregato, in templo mense nono quinti anni regis Ioachim, relegit librũ, quẽ de futuris rebus ciuitati, & populo, temploq; conscripsisse uidebatur. Audientes itaq; principes, tulerunt ab eo librum: iusseruntq; eum & scribam Baruch de medio tolli, ne quibusdã fierẽt manifesti: ipsum uerò librũ portantes, regi dederunt. Qui præsentibus amicis iussit scribã suum relegere, & audiens, quæ scripta noscebantur in libro,

in libro, iratus rex dirupit eum, & igne cremauit: & requisitos Hieremiam, & Baruch iußit ad se puniendos adduci. Illi siquidem eius tunc iram declinauerunt. Non post multũ uerò tempus uenientem contra se magno cum exercitu regem Babyloniorum, fœderis iure susceptum, propter metum corũ quæ dicta fuerant à propheta, credens nihil se fore passurum, neq; per obsessionem neq; per pugnam. Cumq; Babyloniæ rex intrasset in ciuitatem, fidem nequaquã seruauit, sed iuuenes fortissimos & pulchritudine decoros Hierosolymitarum occîdit unà cum rege Ioachim. Quem etiam ante muros insepultum proïci iußit, filium uerò eius Ioachim constituit regem uniuersæ prouinciæ. Eos autẽ qui erant in dignitatibus cõstituti, numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam, inter quos erat & propheta Ezechiel, cùm esset adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regẽ, qui cùm uixisset annis sex & triginta, regnauit undecim. Successor uerò eius regni Ioachim, de matre nomine Ioas, regnauit mẽsibus tribus, & diebus decem.

De captiuitate regis Ioachim in Babylonẽ & Sedechiæ obstinatione contra Hieremiã prophetã. CAP. IX.

REgem uerò Babyloniorũ, qui Ioachim cõcesserat principatum, repentè timor inuasit. Formidatus est enim, ne fortè habens mali memoriam pro nece paterna, prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum, regem Ioachim in Hierosolymis obsidebat. Ille uerò cùm esset natura benignus & iustus, noluit ciuitatẽ propter se uidere pericula sustinere: sed sumens matrẽ, & cognatos, tradidit obsides ducibus, qui fuerant à Babyloniæ rege directi: accipiens ab eis iusiurandum, ut nihil mali paterentur, nec ipse nec ciuitas, quorum fides nequaquam mansit inuiolata. Non enim seruauit eam Babyloniæ rex, sed præcepit principibus suis, ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes, captiuos sumerent, pariter & artifices, eosq; 4. Reg. 24.

eosq; ad se ligatos adducerent, qui omnes fuerant decem milia, octingenti, triginta & duo: simul & Ioachim cum matre pariter & amicis, quos deductos ad se habuit in custodia. Patruum uerò Ioachim, nomine Sedechiam, constituit regē: accipiens ab eo iusiurandum, ut ei prouinciā custodiret, & nihil hostiliter ageret, nec faueret Aegyptijs. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti & unius, quando accepit regnum, & nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iustitiam superbus, circa quem impij locum maximū habere uidebantur. Quapropter & propheta Hieremias ad eum ueniens, crebrò testabatur, dicens, ut reliquas quidē impietates & iniquitates desereret, & iustitiæ prouideret, & neque duces qui essent maligni, respiceret, neq; falsis prophetis eum seducentibus crederet, quasi nequaquam contra ciuitatem Babyloniæ rex dimicaret. quia Aegyptij contra eum bella rursus inferrent, & uincerent, quoniam hæc uera non essent, nec hoc modo uentura forent. Sedechias autem dum audiret prophetam hæc dicentem, consentiebat ei per omnia tanquā uera loquenti, & quasi prodesset ei, ut eius crederet uerbis: sed rursus amici eius subuertebant mentem, & à prophetæ dictis ad ea, quæ uoluerant, adducebant. Prophetauit autem Ezechiel de Babylone futuras calamitates populi, & misit in Hierosolymam. Sedechias autē eorum prophetijs non credidit propter huiusmodi causam. Alia siquidem uniuersa consonā à prophetis edicta sunt, quomodo & ciuitas uastaretur, & ipse Sedechias duceretur captiuus in Babyloniam: discordauit autem Ezechiel, dicens, quia Sedechias Babyloniam non uideret, quum Hieremias dixisset, quia uinctum eum rex Babyloniæ duceret. & eò quòd non idem uterque dixisset, etiam illa quæ concordabant, non esse uera dicebat, licet omnia ei secundum eorum euenerint prophetias: quæ tamen opportunius declarabimus.

rabimus. Igitur societatem Babyloniorum, quam habuit octo annis, dissoluit, & semetipsum ad Aegyptios transtulit, sperans cum illis contra Babylonios præualere.

De destructione Hierusalem à Chaldæis. CAP. X.

INterea dum hoc cognouisset Babylonius rex, castra mouit aduersus eum: & afflicta prouincia, et munitiones eius unà diripiens, ad ipsam Hierosolymorum ciuitatem obsidendam cum magno ueniebat exercitu. Rex autẽ Aegyptius audiens, quia & Sedechias amicus eius esset, sumpta uirtute maxima bellatorum, uenit ad Iudæam quasi eius soluturus obsessionem. Babylonius autem receßit ab Hierosolymis, & occurrit Aegyptijs, eisq; congressus, prælio superauit, & eos in fugam conuersos, de Syria coëgit exire. Quumq; Babylonius discesßisset ab Hierosolymis, deceperunt falsi prophetæ Sedechiam, dicentes, quia neq; Babylonius denuo contra eum pugnaret, & contribules eorum quos de prouincia ad Babyloniam remigrauerat, cum dei uasis omnibus, quæ rex detulerat de templo, reuerterentur. Sed Hieremias his contraria atque uera, transiẽs in medium, prophetauit, dicens, quia male quidem facerent illi, qui regi talia suaderent, quando per Aegyptios nihil iuuari possent: quos utique deuincens Babyloniæ rex, in Hierosolymam remearet: eamq; fortiter obsideret, & populum fame corrumperet, ac reliquos captiuos abduceret, substantiasq; diriperet, simul & diuitias templi exhauriret, & ipsum insuper cõcremaret, ciuitatemq; subuerteret: & essent seruituri Babyloniæ regi, eiusq; nepotibus, annis septuaginta. A' quorum seruitio nos, inquit, tunc remouebũt Persæ, & Medi, Babyloniorum destruentes imperiũ: & ad hanc reameantes urbem, ædificabimus templum rursus, & Hierosolymam denuo reparabimus. Hæc dicente Hieremia, plurimi quidem crediderunt: principes autẽ & impij, exceßisse eum à sua

mente

mente dicebant, eumq; sub hoc fomite deridebãt. Igitur quum ei placuisset ad patriam properare, quæ dicitur Anatoth, uiginti stadijs procul ab Hierosolymis constitutam, inueniens eum in itinere quidã principũ cõprehensum detinuit, calũniã faciẽs ei, quasi ad Babylonios iret. Ille uerò mẽtiri quidẽ illũ, & calũniæ sibi crimẽ inferre, se uerò ad patriã remeare, dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus, uinctum deduxit ad iudicium magistratuum: à quibus omnia uerbera & tormẽta perpessus, ad necis supplicium reseruabatur: qui quoddam tempus hæc quæ prædiximus, nimis iniustè sustinuit. Anno uerò nono Sedechiæ regis, decima die mensis decimi, uice secunda, Babyloniæ rex ad Hierosolymam castrametatus est: & sedens circa eam decem & octo menses, cum studio magnæ uirtutis obsedit, obsessosq; Hierosolymitas, duo mala & alia maxima deprimebant, morbi languor, & fames eis uehementer obsistens. Hieremias uerò propheta, quũ esset in custodia, non cessabat, sed clamabat, & prædicabat apertè, monendo populum, ut regem Babyloniorum portas aperientes susciperent: hoc enim facto, eos cum omni domo posse saluari, dicitus dicitur asserebat euelli: prædicabatq; pariter, quoniam si quis maneret in ciuitate, omnino periret, aut fame consumptus, aut gladijs hostium. Si uerò ad hostes cõfugeret, & inimicos & mortem quodammodo declinaret. Principes autem hæc audientes, nec inter ipsa consistentes mala, patiebantur eius uerba animo suo percipere: sed cum ira graui uenientes, indicauerunt regi, & accusantes eum, quasi uesanum occidendum esse prophetam poscebant, qui eorum animos frangeret, & malis promißionibus audaciã populi ualde molliret: quando dũ parati essent omnes pro eo, & patriæ salute pugnare, ille moneret, ut ad hostes fugerent uniuersi, quia ciuitas capienda foret, & omnes in ea pariter perituri. Rex ergo ipse

pro

pro bonitate quidem & iuſtitia iratus non eſt. Sed ne principibus tali tempore uideretur eſſe cõtrarius, permiſit eis ut facerent prophetæ, quod uellent. Qui hoc ſibi cõceſſo à rege, mox ingredientes in carcerẽ, & ſumentes eũ, in quendã lacum pleniũ cœno depoſuerunt, ut morte propria ſuffocatus, extingueretur. Ille uerò uſq; ad guttur in luto depoſitus, in his degebat anguſtijs. Quidã uerò ſeruorũ regis honoribus decoratus, & genere Aethiops, nũciauit regi, dicens non recte amicos & principes eius feciſſe, quòd Hieremiã in cœno ſubmergerẽt, quod opus omni morte & uinculis eſſet amarius. Hæc cũ audiſſet rex, pœnitentia ductus, quia prophetã principibus tradidiſſet, iuſsit Aethiopi, ut ſumptis triginta regis miniſtris, & funibus, & quicquid expediret ad ſalutis eius utilitatẽ, cum feſtinatione Hieremiã extraheret. Aethiops autem ſumẽs quod præceperat rex, prophetã de lacu reduxit, & ſine cuſtodia eſſe permiſit. Euocante uerò eũ latenter rege, & requirente, ſi quid diuinũ ei in rebus præſentibus poſſet edicere: ille ſe habere quidem quod diceret, aſſerebat, ſed non fore ſibi credendũ, nec dum moneret, audiendum: quando iam quaſi malum aliquod agentẽ eius amici perdere decreuiſſent. Vbi ſunt, inquit, nunc qui Babylonium nequaquã dimicaturũ eſſe dicebant, audientesq; fallebant? Sed & ſi nunc dixero ueritatem, morte me nũ condemnes? Quumq; rex ei iuſiurandũ præbuiſſet, quia nec ipſe eũ perimeret, nec principibus ſupplicij iure cõtraderet, data fide, ſecurus ſuadebat ei, ut Babylonijs traderet ciuitatẽ. Hæc enim dicebat deum ei per ſe prophetare, ſi liberari uellet, & præſentia pericula declinare: & neq; ciuitatẽ uſq; ad fundamẽta deijci, nec templum ab hoſtibus cõcremari: quod ſi nõ fieret, ipſe malorũ autor & ſibi & ciuitati huius calamitatis exiſteret. Hæc audiens rex, uelle ſe quidẽ quæ monebat facere, dixit, & expedire ſibi, ſed metuere contribules, qui

ad regem Babyloniæ iam perrexissent, ne accusantibus eũ, periculo subiaceret. Quem propheta confortabat, & frustra supplicũ suspicari dicebat: nihil mali passurũ, si Babylonijs traderet ciuitatem, nec ipsum nec uxores, nec filios eius, insuper & quia templũ mansuret illæsum. Et Hieremiam quidem quũ hæc dixisset, dimisit rex, præcipiens, ut nulli ciuium quæ locutus fuerat, proderet, sed neq; principibus aperiret: qui si cognoscentes eum à rege uocatum, requirerent, ut quod cum eo loquutus fuerit, illis quoq; narraret, diceret quia poposcisset, ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur. Qui scilicet hoc eis dicebat, dum uenientes ad prophetã, requirerent, quid locutus fuisset ad regẽ. Hæc quidem ita gesta sunt. Babylonius autem obsessionem grauius inferebat, faciens turres cum magnis ædificijs, & aggeres ingentes exaltans, ex quibus resistebat de muris repugnare nitentibus: multas quoq; machinationes erexit, æquans muris per circuitum ciuitatis. Illi siquidem qui erant intra urbẽ, fortiter & promptissime resistebant, neq; fame, neq; languore fatigati: & licet intus his passionibus angerentur, animo fortes uidebantur ad præliũ, in nullo adinuentiones inimicorũ & machinamenta expauescentes: sed contrarias machinationes in omnibus quæ faciebãt illi, opponere cogitantes, ita ut magnũ certamen esset Babylonijs cum Hierosolymitis, uelocitatis atq; prudentiæ: illis quidem nihil arbitrantibus amplius cõmodi, quàm captionem illius ciuitatis: his autẽ salutem suã non in alia causa ponentibus, nisi ut magno studio laborarent, & non desperarent excogitare, quibus modis hostium machinamenta destruerent. Et hæc passi sunt mensibus octo & decem, donec fame uastarentur & telis, quæ de turribus iaculabantur aduersus eos hostes. Capta est uerò ciuitas undecimo anno Sedechiæ regis, quarto mense, die nono: ceperuntq; eam principes Babyloniorum, quibus obsessio à rege

Nabucho

Nabuchodonosor uidebatur esse commissa. Ipse autem in Reblata ciuitate morabatur. Nomina uerò principum qui Hierosolymam obsiderunt, hæc sunt: Nergella, Serrarem, Matuse, Megarus, Nabuzardan, Saris. Capta siquidem ciuitate circa mediam noctem, & principibus hostium ingressis in templũ, agnoscens hæc Sedechias rex, sumptis uxoribus & filijs, & principibus, & amicis, de ciuitate fugit per desertũ ualde tutissimũ. Quod dum à quibusdã traditis principibus Babyloniorũ indicatũ fuisset, diluculo eum persequi aggressi sunt. Quem dum circa Hierichuntem apprehendissent, cum unà circundederunt. Amici uerò & principes qui cum Sedechia fugiebant, dum hostes proximos esse conspicerent, relinquunt eum, alter ad alterum locum fugiens, & unusquisq; se liberare contendens. Quem comprehensum cum paucis, hostes cum uxoribus & filijs perduxerunt ad regem. Venientemq; ad se, Nabuchodonosor impium & infelicem uocare cœpit, & iurisiurandi immemorem, quod præbuerat, ut ei prouinciam custodiret. Super hæc autem cum obiurgauit ingratũ: quia dum ab eo susceptus esset imperium, quod ab eius fratre tulerat, & illi tribuerat, contra munificum largitorem egisse uidebatur hostiliter. Dixitq; post hæc: Magnus deus, qui odio habens tuam nequitiam, nostro te subiugauit imperio. His igitur uerbis usus aduersus Sedechiam, filios eius iussit pariter & amicos continuo perimi, ipso scilicet Sedechia, & alijs captiuis inspicientibus: deinde oculos eruens Sedechiæ, eumq; uinciens, perduxit in Babyloniam. Hæc autem prouenerũt ei, quæ Hieremias Ezechielq; prophetauerũt: quia cõprehensus duceretur ad Babyloniã, & loqueretur ei ore suo, & non eam uideret, sicut Hieremias dixit: cæcatus autem & ductus ad Babyloniã, eam non uidit, sicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur, quæ sufficiẽter possunt dei manifestare naturam, nescientibus explicauimus,

quia diuersa est atq; multimoda, & uniuersa ordine suo consp̃iciens, & quæ congruant agi prædicẽs, ignorantiamq; hominũ & infidelitatẽ redarguens, per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant passuri. Nam quũ ea quæ prædicebantur, custodire nollent, calamitatibus noscũtur esse cõtraditi, ita ut esset impoßibile talia declinare. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt, huiusmodi conuersationẽ habuisse noscuntur. Fuerunt autem uiginti & unus usq; ad ultimum regem, regnauerunt̃q; omnes annis quingentis & quatuordecim, & mensibus sex, diebusq; decem. Ex quibus principatum tenuit primus eorum Saul, annis uiginti, non tamen ex eadem tribu cõsistens. Porrò Babylonius misit principẽ militiæ suæ Nabuzardã in Hierusalem, ut expoliaret templũ, præcipiens ei, ut & illud incẽderet, & regalia pariter & ciuitatẽ ad pauimentũ usq; deponeret, & populũ in Babyloniam migraret. Qui dum uenisset ad Hierosolymã undecimo anno regis Sedechiæ, & templũ subuertit, & uasa dei aurea argenteaq; tulit, necnon & maximũ cantharum, quẽ posuit Salomon: insuper & columnas æreas, & capita earũ, aureasq; mensas, & candelabra: & hæc auferens, templum quoq; succendit mẽse quinto initio mẽsis, anno undecimo Sedechiæ regis, decimo octauo autem Nabuchodonosor. Succendit autẽ & regalia, ciuitatemq; destruxit. Et templum ita concrematũ est post quadringentos & septuaginta annos, & menses sex, diesq; decem, ex quo illud constat ædificatum. Ab egressu autem populi ex Aegypto anni tunc erant mille sexaginta duo, mẽses sex diesq; decẽ. A` diluuio uerò usq; ad uastationem templi omne tempus fuit annorum mille nongentorum quinquagintaseptem, mensium sex, dierum decem. Ex quo factus est Adam, usq; ad ea quæ prouenerunt templo, anni sunt tria milia quingenti tredecim, menses sex, dies decẽ. Tantus ergo numerus est annorum. Quæcũq; uerò gesta sunt,

singula

singula ut prouenere, manifestauimus. Princeps itaq; regis Babylonij, postquàm Hierosolymam & templum subuertit, sumens captiuos, migrauit eos, & pontificē Sarream, & sacerdotem Iosedech secundarium eius, & custodes templi tres, & eunuchū qui erat super armatos, & amicos Sedechiæ septem, & scribā eius, & alios principes sexaginta, quos omnes cū ualisis quæ deprædatus est, deduxit ad regē in Reblata, prouinciæ Syriæ ciuitatē. Rex autē, pontificis quidē & principum capita ibi iussit abscidi: ipse uerò omnes captiuos & Sedechiā deduxit in Babylonē. Vinctum uerò circūegit & Iosedech Pontificē, filium Sarreæ Pontificis, quem occidit Babylonius in Reblata Syriæ ciuitate, sicut dudum iam designatum est. Igitur quia genus regiū explanauimus, & qui fuerunt, & eorū tempora cuncta narrauimus: necessarium iudicaui etiam nomina Pontificū referare, qui Pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus siquidē Sadoch Pontifex templi fuit, quod Salomon ædificauit: post eū filius eius Achimaas in eius honorē succesit: post Achimaam Azarias: post hunc autem Ioram: & post eum Anxioramus: deinde Phideas: post Phideam uerò Sudeas: post hūc autē Hilus: Hilo uerò succesit Ioathan: cui rursus Vrias: Vriæ uerò Nerias: post Neriam autē Odeas fuit: post hunc uerò Sallum: deinde Helchias: post hunc Zaroch: & post hunc fuit Iosedech, qui captiuus in Babyloniam ductus est. Isti siquidem omnes in Pontificatu, filius patri per ordinem successerunt. Veniens autem in Babyloniam rex, Sedechiam secum habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter sepelisset, uasa quæ in Hierosolymorum templo fuerat deprædatus, dijs dicauit suis, & populum in Babyloniorum regione constituit: Pontificem uerò soluit à uinculis.

De reliquijs Iudæorum, & morte Godoliæ, malitia Ismaëlis. CAPVT XI.

4. Reg. 25. PRinceps itaq; militiæ Nabuzardan, dum captiuaßet populum Hebræorũ, pauperes & eos qui se tradiderant, dereliquit: cõstituens eis principem nomine Godoliam, filium Aichan, de nobilibus natũ, manſuetũ & iuſtum: iuſitq;, ut opus in terra prouinciæ facientes, regi definita tributa perſolueret. Hieremiam uerò prophetam ſoluit à carcere, eiq; ſuaſit, ut ad Babyloniam ſecũ ueniret: fuerat enim ei hoc à rege iuſſum, ut illi per omnia placide miniſtraret: qui ſi nollet hoc facere, indicaret, ubi manere uellet, quatenus hoc regi ſignificaret. Propheta uerò nec ſequi uoluit, nec alibi cõmorari: ſed libenter ſe habere dixit in deſerta patria, & cum miſerrimis habitare reliquijs. Cognoſcens autẽ eius uoluntatẽ militiæ princeps Godoliæ quem cõſtituerat in Hieroſolymorum urbe, præcepit, ut eius prouidentiã in omnibus haberet, eiq; miniſtraret, quibus egeret: & donatis prophetæ multis pretioſiſq; muneribus, dimiſit ad propria. Et Hieremias quidem manſit apud Godoliã in ciuitate prouinciæ, quæ dicitur Maſphat: rogauitq; Nabuzardan, ut cum eo dimitteret diſcipulũ Baruch, filium Neriæ, ex magna ualde familia, & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum feciſſet Nabuzardan, in Babyloniã profectus eſt. At illi, qui obſeſſa Hieroſolymorum urbe diffugerant, diſperſi per certa loca, dum receßiſſe Babylonios cognouißet, & quaſdã reliquias in Hieroſolymorũ urbe reliquiſſe, & qui eam incolerent, ſupereſſe, undiq; collecti, uenerunt ad Godoliã in Maſphat. Erant enim principes eorũ, Ioannes filius Zarij, & Saræas, & Iezonias, ſimul & alij. Porrò de genere regio erat quidam Iſmaël, uir malignus & callidus: qui, quum obſideretur Hieroſolyma, ad regem euaſit Ammonitarum nomine Vachalim, & ibi illo tempore commoratus eſt. Igitur qui ad Hieroſolymam concurrerant, fecit eos Godolias ibi manere, nequaquam Babylonios metuentes: colentesq; terram nihil mali

mali passuros esse dicebat: & hæc quoq; iuramento firmauit: adijciens, quia & solatium cunctis præberet: & si quis ab alio grauaretur, illius mereretur auxiliũ: suasitq; ut singuli in quascunque ciuitate, manerent, & ut mitterent cum eis qui eorum habitacula repararent: & ipse quoq; faceret, dum tempus esset ut triticũ, & uinum, & oleum reconderent, quatenus hyemis tempore pabulis non egerent. Hæc quum dixisset, dimisit eos ad prouinciæ loca, quæ unusquisq; uoluisset. Fama uerò discurrente ad genus Iudææ, quia uenientes ad se de fuga, Godolias clementissime susciperet & ad terram colendam habitare dimitteret, ut regi Babylonio tributa persoluerent, cõcurrebant omnes ad Godoliam, & in prouincia habitarunt: considerantesq; prouinciam in pace regi, & Godoliæ benignitatem atq; clementiam, Ioannes & principes qui cum eo erant, ualde dilexerunt eum: dicebantq; mittendum ad regem Ammonitarum Vachalim, ut Ismaëlem latenter occideret, quatenus ipse securus esset in Israël: quia ille erat de regio genere, qui solus poterat rebellare. Cuius dolum dicebant posse declinare, si potius Ismaëlem ipse perimeret, ut metum de cætero non haberet: adijcientes insuper se timere, ne Godolia magis ab illo peremptο, funditus Israëlitarũ reliquiæ deperirent. Ille uerò acquiescere noluit, dicens non esse rectum cõtra uirum qui adhuc nil malignitatis gesserat, insidias exercere: non enim uerisimile esse, quia in tali desolatione huiusmodi malitiam exerceret: & quẽ in tanta necessitate fouerat, & ab inimicis alijs eripuerat, ipse perimeret: sed & si è diuerso faceret ille dolum, melius esse, ut ipse perimeretur ab illo, potius quàm homo qui ad illum confugerat, suamq; salutem ei tradiderat, & cõmendauerat uitam, dolo perimeretur istorum. Et Ioannes quidem, & principes qui cum eo erant, quum non potuissent persuadere Godoliæ, protinus recesserunt. Tempore siquidem dierum

triginta trāſacto, uenit ad Godoliā in ciuitatē Maſphat Iſmaël cum uiris decē, quos Godolias ſplendidis epulis muneribusq; ſuſcepit. Tunc Godolias inter cōuiuia Iſmaël ſæpius (ut aſſolet) inuitato, debriatus eſt. Quem Iſmaël uidens ita uino repletum, & uelut inſenſatum in ſoporem ebrietate conuerſum, ſurgens cum decē ſuis amicis, eum occîdit, & eos qui cum illo in conuiuio recumbebant. Et poſt eorum peremptionē egreſſus per noctem, cunctos pariter in ciuitate Iudæos & milites trucidauit, qui à Babylonijs fuerāt derelicti. Altera uerò die cum muneribus ueniebant ad Godoliā de prouincia octoginta uiri, nihil ſcientes quod de eo fuerat geſtum. Quos quum uidiſſet Iſmaël, eos quaſi ad Godoliam acceſſuros, interius euocauit. Quibus ingreſſis, aula clauſa, cūctos occîdit: eorumq; corpora in lacum profundiſſimum ne uiderentur, abiecit. Ex his itaq; octoginta uiris, aliqui erepti ſunt: qui ſe rogauerunt non prius occidi, antequàm occultas in agris diuitias, & pallia ſimul & ueſtes recōditas, & frumēta, monſtrarent. Hæc audiēs Iſmaël, pepercit eis. Populum uerò qui erat in Maſphat, cū uxoribus & filijs captiuum duxit, inter quos & filias Sedechiæ regis, quas Nabuzardan Babyloniorū princeps Godoliæ reliquerat cōſeruandas. Hæc quum egiſſet, uenit ad regē Ammonitarum. Audiens autē Ioannes, & principes qui cū eo erant, quæ in Maſphat fuerant geſta ab Iſmaël, mortemq; Godoliæ, nimis exaſperati ſunt: & ſumentes ſinguli arma ſua, egreſſi ſunt, ut Iſmaël uiriliter expugnarent. Quem quū apprehēdiſſent circa fontem Chebron, illi qui ab Iſmaël captiui ducebantur, uidentes Ioannē & principes, releuati ſunt, ſolatiū ſibi uenīſſe iudicantes: & relinquētes eum qui illos ceperat, ad Ioannē ſe contulerunt. Iſmaël itaq; cum uiris octo fugit ad regē Ammonitarū. Ioannes autē ſumēs quos de manibus eripuerat Iſmaēlis, & eunuchos, & mulieres, & infantes, uenit ad quendam

locum,

locum, quem Caulas appellant: & illo die ibi manſit. Deliberauerunt autẽ ut inde ſurgentes, abirent Aegyptum, metuentes, ne eos Babylonij perimerẽt propter Godoliæ mortem, qui ab eis dux fuerat inſtitutus. Et dum in tali conſilio permanerent, petierunt Hieremiam prophetã Ioannes, & principes qui cũ eo erant, ut deum cõſuleret, quatenus eis in angustia cõſtitutis, quid deberẽt facere, demõſtraret, iurantes ſe facturos, quicquid eis Hieremias ediceret. Quumq; propheta oraturũ ſe pro eis apud deum cõpromiſiſſet, poſt dies decem apparuit ei deus, dicens, ut indicaret Ioanni, & principibus, & uniuerſis, quomodo conſiſtentibus eis in illa prouincia, ferret diuina prouidentia ſolatiũ, & à Babylonijs quos metuebant, ſeruaret illæſos: proficiſcẽtes autẽ in Aegyptũ, perituros: & ab Aegyptijs illa paſſuros, quæ olim fratres eorũ conſtat eſſe perpeſſos. Hæc quum dixiſſet Ioanni & populo propheta deum prædicere, non ei credebant, quia deus eos in prouincia habitare præciperet, ſed ut præſtaret Baruch diſcipulo ſuo, mentiretur quidẽ de diuino mandato: ſuaderet autẽ eis ibi manere, ut à Babylonijs interirent. Populus autem & Ioannes, non obedientes cõſilio dei, quo eos monuerat per prophetam, diſceſſerunt ad Aegyptum: ducẽtes & Hieremiã pariter, & Baruch. Quumq; illic eſſent, indicauit prophetæ diuinitas, uenturum regem Babyloniorũ ad Aegyptũ: iuſſitq; prædicere populo & Aegypti futuram captiuitatem, & quia alios quidem eorum occideret, alios captiuos ſumens, in Babyloniam perduceret. Et hæc ita completa ſunt. Quinto ſiquidem anno captiuitatis Hieroſolymorum, qui eſt tertius & uigeſimus regni Nabuchodonoſor, caſtrametatus eſt idem Nabuchodonoſor in inferiori Syria, eamq; detinens, expugnauit Ammonitas & Moabitas. Quibus ſubdidiſſet has gentes, perrexit in Aegyptum, eamq; ſubuertit: & regem quidem qui tunc erat, occidit: aliumq; in ea conſti-

tuens, denuo Iudæos captiuos duxit in Babyloniam. Et Hebræorũ quidem genus eiusmodi termino Euphratem transisse percepimus. Igitur per Assyrios eorruit populus decem tribuũ de Samaria, quũ regnaret apud eos Ozias: deinde duarũ tribuum multitudo à Nabuchodonosor rege Babyloniorum & Chaldæorũ, captis Hierosolymis, est uastata. Salmanasar etenim transmigrans Israëlitas, in eorũ regione constituit Cuthæorũ gentẽ, qui prius in interiori parte Persidæ & Mediæ morabantur: tunc tamen Samaritæ uocati sunt, uocabulũ prouinciæ sumentes, in qua habitare uidebantur, Babyloniorum uerò rex quum duas tribus captiuos duxisset, neq; gentẽ aliam in eorũ habitare fecit prouincia, & propterea desolata omnis Iudæa, & Hierosolyma, & templum annis septuaginta permansit. Omne siquidem tempus à captiuitate Israëlitarum usq; ad duarum tribuum transmigrationem, fuit annorum centum triginta, mensium sex, dierumq; decem.

Historia Danielis. CAPVT XII.

Dan. 1. PORRÒ rex Babyloniorũ Nabuchodonosor, sumens omnes Iudæorũ nobiliores, & cognatos regis eorum Sedechiæ, qui & pubertate corporũ, & aspectus pulchritudine resplendebant, pædagogis pro diligentia exhibenda eos contradidit, eosq; castrauit: quod etiã eis quoq;, quos ceperat ex alijs gentibus quas uastauerat, quũ essent in ætatis huius pulchritudine constituti, feciſſe dinoscitur: iussitq; eis ministrari de mensa sua cibos, & erudiri prouincialibus literis, pariter & Chaldeis. Erant autem isti sapientia quidem idonei, habentes exercitiũ potius. Inter quos erant aliqui de genere Sedechiæ, quatuor optimi & natura benigni, quorum alius quidem Daniel, alius Ananias, alius Misahel, quartus autem uocabatur Azarias. Horum nomina Babyloniorum rex commutauit, & alijs iussit appellari uocabulis. Danielem quidẽ uocabat Baltasar, Ana-

nian

niam uerò Sidrach, Miſahel autem Miſach, Azariam uerò Abdenago. Hos autem rex quũ eſſent nimis ingenioſi, & circa literarum doctrinas aſſidui, habebat in honore, & dilectione præcipua. Placuitq; Danieli cũ cognatis ſuis, ut ſe à cibis regiæ menſæ ſuſpenderent, & ab omnibus animatis generaliter abſtinerent. Et accedentes ad Aſchanen eunuchum, cui eorũ diligentiâ à rege fuerat cõmiſſa, rogauerũt eum, ut ea quæ rex iuſſerat eis expendi, ipſe perciperet, & eis legumina comedẽda præberet, uel quicquid aliud inanimatum uellet: ad iſtos cibos ſe eſſe dicentes deditos, & alios ſibi ualde contrarios. Ille uerò paratum quidem ſe eſſe dicebat, eorum uoluntatibus obedire, ſed metuere regẽ, ne per corporis maciem, uultuſq; mutationem proderentur regi, quòd ab epulis abſtinerent: dicens eſſe conſequens, ut pro qualitate ciborum, eorum quoq; color & corpora mutarentur: & dum alij pueri bene refecti à rege uiderentur, iſti & periculi & ſupplicij autores exiſterẽt. Dum igitur Aſchanes formidinem hanc haberet, perſuaſerunt ei, ut pro experimento decem diebus hæc miniſtraret illis: & dum habitus eorũ corporis minime uerteretur ad peiu, in his ſine dubio permanerent, tanquam ex hoc læsi non poſſent: ſi uerò eos graciliores inſpiceret uel deteriores alijs, ad priora conuiuia reuocaret. Quibus dum non ſolùm cibus ille non noceret, ſed etiam magis quàm aliorum pinguiora atque decentiora eorum corpora reperiret, ita ut illi quibus regalia conuiuia præbebantur, inferiores eſſent, Daniel autem & qui cum eo erant, crederentur in magna copia epulisq; conuiuari: ex illo tempore Aſchanes audacter ea quidem quæ de menſa regia quotidie illis pueris mittebantur, ipſe ſumebat: & illis quæ prædicta ſunt, miniſtrabat. Et illi quaſi & animæ eorum propter hoc eſſent lympidæ, & ad doctrinas euectæ, corporáq; eorũ ad laborem apta conſiſterent (non enim aut animas hebetes

hebetes habebant, & pro ciborũ uarietate cõfusas, aut corpora per easdẽ epulas molliora) omnes uelociter didicerant doctrinas, quæcunq; apud barbaros erãt, & apud Chaldæos: præcipue tamẽ Daniel sapientia erat idoneus, & ad somniorum in-
Dan. 2. terpretationes expertus, eiq; reuelabatur aperte diuinitus. Igitur post annũ secundũ Aegyptiacæ uastationis, rex Nabuchodonosor uidit somniũ ualde mirabile, cuius explanationẽ ipse ei per somniũ deus aperuit. Quod dũ euigilasset, oblitus mox Chaldæos uocauit, & magos atque diuinos: dixitq; se uidisse somniũ, & expositionẽ eius, & hæc simul oblitũ: iussitq;, ut dicerent somnium, & quid significaret. Illis uerò dicẽtibus, hoc inuenire esse hominibus impossibile: sed si uisionẽ exponeret, somnij explanationem ab eis audiret: interminatus est eis mortem, nisi somnium eius edicerent. Et dum faterentur non posse quod iubebat fieri, omnes unà præcepit occidi. Daniel autẽ an diens, quoniã omnes sapiẽtes rex iussisset interimi, inter quos & ipse cũ suis cognatis periculo subiaceret, accessit ad quendã Ariochim, cui fuerat principatus cõmissus super regis armigeros, eumq; rogauit, ut ei causam ediceret, pro qua rex omnes sapientes & Chaldæos, & magos iussisset occidi: & dum de somnio cognouisset, & quia iussisset rex indicari sibi quã uiderat uisionẽ, quod dum nõ potuissent facere, ad suũ interitum prouocassent regẽ, rogauit Ariochim, ut ingressus ad regem, unã noctem peteret, ut à magorũ nece se retineret: sperare se dicens, quòd ea nocte supplicans deo, somniũ regis agnosceret. Ariochis uerò nunciauit regi inducias quas poscret Daniel. Et rex quidem magorum suspendi iussit interitum, donec promissionẽ cognosceret Danielis. Tunc ille puer cũ suis cognatis ad habitaculũ propriũ ueniens, tota nocte rogauit deũ, ut ei somniũ regis indicaret: ne magi & Chaldæi, & inter eos ipsi quoq; perirent, sed ut eos potius ab ira regis eriperet, eiq; ostenderet

oſtenderet uiſionem, quam rex reuelatam ſibi nocte præterita noſcebatur oblitus. Deus autem miſericordiam habens illorum qui periculo ſubiacebãt, ſimul & Danielis, ſomniũ ei & modum explanationis innotuit: ut ab eo rex etiã quod ſignificaretur, agnoſceret. Daniel autẽ à deo hæc ſibi reuelata cognoſcens, gauiſus ſurrexit: & hoc fratribus indicãs, illos quidẽ de uita deſperatos, & iam paratos ad mortem, ad ſecuritatem & ſpem uitæ reduxit. Deo autem gratias præcipuas egit, qui miſericordiã ætatis eorum habuiſſet. Factóq; die, uenit ad Ariochim: petens, ut eũ introducere deberet ad regẽ, adijciens uelle ſe ſomniũ quod uiderat trãſacta nocte, narrare. Ingreſſus igitur ad regẽ Daniel, hoc primo popoſcit, ne ſapientior putaretur alijs Chaldæis & Magis, quia dum illi ſomniũ nequaquã inuenire potuiſſent, ipſe ei indicaturus accederet: quando non experimẽto humano, nec quia maiori ſtudio mente propria laboraſſet, hoc ſciret: ſed miſeratus, inquit, deus omnium qui in mortis uidebãtur periculo cõſtituti, & mei, ſimul & qui eiuſdem ſunt gentis, ſomniũ & explanationem eius mihi aperuit. Nõ enim minus pro illis, quàm pro nobiſipſis uitæ termino te iubente multatis, ſolicitus erã: dum utiq; uiros bonos & optimos iniuſte mori præceperas, quos nihil quod ſit humanæ ſapientiæ, præcepiſti facere: ſed quod dei ſolius eſt, ab eis exigere uoluiſti. Tibi ſiquidem cogitãti, quis totius mũdi teneret principatũ, uolens deus omnes poſt te regnaturos oſtendere, huiuſmodi ſomniũ reuelauit. Vidiſti enim ſtatuã ualde procerã, cuius caput quidẽ erat aureũ, humeri uerò & brachia argẽtea, uenter autẽ & femora ærea, crura pedeſq; ferrei. Deinde uidiſti lapidem de monte abruptũ, decidiſſe ſuper ſtatuã: eamq; proſtratam cõtriuiſſe totã, & nullam eius partem integrã reliquiſſe: auruũ uerò & argentũ, & æs, & ferrũ plus farina cõtritum, & ſpiritu uehementi flante direptũ, atq; diſperſum: lapidem uerò

dem uerò creuisse tantũ, ita ut omnis terra ab eo uideretur impleta. Somniũ itaq; quod uidisti, hoc est: cuius interpretatio hũc sensum habet: Caput quidem aureũ te significat, & qui ante te in gente Babylonia regnauerũt. Duæ, inquit, manus & humeri, indicãt, quia à duobus regibus uester posśit destrui principatus. Illorũq; denuo, alter quidem ab Occidente erit destructurus imperium, similis æramento: cuius rursus regnũ cessare faciet, qui ferro uideatur æquadis, teneatq; omnia, quanto ferri natura sit robustior auro & argento, simul & ære. Signauit equidem & de lapide regi Daniel, quod mihi non placuit indicare: sed præterita quæ sunt iam facta describere, non futura tractare. Si quis autem integritatem desiderans, uult hæc perscrutari, & de incertis, utrũ fiant, studet agnoscere, festinet legere librum Danielis, quem inueniet inter literas esse diuinas. Rex autẽ Nabuchodonosor hæc audiens, & somniũ suũ agnoscens, obstupuit ingeniũ Danielis: & procidens in faciem, eo modo quo deus adoratur, salutauit Danielem: eiq; sacrificari quasi deo, præcepit. Cui etiam proprij dei imposuit nomen, & procuratorem totius regni cõstituit esse cum suis cognatis, qui per inuidiam & dolũ pericula sustinuerunt, & regem ex huiusmodi causa offendisse uidebantur. Interea rex, dum feciśet statuã auream, altitudine sexaginta cubitorũ, latitudine sex, & eam statuisset in campo maximo Babyloniæ, dedicaturus eam, conuocauit ex omni terra, cui præerat, principes uniuersos: præcipiens eis primo, ut dum audirent tubæ sonum, prostrati, statuam pariter adorarent: qui uerò hoc non facerent, eos in ignis caminum interminatus est esse mittendos. Omnibus ergo post tubæ sonitũ adorantibus simulachrũ, Daniel & cognati eius minime hoc feciśe dicuntur, nolentes utiq; leges præuaricari. Qui dum uincti fuissent, repentè in ignẽ missi, & inopinabiliter diuina prouidentia liberati, mortis pericula effugerunt.

gerunt. Non enim contigit eos ignis. Reor utiq; eò quòd nihil iniuste fecissent, ut in caminũ mῆsi, nõ sint ab igne contacti. Et factu est flammæ natura debilior, habẽs in se dei ministros, qui eorum corpora esse talia præparauit, ut non potuissent ab igne consumi. Hoc ergo factũ ostendit eos iustos apud regem, atq; religiosos: pro qua re habebantur ab eo in honore præcipuo. Post paululum itaq; tempus denuo uidit in somnis rex Dan. 4. aliam uisionem, quia casurus de regno, cum bestijs esset habitaturus: & quum degisset hoc modo annis septem in deserto, reciperet denuo principatum. Hoc quum uidisset somniũ, magos denuo conuocauit: eisq; referens quod uiderat, interpretationem congruam exigebat. Et aliorum quidem nemo potuit uirtutem somnij comprehendere, neq; regi manifestare. Daniel uerò solus & hoc exposuit: & sicut ei prædixerat, ita prouenit. Nam quum habitasset prædictum tempus in eremo, nullusq; præsumpsisset illis septem annis rerum dominium detinere, supplicans deo ut regnum rursus reciperet, denuo ad id reuersus est. Nullus igitur me culpet, eò quòd ita narrauerim singula, sicut in antiquis libris inueniuntur scripta. Nã in ipso historiæ meæ principio, propter eos qui quæstionem faciunt, aut in aliquo culpare nituntur, astruxi, dicens, translaturum me libros Hebraicos in eloquium Græcum: & hos uolentibus aperire, neque adijcere ipse aliquid seorsum, neque subtrahere me promittens. Porrò Nabuchodonosor dum uixisset annis quadraginta & tribus, defunctus est: uir illustris, & prioribus regibus ualde felicior. Meminit huius actuũ & Berosus in libro tertio historiæ Chaldæorum, ita dicens: Audiens autem pater eius Nabuchodonosor, quia satrapa qui constitutus fuerat in Aegypto, & locis Syriæ inferioris, & Phœnicis, recessisset ab eo, quum ipse iam fatigari non posset, committens filio Nabuchodonosor inueni quãdam partem exercitus,

misit

misit aduersus eum. Nabuchodonosor autem congressus aduersus eum, qui ab eius patre recesserat, facta dimicatione, & eum uicit, & prouinciã ex isto principio suo subiugauit imperio.

De regno Babyloniorũ instaurato, & finito. CAP. XIII.

EO siquidem tempore cõtigit, ut pater Nabuchodonosor ægrotaret in Babylone ciuitate, & à uita recederet: qui regnauit annis uiginti & uno. Nabuchodonosor autẽ nõ post multum tempus mortẽ patris agnoscens, & disponens causas Aegypti, reliquamq; prouinciã, & captiuos eius, & Phœnicum, & Syrorũ, & gentium Aegyptiarũ, & præcipiens quibusdã amicis, ut cum magna uirtute & omni utilitate ad Babyloniã cuncta deferrent: ipse cum paucis per desertũ uenit ad Babyloniã: & potitus rerũ quæ tunc gubernabantur à Chaldæis, à quodã uiro sibi optimo reseruatarũ, totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis autẽ uenientibus habitationẽ cõstituit in locis opportunissimis Babyloniæ ciuitatis: ipse uerò de manubijs hostiũ & tẽplum Belis, & reliqua largissime nimis ornauit, & antiquæ ciuitati aliqua cõtulit, & priscã reparauit: ita ut nequaquã obsidentes ualerent fluuiũ cõuertere, & ciuitati aliquo modo prævalere. Erexitq; tres porticus intrinsecus, & tres extrinsecus de latere cocto: decẽterq; muniẽs eam, & exornãs ualde munifice, paternis quoq; regalibus alia proxime regalia fabricatus est: quorũ spatia, & reliquã multitudinẽ pulchritudinis, credo superuacuũ dicere. Veruntamen hoc sciendum, quia dum essent hæc magna, & nimis eximia, diebus sunt quindecim cõsummata. In istis uerò regalibus lapides posuit, quorũ similitudo erat instar montis: & plantauit diuersas arbores, fecitq; hortũ quod suspẽsile dicebatur, eò quòd uxor eius prospectum regionis propriæ uidere desideraret, quæ nutrita fuit in locis Mediæ. Horum itaque meminit etiam Megasthenes in quarto Indicorum libro: ubi nititur approbare hunc

bare hunc regẽ fortitudine, & actuum magnitudine Herculẽ transcendisse. Dicit enim eum uastasse Libien ciuitatẽ, & Iberiam. Sed & Diocles in 11. Coloniarum libro, meminit huius regis: Philostratus in Indicis, & Phœnicijs historijs dicit, quia iste rex obsedit Tyrum annis tribus & decẽ mensibus: quum illo tempore in Tyro regnaret Ioathabalus. Hoc ergo modo diuersi scriptores huius regis fecere memoriam. Post mortem uerò Nabuchodonosor, Amilmathapacus, qui & Abimatadocus, filius eius suscepit regnum: & Hierosolymitarum regem Iechoniã, qui & Ioachim, soluit à uinculis, eumq; inter amicos necessarios habuit, & multa ei dona concessit: fecitq; eum in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se utique cum uxoribus, & filijs, & omni cognatione sponte tradiderat pro ciuitate sua: ne, sicut prædiximus, obsessione capta, uastaretur. Moriẽte uerò Amilmathapaco, post annos octo & decẽ sui regni, Egessarius filius eius tenuit principatũ quadraginta annis. Eoq; mortuo, ad eius filium Laborsordachum peruenit imperiũ. Quod dum nouem mensibus habuisset, eo defuncto, transijt ad Balthasar, qui Naboan nuncupabatur. Contra hunc itaq; regẽ castrametati sunt Cyrus Persarũ rex, & Darius Medorũ. Quem dum obsiderent in Babylonia, mirabile quoddã prodigium contigisse dinoscitur. Iacebat nanq; cœnans in domo maxima, & conuiuijs regalibus opportuna, cum suis cõcubinis pariter & amicis: placuitq; ei, ut de proprio templo uasa dei deportarentur: quæ de Hierosolymis deprædatus Nabuchodonosor, usus quidem eis non fuerat, sed in templo suo dicauerat. At ille superbia ductus est, ut eis uteretur ad pocula, & hoc modo blasphemaret deum. Tunc itaq; uidit de muro uenientẽ manum, & in pariete quasdã syllabas conscribentẽ. Qua uisione conturbatus, conuocauit magos, atq; Chaldæos, & omne genus

Dan. 9.

similium, quod inter Barbaros somnia & huiusmodi signa dis cernere prævalebat, ut ei quæ fuerant scripta, manifestarent. Quumq; magi nihil penitus inuenire, neq; intelligere se posse dicerent, in angustia rex cõstitutus, & multa tristitia propter hanc sic inopinabilem causam, in omni prouincia prædicari fecit, ut qui literas illas, & quæ per eas significarentur, posset exponere, ei torquem aureã, uestemq; purpureã daret, sicut regibus Chaldæis mos erat uti, & tertiã partẽ sui pariter principatus. Quo facto, dum multi magi conuerrerent, ut propositam munificentiam regis haberent, inuentionem aut significationem literarum nequaquam inuenire poterant. Dumq; regẽ uideret in anxietate sua auia constitutum, cœpit eum confortare, ac dicere, quod esset quidã de Iudæa captiuus ex eorũ genere, quos deduxerat Nabuchodonosor, cùm Hierosolymã uastasset, cui nomen erat Daniel, uir sapiens, & argutus, ut posit res inuenire difficiles, et quæ soli deo notæ uiderentur: qui etiã Nabuchodonosor regi, quũ nullus alter potuisset dicere, quibus egeret, ad agnitionis lumen adduxerat, quod quærebat: adijciens, ut eum aduocaret, & peteret, quatenus de literis eo narrãte, cognosceret, quòd nullus poterat inuenire, si triste aliquod signũ significaretur à deo. Hæc audiens Balthasar, Danielẽ ad se uenire præcepit. Cui quũ dictum fuisset de eo, eiusq; sapiẽtia, & quia sanctus spiritus ei inesset, & solus inuenire posset, quæ alij neq; mente cõciperent, poscebat, ut ei quæ scripta fuerant, & quæ significare poterãt, indicaret. Quod si faceret, purpura uestiendũ, & torquẽ auream circa collũ eius dandã esse promisit: insuper ei & tertiã partẽ regni pro honore sapiẽtiæ cõferendã, ut ex eis, insignis uidentibus appareret. Quo facto, Daniel dona quidẽ eum retinere apud se dixit: sapientiã nanq; & diuinitatẽ fine suffragijs semper existere, & gratis prodesse credentibus: ea uerò, quæ

quæ scripta uidebantur, ei significaturũ se esse promisit: dicẽs, hæc eius uitæ significare subuersionẽ, eò quòd neq; ex his, ex quibus parens eius propter iniurias dei fuerat castigatus, ille didicit esse pius, & nihil ultrà humanã cogitare naturã: quando & Nabuchodonosor mutatus in bestiam, propter ea, quæ impiè gesserat, post multas preces, & supplicationes misericordiã potuit promereri, & ad humanã redire cõuersationẽ, ac regna pristina reparare: qui post hæc solum deum omnem habere uirtutẽ, & humano generi prouidere, donec aduixit, asseruit. Tu, inquit, obliuionẽ horum habens, multumq; diuinitatẽ blasphemans, in eius uasis unà cum tuis concubinis tibi ministrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus, per ea, quæ scripta sunt, pronuntiauit, qui tibi terminus sit futurus. Illæ uerò literæ designant hæc: MANE, quod Latina lingua significare potest numerũ: Quia uitæ, inquit, tuæ deus tempus & regni dinumerauerit, et parũ tibi superesse decreuerit. TETHEL quidẽ, hoc significat pondus. Apponderans, inquit, deus uitæ tuæ tempus, iam illud declinare pronuntiat. PHARES, sed & hoc fragmentum significat lingua Romana: Franget, inquit, deus regnum tuum, & Medis illud Persisq; distribuet. Cumq; Daniel hæc indicare dixisset, quæ in pariete cõscripta fuerãt, Balthasar quidẽ regem tristitia, qualis poterat pro tantæ calamitatis significatione prouenire detinuit: non tamẽ prophetæ quasi malarũ rerum indici, dona quæ promiserat, denegauit, sed cuncta cõcessit: cogitans, quia illa quidẽ pro quibus darentur, propria eius & non prophetantis essent: illũ uerò qui hæc uerè discreuerit, uirũ bonũ dicebat simul & iustũ. Igitur non post multum tempus & ipse est captus, & ciuitas, Cyro Persarum rege aduersus eum fortißime dimicante. Balthasar enim is est, sub quo capi cõtigit Babyloniã, cùm regnasset iam decem & septem annis, nepos Nabuchodonosor regis, cuius ta-

lem uitæ terminum fuisse perceperimus. Darius autẽ Astiagis filius, qui Babyloniorũ principatũ destruxit, cũ Cyro cognato suo: annum agebat sexagesimũ & secundũ, cùm Babylon fuisset inuasa: qui tamen alio nomine uocabatur à Græcis: quiq; Danielem prophetam sumens ad se, in Mediã duxit, & omni honore eum celebrauit. Erat enim unus inter tres satrapas, quos Darius super trecentos sexaginta satrapas instituerat.

De Daniele in lacum coniecto & liberato, deq; uisionibus arietis, & hirci. CAP. XIIII.

Dan. 6. DAniel itaq; cùm esset apud Dariũ in honore præcipuo, ita ut quasi soli uiderentur cuncta cõmissa, inuidiæ apud cæteros crimine laborabat. Mordẽtur enim, qui quotidiã apud principes plus quàm se ualere conspiciunt. Et dum quæreret occasionem, & derogationis fomitẽ, uidentes eum apud Dariũ esse probabilem, nullã inueniebant causam. Nam dum esset super thesauros, & omne suffragiũ oblatum à quocunq; despiceret, cui turpe uidebatur aliquid etiã pro bonis rebus accipere, nullam criminis causam accusatores inuenire faciebat. Illi uerò dum nihil haberent, quod contra Danielẽ dicerẽt, ut regio eum possent honore priuare, alium quæsiere modũ, quo eum minorem apud gratiã regis ostenderent. Videntes nanq; eum tertio in die orantem ad deum, occasionẽ se inuenisse putabant, per quam perderẽt Danielẽ. Et uenientes ad Darium, nuntiauerunt ei, quia satrapis eius & principibus placuisset, ut triginta diebus populus requiesceret, quatenus neq; ipsum aliquis, neq; deos eorũ adiret: similiter nec oraret: quorum si quis sententiã trãscenderet, in lacum leonum periturus includeretur. Rex autẽ eorũ nequitiã non intendens, neq; hæc contra Danielẽ arbitratus molimina facta, dixit placere sibi, quæ ab eis decreta uidebantur, & eorũ sententiã confirmare promisit: proposuitq; decretũ in populo, quod satraparũ placita

designa

deſignabant. Et cæteri quidē iuſſa cuſtodientes, ne tranſcende rent, quæ præcepta uidebantur à rege, quieſcebāt: Danieli uerò nulla fuit in iſtis cura: ſed ut erat ſolitus, ſtans deum cunctis uidentibus adorabat. Satrapæ occaſione ſumpta, quam contra Danielē inuenire quærebant, mox uenerunt ad regē accuſantes, tanquā ſolus Daniel eius præcepta tranſcēderet: quia dum nullus alter apud eos orare præſumpſerit, quod non quidem propter impietatē, ſed propter cuſtodiā ſicret præceptorum, ille contēnens præcepta, ad ſuum oraret deum. Credentes etenim quia propter magnū fauorē, quo eum Darius diligebat, etiam illorū decreta contemnens, Danieli ueniam daret, in hoc potius habentes inuidiam, magis inſtabant, & ad nullam mansuetudinē recedebant: ſed eum ſecundū legem datam in lacum leonum proijciendū eſſe poſcebāt. Sperans autē Darius, quia eum eriperet deus, & nihil ab eis ſuſtineret aduerſum: conſolabatur eum, ut fortiter ferret euentū. Rex itaq;, dum fuiſſet in lacum miſſus Daniel, ſignato lapide, qui pro ianuis in eius poſitus erat ore, diſceſſit: & incœnatus totam noctē duxit inſomnem, mœſtus, & pro Daniele nimis afflictus. Die uerò facto ſurgens, uenit ad lacum: & inueniēs ſignaculū ſanum, quo lapidem obſignauerat, aperiens clamauit uoce magna, Danielē requirēs, ſi ſanus eſſet. Quo reſpondente regi, quia nil paſſus fuiſſet mali, iuſſit eum repentè de lacu protrahi beſtiarū. Inimici uerò uidentes nihil mali pertuliſſe Danielē, dicebant regi, non eum diuina prouidentia cuſtoditū, ſed ſatiatos leones copijs contingere eum noluiſſe. Ille uerò eorum nequitiā uidens, iußit leonibus multas carnes apponi, eisq; ſatiatis inimicos Danielis in lacū leonū præcepit immitti: ut ſi re uera per ſatietatē ad eos leones minime accederent, hoc apertè cognoſceret. Quo facto, & ſatrapis in lacum depoſitis, Dario manifeſtatū erat, quia diuinitas ſaluauerit Danielē. Leones enim

nulli eorum penitus pepercerũt, ſed omnes pariter diſcerpſerunt: quaſi rabida fame pleni, & nulla cibi copia recreati. Arbitror enim quia non fuerunt ad hoc fame prouocati leones, qui utiq; paulò antè uidebantur cærniũ abundãtia ſatiati, ſed hominum nequitia etiã irrationabilibus erat animalibus manifeſta, ſimul & quia dei uoluntate uoeabãtur ad pœnã. Peremptis itaq; hoc modo Danielis inimicis, rex Darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia, laudans deum quẽ Daniel colebat, eumq; uerũ & omnipotentẽ aſſeuerãs eſſe ſolum. Habuit autẽ etiam Daniel in honore præcelſo, principẽ eum ſuorum faciens amicorũ. Dum ergo Daniel ſic eſſet inſignis & clarus, eò quòd religioſus exiſteret, ædificauit in Egbatanis Mediæ mauſoleũ ualde præclarũ, & mirabiliter nimis inſtructũ: Sic eius pulchritudo uidetur noua, & ſolida, nullaq; ſenectute tam magni temporis longæuitate confecta: cum ædificia eadem quæ homines patiantur, & ad uetuſtatem ueniant, & ſua fortitudine longæuitate careãt, ac proprij decoris amiſſione marceſcant. Manet enim hactenus & uidentibus creditur nuper ædificatũ, ita ut ea die qua cõſpicitur, putetur eſſe conſtructũ. Hactenus enim ſepeliuntur ibi Medorũ reges atq; Perſarum, pariter & Parthorum: & cui hæc cura cõmittitur, ſacerdos eſt Iudæorũ, & hoc fit uſq; ad præſens tempus. Dignum eſt enim de Daniele dici, quod maxime quilibet audiẽs debeat ammirari. Qui dum mirabiliter, & quaſi in uno quodam maxime loco poſitus omnia prophetaſſet, & uitæ ſuæ tẽpore apud reges & plebem in honore fuit, & gloriã & memoriam poßidet ſempiternã. Omnes nanq; libri quoſcũq; conſcribẽs dereliquit, leguntur hactenus apud nos: & ex his credimus, quia Danieli loquebatur deus. Non enim ſolum futura ſicut alij quoq; prophetæ dixit, ſed etiã tempus definiuit, quo hæc neceſſe ſit adimpleri. Prophetis nãq; prioribus mala prædicentibus

dicentibus, & propterea à regibus, & populo nõ bene ſuſceptis, Daniel bonarũ rerũ propheta fuit apud eos: & propter famam rerum quas prædicebat, fauorẽ uidebatur habere cunctorum: per euentũ uerò cauſarum ueraciũ, acquirebat dictorum fidem, & opinionem diuinitatis in populo habebat. Reliquit enim nobis ex his, quæ conſcripſit, unde integritas eius prophetiæ, & nulla mutatio poßit cognoſci. Ait enim quia Dan. 8.
cùm eſſet in Suſis in metropoli Perſidæ, cũ ſuis ſodalibus exiuit in campum: & repentè terræmotu facto, relictus ſit ſolus, amicis eius per diuerſa fugientibus, & conturbatus in faciem ſuper ambas ceciderit manus. Tunc quodam tangẽte eum, & inter hæc ut ſurgeret imperante, quatenus ea quæ erant poſt multas generationes ciuibus euentura cõſpiceret: dum ſurrexiſſet oſtenſum ſibi dixit arietem magnum, multa quidẽ cornua habentem, nouißimum uerò eorum ualde præcelſum: deinde quidem reſpexiſſe ad Occidentem, & uidiſſe hircum exinde ferri per aërẽ, congreſſumq; arieti, & eum ſecundo cornibus impetitum proſtraſſe in terrã, & undiq; cõculcaſſe: deinde uidiſſe hircum de fronte cornu maximũ produxiſſe: quo fracto, orta ex eo loco cornua quatuor, & ad uentos ſingulos eſſe conuerſa, inter quæ aliud paruulum ortum fuiſſe conſcripſit. Quod dum creſceret, dicebat deus qui hæc eidẽ monſtrabat, expugnaturum fore eius gentẽ, & ciuitatem fortiter eſſe capturum, templumq; cõcrematurum, & ſacrificia fieri prohibiturum diebus mille, ducentis ſexagintaſex. Hæc quidem in campo qui eſt in Suſis, Daniel ſe uidiſſe conſcripſit: & tali modo deum ſibi hanc aperuiſſe uiſionem expoſuit: arietem quidem regnum Perſarum, & Medorum ſignificare dicens; Cornua uerò, eos qui regnaturi forent: nouißimum uerò cornu ſignificare dicebat ultimum regẽ, & hunc diuitijs & gloria priorũ eſſe præcipuũ. Hircum autẽ ſignificare narrabat,

quia

quia aliquis de Græcis regnaturus esset, qui secundò congressus aduersus Persam, eum bello deuinceret, & omnẽ gloriam eius principatus auferret: & ex maximo cornu, quod erat in hirci fronte primũ, significari regẽ: & ortum quatuor cornuum illo cadente, quæ quatuor partes terræ uidebãtur aspicere, successionẽ uniuscuiusq; post obitũ primi regis dixit annuntiari: & diuisionẽ regni inter eos esse faciendam, dum ille prior nec filios, nec cognatos esset habiturus: multisq; annis in terrarũ orbe esse regnaturos: & ex eis quendã oriri regẽ, expugnaturum gentẽ eius, & leges atq; conuersationẽ pariter ablaturum, & templũ deprædaturũ, & sacrificia celebrari tribus annis prohibiturũ. Et hæc utiq; nostra gens sustinuit per Antiochum, qui appellatus est Epiphanes, hoc est, præclarus, sicut uidit Daniel, & ante multos conscripsit annos, quæ omnia deo sibi monstrante cõscribens reliquit, ut legentes & quæ iam prouenere considerantes, credant in honore diuino fuisse Danielem, & per hæc quæ sunt ita uerissima, Epicureos errare cognoscãt, qui & prouidentiã uitæ negant, & deũ res humanas curare non existimãt, neq; à beata, incorruptibiliq; substantia pro stabilitate cunctorũ gubernari iudicant uniuersa: sed hũc mundũ sine rectore, & sine cura aliqua ferri sponte cõfirmant. Quæ si, ut aiunt, sine præsule essent, sicut naues gubernatoribus desolatas uentorũ uiolentia submergi conspiciunt, aut currus sine agitatore confringi, ita & mundus sine prouidentiæ regimine olim potuit deperire quassatus. Ego nanq; Danielis dicta respiciens, ualde puto à uera opinione recedere eos, qui nullã prouidentiã humanarum rerũ dicunt habere deum. Non enim si hæc sponte gererentur, secundum illius prophetiã omnia prouenire conspiceremus. Ego siquidẽ ut de his inueni, & legi, ita conscripsi. Si quis autem uult opinionem aliam sequi, crimen pro diuersa sententia habebit.

Libri x. antiquitatum Iudaic. finis.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON